

బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి

ఆచార్య కోనేరు రామకృష్ణారావు

పిఎచ్.డి., డి.లిట్. (ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్), డి.ఎస్.సి. (ఆనరరీ) (నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం)
ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషదుపాధ్యక్షులు

ముందుమాట

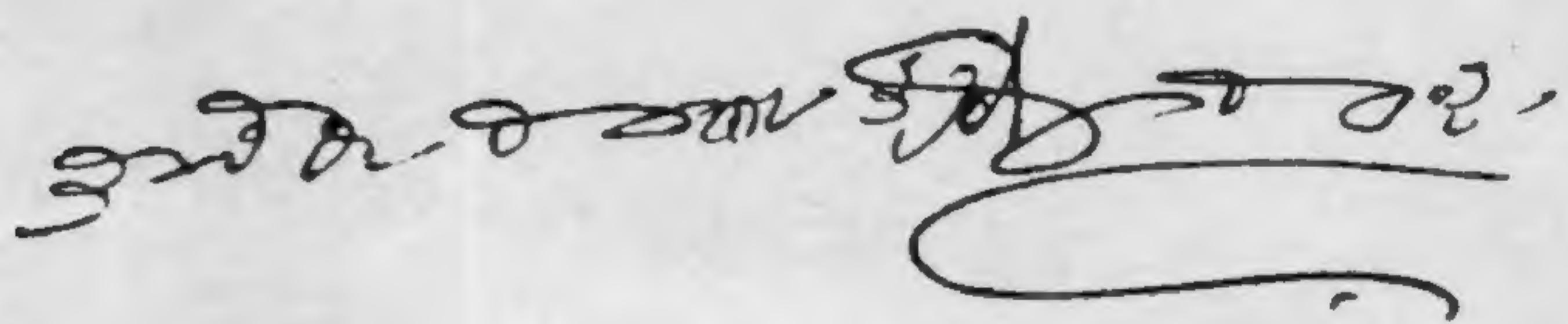
ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తుద్వారా ఎనిమిది సంపుటాలుగా వెలువడుతున్న తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశంలో ఇప్పుడు మీ ముందుంచుతున్నది ఆరో సంపుటం. దాదాపు పదివేల మకారాది పదాలతో ఉన్న ఈ సంపుటం తర్వాత ప్రకటింపవలసినవి ఇంకా కేవలం రెండు మాత్రమే. వాటి రాతప్రతులు సిద్ధంగానే ఉన్నాయి. ఏడో సంపుటం (య - వ) ఎనిమిదో సంపుటం (శ - హ) త్వరలోనే ప్రకటిస్తాం.

ఈ మూడు సంవత్సరాల హయాం (1984 - 87) లోను తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశ నిర్మాణ కార్యక్రమాన్ని పూర్తిచేసి రాతప్రతిని సిద్ధంచేయించడమే కాకుండా నాలుగు, ఐదు, ఆరు సంపుటాల ముద్రణ కార్యక్రమాన్ని పూర్తికావించగలిగినందుకు సంతోషంగా ఉంది. సకాలంలో ఈ ఎనిమిది సంపుటాల రాతప్రతిని అందించగలిగిన ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషదాంధ్ర శాఖాధ్యక్షులు, తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశ పథక ప్రధాన సంపాదకులు, పర్యవేక్షకులు డాక్టరు లకంసాని చక్రధరరావుగారిని, పథక సిబ్బందిని, ఈ సంపుటాన్ని సర్వాంగసుందరంగా తీర్చిదిద్ది ముద్రణకార్యక్రమాన్ని పూర్తికావించిన ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ ప్రెస్ డైరెక్టరు ఆచార్య కె. సుబ్బారావుగారిని, తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశ పథక సలహాసంఘ సభ్యులను అభినందిస్తూ ఈ ఆరో సంపుటాన్ని అందిస్తున్నాను.

మి

వాల్తేరు

6-6-1987

(కోనేరు రామకృష్ణారావు)

ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్ కులపతి

ఉన్నత విద్యావిధాన పరిషదధ్యక్షులు, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వం

MEMORANDUM

TO : Mr. [Name] FROM : Mr. [Name]
SUBJECT: [Topic]

1. [Text]

2. [Text]

3. [Text]

4. [Text]

5. [Text]

6. [Text]

7. [Text]

8. [Text]

9. [Text]

10. [Text]

[Signature]

(Typed Name)
[Title]

Approved: [Name]

ప్రీతి

1957 లో ప్రారంభించిన ఈ తెలుగు వ్యవస్థాపక కోశ పథక రచనా పరిసమాప్తి, సహృదయ సమాట్టాలు, ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తులవతులు, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వోన్నత విద్యావిధాన పరిషదధ్యక్షులు ఆచార్య కోనేరు రామకృష్ణారావు, పిఎస్.డి. : డి.బి. (ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్) : డి.ఎస్.సి. (ఆనంద్, నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం) గారి హయాంలో పూర్తికావటం, వారి ఈ మూడు సంవత్సరాల పరిపాలనాకాలంలోను తెలుగు వ్యవస్థాపక కోశం మూడు సంపుటలు (4, 5, 6) వెలుగులోకి రావటం నాకు మిక్కిలి ప్రమోదాన్ని కలిగిస్తోంది. ఇంకా మిగిలిన ఏడు, ఎనిమిది సంపుటలుకూడా వారి హయాంలోనే ప్రచురించబడగలవని ఆశిస్తున్నాను. ఈ ఆరో సంపుటంలో 9,754 మకారాది పదాలున్నాయి. ఉభయోష్ఠ వ్యంజన వర్ణాలై ప, ఫ, బ, భ, మ లతో కూడిన పదాలు ప్రపంచంలోని అనేక భాషలలో అధికంగా ఉంటాయనటంలో అతిశయోక్తి లేదు. కాగా ప, ఫ, బ, భ లతో మొదలైన పదాలను ఐదో సంపుటిగా ప్రకటించి మకారాది పదాలతోకూడినదాన్ని ఆరో సంపుటిగా ప్రకటిస్తున్నాం.

ఈ ఆరో సంపుటిలో భాగస్వాములు : ఈ సంపుట ప్రధాన సంపాదకులు - డా॥ లకంసాని శక్రధరరావు కాగా సహాయసంపాదకులుగా ఉన్నవారు - డా॥ బాల అరుణ కుమారి, డా॥ ఎలవర్తి విశ్వనాథరెడ్డి, డా॥ లక్ష్మణశెట్టి కోట మల్లేశ్వరరావు, డా॥ కందాళ కనక మహాలక్ష్మి, డా॥ శ్రీపాద సీతామహాలక్ష్మి, డా॥ వెలువోలు నాగరాజ్యలక్ష్మి, డా॥ నజ్జా మోహనరావు, శ్రీ గోనెళ్ళ వెంకట సీతారాం టైపిస్టుగాను, శ్రీ బోర వెంకటరమణారెడ్డి అటెండరుగాను పనిచేశారు.

‘సాహితీవల్లభ’, ‘కళాప్రపూర్ణ’ విరుద విరాజితులయిన శ్రీ మేకా రాజా వేంకటాద్రి అప్పారావు శ్రీ రాణీ రామయ్యమ్మారావుగార్లకు 21-3-1915 న జన్మించిన శ్రీ మేకా రంగయ్యప్పారావుగారు నూజివీడు ఉన్నత పాఠశాలలో విద్య నభ్యసించి తర్వాత మద్రాసు క్రైస్తవ కళాశాలలో ఇంటర్ పరీక్షలో ఉత్తీర్ణులై, బందరు నోబుల్ కళాశాలలో పట్టభద్రులై అనంతరం ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తులో ఆర్థిక శాస్త్రంలో పరిశోధన సాగించి 1940 లో ఆంధ్ర యూనివర్సిటీనుంచి ఎమ్.ఎ. పట్టాన్ని పొందారు. 1926 లో ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్పూర్వం భోత్సవ సమావేశాల్లో తమ తండ్రిగారితోపాటు వీరు పాల్గొన్నారు. 1941 నుంచి 1962 వరకు ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్ సెనెట్ సభ్యులుగాను, 1944 నుంచి 1962 వరకు ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్ సిండికేట్ సభ్యులుగాను, 1960 లో ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తాత్కాలికోపాధ్యక్షులుగాను ఉండి తమ విధుల్ని శ్రీ ఎమ్. ఆర్. అప్పారావుగారు సమర్థవంతంగా నిర్వహించారు. వీరు 1974 నుంచి 1980 డిసెంబరు వరకు ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషదుపాధ్యక్షులుగా తమ పదవీబాధ్యతల్ని సమర్థంగా నిర్వహించి విశ్వవిద్యాలయాభివృద్ధికి తెలుగు సంస్కృత భాషల అభివృద్ధికి విశేషంగా దోహదంచేశారు. 1976 లో ఆచార్య దొణప్పగారు గుంటూరు బదిలీకాగా అప్పటివరకు 1970 నుంచి వారు నిర్వహిస్తున్న తెలుగు వ్యవస్థాపక కోశ పథకానికి అప్పుడు తెలుగు శాఖలో లెక్చరర్ గా ఉన్న నన్ను శ్రీ అప్పారావుగారు నియమించగా నేను

1-6-1976 లో పదవీబాధ్యతల్ని స్వీకరించి 30-6-1986 నాటికి నా బాధ్యతను పూర్తి చేయగలిగాను. వీరి హయాంలో నూజివీడు, కాకినాడ, శ్రీకాకుళాల్లో పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ కోర్సులు నెలకొల్పబడి నిర్వహించబడటమే కాకుండా డాక్టర్ నీలం సంజీవరెడ్డిగారి ఆశీస్సులతో 1978 జూలై 8, 9, 10 తేదీలలో ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు ఘనంగా ఉత్సాహంగా స్వర్ణోత్సవాల్ని జరుపుకొంది. 12,219 పదాలతో కూడిన “తెలుగు వ్యత్పత్తి కోశం (ప్రథమ సంపుటం)” కేంద్ర విద్యాశాఖామాత్యులయిన శ్రీ పి. సి. చందర్ గారిచే 10-7-78 న ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్ అసెంబ్లీ హాలులో శ్రీ అప్పారావుగారి అధ్వర్యంలో స్వర్ణోత్సవ సందర్భంగా అవిష్కరించబడింది. 1952 నుంచి 1978 వరకు అవిచ్ఛిన్నంగా అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో పాల్గొని అఖండ విజయాన్ని సాధించిన కీర్తి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాజకీయాల్లో వీరికే దక్కింది. 1962 లో శ్రీ నీలం సంజీవరెడ్డిగారు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్న కాలంలో మద్యపాన నిషేధా మాత్యులుగాను, 1967 లో శ్రీ కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్నప్పుడు సాంస్కృతిక వ్యవహారాల మంత్రిగాను ఉండి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ కు సేవచేశారు. ప్రస్తుతం వీరు విద్యాసంబంధి స్టాండింగ్ కమిటీ చైర్మన్ గా వున్నారు. వీరు “రుబాయ్యాత్, యాంటిగని, సాహితీ విపంచిక (1977)” అనే గ్రంథాల్ని రచించారు. సాహిత్య రాజకీయరంగాలలో ధురంధరులైన సహృదయ సార్వభౌములు శ్రీ ఎం. ఆర్. అప్పారావుగారికి ఈ ‘తెలుగు వ్యత్పత్తి కోశం (ఆరో సంపుటం)’ ను అంకితం కావించటానికి నన్ను అనుమతించిన సరసహృదయులు గుణగ్రహణ పారీణులు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వ ఉన్నత విధాన పరిషదధ్యక్షులు ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తులపతులు ఆచార్య కోనేరు రామకృష్ణారావుగారికి కృతజ్ఞతలు.

తెలుగు వ్యత్పత్తి కోశ పథక నిర్వహణకు ముద్రణకు అర్థిక సహాయాన్ని అందిస్తున్న నా మాతృసంస్థ ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తుకు కృతజ్ఞతలు.

ఈ సంపుటానికి సొంపైన ‘ముందుమాట’ను తెలుగులో ప్రసాదించిన అంతర్భాషినుండర మూర్తులు, ఆంధ్రాంగ్ల భాషాపండితులు, సహృదయ సమాజీయులు, మన స్తత్త్వ పరామన స్తత్త్వ పారావారపారంగతులు, తెలుగు వ్యత్పత్తి కోశ పథక సలహా సంఘాధ్యక్షులు, ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తులపతులు, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వ ఉన్నత విద్యావిధానపరిషదధ్యక్షులు ఆచార్య కోనేరు రామకృష్ణారావు, పిఎచ్.డి., డి.లిట్. (ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్), డి.ఎస్.సి. (ఆనంద్, నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం) గారికి మనోవాక్కాయకర్మలతో ఈ కోశ స్ఫూర్తికి కారకులైనందుకు కృతజ్ఞతాంజులులు.

తమ అమూల్యాలైన సలహాలద్వారా శుభాశంసలద్వారా ఈ తెలుగు వ్యత్పత్తి కోశ పథక పరిసమాప్తికి కారకులయిన అనుభవజ్ఞులు మేధావులు పండితులు తెలుగు వ్యత్పత్తి కోశ పథక సలహాసంఘ సభ్యులు: డాక్టర్ బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, ఆచార్య జి. ఎన్. రెడ్డి, డాక్టర్ వడ్లమూడి గోపాల కృష్ణయ్య, డాక్టర్ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య, శ్రీమతి టి.ఎన్. అనసూయాదేవి, ఆచార్య వేకూరి రామారావు గార్లకు—

తెలుగు వ్యత్పత్తి కోశ పథక నిర్మాణ కార్యక్రమానికి సంపూర్ణ సహకారాన్ని అందిస్తున్న తెలుగు భాషాప్రియులు సరసులు ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషద్విద్యాధికారులు ఆచార్య బోడేపూడి ప్రసాద రావు, ఎమ్.ఎ., ఎమ్.ఎ. (అనర్స్), పిఎచ్.డి. (ఓహిఓ స్టేట్) గారికి—

ఈ ఆరో సంపుటాన్ని సర్వాంగసుందరంగా ముద్రించడంలో సహకరించిన ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తుద్రాణాలయ డైరెక్టర్ ఆచార్య కళిరెడ్డి సుబ్బారావు, డి. యస్. సి. గారికి, డిప్యూటీ డైరెక్టర్ శ్రీ జి. మదనరాజ్, బి.ఎ. గారికి హార్దిక కృతజ్ఞతలు.

తమ నిరంతర కృషివల్ల ఈ కోశ సంపూర్తికి కారకులయిన మా తెలుగు వ్యవస్థాపక కోశ పథక నిబ్బందికి—

మనఃపూర్వకాభినందనలు.

విశాఖపట్నం

10-6-1987

లకంసాని చక్రధరరావు

డైరెక్టరు, ప్రధాన సంపాదకులు

తెలుగు వ్యవస్థాపక కోశ పథకం

కార్యదర్శి, సభ్యులు

తెలుగు వ్యవస్థాపక కోశ పథక సలహా సంఘం

1941-1942
1943-1944
1945-1946

1947-1948
1949-1950
1951-1952

1953-1954

1955-1956
1957-1958
1959-1960
1961-1962
1963-1964

1965-1966
1967-1968

1969-1970

1971-1972

1973-1974

1975-1976

ఆంధ్ర రాష్ట్ర అవతరణకు
అనువులను అర్పించిన

అమరజీవి
శ్రీ పొట్టి శ్రీరాములు

అంకితం

ధీ శా లి

ఆచార్య ఎమ్. ఆర్. అప్పారావు, ఎమ్.ఎ.

చైర్మన్, విద్యానందం స్టూడింగ్ కమిటీ, తెలుగు అకాడమి

తెలుగు వ్యవృత్తి కాశ సలహా సంఘం

అధ్యక్షులు:

డాక్టర్ కానెరు రామకృష్ణారావు, పి.ఎచ్.డి., డి.లిట్.
(ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్), డి.ఎస్.సి. (ఆనంద్, నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం)
ఉపాధ్యక్షులు, ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్
ఉన్నత విద్యావిధాన పరిషత్ అధ్యక్షులు, ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం

సభ్యులు:

డాక్టర్ జెజివాడ గోపాలరెడ్డి, డి.లిట్.
గౌరవాచార్యులు, రవీంద్ర సాహిత్యం
ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్

ఆచార్య జి.ఎన్.రెడ్డి, ఎమ్.ఎ., పి.ఎచ్.డి.
ఉపాధ్యక్షులు, శ్రీవేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం

వాఙ్మయ మహాధ్యక్ష

డాక్టర్ వడ్లమూడి గోపాలకృష్ణయ్య
కళాప్రపూర్ణ
హైదరాబాదు

డాక్టర్ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య
కళాప్రపూర్ణ
సత్తెనపల్లి

శ్రీమతి టి.ఎన్. అనసూయాదేవి
మదనపల్లి

ఆచార్య చేకూరి రామారావు, ఎమ్.ఎ., పి.ఎచ్.డి.
భాషా శాస్త్ర విభాగం, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం

డాక్టర్ ఎల్. చక్రధరరావు, ఎమ్.ఎ., పి.ఎచ్.డి.
కార్యదర్శి, సభ్యులు
జైరెడ్డి, ప్రధాన సంపాదకులు
తెలుగు వ్యవృత్తి కాశ పదకం
తెలుగు శాఖాధ్యక్షులు, ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్

తెలుగు వ్యవస్థి కోశం
(మ)

మ

మ వి. ఉదయోష్ఠ్యాను నానికాల్ప ప్రాణనాద స్పర్శ వర్ణం.
-మ- ప్రత్య. ఆశీర్వాపార్థకాలైన ఎదు, తవర్ణాలకు అచ్చ పర
మైనపుడు అదేశంగానూ (బాలవ్యా. క్రియా. 28), చిరు,
బురు, మినుకు మొ. శబ్దాలకు అచ్చపరమైనపుడు ఆగ
మంగానూ వచ్చే వర్ణకం.

/-ఎదున్, -తన్ల పూర్వరూపాలు* -ఎదుమ్*, -తమ్ అని
గ్రహించాలి. వీటి సామ్యంవల్ల మినుకు + అను > మినుకు
మను మొ. శబ్దరూపాలు ఏర్పడి ఉంటాయి.

మకన్ఠ. రూ. మగ², మగడు, మగన్ఠ, మొగ², మొగుడు; వి.
కొడుకు. ద.హిం.శా. సం. 10. కా.నం. 610. క్రి.శ.
8వ శతాబ్దం.

శ. మగ. కొడుకు. పురుషుడు, మగవు, మగు,
మగవు, మొగ, మొగు, మొగువు. శిశువు (మగ లేక
అడ); కొడ. మోవన్. కొడుకు, మక్క. పిల్లలు; కు.
మగ. కొడుకు, మోను. కొడుకు; త. మక. చిన్నపిల్లడు,
జంతువుల పిల్ల, మకవు. బాలుడు, కొడుకు, చెట్లపై ఉండే
కోతులవంటి జంతువుల పిల్లలు, మకణ్. కొడుకు, చిన్న
వాడు, కూడుడు, భర్త, మకణ్ మై. కొడుకుతనం, మగతనం,
మకార్. కొడుకులు, సంతానం, మక్కల్. మనుషులు,
మక్కల్. పురుషులు, ప్రజలు, మానవజాతి, పిల్లలు,
మోణ్. కొడుకుని ముద్దుగా పిలుచు, మకిణన్. భర్త,
కొంత పొలానికి అధిపతి, భూకామందు, మవుణన్. భర్త,
మ. మకన్, మోన్. కొడుకు, మక్కల్. (ప్రత్యేకించి
మగ) పిల్లలు, జంతువుల పిల్లలు; తొ. మోక్సి. చిన్నపిల్లడు,
కొడుకు, కూడుడు, స్త్రీ. పురుషుడు; వర్తి. మయిద్. భర్త;
కొలా. మగవన్. భర్త; గ. మగిండ్ సిందె. పురు
షుడు, భర్త; మగసిండు. మగపిల్లవాడు, మగిండ్.
భర్త; మూల్. మక్కె. బాలుడు.

/<మూ.ప్రా. *మక్-.

మకవర్ణ వి. మోటబావి కొమిరె (నిలువు గుంజ)ల మీద ఉన్న
అడ్డవర్ణ.

మకమక వి. 1. తేకోహినత, కాంతిహినత. శా. 3.59; 2.
తేకోహినతను తెల్చే అనుకరణం.

క. మక. తేకోహినంగా ఉండటం, మంకు. కాంతి
లేకపోవటం.

మకరం రూ.చూ. మొక్కరము¹. వి. 1. నిరోధం, ఆటంకం.
2. గెడమాను, అడ్డగతియ, అడ్డం; 3. సందం.

మకరంగుబ్బ వి. కొయ్యస్తంభానికి పీటకు కింద ఉద్వేగుగా
చెక్కిన గుండ్రటి భాగం.

సం. మకర-. మొనలి.

మకరతము వి. పచ్చ. గారుత్కతమణి. ఉ.రా. 6.76.

సం. మరకత-. పచ్చ.

<సం. మరకత-, (వర్ణవ్యత్యయం).

మకరదూలం వి. గోడమర్కలో వేసిన దూలం.

సం. మకర-. మొనలి.

<సం. మకర- + దూలము (మిశ్రన.).

మకరందబ్బ వి. కొయ్యస్తంభం పీటకు ఫక్కల నంపుగా
చెక్కిన భాగం.

సం. మకర-. మొనలి.

మకరబిబ్బి రూ. మకరబ్బి. వి. మకరతోరణం, దేవతల్పి గురు
వల్ని రాజుల్ని ఈరేగించేటప్పుడు, జయోత్సవాల్లోనూ
ముందు తీసుకువెళ్ళే గౌరవచిహ్నం. చంద్రాంగ. 2.16.

సం. మకర-. మొనలి; హిం.ఉ. బిబ్బి. స్త్రీ.

<సం. మకర- + ఉ. బిబ్బి. (మిశ్రన.).

మకరబ్బి రూ.చూ. మకరబిబ్బి. వి. మకరతోరణం, పూర్వ.
2.114.

మకరంపీట వి. కొయ్యస్తంభాలమీద నిలిపే చెక్కిన కొయ్య
డిమ్మ.

సం. మకర-. మొనలి.

మకరివల వి. మృగాల్నిపట్టే ఒకరకం వల. యయా. 1.38.

సం. మకరిన్. మొనళ్ళు కలది. నమ్మదం. మకాము రూ.చూ. ముకాము. వి. ప్రయాణంలో నిలిచే స్థలం,
అగేచోటు.

మకిని రూ.చూ. మకిరి. వి. నలుపు, మారినట్లం.

మకినెత్తెవులు రూ. మకిన. వి. నువ్వులెగులు, కొయ్యతోరణం ఒక
రకం గొంగళిపురుగు పట్టే తెగులు.

మకిరె వి. తట్టి.

మకిల రూ.చూ. మకిరి. వి. 1. మురికి, మారినట్లం. మొల్ల.

యధ. 3.36; 2. నలుపు; 3. ధూళి; వి. మురినమెన్.

మకికైన్.

మకిలక్రొవి వి. నలనిక్రొవి, ఒకరకమైన మురికైన్ వాద్యం.

ఈదే ఒకానొక వాద్యం. మొల్లయ్య. 3.20.

మకిలి రూ. మయిల. రూ. మకిని, మకిల, మకిల్లి, మకిల్లె. వి.

కాటవ్యం, మురినర, మురికి.

సం. మలిన్-. మురికివనది.

మకిలి రూ.చూ. మకిరి. వి. మురినం, మురికి.

మకిరె రూ.చూ. మకిరి. వి. 1. మెల; 2. పూరి వ్యాధి.

మకుడు రూ. మకిరి. వి. మురికి.

సం. మకి-. మాలాకి వెళ్ళునవల పుట్టిన నంకర
జాతివాడు.

మకురు రూ. మొకురు. వి. 1. పొగడబోతుకనం. మొండిపట్టు
దల ; 2. మూర్ఘుడు, మొండివాడు.

క. మక్కల్. పిల్లలు ; త. మక్కల్. పాడైనది,
మక్కల్. పిల్లలు ;

నం. మూర్ఘ-. మూడుడు, అజ్ఞుడు.

మకురుతనము వి. మూర్ఘత్వం, మొండితనం. మకురువట్టు
అ.క్రి. మొండికేయి ; వి. మొండిపట్టుదల.

మక్క¹ రూ. మక్కె¹. వి. (స్త్రీ) కటిప్రదేశం.

క. మగ్గల్ మగ్గల్, మగ్గుల్. పక్క ; తు. మర్
గిలు. పక్క ; త. మరుంకు. పక్కభాగం, కటిప్రదేశం,
మరుంకుల్. (స్త్రీ) కటిప్రదేశం. కడుపు ; మ. మరు.
పక్క ; కా. మగిల్. కొండవాలు, మెక్స్. వాలు, కొండ
వాలు ; పర్షి. మక్క. పిరుదు ; కొలా. మగిల్. పక్క.
వాలు.

మక్కలు విరగదమ్మ(-తమ్మ) న.క్రి. బాగాకొట్టు.

మక్క² రూ.చూ. మక్కె². వి. 1. ఒకరకం పురుగు ; 2.
మొక్కజొన్న.

మక్క³ వి. దిద్దర్నికన్న స్త్రీ పొత్తికడుపులో పట్టే అపాయ
కరమైన నెత్తురుగడ్డ.

నం. మక్కల్ల-. మక్కనగాయ. ప్రసవ రక్తావరోధం
వలన గర్భంలో అపాయకరమైన నెత్తురుగడ్డ.

<నం. మక్కల్ల-.

మక్క⁴ వి. ఉత్తర నర్కారులు, దక్కను మొ.బోట్ల అడవులో
నుమారు యాదై అడుగుల ఎత్తు పెరిగేచెట్టు (Schrebera
swietenoides).

మక్కనగాయ వి. దిద్దర్నికన్న స్త్రీ పొత్తికడుపులో పట్టిన
అపాయకరమైన కాయ, మక్క.

నం. మక్కల్ల-. మక్క.

<నం. మక్కల్ల- + కాయ.

మక్కరాయి వి. మరకరాల. ఇందు. 1.17.

నం. మరకత-. పచ్చ ; ప్రా. మరకద-. మర
గయ-. పచ్చ ; సిం. మరా-. పచ్చ, పచ్చని.

<నం. మరకత- + రాయి.

మక్కలు చూ. మొక్క. వి.బ.వ. మొక్కజొన్నలు.

మక్కల్లు రూ. మొక్కల్లు. వి.బ.వ. కుండలను నర్పిన తరవాత
ఆరబెట్టి మగ్గటానికే ఇంట్లో పేర్చిన పాత్రలు.

<మక్క¹ + కల్లు².

మక్కళించు న.క్రి. 1. నరిచేయి, నమానంచేయి. ఉ.హరి.
5.50 ; 2. పెంపొందించు, వృద్ధిపొందించు ఉ.హరి.
6.252 ; 3. కూర్చు, అమర్చు. కాశీ. 3.118 ; 4.
ఉదికించు, ఉబ్బేటట్లుచేయి. మను. 1.59 ; అ.క్రి. 1.
వ్యాపించు, ప్రసారితమగు. శృం.వై. 6.108 ; 2. మిళిత
మగు, కలియు. పి.శకు. 2.5 ; 3. జ్వరాది రోగం తిరగ
బెట్టు, మాని మరల వచ్చు.

నం. మ్రక్షణ-. పోగుచేయటం, రాశిగా చేర్చటం.
తైలంకో శరీరాన్ని మర్దన చేయటం, గూడవర్తనం ; ప్రా.
మక్షణ-. అర్థంగనం, చమురు రాయటం ;

తు. మకర్తయుని. మార్చు, మోపుని. తలకిందు

చేయు, తిప్పు ; త. మక్కలి- (-ప్పి-, -త్త-)
మఱుక్కలి (-ప్పి-, -త్త-). రోగాదులు తిరగబెట్టు,
విడిపోవు, జారు ; కో. మక్-ర్. వైకెవెళ్ళు, తన్ను,
మకల్సె. నిర్లక్ష్యంచేయు, ఖండించు ; కొం. మక్
(-బ్-త్-). చుట్టుతిప్పు, తలకిందులుగా తిప్పు.

<ప్రా. మక్షణ- + -ఇంచు³.

మక్కష్టము వి. ముఖక్షారం.

నం. ముఖ-. ముఖం, కష్ట-. ఇనుము.

మక్కా¹ రూ.చూ. మక్కా. వి. అరేబియా దేశంలోని ఒక
పెద్దపట్టణం, యవనకాశి, మహమ్మదు జన్మస్థానం,
మహమ్మదీయుల పుణ్యక్షేత్రం. దగా. పీఠిక. 14, శక.
1.222.

మక్కాచెంబు వి. మక్కా పట్టణంలో చేసే ఒకరకం
పాత్ర, కూజా. పాంచాల్. 4.51.

మక్కా² వి. ఏటి ఒడ్డున ఇనకనేలలో సాగుచేసి పెంచే దోస
జాతి మొక్క (Aucumis melo).

మక్క¹ చూ. మక్కు¹.

మక్క² వి. ఈగ.

నం. మకా, మకీకా. ఈగ ; ప్రా. మక్కిల, మచ్చి ;
పా. మక్కికా ; కా. మచ్చి ; అ. మాళి ; బెం. ఒ.
మాచి ; దీ. మాచి ; హిం. మాచి, మాళి, మళి ;
పం. మక్కి ; సిం. మఖ, మళి ; గు. మాఖ్, మాళి ;
/క.త. మక్కి.

<ప్రా. మక్కిల.

/మక్కికిమక్కిగా అవ్వ.ద్రు. అనలు! నరియైన నకలుగా,
చూచి రాయమన్నప్పుడు కొన్ని అక్షరాలపై ఈగ చచ్చి
పోయిఉండగా మరో ఈగను చంపి అక్షరాలపై వేసి రాయ
టాన్ని బట్టి ఏర్పడిన పలుకుబడి. త. మక్కిక్కుమక్కి.
శుద్ధప్రతి.

మక్కించు చూ. మక్కు¹.

మక్కిడు చూ. మక్కు³. వి. కోళ్ళగూడు, కోళ్ళను దాచే మట్టి
కట్టడం.

మక్కింపు చూ. మక్కు¹.

మక్కిర రూ.చూ. మక్కెర. వి. జల్ల, బండిమీద నరుకు
పెట్టుకోవటానికి పెట్టిన కొట్టి.

మక్కిరి రూ.చూ. మక్కెర. వి. వెదురుతో అల్లిన బండిపై
పెట్టే జల్ల.

మక్కిలు చూ. మక్కు¹.

మక్కిల్లు చూ. మక్కు¹.

మక్కు¹ రూ.చూ. మ్రక్కు. అ.క్రి. 1. (రాగంకో) విహవ
మగు, రూపుచెడు. బోజ. 1.101 ; 2. నవయు, కృశించు,
చిక్కు. నార.పంచ. 2.179 ; 3. చచ్చు, మృతినొందు.
రామాధ్య. 8.154 ; 4. మగ్గు, ఉక్కచే ఉడుకు.
ప్రబంధ. 78 ; 5. కాంచివిహీనమగు ; 6. పండు, ముదిరిన
కాయలు, పైరు, పూర్తిగా పరిణతిచెందు ; 7. నానబెట్టు ;
8. రాన్యాదులు ఎక్కువగా పాతబడు ; 9. కంకులు
కొన్నాళ్ళు కుప్పలో నిలువ ఉండు ; వి. 1. మాలిన్యం,
మురికి. ఆము. 6.17 ; 2. పండు, గాయం ; 3. ముక్కి

వానన ; విణ. మాసిన, మరినమైన, అం.రా. 3.15.

/మక్కి¹ విణ. 1. మానంలేని, శుష్కించిన. పండి. చ.

1.40 ; 2. నిస్సార్థమైన/మక్కించు రూ.చూ. మక్కించు.

స.క్రి. 1. నిర్దించు, నియించు, గెల్చు. భాగ. 1.361 ; 2.

చంపు, వదించు. భాగ. 6.394 ; 3. నశింపజేయు, చెరచు.

ద్వి.భాగ. 6 స్కం. /మక్కింపు వి. నొక్కు, రాలిలోని

గుంట. /మక్కిలు రూ. మక్కిల్లు. అ.క్రి. నశించు. మక్కిల్లు

రూ.చూ. /మక్కిలు. అ.క్రి. నశించు. /మక్కుడు¹ వి.

మురికి, మారిన్యం. కకుత్స్థ. 4.49. /మక్కుపెట్టు అ.క్రి.

కుండలు సర్పిన తర్వాత మగ్గటానికి ఇంట్లో నీడలు పేర్చి

పెట్టు. /మక్కులేయు అ.క్రి. కుండలు సర్పిన తరవాత

అరనిచ్చి మగ్గటానికి ఇంట్లో నీడలో పేర్చిపెట్టు.

మక్కు² వి. నితంబైకదేశం. తుంటి. రాజవా 3.68.

/మక్కుదోనె వి. దోనె మలుపు తరవాత ఉన్న భాగం.

/మక్కునుడి వి. మలుగులమీద ఉండే నుడి.

మక్కు³ రూ. మొక్కు³. వి. బల్లులు మొ.వాటి ఆకుకుల్ని

నందుల్ని కనబడకుండా రాయటానికుపయోగించే ఒకరకమైన

జిగురుపదార్థం, లవ్వు.

మక్కుడు³ విణ. గుత్తం, చాచబడింది. మక్కుడుచేయు

స.క్రి. ఇతరులకి తెలియకుండా చాచు. మక్కుడువట్టు

(-వట్టు¹) అ.క్రి. గడ్డకట్టు. వర.రా.య. పు. 343:9. పం.

మక్కుమారుచు స.క్రి. పట్టి పల్లార్చు. వర.రా.కిష్కిం.పు.

506.20 పం. మక్కువేయు అ.క్రి. 1. ఆకుకు. భాగ.నం.

18.261 ; 2. గుమ్మి మొ.వాటిలోని దాన్యం మీద గడ్డి

కప్పి పైన బురదమట్టి పట్టించి మూసివేయు, మెత్తువేయు.

మక్కు⁴ రూ.చూ. మంకు. వి. మొండివాడు.

మక్కువ వి. 1. వాత్సల్యం, ప్రతాదులపట్ల ఉండే ప్రేమ.

భార.ఆది. 7.187 ; 2. స్త్రీ పరుషుల పరస్పరానురాగం.

పలపు. భార.విరా. 2.86 ; 3. కుతూహలం, వేడుక.

హరి.ఉ. 2.79 ; 4. స్నేహం, మైత్రి. దగా. 2.343 ;

5. ప్రేమ, కూరిమి. అం.రా. 1.136.

మక్కువకాదు వి. ప్రేమకలవాడు, ప్రేమిడు.

ప్రద్యమ్న. 3.75.

మక్కు¹ రూ.చూ. మక్కు¹. వి. 1. అస్థి, ఎముక ; 2. కొడ

ఎముక.

మక్కు² రూ. మక్కు². వి. 1. ఒకరకం పురుగు ; 2. మొక్క

కొన్న.

మక్కురే రూ. మక్కిర, మక్కిరి, మంకిరి. వి. 1. వెదురుతో

అర్చిన బండిమీద పెట్టి జల్లు ; 2. పేడమట్టి పూయని

గంప.

క. మక్కిరి, మక్కి, మంకరి, మంకి. వెదురు లేదా

ఈత ఆకులతో అర్చిన గంప ;

నం. మస్కర. వెదురు.

<క. మక్కిరి.

మక్కు రూ. మక్కు¹, మక్కు, మక్కు, మక్కు. వి. మహమ్మ

దీయుల పుణ్యక్షేత్రం, మహమ్మదు పుట్టిన నగరం. నరన.

5.243

అ. మక్కుహ. అరేబియా దేశంలోని నగరం,

మహమ్మదు పుట్టిన పట్టణం, మహమ్మదీయుల పవిత్ర

యాత్రాస్థలం ; హిం.ఉ. మక్కా. అరబ్ దేశ మందలి

మహమ్మదీయుల పవిత్ర నగరం ; పార. మక్కహ ;

క. మక్కా.

<ఉ. మక్కా.

మక్కా రూ.చూ. మక్కా. వి. 1. ఒడంబడిక. ద.హిం.రా.

నంపు. 4. రా.నం. 711. క్రి.శ. 1593 ; 2. గుత్త.

భూకామందుకు రైతు ఇచ్చే ధబ్బు లేక పంట ; 3.

ప్రభుత్వం గుత్త కచ్చిన పొలం.

మక్కారైతు వి. పొలం చేసే రైతు.

మక్కేదారు వి. పొలం గుత్తకచ్చినవాడు.

హిం.ఉ. మక్కాదార్. మగతాకిచ్చిన వ్యక్తి ; మరా.

మక్కా. ఒడంబడిక ; పార. మక్త. విభజనం, -దార్.

మతుబ్ ప్రత్యయం.

<ఉ. మక్కాదార్.

మఖ రూ.చూ. మగ¹. వి. గ్రామణమానంలో వచ్చే కార్తె.

మఖమల్ రూ.చూ. మఖమలు. వి. 1. ఒకరకం పట్టు ;

2. వెల్వెటు.

మఖమలు రూ. మఖమల్. వి. ఒకరకం పట్టు, మొఖమల్ గుడ్డ.

హిం.ఉ. మఖ్మల్. ముతకరకం పట్టు ; మరా.

మఖ్మల్ ; పార. మఖ్మల్. ఒకరకం పట్టు.

<ఉ. మఖ్మల్.

మఖా రూ.చూ. మక్ఖా. వి. మహమ్మదీయుల పుణ్యక్షేత్రం,

మహమ్మదు పుట్టిన నగరం. నె.రా. 2. నంపు. కందుకూరు.

44. రా.నం. క్రి.శ. 1650-51.

మఖాంచేయు చూ. మకాము.

మఖాము రూ.చూ. మకాము. వి. ప్రయాణంలో నిలిచే స్థలం,

ఆగే చోటు.

మఖాంచేయు అ.క్రి. బనచేయు. ఉ.అథ. ముకామ్.

జల్లు, నివాస స్థలం.

మఖాసా రూ.చూ. మొఖాసా. వి. నిబంధన మీద ఇవ్వబడిన

గ్రామం.

మఖ్ఖా రూ.చూ. మక్ఖా. వి. మహమ్మదీయుల పుణ్యక్షేత్రం,

మహమ్మదు పుట్టిన నగరం. హంస. 5.359.

మఖ్ఖికా రూ.చూ. మక్ఖా. వి. మహమ్మదీయుల పుణ్యక్షేత్రం,

మహమ్మదు పుట్టిన నగరం. రాజవా. 3.143.

మఖ్ఖా రూ.చూ. మక్ఖా. వి. ఒప్పుదల, ఒప్పుదం, అంగీకారం.

మగ¹ రూ. మఖ. వి. గ్రామణమానంలో వచ్చే కార్తె.

నం. మఖ. పదోనక్షత్రం.

<నం. మఖ.

మగ² రూ.చూ. మకన్టు. వి. 1. పరుషుడు. కు.నం. 7.39 ;

2. ధర్మ, పెనిమిటి. భార.ఆరణ్య. 6.208 ; 3. రాజు,

ప్రభువు. ప్రభు. 8.56 ప. 4 పం. ; 4. ఇది కర్మధారయ

నమానంలో ఉత్తరపదంగా ఉండేటప్పుడు శ్రేష్ఠవాచకం.

రామాభ్యు. 5.204.

మగకతవున(బడినగతి అవ్య.ద్రు. మగవాడే కరవైనట్లు

అనటం. శుక. 3.543. మగకూడుకుడుచు అ.క్రి. పొరువంతో

బ్రతుకు. సిం.ద్యా. 2.134. మగచెయ్యలు వి.బ.ప

నంబోగాలు, రతులు. నీలా. 1.76. మగటిమి వి. 1. శార్యం, పౌరుషం, పరాక్రమం. భార.ఆది. 6.309; 2. మగతనం, పుంస్త్యం. భార.ఉద్యో. 4.376; 3. పురుషాయితం, ఉపరతి. ఉ.రా. 6.168. త. మగనై. మగతనం. మగతనము వి. 1. పరాక్రమం, మగటిమి. పౌరుషం. భార.విరా. 3.170; 2. రతి, నంబోగం (ఉపరతి అని వ్యాఖ్య). ఆము. 4.183; 3. పురుషత్వం, పుంస్త్యం. రామవ. 3.75 మగత్రాడు వి.బి. మగతాడి చెట్టు. మగదణ్ణపు వి. పురుష నంబంది ఆయిన శిక్ష. కలకడశాననం. క్రి.శ. 972. మగవిల్వ వి. చేయి పైకెత్తి నిలుచున్న పురుషుని పేర్లు. పండి.చ. 5.389 పు. మగ పేంతము వి. 1. మగటిమి, పౌరుషం, శార్యం. భాస్క.రా. యు. 2089; 2. కూటమి, సురతం. భాగ. 10 పూ. 993. మగవంద వి. పిరికిమనిషి. భాగ. 9.406. మగవనరము వి. ఎడ్డు. మగపాటి వి. పౌరుషం. మగపాడి వి. 1. శూరధర్మం, మగటిమి, శార్యం. భార.భీష్మ. 1.193; 2. పురుష ధర్మం. మగవాని మర్యాద. రం.రా.కిష్కిం. 203 పు. 10 పం.; 3. ఉపరతి, పురుషాయితం. శా. 3.111. మగపాలు వి. పురుషుని భాగం, భర్తృభాగం. హర. 3.25 మగపీచము వి. మగపురుగు, పురుషవేషం భార. సౌప్తి. 2.91. మగపోగు వి. అనుపోషనప్పుడు పడుగులో పైకి వచ్చిన ఉన్నిపోగు. మగపోడిమి వి. 1. పురుషునివిధం, పురుషరూపం. కాశీ. 3.99; 2. సురతం, నంబోగం. అష్టమ. క. 1.34; 3. మగతనం, పుంస్త్యం. శుక. 2.422. మగపోడుములు వి.బి.వ. గ్రామధర్మం, రతులు. మగపోల్కికూటమి వి. ఉపరతి, పురుషాయితం. అం.భా. 2.180. మగబీర రూ. మాబీర. వి. సుమారు ఆరు అడుగుల పేర్లు పెరిగి మందుల్లో ఉపయోగపడే మొక్క (Anisomeles malabarica). మగబీర రూ.చూ. మొగబీట. వి. దక్కను కర్ణాటకలో పెరిగే తెల్లని మొక్క. (Aerva javanica). మగమాట వి. పౌరుషవాక్యం శూర వచనం. భాస్క.రా.యు. 123 మగమానికపువాయి వి. వజ్రాయుధం. నీలా. 3.8. మగమానికపువాయిదాల్పు వి. వజ్రాయుధాన్ని ధరించినవాడు, ఇంద్రుడు. నీలా. 3.8. మగమానికము రూ.చూ. మొగమానికము. వి. వజ్రం. యయా. 1.52; విణ. పురుషరత్నం, పురుషశ్రేష్ఠుడు, పురుషోత్తముడు. అచ్చ.రా.భాల 183. మగమొలక వి. పురుషసంతానం. ఉ.హరి. 3.157. మగరాతివాలు రూ.చూ. మగతాతివాలు. వి. వజ్రాయుధం. మగరాయి రూ.చూ. మగతాయి. వి.బి. వజ్రం, నవరత్నాల్లో ఒకటి. సారంగ. 2.72. మగతాతివాలు రూ. మగరాతివాలు. వి. వజ్రాయుధం. అచ్చ.రా.యు. 581. మగతాయి రూ. మగరాయి, మొగతా. వి.బి. వజ్రం, నవరత్నాల్లో ఒకటి. ఉ.రా. 1.307. మగలంజియే రూ. మగలంజె. వి. విటుడు. కు.నం. 8.143. మగలంజె రూ.చూ. మగలంజియ. వి. విటుడు. పండి.చ. 2.122. మగలమగడు వి. శూరాగ్రేసరుడు. భాగ. 10 ఉ. 190. మగలరాజు వి. పురుషుల్లో రాజు. భార.ద్రోణ. 2.230. మగలాగు వి. 1. పురుషధర్మం,

మగవాని మర్యాద; 2. శూరధర్మం, మగటిమి, శార్యం; 3. ఉపరతి, పురుషాయితం. మగలాడువాడు విణ.బి.వ. మగనాండు. కు.నం. 7.36. మగలింగము రూ. మొగలింగం. వి. నదుల ఒడ్డున పెరిగి తెల్లని పూలుపూసే మొక్క. త. మర్విలింగ, (Crataeva religiosa). మగవాడు విణ. 1. పౌరుషవంతుడు. భార.ఉద్యో. 1.247; 2. పురుషుడు, పుంస్త్యు. శృంగై. 4.61; 3. మగడు, భర్త, ప్రియుడు. భాగ. 1.160. మగవానిమేలు వి. పురుషప్రేమ. శుక. 1.344. మగవానం రూ. మొగోనం. వి. పోతువానం. మరవానంలో తగిలించే మొన చెక్కిన వానం. మగసిరి రూ. మొగసిరి. వి. పౌరుషం.

మగం వి. మార్గం.

నం. మార్గ. బాట, దారి; ప్రా.పా. మగ్గ; హి. మగ్గ, మార్గ; ల. మార్గ; సిం. మార్గు; గు. మగ్, మార్గ.

<ప్రా. మగ్గ-

మగంశాననము వి. సుంకాలు విధించటానికి ఇచ్చిన శాననం. E.C.X. బాగెవల్లి-64. క్రి.శ. 1744.

త. మక. పూర్వకాలంలో విధించబడే భూమిశిస్తు;

నం. శానన- ఆజ్ఞ, ఆజ్ఞ వేయబడ్డ శాననం.

<త. మక+నం. శానన+ము.

మగచేరులు వి.బి.వ. ప్రకాశవంతమైన ఆకులు కలిగి కొండల మీద పెరిగే చెట్టు.

మగటం వి. ఒకరకం మడి (మడుగు) పంచె, చిన్నది.

క. మగట, మగుట, మూగట, మూగుటి, ముగటి. పట్టు వస్త్రం.

<క. మగట.

మగడి వి. పాములవాడూడే వాద్య విశేషం, నాగస్వరం.

త. మకిటి. పాములవాడూడే బూరవంటిది, నాగ స్వరం, మోటి. పాములవాడూడే బూరవంటిది, నాగ స్వరం.

మగడు రూ.చూ. మకన్టు. వి. 1. భర్త. కలకడ శాననం. క్రి.శ. 972; 2. పురుషుడు. నిర్వ.రా. 1; 3. శూరుడు. భార. ద్రోణ. 4.157; 4. రాజు, రామాభ్యు. 5.

మగడువిడిచినా మావవిడువనట్లు అవ్య. అనలు వాడు వదిలిపెట్టినా వైవాడు వదలడు అనటం. కాళ్ళ. నం. 8.220. మగనాలు రూ.చూ. మగనియాలు. వి. మగ దున్న ఆడది, భర్తృమతి, కులస్త్రీ. కాశీ. 2.83. మగ నాలువెళ్లు ఆ.క్రి. కొన్నిప్రాంతాల్లో మరొకడితో వెళ్లు. మగని అన్న వి. బావ, బావగారు. మగవిపేరెదనున్నవగలాడి వి. లక్ష్మీదేవి. మగనియాలు రూ. మగనాలు. వి. మగడున్న ఆడది, భర్తృమతి, కులస్త్రీ. హరి. పూ. 9.76.

మగత వి. మత్తు.

మగతా రూ.చూ. మాక్తా. వి. ఒప్పందం.

మగనాలు రూ. మగడు.

మగనాలువెళ్లు రూ. మగడు.

మగవిలన్న రూ. మగడు.

మగవిపేరెదనున్నవగలాడి రూ. మగడు.

మగనియాలు చూ. మగడు.

మగన్లు రూ.చూ. మగన్లు. వి. కుమారుడు. ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. సం. 621. క్రి.శ. 9/10శ.

మగన్సూరి వి. మంటపెట్టటానికి ఆముకుముందు ఆముగోడ మధ్య భాగంలో గుండ్రంగా విర్వరచిన నందు.

మగపెట్టు రూ.చూ. మగపెట్టు. న.క్రి. ౨రలు, తొట్టు. మొ.వి చేయటానికి వాడే మట్టిలోపొట్టుకలిపి వారం రోజులు మురగబెట్టు.

మగమ రూ. మగమా. వి. 1. పేంటనుంకం, దేవబోగం నిమిత్తం విధించబడే నుంకం. ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. సం. 309. క్రి.శ. 1246 ; 2. వణిజులు కాని సేద్యగాళ్ళుకాని దేవాలయాదులకిచ్చే విరాళం, రుసుం. ద. హిం. కా. సంపు. 4. కా. సం. 935 క్రి.శ. 1269.

మగమా రూ.చూ. మగమా. వి. వణిజులుకాని సేద్యగాళ్ళు కాని దేవాలయాదులకిచ్చే విరాళం, రుసుం.

మగరూరీ వి. అహంకారం, దాంబికం.

మరా, మగరూర. గర్విష్ట, పిచ్చి; ఉ. మగరూర. గర్వంకల; అర. మమరూరీ.

<మరా. మగరూర.

మగసాలెదంతె వి. వాకిలిపై కమ్మిమీది చెక్క.

సం. ముఖశాలా. మొగసాల.

<సం. ముఖశాలా + దంతె.

మగాతి రూ.చూ. మొగాతి. వి. మంటపెట్టటానికి ఆముకు ముందు ఆముగోడ మధ్యభాగంలో గుండ్రంగా విర్వరచిన నందు.

మగాయి రూ.చూ. మొగాయి. వి. ఆముపొయ్యి, మంటపెట్టటానికి ఆముకుముందు ఆముగోడ మధ్య భాగంలో గుండ్రంగా విర్వరచిన నందు.

మగాయిగోడ రూ.చూ. మొగాయిగోడ. వి. కుండని కల్పటానికి ఆముకు ఒకవైపు మట్టితో గాని, ఇటుకతోగాని కట్టినగోడ; మగాయిపొయ్యి వి. మంటపెట్టటానికి ఆముకు ముందు ఆముగోడ మధ్యభాగంలో గుండ్రంగా విర్వరచిన నందు.

మగావు రూ.చూ. మొగాయి. వి. ఆముపొయ్యి, మంటపెట్టటానికి ఆముకుముందు ఆముగోడమధ్య భాగంలో గుండ్రంగా విర్వరచిన నందు.

మగిడించు చూ. మగుడు.

మగిడివచ్చు చూ. మగుడు.

మగియించు రూ.చూ. ముగించు. న.క్రి. చంపు.

మగుచు చూ. మగుడు.

మగుడబడు చూ. మగుడు.

మగుడించు చూ. మగుడు.

మగుడిపోవు చూ. మగుడు.

మగుడివచ్చు చూ. మగుడు.

మగుడు అ.క్రి. 1. క్రమ్మరు, తిరుగు. భార. విరా. 2.47 ; 2. పోవు, తొలగు. భార. ప్రదో. 2.328 ; 3. దాగుపడు, చక్కనగు. భార. క్రి. 1.20 ; 4. వెనుకకు మరలు. భార. కాంతి. 5.97 ; 5. అభిముఖమగు, భీమ. 3.38 ; 6.

తిరిగివచ్చు, విక్ర. 6.93 ; వి. తిరగటం, నివృత్తి. కావ్యా. చూ. 7.14.

క. మగుడ, మోగడ. చుట్టూతిరుగు, గుండ్రంగా తిరుగు, తలకిందులగు, అభిముఖమగు, మగులు. వెనుకకు మరలు, మగుల్లు వెనక్కు మరలజేయు, తిప్ప, తిరిగి వచ్చు. మగచు, మగుచు, మగల్లు, మోగచు, మోగుచు. చుట్టూతిరుగు, గుండ్రంగాతిరుగు. వెనక్కు తిరుగు, తలకిందులగు ; తు. మగవుని, మగుచుని, మోగవుని. తిరుగు, తారుమారగు, మగుటె. మరల, రెండవసారి, మగ్గు. తర్వాత, మరల, మరొకసారి, మగవుని. లాగితిప్ప ; త. మకిటి (-వ్-ట్ట-). తలకిందులగు, తారుమారగు ; క. మన్. తారుమారగు, మట్ట. తిరుగు ; కొలా. మగుడ ; నా. మగుడ, వాంతిచేయు.

<మూ. రా. *మక్.

మగిడించు రూ. మగుడించు. న.క్రి. 1. మరలించు, తిప్ప. కు.సం. 9.147 ; 2. నివారించు, అవు. భార.భీష్మ. 3.283. <మగుడు + -ఇంచు. మగిడివచ్చు రూ.చూ. మగుడివచ్చు. అ.క్రి. తిరగవచ్చు. కు.సం. 8.2. <మగుడు + -ఇ¹³ + వచ్చు. మగుచు న.క్రి. మరలించు, తిప్ప. అష్టమ. క. 5.242పు. 14వం. క. మగుచు, మొగుచు. తిప్ప, చుట్టూతిప్ప. తలకిందులుగా పడు. <క. మగుచు, మగుడబడు అ.క్రి. 1. తిరుగు, తారుమారగు. మార్క. 3.369 ; 2. తిరగబడు, హరి. ఉ. 1.140 ; 3. మరలు, నివృత్తమగు. హరి. ఉ. 10.161. <మగుడు + -అ⁷ + పడు. మగుడించు రూ.చూ. మగిడించు. న.క్రి. 1. మరలించు, తిప్ప. పి.శకు. 2.122 ; 2. నివారించు, అవు. మగుడిపోవు అ.క్రి. మరలు, తిరిగిపోవు. భార. ఆది. 1.102. త. మక్కడసెయ్. <మగుడు + -ఇ¹³ + పోవు. మగుడివచ్చు రూ. మగిడివచ్చు. అ.క్రి. తిరిగివచ్చు. భార. ఆది. 8.321. <మగుడు + -ఇ¹³ + వచ్చు. మగుడుచు రూ.చూ. మగుడుచు. న.క్రి. మరల్చు, తిప్ప. మగుడుచు రూ. మగుడుచు. న.క్రి. మరల్చు, తిప్ప. భార. ఆను. 4.408. క. మగుచు, మొగుచు. చుట్టూతిప్ప, తిప్ప, తలకిందులుగాపడు ; తు. మగుచుని, మగవుని. లాగితిప్ప, మగువుని. తిప్ప, తలకిందులుచేయు, మగవు. మలుపు. మగుడుచు చూ. మగుడు.

మగురాతనము వి. పొగడు.

<మగి (?) + రాతనము.

మగులు రూ. ముగులు, మొగులు. వి. 1. చుట్టూగోడ, ప్రాకారం. పేంక. పంచ. 4.416 ; 2. కుడ్యసారి, గోడ మీదకప్పు. ఆం. భా. 2.13.

క. మదిల్. గోడ ; తు. మదిలు, మదులు. గోడ మీదకప్పు ; త. మతిల్. కోటచుట్టుగోడ, ప్రాకారం ; మ. మతిల్. గోడ. (కోట, గుడి, ఇల్లు మొ. వాటి చుట్టూరా కట్టెడి).

మగులుకొయ్యే వి. చిలకకట్టు, మదురు వెయ్యటానికి గోడలోపాతిన కొయ్యముక్క. మగులుగూన వి. మదురుమీద పేర్చే వెడల్పుగా చదునుగా ఉండే గూన. మగులుగోడ వి.

1. చుట్టుగోడ, ప్రాకారం. హంస. 2.226 ; 2. చూరుగోడ మదురు వేసిన ప్రహరీగోడ.

మనువ వి. 1. శ్రీ. ఆదది. భార. ఆది. 1.130 : 2. ప్రియురాలు, భార్య. శృం. నై. 1.74.

క. మగల్. కుమార్తె, మక్కల్, మరకల్. పిల్లలు, మగల్మా. భర్తకు నమ్మకస్తురాలైన భార్య; కొడ. మోవ. కుమార్తె, మగలు. కుమార్తె, పోయమక్క. శ్రీలు, భార్యలు; తు. మగలు. కుమార్తె, మక్కల్. పిల్లలు, మోని. కుమార్తె; త. మకటు, మకటావు. శ్రీ. భార్య, మకల్. కుమార్తె, శ్రీ, భార్య, మకల్మై. ఆదతనం, కూతురితనం; మ. మోల్. కుమార్తె; గో. మోగ. భార్య, పిల్ల లేక పిల్లడు; పె. మోగ. శ్రీ, మోల్. కుమార్తె, మోట్. (పిల్ల లేక పిల్లవాడితో) శ్రీ; తో. మోక్. చిన్నపిల్లడు, కొడుకు, కూతురు, శ్రీ, పురుషుడు; గోం. మోయాల్, మియాలి. కుమార్తె; పర్తి. మోల్ (బ.వ. మోచిల్), కుమార్తె; గ. మోల్. కుమార్తె, మోచిల్. ఆదపిల్ల, మోల్. శ్రీ; మోల్. మక్కి. బాలిక.

పో.చూ. నం. మాలికా. కుమార్తె.

మనువతనము వి. శ్రీత్వం, ఆదతనం. భాగ. 8.404.

మగ్గ రూ.చూ. మొగడ. వి. ముకుళం. కాశీ. 7.221.

మగ్గంలాక చూ. మగ్గము.

మగ్గంలైను చూ. మగ్గము.

మగ్గంవాడిచేయు చూ. మగ్గము.

మగ్గంవీధి చూ. మగ్గము.

మగ్గంనందు చూ. మగ్గము.

మగ్గంస్తంభం చూ. మగ్గము.

మగ్గంస్తంభం చూ. మగ్గము.

మగ్గంఈది చూ. మగ్గము.

మగ్గంకొట్టు చూ. మగ్గము.

మగ్గంకొయ్య చూ. మగ్గము.

మగ్గంగజెం చూ. మగ్గము.

మగ్గంగడి చూ. మగ్గము.

మగ్గంగద్దె చూ. మగ్గము.

మగ్గంగుంజ చూ. మగ్గము.

మగ్గంగుంట చూ. మగ్గము.

మగ్గంగుండి చూ. మగ్గము.

మగ్గంగుండు చూ. మగ్గము.

మగ్గంగుంత చూ. మగ్గము.

మగ్గంగూటం చూ. మగ్గము.

మగ్గంగొయ్య చూ. మగ్గము.

మగ్గంపట్టం చూ. మగ్గము.

మగ్గంచదర చూ. మగ్గము.

మగ్గంచెవు చూ. మగ్గము.

మగ్గంజిల్ల చూ. మగ్గము.

మగ్గంజోరు చూ. మగ్గము.

మగ్గంకాదు చూ. మగ్గము.

మగ్గంనిడవకమ్మి చూ. మగ్గము.

మగ్గంవిలుపు చూ. మగ్గము.

మగ్గపుగుంత చూ. మగ్గము.

మగ్గపుకాదు చూ. మగ్గము.

మగ్గబెట్టు చూ. మగ్గు!

మగ్గము రూ. మఘ్టుం, మొగ్గం. వి. 1. వయన యంత్రం, సారె వాడు బట్టలు నేసే యంత్రం. ద.హిం.కా. సంపు. 10 కా. నం. 533. క్రి.శ. 1323; 2. సారెపురుగు అల్లే వల. ఆము. 1.93.

క. మగ్గ. బట్టలు నేసే యంత్రం; తు. మగ్గ; త. మక్కం; పో.చూ. మగ్గ. మగ్గం.

మగ్గంలాక రూ. మొగ్గంలాక. వి. నేత పడుగులో పై పోగులకు కింది పోగులకు మధ్య దూర్చిన వెదురుబద్ద. మగ్గంలైను రూ. మొగ్గంలైను. వి. మరమగ్గంలో వన్నె బిగించిన చివర సొరుగులుండే కింది కొయ్య. మగ్గంవాడిచేయు అ.క్రి. నేతకు మగ్గం సిద్ధించేయు. మగ్గంవీధి రూ. మగ్గం ఈది. వి. మగ్గానికి తగిలించిన పడుగులో దోనె దగ్గరనుంచి దండెవరకూ ఉన్న భాగం. మగ్గంనందు వి. మగ్గం దోనెకూ దండకూ మధ్యభాగం. మగ్గంస్తంభం రూ. చూ. మగ్గం స్తంభం. వి. మరమగ్గం. చక్రంలో పక్కగా బిగించిన పొడుగుపట్టె. మగ్గంస్తంభం రూ. మగ్గంస్తంభం. వి. మరమగ్గం చక్రంలో పక్కగా బిగించిన పొడుగుపట్టె. మగ్గం ఈది రూ.చూ. మగ్గంవీధి. వి. మగ్గానికి తగిలించిన పడుగులో దోనెదగ్గరనుంచి దండెవరకు ఉన్నభాగం. మగ్గం కొట్టు అ.క్రి. నేత నేసేటప్పుడు పడుగులో నాడె (= పేక దారం కండె గలది) చేసిన తరవాత పోగు దగ్గర బడెట్టు చేతిపలకతో అడుము. మగ్గంకొయ్య రూ. మొగ్గంకొయ్య. వి. మరమగ్గం చక్రం నిలబెట్టటానికి నేత బయలులో పాతిన ఒకరకం గుంజ. మగ్గంగజెం వి. కత్తెరగుంజకు అడ్డంగా కొయ్యవట్టె బిగించిన ఇనప కడ్డి. మగ్గంగడి వి. మరమగ్గం చక్రంలో పానువపట్టెకు ఒకవైపు బిగించిన చెక్కల గూడు. నేత నేసేటప్పుడు నాడె బయటికి పోకుండా అవేది, సొరుగు. మగ్గంగద్దె రూ. మొగ్గంగద్దె. వి. మగ్గంముందు నేతపనివారు కూర్చునే మెరకగా ఉండే చోటు. మగ్గంగుంజ వి. మరమగ్గం చక్రం నిలబెట్టటానికి నేతబయలులో పాతిన కొయ్యరాయి. ఇటువంటివి నాలుగుంటాయి. మగ్గంగుంట రూ.చూ. మగ్గపుగుంత. వి. నేతబయలులో పావుకోళ్ళు అమర్చటానికి తవ్విన చోటు. మగ్గంగుండి వి. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన పైచెక్క. మగ్గంగుండు రూ. మొగ్గంగుండు. వి. 1. చేతిమగ్గం పన్నె బిగించిన కింది కొయ్య. రోళలి మాదిరిగా గుండ్రంగా ఉంటుంది, దీన్ని పలక నీలలతో పై పలకకు బిగిస్తారు; 2. మరమగ్గంలో బిగించిన కింది కొయ్య. నేత నేసేటప్పుడు దీనిమీద నాడె అడుకుంది. దీనికి రెండు చివరలా సొరుగులుంటాయి. మగ్గంగుంత రూ. చూ. మగ్గపుగుంత. వి. 1. నేత బయలులో పావుకోళ్ళు అమర్చడానికి తవ్విన చోటు; 2. గొంగడి నేసేవాడు. మగ్గందగ్గర కూర్చున్నప్పుడు కాళ్ళు పెట్టుకోటానికి తవ్విన చిన్న గొయ్యి. మగ్గంగూటం రూ. మొగ్గంగూటం. వి. 1. ఉన్నిమగ్గం దోనుగను మోసే ఎకమవైపు కొయ్యగూటం;

2. ఉన్నిమగ్గాని? వేసిన పడుగు దిగింపుకోసం చివర నేలలో పాతిన కొయ్య; 3. నవారుమగ్గం కట్టుబడిలో వడి దారాలు అల్లిన కర్రలకు ఆదారంగా నేలలో పాతిన కొయ్య. మగ్గంగొయ్య రూ. మొగ్గంగొయ్య. వి. నేత బయలులో పావుకోళ్ళు అమర్చటానికి తవ్విన చోటు, మోకాలు లోతు ఉంటుంది. మగ్గంచట్టం రూ. మొగ్గంచట్టం. వి. 1. మర మగ్గంలో పన్నె, పలక మొ.వి దిగించిన నాలుగు పట్టెల చట్రం; 2. మరమగ్గంలో పన్నె దిగించిన కింది కొయ్య. మగ్గంచదర వి. నేతనేపేటప్పుడు నేతపనివాడు కూర్చోనే చిన్నదాప. మగ్గంచెవు వి. మరమగ్గం బొమ్మకు, నిలుపు పట్టెకు ఏటవాలుగా దిగించిన కర్ర. మగ్గంజిల్ల రూ. మొగ్గం జిల్ల. వి. మగ్గం కుచ్చుతాడు కట్టటానికి ఆదారంగా చట్రం నిలుపుపట్టెకు దిగించిన కొయ్యవల్ల. మగ్గంజోరు రూ. చొచ్చు. రూ. మొగ్గంజోరు. ఆ.క్రి. మగ్గంమొందు కూర్చోని నేతపని ప్రారంభించు. మగ్గంకాడు రూ.చూ. మగ్గవరాడు. వి. 1. కుచ్చుతాళ్ళలో దైమను తాడుకు ఒకవైపు కట్టిన దారం; 2. మగ్గంమీద నేతపడుగును దిక్కుపెట్టే లావు పాటి తాడు. మగ్గంవిడవకమ్మి వి. మరమగ్గం చట్రంలో పక్కగా దిగించిన పొడుగుపట్టె. మగ్గంవిలుపు రూ. మొగ్గం నిలుపు. వి. మరమగ్గం చట్రంలో పక్కగా దిగించిన పొడుగుపట్టె, ఇటువంటివి రెండుంటాయి. మగ్గపుగుంత రూ. మగ్గంగుంట, మగ్గంగుంత, మగ్గువుగుంత, మొగ్గంగుంత. వి. సాలెవాడు నేయటానికి కూర్చునేటప్పుడు కాలుదాచుకొనే పల్లం. హంస. 2.11. మగ్గవురాడు రూ. మగ్గంతాడు, మొగ్గవురాడు, మొగ్గంతాడు. వి. గొంగడినేపే మగ్గం దిగించే తాడు. మగ్గంవందిరి రూ. మొగ్గంవందిరి. వి. నేత బయలులోమరమగ్గం చట్రం నిలబెట్టటానికి నిలుపు రాటలకు అడ్డంగా మంచె మాదిరిగా దిగించిన కర్రలతో మగ్గం గుంటకు వైన ఎత్తుగా వేసే పందిరి. <మగ్గము + పందిరి. మగ్గంవలక రూ. మొగ్గంవలక. వి. 1. చేతిమగ్గం పన్నె దిగించిన వైచెక్క; 2. మరమగ్గం చట్రంలో నిలుపు పట్టెలకు వైన దిగించిన అడ్డపట్టె; 3. మరమగ్గంలో పన్నె దిగించిన వైచెక్క. <మగ్గము + పలక. మగ్గంపాగడ రూ. మొగ్గంపాగడా. వి. మగ్గానికి అమర్చి నేతబయలులో చాపిన పడుగునూలు. <మగ్గము + పాగడ. మగ్గంపీట వి. నేతపనివాడు మగ్గం దగ్గర కూర్చోటానికి వేసుకొనే పీట. <మగ్గము + పీట. మగ్గంపురితాడు రూ. మొగ్గంపురితాడు. వి. మరమగ్గం నిలుపు పట్టెను మేరువు పలకకు దిగించి నన్నవల్లతో వడిపెట్టిన దారం. <మగ్గము + పురితాడు. మగ్గంబడితె రూ. మొగ్గంబడితె. వి. 1. నేతబయలులో మర మగ్గం చట్రం నిలబెట్టటానికి నిలుపు రాటలకు అడ్డంగా మామూలుగా దిగించిన కర్ర. కొన్నిచోట్ల దీనికి అచ్చుతాళ్ళు తగిలిస్తారు; 2. మగ్గంకాళ్ళు కట్టటానికి ఆదారంగా మగ్గా ని? వైన అమర్చిన కర్ర, కొన్నిచోట్ల వెదురుది. <మగ్గము + బడితె. మగ్గంబడ్డి రూ. మొగ్గంబడ్డి. వి. 1. నేతబయలులో మరమగ్గం చట్రం నిలబెట్టటానికి నిలుపు రాటలకు అడ్డంగా మంచె మాదిరిగా దిగించిన కర్రలు; 2. మరమగ్గంలో పన్నె, పలక మొ.వి దిగించిన నాలుగుపట్టెల చట్రం. <

మగము + బడ్డి. మగ్గంబయలు వి. ఇంట్లో నేతపనికి కేటాయించిన చోటు. <మగ్గము + బయలు. మగ్గంబల్ల రూ. మొకంబల్ల, మొగంబల్ల, మొగ్గంబల్ల. వి. మరమగ్గంలో పన్నె దిగించిన కింది కొయ్య నేతనేసే బల్ల. <మగ్గము + బల్ల. మగ్గంబెడుగు వి. మరమగ్గం చట్రంలో నిలుపుపట్టెలకు వైన దిగించిన అడ్డపట్టె. మగ్గంమేకు వి. మగ్గం కుచ్చుతాడు కట్టటానికి ఆదారంగా చట్రం నిలుపు పట్టెకు దిగించిన కొయ్యవల్ల. <మొగ్గము + మేకు. మగ్గంమోకు రూ. మొగ్గం మోకు. వి. మగ్గంమీద నేతపడుగును దిక్కుపెట్టే లావుపాటి తాడు. <మగ్గము + మోకు. మగ్గరి వి. తంతువాయుడు, సాలెవాడు. ఆం.రా. 2.283. <మగ్గము + -అరి. మగ్గాల ఇల్లు రూ. మొగ్గాలిల్లు. వి. ఇంట్లో నేతపనికి కేటాయించిన ప్రదేశం.

మగ్గంవందిరి రూ. మగ్గము.

మగ్గంవలక రూ. మగ్గము.

మగ్గంపాగడ రూ. మగ్గము.

మగ్గంపీట రూ. మగ్గము.

మగ్గంపురితాడు రూ. మగ్గము.

మగ్గంబడితె రూ. మగ్గము.

మగ్గంబడ్డి రూ. మగ్గము.

మగ్గంబయలు రూ. మగ్గము.

మగ్గంబల్ల రూ. మగ్గము.

మగ్గంబెడుగు రూ. మగ్గము.

మగ్గంమేకు రూ. మగ్గము.

మగ్గంమోకు రూ. మగ్గము.

మగ్గరి రూ. మగ్గము.

మగ్గాలఇల్లు రూ. మగ్గము.

మగ్గించు రూ. మగ్గు.

మగ్గు రూ.చూ. మాగు. ఆ.క్రి. 1. ఎక్కువగా మగ్గు. కమియ పండు; 2. ఉక్కువలన చెమ్మగిల్లి చెడు; 3. అవిరిమీద లేదా వేరేవిధంగా చక్కగా ఉడుకు; 4. ఆదారంగా ఉండు; 5. చచ్చు.

మగ్గబెట్టు రూ. మగపెట్టు. న.క్రి. 1. ఒరలు, తొట్లు మొ. వి చేయటానికి వాడే మట్టిలో పొట్టు కలిపి వారం రోజులు మురిగబెట్టు. 2. మగ్గేటట్లుచేయు. <మగ్గు + -ఆ + పెట్టు. మగ్గించు రూ.చూ. మగ్గించు. న.క్రి. మగ్గు, చంపు. సిం.ద్వా. 1.219. <మగ్గు + -ఇంచు. మగ్గుడు వి. ఎక్కువగా ముగ్గుటం, కమియ పండం. మగ్గుడుపాటు ఆ.క్రి. మారిపోవు.

మగ్గు వి. 1. ఇడ్డెల తయారీకి వాడే మట్టిపాత్ర; 2. ఒకరకం ప్లాస్టిక్ మొ. వాటితో చేయబడ్డపాత్ర.

ఇం. Mug. హేండ్‌రీకల మట్టి లేదా రోహంత్ చేయ బడ్డ పాన పాత్ర విశేషం.

<ఇం. Mug.

మగ్గువుగుంత రూ.చూ. మగ్గువుగుంత. వి. సాలెవాడు నేయటానికి కూర్చున్నప్పుడు కాలు దాచుకొనే పల్లం.

మగ్గి వి. తివాసీమగ్గం అచ్చుకర్రలకు అల్లిన వడిదారం.

హం. మగ్గి. చీరతంచు.

<హిం. మగ్గి.

మగ్గురు వి. అధికారం.

మరా. మగ్గుర ; ఉ. అర. మక్ దూర్. బలం, శక్తి, అధికారం.

<ఉ. మక్ దూర్.

మగ్గురు రూ. చూ. మగ్గము. వి. 1. సాలెపురుగు లల్లే వల ; 2. వయన యంత్రం, సాలెవాడు బట్టలునేసే యంత్రం.

మంగళ చూ. మంగెన. వి. తోటల్లో పెంచబడే మొక్క (Ixola Coccinea).

మంగిపెణక వి. కటికలమీద నన్ పేడ్.

మంగిరి రూ. చూ. మక్కెర. వి. జల్ల, బండిమీద నరుకులు పెట్టుకోవటానికి వెదురు మొ. వాటితో చేసిన తాటి.

మంగు రూ. మక్కు. వి. 1. అవివేక, మూర్ఖుడు, మూర్ఖం. వేంక. పంచ. 4.479 ; 2. మొండి, కూడని పట్టుదల కలది, చెప్పిన మాట విననిది. ద్వి. పరమ. వి. 4.258 పు. 11 పం ; 3. చెడ్డది, దుష్టం. సానంద. 2.26.

క. మగ్గు. నీరసించిపోవు, మంకు. మూర్ఖత్వం, మంద గొడితనం ; తు. మంక, మంకు. మూర్ఖత్వం, మొండి తనం ; త. మగ్గుంకు. మొండిగాలగు, వన్నెతరుగు, మగ్గు క్కమ్. మొండితనం, మందగొడితనం, మ. మగ్గుక. మొండిగాలగు ; కో. మక్, మక్. మత్తుగా ఉండు.

మంగుపుటము వి. మొండి పుటం, మొండివాడు. నం. పుట-. కుండ. <మంకు + నం. పుట- + -ము. మంగు తనము వి. మొండితనం, మూర్ఖత్వం. కృ. శకు. పిరి. 1.50. క. మంకుతన. మంగువట్టువట్టు అ.క్రి. మొండిపట్టువట్టు. మంగుబొతు(-పోతు) వి. 1. మిక్కిలి మూర్ఖురాలు. అష్టమ. క. 1.9 పు. 3 పం ; 2. మిక్కిలి మూర్ఖుడు.

మంగురు చూ. మంగు. వి. కాపుకాయని ఒకరకం తెగులు.

మంగెండ్లు చూ. మంగెన.

మంగెన వి. 1. వృక్షవిశేషం, బంధూకం. శృం. నై. 4.13 ; 2. రంగునీళ్ళు అందాలో ఉడకబెట్టటానికి నూలులడిలు తగిలించిన ఇనప ఈచ.

మంగెండ్లు వి. బ. వ. రంగునీళ్ళు అందాలో ఉడకబెట్టటానికి నూలులడిలు తగిలించిన ఇనపఈచలు. మంగెనలు వి. బ. వ. 1. రాన్యవిశేషం. హంస. 4.128 ; 2. బంధూక వృక్షాలు.

మంగెన వి. ఎద్దులు మొ. వాటిమీద తీసుకుపోయే నీరు, నూనె మొ. పాత్రలు కుదురుగా ఉండటంకోసం కింద అమర్చే బెత్తంబుట్ట. చంద్రాంగ. 2.41, శకు. 1.100.

నం. మంగిత-. కదలికది, అలంకరించినది ; ప్రా. మంగిల. గంకులు వేస్తూ నడచు ;

క. మంగిణి. ద్రవపూరిత పుటాలు ఉంచే కొయ్య చట్రం.

<ప్రా. మంగిల.

మంగెనకొమ్మ వి. బండిచట్రంలోని నిలువపట్టె. మంగెన గంప వి. నన్నటి పొట్టుపోసి ఇంటికి తీసుకు పోవటానికి ఉపయోగించే చిన్న గంప. మంగెనగిత్త వి. మంగెన మోసే ఎద్దు. రాజవా. 2.61. మంగెనగుండు వి. మోటబొక్కెన.

వైనకన్న ఇనపకట్టు.

మంగెలు వి. బ. వ. బాలక్రిడా విశేషం.

మంగి రూ. మంగ. వి. 1. వృక్ష విశేషం, పండితకం. సారంగ. 3.111 పు. 6 పం. (Gardenia dumentorum) ; 2. మదనం. అం. దా. 2.48.

క. మంగరె-ముల్లు. వృక్ష విశేషం ; త. మరు క్కారై, మతుక్కారై.

మంగళంప వి. అము కాల్పుకు వాడే మంగచెట్టు కంప. మంగచెక్క వి. మంగచెట్టు బెరడుతో చేసిన పొడి, ఇది స్నానానికి ఉపయుక్తం. మంగపొరక వి. అముకాల్పుకు ఉపయోగపడే మంగచెట్టు కంప.

మంగి వి. కొమ్మలు దడులకు, పళ్ళు చేపలకు విషంగా ఉపయోగపడే చెట్టు (Randia dumenorum).

మంగి వి. ఏమీ తెలియని స్త్రీ.

త. మంగై-. స్త్రీ, 12 లేదా 13 సంవత్సరాల పియసు కల పిల్ల.

మంగమచ్చ వి. పుట్టుమచ్చ.

మంగమ్మచీర చూ. మంగి. వి. నిలువుకు తెలుపు నూలు, పేకకు ఎరుపు నూలు పెట్టి నేసిన కలనేత చీర.

మంగలి వి. క్షారం చేసి జీవించే జాతి.

నం. మంగళ-. శుభమైన.

క. మంగల. క్షరకుడు ; త. మంకలి.

మంగలకత్తి వి. 1. కత్తి, క్షరం. అం. దా. 2.801 ; 2. మంగలి కత్తిలా ఉండే తొమ్మిది నక్షత్రాల సమూహం. కృత్తికా నక్షత్రం. మంగలకత్తిరూపు వి. కృత్తికా నక్షత్రం. మంగలవక్కి వి. మత్స్య విశేషం, ఒకజాతిచేప. మంగలపిట్ట వి. ఏట్రంత, భరద్వాజపక్షి. మంగలవాడు వి. క్షారికుడు, అంబుడు.

మంగలము రూ. మంగళము, మంగులం. వి. వేపుడు చట్టి, దాప్తం, అంబరీషు. కు. నం. 6.137.

నం. మంగల-. శుభం, శ్రేయం.

<నం. మంగల- (అర్థవిపరి.).

మంగలములోపిల్లలభంగి అవ్య. ద్రు. పెనం మీద పేలగింజల్లా. కు. నం. 6.137. మంగలమువంటి వి. కష్టతరం అయిన, పొయ్యిమీద పెనం వేడివల్ల భరింప రానిది. అనటంపై ఏర్పడిన పలుకుబడి. రాజగో. 2.19. మంగలంపెంకు రూ. మంగులంపెంక. వి. పేలాలు మొ. వి. వేయించటానికి ఉపయోగించే లోతుగా ఉండే కుండపెంకు. మంగలానజాజులువైచు అ.క్రి. లభితం అయినవాటిని పాడు చేయు. తాళ్ల. నం. 3.

మంగలంపెరికు చూ. మంగలము ;

మంగలానజాజులువైచు చూ. మంగలము ;

మంగలాపేటు వి. అంచుల్లో నేసే ఒకరకం డిత్తెను ;

నం. మంగల-. శుభమైన ;

<నం. మంగల- పేటు ;

మంగలి చూ. మంగల. రూ. మంగి. వి. మంగలజాతి. చంబంధించినవాడు, క్షారికుడు, మంగి. భార. అను. 1.91.

త. మంగలి. క్షరకుడు.

<మంగల+నం.

మంగళకత్తిమింగు అ.క్రి. గొప్పలకు పోవు. పాండు. 5.250. మంగళికోలు వి. మంగళికోళ్ళు. మంగలి ఉండే గొట్టం. నన్నాయి. కళా. 7.75. <మంగలి+క్రోలు. మంగలివని వి. క్షారం. భార.అను. 4.121. మంగలిమావ్యం వి. తమకు చేసిన సేవకు పారితోషికంగా జమిందారులు, నవాబులు మొ.వారు మంగలి కిచ్చిన దూమి. మంగలిమడి వి. మూపురం కింద ముందు భాగంలో ఉండేది. మంగళ్ళ తిప్ప వి. మంగలివారు గొరిగి పడేసిన వెంట్రుకల కుప్ప. అము. 6.17. మంగళ్ళతిప్పలురేగువడుపున అవ్యక్త. ఎక్కువగా. అము. 6.17.

మంగళగిరి వి. మందుల్లో ఉపయోగపడే మొక్క (Bleroden infoltunatum).

మంగళగిరికంప వి. పొడుగాటి వాడి ముళ్ళుండి గుబురుగా పెరిగే చిన్న కంచె (Balsamoden dropgenus). మంగళగిరి ప్రదేశనామం కావచ్చు.

నం. మంగల-. శబ్దం, క్షేమం, గిరి-. కొండ.

<నం. మంగల-+నం. గిరి-+కంప.

మంగళము రూ.చూ. మంగలము. వి. 1. పెంకు; 2. మంగలం.

మంగళముచేయు న.క్రి. ద్వంసంచేయు.

నం. మంగల-. శబ్దం.

<నం. మంగల+ము+చేయు.

మంగళంపాడు న.క్రి. ముగించు.

నం. మంగల-. శబ్దం.

<నం. మంగల+ము+పాడు.

మంగళవారప్పీమగ వి. 1. తన దురదృష్టంలోనికి ఇంకొకరిని ఈడ్చేది; 2. మంగళవారం చచ్చిన వ్యక్తి శవం; 3. రాచపీనుగ.

నం. మంగలవార-. వారంలో మూడోరోజు, జయ వారం.

<నం. మంగలవార+ము+పీనుగు.

మంగళహారతి రూ.చూ. మంగళారతి. వి. శుభకరమైన హారతి, నీరాజనం.

మంగళారతి రూ. మంగళహారతి, మంగళార్తి. వి. శుభకరమైన హారతి, నీరాజనం. పండి.చ. 3.175.

నం. మంగల-. శబ్దమైన.

<నం. మంగల-+అరతి (మిశ్రన.).

మంగళార్తి రూ.చూ. మంగళారతి. వి. మంగళహారతి.

మంగళూరిపెంకు రూ. మెంగుళూరిపెంకు, మెంగుళూరుపెంకు, మేంకలూర్ పెంకు, మేంగళూర్ పెంకు. వి. అంగ్రేజిపెంకు, యంత్రంతో తయారుచేసే పెద్దపెంకు.

మంగళ్ళతిప్ప చూ. మంగలి.

మంగళ్ళతిప్పలురేగువడుపున చూ. మంగలి.

మంగాను తలుపు చెక్కల దిగింపుకు వాడే పనిముట్టు.

హిం. మంగోల్. మంగోలియాదేశం.

మంగాము రూ.చూ. ముంగాము. వి. 1. పొట్లంగా మడచిన తాటాకు మట్ట; 2. బెల్లం మొ.వాటిని నింపిన బరువులో

నగం.

మంగార వి. కొమ్మలు దడులకు, చేపలకు విషంగా ఉపయోగ పడే పళ్ళుకాసే చెట్టు.

మంగి రూ.చూ. మంగలి. వి. మంగలివాడు, క్షారికుడు. అం.భా. 2.283.

మంగు రూ. మంగుడు. వి. 1. ముఖ నిర్మం, ముఖంమీది పొడ (మునలితనంవల్ల ముఖంమీద ఏర్పడిన ముడత). అం.భా. 2.129; 2. మబ్బులు కమ్మి ఉండటం.

క. బంకు. వంగు, బంగు. ముఖంమీది తెల్ల నల్ల మచ్చల రోగం; త. మంకు. నాళం, ముఖంపైని నల్లటి మచ్చలు.

మంగువేయు అ.క్రి. ఆకుతోట తెగులు, ముదిరిన తమల పాకులకు నన్నటి బెజ్జాలు పడు.

మంగుడు రూ.చూ. మంగు. వి. ముఖనిర్మం,

మంగులం రూ.చూ. మంగలము. వి. వేపుడుచట్టి, భాష్టం, అంబరీషు.

మంగులంపెంకు రూ.చూ. మంగలంపెంకు. వి. లోతుగా ఉండే సాదాపెంకు, పేలాలు మొ.వి. వేయించటానికి ఉపయోగం.

మంగుళూరిపెంకిల్లు వి. మంగుళూరి పెంకు కప్పిన ఇల్లు.

క. మంగుళూర్. కర్ణాటకలోని ఒక నగరం.

మంగళవారము వి. మంగళవారం. చిట్టివలన కాననం. క్రి.శ. 1080.

నం. మంగలవార-. జయవారం.

<నం. మంగలవార-+ము.

మచ్చ¹ రూ. మచ్చము, మట్టె². వి. 1. చిహ్నం, గుర్తు, కళంకం, మాలిన్యం, మరక. భీమ. 2.45; 2. పుట్టుమచ్చ. పుట్టినప్పుడే శరీరంలో ఉండే నల్లని గుర్తు. విక్ర. 3.56; 3. కురుపు, గాయం మొ.వి మానిన తర్వాత శరీరం మీద అయిన అనవాలు.

క. మచ్చ, మచ్చె. పుట్టుమచ్చ, గాయంలేక పుండు మానిన మచ్చ; త. మచ్చు. కళంకం, నిందార్థం, అనుచితం, మచ్చమీ. శరీరం మీద పుట్టుమచ్చ; కో. మత్. శరీరం మీది తెలుపు లేక నలుపు మచ్చ; తా. మన్. శరీరం మీది నల్లరంగు మచ్చ.

పో.చూ.మరా. మత్స్య. పుట్టుమచ్చ.

మచ్చకంద వి. గట్టిగా ఎర్రగా ఉండే కలప, చిన్న ఆకులు కలిగిన అందమైన చెట్టు (Pterospermum heyneanum). మచ్చకాయగూడు వి. కార్పీనుగూడు, నగిషీ పని చేసిన గూడు. మచ్చగట్టు(-కట్టు) అ.క్రి. నింద తెచ్చు. పర.రా.య. పు. 75. 12 పం. మచ్చగాల్పు (-కాల్పు) రూ. మచ్చుగాల్పు. వి. పాత్రలు మచ్చలు మచ్చలుగా కాలటం, మచ్చవారుకవాడు వి. 1. రహస్యం దాచలేనివాడు. పి.శకు. 2.172; 2. అబద్ధాలాడేవాడు, నాళికమీద మచ్చకలవాడు. మచ్చమాపు న.క్రి. నశింప చేయు, నంహరించు. మచ్చమాయ న.క్రి. నశింపచేయు, నంహరించు; అ.క్రి. 1. నశించు; 2. జూడలేకుండపోవు. మచ్చరోగం వి. పొగాకు తెగులు, ఆకులమీద మచ్చలేర్పడే

పొగాకు తెగులు.

మచ్చ¹ వి. 1. వెదురుదబ్బ; 2. అట్టక, అటక.

మచ్చము రూ.చూ. మచ్చ¹. వి. 1. నిదర్శనమైన దొంగి
లించిన సొమ్ము. విక్ర. 5.145; 2. నిదర్శనం,
దృష్టాంతం. గౌ.హరి.ఉ. 23. 29 పం.; 3. చిహ్నం,
గుర్తు, జాడ, అచూక. పను. 6.73.

మచ్చరము వి. 1. పట్టుదల, చలం. నిర్వ.రా. 3.11;
2. స్పర్శ. పోటీ. నిర్వ.రా. 6.90; 3. ద్వేషం, పగ,
వైరాగ్యం. హరి.ఉ. 3.223; 4. ఈర్ష్య. ఓర్వలేమి.
భీమ. 1.13.

నం. మత్సర-. ద్వేషం; ప్రా. మచ్చర-. ఈర్ష్య,
ద్వేషం; జైమహా. శా.అమా.పా.అప. మచ్చర;

క.కు. మచ్చర. మాత్సర్యం; త. మచ్చరమ్. పగ,
ఈర్ష్య; మ. మల్పరం.

<ప్రా. మచ్చర-.

మచ్చరి వి. 1. పట్టిన పట్టు విడవనివాడు, చలపాది.
దాగ. 6.278; 2. ద్వేషి, ఎకోది. సారంగ. 3.237.

<మచ్చరము + -ఇ¹. మచ్చరికము వి. 1. చలం,
పట్టుదల. ఉ.హరి. 4.196; 2. స్పర్శ, పోటీ. విక్ర.
5.62; 3. ద్వేషం. <మచ్చరము + -ఇకము. మచ్చరి
కించు అ.క్రి. 1. స్పర్శ వహించు, పోటీచేయు. శృం.నై.
3.86; 2. చలపట్టు, పట్టు పట్టు. కాశీ. 5.304;
3. ద్వేషించు, కలహించు, పోరాడు. విక్ర. 4.216.

<మచ్చరికము + -ఇంచు¹. మచ్చరించు అ.క్రి. 1. పోటీ
చేయు, స్పర్శగొను. భార.అది. 5.225; 2. ద్వేషించు,
పగగొను. భార.విరా. 3.34; 3. చలపట్టు, పట్టినపట్టు
విడవకుండు. చంద్రాంగ. 5.12. <మచ్చర(ము) + -
ఇంచు¹. మచ్చరీడు విణ. 1. మచ్చరం కలవాడు, ఈను
హనేవాడు. ప్రభా. 1.134; 2. వైరి, పగతుడు.
సానంద. 5.173. <మచ్చరము + -ఈ¹.

మచ్చరి చూ. మచ్చరము.

మచ్చరికము చూ. మచ్చరము.

మచ్చరికించు చూ. మచ్చరము.

మచ్చరించు చూ. మచ్చరము.

మచ్చరీడు చూ. మచ్చరము.

మచ్చి రూ.చూ. మచ్చి¹. వి. ఎత్తుగా ఉండే గోదల్ని
కట్టటానికి వాటి పక్కనే కట్టిన తాత్కాలిక నిర్మాణం,
పరంజీ.

మచ్చిబల్లి వి. ద్వారబందం మీద అందానికి దిగించే
చెక్క.

మచ్చిక రూ. మచ్చికె, మచ్చిగ. వి. 1. ప్రేమ. నిర్వ.రా.
6.57; 2. వలపు, మోహం. భార.కాంతి. 3.245;
3. చనవు. మార్క. 3.248; 4. ఆసక్తి. శృం.నై. 4.84;
5. భ్రమ, భ్రాంతి. పను. 2.11.

క. మచ్చికె, మెచ్చికె, మెచ్చిగె. నమ్మతి,
అంగీకారం.

మచ్చికవడు అ.క్రి. మరులుకొను, మరగు.

మచ్చికె రూ.చూ. మచ్చిక. వి. ప్రేమ, స్నేహం.

మచ్చిగ రూ.చూ. మచ్చిక. వి. 1. దయ. భాగ. 10 పూ.
101; 2. ప్రీతి, ఆసక్తి. భాగ. 10 పూ. 862.

మచ్చి¹ రూ. మచ్చి, మచ్చె. వి. 1. మీది కట్టడం. మిద్దె.
కేయూ. 2.60; 2. మీది కట్టడంలేని ఇల్లు. పను. 6.65;
3. అల్పహర్ష్యం. అచ్చ.రా. అమోద్యా. 10; 4.
ఎత్తుగా ఉండే గోదల్ని కట్టటానికి వాటి పక్కనే కట్టిన
తాత్కాలిక నిర్మాణం; 5. అట్టు, సామానులుంచటానికి
సాధనాలుంచటానికి అనువుగా సామాను గదిలో ఏర్పరచి
నది, అటక; 6. పశువుల గాటి మీద మేకకెట్టటానికి
కట్టిన అట్టక; 7. అలమారవంటిది, రెండుగోడలు కలిసే
మూలల్లో ఉంచే రాతిపలక; 8. వామి అడుగుభాగం.

క. మచ్చు. మేడ; కొడ. మచ్చి. లోకస్య, అటక కింది
భాగం; త. మచ్చు. మీది కట్టడం. మిద్దె, మేడభాగం;
మ. మచ్చు. మేడ.

మచ్చుబండ వి. అటకబండ అటక చెక్కకు బదులుగా
వేసినరాయి.

మచ్చు¹ అ.క్రి. ఆకర్షించు. పండి.చ. 2.115 ప.; వి.
1. మృగాలు మొ. వి వలలో పడటంకోసం వలకు
దగ్గరగా ఉంచే ఆహారం, ప్రలోభం. భాగ. 10 పూ.
1287; 2. చుక్కు మందు, మీద చల్లితే పరవశం చేసే
దన్నవిశేషం. ద్వి. పరమ. వి. 2.63; 3. స్త్రీలు పురుషుడి
లోబరచుకోవటానికి పెట్టేమందు, మరులుమందు.

క. మర్చు, మచ్చు. మిక్కిలి, అర్పింపబడు, సంకోప
పడు, స్నేహం, ప్రేమ; తు. మర్చుని. ఆకర్షించు,
లోబరచుకొను, మర్చు. ఆశచూపించటం, మోహింప
జేయటం.

మచ్చుమందు వి. జ్యోషదం. మచ్చుమరలేకయుండు
(-ఉండు) అ.క్రి. ఏమాత్రం చెక్కుచెదరక ఉండు. కళా.
7.102. మచ్చుమాయ వి. మోసం. మచ్చెర్కలత్తి
(-అడుది) వి. వగలాడి. మచ్చెర్కలచేష్టలు వి.బ.వ.
నమ్మదగని చేష్టలు.

మచ్చు¹ వి. 1. వన్నెసరిగా ఉన్నదని చూడటంకోసం
అగసారి వాడిచ్చే వెండి బంగారాలకమ్మి. రం.రా.
సుందర. 276 ప. 14 పం.; 2. నికషోపలం, ఓరగల్లు,
బంగారువన్నె పరీక్షించటానికి ఉపయోగించే గీటురాయి.
పుటికా. 1.40; 3. మచ్చుముక్క, బంగారం మొ. వాటి
వన్నె పరీక్షించటం కోసం అగసారి మొ.వాళ్ళు దగ్గరుంచు
కొనే కమ్మి. శుక. 1.420; 4. ఉదాహరణ.

క. మచ్చు, మచ్చు. గుర్తు, మచ్చుముక్క, బంగారం
మొ. వాటి వన్నె పరీక్షించటం కోసం అగసారి మొ.
వారు దగ్గరుంచుకొనే కమ్మి; తు. మచ్చు. పరీక్షకై
దగ్గరుంచుకొనే బంగారం మొ. వాటి మచ్చుముక్క;
త. మచ్చుమ్, మచ్చు. బంగారం మచ్చు ముక్క;
మ. మచ్చుమ్, మెచ్చుమ్. మాదిరి, నమూనా, మోస్తరు.

మచ్చుకులేకపోవు అ.క్రి. అనలు లేకపోవు. మచ్చుగుబ్బరి
వి. బంగారుకొండ, మేరుపర్వతం. చంద్రాంగ. 2.45,
మచ్చుపినరు వి. మాదిరికై తీసిన పసిడి పనరు. మచ్చుముక్క
వి. వన్నెసరి చూచుకోవటానికి అగసారివాడిచ్చే వెండి

బంగారాల ముక్క.

మచ్చ¹ వి. మాలిన్యం, మురికి. కణ. 7.100.

త. మచ్చ. దోషం, తగనిది.

మచ్చపెట్టు అ.క్రి. నేతపడుగు మీద గుర్తుపెట్టు.

మచ్చ² వి. మోటకత్తి, కంపమండలు నరికే మొద్దుకత్తి.

క. మర్చు, మచ్చు, మచ్చుకత్తి. చెట్లకొమ్మలు నరికే కత్తి; కొడ. మత్తి. గొడ్డరి; తు. మడు. గొడ్డరి, చెట్ల కొమ్మలునరికే కత్తి; త. మచ్చుక్కత్తి. చెట్లకొమ్మలను నరికేకత్తి; కో. మర్త్. గొడ్డరి; తా. మెన్. గొడ్డరి; గోం. మర్స్, మరస్, మరసు, మగ్గు. గొడ్డరి; వర్తి. మడి. గండ్రగొడ్డరి; మూర్తా. మసు. గొడ్డరి.

మచ్చుకత్తి వి. మొక్కలు మొ. నాటిని కత్తిరించే కత్తి. క. మచ్చుగత్తి. మొక్కల్ని కత్తిరించే కత్తి; త. మచ్చు కత్తి.

మచ్చె రూ.చూ. మచ్చు¹. వి. మిడ్డె.

మచ్చెకంటి చూ. మచ్చెము.

మచ్చెము వి. 1. మత్స్యం, చేప. బాస్క. రా. యు. 615;

2. మత్స్యకారమైన బరణి. కవి. ర. 3.51.

సం. మత్స్య-. చేప; ప్రా. మచ్చ-; శా. అ. మా. పా. మచ్చ-; మా. మశ్చ, మశ్చరీ;

క. మచ్చ, మచ్చె; తు. మచ్చమీను; గోం. మహా భుమి. చేపగలం, మచ్చి.

<ప్రా. మచ్చ-.

మచ్చెకంటి వి. మిననేత్రి, చేపల్లాంటి కన్నులున్న స్త్రీ. హరి. పూ. 2.5.

మచ్చెర్కలఅడ్డి చూ. మచ్చు².

మచ్చెర్కలచేష్టలు చూ. మచ్చు³.

మచ్చెర్దాన్వేత వి. దోమతెరనేత.

హిం. మచ్చద్, మచ్చర్. దోమ. మశకం.

మజ రూ. మజా, మజారె, మజ్జ, మజ్జరె, మజ్జా, మజ్జారె, మజ్జారే, మజ్జా, మజ్జారె, మజ్జా. అవ్య. ప్రశంసార్థకం, (దీనికి బావు, బావురే, బళి. మొ. వి. తరచుగా అను ప్రయుక్తాలై కన్పడుతున్నాయి). బనవ. 4వ. 35వం.

హిం. మజా. అనందం, హాన్యం; మరా. మజా. గమ్మతు, హాన్యం, అనందం; ఉ. మజా. అనందం, తమాషా, శిక్ష; పార. మజా. రుచి, సువాసన, మజ్జాహి. ఆడటానికి తగిన, అనందితం, హాన్యం కలగచేసే వాడు.

<ఉ. మజహ్.

మజబాతు రూ. చూ. మజబూతు. వి. దార్ద్యం, గట్టిదనం.

మజరా రూ. మజరే, మజిరా, మజరా, మదిర¹. వి. 1. సార వంతమైన ప్రాంతం; 2. పెద్దగ్రామంలో చేరిన చిన్నపల్లె.

అ. మజ్ రా. సేద్యానికి పనికివచ్చే పొలం; హిం. మజ్ రూఅ. క్షేత్రం, సాఠవత్ప్రాంతం; మరా. మజరా. క్షేత్రానికి దగ్గరగా ఉన్న గుడిసెల తీర్మానం; ఉ. మజ్ రా, మజ్ రూఅ. సేద్యానికి యోగ్యమైన భూమి.

<ఉ. మజ్ రా.

మజరే రూ.చూ. మజరా. వి. సారవంతమైన ప్రాంతం.

మజిరి రూ.చూ. మజిరి. వి. ప్రయాణంలో ఒకదశ.

మజలుదర్మమజలు వి. ప్రతిచోట.

ఉ. అర. మంజిల్-దర్-మంజిల్. ప్రతిచోటా, ప్రతిదశలో.

మజా రూ.చూ. మజ. అవ్య. ప్రశంసార్థకం. వి. మర్యాద.

మజాకా వి. 1. తమాషా, తదాకా; 2. దెబ్బ.

హిం. ఉ. మజాక్. పరిహాసం, వినోదం.

<ఉ. మజాక్.

మజారె రూ.చూ. మజ. అవ్య. ప్రశంసార్థకం.

మజాలీసు వి. నధ, దర్బారు. మృత్యు. 2.5.

అ. మజ్ లిన్. నధ; హిం. మజ్ లిన్. నధ, సమా జం, నాట్యంచేసే చోటు; మరా. మజలన్. దర్బారు, నధ; ఉ. మజ్ లిన్. నధ, గోష్టి, సంఘం, పార. మజ్ లిన్. నధ, దర్బారు.

<ఉ. మజ్ లిన్.

మజాలు వి. దైర్యం, దమ్ము.

హిం. ఉ. మజాల్. సామర్థ్యం, శక్తి.

<ఉ. మజాల్.

మజిరా రూ.చూ. మజరా. వి. 1. సారవంతమైన ప్రాంతం; 2. పెద్దగ్రామంలో చేరిన చిన్నపల్లె.

మజిరి రూ. మజిరి, మజిరి. వి. తాత్కాలిక స్థానం, ప్రయాణంలో రాత్రి ఆగేచోటు. పల్నా. పు. 102.

హిం. మంజిల్. యాత్రలో ఆగేస్థానం; మరా. మజలా. ఇంటికి పైన ఉండే గదులుగల భాగం, మంఝిర్. గృహం; ఉ. మంజిల్. బనచేసే చోటు; పార. మంజిల్. నత్రం, గృహం, ఒకరోజువయనం; క. మజలు. దశ, ఆగేచోటు; త. మంచల్, మంచిల్. మజిరి.

<ఉ. మంజిల్.

మజిలీ రూ.చూ. మజిరి. వి. తాత్కాలికస్థానం.

మజీతుచెక్క వి. రంగుల అద్దకంలో వాడే ఒకరకం కొయ్య చెక్క.

హిం. ఉ. మజ్ బూత్. దృఢమైన, గట్టి.

మజీదు రూ.చూ. మసీదు. వి. మహమ్మదీయులు ప్రార్థనచేసే మందిరం.

మజకూరు రూ. మజ్కూరు. వి. 1. వృత్తాంతం. ద. హిం. గా. సంపు. 10. గా. సం. 759. క్రి.శ. 1663; 2. హర్షోక్తం.

మరా. మజకూర్. యదార్థ వృత్తాంతం, వృత్తాంతం; ఉ. మజ్కూర్. చర్చ, వృత్తాంతం; అర. మజ్కూర్. వృత్తాంతం, మజ్ కూర్. పైనచెప్పబడిన.

<ఉ. మజ్కూర్.

మజబాతు రూ. మజబూతు. వి. దార్ద్యం, గట్టిదనం.

హిం. మజ్ బూత్; మరా. మజ్ బూత్; ఉ. మజ్ బూత్. దృఢం, నిశ్చితం, శక్తివంతం; పార. మజ్ బూత్; అర. మజ్ బూత్. బలయుతం.

<ఉ. మజ్ బూత్.

మజుమదారు రూ. మజ్మదారు, మంజుదారు, ముజుందారు.

వి. 1. గానకుడు. శేషధ. 1.50; 2. లెక్కలు సరిచూచే

వాడు. వేణు. ౪. 16.

మరా. మజమ్. భూమిపన్నవనూలుచేసే అధికారం, ముజామూదార్, ముజామ్దార్. భూమి పన్ను వనూలు చేసేఅధికారి; ఉ. మజామ్దార్. ఒకఉద్యోగి; పార. మజ్మూదార్. తహసీలుదారు, లెక్కలను తనికీచేసే ఉద్యోగి, రికార్డుల్ని జాగ్రత్తగా చూసేవాడు; అర. మజి మూఅ. వనూలు.

< ఉ. మజామ్దార్.

మజమాను వి. ఉత్తరంలోని విషయం.

హిం. ఉ. మజ్మూన్. విషయం, లేఖ.

< ఉ. మజ్మూన్.

మజరా రూ.చూ. మజరా. వి. నివారుపల్లె.

మజారి రూ. మజారీ. వి. 1. భూమికి పెట్టిన ఎరువు; 2. కిల్లులు మొ. వారు చేసే వస్తువులకు కూలి.

హిం. మజ్దూరీ. ప్రతిఫలం, కూలి, కూలికిచ్చేదబ్బు;

ఉ. పార. మజ్దూరీ;

క. మజూరి, మంజూరి, ముజూరి, ముజూరి.

< ఉ. మజ్దూరీ.

మజారీ రూ.చూ. మజూరి. వి. కూలి.

మజారు రూ.చూ. మజూరు. వి. 1. కార్మికుడు; 2. కూలి వాడు.

మజూరు రూ.చూ. మజూకూరు. వి. పూర్వోక్తం, పైన చెప్పబడింది.

మజ్జ రూ.చూ. మజ. అవ్య. ప్రశంసార్థకం.

మజ్జరి వి. నైచికి. ఉత్తమమైన ఆవు. అం. రా. 2.263.

< మజ్జ + అరి.

మజ్జత్తం రూ. మధ్యాటం, మధ్యాతం, మాయాటం, విణ. మధ్యఉన్న.

నం. మధ్యస్థ-. మధ్యలోఉన్న.

< నం. మధ్యస్థ-.

మజ్జనమాడు చూ. మజ్జనము.

మజ్జనము వి. స్నానం. కాశీ. 6.125.

నం. మజ్జన-, మార్జన-, మునగటం; ప్రా. మజ్జణ-;

అ.మా.పా. మజ్జణ-;

క. మజ్జన.

< నం. మజ్జన-+-ము.

మజ్జనమాడు అ.క్రి. స్నానమాడు. కాశ. 1.35. < మజ్జనము + ఆడు.

మజ్జరె రూ.చూ. మజ. అవ్య. ప్రశంసార్థకం.

మజ్జా రూ.చూ. మజ. వి. ప్రశంసార్థకం. క్రిడా. 232.

మజ్జారె రూ.చూ. మజ. అవ్య. 1. ఆశ్చర్యార్థకం. యయా. 4.65; 2. ప్రశంసార్థకం. చంపూరా. 8.141.

మజ్జారే రూ.చూ. మజ. వి. ప్రశంసార్థకం.

మజ్జీ¹ వి. గ్రామాధికారి, విశాఖపట్టణంలోని ఖేందు గ్రామాల అధికారికి మజ్జి అనిపేరు. ద.హిం.శా. సం. 6. శా.నం. 1118. క్రి.శ. 1281.

మజ్జితనము వి. పరిపాలనం, అధికారం. ద.హిం.శా. సం. 6. శా.నం. 719. క్రి.శ. 1278.

మజ్జి² రూ.చూ. మధ్య. వి. 1. గర్భం, వస్తువులోని కేంద్రం; 2. కేంద్రభాగం.

మజ్జిక్కుండ చూ. మజ్జిగ.

మజ్జిగ వి. చల్ల, తక్రం. కాశీ. 6.186.

క. మజ్జిగె. మజ్జిగ, తు. మజికోలు. కవ్యం; త. మచ్చికై; కో. మంజ్. మజ్జిగ; తా. మొజ్; ఒరయాన్. మహి. మజ్జిగ;

నం. మార్జికా, మార్జితా. పంచదార కలిపి పొగపిన పెరుగు; పా. మజ్జిఅ. పంచదార కలిపి పొగపిన పెరుగు, మజ్జిగ. మధ్య సంబంధి.

మజ్జిక్కుండ రూ.చూ. మజ్జిగకుండ. వి. మజ్జిగ చిలికే దానికి వాడే మట్టిపాత్ర. మజ్జిగకుండ రూ. మజ్జిక్కుండ. వి. మజ్జిగ చిలికేదానికి వాడే మట్టిపాత్ర. మజ్జిగతెగులు వి. పరి, మిరప, వేరుసెనగ మొ. పైర్ల తెగులు. మజ్జిగరాగి వి. ఒక రకం. రాగి పంట.

మజ్జీదు రూ.చూ. మసీదు. వి. మహమ్మదీయులు ప్రార్థనచేసే మందిరం.

మజ్జా విణ. జబ్బుగల; వి. సోమరి.

మజ్జగుజ్జలుపడు అ.క్రి. తలపటాయించు.

మజ్జె రూ.చూ. మధ్య. వి. గర్భం, వస్తువులోని కేంద్రం, కేంద్ర భాగం.

మజ్జు రూ.చూ. మజ. అవ్య. ప్రశంసార్థకం. క్రిడా. 2.32.

మజ్జురె రూ.చూ. మజ. అవ్య. ప్రశంసార్థకం. ప్రబంధ. 484.

మజ్జూరు రూ. మజూరు. వి. 1. కార్మికుడు; 2. కూలివాడు.

హిం.ఉ.పార. మజ్దూర్. కూలివాడు, కమతగాడు.

< ఉ. మజ్దూర్.

మజ్జూదారు రూ.చూ. మజాముదారు. వి. గణకుడు.

మజ్జ్య రూ.చూ. మధ్య. వి. గర్భం, వస్తువులోని కేంద్రం, కేంద్ర భాగం.

మర్జుచెక్క రూ. మధ్యచెక్క. వి. మరమగ్గం చట్రంలో మేరువు పలకకు కిందిగా నిలుపు పట్టెలు బిగించిన మధ్యకర.

మంచకొర్ర రూ.చూ. మంచుకొర్ర. వి. ఎర్రని గింజరకం కొర్రలు.

మంచపు దొడుగయగు చూ. మంచము.

మంచము వి. 1. పర్యంకం, ఖట్వ. ఉ.హరి. 2.172, సాంబ. స్థా. 64; 2. బండి ఇరుసుమీద నిలిచే అడ్డ, నిలుపు పట్టెలు.

నం. మంచ-. మంచం; ప్రా. మంచ-, మంచి. ఉచ్చాననం, పరుపు; అ.మా. పా. మంచ-; అప. మంచ; క. మంచ.

< ప్రా. మంచ.

మంచపు దొడుగయగు అ.క్రి. రోగగ్రస్తుడగు, మంచం దిగలేని స్థితిలో పడిపోవు. మను. 3.131. మంచముకింద నూలు వి. కనపడని ప్రమాదం. తాళ్ల.నం. 9.84. మంచము కోళ్లు వి.బ.వ. 1. చెరువులో మొలిచే ఒకరకం గడ్డి; 2. ఒకానొక పక్షి; 3. మంచానికుండే కాళ్ళు; 4. నత్తరి మండలంలోని నాలుగు చుక్కలు. మంచముగల్లువాడె నీళ్లాడు అ.క్రి. అన్నీ అమరినప్పుడే ఆపని నెరవేర్చుకొను. మంచము

పట్టు అ.క్రి. వ్యాధిగ్రస్తుడగు. మంచమువంచు అ.క్రి. మంచం వేయు. తాళ్ల.నం. 14.198 మంచమువేయు అ.క్రి. 1. జబ్బుపడు ; 2. పడకపెట్టు. మంచమెక్కు అ.క్రి. జబ్బు. పడు. <మంచము + ఎక్కు. మంచానవడు అ.క్రి. రోగాన పడు.

మంచమెక్కు చూ. మంచము.

మంచయిపోవు చూ. మంచు!

మంచానవడు చూ. మంచము.

మంచి! విణ. 1. మనోజ్ఞమైంది, ఇంపైంది. భార. ఆది. 4.29 ; 2. ఘనం, గొప్పది, అధికం, అత్యంతం, మిక్కిలి. భార. సతా. 1.17 ; భార. భీష్మ. 2.352 ; 3. ప్రశస్తమైన. శ్రేష్ఠమైన. ఉ. హరి. 1.83 ; 4. ఇష్టం, ప్రీయమైంది. పరాహ. 5.8 ; 5. మేలైనది, లెన్న. ఆము. 4.41 ; 6. అనుకూలం, ఫలకారి. ఆము. 4.123 ; 7. ఇతర పదార్థాలు కలియని, స్వచ్ఛమైన ; వి. 1. నజ్జనుడు. భార. ఆరణ్య. 4.3 ; 2. మేలు, శుభం, లగ్గు. హర. 2.102 ; 3. సామం, కలుపుగోలుతనం (చతురోపాయార్హ్ లక్షణ). ఆం.భా. 2.190.

సం. మంజు-. సుందరమైన, మనోహరమైన.

మంచి అనిపించుకొను అ.క్రి. మంచి అభిప్రాయం కలిగే ఒట్టు చేసికొను. మంచిఅరి రూ.చూ. మంచియారె. వి. గట్టిగా ఉండి ఇందనంగా ఉపయోగపడే కలప కలిగి లేత పనువు రంగు పూలుపూసే చెట్టు (Bauhinia racemosa). మంచికత్తాళి వి. కంచెల్లో పెంచబడే మొక్క (Aloe vera). మంచికంద వి. సారవంతమైన ఒడులు నేలల్లో సాగుచేసి పెంచే దుంపపైరు (Amor phallus campanulatus). మంచికలబంద వి. కలబందలో ఒకరకం. మంచికాల్పు వి. 1. ఎర్రగాల్పు, ఇటుక మొ.వి సరిగా కాలటం ; 2. నల్ల కాల్పులో పాత్రలు కొంత తెల్లగా కాలిన కాల్పు. మంచి! పోతే చెడువిదురగు అ.క్రి. ఉపకారం చేయదోగా అపకారం అగు. మంచికుందెన వి. ఒకజాతి చెట్టు. హంస. 4.10. మంచికొరింత రూ. మంచికొరింద. వి. కొండలమీద పెరిగే ఒక తీగ (Acacia instia). మంచికొరింద రూ.చూ. మంచికొరింత. వి. కొండలమీద పెరిగే ఒకతీగ (Acacia instia). మంచికొలుపు వి. ఉత్తర నర్మారుల్లో పెరిగే పొద లేదా మొక్క (Grueria salwifolia). మంచి గంగులపాలు వి. గంగగోవుపాలు. బనవ. 3.62. మంచి గందము వి. శ్రీచందనం, సానమీద తీసిన చందనం. మను. 5.101. మంచిగంధంధంగు వి. ఒకరకం గోధుమరంగు. మంచిగాత రూ.చూ. మంచిఘాత. వి. కుమ్మిచెట్టు, తినేపళ్ళ కాసే చెట్టు (Diospyros melanoxylon). మంచి గుమ్మడి వి. పెరళ్ళలోను, తోటల్లోను పండించే తీగ పైరు (Cucunbia maxina). మంచిగుర్రు వి. బరే మంచి మనిషివి అన్న అర్థంలో వాడేది. శుక. 2.414. మంచిఘాత రూ. మంచిగాత. వి. కుమ్మిచెట్టు, తినేపళ్ళ కాసే చెట్టు (Diospyros melanoxylon). మంచిచికు రూ.చూ. మంచిసీకాయ. వి. చింతాకులాగా కూరగా ఉపయోగపడే ఆకులు, తలరుద్దుకోవటానికి ఉపయోగపడే

కాయలు కాసేచెట్టు (Acacia concinna). మంచి చిక్కుడు వి. తోటల్లోను పెరళ్ళలోను సాగుచేసి పెంచే తీగపైరు (Polichos tipicus). మంచిచీపురు వి. గంజాం నుంచి గోదావరివరకు, దక్కను, కృష్ణనుంచి బళ్ళారివరకు గల ప్రదేశాల్లో పెరిగి పచ్చనిపూలు పూసేచెట్టు (Grewia excelsa). మంచిచెర్దు వి. బ.వ. అవగాములు, మేలుకీళ్ళు. మంచిచెమ్మ వి. పదిపదిపాను అంగుళాల పొడవున బద్దగా ఉండే కాయలు గుత్తులు గుత్తులుగా కాసే ఒకరకం మొక్క. మంచిచేయు అ.క్రి. మేలుసేయు. మంచిజెముడు వి. దబ్బ చెముడు, కంచెమొక్క. మంచిటికి రూ.చూ. మంచిటుక. వి. పండిటుక, బాగాకాలిన ఇటిక. మంచిటికె రూ.చూ. మంచిటుక. వి. పండిటుక, బాగాకాలిన ఇటిక. మంచిటుక రూ. మంచిటికి. మంచిటికె. వి. పండిటుక, బాగాకాలిన ఇటుక. మంచితనము వి. 1. గొప్పతనం. భార. అశ్వ. 4.73 ; 2. కలుపుగోలుతనం, సామం. ఉరా. 2.320 ; 3. యోగ్యత, సౌజన్యం. మంచికుమికి వి. చిన్నచిన్న వస్తువులు తయారుచేయటానికి ఉపయోగించే కలపకలిగి తినే పళ్ళ కాసేచెట్టు (Diospyros tomentosa). మంచిదను అ.క్రి. నరేఅను, అంగీకరించు. శుక. 1.521. <మంచి! + అది + అను. మంచిది వి. మేలు, క్షేమం, కుశలం, శుభం. వాల్మీ. 1.43 ; అవ్య. 1. ధయపెట్టటాన్ని తెలుపుతుంది. దళా. 2.292 ; 2. అంగీకారాన్ని తెలుపుతుంది. దళా. 3.32 ; విణ. యోగ్యం, ప్రశస్తం మొ. వి. దళా. 3.32. <మంచి! + అది. మంచిదె అవ్య. అంగీకారాన్ని తెలుపుతుంది. ఆం. భా. 3.75. <మంచి! + అది + ఏ! మంచిదే అవ్య. అంగీకారాన్ని తెలుపుతుంది. దళా. 2.97. <మంచి! + అది + ఏ! మంచిదొంద వి. పొదగాపెరిగి విరివిగా కాపు కాసేపైరు (Coccinia indica) మంచిదోస వి. వంటకాల్లో ఉపయోగించే దోస. మంచినిద్ర వి. గాఢ నిద్ర. మంచినిమ్మ వి. ఈరగాయకు రసానికి పనికివచ్చే సన్నటి చర్మం కలిగిన చిన్న నిమ్మకాయ. మంచిసీరు వి. కుడిసీరు. మంచిసీరుకుంచాలబోయు (-పోయు) అ.క్రి. పట్టి మాటలతో సంతృప్తిపడచు. తాళ్ల. నం. 3 354. మంచిసీళ్ళ వి. బ.వ. తాగటానికి ఉపయోగపడే సీళ్ళ. మంచినువ్వులు వి. బ.వ. ఉష్ణప్రాంతాల్లో పెరిగే ఒకరకం నూనె గింజల చెట్టు. గింజలనుంచి నూనె తయారు చేస్తారు. వంటకాలకు నల్పు, అక్షర్లు మొ. వాటి పరిశ్రమల్లోనూ వీటిని ఉపయోగిస్తారు. మంచినూనె వి. 1. నువ్వులనూనె ; 2. వేరుసెనగ నూనె. మంచివగడము వి. స్వచ్ఛప్రవాళం, కృత్రిమం కాని పగడం. మంచివట్టు వి. మంచిరకం పురుగులనుంచి వచ్చే పట్టు, పోగు ఒకచోటలావు, ఒకచోట సన్నం లేకుండా అంతటా సమంగా ఉంటుంది. మంచిపావీడి వి. అందమైన తెల్లని పూలుపూసే చిన్నచెట్టు (Pavetta indica). మంచి పాము వి. నాగుపాము, తాచు. మంచిపాల వి. గృహాధినిర్మాణాలకుపయోగించే కలప నిచ్చే చెట్టు. మంచిపుల్లేరి రూ. మంచిపొలారి. వి. పెల్లగుమ్మడు, దళసరి ఆకులు కలిగి ఎర్రని తినేపళ్ళ కాసేచెట్టు. మంచిపొణకు రూ.చూ. మంచి పొలికి. వి. దుర్వాసన కల పూలు నిరుపయోగమైన

కలప కలచెట్టు (*Sterculia foetida*). మంచిపొన్న వి. ఈడలుకలిగి ఉపయోగపడే గట్టి కలపనిచ్చే చెట్టు (*Rhizophora mucronata*). మంచిపొలారి రూ.చూ. మంచిపల్లెరి. వి. పెల్లగుముడు, దళనరి ఆకులు కలిగి ఎర్రని తినేపళ్ళు కాసేచెట్టు (*Antidesma diandrum*). మంచిపొలికి రూ. మంచిపొణకు. వి. దుర్వాననకల పూలు నిరుపయోగమైన కలప కలచెట్టు (*Sterculia foetida*). మంచిబంగారము వి. కత్తిరేని బంగారం. మంచిబిక్కి వి. మందుల్లో ఉపయోగపడే జిగురునిచ్చే చిన్నచెట్టు (*Gardenia gummifera*). మంచిబీర¹ వి. తెల్లనికలపనిచ్చే చెట్టు (*Hemicyclia sepiaria*). మంచిబీర² వి. మంచి బిక్కి, మందుల్లో ఉపయోగపడే జిగురునిచ్చే చిన్నచెట్టు (*Gardenia gummifera*). మంచిబీర³ వి. వానా కాలంలో పెరళ్ళలోను మెట్టపొలాల్లోను పెంచే తీగపైరు కాయలు కూర దినుసుగా ఉపయోగపడతాయి. మంచిబెండ వి. ముద్రబెండ చెట్టు, కలుపుమొక్క, ఆకులు మృదువుగా, జిగిగా ఉంటాయి. (*Sida rhombifolia*). మంచి బెల్లము వి. చెరుకురనంతో చేసిన బెల్లం. మంచిభాగం వి. ఎనిమిది సెంట్ల భూమికొలత. మంచిమణిగు వి. మంచి ఆరణం. తాళ్ళ. నం. 17.526. <మంచి¹ + మణిగు². మంచిమంద వి. ఆకులు, దుంపలు తినటానికి ఉపయోగ పడే మొక్క (*Ceropegia bulbosa*). మంచిమనసు వి. మంచిఅయిన మనస్సు. మంచిమాట వి. 1. స్నేహం. పొత్తు, సంధి. కకుత్స్థ. 3.72; 2. సుభాషితం, ప్రియ భాషణం; 3. వివాహం నిశ్చయం చేసికొనటం. మంచి మాటచేసికొను అ.క్రి. భోజనం చేయు. మంచిమినుము వి. మినుముల్లో ఒకరకం. మంచిముట్టు వి. 1. శుభప్రదమైన పెద్దల స్వర్గ; 2. శుభప్రదమైన నూలిపోగు. మంచి ముత్తెము వి. అకృత్రిమ మౌక్తికం. మంచిమేడి వి. గట్టిగా ఉండే కలపనిచ్చే చెట్టు (*Ficus palmata*). మంచిమొగి రూ.చూ. మంచిమోవి. వి. గృహ నిర్మాణానికుపయోగించే కలప కలిగి సువాసన కల పసుపుతో కూడిన తెల్లనిపూలు పూసేచెట్టు (*Eugenia alternifolia*). మంచిమొయిది వి. మంచిమొగి, గృహనిర్మాణానికి ఉపయోగపడే కలప కలిగి సువాసన కల పసుపుతో కూడిన తెల్లని పూలుపూసే చెట్టు (*Syzygium alternifolium*). మంచిమోవి రూ. మంచిమొగి. వి. గృహనిర్మాణానికి ఉపయోగపడే కలప కలిగి సువాసన కల పసుపుతో కూడిన తెల్లని పూలుపూసే చెట్టు (*Eugenia alternifolia*). మంచియల్లి వి. నీలి రంగుపూలు, తినే నల్లని పళ్ళు కాసేపొదలాంటి మొక్క (*Memecylon edule*). మంచియారె రూ. మంచిఆరి. వి. గట్టిగాఉండి ఇందనంగా ఉపయోగపడే కలప కలిగి రేత పసుపు పూలుపూసేచెట్టు (*Bauhinia racemosa*). మంచియీత (-ఈత) వి. ముళ్ళుకలిగి, చాపల అల్లకానికి పనికివచ్చే ఆకులు కలిగి తినటానికి పనికివచ్చే చిన్నపళ్ళు కాసేచెట్టు (*Phoenix dactylifera*). మంచిరొతు వి. గట్టిగాఉండేరాయి. మంచివాడు వి. 1. సజ్జనుడు. అం. దా. 2.170; 2. సుకృతి. అం. భా. 3.3. మంచివాన వి.

పెద్దవర్షం. మంచివిరులు వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం. ఒకగాలి వద్దు. ప్రబంధ. 112. మంచివెట్టు (-వెట్టు) అ.క్రి. మంచి తనం చూపు. కుక. 3.294. మంచివేళ వి. అనుకూలం అయిన సమయం. మంచివేరకు వి. మంచివస్తువులు. మంచి సాంధ్రీలు వి.బ.వ. ఒకరకం వద్దు. మంచిసీకాయ రూ. మంచిచికు. వి. చింతాకులాగా కూరగా ఉపయోగపడే ఆకులు కలిగి తలదుద్దుకోవటానికి ఉపయోగపడే కాయలు కాసే చెట్టు (*Acacia concinna*). మంచిసురుబి వి. కొండలమీద పొదగా పెరిగే మొక్క (*Sageretia oppositifolia*). మంచిసెనగ వి. మెట్టలో పండే ఒకరకం పప్పు దినుసు. మంచెవులు వి.బ.వ. మనుషులు తినే బార్లీ బియ్యం. నం. యవ-. బార్లీ. <మంచి¹ + నం. యవ-+-లు.

మంచి² రూ.చూ. మంచియ. వి. చాలాఎత్తున వేసిన పందిరి. మంచియ రూ. మంచి³. మంచె, మణిసి², మనిసి², మంత². వి. కొన్నచేలు మొ. వాటి కాపలా కాయటం కొనం కూర్చోవటానికి ఎత్తుగా వేసే చప్పరం, అరప. కుక. 2.410.

నం. మంచ-. వేదిక, మంచం, మంచక-, మంచికా-. ఎత్తుగా కట్టిన నీళ్ళ తొట్టి; ప్రా. మంచి-, మంచిఅ, మంచక-; పా. మంచ-, పొలంలో కాపలావాడు, కూర్చోవటానికి ఎత్తుగా కట్టిన చప్పరం వంటిది;

క. మంచికె, మంచిగె; మ. వచ్చ; ఒరయాన్, మంచి; ద్రా. మన్న.

<ప్రా. మంచిఅ.

మంచు¹ రూ. మంచుక, మనుసు. వి. 1. హిమం, తుహినం. కు.నం. 5.38; 2. శీతాకాలం, శీతరతువు. మను. 6.26; 3. ఉష్ణం, ఆవిరి, సుదురికి పట్టిన చెమట. దా. 4.282.

క. మంజు. మంచు; కొడ. మజ్జ. మంచు; తు. మైందు. మంచు; త. మంచు. మబ్బు. తెల్లమబ్బు మంచు; మ. మజ్జా. మంచు, హిమం; కో. మంజ్. మబ్బు; తో. మోజ్. మబ్బు; కువి. మొంచూ, మంజు. మంచు; కర్ణి. మజ్జ. మంజ్. మంచు, మెందర్, మేదిర్. మంచు; కొలా. మంచ్. మంచు; గ. నేందిర్ మంచు.

<మూ.ద్రా. *మజ్జ.

మంచయిపోవు రూ. మంచైపోవు. అ.క్రి. మంచులా విరిగిపోవు, తొలగిపోవు. పండి.చ. 1.2 పు. 2 పం. <మంచు + అగు + -ఇ³ + పోవు. మంచుకారు వి. హేమంతముతువు. అం.భా. 1.86. మంచుకుంచములు గొలుచు(-కొలుచు¹) అ.క్రి. అసాధ్యం అయిన కార్యార్థి నిర్వర్తించగలుగు. కు.నం. 8.135. మంచుకొర రూ.చూ. మంచుకొర. వి. ఎర్రని గింజరకం కొరలు. మంచుకొర రూ. మంచకొర, మంచుకొర. వి. ఎర్రని గింజరకం కొరలు. మంచుగుబ్బరి వి. హిమవత్సర్వతం. భీమ. 4.154. మంచుగొండ(-కొండ) వి. హిమవత్సర్వతం. హర. 7.33, కాశీ. 1.40. మంచుగొండచూలి వి. పార్వతీ దేవి. పల్నా. 2.249. మంచుగొండరాచూలి వి. పార్వతీ.

దేవి. హర. 486. మంచుగొను(-కను) అ.క్రి. మంచు కప్పినదగు. కు నం. 6.128. మంచుజోడు రూ. మంచు జోడు. వి. చంద్రుడు. ఉ. హరిశ్చ. 2.44. మంచుజోడు రూ.చూ. మంచుజోడు. వి. చంద్రుడు. మంచుతటి వి. హేమంతరుతువ. మంచుతెగులు వి. వరి. మిరప, వేరు సెనగ మొ. వైర్ల తెగులు. మంచుత్రాగుడువులుగు వి. చకోరపక్షి. మంచుమలవట్టి వి. పాక్ష్యతి. మంచుమేపు వి. బీటిగడ్డపై కురిసిన మంచు అరిపోక ముందే వేకువన పశువుల్ని మేపటం. మంచువిచ్చినట్టు అవ్య. ఎండ వచ్చిన వెంటనే మంచు కరిగిపోయినట్లుగా అనటం. మంచువేల్పు వి. హిమకరుడు, చంద్రుడు. శ్రీరం.మా. 4.77. మంచై పోవు రూ.చూ. మంచయిపోవు. అ.క్రి. మంచులా విరిగి పోవు, తొలగిపోవు. జాహ్నవీ. 3.59.

మంచు! చూ. మను.

మంచు! వి. ప్రహరీబోపీ మీద ఇటిక వరనల మధ్యవచ్చే చిన్న సందు.

త. మంచు. మంచం, ముంజారు.

మంచుక రూ.చూ. మంచు! వి. హిమం. నిర్వ.రా. 3.26.

మంచై రూ.చూ. మంచయ. వి. 1. కొన్నచేను మొ. చోట్ల కూర్చోవటానికి ఎత్తుగా వేసే చప్పరం వంటి పందిరి. అము. 4.163; 2. పందిరిలాగ వేసి వైన గడ్డిని నిలవ చేసుకొనే కట్టడం; 3. గాడెండపెట్టిన ఎత్తుపీట; 4. నీడ కోనం స్తంభాలమీద తడికలో అకులో పరిచి కట్టిన తాత్కాలిక నిర్మాణం; 5. ఎత్తుగా ఉండే గోడల్ని కట్టటానికి వాటి పక్కనే కట్టిన తాత్కాలిక నిర్మాణం; 6. మకల, నున్నబుట్టి వైభాగంలో ముఖ్యంగా జాతి బట్టిలమీద మనిషి ఉరగటానికి వీలుగా కట్టిన అంచె.

మంచెకర్ర వి. అడ్డుకర్ర, అటకలమర్చేందుకు గోడలో నాటిన కొయ్య ముక్క. మంచెపెట్టు వి. రెండు కోనుల దూరం.

మంచెవలు చూ. మంచి!.

మంచైపోవు చూ. మంచు!.

మంజర్య చూ. మంజీరవాపు. వి. గూడుపట్టి కుంటటం.

మంజరి వి. 1. ఎర్రటి మన్ను, తిరుచూర్లం. ద్వి.పరమ. వి. 3.1692 వ. 13 పం; 2. పసుపు, హరిద్ర. ప్రబంధ. 78.

క.కు. మంజీల్. పసుపువర్ణం; త. మంజిల్. పసుపు.

పసుపువర్ణం; మ. మజ్జిల్.

మంజిల్పీట రూ.చూ. మంజిరిపీట. వి. తురుముపీట.

మంజన రూ. మందన, మందనము. వి. మందనం, పెట్టె. తార. ఆది. 5.30.

నం. మంజిషా, మంజూషకా, మంజూషా. పెట్టె; ప్రా. మంజూసా, మంజూసా; అ.మా. మంజూసా; పా. మంజూసా. పెట్టె; అప. మంజూస.

<ప్రా. మంజూసా.

మంజూడి రూ.చూ. మంజూకు. వి. బంగారం, రత్నాలు మొ. వాటిని కూచటానికుపయోగించే ఎర్రగింజలున్న గురివెండ చెట్టు, వజ్రప్రమాణ విశేషం, వజ్రాలెత్తు, వజ్రాల తూనిక. అం థా. 2.278.

క. మంజూడి. గురువింద పీగ; త. మంచాటి, మంచాళి. రెండు గురువిందగింజల ఎత్తు.

మంజూకుంగు వి. చీరకట్టుకున్నప్పుడు తుజం మీద వేలాడేట్టు వేసుకొనే చెరగు.

మంజూళి రూ.చూ. మంజూకు. వి. వజ్రాలెత్తు, రత్నాల తూనిక.

మంజూకు రూ. మంజూడి, మంజూళి. వి. వజ్రాలెత్తు. రెండు గురువింద గింజలెత్తు. T.T.D.E.S.III32. క్రి.క. 1512.

క. మంచటిగె, మంజూడి, మంజెట్టి. గురువింద చెట్టు; తు. మంజెట్టి. గురువిందచెట్టు; త. మంచాటి. ఎర్రకర్ర (Adenauthera pavoueora). రత్నాలు, బంగారం మొ. వి కూచటానికుపయోగించే గురువింద గింజ, మంచాళి. కంసాలి వాళ్ళు బంగారం మొ. వి కూచటానికుపయోగించే తూనిక; మ. మంచాటి. నాలుగు ధాన్యం గింజల ఎత్తున్న తూనిక, బంగారం మొ.వి కూచటానికి ఉపయోగించేది.

మంజీటి వి. మంజిష్ట.

నం. మంజిష్టా. మంజిడి; ప్రా. మంజిట్టా; నే. మజిల్; హిం. మజిల్, మజిల్.

<ప్రా. మంజిట్టా.

మంజిడి వి. 1. చిత్రవర్ణ వస్త్రం. పండి. చ. 5.309; 2. చిత్రవర్ణంకలది. శృంగై. 7.155; 3. నీలవర్ణ వస్త్రం. పాండు. 2.110; 4. ఎరుపు మించిన పసుపువన్నె. కళా. 7.171.

నం. మంజిష్ట-. మంజిష్టాలతనుండి తీసే ఎర్రని రంగు; ప్రా. మంజిట్ట-. ఎరుపు; అ.మా. మంజిట్టా. ఎరుపురాకువు; పా. మంజిష్ట-. లేత ఎరుపురంగు;

క. మజిటిగె, మంజిట్టిగె; మ. మంజెట్టి.

<ప్రా. మంజిట్ట-.

మంజిరిపీట రూ. మంజిల్పీట. వి. తురుముపీట.

మంజిళ్ళ వి.బ.వ. అగ్వాల చిత్రగతి విశేషం.

మంజీరవాపు రూ. మంజీరాపు. వి. కాలిగుత్తిగగ్గర వాపు.

మంజీరాపు రూ.చూ. మంజీరవాపు, వి. కాలిగుత్తిగగ్గర వాపు. మంజా వి. ఇంటికప్పు గట్టిపడేవరకు నీరు నిలబడటానికి కట్టిన మట్టికట్ట, మడి.

త. మంచు. మంచం, ఇంటి పైకప్పుకు సంబంధించిన ఒకరకం కట్టడం.

మంజదారీ వి. తెక్కలు సరిచూసే ఉద్యోగం.

హిం. మజ్ మూదారీ, మజామదారీ. భూమిపన్ను వసూలుచేసే అధికారి; ఉ. మజామదారీ-. తెక్కలు సరి చూసే ఉద్యోగం; పార. మజామదారీ. తెక్కలు సరి చూసే ఉద్యోగం; మజామ. భూమిపన్ను వసూలుచేసే అధికారం.

<ఉ. మజామదారీ.

మంజదారు రూ.చూ. మజాముదారు. వి. గణకుడు.

మంజల్ వి. ఆరీ కట్టుబడి నమయంలో రాళ్ళపక్క భాగాలకు నున్నం ఘాయటం.

నం. మంజుల-; మనోహరమైనది, అందమైనది; హిం. మంజుల్.

<హిం. మంజుల్.

మటం రూ.చూ. మటము. వి. ఎడమ కాలిపాదం కుడి తొడదగ్గరికి కుడిపాదం ఎడమ కాలివేళ్ళ దగ్గరకు వచ్చేలాగ కాళ్ళు మడుచుకొని కూర్చోవటం.

మటంవేసుకొను అ.క్రి. 1. కుండలు నర్మేటప్పడు కమి దిపై కమ్మరి చతికిలబడి కూర్చునే తీరు; 2. ఎడమకాలి పాదం కుడి తొడదగ్గరికి, కుడిపాదం ఎడమ కాలివేళ్ళ దగ్గరికి వచ్చేటట్లు కాళ్ళు మడుచుకొని కూర్చొను. మటంపాటు వి. కమిదిపై మటం వేసుకొని కూర్చొని తొడలపై కుండను పెట్టుకొని నర్ను.

మటవల్ల రూ.చూ. మడపలి. వి. దేవాలయంలోని వంటిల్లు. విప్ర. 5.6.

మటమట వి. మాడటం, మరగటంలో అయ్యే ధ్వనికి అనుకరణం. రాగ. 9.241.

త. మటమటెనల్, మటమటవెనల్. నీరు పారేటప్పుడయ్యే ధ్వని. మటక్కుమటక్కెనాల్. నీరు తాగేటప్పుడయ్యే ధ్వని.

మటమటమాడు అ.క్రి. ఆకలిచే నకనకలాడు. రాగ. 9.241. మటమటలాడు అ.క్రి. 1. మందు, జ్వలించు; 2. విసుగుతో మాట మార్చుకొను. <మటమట+-లు+ఆడు. మటము యా. మటం. వి. వరదేశులు, సన్న్యాసులు మొ. వారు వసించే గృహం. ధర్మవరం శాసనం. క్రి.శ. 850.

నం. మఠ-. సన్న్యాసుల నివాసం; ప్రా. మఠ, మఠే, మఠ-; బెం. మొఠో;

త. మఠమ్. సన్న్యాసాశ్రమం.

<నం. మఠ-.

మటిక¹ రూ.చూ. మటికి. వి. మట్టిపాత్ర.

మటిక² రూ.చూ. మటికె². వి. గోరుచిక్కుడు.

మటికి చూ. మట్టి. రూ. మటిక¹, మటికీ, మటికె, మట్టి, మడికి, మడ్కి. వి. కుండమీద మూసిపెట్టే మట్టిపాత్ర.

మటికిపావు వి. మట్టిగ పోసేందుకు వాడే చిన్నమట్టిపాత్ర. మటికీ రూ.చూ. మటికి. వి. పిల్ల పండుగలో పానకం చేసుకోవటానికి వాడే మట్టిపాత్ర.

మటికె¹ రూ.చూ. మటికి. వి. మట్టిపాత్ర.

మటికె² రూ. మటిక². వి. గోరుచిక్కుడు (Cyamopsis febragonoloba).

ఉ. మటిక, మిటిక, మొటిక. గోరుచిక్కుడు; మరా. మటకీ.

<మరా. మటకీ.

మటిక్కారువడ్డు వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్డు.

మటిక్కారువడ్డు చూ. మటికె².

మటింకొయ్య వి. మానికంకొయ్య, బండివరం జారకుండ ఇరుసు మీద ఆడ్డం పెట్టిన కొయ్య.

మటియా రూ.చూ. మట్టియ². వి. చిన్నబిందె.

మటుకు రూ. మట్టుకు. అవ్య. వరకు, సంబంధించినంతవరకు.

మటుమాయ రూ. మటుమాయము. విణ. 1. అదృశ్యం, కన్పడ

నిది. చిత్రతా. 2.95; 2. మిక్కిలిమాయ, మోసం. సారంగ. 2.13; 3. మాయావి, మిక్కిలి టక్కరి. గౌ. హరి.పూ. 1709 పం.

నం. మాయా. మాయ.

మటుమాయకాడు వి. మిక్కిలి మాయలు కలవాడు. మటుమాయతనము వి. మిక్కిలిమాయ. ప్రభు. 2.50 పు. 9 పం. మటుమాయలబండి విణ. మిక్కిలి మాయలు కలది. ద్వి. పరమ. వి. 4.298. మటుమాయలాడు వి. మాయావి, టక్కరి. ద్వి. పరమ. వి. 4.309 పు. మటుమాయలాడి విణ. మిక్కిలి మాయలు కలది. ద్వి. పరమ. వి. 4.285.

మటుమాయంచేయు చూ. మటుమాయము.

మటుమాయము రూ.చూ. మటుమాయ. విణ. 1. అదృశ్యం, కన్పడనిది; 2. మిక్కిలి మాయ, మోసం; 3. మాయావి, మిక్కిలి టక్కరి.

మటుమాయంచేయు స.క్రి. చూస్తుండగానే కనపడకుండా మరుగు పరచు.

మట్టి రూ.చూ. మటికి. వి. పిల్ల పండుగలో పానకం చేసుకోవటానికి వాడే మట్టిపాత్ర.

మట్ట రూ. మంట². వి. 1. ఆకులుపేర్చి పెట్టిన చిన్న మడుపు; 2. తాడి, కొబ్బరి మొ. వాటి ఆకు; 3. చిన్న తాటిచెట్టు; 4. లావు తాటినార; 5. ముంజేతి ముంగలి రాగం; 6. ఎండిపోయిన ఆకు, పెద్ద పువ్వుమీద ఉన్న రేకు.

క. మట్టె, మొట్టె. తాటికమ్మ, మడల్. కొబ్బరికమ్మ; కొడ. మడలు. కొబ్బరికమ్మ; కు. మడలు. తాటికమ్మ. త. మట్టె, కొబ్బరి, తాటి మొ. వాటి కమ్మ; మ. మట్టె, మట్టల్. తాటికమ్మ.

మట్టకట్టె వి. ఆకు కప్పమీది మిట్టపల్లాలు సరిచేసే సాదనం. మట్టకర్ర వి. జేబందు చెక్క, పొడుగ్గా నన్నగా ఉండే కొయ్యతాపి చెక్కనున్న పట్టించిన తరవాత ఎచ్చుపెచ్చులు సరిచేయటానికి తాపీ పని వాళ్ళు వాడే పరికరం. మట్టకారులు రూ. మట్టకార్లు. వి.బ.వ. కాలిదాన్య భేదం. మట్టకార్లు రూ.చూ. మట్టకారులు. వి.బ.వ. ఒకరకం మెట్టవడ్డు. మట్టకాల్పు వి. ఆములో కుండలు సరిగా కాలని తీరు. మట్టకైల వి. ముప్పాతిక గజం వెడల్పు పెట్టి నేసిన ఒకరకం తురకల గళ్ళలుంగీ. మట్టగడన రూ.చూ. మట్టగిడుసు. వి. మత్స్య విశేషం, ఒక జాతి చేప. మట్టగడ్డి వి. గొడ్డచే తొక్కించిన వెనుక కళ్ళంలోనుంచి తీసిన గడ్డి, కలిమట్టగడ్డి. మట్టగిచ్చు స.క్రి. పఠించు, క్రమంగా తగ్గించు, కమ్ము. కాలికో తొక్కు. మట్టగించు స.క్రి. 1. పెకలించు. బసవ. 3.499 పం. 74 పు.; 2. తొలగించు. పి.శకు. 4.79; 3. తక్కువచేయు; 4. నరికివేయు; 5. నున్నగింత నలవతో రెండోసారి సాపుచేయు. మట్టగిడుసు రూ. మట్టగడన, మట్టగుడిశ, మట్టగొడిసె. వి. మత్స్య విశేషం, ఒకజాతి చేప. మట్టగింపు వి. మట్టగించటం, పెకలించటం. లక్ష్మీవి. 4.41. మట్టగుడిశ రూ.చూ. మట్టగిడుసు. వి. కొరమీను వంటి నల్లటి చిన్న మంచినీటి చేప, మట్టగొడిసె. మట్టగేయు

న.క్రి. నున్నగింత నలవతో రెండోసారి సావచేయ.
మట్టగొడిపె రూ.చూ. మట్టగిడును. వి. ఒకరకం చేప.
మట్టచెక్కిల్లు వి. సమానమైన కొలతలో ఉన్న చతురస్ర
భుజాలు. మట్టతెగులు వి. చోడితెగులు, ఆకులు పొడగా
పెరిగి ఎన్ను వెయ్యని తెగులు. మట్టతోవుడు వి. కొయ్యను
తోవడాతో నున్నబరిచే తీరు. మట్టవలక రూ.చూ. మట్టపు
వలక. వి. మట్టం చూపే పలక. మట్టపాటి విణ. కురుచది.
పొట్టిది. మట్టరోగం వి. చెరకు, వరి, చోడి, నజ్జ మొ. వైర్ల
తెగులు.

మట్టచం రూ.చూ. మట్టనము. వి. అంతటా ఒకే ఎత్తులో
ఉండటం.

మట్టంచూరు చూ. మట్టము.

మట్టంచేయు చూ. మట్టము.

మట్టందట్టు చూ. మట్టము.

మట్టవరచు చూ. మట్టము.

మట్టవలక చూ. మట్టము.

మట్టపార్చి చూ. మట్టము.

మట్టపుకమాను చూ. మట్టము.

మట్టపుకిస్తీ చూ. మట్టము.

మట్టపుదబ్బి చూ. మట్టము.

మట్టపువలక చూ. మట్టము.

మట్టపుబంగారు చూ. మట్టము.

మట్టపుబద్ద చూ. మట్టము.

మట్టపురవాకార్చి చూ. మట్టము.

మట్టపులాదు చూ. మట్టము.

మట్టప్తబ్బి చూ. మట్టము.

మట్టప్పలక చూ. మట్టము.

మట్టబు రూ.చూ. మట్టము. వి. మట్టం.

మట్టబెట్టు చూ. మట్ట¹.

మట్టమంచు చూ. మట్టము.

మట్టమధ్యాహ్నము చూ. మట్టము.

మట్టమార్చి చూ. మట్టము.

మట్టము రూ. మట్టబు, మట్టా, మట్టం, మంటం. విణ. 1.

సమానం. కు.నం. 9.133; 2. అల్పం, తక్కువైనది.

ఉ.హరి. 3.125; 3. వామనం, పొట్టిది. నవనాథ.

19 పు. 7 పం.; వి. 1. కల్ప సాధనం, నేల మొ. వాటి

ఎత్తు పల్లాలు సరిచూసే సాధనం; 2. కొంది, మితి; 3.

తక్కువ; 4. ఎత్తు కొలత, గోడ మట్టం; 5. అంతా

సమంగా ఉండటం; 6. నేలపై అనే పాత్రల కిందిభాగం;

7. రూపాయి.

క. మట్ట, మట్ట, మట్టస. కొలత, ఎత్తు, హద్దు,

తాపీవాని మట్టం; తు. మట్ట. తాపీవాని మట్టం,

మట్టు. కొలత; త. మట్టుమ్. కొలత, సమస్థితి, మట్టు.

కొలత; మ. మట్టుమ్. ఇతికల సమస్థితి; కో. మట్టుమ్.

సమస్థితి.

మట్టంచూరు రూ. మట్టంచూరు. వి. సమతలంగా ఉన్న

భూమి. <మట్టము + చూరు. మట్టంచేయు న.క్రి. వాటలకు

వైభాగం చుట్టూ గతుకులు లేకుండా దబ్బితో సావచేయ.

<మట్టము + చేయు. మట్టందట్టు వి. అసలుకే మోసం.

<మట్టము + తట్టు¹. మట్టవరచు న.క్రి. చెల్లాచెదురుగా

పడిఉన్న వాటిని చక్కచేయ. <మట్టము + కలుచు.

మట్టవలక రూ.చూ. మట్టపువలక. వి. ఎచ్చుతగ్గులు

సరిచేయటానికి తాపీవాళ్ళు వాడే పరికరం.

మట్టపార్చి (-ఆర్చి) రూ.చూ. మట్టమార్చి. వి. వైభాగం

బల్లపరువుగా ఉండే ఆర్చి. మట్టపుకమాను వి. మట్టమార్చి.

వైభాగం బల్లపరువుగా ఉండే ఆర్చి. మట్టపుకిస్తీ వి.

గడ్డకిస్తీ. చట్రంతో సమానమైన మట్టంలో ఉండే కిస్తీ.

మట్టపుదబ్బి రూ. మట్టప్తబ్బి. వి. 1. జేబందు, నన్నగా

పొడుగ్గా ఉండే కొయ్యతాపి, చెక్కనున్నం పట్టించిన

తరవాత ఎచ్చు పెచ్చులు లేకుండా సరిచేయటానికి తాపీ

వాళ్ళు వాడే పరికరం; 2. ఆకు కప్పమిది మిట్టపల్లాలు

సరిచేసే చెక్క సాధనం. మట్టపువలక రూ. మట్టవలక,

మట్టప్పలక. వి. జేబందు చెక్క, పొడుగ్గా నన్నగా ఉండే

కొయ్య తాపి, చెక్కనున్నం పట్టించిన తరవాత ఎచ్చు

పెచ్చులు సరిచేయటానికి తాపీపనివాళ్ళు వాడే పరికరం.

మట్టపుబంగారు వి. కోరాబంగారు. మట్టపుబద్ద వి. జేబందు,

పొడుగ్గా నన్నగా ఉండే కొయ్య తాపి, చెక్కనున్నం

పట్టించిన తర్వాత ఎచ్చుపెచ్చులు సరిచేయటానికి తాపీ

పనివాళ్ళు వాడే పరికరం. మట్టపురవాకార్చి వి. వైభాగం

చదునుగా ఉన్న రవాకు ఆర్చి. మట్టపులాదు వి. కంసారి

లాజు, సమానమైన మట్టంలో ఇటికలను నిలుపున అతికి

కప్పు వేయటం. మట్టప్తబ్బి రూ.చూ. మట్టపుదబ్బి. వి. 1.

నన్నగా పొడుగ్గా ఉండే కొయ్యతాపి; 2. ఆకు కప్పు

మిది మిట్టపల్లాలు సరిచేసే సాధనం. మట్టప్పలక రూ.చూ.

మట్టపువలక. వి. కప్పుడు బద్ద, ఆకు కప్పుమిది మిట్ట

పల్లాలు సరిచేసే చెక్క సాధనం. మట్టమంచు వి. 'L'

ఆకారంలో దిజైన నేసిన అంచు. <మట్టము + అంచు¹.

మట్టమధ్యాహ్నము వి. కొంచమైన హెచ్చు తగ్గులు లేని

పగటి నడిమిభాగం, మిట్టమధ్యాహ్నం. కట్టకడ, నట్టనడుమ

మొ. శబ్దాల సామ్యంవల్ల "మధ్యాహ్నము + మధ్యాహ్నము

>మట్టమధ్యాహ్నము" అనే శబ్ద రూపం ఏర్పడిఉంటుంది.

మట్టమార్చి రూ. మట్టపార్చి. వి. లెవలార్చి. వై భాగం

బల్లపరువుగా ఉండే ఆర్చి. <మట్టము + ఆర్చి. మట్టము

సేయు (-చేయు) న.క్రి. సరిపచేయ. భాగ. 6.49.

మట్టసారం వి. అంతటా ఒకే ఎత్తులో ఉండటం.

మట్టవియు చూ. మట్టు².

మట్టనంకాల్పు చూ. మట్టనము.

మట్టనము చూ. మట్టము. రూ. మట్టచం. విణ. 1. పరిమితం.

యచూ. 4.134; 2. వామనం, పొట్టిది. అం.భా.

2.123; 3. పరిశుద్ధం; 4. కచ్చితం; 5. నరైనది;

6. అధికం; 7. అంతటా ఒకే ఎత్తులో ఉండటం; 8.

బుద్ధి, మర్యాదగా; 9. పొడుపు.

మట్టనంకాల్పు వి. ఎర్రకాల్పు, ఇతిక మొ.వి సరిగా

కాలటం. మట్టసానికి అవ్య. సంబంధించినంతవరకు.

మట్టసానికి చూ. మట్టనము.

మట్టసారం చూ. మట్టము.

మట్టసి చూ. మట్టము. విణ. వామనం, పొట్టిది, వామనుడు, పొట్టివాడు. ఆం.భా. 2.123.

మట్టా రూ. చూ. మట్టము. విణ. 1. నమానం; 2. అల్పం, తక్కువైన; 3. వామనం, పొట్టిదైన; వి. 1. శిల్ప సాధనం, నేల మొ.వాటి ఎత్తు పల్లాలు సరిచూసే సాధనం; 2. కొలది, మితి; 3. తక్కువ; 4. ఎత్తు కొలత, గోడ మట్టం; 5. అంతా నమంగా ఉండటం; 6. నేలపై ఆనే ప్రాత్ర కిందిభాగం.

మట్టాం రూ.చూ. మట్టా. వి. కొడవలి, గుద్దలి, నెలగపార మొ.వాటి పలుగును కామతో కలిపే ఇనప కొండి లేక కాడ.

మట్టాంపార రూ.చూ. మట్టాపార. వి. తూముపార, రేకు నకు తూములో కర్ర దిగేసిన నెలగపార.

మట్టాడు చూ. మట్టా.

మట్టి రూ.చూ. మట్టియ. వి. మన్ను, మృత్తిక. కాశీ. 7.235.

మట్టికం వి. మట్టికట్టుబడి. మట్టికడతలు వి.బ.వ. కుండల మన్నులోని మట్టిబెడలు. మట్టికడెం వి. గాబు తయారీలో అడుగుబళ్ళకు కడియంలాగా చుట్టూ గుండ్రంగా బెత్తె డెత్తుగా సాగదీసిన మట్టితాలిక. మట్టికాడ వి. కమండలం, కూజాకు పట్టుకోవటానికి పైన మట్టితో అమర్చిన వంకీ. మట్టికాసె వి. మట్టి రంగున్న దట్టి. చంపూ రా. 2.61. మట్టికుండ వి. పొయ్యిమీద ఎనరు పెట్టటానికి గంజి పోసు కోవటానికి వాడే ఒకరకం మట్టిపాత్ర. మట్టికోపా వి. మజ్జిగ పోసుకోవటానికి వాడే చిన్న పాత్ర. మట్టిగలాసు రూ. మట్టి గిలాన, మంటిగలాసు, మంటిగ్లాసు. వి. కల్లు తాగే పొడుగ్గా ఉండే మట్టిపాత్ర. మట్టిగిలాన రూ.చూ. మట్టిగలాసు. వి. కల్లు తాగే పొడుగ్గాఉండే మట్టిపాత్ర. మట్టిగుబ్బి వి. నులు వగా తిరగటానికి వీలుగా రంధ్రం ఉన్న మట్టి, పరిపొట్టు కలిపి భూమిలో పాతిపెట్టిన మట్టిదిమ్మ. మట్టిగుల్ల వి. మట్టి తట్ట, మోయటానికి పనికొచ్చే వెదురు బద్దలతో అల్లిన పళ్ళిక. మట్టిగొట్టం వి. సారాయిబట్టిలో బద్దు బుడ్డిలోని సారాయి ఈట ఆవిరి రూపంగా రాయబారం కుండలోనికి పోవటానికి అమర్చిన మట్టిదోనె. మట్టిగొర్రు వి. ఆటగొర్రు, భూమిదున్నే గొర్రు, నాగలితో దున్నిన తరవాత వెళ్ళులు నలగటానికి దున్నే ఆటగొర్రు. మట్టిచావవి మట్టిమోతకు వాడే చాప. మట్టిచిప్ప వి. నన్నని అంచుతో కొంచెం లోతుగాఉండే మట్టికంచం. మట్టిబెంకె రూ. మట్టింకె. వి. ఒకరకం మట్టిపాత్ర, పెద్దమూకుడు, చిప్పమాదిరిది, దీనిలో రంగునీళ్ళు పోసి నూలు లడిలు తడుపుతారు. మట్టితట్ట వి. అంచె, మట్టిగుల్ల, మట్టిబుట్ట, వడ్డెగంప, మట్టిమోయటానికి పనికొచ్చే వెదురుబద్దలతో అల్లిన పళ్ళిక. మట్టితైలము వి. మట్టినుంచి తీసే ధృతి. మట్టిదిమ్మ వి. సర్వేటప్పుడు కుమ్మరి కూర్చోవటానికి చేసుకొన్న మట్టిపీట. మట్టిమానె వి. బావులు గొట్టాలు మూలంగా నేలనుంచి ఎత్తేనూనె. మట్టివగడము వి. ఇతిక పగడం. మట్టిపాకం వి. మట్టిపాత్రలు తయారుచేయటానికి అనుకూలంగా బిరుగా చిక్కటి పాకంలో ఉన్న బురదమట్టి. మట్టిపార వి. చెలకపార. మట్టిపని చెయ్యటానికి వడ్డెవారు, రైతులు వాడే పార.

మట్టిపీట వి. కుండల్ని సర్వేటప్పుడు కుమ్మరి కూర్చోవ టానికి చేసుకొన్న మట్టిదిమ్మ. మట్టిపెంకు వి. నాటుపెంకు, మామూలుగా ఇళ్ళు కప్పటానికి వాడే పెంకు. మట్టిపెట్టు వి. సారె తయారీలో చక్రానికి లోపల బద్దలు కట్టి పైన చుట్టూ జానెడు వెడల్పుతో గుండ్రంగా మందంగా మెత్తిన మట్టి. మట్టివైపు వి. మట్టితో చేసిన గుండ్రని గొట్టం. ఇం. Pipe. గొట్టం. <మట్టి + ఇం. Pipe. మట్టిపొయ్యి వి. మూడు వైపులా గోడలాగ పెట్టి ముందువైపు కట్టెలు పెట్టటానికి జానెడు వెడల్పు మూతి ఉండే వంట పొయ్యి. మట్టిబాండలి రూ. మట్టిబాండి. వి. రెండంగుళాల లోతులో అడుగు వెడల్పుతో రెండంచుల్లో ఉండే మట్టిపాత్ర. మట్టి బాండి రూ.చూ. మట్టిబాండలి. వి. రెండంగుళాల లోతులో అడుగు వెడల్పుతో రెండంచుల్లో ఉండే మట్టిపాత్ర. మట్టిబాన వి. 1. నీళ్ళు పోసుకొనే తొట్టి; 2. రంగు అద్దిన బద్దలు నానబెట్టే తొట్టి. మట్టిబిళ్ళ వి. గాబు, కాగు మొ.వి తయారుచేసేటప్పుడు అంగుళం మందంతో గుండ్రంగా మట్టితో చేసిపెట్టిన పలయాకార భాగం. మట్టిబుట్ట వి. మట్టి తట్ట, మోయటానికి పనికొచ్చే వెదురుబద్దలతో అల్లిన పళ్ళిక. మట్టిబురద వి. జిగట వచ్చేరాకా కాలితో తొక్కి తయారుచేసిన పాకంగల మట్టి. మట్టిబోలె వి. రంగునీళ్ళు పోసి నూలు లడిలు తడిపే ఒకరకం మట్టిపాత్ర. మట్టిమిద్ది రూ. మట్టిమిద్దె. వి. మట్టికప్పున్న ఇల్లు. మట్టిమిద్దె రూ. చూ. మట్టిమిద్ది. వి. మట్టికప్పున్న ఇల్లు. మట్టిమెత్తు వి. సారె తయారీలో చక్రానికి లోపల బద్దలు కట్టి పైన చుట్టూ జానెడు వెడల్పుతో గుండ్రంగా మందంగా మెత్తిన మట్టి. మట్టిరంగు వి. ఒకరకం గోధుమ రంగు. మట్టివన్నె వి. మట్టిరంగు. పి.శకు. 4.81. మట్టిపారి వి. మట్టిని మెత్తి చేసిన సారె. మట్టిమకానం వి. కళ్ళలం. <మట్టి + ఉన్ + మకానము. మట్టింకె రూ.చూ. మట్టిబెంకె. వి. ఒకరకం మట్టిపాత్ర. పెద్ద మూకుడుచిప్పమాదిరిది. దీంట్లో రంగు నీళ్ళు పోసి నూలు లడిలు తడుపుతారు.

మట్టిక చూ. మట్టా.

మట్టించు చూ. మట్టా.

మట్టివచోటె మట్టా చూ. మట్టా.

మట్టిమల్లాడు చూ. మట్టా.

మట్టియ! రూ. మట్టి¹, మెట్టియ, మెట్టి. వి. 1. స్త్రీలు కారి రెండవవేలికి ధరించే ఆభరణ విశేషం. భార. విరా. 2.54; 2. మగవాడు కారి రెండవవేలికి ధరించే భూషణ విశేషం. భార.విరా. 2.250.

క. మెట్టు. కారి రెండవవేలికి పెట్టుకునే ఆభరణం; క. మెట్టి, మెట్టు. కారి రెండవవేలికి పెట్టుకొనే ఆభరణం; పర్తి. కారి రెండవవేలికి పెట్టుకునే ఆభరణవిశేషం; నా. మట్టె. కారివేలికి పెట్టుకునే ఆభరణం.

మట్టియ² రూ. మట్టియా, మట్టి, మట్టి². వి. మట్టి. కాశీ. 1.37.

నం. మృత్తికా. భూమి, మట్టి; ప్రా. మట్టి; పా. మట్టి, మట్టిఅ, మత్తియా; నే. మాటో; అ. డెం. ఒ. మాట్టి; హిం. మాటీ, మాఢీ, మట్టి, మిట్టి; సిం. మిటి; గు. మాటీ, మాఢీ.

<ప్రా. మట్టి. ఆ.

మట్టిమగానం చూ. మట్టి.

మట్టి¹ చూ. మెట్టు. 1. దాధించు. కు.నం. 8.153; 2. తొక్కు. కు.నం. 9.102; 3. ప్రవేశించు. ఉ. హరి. 2.37; 4. పడవేయు. హర. 7.44; 5. అణగతొక్కు. పారి. 3.33; 6. అడఃకరించు. రాజవా. 3.87; వి. 1. ఇటికబట్టి అడుగుభాగం, బట్టిపొయ్యిమీద అడ్డంగా ఉంచిన రాయి; 2. బొద్దుచూరు, వెడల్పుగా లావుగా ఉన్న చూరు; 3. కప్పు ఎగరకుండా దానిమీద వేసే కట్ట; 4. గండప్పట్టె, తలుపు రెక్కమీద అడ్డంగా బిగించే కొయ్య బద్ద.

మాల్టా. మడ్డో-, మడ్చో. తొక్కు.

<మూ.ద్రా. *మంట్-/*మట్ట్.

మట్టిబెట్టు న.క్రి. చప్పుడుచేయు, మెత్తగా చిత్తగొట్టు.

<మట్టి¹ + -అ¹ + పెట్టు. మట్టాడు అ.క్రి. వ్యాపించు. రం.రా.య. 387 పు. 5 పం. న.క్రి. 1. తొక్కు. రం.రా. ఉ. 42 పు. 13 పం.; 2. మఠించు, పీడించు. చంపూరా. 6.11. <మట్టి¹ + ఆడు. మట్టించు న.క్రి. 1. తొక్కించు. దాన్క.రా.య. 871; 2. కళ్ళంలో వేసిన కుప్పలు ఎద్దచే తొక్కించు. <మట్టి¹ + -ఁచు³. మట్టివచోదెమట్టు అ.క్రి. తిరిగినచోట తిరుగు. తాళ్ల.నం. 9.51. మట్టిమల్లాడు న.క్రి. పాడుచేయు, ధ్వంసంచేయు. రం.రా. ఉ. 29 పు. 29 పం. <మట్టి¹ + -ఇ¹ + మల్లాడు. మట్టుకర్ర రూ.చూ. మట్టుగర్ర. వి. పావుచెక్క తొక్కినప్పుడు అచ్చు కర్రను కిందికిలాగే కర్ర. మట్టుగడ్డి వి. నురిపిడిలో గింజలు రారిపోయినా నలుగుడు పడక మట్టుగా ఉండే గడ్డి. మట్టు గర్ర (-కట్ట) రూ. మట్టుకర్ర. వి. పావు చెక్క తొక్కి నప్పుడు అచ్చుకర్రను కిందికిలాగే కర్ర, అచ్చుకర్రంత పొడుగునా అడ్డంగా ఉంటుంది. దీనికి రెండు వైపులాఅచ్చు కర్రల తాళ్ళు కట్టి ఉంటాయి, ఇటువంటి కర్రలు రెండుంటాయి. మట్టుగర్రతాడు వి. మగ్గంలో పూను గర్రకు కట్టిన దారం. మట్టువడు అ.క్రి. 1. కుదురుపడు, స్థిరపడు. ద. హిం.గా. నంపు. 6. గా.నం. 103; క్రి.శ. 1145; 2. అడుగు, నశించు. హరి. ఉ. 8.157; 3. చచ్చు. జైమినిభా. 5.145. త. మట్టుప్పుడు. మట్టువఱచు న.క్రి. 1. కుదురు పడు. దాగుచేయు. జైమినిభా. 6.30; 2. అలంకరించు, ధరింపచేయు. మను. 6.5; 3. తగ్గించు, చాలించు, విరమించు హ. న. 2.62. మట్టుపెట్టు రూ. మట్టుపెట్టు. న.క్రి. 1. చంపు, వరించు. దాన్క. రా. కిష్కిం. 677; 2. సమాధానపరచు. కుచే. 1.35; 3. తెగగొట్టు. కువ. చ. 3.43; 4. అణచు. ఉ. రా. 5.11; 5. కుదురుపర్చు. వేమ. 3.279. మట్టుపొయ్యి వి. బూడిదనేల రాలకుండ అడుగుభాగంలోనే నిలిచేటట్లు చేసిన మట్టిపొయ్యి. మట్టుబల్లి వి. 1. పత్తిరాట్నం కిందిపీట; 2. రాట్నం నిలువులు బిగించిన అడుగుపీట; 3. పంటెటకులు బిగించుకు వేసేఅడ్డ బద్దలో వైది. మట్టువెట్టు (-వెట్టు) రూ.చూ. మట్టుపెట్టు న.క్రి. 1. చంపు, వరించు. ఉ.రా. 2.13; 2. అణచు; 3. తెగగొట్టు; 4. సమాధానపరచు; 5. కుదురుపర్చు.

మట్టి¹ రూ. మట్టాం. వి. 1. కుదురు, మూలం. కు.నం. 7.119; 2. మర్యాద, కట్టుబాటు. రం. రా. బాల. 5పు.; 3. ఆధారం. హర. 6.40; 4. ప్రదేశం, చోటు. జైమినిభా. 3.28; 5. పరిమాణం. కాళ. 3.112; 6. అందం. విజయ. 3.13; 7. మితి, మేర. కకుత్స్థ. 3.114; 8. విధం. ప్రబంధ. 788; 9. తొక్కుడు. రాజవా. 3.49; 10. పాకు. రాజవా. 3.87; 11. అరమరిక, కుదిరిక. దగా. 9.223; 12. కుండకంచే కుదురు; 13. పారను పట్టుకునే పిడి; 14. తాపీరేకును పిడిని కలిపే వంగిన ఇనప చుప్ప; 15. కావడిలో వస్తువులనుంచే వలయం; 16. ఎత్తునుగాని, లోతునుగాని చెప్పే పరిమాణం, రెండుగజాల కొలత; 17. మనిషి ఎత్తుకు సమానమైన వాటిలోతు; 18. రాతిస్తంభాలకింద ఆధారంగాను అలంకారంగాను పెట్టే మరిచిన రాతిపీట; 19. నారుపోసిన భూభాగం; 20. నాగవల్లి సామానులో ఒకటి, గుండ్రంగా చిప్పలాగా ఉండి మధ్యలో రంధ్రంఉండే పనిముట్టు; 21. కూజా, కంచుడు మొ. పాత్రలకు ఆటూ ఇటూ దొర్లకుండా ఉండటానికి కింది భాగంలో అరఅడుగు దళనరితో బెత్తెడు వెడల్పు పెట్టిన భాగం.

క. మట్ట, మట్ట, మట్టస కొలత, హద్దు, క్రమం, మూలమట్టం; కు. మట్ట. తాపీపనివాడి మూలమట్టం, పరిమాణం, ఎత్తు, మట్టు. పరిమాణం, మేర, హద్దు, సామర్థ్యం; త. మట్టమే. కొలత, సమానత, నిబంధన, గీత, హద్దు, మితి, పరిమాణం, లోపొడవులో సమానత. మట్టు, మట్టాయ్. మితంగా, మట్టు, కొలత, పరిమాణం, మొత్తం, ప్రమాణం, దళ, స్థితి, అవకాశం, అంచనా, ప్రామాణిక పరిమాణం, మట్టంకు. కొలత, పరిమాణం, మెట్టు, అంతస్తు; మ. మట్ట. పొడవు, పరిమాణం, మట్టమే. నిబంధన, ఇటుక మట్టం, మూలమట్టం.

మట్టివియు అ.క్రి. అడుగుభాగం పగులు. కు. నం. 7.119. <మట్టి¹ + అవియు. మట్టిక వి. పాదపీఠం. చంద్రికా. 2.79. మట్టుకమీరు రూ. చూ. మట్టుమీటు అ.క్రి. మితిమీరు. రాధికా. 4.48. మట్టుకర్ర వి. తాగాడి, నీళ్ళలో పైకివచ్చిన ఏతం బొక్కెన అందుకునే మనిషి నిలబడటానికి వీలుగా వేసిన కొయ్య. మట్టుకు రూ.చూ. మటుకు. వరకు, సంబంధించినంత వరకు. మట్టుకుతెచ్చు అ.క్రి. దారికితెచ్చు. వర. రా. కిష్కిం. పు. 377.22. మట్టుకొను అ.క్రి. కుదురుకొను, నెలకొను. విక్ర. 1.139. మట్టుకొలుపు రూ.చూ. మట్టుకొల్పు. న.క్రి. మట్టుకొనచేయు. మట్టుకొల్పు రూ. మట్టుకొలుపు. న.క్రి. మట్టుకొనచేయు. విక్ర. 2.73. మట్టుగడ్డవ వి. పేనుముందు పంచగుమ్మావికి ఎదురుగా ఉన్న ఎత్తయిన భాగం. మట్టుచీల వి. నొగచీల, గొర్రు, గుంటక మొ. వాటి దిందులో నొగలు దూర్చి వెనకవైపు కొట్టేమేకు. మట్టుచెక్క వి. ఏతం మానుకు ఆధారంగా నేలలో పాతిన నిలువుకొయ్య. మట్టుచేయు న.క్రి. చక్కచేయు, సమాప్తంచేయు. ద్వి. సార. చ. 1.718. మట్టుదొరంగు (-తొరంగు) అ.క్రి. అతిశయించు. ఇందు. 2.135. మట్టుదొలి (-తొలి) వి. కొయ్యమట్టు.

విత్తనాలు పడటానికి గొర్రు చెక్కలకు వేసిన బెజ్జం. మట్టు పార. రూ. మట్టాంపార, మట్టుపార. వి. 1. తూముపార, రేకుకున్న తూములో కర్రదిగేసిన సెలగపార; 2. మొత్తం ఇనుముతో చేసినపార. మట్టుమిగులు అ.క్రి. అతిశయించు. మట్టుమిగు రూ.చూ. మట్టుమిగులు. అ.క్రి. అతిశయించు. తాళ్ల. సం. 10.53. మట్టుమిగులు రూ. మట్టుకమిగు, మట్టుమిగు, అ.క్రి. మితిమిగు, అతిశయించు. వసు. 2.140. మట్టుమేర వి. అద్దు, సరిహద్దు. తాళ్ల. సం. 9.112. మట్టుపార రూ.చూ. మట్టుపార. వి. తూముపార, రేకుకున్న తూములో కర్రదిగేసిన సెలగపార.

మట్టు³ న.క్రి. 1. చుట్టుముట్టు, అవరించు. ఉ. హరి. 2.60; అ.క్రి. 1. వ్యాపించు, ప్రసరించు. భర్తృ. 3.82; 2. గుమికూడు.

క. మడు, గట్టిగా (ఒకచోట) చేర్చికట్టు, కూర్చు, దరి చేర్చు; త. మట్టు (మట్టి-). దగ్గరగా ఉండు; కూడు, గుమికూడు, నొక్కు, జననమృద్ధం, హెచ్చగు, తోయ. మటు (-వ్-ట్ట-). నొక్కు, తోయ, అణచు, కలియ, గూడు, మట్టుక. పరిగెత్తించు.

మట్టుకాకర వి. ఒకడినును కాకర. మట్టుబచ్చరి వి. దుంపబచ్చరి. ఉపోదః. మట్టుబీర వి. ఒకడినును బీర.

మట్టు⁴ విణ. 1. వామనం, పొట్టిది, తక్కువది, అల్పం. వండి. చ. 1.40; 2. సుందరం. భీమ. 1.101; 3. స్థిరం. రామే. 4.112.

క. మట్టు, మొట్టు, మట్టు. పొట్టిది, చిన్నది, చిన్న గుర్రం, మొరుకు, పరిమాణంలో చిన్నది, ముక్కు, తునక; తు. మట్టు-తొతె. చిన్నదోసకాయ; త. మట్టుమే. చిన్న తనం, తక్కువతనం, కొరత, చిన్నగుర్రం పిల్ల, లేతచెట్టు, మట్టుయే. అప్రయోజకుడు, వివిధమైన విలువలేనివాడు, ఒకరకం వరి; మ. మట్టుమే. చిన్నగుర్రం; కో. మట్టుమే న్యూనతాతావం, తక్కువతనం.

మట్టుకత్తి వి. బెత్తెడు వెడల్పు పల్పుగా ఉండే రేకు ముక్కును ఒకవైపున పిడిగా పనివచ్చేటట్లు చుట్టుముట్టి తయారు చేసిన పనిముట్టు.

మట్టు⁵ వి. 1. అవులు మొ. వాటితోక. భార. విరా. 4.265; 2. కొబ్బరిచెట్టు, తాటిచెట్టు మొ. వాటికమ్మ. భీమ. 2.53; 3. ప్రవృత్తం; ఆకుతోడిమ, ఆం. భా. 2.77.

క. మట్టు, మొట్టు. తాటాకు, కొబ్బరిచెట్టు, ఈతచెట్టు, కొబ్బరిచీవురు, మడల్. కొబ్బరిమట్టు, వట్టె. ఆవు మొ. వాటితోక; కొడ, మట్టు. కొబ్బరిచెట్టు, మొదట్లో ఉండే ఆకు వంటి భాగం; తు. మడల్. కొబ్బరిచెట్టు, తాటిచెట్టు మొ. వాటి కమ్మ; త. మట్టుయే. కొబ్బరిచెట్టు, తాటిచెట్టు మొ. వాటికొమ్మ, మటల్. తాటిచెట్టు. కొబ్బరిచెట్టు మొ. వాటి కమ్మ; మ. మట్టు, మట్టుల్. తాటికమ్మ, తాటాకు.

మట్టుగార్చు అ.క్రి. గేదెలు మొ.వి కట్టటానికి ముందు తెల్లని రసినీ కార్చు. మట్టుబోయ (పోయ) న.క్రి. గేదెలు మొ. వి కట్టటానికి తెల్లని రసినీకార్చు.

మట్టు⁶ వి. గూడకొమ్మ, గూడ పైవైపు తాడుకట్టే చివర.

మట్టె¹ రూ.చూ. మట్టియ², వి. 1. నీలు కాలి రెండోవేలికి

దరించే అదరణ విశేషం. భీమ. 1.105; 2. పికానీతాడు, కుచ్చుతాడుకలిపే ఉంగరం లాంటి చుట్టు.

క. మెట్టు. మెట్టె; త. మెట్టి, మెట్టు; పర్తి. మట్టి; నా. మట్టె.

మట్టె² రూ.చూ. మట్టియ³, వి. మన్ను, మృత్తిక. చంద్రికా. 5.33.

మట్టెవన్నె వి. మట్టిరంగు. కాశీ. 4.197.

మట్టె³ రూ.చూ. మచ్చ¹, వి. 1. ఏదైనారంగు మీద మరో రంగు మచ్చ; 2. బట్టల ఆవు, మచ్చలున్న ఆవు.

మట్టెంకె చూ. మట్టి.

మట్ట వి. 1. దున్నేటప్పుడు కొండ తిరగకుండా మధ్యలో నిలిచే కొంత తావు. పాండు. 3.24; 2. చిన్న కొమ్మ.

మట్టకమాను వి. మట్టమార్చి. వైభాగం బల్లపరుపుగా ఉండే ఆర్చి.

మట్టంసూరు చూ. మట్టము.

మట్టము రూ.చూ. మట్టము. వి. 1. స్తంభానికిపైన దూలానికి కింద నగిషీగా చేసిన కట్టుబడి పనిలో కొన చదునుగా ఉండేటట్లు కట్టిన, వెడల్పుగా పొడుగ్గా ఉండే ఉద్వేత్తు భాగం; 2. అంతా నమంగా ఉండటం, సరిసమానం.

మట్టంసూరు రూ.చూ. మట్టంచూరు. వి. సమతలంగా ఉన్న భూమి. మట్టాడు వి. ఆర్చి, స్తంభాలమీద అంచులు మాత్రం మోపి పైకి విలువంపుతో నిర్మించిన కట్టడం, మధ్యభాగం ఆధార రహితంగా ఉండి పై బరువును మోస్తూ కింది కాళ్ళలానికి కప్పగా ఉంటుంది.

మట్టాడు చూ. మట్టము.

మట్టుపార చూ. మట్టు².

మట్టాడబండి వి. పొట్టిబండి, చిన్నబండి.

మతంజనాం వి. మత సంస్థకిచ్చిన ఇనాం.

సం. మత-. విద్యార్థులు మొ. వారి నివాసం; హిం.ఉ. ఇనామ్. బహుమతి.

<సం. మత-+-ము+ఉ. ఇనామ్.

మఠాయించు న.క్రి. అదరించు, కొయ్యసాధనాలతో మెల్లగా కొట్టు, బాదు.

హిం. మఠా, మఠా. మజ్జిగ.

<హిం. మఠా+-ఇంచు³.

మడ¹ వి. 1. ప్రవాహమార్గం. నవనాథ. 1.9 పు. 14 పం.; 2. చెరువు, కాలవలనుండి పొలాలకు నీరు పెట్టే కాలవ.

క. మడె, మడ, చిన్న అనకట్ట, తూము, చేనికీ నీరు పారే బోదె మొదలు; త. మటమ్. చిన్న ప్రవాహ మార్గం, కన్నం, మట. దాము, తూము, తూము విడిచి నీళ్ళుపారించు; మ. మట. తూము, బోటు. కన్నం, ప్రవాహం, వెల్లువ.

మడనేల వి. ఒండు మట్టి కలిసిన రేగడినేల.

మడ² వి. కుప్ప, గుట్ట, తిప్ప, తిన్నె.

మడ³ వి. ఇంధనంగా ఉపయోగపడే కలపనిచ్చే చెట్టు (Avicennid officinalis).

మడకట్ట వి. 1. లావుకట్ట; 2. పంట కట్టియ.

మడచెట్టు వి. వృక్షవిశేషం.

మద¹ వి. ఒకజాతి చేప.

మదక రూ.చూ. మదః². వి. 1. స్థలం; 2. ఈరు; 3. పరిసరం, చుట్టుపట్లు; 4. నాగలి; 5. పొలం అటాజటా రెండు చాళ్ళుగా దున్నటం; 6. పల్లం; 7. చేతిమగ్గం మీద డిజైన్లు నేసేటప్పుడు పేటు అడ్డుపోగులు ఎత్తి పట్టుకొనే కొయ్య పనిముట్టు.

మదకదుంప వి. నాగలి క్రురూపంలో చెక్కి గుంజల మీద పీటలాగా తగిలించిన కొయ్యముక్క. మదకపురుసు వి. నూనేనిచ్చే గింజలు, రోకళ్ళు, బళ్ళు మొ. వాటి తయారీకి ఉపయోగించే కలపనిచ్చే చెట్టు (Schleichera trijuga).

మదగంచము(-కంచము) వి. కంచుతో చేసిన పెద్ద కంచం.

మదః¹ చూ. మదఃగు.

మదః² రూ. మదక. వి. దున్నటం కోసం ఎడ్లను కట్టి సిద్ధంగా చేసిన నాగలి, అరక.

క. మదకె. నేలను చదునుచేయటానికి, చర్చిన విత్తనాలపై మన్ను కప్పటానికి ఉపయోగించే పళ్ళకోల. మదఃగు రూ.చూ. మదఃగు¹. అ.క్రి. 1. క్షీణించు, తగ్గు. నిర్వ.రా. 5.61; 2. అడగు, లొంగు, మరలు. ఉ.హరి. 2.176; 3. చెడు, నశించు. రాగ. 3.83; 4. వంగు.

మదః¹ వి. మడుపు, చలువబట్ట. పండి.చ. 2.115 ప. మదఃచు రూ. మడుచు, మడ్చు, మణుచు. స.క్రి. 1. అడచు, నశింపచేయు. కు.నం. 12.220; 2. అణచు, జముడ్చుకొను. భార. అశ్వ. 2.153; 3. మదగచేయు, మదకపెట్టు. హర. 2.93. క. మదగు. మదపు విణ. మదకపెట్టబడినది. బసవ. 6.646; స.క్రి. 1. పోగొట్టు. చంద్రదా. 1.2; 2. రెట్టించు, ద్విగుణీకరించు. అష్టమ. క. 4.39. మదపుటాకులు(-అకులు) వి.బ.వ. చిలకలు చుట్టిన ఆకులు. శక. 1.303.

మదఃచు చూ. మదఃగు.

మదత చూ. మదఃగు. వి. 1. మడుపు. ద్వి.పరమ.వి. 3.225; 2. తక్కువోషం. హంస. 1.105; 3. తెల్లని వస్త్రం, అం.దా. 2.153; 4. కడుపు మీది మదత; 5. అచ్చరికేటప్పుడు కింది పోగులూ పైపోగులూ కలిపి మొత్తం అతికే పడుగు; 6. పిర్ర, పణతవంపు తిరిగిన వెలుపలి తట్టు.

క. మదతె. మదత.

మదతకట్టు స.క్రి. సారెకు లోపల వెదురు దబ్బిలో పెండ్లె కట్టు. మదతకుదుము వి. ఉపవాసం. మదతకూజా వి. కమండలం ఆకారంలో ఉన్న నీళ్ళకూజా. మదతకోరి వి. ఒకరకం ఆసుచివరి పీటకు దిగించిన కొయ్య. మదత చెక్క వి. మదతబందులు దిగించిన మూసుకునే తలుపు చెక్క. మదతచ్చు వి. ఒకరకం అచ్చు, నేత పడుగులో కిందిపోగులు పైపొర పోగులు అతికే నేసే పనిముట్టు. <మదత+అచ్చు¹. మదతంచు వి. పెద చీల్చుకుండా లోపల పిళ ఉంటూ మందంగా కడెంలాగా పాత్రలకు పెట్టే అంచు. <మదత+అంచు². మదతతలుపులు వి.బ.వ. రెక్కలు మదత పడేటట్లు ఏర్పాటు చేసిన తలుపులు.

మదతదుకు వి. అచ్చరికేటప్పుడు కింది పోగులూ పైపోగులూ కలిపి మొత్తం అతికే పడుగు. <మదత+అడుకు. మదతదుక్కి రూ. మదద్దుక్కి. వి. 1. కోండ్ర వెయ్యకుండా వరసగా దున్నటం; 2. కోండ్ర వెయ్యకుండా దున్నిన పొలం. మదతనాలుక రూ.చూ. మదనాలుక. వి. 1. మందం అయిన నాలుక; 2. అబద్ధాలు చెప్పే నాలుక. మదతనిచ్చెన వి. మదతపెట్టటానికి వీలుగా ఉండే నిచ్చెన, పొడుగాటి తాళ్ళను నమానదూకంలో మధ్యమధ్య అడ్డ క్రరల్ని కట్టి తయారు చేసిన ఒకరకం నిచ్చెన. మదతపంచె వి. గొల్లవాళ్ళు కట్టుకొనే ఒకరకం పంచె. మదతవదుగు వి. అచ్చరికేటప్పుడు కిందిపోగులూ పైపోగులూ కలిపి మొత్తం అతికే పడుగు. మదతపెండి వి. గుండుపెండి మీది పల్చని క్రరలు వేసి కట్టిన తర్వాత వాటిని వెనక్కు విరిచి మళ్ళీ కట్టిన పెండి. మదతబందికలు వి.బ.వ. మోచేయి మోకారి కీళ్ళు. మదతబందు వి. బొందు, కీలుబొందు, రెక్కలు తెరుచుకోవటానికి మూసుకోవటానికి వీలుగా కమ్ములకు పట్టి ఉంచే రెండురెక్కల పరికరం. మదతబిల్లి వి. ఆసు పీటల్లో చివరిబిల్లి. మదతమంచము మడుచుకోటానికి వీలుగా ఉండే మంచం. మదతమాటలు వి.బ.వ. ద్వంద్వార్థాన్నిచ్చే మాటలు. మదతమాను రూ. మదమాను, మత్తమాల, మరువాను, మర్తదాన్, మర్తుమాన్. వి. కొన్ని రంగులు, ద్రావకాలు పోసే జాడి. హిం. మర్తమాన్. జాడి. <హిం. మర్తదాన్. మదతమానుకుండ వి. మామిడికాయ ఈరగాయ పెట్టుకోవటానికి వాడే మట్టిపాత్ర. మదతమోకు వి. రెండు వరసలుగా నేసిన నేత మోకు. మదతసుడి వి. చిలకసుడి, జెబ్బ. మోచేతుల్లోగాని మోకాళ్ళ మదతల్లో గాని ఉండే సుడి. మదతసెల్లా వి. ఒంటిమీద కప్పకోవ టానికి నేసిన ఒకరకం ముతకబట్ట, రెండు పొరలుగా నేసిన దుప్పటి. మదతాసు వి. 1. ఆసుల్లో ఒకరకం; 2. కొయ్యల సంఖ్య ఎక్కువ ఉన్న ఆసు; 3. ఎదురు, వాలు ఆసులు పడేట్టు పడుగుపోసే ఆసు; 4. ముప్పయి రెండు మూరల పడుగుపోసే ఆసు. <మదత+ఆసు¹. మదద్దుక్కి రూ.చూ. మదతదుక్కి. వి. 1. కోండ్ర వెయ్యకుండా వరసగా దున్నటం; 2. కోండ్ర వేయకుండా దున్నిన పొలం. <మదత+దుక్కి.

మదతాసు చూ. మదత.

మదత్రొక్కు చూ. మదఃచు. రూ. మదదొక్కు. స.క్రి. తాటా కులు మొ.వి విడదీసి దొంతిగా అణగత్రొక్కు.

మదదరి(-తరి¹) చూ. మదఃచు. వి. మోమెత్తని విత్తనపు గింజ. మదదొక్కు రూ.చూ. మదత్రొక్కు. స.క్రి. తాటాకు కొట్టిన తరవాత పచ్చిమీదనే ఒకదానిపైన ఇంకొకటిగా బారుగా పొదవుగా తొక్కిఉంచు.

మదద్దుక్కి చూ. మదత.

మదనాలుక చూ. మదఃక. రూ. మదతనాలుక. వి. అబద్ధాలు పలికించే నాలుక, మచ్చనాలుక.

మదఃరి రూ. మదఃది. వి. శ్రీ, ఆడుది. కు.నం. 6.115; బసవ. 2.91.

క. మదది. శ్రీ, భార్య; త. మరున్తె. శ్రీ, యుక్త

వయసులో ఉన్న కన్య; మ. మటుంత. యవతి, మటువ.
స్త్రీ, మటువి. పనిచేసే స్త్రీ.

మడత్రుకము వి. స్త్రీత్వం, ఆదతనం. అచ్చ.రా.బాల.

149. మడత్రుక వి. స్త్రీ, ఆదుది. అచ్చ.రా. నుందర. 138.

మడత్రుక చూ. మడత్రు.

మడదె రూ.చూ. మడత్రు. వి. 1. స్త్రీ, ఆదది. కు.నం. 8.67;

2. భార్య. శివత. సా. 185.

మడవరయ్య వి. ఒలవకుండా ఎండబెట్టిన రొయ్య.

మడవలకుండ చూ. మడవలు.

మడవరి రూ. మటపల్ల. వి. వంటసాల. ద.హిం.రా. శా.నం.

7.61. క్రీ.శ. 1360.

త. మటుప్పల్లి, మత్తెప్పల్లి, మత్తెప్పల్లి. దేవాలయం
లోని వంటిల్లు.

<త. మటుప్పల్లి.

మడవలు చూ. మడచు. వి.బ.వ. పితరులకిచ్చే నైవేద్యం.
మడనళ్ళు.

మడవలకుండ వి. నాలుగు లేక అయిదు శేర్లు బియ్యం
ఉడికే అన్నం కుండ.

మడపాకు(-అకు) రూ.చూ. మోడపాకు. వి. మెట్టనేలల్లో పెరిగే
ఒకరకం కలుపుమొక్క.

మడవు చూ. మడగు.

మడవుటాకులు చూ. మడగు.

మడమ రూ. మడవ¹, మడిమ, మడిమె, మడెం, మడ్డ. వి. 1.

పార్జీ, చీలమండ కిందిభాగం. కు.నం. 3.46; 2. వెదురు
సోల మొ.వాటి అడుగుభాగం; 3. చెలకపార తూము
వైపున్న కట్టెమొదలు; 4. గూడకొమ్మ, గూడకు వైపున
రాడుకట్టెచివర; 5. సారెపెట్టులో గుండ్రంగా చుట్టటానికి
ఉపయోగించే చీల్చిన వెదురుదబ్బ.

క. మడ, మడపూ మడి, మిడి. మోకాలు; కొడ.
మడి; తు. హిమ్మడి; మ. మటుంపు.

మడమగడ్డ రూ. మడిమెగడ్డ. వి. పొలంలో కొండ కలి
సిన తరవాత మిగిలిపోయే కొన. మడమ తిరుగని మగటిమి
వి. శత్రువులకు వెన్నుచూపని శౌర్యం. రంగా.చ. 2.44.
మడమపొల్లు రూ. మడవపొల్లు. వి. గారిపాటు సరిగా లేక
పోవటం వల్ల వరి వెన్నులో గింజలు కట్టని తప్పలు.
మడమలుదొక్కు(-తొక్కు) న.క్రి. అడుగులో అడుగుపెట్టి
తరుము. కళా. 8.119. మడమెత్తువరువు రూ. మడిమెత్తు
పరువు. వి. మడమకూడ నేలపై మోపకుండ మునిగాళ్ళపై
గబగబ పరిగెత్తటం. శక. 1.411. <మడమ + ఎత్తు +
పరువు.

మడమెత్తువరువు చూ. మడమ.

మడయు రూ.చూ. మడియు, అ.క్రి. మరణించు. భార. సౌ.ప్రి.
1.207.

మడవ¹ రూ.చూ. మడమ. వి. 1. పార్జీ, చీలమండ కింది
భాగం; 2. వెదురు సోల మొ. వాటి అడుగుభాగం.

మడవ² చూ. మడి¹. రూ. మరవ¹, మరుగు², మర్వ, మొరవ².

వి. 1. మళ్ళకు పాదులకు నీళ్ళుపారే కాలవ ముఖం. కళా.
4.96; 2. అడ్డంవేసే కట్ట; 3. వరవ.

మడవకట్టుకాదు వి. చేలకు నీరు పారించేవాడు, నీరు
కట్టుగాదు. మడవచేవే వి. మత్స్య విశేషం. మడవపార
వి. సెలగపార, మడవలేర్పరచటానికి ఉపయోగించే సెలగ
పార. మడవపొల్లు రూ.చూ. మడమపొల్లు. వి. గారిపాటు
సరిగా లేకపోవటం వలన వరి వెన్నులో గింజలు కట్టినవి
కాక పొల్లు అయినది. మడవబండ వి. పిల్లకాలవనీరు
పొలాలకు పంచే కంఠకు అడ్డంగా వేసిన బండ.

మడవరి రూ.చూ. మడివాలు. వి. చాళి, మడేలు.

మడవు రూ.చూ. మడుగు¹. అ.క్రి. 1. విముఖమగు. భార.
ఆది. 2.25; 2. మరలు, వెనుదీయు, జంకు, కొంకు.
భార. ఆది. 2.42; 3. నిష్ఫలమగు. భార. సభా.
2.190.

మడవెట్టు(-వెట్టు) చూ. మడచు. న.క్రి. మడతవెట్టు, చుట్ట
వెట్టు. ద్వి. హరి. ఉ. 903 పం.

మడనళ్ళ వి.బ.వ. పితరులకిచ్చే నైవేద్యం.

మడసోల రూ. మడిశాల. వి. కాలిమడమలో పుట్టే మాడు, మడి
శూరు.

నం. శూల-. నొప్పి.

<మడమ + నం. శూల-.

మడాయించు న.క్రి. మండిగలో గంజి కలియబెట్టు.

హిం. మథానా. బలవంతంగా ఆరోపించటం.

<హిం. మథా(నా) + -ఇంచు².

మడి¹ వి. 1. వరి మొ. నస్యాలకు నీరు నిలవటానికి నాలుగు
పక్కల గట్టువేసి ఏర్పరచిన పొలం, కేదారం, నదీప్రాంతం.
వరాహ. 9.148; 2. పాడు, మడ్యలో నీళ్ళుపోసి గచ్చును
గట్టివరచటానికి ఏలుగా మట్టితో కట్టిన కట్ట, ఇంటి కప్పు
గట్టి పడేవరకు కట్టిన మట్టికట్ట; 3. ఆడపశువుల మర్మ
స్థానం; 4. మాగాణిపొలం; 5. ఒక రంగుబట్టలో వేరే
రంగు పోగులతో వేసిన చదరం; 6. నారుపోసిన పొలం.

క. మడి. నారుమడి, పొలంలో భాగం, చెట్టుచుట్టూ
కట్టిన పాడు.

మడికట్టు వి. 1. మాగిరి పొలం, పల్లపుచేను; 2. వర్షం.
మడికట్టుగొర్రు వి. పలుగొర్రు, మాగాణిలో విత్తకముందు
చదును చెయ్యటానికి విత్తిన తరవాత కలుపు, గడ్డి పోవ
టానికి తోలే పరికరం/మడికట్టుదుక్కి వి. మాగాణి నీళ్ళు
పెట్టి దున్నటం. మడికట్టువాగలి వి. బురదనాగలి, మాగాణి
నేలలు దున్నే దంపనాగలి. మడికట్టువాన వి. మళ్ళమునిగే
వాన. మడికలుపు వి. మాగాణిలో తీసే కలుపు, నారుమడిలో
తీసే కలుపు. మడిగట్టు వి. చేనుగట్టు. మడిగొర్రు వి. పలు
గొర్రు, మాగాణిలో విత్తకముందు చదును చెయ్యటానికి,
విత్తిన తర్వాత కలుపు, గడ్డిపోవటానికి తోలే పరికరం.
మడిచేయు అ.క్రి. పశువులు ఈనటానికి ముందు గురిలో
మార్పుకలుగు. మడిచున్నకొనిబ్రదుకు అ.క్రి. పొలం దున్ని
జీవించు. శాళ్ల.నం. 11.2.27. మడిపెట్టు అ.క్రి. పశువు
ఈనటానికి నిద్దమగు. మడిపెనలు వి.బ.వ. మడిలో పెరిగే
పెనలు. మడిపొలము వి. వరిచేను. ద.హిం.రా.నంపు. 5.
శా.నం. 1016, క్రీ.శ. 1134. మడిప్రాలు వి.బ.వ. దాన్య
విశేషం. హంస. 4.128. మడిమంచ రూ. మడిమంచము.

విణ. బలహీనుడు, సారహీనుడు, మను. 6.26. మడి మంచము రూ. చూ. మడిమంచ. విణ. బలహీనుడు, సార హీనుడు. ద్వి.భాగ. 10. మడిమట్రి వి. పొలాలు. మడిమడక వి. బురద నాగలి, మాగాణి నేలలు దున్నే నాగలి. మడిసుంఖము వి. నౌకారోహణ స్థలసుంకం. ద. హిం. కా.నంపు. 10. కా.నం. 556. క్రి.శ. 1358. మడేయు న.క్రి. ఆము లోపలి కట్టె కంపలకు అగ్గి అంటుకొనేటట్లు పొయ్యి దగ్గరి పల్లర్ని కాల్చు. < మడి + వేయు. మళ్ళీచీర రూ. మల్లసీర. వి. అంచుల మధ్యభాగంలో రంగుపోగులు పెట్టి గదులు గదులుగా నేసిన చీర.

మడి వి. మడుగు, ధౌతవస్త్రం, పవిత్రవస్త్రం. ఆం.రా. 2.153; విణ. పరిశుద్ధం. ఉ.హరిశ్చ. 2.98.

క. మడి. శుభ్రత, స్వచ్ఛత; కొడ. మడి; తు. మడి. ఉతికిన వస్త్రం, భోజనాది నమయాల్లో కట్టుకొనే పట్టువస్త్రం; త. మటి. స్వచ్ఛత, పట్టు, నార మొ. మడి బట్ట.

మడికట్టు వి. మగ్గానికి అమర్చి నేత బయలులో చాపిన మొత్తం వడుగు నూలు. మడికట్టుకొను అ.క్రి. ఆచార వంతులు నిత్య కర్మలకూ, వంటకూ భోజనాదులకూ ముందు పట్టు బట్టనో ఉతికిన బట్టనో కట్టుకొను. మడికాను వి. వెండి, రజతం. రాజవా. 2.55. మడికానుగట్టు వి. వెండికొండ, కైలానం. ఆం.రా. 2.28. మడికానుమల వి. వెండికొండ, కైలానం. పార్వ. 2.70. మడికానులతేరు వి. శివుడు. మడికూరు వి. ప్రసాదం. బసవ. 7.569. మడిగూటివృత్తి వి. దేవునికి పెట్టిన నైవేద్యం తినే వృత్తి. బసవ. 7.198. మడిచావు వి. వితంతువులు కట్టుకునే మడి బట్టల జత. మడిచీర వి. 1. వితంతువులు కట్టుకోవటానికి నేసిన ఒకరకం తెల్లచీర; 2. ఆచారవంతులు వంటకూ భోజనాదులకూ కట్టుకునే ఉతికి ఆరవేసిన బట్ట. మడిచేరు రూ.చూ. మడిచేరు. వి. మడిచీర, పట్టువస్త్రం. మడిచేరు రూ. మడిచేరు, మడిచేటు. వి. మడి కచ్చ ముందునుండి వెనక్కి దోపుకునే కొంగు. ద్వి. పరమ. వి. 4.284. మడిచేటు రూ.చూ. మడిచేరు. వి. మడికచ్చ, ముందునుంచి వెనక్కి దోపుకునే కొంగు. మడిధోరి వి. వితంతువులు కట్టుకోవటానికి నేసిన ఒకరకం తెల్లచీర. మడివంచ రూ.చూ. మడివంచె. వి. 1. ఆరవేసిన బట్ట; 2. మడిగా కట్టుకొనే పంచె. మడివంచి రూ.చూ. మడివంచె. వి. 1. వితంతువులు కట్టుకోవటానికి నేసిన ఒకరకం బట్ట; 2. మడికి కట్టుకునే ఆరవేసిన పంచ. మడివంచె రూ. మడివంచ, మడివంచి. వి. 1. వితంతువులు కట్టుకోవటానికి నేసిన ఒకరకం తెల్లచీర; 2. మడికి కట్టుకునే ఆరవేసిన పంచ. మడినంచి వి. మడుగు వస్త్రం ఉంచుకొనే నంచి. హంస. 2.138. త. మటిచంచి. మడిబట్టలంచుకొనే ప్రేము లేదా నూలునంచి. మడినంది వి చంక. హరి.పూ. 7.13.

మడి వి. గుణం, రెట్టింపు, వెలుదుర్తి శాననం, క్రి.శ. 625.

క. మడి. రెట్టింపు; త. మటి. మడచు.

మడికల రూ.చూ. మడికెల. వి. అచ్చతికిన పడుగు.

మడికలకట్టె రూ.చూ. మడికెలకట్టె. వి. నేత పడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మడికలబొంగు రూ.చూ. మడికెలబొంగు. వి. నేత పడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర, మామూలుగా దీనికి మలబద్ద జోడించి పాయలు చుడతారు, కొన్నిచోట్ల పొత్తెలుగాని పొత్తెతాళ్ళు గాని కడతారు.

మడికాల రూ.చూ. మడికెల. వి. అచ్చతికిన పడుగు.

మడికాలకట్టు రూ.చూ. మడికెలకట్టు. న.క్రి. అచ్చతికిన పడుగు ఆరుబయట చాపి నేతకు అనుకూలంగా సాపు చేయు.

మడికాళ్ళు వి.బ.న. కాలుపై కాలు వేసుకొన్నప్పటి రెండు కాళ్ళు.

త. మటికాల్. మడచుకొన్న కాలు (మోకాళ్ళపై వంగినప్పుడు).

<త. మటికాల్ + -లు.

మడికాళ్ళువేసుకొను అ.క్రి. సంప్రదాయ విరుద్ధంగా కాళ్ళు మడచికొని కూర్చుండు.

మడికి రూ.చూ. మటికి. వి. మటిపాత్ర.

మడికెల రూ. మడికల, మడికాల. వి. అచ్చతికిన పడుగు.

మడికెల కట్టు రూ. మడికాల కట్టు. న. క్రి. అచ్చతికిన పడుగు ఆరుబయట చాపి నేతకు అనుకూలంగా సాపుచేయు. మడికెలకట్టె రూ. మడికల కట్టె. వి. నేత పడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర, మామూలుగా దీనికి మలబద్ద జోడించి పాయలు చుడతారు, కొన్నిచోట్ల పొత్తెలుగాని పొత్తెతాళ్ళుగాని కడతారు. మడికెల గుత్తి రూ.చూ. మడికెలగుత్తి. వి. పెడకోలకు తగిలించే మలగర్ర. మడికెలగుత్తి రూ. మడికెలగుత్తి. వి. పెడకోలకు తగిలించే మలకర్ర. మడికెలబొంగు రూ. మడికలబొంగు, మడికోలబొంగు. వి. నేత పడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర.

మడికోల వి. నేత పడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర, మలగర్ర.

మడికోలకర్ర వి. నేత పడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మడికోలగుత్తి రూ.చూ. మడికోలగుత్తి. వి. నేతపడుగులో చివరి పాయకు కట్టిన దారం. మడికోలగుత్తి రూ. మడికోలగుత్తి. వి. నేత పడుగులో చివరి పాయకు కట్టిన దారం. మడికోలబొంగు రూ.చూ. మడికెలబొంగు. వి. నేత పడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర.

మడిగ రూ.చూ. మగిగ. వి. అంగడి.

మడిగసుంకము రూ. మగిగసుంకము. వి. అంగడిపై సుంకం. H.A.S. 19,20.

మడిగలకొయ్య వి. మానికంకొయ్య, బండిపరం జారకుండా ఇరునుమీద అడ్డం పెట్టిన కొయ్య.

మడిగె రూ.చూ. మగిగ. వి. దుకాణం.

మడిగెచెక్క వి. కొట్టుచెక్క, గాడి దర్వాజాలో అమర్చే చెక్కతలుపు, వరసక్రమంలో ఒకదాని తరవాత ఒకటిగా పక్కపక్కన వేర్వేరు చెక్క.

మడిగెం రూ.చూ. మండిగము. వి. బండి ఇరునుపై అడ్డంగా

ఉండే మొద్దు.

మడిమ రూ.చూ. మడమ. వి. చీలమండ.

మడిమకొయ్య రూ. మడెమకొయ్య. వి. మగ్గం గుంటలో పావుచెక్కల దిగింపుకు పాతిన కొయ్య. మడిమతాడు చూ. మడిమితాడు. వి. పావుచెక్కను గూటానికి దిగించే వెనక తాడు. మడిమితాడు రూ.చూ. మడిమతాడు. వి. పావుచెక్కను గూటానికి దిగించే వెనక తాడు.

మడిమితాడు చూ. మడిమ.

మడిమె రూ.చూ. మడమ. వి. పిర్ర, పణత వంపు తిరిగిన వెలుపలి తట్టు.

మడిమెకొండ్ర వి. వంకర తిరిగిన కొండ్రను కలిపే కొండ్ర. మడిమెగడ్డ రూ.చూ. మడమగడ్డ. వి. పొలంలో కొండ్ర కలిసి తరవార మిగిలిపోయే కొన. మడిమెచుక్క రూ. మడెంచుక్క, మెడెముచుక్క. వి. బురుడి పేరుతో ఉండే చుక్క. రోహిణి నక్షత్రం అని కొందరు.

మడిమెత్తువరువు రూ.చూ. మడమెత్తువరువు. వి. త్వర త్వరగా పరుగెత్తటం. శక. 3.315.

మడియ రూ. మడియడు, విణ. 1. మోటువాడు, మోటుది. వేంక. పంచ. 1.687; 2. మూడుడు, జడుడు, హంస. 5.113.

త. మటవన్. మూడుడు, మట్టన్, మట్టన్. జడుడు; మ. మటయన్.

మడియమాసి వి. ప్రమాణానికి మించిన మోటుమనిషి. <మడియ + మాసిసి.

మడియడు రూ.చూ. మడియ. విణ. 1. మోటువాడు, మోటుది; 2. మూడుడు, జడుడు.

మడియబెట్టు చూ. మడియు.

మడియాలు రూ.చూ. మడివాలు. వి. చాకలి.

మడియించు చూ. మడియు.

మడియిల్లు చూ. మడియు.

మడియు రూ. చూ. మడియు. అ.క్రి. 1. చచ్చు. నశించు, చెడు. కు. సం. 11.119; 2. తునుగు, ఖండితమగు. హరి. ఉ. 2.57.

మడియబెట్టు న.క్రి. చాదించు. సానంద. 2.16/ <మడియు + అ + పెట్టు. మడియించు న.క్రి. చంపు, కడతేర్చు, మనగచేయు. భార. ప్రదోణ. 4.118. <మడియు + ఇంచు. మడియిల్లు అ. క్రి. మడియు, నశించు, శివత. సా. 82.

మడివాలు రూ. మడవలి, మడియాలు, మడివేలు, మడేలు, మెడవాలు. వి. చాకలి. బసవ. 2.496.

క. మడివల్లి, మడివాల్లి, మడివాలి, చాకలి వాడు, చాకలిది; కు. మడ్డెలె, మడ్డెలె. చాకలివాడు.

మడివేలు రూ.చూ. మడివాలు. వి. చాకలి.

మడిన వి. మత్స్యవిశేషం. వేంక. పంచ. 1.194.

మడిసి రూ.చూ. మడిసి. వి. మనిషి.

మడిసె రూ.చూ. మడిసెల. వి. దొంగెద్దుకు ఒకకాలు మడిచి కట్టే కట్టు.

మడిసెల చూ. మడచు. రూ. మడిసె, మడిసేల. వి. దొంగెద్దుకు

ఒకకాలు మడిచికట్టే కట్టు.

మడిసేల రూ.చూ. మడిసెల. వి. దొంగెద్దుకు ఒకకాలు మడిచి కట్టే కట్టు.

మడుగు¹ రూ. మడగు, మడవు, మడువు, మడ్డు, మడ్పు, మణగు, మణుగు. అ.క్రి. 1. నమ్రతనొందు. భార. ఆను. 3.291; 2. అడగు. ఉ. హరి. 2.137; 3. వంగు. ఉ. హరి. 4.44; వి. ఆకుమడువు. రుక్మి. 5.57.

క. మడతె. మడత, మడపు, మడిపు. మడచిన,

(గుడ్డ, తమలపాకు మొ. వాటి) మడత, మడలు, మడల్, మడ్లు, మళ్ళు. (తినుబండారాలు, డబ్బులు మొ. వి దాచుకోవటానికి మడచిన) మడత, మడి. మడచు, వంచు, కలుపు, మడికె. వంపు, మడత, రెట్టింపు, మడిసు, మడచు, మడసు. వంచు, ముడుచు, మణి. వంచు, మణిసు. వంపు, వంచు, మంగు. వంచు, లోబరచుకొను; కొడ. మడక్. (మడకి-). మడచు, మడకి. వంపు, ముడత; కు. మడతె. మడత, మడచు, మడిపావుని. మడచు, మడిపు. మడత, మడిపుని. మడచు, మడియుని. మడవబడిన, మట్టెలు. స్త్రీలకొంగు మడతలవలన ఏర్పడిన నంచివంటిది; త. మటంకు (మటంకి) (కాలు, చేయివలె) వంచు, (జేబిల్లు, కత్తి మొ. వాటిలాగా) వంచు, (రోడ్డు, నది మొ. వాటిలాగా) మెలితిరుగు, తిరుగు, కుంచించుకుపోవు, మెలితిరుగు, వంకరచేయు, తగ్గించు, లొంగిపోవు, కుంగు, అణగు, లొంగు, మటంకల్. వంపు, కోణం, మూల, అధీనం, మటుక్కు. వంచు, మడచు, మూయు, తిప్ప, తిరిగిచేయు, అణచు, లోబరచు కొను, స్వాధీనం చేసుకొను, అడ్డగించు, అటంకపరచు, వళమైన, మచ్చిక చేయబడిన, వంపు, వంకర, మూల, వక్రమార్గం, వక్రీకరణం, తిరుగు, మడతనిశాకరణ, గడ్డింపు, మటుక్కట్టె. వక్రత, మటుక్కమ్. వలపు, అధీనత, మటులి. (-ప్ప-ట్ట-). మడత పెట్టు, కిందికివంచు, చుట్టు బెట్టు, కుంగు, మూయు, మెలితిప్ప, కంగారుపెట్టు. మటిప్ప. మడత, మడతగుర్తు, మోసం, కపటం, మటివి. (-ప్ప-, -ట్ట-). (కత్తి మొ. వాటికొన) వంపు, మటున్ని ప్పీక్క. కిందికివంచు, మటుక్కమ్. ముడత, మటుక్కుక మడత, వంపు, వెనక్కితిరుగు, అధిగమించు, మటుక్కు. మడత, అతుకు, మటుయుక. ముడత, మటి. ముడత, మటిప్ప. మడత, మణిన్నుక. వంచు; కో. మడ్డి. మడచు, అడచు, లోబరచుకొను; తొ. మొటి- (మొట్ట-). చక్కగా మడచు, మొట్టి. మడచు, వంచు, మాటల్లో ఓడించు; గోం. ముడ్ పుల్తానా. (రగ్గు మొ. వాటిలాగా) అనేక మడతలు మడచు, మడిపానా. మడచు; పర్తి. మడెకివ. మడచు, చుట్టు; పో. చూ. త. మణిక్కట్టు. త. మంటి.

<మూ. గ్రా. *మట్-.

మడుగు² రూ.చూ. మణుగు³. వి. 1. పరిశుద్ధవస్త్రం. బసవ. 4పు. 74వం; 2. వస్త్రం. ఉ. హరి. 1.57; 3. తెల్లనివస్త్రం. పారి. 2.12; 4. పరిశుభ్రత. అచలా. 2.10.

మడుగు(డీరయందు మసితా(కేవట్లు అవ్య. న్యచ్చం

అయినవస్తువుకు మచ్చ ఏర్పడినట్లు. భార. ఉద్యో. 1.295. మడుగుబాలు రూ. చూ. మణుగుబాలు. వి.బ.వ. మణుగు బువ్వలు. తేనెకొలలు. మడుగులుబ్బు అ.క్రి. వస్త్రాలుపొంగు. తాళ్ల. సం. 14.190. <మడుగు² + -లు + ఉబ్బు.

మడుగు³ రూ. చూ. మడువు¹. వి. 1. కొలను, నరన్న. నె.కా. పొదిరి. 18. క్రి. శ. 1369; 2. నదీమధ్యంలో ఆగాథ తలం, ప్రాదం. ఉ. రా. 6.282; 3. పొలంలో తవ్విన నీళ్ళగుంట.

మడుగులువాలు(-పాటు³) అ.క్రి. మడుగుకట్టు, మడుగులుగా ఏర్పడు. కు. సం. 6.111.

మడుగు⁴ రూ. మణుగు³, మణుము, మణువు, మణ్ణు. వి. 1. గుణం, రెట్టి. భార.ఆది. 1.81; 2. ఎనిమిది మణుగుల బరువు. వైజ. 4.137; 3. నలభై శేర్ల బరువుగల ఒక కొలత.

క. మణు, మణువు, మన్, మాణ. కొలత; త; మన్, మణు, మణంకు, మణుంగు. ఎనిమిది వీసెలు.

హిం. మన్. నలభై శేర్లకొలత, మనన్ను, హృదయం, ఆత్మ, ఆలోచన, మేధస్సు. దృష్టి, కోరిక, యత్నం, ఉద్దేశం; ఉ. పార. మన్. నలభై శేర్ల కొలత లేదా బరువుపేరు, ఉత్తమపురుష నర్వనామాలు, నేను, నాయొక్క; అర. మన్, మణువు.

మడుచు రూ.చూ. మడచు. న.క్రి. 1. అణచు. నొక్కు. దశకు. 5.69; 2. మణచు, వంచు. శృం. నై. 5.12; 3. మడతపెట్టు, చుట్టచుట్టు. శృం. నై. 8.84.

మడుతులు చూ. మడత. వి. నూరుపొన్న బరువుండే నుత్తెఆకారంలో ఉండే రాతిపనివాళ్ళు వాడే పనిముట్టు.

మడువు¹ చూ. మడుగు¹. వి. 1. మడత. శృం. నై. 6.124; 2. మడిచిన తమలపాకులచుట్ట. ఉ.రా. 1.309; 3. ఒకసారి నిలుపు ఆద్యం దున్నటం; న.క్రి. 1. మడగ చేయు, చంపు. అద్య. రా. యు. 180.

మడువు² చూ. మడుగు². వి. మడత, దౌతవస్త్రం. వేమ. 2.72; విజ. చలువచేసి మడతపెట్టినది. కుక. 1.214.

మడువుకచ్చులువేయు అ.క్రి. పడుగులో ఒకబట్ట నేతకు నరిపడే నూలులో రెండేసి కచ్చులు వేయు. మడువుకట్టు అ.క్రి. ఒకబట్ట నేతకు నరిపడే పడుగులుగా విడదీసి చుట్టు. మడువుకట్టె వి. నేతపడుగులో చివరిపాయలు దిగించిన కర్ర. మడువుకర్ర(-కట్ట) వి. నేతపడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మడువుపారు అ.క్రి. మగ్గంమీద ఒకనేతకు నరిపడే పడుగు విస్తరిల్లు. మడువులు వి.బ.వ. 1. చిన్న చిన్న కట్టలుగా పేర్చిన ఆకులు; 2. తాంబూలానికి సిద్ధం చేసిన తమలపాకులు; 3. ఆకుపూజ, దేవతను ఆకు మడుపులతో ఆలంకరించటం. మడువుపాగు వి. మగ్గానికి చాపిన పడుగు.

మడువు³ రూ. మణువు. వి. 1. ఎదిగిపోయిన తమలపాకు తీగను ఆనుగా పెరిగే అవిసె చెట్టు మొదలుకు దించి కింద అంటు గట్టేది; 2. రెండోసారి దున్నిన దుక్కి; 3. నున్నం రాసి మడిచి ఇచ్చిన తమలపాకు; 4. మగ్గానికి ఆమర్చి నేత బయలులో చాపిన పడుగునూలు.

క. మడవు, మడివు. మడచబడినది, తాంబూలం; తు. మడివు, మడత; త. మటివయి.

మడువ చూ. మడి¹. వి. 1. పట్ట. ఆం.భా. 2.8; 2. కట్ట, మళ్ళచుట్టు కట్టిన కట్ట, మడవ.

మడువు¹ రూ. మడుగు³. వి. 1. ప్రాదం, ఎటినడుమ లోతుగల చోటు, కొలను. భార.ఆది. 5.171; 2. ఉపకాంతి. నిర్వ.రా. 4.40, అ.క్రి. అడగు. ద్వి.భార.విరా. 4.73 వు.

క. మడ, మడవు, మడు, మడువు, మడుహు. నదుల్లో ఆగాధమైనచోటు, కొలను; కొడ. మడ్వ; త. మటు; మ. మడు.

మడువుకొను అ.క్రి. మడుగ్గా ఏర్పడు, మడుగగు. కవిక. 2.126. మడువులుగట్టు(-కట్టు) అ.క్రి. మడుగులుగా ఏర్పడు, కొలకులుగా ఏర్పడు. భీమ. 5.120.

మడువు² రూ. చూ. మణుగు². వి.బ.వ. ఉతికి మడిచిపెట్టిన గుడ్డ.

మడువులెత్తు రూ. మడువులొత్తు. అ.క్రి. మొక్కుబడి చెల్లించటానికి కోవెలకు నడచిపోవటానికి నేలమీద నడచి పోవటానికి నేలమీద చలువచేసిన దుప్పట్లను పరచి నడచి పోయినదానిని ఎత్తి మరల ముందు పరుస్తూ దారి సాగించు. <మడువు³ + -లు + ఎత్తు¹. మడువులొత్తు రూ. చూ. మడువులెత్తు. అ.క్రి. మొక్కుబడి చెల్లించటానికి కోవెలకు నడచిపోవటానికి నేలమీద చలువచేసిన దుప్పట్లను పరచి నడచిపోయినదానిని ఎత్తి మరల ముందు పరుస్తూ దారి సాగించు.

మడెం రూ.చూ. మడమ. వి. ముక్కుపీట. పోలుగర్ర నేలకు ఆనేవైపు అడుగున వేసిన కొయ్య.

మడెంగుంట వి. వెనకభాగం నేలకు తాకేచోట ఏర్పడ్డ పల్లం లేదా గుంట. మడెంచుక్క రూ.చూ. మడిమెచుక్క. వి. బురుడి పేరుతో ఉండే చుక్క. రోహిణి నక్షత్రం అని కొందరు. మడెంవన్ను వి. పిడికి వెనుకవైపున ఉన్న రేకు కట్టు.

మడెమకొయ్య రూ.చూ. మడిమకొయ్య. వి. మగ్గంగుంటలో పావుచెక్కల మడిమదగ్గర ఉండే కొయ్య.

మడెయు చూ. మడి¹.

మడెలు రూ.చూ. మడివాలు. వి. చాకలి.

మడ్కి రూ.చూ. మటికి. వి. మట్టిపాత్ర.

మడ్గు రూ.చూ. మడుగు¹. అ.క్రి. అణగు.

మడ్గుబాలు(-పూలు) రూ.చూ. మణుగుబాలు. వి.బ.వ. తేనె కొలలు, రక్త విశేషం.

మడ్చకత్తి వి. దెత్తెడు వెడల్పున పల్చగా ఉండే రేకు ముక్కను ఒకవైపున విడిగా పనికివచ్చేటట్టు చుట్టచుట్టి తయారుచేసిన పనిముట్టు.

మడ్చు రూ.చూ. మడచు. న.క్రి. 1. మణచు, వంచు; 2. మడతపెట్టు, చుట్టచుట్టు; 3. అణచు, నొక్కు.

మడ్డి¹ విజ. 1. మూడుడు; 2. మొద్దు.

క. మడ్డ, మూడ్డు, మొద్దు, మడ్డతన. మూర్ఛత, మడ్డి. మూడ్డు, మొద్దు; త. మట్టి; మ. మటయన్.

మూర్ధుడు.

మర్రితనము వి. మూర్ఘత, మొరకుతనం. క. మట. గాబరా, మూర్ఘత్వం, మోనం, కపటం, తెలివితక్కువతనం, అవివేకం; మట్ట. భ్రమ, మాయ; త. మటమ్. అజ్ఞానం, మూర్ఘత్వం, నిరాదంబరత్వం, నమ్మేన్వభావం, ఒప్పుదల, నమ్మతి, మటమై. అజ్ఞానం, నిరాదంబరత, అవివేకం, మూర్ఘత్వం, మటప్పుమ్. నిరాదంబరత, నమ్మేన్వభావం, మట్టి. మొరటుతనం, మోటుతనం, వికారమైన. మట్టి తణమ్. మూర్ఘత్వం, మట్టియ్. మూర్ధుడు; మ. మటమ్. మూర్ఘత్వం, మట్టి. వికారం, మట్టితరమ్. వికారమైన; ప్రా. మట్టి-. నెమ్మది, మొద్దు, మూర్ధుడు.

మర్రి వి. 1. ఏదైనా పదార్థం మరిగించగా నిల్చే చిక్కని సారం. ఆము. 4.35; 2. నూనె మొ.వి తేరగా అడుగున నిల్చే పదార్థం.

క. మర్రి, మడ్డు, మస్తు, మిడ్డె. నూనె, నెయ్యి మొ. వాటి అడుగునచేరే మురికి; తు. మర్రి. నూనె, నీరు మొ. వాటి అడుగునచేరే మురికి, పశువులకు పెట్టే ఊక, పొట్టు; త. మణ్ణి. నీరు మొ.వాటి అడుగునచేరు మురికి; మ. మట్టు. నూనె, తాటికల్లు మొ.వాటి అడుగునచేరే మురికి. పో.చూ. త. వంటల్.

మర్రికర్ర వి. టంకారు, చేలోని చెట్లను వేళ్ళతోకూడా పెళ్ళగించే పనిముట్టు. మర్రికూడు వి. 1. నజ్జలు, జొన్నలు, వక్కలు ముక్కలుగా దంచి ఉడకవేసి పశువులకు వేసేది; 2. గాడి, కొట్టంలో పశువులకు మేత వెయ్యటానికి ఏర్పరచిన అర. మర్రిగార వి. గిలాదా, గోడమీది నున్నం మొ. వాటి పూత. మర్రిచాయ రూ. మర్రిసాయ. వి. మర్రిచెక్కతో తయారుచేసిన ఎర్రరంగు. మర్రిచెక్క వి. మర్రిచెట్టు చెక్క. మర్రిమేత వి. మర్రికూడు. నజ్జలు, జొన్నలు మొ. దాన్యం దంచి కడక్కుండా వండి పశువులకుపెట్టే దాణా. మర్రిరంగు వి. 1. ఎరువులో ముదురు వన్నె; 2. నన్యం రంగుకంటె ముదురు వన్నె; మర్రిలుంగీచీర వి. మర్రివన్నె గీరలు పడేట్టు నేసిన గళ్ళచీర. మర్రివెట్టు(-పెట్టు) అ.క్రి. మట్టివెట్టు. పండి.చ. 2.5 పు. 442. మర్రిసాయ(-చాయ) రూ.చూ. మర్రిచాయ. వి. మర్రిచెక్కతో తయారుచేసిన ఎర్రరంగు. మర్రిగము వి. వివాదం వచ్చినప్పుడు మధ్యస్థుని దగ్గర ఒక వస్తువునుంచటం.

మర్రిపాలు వి. 1. బంకగా ఉండే ఒక రసం; 2. మెత్తని కలపనిచ్చే చెట్టు (Alantus malabarica).

క. మర్రి (Alantus malabarica); త. మట్టి ప్పాల, మట్టిప్పాలై (Alantus malabarica).

మర్రి వి. 1. ఒకరకం ఇనపగుండు. విజ్ఞా. 3.118; 2. ఇనపగుండు, ఎర్రగా కాలిన ఇనపగుండు. భోజ. 6.181; 3. కాక, అత్యుష్ణం.

త. మఱు. ఎర్రగా కార్చిన ఇనుము, గొడ్డలి, గండ్ర గొడ్డలి.

మర్రికత్తి రూ. మర్రిగత్తి. వి. మోటుకత్తి, మచ్చుకత్తి; త. మఱు. గండ్రగొడ్డలి, కత్తి (కఠిన పరీక్షలకొరకు) ఎర్రగా కార్చిన ఇనుము; మ. మఱు. న్యాయాధిపతికి ముందు

పట్టుకొనే (వెండి) కర్ర, చిన్న గొడ్డలి. మర్రిగత్తి రూ.చూ. మర్రికత్తి. వి. ఈదరకత్తి, కంపమండలు నరికే మొద్దుకత్తి. మర్రిరంగు వి. జిడ్డునలుపు. మర్రివెట్టు(-పెట్టు) అ.క్రి. తన యెడ అపరాధం లేదని తెలపటానికై ఎట్టగా కాలిన ఇనప గుండును పట్టుకొని ప్రమాణంచేయు. సిం.ద్యా. 4.106.

మర్రి వి. కంది, ఆహార దాన్యంగా పనికివచ్చే గింజలు కాసే మొక్క (Cajanus cajan).

మర్రిమాను రూ.చూ. మడతమాను. వి. పచ్చళ్ళు, ఊరగాయలు పెట్టుకోవటానికి వాడే పాత్ర.

మర్రి రూ.చూ. మడమ. వి. 1. పార్శ్వ, చీలమండకింది భాగం; 2. వెదురుసోల మొ. వాటి అడుగుభాగం.

మర్రి రూ.చూ. మడుగు¹. అ.క్రి. అణగు.

మణగు రూ.చూ. మడుగు¹. అ.క్రి. వంగు, నమ్రమగు. కృ.శకు. 1.78.

మణత వి. భక్ష్యవిశేషం. ప్రబంధ. 112.

మణత చూ. మణగు.

మణాయించు న.క్రి. స్వీకరించు. రఘునా.

హిం. మనానా. స్వీకరించు, రాజీచేయు, ప్రార్థించు; ఉ. మనానా. స్వీకరించు, ప్రార్థించు.

<హిం. మనా(నా)+-ఇంచు².

మణాయంపు వి. తమ ఆజ్ఞకు లోబడేటట్లు చేయటం.

మణాయంపు చూ. మణాయించు.

మణి వి. దర్వాజా నిలబెట్టేటప్పుడు యజమాని ఆచారం ప్రకారం దానికి వేలాడగట్టే మెరుగురాయి.

నం. మణి-. రత్నం, శ్రేష్ఠం.

<నం. మణి- (అర్థవిపరి.).

మణికిత్తనాలు వి.బ.వ. బియ్యం ఎర్రగా ఉండే ఒకరకం వడ్లు. మణిముత్యాలు వి.బ.వ. గుండ్రటి తెల్లటివడ్లు. మణిసరులు వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం. హంస. 4.128.

మణికట్టు రూ. మనికట్టు. వి. మణిబందం. బసవ. 4.544.

క. మణికత్తు. ముంజేయి; త. మణిక్కట్టు, మక్కట్టు; మ. మణిక్కట్టు.

మణికి రూ.చూ. మనికి. వి. స్థిరాననం.

మణిగ రూ.చూ. మణిగ. వి. సరకులమ్మే ఇల్లు.

మణిగము రూ.చూ. మణివము. వి. ఉద్యోగం, అధికారం, పూనిక, ఉద్యమం.

మణిగానపము వి. నన్నునున్న పూత. రుక్మా.చ. 1.118.

త. మణియాచమ్. సున్నంపూత, మణియాచనమ్.

మణివట్టు వి. ఒకవిధమైన పట్టు. బసవ. 3.100.

మణిమాల వి. గచ్చుమీద వేసే దండలాంటి బొమ్మ.

నం. మణిమాలా. మణులదండ.

<నం. మణిమాలా (అర్థవిపరి.).

మణియకాడు వి. గ్రామాధికారి. హంస. 2.48.

క. మణియగార. తహసీల్దారు కింది అధికారి; త.

మణియకారన్. గ్రామాధికారి.

మణియము వి. గ్రామాధికారం, అధికారం. సానంద. 4.432, రామలిం. శ.25.

క. మణియ. తహసీల్దారు కింది ఉద్యోగం, దేవా

లయాది అధికారి ; త. మణియం.

మణియారవెల్లులు వి.బ.వ. వస్త్రవిశేషం. ద.హిం.గా. సంపు. 4. గా.నం. 975. క్రి.శ. 1353.

మణియు రూ. మడయు, మడియు. అ.క్రి. చచ్చు, మరణించు. కొరవికాసనం. క్రి.శ. 892-922.

క. మడి. చచ్చు. నళించు, తెగు, ఖండితమగు, మిడిపు. చచ్చు ; త. మటి. నళించు, చెడు.

సం. మృత-. చచ్చిన ; ప్రా. మడ-. నిర్జీవం ; జై.మహా. మడయ, మడ- ; అ.మా. మడ- ; మా. మడ-, మళ-. మృచ్చ.

మణివకారు చూ. మణివము.

మణివము రూ. మణిగము. వి. ఉద్యోగం, అధికారం, పూనిక. ఉద్యమం. వరాహ. 7.29.

మణివకారు వి. అధికారి.

మణిసి¹ రూ. మడిసి. వి. మనిషి. కొరవికాసనం. క్రి.శ. 892-922.

సం. మనుష్య-. మానవుడు ; ప్రా. మణుస్స-, మణూస- ; పా. మనుస్స- ; అ. మనిహ- ; బెం. మునిస్ ; 2. మణిస్.

<ప్రా. మణుస్స-.

మణిసి² రూ.చూ. మంచియ. వి. కొన్నచేలు మొ. వాటిని కాపలాకాయటంకోసం కూర్చోవటానికి ఎత్తుగా వేసే చప్పరం, అరప.

మణిసిరి వి. పర్వత రాకువిశేషం.

సం. మణిశిలా. రత్నశిల.

<సం. మణిశిలా.

మణిహము వి. వాణిజ్యస్థానం, ఆపణం, బజారు. కవిక. 4.86. క. మణియ ; త. మణియమ్. పన్నువనూలు చేయటానికి నియుక్తుడైన గ్రామాధికారి కార్యాలయం.

<త. మణియమ్.

మణుగూలు చూ. మణుగు¹.

మణుగు¹ రూ.చూ. మడుగు¹. అ.క్రి. ఆణగు.

మణుగూలు రూ.చూ. మణుగు(బూవులు. వి.బ.వ. తేనెతొలలు. మణుగు(బువ్వలు (-పువ్వలు) రూ.చూ. మణుగు(బూవులు. వి. భక్ష్యవిశేషం. ప్రబంధ. 112. మణుగు(బూలు(-పూలు) రూ.చూ. మణుగు(బూవులు. వి. భక్ష్యవిశేషం. చెన్నబసవ. 4.358. త. మణుగుప్ప. మణుగు(బూవులు రూ. మడుగు(బూలు, మడ్గు(బూలు. మణుగూలు, మణుగు(బువ్వలు, మణుగు(బూలు, మణుబువ్వలు. వి.బ.వ. భక్ష్యవిశేషం. కాశీ. 7.187. త. మణుగుప్ప. భక్ష్యవిశేషం. మణుబువ్వలు రూ.చూ. మణుగు(బూవులు. వి.బ.వ. ఎక్కువ చుట్టు కలిగిన మురుకులు.

మణుగు² రూ. మడుగు², మడువు². వి. 1. పరిశుద్ధ వస్త్రం. బసవ. 4పు. 18పం. ; 2. పరిశుద్ధి. పాండు. 5.220 ; విజ. పరిశుద్ధమైన. పి.శకు. 4.81.

త. మటి. వస్త్రం, మడత.

మణుగు³ రూ.చూ. మడుగు³. వి. 1. రెట్టి. జైమినిధా.

8.67 ; 2. ఎనిమిది వీసెలు. ఆం.భా. 3.58.

మణుమ రూ.చూ. మడచు. న.క్రి. మడగచేయు.

మణువు చూ. మడుగు. రూ.చూ. మడువు³. న.క్రి. మడగ చేయు, చంపు ; విజ. 1. చలవ చేసి మడతపెట్టినది ; 2. చుట్ట, చుట్టినది ; వి. 1. మడత ; 2. విడిచిన తమల పాకుచుట్ట ; 3. ధౌతవస్త్రం, మడత.

మణుబువ్వలు చూ. మణుగు¹.

మణుము రూ.చూ. మడుగు⁴. వి. నలభైశేర్ల బరువుగల ఒక కొలత.

మణువు రూ.చూ. మడుగు⁴. వి.నలభైశేర్ల బరువుగల ఒక కొలత.

మణె వి. కరణం.

క. మణియ, మణిహ, మణెహ, మణె. మణాది సంస్థలపై అధికారి, తాసీల్దారుకింది ఉద్యోగి.

<క. మణె.

మణేలా వి. పేకాటలోని పరిధాష, ఎలం ఆటలో తొమ్మిది. పో. మనిల్లా. పేకాటలోని పరిధాష, పేకాట పందెంలో ఏడు పాయింట్లు.

<పో. మనిల్లా.

మంట¹ చూ. మండు. వి. 1. జ్వల, వహ్నిశిఖ. కు.నం. 5.49 ; 2. ఈర్ష్యాదులతో తాపదూపంగా కలిగే చిత్తవికారం, ద్వేషం. విష్ణువు. 7.105 ; 3. కినుక, కోపం ; 4. కాలటంవల్ల కలిగే చురుక్కుమనే నొప్పి, అలాంటి బాధ.

మంటగారి వి. వడగారి, ఎండకాలంలో నిప్పులు చెరిగి నట్టు వీచే గారి. మంట(గలియు(-కలియు) అ.క్రి. దగ్ధమగు, చెడు, నళించు. రామలిం. శ. 89. మంట(గలుపు(-కలుపు¹) న.క్రి. 1. దగ్ధంచేయు ; 2. నళింపచేయు, చెరచు. మంట చమురు వి. ఎర్రగా కాలిన గరిటెలో పోయగా మండే చమురు. మంటపుట్టు అ.క్రి. కోపంకలుగు. నిరంకు. 2.25. మంట(బెట్టు(-పెట్టు) న.క్రి. దహింపచేయు. మంటమారి వి. 1. కోప స్వభావం కలవాడు. ఎను. 4.44 ; 2. జ్వలన శీలుడు, మండే స్వభావం ఉన్నవాడు. చంద్రాంగ. 5.73. మంటమారితనము వి. కార్చివేసే స్వభావం, కోపం. ప్రదు. 3.40 పు. 27 పం. మంటయెత్తు(-ఎత్తు¹) అ.క్రి. బాధకలుగు. మంటల(గలుపు¹ న.క్రి. దగ్ధంచేయు, నళింపచేయు, చెరచు. కలు.శ. 56. <మంట¹ + -లు + -అ¹ + కలుపు¹. మంటల మలచినదావగు అ.క్రి. మంటలతో చేసింది అగు. ఉ.హరి. 3.132.

మంట² రూ.చూ. మట్ట. వి. 1. లాడి, కొబ్బరి మొ. వాటి ఆకు ; 2. నరి చేసేటప్పుడు పడుగుమీద చిలికే వేప, వెంపరి మొ. చెట్ల ఆకుల రెమ్మ.

మంటం రూ.చూ. మట్టము. వి. నేల ఎత్తుపల్లాలు చూసే సాదనం.

మంటవము వి. 1. చావడి, నవాబవనం. చందో. 4.191 ; 2. దేవతా విగ్రహాదులుంచటానికి చుట్టు తెరపిగ పండెట్లు స్తంభాలమీద కట్టిన కట్టడం, చవికె. ఆం.భా. 2.16 ; 3. వ్రతాది దురకర్మలలో కొత్తబట్టపరచి దియ్యంపోసి నవగ్రహాది దేవతల నారాధించే స్థలం.

నం. మండప-చావడి, చలికె, వివాహమండపం.

<నం. మండప-.

మంటిఅడుగు చూ. మన్ను¹.

మంటికోపు చూ. మన్ను¹.

మంటిగడ్డ చూ. మన్ను¹.

మంటిగడ్డలు చూ. మన్ను¹.

మంటిగలాసు చూ. మన్ను¹.

మంటిగూండ్లు చూ. మన్ను¹.

మంటిగోడ చూ. మన్ను¹.

మంటిగ్లాసు చూ. మన్ను¹.

మంటితిండి చూ. మన్ను¹.

మంటినూనె చూ. మన్ను¹.

మంటిపెంకు చూ. మన్ను¹.

మంటిపొయ్యి చూ. మన్ను¹.

మంటిబుక్కడు చూ. మన్ను¹.

మంటిభూమి చూ. మన్ను¹.

మంటిసారి చూ. మన్ను¹.

మండ¹ రూ. మండి², మండియ¹, మండే¹. మెండె, మొండి.

వి. 1. విరివిగా ఉండే కొమ్మ, వితతశాఖ. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.సం. 1007. క్రి.శ. 1065; 2. శాఖనుంచి బయలుదేరిన శాఖ, ఉపశాఖ. మను. 4.37.

మండజలకము వి. స్ఫోటకాదులు వచ్చినవారికి వేప మండతో చేయించే స్నానం. మండదొక్కు (-త్రొక్కు) న.క్రి. 1. ఆకు కట్టలు ఒకదానిమీద ఒకటి పేర్చు; 2. బస్తాలు ఒకదానిమీద ఒకటి పేర్చినట్లువేయ. మండపీత వి. గుడ్ల పీత, గుండ్ల ఎండ్రకాయ. మండమొట్టుకు వి. బళ్ళు, గృహోపకరణాలు తయారుచేయటానికి ఉపయోగపడే కలపనిచ్చే చెట్టు (*Ougenia dalbergioides*). మండ వేయ అ.క్రి. వేపాకుమండ తీసుకొని మంత్రించు.

మండ² రూ. మండి³, మండి. వి. 1. చీలమండ, గుల్పం; 2. మణిబంధం, మణికట్టు.

క. మండి. మోకాలు, వంచబడినది; త. మంటి, మోకాలుమీద కూర్చోటం.

మండవాయి వి. గుల్పవాయవనే రోగవిశేషం, చీలిమండ లకి కలిగే వాతరోగం. ఆం.భా. 2.125. మండాడు న.క్రి.

1. అతి ప్రార్థనలతో పీడించు. యయా. 3.16; 2. అర్థించు, కోరు. శా. 4.183. <మండ² + ఆడు.

మండ³ చూ. మండు. వి. 1. తప్తవోహం. ఆం.భా. 2.275; 2. వేపుడుచట్టి; 3. వేపుడుకుచ్చు; 4. నూలు తడవటానికి వాడే మట్టిపాత్ర; 5. లోతుగాఉండే సాదాపెంకు.

మండకంచము వి. అంచుకట్టిన కంచం, అంచులేని కంచం, ఆకు కంచం. మండగరువు వి. భరించలేని కరువు. మండచిప్ప రూ. మండిచిప్ప. వి. గుండ్రంగా గుంటగా ఉండే మట్టిపాత్ర. అడుగున మట్టు అంచు చోడుగా ఉంటుంది, కడవలపై మూయటానికి లేక అన్నం తినటానికి ఉపయోగిస్తారు. మండవచ్చ వి. వేపుడుపప్పు. హర. 6.56. మండమలక వి. అన్నం తినటానికి వాడే మట్టి మూకుడు.

మండగబ్బి రూ.చూ. మండ్రగబ్బి. వి. పెద్దతేలు.

మండవం రూ.చూ. మటప. వి. పునాదితో శంకుస్థాపనకోసం కట్టిన కట్టడం.

మండవునద్ద రూ. మండవుసొద్ద. వి. నాలుగు నెలలపంట, గింజ లావుగా ఉండే నజ్జ.

మండవుసొద్ద రూ.చూ. మండవునద్ద. వి. నాలుగునెలల్లో పండే గింజ లావుగా ఉండే నజ్జ.

మండము రూ. మండాము. వి. చేపల్ని పొడిచే చిల్లకోల.

త. మంట. చేపల్ని వేటాడే ఈటె.

<త. మంట.

మండలము వి. 40 రోజుల కాలపరిమితి.

నం. మండల- రాష్ట్రం, భూభాగం.

<నం. మండల- (అర్థవిపరి.).

మండలికాంపులు వి.బ.వ. గ్రామాధికారులు. నె.శా. కందుకూరు శాసనం. 41. క్రి.శ. 1684.

నం. మండల- భూభాగం, దేశం, మండలిన్. విలిక, దేశాన్ని విలినది.

<నం. మండలిన్ + కాంపు + లు.

మండనంపీట వి. కోడిపీట, ఒకరకం రెండు నొగలబండికి దొంకి మొద్దుకింద వేసిన పట్టె.

మండా వి. జూదమాడే ఇల్లు

హిం.ఉ. మండి. దుకాణం, బజారు.

మండాకుడుములు చూ. మండు. వి.బ.వ. ఆవిరితో ఉడికే పిండి పంట.

మండాటము వి. బతిమాలటం, దైన్యంతో యాచించటం. లక్ష్మి వి. 2.76.

త. మణ్ టాటమ్.

మండాడు చూ. మండ².

మండావగొయ్య వి. మానికంకొయ్య, బండి పరం జారకుండా ఇరుసుమీద అడ్డం పెట్టినకొయ్య.

మండావచీల వి. దొలుపుచీల, బండి దొలుపును పోలుగ్రరకు కలిపే మేకు.

మండావరోలు వి. పెద్దరోలు.

మండాబూరెలు చూ. మండు. వి.బ.వ. ఆవిరితో ఉడికే బూరెలు.

మండాము రూ.చూ. మండము. వి. చేపల్ని పొడిచే చిల్లకోల మండాలు చూ. మండేగ. వి.బ.వ. భక్ష్య విశేషం. (పాలు, నెయ్యి కలిపి పిండితో కలిపి చేసే వలచటి అట్టు).

మండి¹ వి. వడేరు, బావి గోడ కింద ఆధారంగా ఉండేటట్లు దించిన కొయ్య చక్రం, మెత్తటి నేలమీద ఈ చక్రం ఉంది దీనిమీద గోడ కడతారు.

మండి² రూ.చూ. మండ¹. వి. 1. గుట్ట, ఇటుకరాళ్ళ కుప్ప; 2. దొంతి, పెంకుల కుప్ప; 3. పడుగు, సున్నం కుప్ప; 4. విత్తనాలు మొలకెత్తటానికి నేలమీద చక్రాకారంగా నెరిపిన గింజల కుప్ప; 5. నలుచదరంగా వేసే పంటగడ్డి కుప్ప; 6. పొగాకు తోరణాలు ఆరిన తరవాత పేర్చిన కుప్ప; 7. పొట్టు మొ. వాటిని దాచటానికి చుట్టూ చొప్పతో కట్టి ఆవరణం; 8. తూర్పార పొయ్యటానికి

నీర్ధం చేసిన బూగర ; 9. వత్తి కాయలు కోసి వేసిన కుప్ప ; 10. నలుచదరంగా వేసిన చొప్పవామి.

మండికట్టు రూ.చూ. మండెకట్టు. న.క్రి. పొగాకు, పొట్టు మొ.వి నలచదరంగా కుప్పకట్టు. మండికుచ్చెల రూ.చూ. మండెకుచ్చెల. వి. కళ్ళంలో మెదిగిన చొప్పను తీసి నలచదరంగా వేసిన కుప్ప. మండిగట్టు (-కట్టు) వి. మట్టిని పాడుకట్టు. మండిగంట్టలు రూ. మండిగండ్రలు. వి.బ.వ. దాన్య విశేషం, ఒకరకం వడ్లు. మండిగండ్రలు రూ.చూ. మండిగంట్టలు. వి.బ.వ. దాన్య విశేషం. మండిగూడు రూ.చూ. మండెగూడు. వి. కంకులు దాచిపెట్టటానికి గడ్డితో కట్టిన ఆవరణం. మండిదింపు రూ.చూ. మండెదింపు. న.క్రి. పొగాకు, పొట్టు మొ.వి నలచదరంగా కుప్పవేయు. మండిపెట్టు రూ.చూ. మండెపెట్టు. న.క్రి. పొగాకు, పొట్టు మొ.వి నలచదరంగా కుప్పగా పెట్టు. మండివేయు రూ.చూ. మండెవేయు. న.క్రి. పొగాకు, పొట్టు మొ.వి నలచదరంగా కుప్పవేయు.

మండి³ రూ.చూ. మండ³. వి. ఒక కాలు నేల మోకరించటం.

మండిగాలు (-కాలు²) వి. మండి ఏర్పడేటట్లు ఉంచిన కొయ్య. మను. 5.44. మండిచిప్ప రూ.చూ. మండచిప్ప. వి. గుండ్రంగా గుంటగా ఉండే మట్టిపాత్ర. అడుగున మట్టు అంచు బోడుగా ఉంటుంది. కడవలపై మూయటానికి లేక అన్నం తినటానికి ఉపయోగిస్తుంది. మండిదొక్కు (-తొక్కు) న.క్రి. కాతేకును గుండ్రంగా పేర్చు. మండిముంకచింత వి. వంగిన చిన్న చింతచెట్టు. F.I. XIX. 24.137. మండివెట్టు (-వెట్టు) అ.క్రి. 1. ఒక కాలు మోకరించి ఉంచు. భార.విరా. 2.18 ; 2. మండిమీద ఉండు. ఉ.రా. 3.246.

మండి⁴ వి. ఒకవిధమయిన విషవ్రణం.

మండిలాటి వి. పైకి పొడమరించక లోపల అడిగి ఉండే కురుపు. ఆం.భా. 2.130.

మండిక రూ.చూ. మండిగ¹. వి. 1. పడుగుకు పెట్టే గంజి వేసుకొనే వెడల్పు మూతిగల గుండ్రటి పాత్ర ; 2. పేక దారం కండెలు వేసుకొనే మట్టిపాత్ర ; 3. రంగులు కలుపు కొనే మూకుడు మాదిరి ఒకరకం మట్టిపాత్ర ; 4. పరువులకు కుడితిని కాగించే మట్టితొట్టి.

మండికం రూ.చూ. మండిగ¹. వి. స్నానం తర్వాత చంటి పిల్లలకి పొగ బట్టటానికి ఉపయోగించే మట్టిపాత్ర.

మండికి రూ.చూ. మండిగ¹. వి. 1. పడుగుకు పెట్టే గంజి వేసుకొనే వెడల్పు మూతిగల గుండ్రటి పాత్ర ; 2. పేక దారం కండెలు వేసుకొనే మట్టిపాత్ర ; 3. రంగులు కలుపుకొనే మూకుడు మాదిరి ఒకరకం మట్టిపాత్ర ; 4. లోతు తక్కువ, వెడల్పు మూతి రెండంచులుండే నీళ్ళ తొట్టి ; 5. మూకుడు కంటే లోతుగా ఉంటుంది. స్నానం తరవాత చంటిపిల్లలకి పొగ బట్టటానికి ఉపయోగించే మట్టి పాత్ర.

మండికొను చూ. మండు.

మండిగ¹ రూ. మండిక, మండికం, మండికి, మండిగి, మండిగె², మండిశ, మండుగు, మండె², మండిగె. వి. 1. కుంపటి ;

2. బాణ సంచుల మందుల్ని నూరే మట్టిపాత్ర ; 3. రంగులు కలుపుకొనే మూకుడు మాదిరి ఒకరకం మట్టి. పాత్ర ; 4. పేకదారం కండెలు వేసుకొనే మట్టిపాత్ర ; 5. పడుగుకు పెట్టే గంజి వేసుకొనే వెడల్పు మూతిగల గుండ్రటి పాత్ర ; 6. లోతు తక్కువగా వెడల్పు మూతి రెండంచులుండే నీళ్ళ తొట్టి.

మండిగ² రూ.చూ. మండిగము. వి. దర్వాజా చట్రం కింది కమ్మి. తక్కిన వాటికన్నా లావుగా ఉండేది.

మండిగము రూ. మండిగ², మండిగెం, మండెగెం, మండ్లం, మనిగం, మనిగెం. వి. 1. వాకిలి కింద అడ్డంగా ఆమర్చిన కొయ్య. శిల ; 2. బండి ఇరుసుపై అడ్డంగా ఉండే మొద్దు.

త. మండంకి. గుమ్మం లేదా కిటికీపై ఉన్న అడ్డపు కొయ్య. లింటర్.

మండిగంబల్ల రూ. మండ్లంబల్ల. వి. బండి ఇరుసుమీద వేసే అడ్డమొద్దు.

మండిగంబల్ల చూ. మండిగము.

మండిగి రూ.చూ. మండిగ¹. వి. 1. పడుగుకు పెట్టే గంజి వేసుకొనే వెడల్పు మూతిగల గుండ్రటి పాత్ర ; 2. పేకదారం కండెలు వేసుకొనే మట్టిపాత్ర ; 3. రంగులు కలుపుకొనే మూకుడు మాదిరి ఒకరకం మట్టిపాత్ర.

మండిగె¹ రూ.చూ. మండెగ. వి. భక్త్య విశేషం. సిం.ద్వా. 2.171.

మండిగె² రూ.చూ. మండిగ¹. వి. 1. పడుగుకు పెట్టే గంజి వేసుకొనే వెడల్పు మూతిగల గుండ్రటి పాత్ర ; 2. పేకదారం కండెలు వేసుకొనే మట్టిపాత్ర ; 3. రంగులు కలుపుకొనే మూకుడు మాదిరి ఒకరకం మట్టిపాత్ర.

మండిగెం రూ.చూ. మండిగము. వి. డొలుపు, బండిచట్రంలోని అడ్డపట్టె.

మండించు చూ. మండు.

మండివడు చూ. మండు.

మండిపోవు చూ. మండు.

మండియ¹ రూ.చూ. మండ¹. వి. అదిమి పొదుపుగా పేర్చిన కొన్న కంకులు, పొగాకు మొ. పోగు.

మండియ² వి. దుకాణం కోసం వేసిన పాక. కు.నం. 11.30.

క. మండి. నరకులు నిలవ ఉంచే చోటు, బోకుగా నరకులు కొనే కొట్టు ; త. మండి ;

హిం.ఉ. మండి. బోకుగా వస్తువులమ్మే చోటు, బజారు.

మండిలి రూ. మండిలి. వి. 1. మల్లవిద్యా విశేషం, ఒకరకం సాము. ఆం.భా. 2.207 ; 2. యుద్ధనమయాల్లో యోధులు నిలుచుండే విధానాల్లో ఒకటి ; 3. మల్లబంధ విశేషం.

త. మంటిలమ్. ఆశ్వగతి, వర్తులగతి ;

సం. మండలం. వర్తులాకారం.

మండిశ రూ.చూ. మండిగ¹. వి. మట్టితో చేసిన కుంపటి.

మండి రూ.చూ. మండ². వి. ఒక కాలు నేలమీద మోకరించటం.

మండిలి రూ.చూ. మండిలి. వి. 1. మల్లవిద్యా విశేషం, ఒకరకం సాము. ఆం.భా. 2.207 ; 2. యుద్ధ నమయాల్లో

యోధులు నిలుచుండే విధానాల్లో ఒకటి ; 3. మల్లబండ విశేషం.

మండీలు చూ. మండేగ. వి.బ.వ. ఒకరకం తియ్యటి తిను బండారాలు.

మండు అ.క్రి. 1. ప్రజ్వలించు, ప్రకాశించు, వెలుగు. భార. ఆరణ్య. 2.197 ; 2. కోపోద్దీపితుడగు, మిక్కిలి కోపించు. భార.ఉద్యో. 4.327 ; 3. వాడిఅగు. హర. 7.54 ; 4. ఉద్రేకించు, విజృంభించు, చెలరేగు. ప్రబోధ. 2.2 ; 5. (అగ్నిన్నర్హలా) గాయం మొ.వి చురుక్కుమని బాధ కలిగించు. మను. 3.35 ; 6. (ఈర్ష్యాదులతో) తపించు, బాధనొందు. శుక. 3.280.

త. మంటు (మంటి-). మండు, ప్రజ్వలించు, వెలుగు, ప్రకాశించు, మంటు (-మై-, -ట్ట-). వెలుగు, మండేరి ; గోం. మర్ గానా. ప్రకాశించు, మండు.

మండికొను రూ. మండుకొను. అక్రి. మండు, కోపోద్దీపితుడగు, మిక్కిలి కోపించు. భాస్క.రా.యు. 1218. <మండు + -ఇ¹¹ + కొను. మండించు స.క్రి. 1. కల్పు. శృం.నై. 7.53 ; 2. చూడ్చు, తపింపజేయు, మిక్కిలి బాధించు. భీమ. 2.101 ; 3. మండేటట్లు చేయు, ప్రజ్వలింప జేయు. <మండు + -ఇంచు³. మండిపడు అ. క్రి. 1. కనలు, మిక్కిలి కోపించు. వరాహ. 11.107 ; 2. కలిపోవు. ప్రజ్వలించు. కాత్య. 1.113. <మండు + ఇ¹³ + పడు. మండిపోవు అ.క్రి. 1. ఎక్కువ కోపంతో ఉండు ; 2. బజారు దరలు పెచ్చు పెరిగిపోవు. <మండు + -ఇ¹³ + పోవు. మండుకొను రూ.చూ. మండికొను. అ.క్రి. మండు, కోపోద్దీపితుడగు, మిక్కిలి కోపించు. మండువెల వి. వసంత రుతువు, అమని, యువజనులకు తాపం వట్టించే నెల. ఉ. హరి. 2.194. మండువేసవి వి. ఎండలెక్కువగా ఉండే గ్రీష్మర్తు భాగం, నడివేసవి. ఆము. 2.62.

మండుగు రూ.చూ. మండిగ¹. వి. నున్నం కలిపే మట్టితొట్టి. మండువ రూ.చూ. మండువా. వి. మూడువైపుల గోడలు కలిగి ఒక తట్టు గోడలేకుండా గుర్రాలకై ఎత్తుగా కట్టబడిన కట్టడం. హంస. 4.30.

మండువా రూ. మండువ. వి. 1. మూడువైపుల గోడలుండి ఒక వైపు గోడ లేకుండా (గుర్రాలకోసం) ఎత్తుగా కట్టిన కట్టడం, లాయం. మను. 1.40 ; 2. దుకాణంకోసం కట్టినపాక, పాక. హంస. 4.30 ; 3. నాలుగిళ్ళ బవంతి మధ్య భాగంగా ఉండే ప్రదేశం.

హం. మండ్యా. మండపం ; ఉ. మండ్యా.

< ఉ. మండ్యా.

మండువాయిల్లు(-ఇల్లు) వి. లోగిలి(ల్లు) మధ్యనున్న భాగీ స్థలానికి నాలుగువైపులా గదులున్న ఇల్లు. మండువాలోగిలి వి. నాలుగిండ్ల భవంతి.

మండే1 రూ.చూ. మండ¹. వి. 1. అదిమి పొదుపుగా వేర్చి పెట్టిన జొన్న కంకులు. పొగాకు మొ.వాటి యొక్క కుప్ప. ఆం.భా. 2.101 ; 2. కట్ట ; 3. వస్తువుల రాశి ; 4. ఆకుల గుట్ట ; 5. జోడా, పెంకుల్ని ఒకదానితో ఒకటి దూర్చి వేర్చే తీరు ; 6. పొట్టు మొ.వాటిని దాచటానికి చుట్టూ

చొప్పతో కట్టే ఆవరణ ; 7. నలుచదరంగా వేసే పంట గడ్డికుప్ప. 8. తూర్పార పోయటానికి నిద్దంగా చేసిన బూగర రాశి ; 9. పత్తికాయలు కోసివేసిన కుప్ప ; 10. నలుచదరంగా వేసిన చొప్పవామి.

మండేకట్టు రూ. మండికట్టు, మెండేకట్టు, మొండికట్టు. స.క్రి. పొగాకు, పొట్టు మొ.వి. నలుచదరంగా కుప్పకట్టు. మండేకుచ్చెల రూ. మండికుచ్చెల, మెండేకుచ్చెల, మొండి కుచ్చెల. వి. కళ్ళంలో మెదిగిన చొప్పను తీసి నలుచదరంగా వేసిన కుప్ప. మండేగూడు రూ. మండిగూడు, మెండేగూడు, మొండిగూడు. వి. కంకులు దాచిపెట్టటానికి గడ్డితోకట్టిన ఆవరణం. మండేచేటవలుగు వి. ఎగురబోయని వడ్లరాశిపై చేటతో నలుగు పెట్టటం. మండేతిరుగు అ.క్రి. దెబ్బ తగిలి విరుగు. మండేదింపు రూ. మండిదింపు, మెండేదింపు, మొండి దింపు. స.క్రి. పొగాకు, పొట్టు మొ.వి నలుచదరంగా దింపు. మండేపూలు వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్లు. మండేపెట్టు రూ. మండిపెట్టు, మెండేపెట్టు, మొండిపెట్టు. స.క్రి. పొగాకు, పొట్టు మొ.వి నలుచదరంగా పెట్టు. మండేవేయు రూ. మండివేయు, మొండివేయు, మెండేవేయు. స.క్రి. పొగాకు, పొట్టు మొ. వి నలుచదరంగావేయు.

మండే² రూ.చూ. మండిగ¹. వి. సాలీలు రంగులు కలుపుకోవటానికి మూకుడులాగా ఉండే మట్టిపాత్ర.

మండేగం రూ.చూ. మండిగము. వి. బండి ఇరుసుపై అడ్డంగా ఉండే మొద్దు.

మండేగె రూ. మండిగె¹. వి. మెత్తని గోధుమ పిండి. నేయి మొ. వాటితో చేసిన ఒకరకం పిండివంట, రక్తవిశేషం. కైమినిదా. 8.204.

సం. మండక-, మండకా. పలచని రొట్టె ; ప్రా. మండగ-, మండఅ ; అ.మా. మండగ- ; పా. మండక-, క. మండగె, మండిగె ; తు. మండిగె ; త. మంట కమ్, మంటకై.

<ప్రా. మండగ-.

మండేబోయ్య(-పోయ్య) స.క్రి. 1. మొలకెత్తటానికి వడ్లు నాన బోయ్య ; 2. మామిడిపళ్ళు పండటానికి (మాగటానికి) వేపాకు వేసిపెట్టు.

మండేము రూ.చూ. మాండేము. వి. 1. మన్నెపు ప్రదేశం. దుర్గము స్థలం. ఆం.భా. 2.7 ; 2. మండలాధిపతుల భూమండలం.

మండేమరాయ్(డు) వి. మండలాధిపతి. లాళ్ల. సం. 13.229.

మండేలమాను వి. కుంపుడు బావులలో కొంది తల్లి వరను అమర్చి కుంచు పచ్చిపాలకొయ్యతో చేసిన గుండ్రని చట్టం.

మండోదరి వి. 1. నీల్కారివు రంగులో మబ్బుగాఉండే రంగు ; 2. బుద్ధిమంతురాలు.

సం. మందోదరీ. రావణుని భార్య.

<సం. మందోదరీ (అర్థవిపరి.).

మండంగం రూ.చూ. మండిగము. వి. దొలుపు, బండి ఇరుసుమీద వేసే అడ్డమొద్దు.

మండంగబల్ల రూ.చూ. మండిగంబల్ల. వి. బండి ఇరుసు

మీదవేసే అద్దమొద్దు.

మండ్ర వి. ఒకనొక ముళ్ళచెట్టు. హంస. 4.9.

మండ్రగబ్బి రూ. మండగబ్బి. వి. నల్లని పెద్దతేలు. అం.బా. 2.88.

మండ్రాటకాడు చూ. మండ్రాటము.

మండ్రాటము వి. 1. శ్రమ. బాద. ఉ.హరి. 2.167; 2. పెనుగులాట, మల్లాట. ద్వి.సార.చ. 2.669.

మండ్రాటకాడు వి. పెనుగులాడేవాడు. ప్రతిస్పర్ధి. వి.శకు. 2.110.

మండ్రాడు అ.క్రి. 1. పెనుగులాడు, మల్లాడు; 2. శ్రమపడు, బాధనొందు.

మండ్రె రూ.చూ. మండిగ¹. వి. 1. పడుగుకు పెట్టే గంజివేసు కొనే వెడల్పు మూతిగల గుండ్రటి పాత్ర; 2. పేకదారం కండెలు వేసుకొనే మట్టిపాత్ర; 3. రంగులు కలుపుకొనే మూకుడు మాదిరి ఒకరకం మట్టిపాత్ర.

మడ్డాన వి. భూరూపమైన అస్తిపై ఆశ. కాశ. 3.185.

త. మడ్డానై. భూమిపై ఆశ.

<త. మడ్డానై.

మడ్డియ వి. ఒక భూపరిమాణ విశేషం. NICPI క్రి.క. 1390.

మడ్డి వి. మన్ను. భూమి.

క. మణ్. నేల, భూమి; తు. త. మణ్.

<త. మణ్.

మడ్డు రూ.చూ. మడుగు¹. వి. నలభై శేర్ల బరువుగల ఒక కొలత.

మత్తకము¹ వి. 1. మాయ. బాద. అను. 2.178; 2. మర్కం. గుట్టు. ప్రభు. 2.24వ. 6వం.; కవటం. ప్రభు. 2.27వ. 8 వం.; విణ. 1. కవటం, కుత్తిరం. వైజ. 2.75; 2. మాయకలది.

నం. మత్క-. నా నంబందమైనది, మదీయం.

<నం. మత్క-.

మత్తకరి¹ వి. మాయకలవాడు, మాయకలది, మాయ లాడి. పారి. 1.48. <మత్తకము¹ + -అరి.

మత్తకము² వి. నద్దుర్ది.

నం. మత్తక-. శిరస్సు, తల; ప్రా. మత్తగ-, మత్తయ-. శిరస్సు.

<ప్రా. మత్తగ-.

మత్తకరి² వి. మంచి బుద్ధికలవాడు. బాస్క.రా. సుందర. 447. 448. <మత్తకము² + -అరి.

మత్తకము³ వి. 1. న్నట్టక; 2. సోమరితనం.

నం. మత్తక-. మత్తెక్కినది.

<నం. మత్తక-.

మత్తకరి³ చూ. మత్తకము¹.

మత్తకరి⁴ చూ. మత్తకము².

మత్తంగిబుడ్డి వి. జాతర్లలో మత్తంగులకు ఇచ్చేమట్టిపాత్ర.

దీనికి పసుపు కుంకుమ పూసి పోగుదారాలతో వేవమండలు కట్టి ఉంటాయి. దీంతో కల్లుపోయియంతుకొని ముందు పెట్టు కొని 'కలజిగో' అని మాతంగి అరుస్తుంటాడు.

నం. మాతంగి, హరిజనస్త్రీ.

<నం. మాతంగి + బుడ్డి.

మత్తబా రూ.చూ. మహతాబు. వి. ఒకవిధమైన బాణసంచు. మత్తలబు రూ. మత్తలము, మత్తలు. వి. ఉద్దేశం.

అర. మత్లబ్. ఉద్దేశ్యం, కోరిక, విజ్ఞప్తి; హిం. మత్లబ్. అభిప్రాయం, ఆశయం; మరా. మత్లబ్. హేతువు, ఆశయం; ఉ. మత్లబ్. అర్థం, ఉద్దేశం; పార. మత్లబ్. ప్రశ్న, ఉద్దేశ్యం.

<ఉ. మత్లబ్.

మత్తలము రూ.చూ. మత్తలబు. వి. 1. ఉత్తరంపై విలాసం రాసే రీతి; 2. ఉత్తరం లోని అంశాల గమనిక; 3. చిత్తురాత.

మత్తాబా రూ.చూ. మహతాబు. వి. 1. చంద్రుడు; 2. ఒక విధమైన బాణసంచు.

మత్తాబి రూ.చూ. మహతాబు. వి. ఒకవిధమైన బాణసంచు.

మత్తాబిసివ్వు (-చివ్వు) వి. గుండ్రంగా అంచు లేకుండా ప్రమిదలాగ చేసిన చిన్నబుడ్డి.

మత్తాబి రూ.చూ. మహతాబు. వి. గుండ్రంగా అంచు లేకుండా ప్రమిదలాగ ఉండే చిన్నబుడ్డి.

మత్తాబు రూ.చూ. మహతాబు. వి. 1. చంద్రుడు; 2. ఒక విధమైన బాణసంచు.

మత్తి వి. దోనె ముందరనేసిన బట్టముడుచుకు పోకుండా అద్దంగా వైవైపు దిగ్రుపెట్టే కొయ్యబద్ద.

నం. మత్తి-. ఆలోచన, ఆరాధన, నిశ్చయం.

<నం. మత్తి- (అర్థవిపరి.).

మత్తికేళేకుండు అ.క్రి. జ్ఞప్తికి లేకపోవు. మత్తిచొచ్చు అ.క్రి. మనసులో చొచ్చు. తాళ్ల.నం. 3.10. మత్తించు రూ. చూ. మదించు. న.క్రి. 1. లెక్కపెట్టు; 2. అంచనావేయు; 3. వెలకట్టు, నిర్ణయించు. మత్తితప్ప అ.క్రి. మత్తిపోవు. పండి. చ. 1.115వ. మత్తివుట్టు అ.క్రి. బుద్ధివుట్టు. పాండు. 2.184. మత్తిమాలు అ.క్రి. ద్రంశంఅగు. తాళ్ల. నం. 5.63. మత్తేదులు వి. బ. వ. జంపకానా నేసేటప్పుడు అడ్డాన్ని దిగ్రుపెట్టటానికి వాడేకరలు. <మత్తి + ఎదు + -లు.

మత్తుపు రూ.చూ. మదుపు¹. న.క్రి. కప్పిపుచ్చు.

మత్తుబు వి. ముదురు ఆకుపచ్చరంగు.

మత్తేమలు చూ. మత్తి.

మత్త వి. మోటబావి, కుంట మొ. వాటినుంచి నీళ్ళుతోడి పోసే వైపు కట్టిన కట్ట.

నం. మత్తా. పరిమాణం; హిం. మత్త.

మత్తడి వి. 1. చెరువులో ఎక్కువైన నీళ్ళుపోర్లి పోవటానికి కట్టకు పల్లంగా ఉన్న చివర ఎర్పరచిన రాతి కట్టడం; 2. పొలంలో పడ్డ వాననీళ్ళు పోర్లిపోవటానికి మట్టికొట్టుకు పోకుండా ఉండటానికి పొలం గట్టు చివర కట్టిన రాతికట్ట; 3. మోటబావి, కుంట మొ. వాటినుంచి నీళ్ళుతోడి పోసే వైపు కట్టినకట్ట.

మత్తగిలు చూ. మత్తు².

మత్తగిల్లు చూ. మత్తు².

మత్తగోలు చూ. మత్తు³.

మత్తబు రూ.చూ. మత్తలబు. వి. ఉద్దేశం.

మత్తమాల రూ. చూ. మదతమాను. వి. కొన్నిరంగులు, ద్రావ
కాలు పోసేజాడి.

మత్తా రూ. మత్తు². వి. మదం, కైపు. శివరా. 3.15.
నం. మత్తతా. మదం, కైపు.

<నం. మత్తతా.

మత్తాగను (-కొను) అ.క్రి. మదించు. వరాహ. 4.115.
మత్తాచి రూ. చూ. మత్తాపు. వి. నీలంరంగు.
మత్తాపు రూ. మత్తాచి. వి. నీలంరంగు.

హిం. మహతాబ్. చంద్రుడు, వెన్నెల; మరా.
మహతాబ. వి. ఒకవిధమైన బాణనందా, అందమైనస్త్రీ;
ఉ. పార. మహతాబ్. చంద్రుడు, చంద్రకాంతి, ఒకవిధ
మైన బాణనందా;

క. మతాపు, మతాబు, మహతాబు. ఒకవిధమైన
బాణనందా; త. మత్తాప్పు; మ. మెధాప్పి.

<ఉ. మహతాబ్.

మత్తాబు రూ. చూ. మహతాబు. వి. ఒకరకం బాణానంచు.
మత్తాయిగొను (-కొను) చూ. మత్తా. అ.క్రి. మదించు. రాళ్ల.
నం. 8.88.

మత్తి¹ వి. 1. కామం, మరులు. విక్ర. 7.14; 2. అవివేకం.
నం. మత్త-. మదించినది.

<నం. మత్త-.

మత్తికాడు రూ. మత్తిగాడు. విణ. 1. కాముకుడు.
బనవ. 3.219; 2. అజ్ఞాని, అవివేక. వరాహ. 11.16.
మత్తిగాడు (-కాడు) రూ. చూ. మత్తికాడు. వి. అవివేక.
గా. హరి. ఉ. 535నం.

మత్తి² రూ. మత్తి². వి. తొగర.

మత్తిలు చూ. మత్తు¹.

మత్తిల్లు చూ. మత్తు².

మత్తు¹ రూ. చూ. మత్తు. వి. హెచ్చు, అధికం.

మత్తు² రూ. చూ. మత్తా. వి. 1. మదం. అం. రా. 2.195;
2. మంపు, మైకం.

మత్తగిలు రూ. చూ. మత్తగిల్లు. అ.క్రి. మదించు. మత్తగిల్లు
రూ. మత్తగిలు. అ.క్రి. మదించు. నీలా. 1.118. మత్తగోలు
వి. మత్తు. మత్తిలు రూ. చూ. మత్తిల్లు. అ.క్రి. 1.
మదించు; 2. పరవశుడగు. మత్తిల్లు రూ. మత్తిలు. అ.క్రి.
1. మదించు. కు. నం. 3.74; 2. పరవశుడగు. భార.
సాప్తి. 1.202. మత్తగను (-కొను) అ.క్రి. మైకంపొందు.
మత్తెన వి. కాముకుడు, పండి. చ. 1.41.

మత్తెన రూ. మత్తు².

మదం¹ రూ. మదాం¹. వి. గడ్డ, మట్టు, మేడి బిగించే ఏడికోల
కొన.

హిం. ఉ. మద్. విభాగం, ముక్క (ఖండం).

మదంబొక్క వి. దుంపనందు, ఏడికోల దూర్చటానికి
పణతతో కొట్టిన రంధ్రం.

మదం² రూ. చూ. మదుగు. వి. 1. తూము; 2. చెరువునీళ్ళు
వెలువలికి పోయేగొట్టం.

మదగం రూ. చూ. మదనము. వి. తూర్పారపొయ్యకముందు
పొట్టుతో కలిసిఉన్న దాన్యం రాసి.

మదగంవలక వి. బొమ్మ, ఒడ్డె ఖండిచక్రం మధ్య
అమర్చిన చెక్క.

మదగరివెంబు రూ. మదగరివెంబు. వి. అందంగాఉండే పెద్ద
చెట్టు (Chukrasia tabularis).

త. మలైవెంపు.

మదగరివెంబు రూ. చూ. మదగరివెంబు (Chukrasia tabu-
laris).

మదట రూ. మదల. విణ. 1. మూర్ఛుడు, మూర్ఛం. వేంక.
పంచ. 3.122; 2. మదించినది, మత్తుడు. వేంక.పంచ.
4.129; 3. సోమరి, అలసుడు. అం.భా. 3.6; వి.
మత్తత.

క. మదర, మద. నంతోషం;

నం. మద-, మత్తు, గర్వం.

మదటగను (-కొను) అ.క్రి. మత్తతగను. సాంబో.
1.164. మదటతనము వి. మూర్ఛత్వం. వేంక.పంచ.
3.110. మదటయేనుగు (-ఏనుగు) వి. తోలు తోగునట్లు,
నెత్తురు కారునట్లు, కండ ఉడునట్లు, బరిగోలలతోనూ
అంకురాలతోనూ పొడిచి ఎంత బాధ పెట్టినా ఒడలెటుగని
మదపుటేనుగు.

మదతికత్త వి. గుడిసాని. ద.హిం.శా.నంపు. 6. గా.నం.
1052, క్రి.శ. 1351.

నం. మదవతి. స్త్రీ, మదం కలది.

<నం. మదవతి + కత్తియ.

మదతు రూ. చూ. మద్దతు. వి. సాయం.

మదత్ఖానా వి. మదత్తు లాగే బోటు.

హిం. ఉ. మదద్-. తమలపాకు, నల్లమందుల మిశ్రం;

హిం. ఉ. పార. ఖానా. గది, బోటు.

<ఉ. మదత్ + ఉ. ఖానా.

మదత్తు రూ. మదాత్తు. వి. ఒక మత్తుపదార్థం.

క. మదత్;

హిం. మదత్. మత్తు కోనం పొగ లాగేందుకు తయారు
చేయబడిన నల్లమందు మిశ్రమం.

మదద్ వి. బట్టి గోడలు వారిపోకుండా పోటీగా కట్టిన చిన్న
గోడ.

హిం. ఉ. మదద్. సాయం.

<ఉ. మదద్.

మదద్గారు రూ. చూ. మద్దతుగారు. వి. సాయం చేసేవాడు.

మదన వి. కొండలమీద పెరిగే పొడవాటి గొట్టాలుకల పూలు
హసే చెట్టు (Borreria hispida).

నం. మదన-. వనంతకాలం, మంగచెట్టు, ఉమ్మెత్త
చెట్టు, చంద్రచెట్టు, పొగడచెట్టు, మత్తెక్కించేది.

<నం. మదన- (ఆర్థవివరి.).

మదనం రూ. చూ. మదనము. వి. 1. తూర్పారపొయ్యక
ముందు పొట్టుతో కలిసిఉన్న దాన్యం రాసి; 2. పాకం.
నదును.

మదనకట్టె వి. మదనబుడత, ఎర్రనేలల్లో పెరిగే పాకుడు తీగ
కొమ్మలు నాలుగు పలకలుగా గరుగ్గా ఉంటాయి. చిన్న
చిన్న నూలు పోగుల్లాటి వేళ్ళుంటాయి. కణుపు నందుల్లో

ఒక్క గుత్తికి నాలుగునుండి ఆరుదాకా తెలుపు లేక నీలి రంగు పూలుంటాయి (Spernacoe hispida).

సం. మదన-. వనంతకాలం, మంగచెట్టు, ఉమ్మెత్త చెట్టు, చంద్రచెట్టు, పొగడచెట్టు, మత్తెక్కించేది.

<సం. మదన-+కట్టె (మిశ్రన.).

మదనకామాక్షి వి. ఆకులు చాపలు అల్లటానికి ఉపయోగపడే తాటిచెట్టువంటి చెట్టు (Cycas circinalis).

సం. మదన-. వనంతకాలం, మంగచెట్టు, ఉమ్మెత్త చెట్టు, చంద్రచెట్టు, పొగడచెట్టు, మత్తెక్కించేది. కామాక్షి. శ్రీ.

<సం. మదన-+సం. కామాక్షి (అర్థవివరి.).

మదనగంధులు వి.బ.వ. ఒకరకం రాన్యం.

సం. మదనగంధిన్. మన్మథవాసన కలది.

<సం. మదనగంధిన్ + -లు.

మదనచేయి వి. 1. కురుజులు మీద ఉండే పట్టె. అము.

2.17 ; 2. మిద్దె కడ్డి. రాజవా. 4.85.

సం. మదన-. ఖదిరవృక్షం, చంద్రచెట్టు.

<సం. మదన-+చేయి (మిశ్రన.).

మదనపడు అ.క్రి. 1. నంకటపడు ; 2. వెనుకముందాడు.

సం. మదన-. త్రచ్చేది, నశింపజేసేది.

<సం. మదన-+పడు.

మదనవల్లిసన్నం వి. ఎర్రనన్నం, ఒకరకం వడ్డు.

సం. మదన-. వనంతకాలం, మంగచెట్టు, ఉమ్మెత్త చెట్టు, చంద్రచెట్టు, పొగడచెట్టు, మత్తెక్కించేది. మదనవల్లిలో పండే రాన్యం కావచ్చు.

మదనబుడత వి. మదనకట్టె, మదనకాడ, మదనముత్తు, మదనలం, మదనాకు, ఎర్రనేలల్లో పెరిగే పాకుడు తీగ (Spernacoe hispida).

సం. మదన-. వనంతకాలం, మంగచెట్టు, ఉమ్మెత్త చెట్టు, చంద్రచెట్టు, పొగడచెట్టు, మత్తెక్కించేది.

<సం. మదన-+బుడత (మిశ్రన.).

మదనమాగు రూ.చూ. మదరమాగు. అ.క్రి. పండు ఎక్కువగా మాగు, కలమాగు.

మదనము రూ. మదగం, మదనం. వి. వరికుప్ప చుట్టు చెక్కిన స్థలం, కళ్ళం.

సం. మదన-. నశింపజేయటం, చిలకటం.

<సం. మదన-.

మదనమెత్తించు అ.క్రి. మత్తుఎక్కించు. తాళ్ల.సం.

17.228. <మదనము + ఎత్తు¹ + -ంచు³.

మదనముత్తకాడ వి. మదనబుడత, ఎర్రనేలల్లో పెరిగే పాకుడు తీగ (Borreria hispida, spernacoe hispida).

సం. మదన-. వనంతకాలం, మంగచెట్టు, ఉమ్మెత్త చెట్టు, చంద్రచెట్టు, పొగడచెట్టు, మత్తెక్కించేది.

<సం. మదన-+ముత్తకాడ.

మదనమెత్తించు చూ. మదనము (మిశ్రన.).

మదనలం వి. మదనబుడత, ఎర్రనేలల్లో పెరిగే పాకుడు తీగ (Spernacoe hispida).

సం. మదన-. వనంతకాలం, మంగచెట్టు, ఉమ్మెత్త

చెట్టు, చంద్రచెట్టు, పొగడచెట్టు, మత్తెక్కించేది.

<సం. మదన-+అలం (మిశ్రన.).

మదననదులు వి.బ.వ. రాన్యబేదం, వడ్లలో ఒకరకం. ప్రబంధ. 112.

సం. మదన-. మన్మథుడు, అమని.

<సం. మదన-+నదులు (మిశ్రన.).

మదనాకు వి. మదనబుడత, ఎర్రనేలల్లో పెరిగే పాకుడు తీగ (Spernacoe hispida).

సం. మదన-. వనంతకాలం, మంగచెట్టు, ఉమ్మెత్త చెట్టు, చంద్రచెట్టు, పొగడచెట్టు, మత్తెక్కించేది.

<సం. మదన-+ఆకు (మిశ్రన.).

మదనానప రూ. మదనానబ. వి. బొప్పాయిచెట్టు (Carica papaya).

సం. మదన-. వనంతకాలం, మంగచెట్టు, ఉమ్మెత్త చెట్టు, చంద్రచెట్టు, పొగడచెట్టు, మత్తెక్కించేది.

<సం. మదన-+ఆనప (మిశ్రన.).

మదనానబ రూ.చూ. మదనానప. వి. బొప్పాయిచెట్టు (Carica papaya).

సం. మదన-. వనంతకాలం, మంగచెట్టు, ఉమ్మెత్త చెట్టు, చంద్రచెట్టు, పొగడచెట్టు, మత్తెక్కించేది.

<సం. మదన-+ఆనబ (మిశ్రన.).

మదన వి. గర్వం, పొగరు. రాజవా. 4.58.

సం. మదన-. మత్తత, గర్వం, దురహంకారం, మదన-. మన్మథుడు.

<సం. మదన-(అర్థవివరి.).

మదన రూ. మదువు.³ వి. అడ్డతీగ, పెద్ద ఆకులు కలిగి తినే గింజలు కానే తీగ (Bauhina vahlii.)

మదరతా వి. జిల్లేడు చెట్టు.

హిం. మదార్. జిల్లేడు.

<హిం. మదార్.

మదరమాగు రూ. మదనమాగు. అ.క్రి. పండు ఎక్కువగా మాగు.

మదల రూ.చూ. మదట. విణ. సోమరి. అం.బా. 3.6.

మదలకించు రూ.చూ. ముదరకించు. న.క్రి. ఒక విషయాన్ని గట్టిగా అడుగు.

మదళి వి. బాలుడు, బారిక. పండి.చ. 5.38.

క. మదకల. ప్రేమాలాపన ; త. మతలై. పిల్లల ప్రేలాపన.

మదనము వి. 1. పొదుపు ; 2. బుద్ధి, మర్యాద ; 3. పరిశుభ్రం ; 4. కచ్చితం ; 5. నరైంది ; 6. ఆదికం.

సం. మంద-. బలుపు, దళనరి ఐనది.

మదహత్తి వి. మదపుటేనుగు. పాంచాలి. 139 ; విణ. శ్రేష్ఠుడు, శ్రేష్ఠం. అం.బా. 3.15.

సం. మదహస్తిన్. మదపుటేనుగు ; ప్రా. మదహత్తి.

<ప్రా. మదహత్తి.

మదాం¹ రూ.చూ. మదం¹. వి. గడ్డ, మట్టు, మేడి బిగించే ఎడికోల కొన.

మదాం² వి. వేకాటలో రాజిబొమ్మ.

ఇం. *Madam.* ప్రియురాలు, బిరుదుగా పేర్ల ముందుంచబడే పదం, గృహస్థురాలు; ఫ్రె. *Madame.* నా స్త్రీ.

<ఫ్రె. *Madame.*

మదాత్తు రూ.చూ. మదత్తు. వి. ఒక మత్తు పదార్థం. మదాయించు న.క్రి. కలగుమ్ము, కాళ్ళతో తొక్కి అడుసును కలుపు.

నం. మధ్. చిలుకు, మథించు.

<నం. మధ్ + ఇంచు³.

మదాళించు అ.క్రి. పుష్పించు. వాల్మీ. 3.110.

త. మతాళి-. వికసించు.

మది వి. 1. బుద్ధి. భార.ఆది. 3.29; 2. మనస్సు. భార. ఆది. 3.38; 3. ఇచ్చ, కోరిక. శృం.నై. 1.4.

నం. మతి. బుద్ధి, మేధ; ప్రా. మది, మతి, మత. మనీష; శా. మది; అ.మా. మతి; పా. మతి; అప. మది;

త. మది.

<ప్రా. మది.

మదికెక్కు అ.క్రి. మనసుకు వచ్చు. మను. 4.40. మదికొలంకుపులుగు వి. మానన సరోవరపక్షి, హంస. సాంబ. తిర్య. 77. మదికొలనునెక్కొనుపిట్ట వి. హంస. మదినాటియుండు అ.క్రి. మనసులో మెదలు. భాస్క.రా. కప్పిం. 11. మదిమది వి. 1. నెమ్మది, గాంతి, నిశ్చింత. భార. ఉద్యో. 3.280; 2. అనాలోచితం, దూరదృష్టి లేకుండటం. భాస్క.రా.యు. 1292.

మదింపు అ.క్రి. తలచు. రాజవా. 3.53; న.క్రి. మదింపు వేయు. (ఈ అర్థంలో కొన్నిచోట్ల మతింపు అని వాడతారు).

నం. మతి-. ఆలోచన, ఊహ;

క. మదిపు; తు. మదిపు; త. మతిప్ప.

<నం. మతి- + ఇంచు³.

మదింపు రూ. మతించు. వి. 1. ఇంత అని వెల మొ. వాటిని ఊహించటం; 2. చెక్కుడు, రాతిని కావలసిన రూపంలోకి తేవటం. క. మదిపు; త. మదిప్ప; మ. మదిప్ప. మదింపుకాడు వి. అంచనాదారుడు.

మదిటిమీదపైరు చూ. మదురు².

మదింపు చూ. మదించు.

మదింపుకాడు చూ. మదించు.

మదియించు అ.క్రి. విజృంభించి ఉద్ధతిచూపు. పండి.చ. 3.634.

నం. మద-. గర్వం.

<నం. మద- + ఇంచు³.

మదిర¹ రూ.చూ. మజరా. వి. నివారు పల్లె.

మదిర² వి. సున్నంకుప్ప.

నం. మదిర-. సంతోషపరిచేది.

మదిరచాయ వి. 1. ఒకరకం ఎరువురంగు, మిరపపండురంగు; 2. దానిమ్మ రెక్కరంగు.

నం. మదిర-. ఎర్రపువ్వులు కల చంద్ర, ఛాయా.

కాంతి, శోభ.

<నం. మదిర + నం. ఛాయా.

మదిరిటి వి. మణివిశేషం, పుష్కరాగం. ఉ.రా. 7.397.

నం. మదిర-. ఎర్రపువ్వులు కల చంద్ర;

మదీనా రూ.చూ. మెదీనా. వి. మహమ్మదీయుల పుణ్య క్షేత్రం.

మదుగు రూ. మదం², మదువు³, మదుము, మదువు¹, ముదం, ముదుం, మెది, మెదువు². వి. చెరువు మొ. వాటినుంచి నీరుపోయే మార్గం, జలస్రవ. భాగ. 10పూ. 7.56; అ.క్రి. ఒకేచోట నీళ్ళు నిలుచు.

క. మదగ, మదగు. తూము; త. మతకు. కాలవ, మురుగుకాలవ.

మదుంకుండ చూ. మదుము.

మదుంతలుపు చూ. మదుము.

మదువు¹ వి. ఆకుపచ్చరంగు. కవిక. 7.195.

మదువు² రూ.చూ. మదపు. వి. అడ్డతీగ, పెద్ద ఆకులు కలిగి తినే గింజలు కాసే తీగ (*Bauhinia vahlii*).

మదువు³ రూ.చూ. మదుగు. వి. 1. తూము; 2. చెరువు నీళ్ళు వెలుపలకుపోయే గొట్టం.

మదువు⁴ రూ. మతుపు. వి. 1. మూలధనం, పెట్టుబడి; 2. జీతగానికి ముందు ఇచ్చే పెట్టుబడి; 3. బంగారులో కలిపే రాగి; న.క్రి. కప్పిపుచ్చు.

మదుపుపెట్టు న.క్రి. పనిచేయించుకోవటానికి ముందుగా డబ్బు ఇచ్చు. మదుపేయు న.క్రి. అము పొయ్యికి ఎదురుగా దాపులువరకు కర్రలు, పిడకలు పేర్చు. <మదువు⁴ + వేయు.

మదుపేయు చూ. మదువు⁴.

మదుము రూ.చూ. మదుగు. వి. 1. చెరువు మొ. వాటినుంచి నీరుపారే మార్గం; 2. పెరట్లోని నీళ్ళుపోయే దారి; 3. కాలవ, వంతెనకింద నుంచి వచ్చే ప్రవాహం.

మదుంకుండ వి. 1. వాటకుండ కింద ఎత్తుకోసం కుదురులాగ పెట్టుకొనే కుండ; 2. నీళ్ళు ప్రవహించటానికి పొలంగట్లకు అమర్చే మట్టి కుదురు. <మదుము + కుండ. మదుంతలుపు వి. నీటి పారుదల అవసరం లేనప్పుడు మదుం రంధ్రానికి అడ్డంగా వైసుంచి దించిన కొయ్యపలక. <మదుము + తలుపు. మదుంవలక వి. నీటిపారుదల అవసరం లేనప్పుడు మదుం రంధ్రానికి అడ్డంగా వైసుంచి దించిన కొయ్యపలక. మదుంబల్ల వి. కల్వాబల్ల, నీటి పారుదల అవసరం లేనప్పుడు మదుం రంధ్రానికి అడ్డంగా వైసుంచి దించిన కొయ్య పలక. <మదుము + బల్ల.

మదుంవలక చూ. మదుము.

మదుంబల్ల చూ. మదుము.

మదురం వి. మట్టిని జిగురుదేలేటట్లు తొక్కిపాత్రల తయారీకి పక్కంగా చేసిన స్థితి.

నం. మదుర-. తియ్యని; ప్రా. మదుర-; పా. మదుర-; సిం. మియురు, మిహిరి, మిరి.

నం. మదుర-.

మదురిల్లు చూ. మదురు².

మధుర¹ అ.క్రి. కవియ, మాగు, మిక్కిలిపండు. కాశీ. 1.91.

నం. మధుర-. తియ్యని; ప్రా. మధుర-; పా. మధుర-; సిం. మియరు, మిహరి, మిరి; తు. మదుర. తియ్యని, అనుకూలమైన.

<నం. మధుర-.

మధురకమ్మ వి. గరికమ్మ.

మధుర² రూ. మదులు, మదులు. వి. 1. గోడమిడికప్ప. పండి. చ. 1.44; 2. చేనిచుట్టా రాళ్ళుపేర్చి కాపగా పెట్టినగోడ.

క. మదిల్. గోడ; తు. మదిలు, మదులు, మగులు; త. మతిల్, కోటచుట్టా ఉండేగోడ; మ. మతిల్. తోట, ఇల్లు, గుడి మొ. వాటిచుట్టా ఉండేగోడ.

మదిటిమిదపైరు వి. ఉన్నకత్తినంతా ఉపయోగించు కొని స్వల్ప కాలం మాత్రమే విర్రవీగేవాడు. మదురిల్లు వి. మదురు గోడలున్న ఇల్లు. <మదురు² + ఇల్లు. మదురుగోడ వి. పైకప్పన్న గోడ. గౌ. హరి. ఉ. 1040పం.

మదురువు వి. 1. మద్యం. నృసింహ. 4.68; 2. మత్తు. మదం. హరి. పూ. 4.155.

నం. మదిరా. మద్యం; ప్రా. మజరా. కల్లు; పా. మదిరా-; ఒ. మిరా. ద్రాక్షసారా.

<నం. మదిరా.

మదులు రూ.చూ. మదురు². వి. గోడమిడికప్ప.

మదులు రూ.చూ. మదురు². వి. గోడిమిడికప్ప. సిం. ద్వా. 10.122.

మదుల్రాయి వి. చదరపురాయి, చదరంగా నాలుగు పలకలుగా ఉన్నరాయి.

మదుల్రాయి చూ. మదులు.

మదువు¹ రూ.చూ. మదుగు. వి. చెరువు మొ. వాటినుంచి నీరు పోయే మార్గం, జలస్రుత.

మదువు² వి. బిర్రు, గట్టితనం.

మదునన్నం వి. వడ్లలో ఒకరకం.

నం. మదు-. చైత్రమానం, వనంతమానం.

<నం. మదు- + నన్నము.

మదూదచేయు అ.క్రి. ముందుజాగ్రత్త తీసుకొను.

ఉ. అర. మదావత్, మదావా. ఒకవ్యాధిని బాగు చేయటం, తోడ్పడటం, పరిహరించటం, నివారణచేయటం, ఉపశమనంచేయటం.

<ఉ. మదావత్ + చేయు.

మద్దటిల్లు అ.క్రి. ఎండ మొ.వి శమించు.

మద్దతు రూ.చూ. మద్దత్తు. వి. సాయం.

మద్దతుగారు రూ. మదద్దారు. వి. సహాయంచేసేవాడు. రంగా. చ. 3.38.

హిం. మదద్ గార్. సహాయకుడు; మరా. మదల్ గార్. సహాయకుడు; ఉ. మదద్ గార్. సహాయకుడు; పార. మదద్ గార్. రక్షకుడు, సహాయమొనరించేవ్యక్తి.

<ఉ. మదద్ గార్.

మద్దతుచేయు అ.క్రి. సహాయంచేయు.

మద్దత్తు రూ. మదతు. మద్దతు. వి. సహాయం, తోడ్పాటు.

సాంబ. మాన. 31.

హిం. మదద్. సహాయం; మరా. మదత్. సహాయం; ఉ. మదద్. సహాయత, ఆశ్రయం; పార. మదత్. సహాయం; అర. మదద్. సహాయం.

<ఉ. మదద్.

మద్దల రూ.చూ. మద్దెల. వి. మృదంగం.

మద్దలయ రూ.చూ. మద్దెల. వి. వాద్యవిశేషం, మృదంగం.

మద్దలియ రూ.చూ. మద్దెల. వి. వాద్యవిశేషం, మృదంగం.

మద్ది¹ వి. 1. పృక్షవిశేషం, సాలం, అర్జునం. శ్రీహరిసనం.

క్రి.శ. 925, కు. నం. 12.122 (Terminalia glabra);

2. ఎర్రమద్దిచెట్టు, అందంగా ఉండి గట్టికలపనిచ్చే చెట్టు (Terminalia Arjuna); 3. అడవులో పెరిగి గట్టి కలపనిచ్చే పెద్దచెట్టు (Terminalia tomentosa).

క. మద్ది; తు. మత్తి; త. మరుతు, మరుదు; మ. మరుతు; గోం. మర్ద్, మర్దే; కుజ. మర్ది; పర్షి. మెర్ వింగి (Merdingi); కొలా. మద్ది; నా. మద్ది.

మూ. ద. ద్రా., మూ. మ. ద్రా. *Mar-ti. మర్త్తి.

మద్దికాయలకలశంపేట రూ. మద్దికాయలకలపం పెట్టె.

వి. అంచులో నేసే ఒకరకం డిజైను. మద్దికాయలకలపం పెట్టె రూ.చూ. మద్దికాయల కలశంపేట. వి. అంచులో

నేసే ఒకరకం డిజైను. మద్దికాయలచీర వి. నేతమద్యలో

మద్దికాయలమాదిరి డిజైన్లు నేసిన చీర. మద్దికాయలు

వి.బ.న. 1. బాలురు చెవి తమ్మికి ధరించే ఒకానొక నగ.

కాశీ. 3.240; 2. నేతలో మద్దికాయల నమూనాలు నేసిన

డిజైను. మద్దికాయవంకచీర వి. ఒకరకం డిజైనులో నేసిన

చీర. మద్దిగండ్రలు వి.బ.న. ధాన్యవిశేషం. ప్రబంధ. 112.

మద్ది² రూ.చూ. మత్తి². వి. 1. కొమ్మల్ని కంచెకంపగాను,

ఆకునుపచ్చి ఎరువుగాను ఉపయోగించే చెట్టు, తొగరిచెట్టు

(Moninda tinctoria). 2. తెల్లవిహులు. వేళ్ళనుంచి

ఎర్రని రంగునిచ్చే చెట్టు (Morinda citrifolia).

మద్ది³ రూ.చూ. మద్య. వి. గర్భం, వస్తువులోని కేంద్రభాగం.

మద్దినేత రూ.చూ. మద్యనేత. వి. నడిమినేత. నేతలో

రెండంచులకూ మద్యభాగం. మద్దేకు వి. ఒకరకం కలుపు

మొక్క. <మద్ది + ఆకు.

మద్దించు న.క్రి. కలగుమ్ము. కాళ్ళతోతొక్కి అడుసును కలుపు.

నం. మర్దతి. తొక్కును; ప్రా. మద్దతి, మద్దతి; పా.

మద్దతి.

<ప్రా. మద్దతి + ఇంచు.

మద్దిలికడవ రూ.చూ. మద్దెలకడవ. వి. బుర్రకథలకి పుట

వాయిద్యంగా వాయింపటానికి వాడేకుండ.

మద్దిలియ రూ.చూ. మద్దెల. వి. మద్దెలవాడు. ద. హిం. కా.

నంపు. 4. కా. నం. 6.77.

మద్దిలియకాదు(డు) వి. మద్దెల వాయింపేవాడు. ద. హిం.

కా. నంపు. 4. కా. నం. 663.

మద్దు వి. 1. వ్యాప్తిచెందటం. ద. హిం. కా. నంపు. 10.

కా. నం. 759. క్రి.శ. 1663; 2. ఖాతా, విభాగం.

భేషజ. 50; న.క్రి. దేనికదిగా లెక్కలుచేర్చు.

హిం. మద్. ఖాతా, విభాగం; ఉ. మద్ద్, మద్.

ఖాతాకు సంబంధించిన పరుస; పార. మద్దే. వ్యాప్తి చెందు, జాగు, ఖాతా రాయటానికి సంబంధించిన పదం.

<ఉ. మద్దే.

మద్రె రూ.చూ. మద్య. వి. గర్భం, వస్తువులోని కేంద్రం, కేంద్రభాగం.

మద్రెగది వి. నట్టిలు, ఇంటిమద్యగది, భాగం. మద్రెవేత రూ.చూ. మద్యవేత. వి. నడిమినేత, నేతలో రెండంచులకు మద్యభాగం. మద్రెమాడుకుండ వి. ఒకటిన్నర శేరు బియ్యం ఉడికే మట్టిపాత్ర. మద్రెరకంకాల్పు వి. పచ్చికాల్పు. ఇటుక మొ. వి కాలికాలకుండా ఉండటం.

మద్రెము వి. 1. అనన్యం; 2. చోద్యం.

నం. మధ్య-. నడిమి.

<నం. మద్య-.

మద్రెల రూ. మద్దల, మద్దలయ, మద్దలియ, మద్దిలియ. వి. వాద్య విశేషం, మృదంగం. రం.రా. కిష్కిం. 219పు. 17పం.

నం. మద్దల-. వాద్యవిశేషం; ప్రా. మద్దల-;

క. మదరె, మద్దరె, మద్దలె, మద్దె, మద్దెల, మద్దలిగ, మద్దెలగాడు, మత్తలమ్, మత్తలి; కు. మద్దలె, మద్దలె, మద్దొలె; మ. మద్దలం.

<ప్రా. మద్దల-.

మద్రెలకట్టు వి. మద్రెల ఆకారంలో పెంకుల్ని పేర్చే తీరు. మద్రెలకడవ రూ. మద్దిలికడవ, మద్దెలికడవ. వి. బుర్ర కథలకి ఘటవాయిద్యంగా వాయింపటానికి వాడే కుండ. మద్రెలకాండు వి. మద్రెల వాయించేవాడు. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.నం. 422 క్రి.శ. 1269. మద్రెలకుండ వి. మద్రెల వాయిద్యం తయారీకి ఉపయోగించే కుండ. మద్రెలకూజా వి. మద్రెల ఆకారంలో చేసిన నీళ్ళకూజా. మద్రెలకొక్కు విణ. మద్రెల వాద్యాన్ననునరించి చిందులు తొక్కే సామాన్య నటుడు. గంధ. 9. మద్రెలగుమ్మడి వి. బూడిదగుమ్మడి. మద్రెలరూపురిక్క వి. దనిష్ఠా నక్షత్రం. మద్రెలలో వెల్క్కు మర్యాద వి. ఒకచోట నిలువక తిరగటం. హంస. 1.22. మద్రెలికడవ రూ.చూ. మద్రెలకడవ. వి. బుర్రకథలకి ఘట వాయిద్యంగా వాయింపటానికి వాడే కుండ. మద్రెలీడు వి. మృదంగం వాయించేవాడు. మద్రెలవాడు. నె.కా. సంపు. 3. కా.నం. 1264.

మద్రెలికడవ చూ. మద్రెల.

మద్రెలీడు చూ. మద్రెల.

మద్రెలు వి. సమీపం.

మద్రెలనంచు వి. మల్లయుద్ధ విశేషం, పదిరెండు దండాల్లో ఒకటి. మల్లుపు. 3.68.

మద్రెకు చూ. మద్ది.

మద్య రూ. మజ్జి, మజ్జె, మజ్య, మద్ది, మద్రె. వి. 1. గర్భం వస్తువులోని కేంద్రం; 2. కేంద్రభాగం.

నం. మధ్య-. కేంద్రభాగం, వస్తువు నడుమభాగం.

<నం. మద్య-.

మద్యలకాండు చూ. మద్రెలకాండు. వి.బ.వ. మద్రెలవాయించే వాడు. ద.హిం.కా. సంపు. 6. కా.నం. 1188. క్రి.శ. 1250.

మద్రాసుమగ్గం వి. ఒకరకం మగ్గం.

ఇం. Madras. తమిళనాడు ముఖ్యపట్టణం.

<ఇం. Madras + మగ్గము.

మదనపడు అ.క్రి. బాదపడు, మదనపడు.

నం. మధన-. త్రచ్చటం, చిలకటం.

<నం. మధన-+పడు.

మధువర్కం వి. పెళ్ళికొడుకు, పెళ్ళికూతురు కట్టుకొనే ఎర్రంచు పంచె లేక చీర.

నం. మధుపర్క-. పెరుగు, నేయి, నీరు, పంచదార, తేనె అనే అయిదు వస్తువుల నముదాయం, కన్యాదాత ఇంటికి పెళ్ళికొడుకు వచ్చినప్పుడు అతనికి ఇచ్చే కానుక.

<నం. మధుపర్క- (అర్థవిపరి.).

మధుర వి. కుంకుమరంగు.

నం. మధుర-. ఎర్ర చెరకుగడ, తియ్యని, ఇంపైన.

<నం. మధుర- (అర్థవిపరి.).

మధురలత వి. తీగ, ఆకులు, పువ్వులు డిజైనులో పడేట్టు నేసిన అంచు.

మధురావనండ్ వి. మామిడిపండ్లలో ఒకరకం.

నం. మధురా. ఒకపట్టణం; హిం. పసంద్. ఇష్టం.

<నం. మధురా + హిం. పసంద్.

మధ్యకట్టె వి. మరమగ్గం చట్రంలో మేరువు పలకకు కిందిగా నిలువు పట్టెలు బిగించిన మధ్యకర్ర.

నం. మధ్య-. నడిమి.

<నం. మధ్య-+కట్టె (మిశ్రన.).

మధ్యచెక్క రూ.చూ. మర్ఘిచెక్క. వి. మరమగ్గం చట్రంలో మేరువు పలకకు కిందుగా నిలువుపట్టెలు బిగించిన మధ్య కర్ర.

మధ్యవేత రూ. మద్దినేత, మద్రెవేత. వి. నడిమినేత, నేతలో రెండంచులకూ మద్యభాగం.

నం. మధ్య-. నడిమి.

<నం. మధ్య-+తే.నేత. (మిశ్రన.).

మధ్యరంగం వి. నట్టిలు, ఇంటి మద్యగది, భాగం.

నం. మధ్య-. నడిమి, రంగ-. ప్రదేశం.

<నం. మధ్యరంగ- (అర్థవిపరి.).

మధ్యాటం రూ.చూ. మజ్జత్తం. విణ. మధ్యనున్న.

నం. మధ్యస్థ-. మధ్యనున్న.

<నం. మధ్యస్థ-.

మధ్యాతం రూ.చూ. మజ్జత్తం. విణ. మధ్యనున్న.

మధ్యాన్న బేళా ఉత్తర భోగం వి. దేవుని మధ్యాహ్న భోగం. ద.హిం.కా. సంపు. 5. కా.నం. 1213.

నం. మధ్యాహ్న-. పగటి నడిమిభాగం, భోగ-. భుక్తి, తినటం, వేళా. సమయం.

మధ్యాహ్న సెజ్జ భోగము వి. మధ్యాహ్న కాలంలో దేవునికి చేసే శయ్యా అవసరం. ద.హిం.కా. సంపు. 5. కా.నం. 1214.

నం. మధ్యాహ్న-. మధ్యాహ్నం, భోగ-. అనుభవం.

<నం. మధ్యాహ్న-+సెజ్జ + నం. భోగ- +ము (మిశ్రన.).

మన చూ. మనము.

మనగకొట్టు చూ. అణగగొట్టు. స.క్రి. అణగొట్టు.

మనగానంచెక్క చూ. మనగానము.

మనగానము వి. 1. గచ్చుహత చేయటం ; 2. గోడ కన్నాలకు పట్టించే బురదమట్టి.

మనగానంచెక్క వి. చెక్కతాపి, కొయ్యతో చేసిన తాపి.

మనన వి. ఆయుస్సు.

నం. మనన-. ఆలోచన, ద్యానం, తెలివి.

<నం. మనన-. (అర్థవిపరి.).

మనమడు రూ.చూ. మన్మడు. వి. 1. కొడుకు కొడుకు ; 2. కూతురు కొడుకు.

మనమరాలు రూ.చూ. మన్మరాలు. వి. 1. కొడుకు కూతురు ; 2. కూతురు కూతురు.

మనమారు అ.క్రి. ఒప్పారు. శివలీలా.

నం. మనన్. హృదయం.

<నం. మనన్ + అరు¹.

మనము సర్వ. ఉభయార్థకం.

క. నావు. మనం, మేము ; తు. నను ; త. నామ్ (నాంకి-మేము) ; మ. నామ్ ; కో. నేండ్, నేం ; తా. ఒమ్ ; గోం. నమెట్ (మేం, మనం). కురు. నామ్ ; మాల్తా. నామ్ ; బ్రా. నన్. మేం, మనం.

మూ.దా. *నామ్ (నమ్*).

మన సర్వ.బ.వ. 1. యుష్మదన్మ దుభయార్థకం, నీవును, నేనును, మీరును, మేమును అనే అర్థం ఇస్తుంది. భార. అది. 2.34 ; 2. ఒకప్పుడు నేనుకు మారుగా వాడబడి అహంబావాన్ని నూచిస్తుంది. మనంమనంబరంపురం వి. ఒకటికట్టు అనే అర్థంలోని పలుకుబడి. మనమంతా బరంపురానికి (ఒరిస్సా రాష్ట్రంలోని ఒక పట్టణం) చెందినవారమనటం.

మనంమనంబరంపురం చూ. మనము.

మనవర్తి రూ.చూ. మనోవర్తి. వి. 1. జీవనోపాధికి ఇచ్చే భృతి. బొడ్డుపాడు కాననం. క్రి.క. 1060 ; 2. అనాథలకు, భర్త విడిచిపెట్టినవారికి ఇచ్చే పోషక భృతి.

మనవి వి. విన్నపం, విజ్ఞప్తి. రం.రా.బాల. 81 పు. 16 పం.

క. మనవె, మనవె. విన్నపం, విజ్ఞప్తి ; త. మను. విజ్ఞప్తి, విన్నపం, ప్రార్థన, వేడికోలు.

మనవిచెప్ప అ.క్రి. విన్నవించు. హంస. 3.115.

మనవిచేయు స.క్రి. విన్నవించు. మనవిరికాలు వి.బ.వ.

మనవిచేసేవారు, విన్నపంచేసేవారు. ద.హిం.కా.నంపు. 5.

కా.నం. 176, క్రి.క. 1197. <మనవి + ఇరికాదు.

మనవిసవవులు (-చవవులు) వి.బ.వ. విన్నపాలు. సారంగ.

1.62.

మననగు చూ. మనను.

మననబీ రూ.చూ. మననబు. వి. పదవి, సైనిక సంబంధ మయిన బిరుదు.

మననబు రూ. మననబీ, మననుబా, మననుబి, మననుబీ. వి. పదవి, సైనిక సంబంధమైన బిరుదు.

హిం. ఉ. మన్సబ్. పదవి స్థానం ; మరా.

మన్సబ్. పదాధికారం, అశ్వదళాధినేత ; పార.

మన్సబ్.

<ఉ. మన్సబ్.

మననరి చూ. మనను.

మనసార చూ. మనసు.

మనసిచ్చు చూ. మనసు.

మనసిండు చూ. మనసు.

మనసిడు చూ. మనసు.

మనసు వి. 1. కలప, అభిప్రాయం, ఉద్దేశం. భార. శ్రీ. 1.128 ; 2. అనురాగం, వలపు. పండి.చ. 2.88 పు. ; 3. చిత్తం, ఉల్లం. హరి.ఉ. 4.31 ; 4. కోర్కె, అభిలాష. విష్ణుపు. 3.347 ; విజ. ఇష్టం, సారంగ. 2.29.

నం. మనన్. మనస్సు ; ప్రా. మన్, మణ, మనన్, మనసా. బుద్ధి, ఆలోచన ; నే.అ.బెం. మన్ ; హిం. మన్ ; ఒ. మణా. అర్థంచేసుకోవటం, విజ్ఞానం ; ల. మణ్ణ్ ; మరా. మన్.

<నం. మనన్ (అర్థవిపరి.).

మననగు అ.క్రి. కోరిక కలుగు, అపేక్ష జనించు. రామాభ్యు. 3.94. <మనసు + అగు. మననరి వి. మనస్వి, అభిమానవంతుడు. రామాభ్యు. 1.138.

<మనసు + అరి. మనసార క్రి.విజ.ద్రు. విశ్వాన పాత్రంగా. <మనసు + అరన్. మనసిచ్చు అ.క్రి. 1. గుట్టుచప్పుడగు, రహస్య మెరిగించు. కవి. 2.18 ; 2. ప్రేమించు. <మనసు + ఇచ్చు. మనసిండు అ.క్రి. మనస్కరించు, ఇష్టమగు. రం.కా.య. 40 పు. 14 పం.

<మనసు + ఇంచు³. మనసిడు అ.క్రి. వలపుగొను, ప్రేమించు. కవిక. 4.115. <మనసు + ఇడు. మనసు

కక్కుటిరి వి. మనసు పట్టలేక చేయగూడని పని కూడా చేయవలెను అనే ఉత్కంఠ. మను. 3.123. మనసుగాని

(-కాని) విజ. ఇష్టంలేని, భార.అక్ర. 1.10. మనసు చిముడ(బెట్టు అ.క్రి. మనసును వ్యధపెట్టు. తాళ్ల.నం.

12.202. మనసుచిల్లులువోవు (-పోవు) అ.క్రి. మనసు వ్యధపడు. తాళ్ల.నం. 4.8. మనసుంచు అ.క్రి. అవధరించు,

చిత్తగించు. <మనసు + ఉంచు. మనసుతల్లడము విజ. భయంకరుడు, బెడరు పుట్టించువాడు. పండి.చ. 1.3.512

పు. మనసుకెక్కు (-ఎక్కు) అ.క్రి. మిక్కిలి యిష్టమగు. మనసువట్టు విజ. మిన్నకుండు, ఊరకుండు. హరి.ఉ.

4.204. మనసుపెట్టు రూ. మనసుపెట్టు. అ.క్రి. వాంఛించు, కోరు, ఇష్టపడు. బసవ. 4.500. మనసుపేద విజ. ధైర్యం

లేనిది, ధైర్యం లేనివాడు, పిరికి. విజయ. 3.50. మనసు మంగళము వి. మనసుమాత్రం లేదు, హృదయ విహీను

డనటం. తాళ్ల.నం. 3.218. మనసువచ్చు అ.క్రి. నచ్చు, నమ్మకమగు. భార.విరా. 1.206. మనసువిరుగు రూ.చూ.

మనసువిలుగు. అ.క్రి. విముఖతపొందు, విరక్తిచెందు. మనసువిలుగు రూ. మనసువిరుగు. అ.క్రి. విరక్తిపుట్టు.

విష్ణుపు. 5.289. కాళ. 4.31. మనసువెట్టు (-పెట్టు) రూ.చూ. మనసుపెట్టు. అ.క్రి. వాంఛించు, కోరు, ఇష్టపడు.

శృం.నై. 7.172. మనసుసొచ్చు (-చొచ్చు) అ.క్రి. ప్రేమాన్వదుడగు. భార.భీష్మ. 1.159. మనసొగ్గు అ.క్రి.

ఇష్టపడు, అంగీకరించు. రం.రా.కిష్కిం.పు. 513.21.
 < మనసు + ఒగ్గు. మనసొత్తిచూచు అ.క్రి. మనసును
 పరీక్షించు. గౌ.హరి. 373 పు. < మనసు + ఒత్తు + -ఇ¹³
 + చూచు.

మనసుబా రూ.చూ. మననబు. వి. పదవి, సైనిక సంబంధ
 మయిన బిరుదు.

మనసుబి రూ.చూ. మననబు. వి. పదవి, సైనిక సంబంధమైన
 బిరుదు.

మనసుబీ రూ.చూ. మననబు. వి. పదవి, సైనిక సంబంధమైన
 బిరుదు.

మనసొగ్గు చూ. మనసు.

మనసొత్తిచూచు చూ. మనసు.

మనస్కరించు స.క్రి. ఇష్టపడు. భార.శాంతి. 3.117.

సం. మనస్కృ. మనసుంచు.

< సం. మనస్కృ + -ఇంచు³.

మనాగ రూ.చూ. మనోరాద. వి. మార్గశీర్షమాసంలో వచ్చే
 కార్తె.

మనాయించు స.క్రి. 1. లక్ష్మపెట్టు ; 2. విను ; 3. లోబడు.
 హిం. మనానా. స్వీకరించటం, స్తుతించటం, రాజీ
 చేయటం.

< హిం. మనా(నా) + -ఇంచు³.

మనారాగ రూ.చూ. మనోరాద. వి. మార్గశీర్షమాసంలో వచ్చే
 కార్తె, అనురాధ నక్షత్రం.

మనిం చూ. మను. వి. 1. వస్తువులోని కేంద్రం, కేంద్ర
 భాగం ; 2. మధ్య.

మనికట్టు రూ.చూ. మణికట్టు. వి. మణి బందం. పండి.చ.
 2.96.

మనికట్టుదిండు వి. దొలుపు, బండి ఇరుసుమీద వేసే
 అడ్డ మొద్దు.

మనికర్ర రూ. మనిగర. వి. కయిలుగడ్డి, కళ్ళంలో సరిగ్గా
 నలగని గడ్డి, కొద్దిపాటి గింజలున్న గడ్డి.

మనికి చూ. మను¹ రూ. మన్ని. వి. 1. ఉనికి, వర్తించటం.
 భార.ఉద్యో. 3.258 ; 2. బ్రతుకు, జీవనం, సుఖజీవనం.
 భార.ఆను. 4.321 ; 3. స్థలం, చోటు. వను. 2.4 ; 4.
 వానస్థానం, నెలవు. నరస. 2.85.

క. మనె. వానస్థానం ; త. మన్నుమై.

మనికివట్టు రూ.చూ. మన్నివట్టు. వి. నివాసస్థలం,
 నెలవు, ఉండేచోటు. మనికితేడు వి. గృహస్థుడు, ఇంటి
 కాపు.

మనికితం వి. దొలుపు, బండి ఇరుసుమీద వేసే అడ్డుమొద్దు.

సం. మనికిత-. తెలియబడింది.

మనికితపడు చూ. మనికితము.

మనికితపాటు చూ. మనికితము.

మనికితము చూ. మను¹. రూ. మన్నితము. వి. 1.
 సందేహం. జైమినిభా. 5.179 ; 2. దుఃఖం, మనోవ్యథ.
 ప్రబోధ. 5.5 ; 3. జాలి, కరుణ. వార్హి. 2.96.

మనికితపడు అ.క్రి. దుఃఖపడు. రం.రా.కిష్కిం. 214

పు. 1 పం. < మనికితము + పడు. మనికితపాటు వి.

దుఃఖపడటం, చింతించటం. విష్ణుపు. 2 అ. < మనికితము
 + పాటు.

మనికుడు వి. పరవశుడు. పండి.చ. 1.26.

మనికె చూ. మండిగ¹. వి. 1. వెడల్పు మూతిగల గుండ్రని
 పాత్ర ; 2. కండెల మండిగ ; 3. ఒకరకం మూకుడు
 మాదిరి మట్టిపాత్ర.

మనిగం రూ.చూ. మండిగము. వి. 1. వాకిలి కింద అడ్డుగా
 అమర్చిన కొయ్యళి ; 2. బండి ఇరుసుపై అడ్డంగా ఉండే
 మొద్దు.

మనిగంబీల వి. దొలుపు చీల, బండి దొలుపును పోలు
 కర్రకు కలిపే మేకు. మనిగంమొద్దు వి. బండి ఇరుసుమీద
 వేసే కొయ్య మొద్దు.

మనిగర(-కట్ట) రూ.చూ. మనికర్ర. వి. కయిలుగడ్డి, కళ్ళంలో
 సరిగ్గా నలగక కొద్ది గింజలున్న గడ్డి.

మనిగాసము వి. నేలను నుసుపు చేయటం, చదరం చేయటం.

మనిగాసంవలక వి. నేలను చదును చేసే సాదనం.

మనిగాసంవలక చూ. మనిగాసము.

మనిగెం రూ.చూ. మండిగము. వి. 1. వాకిలి కింద అడ్డుగా
 అమర్చిన కొయ్యళి ; 2. బండి ఇరుసుపై అడ్డంగా ఉండే
 మొద్దు.

మనియకాడు చూ. మను¹. వి. పారువతైకాడు.

మనిషి రూ.చూ. మానిసి¹. వి. మనుష్యుడు.

మనిషిపాత్తు వి. ఒకరైతు ఎద్దులతోను, మరోరైతు
 మనిషి నహాయంతోను చేసే ఉమ్మడి సాగు. మనిషెత్తు
 వి. నిలువు, రెండుగజాలు. < మనిషి + ఎత్తు¹. మనుషులగు
 అక్రి. మనుషుల్లా ఉండు. < మనిషి + -లు + అగు.

మనిషెత్తు చూ. మనిషి.

మనిసి¹ రూ.చూ. మానిసి¹. వి. మనుష్యుడు. ఆం.భా. 2.103.

మనిసి² రూ.చూ. మంచియ. వి. కొన్నచేలు మొ. వాటికాపలా
 కాయటం కోసం కూర్చోవటానికి ఎత్తుగా వేసే చప్పరం,
 అరప.

మనిసి³ రూ.చూ. మానిసి². వి. 1. స్త్రీ ; 2. పరుషుడు.

మనిసిల వి. ఔషధాల్లో ఉపయోగించే శిలాభేదం, మణిశిల.

సం. మనశ్శిలా ; ఎరువురంగుకల ఒక రాతు విశేషం ;

ప్రా. మణిసిలా, మణిసిలా, మణోసిలా, మణం
 సిలా.

తు. మనిశిలె.

< ప్రా. మణిసిలా.

మను¹ రూ. మన్ను⁴. అ.క్రి. దీనికి మనితివి, మంటివి,
 మనుదురు, మందురు, మండు, మండు, మనిన, మన్న.
 మొ. విశేష రూపాలూ హల్లుపరమైనప్పుడు వికల్పంగా
 ఉత్పలోపం కన్పడుతుంది. 1. జీవించు, బతుకు.
 రామేశ్వరశాసనం. క్రి.శ. 625-650, కొరవిశాసనం.
 క్రి.శ. 892-922, భార.ఆది. 8.46 ; 2. జీవనంచేయు,
 సుఖజీవనంచేయు, హాయిగా బ్రతుకు. భార.ఆది. 2.46 ;
 3. వర్తిల్లు, నడచుకొను. కు.నం. 1.10 ; 4. వర్తించు,
 ఉండు. భార.శాంతి. 2.267 ; 5. కృతకృత్యుడగు.
 దన్యుడగు. భార.నృగ్గా. 83 ; 6. వృద్ధిచెందు, పెరుగు.

అము. 4.261; 7. ఒప్పు, కోలిల్లు. రామవ. 1.74; 8. పట్టు, జనించు. విష్ణువు. 5.187.

త. మన్ను(మని-). కాశ్యతంగా ఉండు, చాలా కాలం ఉండు, వర్తించు, స్థిరంగా ఉండు, నహించు, ఓర్పు. మన్నల్. స్థిరత్వం, మన్నె. ఇల్లు, భార్య; మ. మణ్ణుక, పట్టుదలగా ఉండు, స్థిరంగా ఉండు; కొం. మన్- (మర్-). ఉనికి; కుజ. మన్బ(మన్-). ఉండు, ఉనికి; కువి. మంజలి(మచ్-). ఉండు, మన్నయ్. ఉండు. కురు. మన్నా. అగు, అయిపోవు, మారిపోవు, పలితం; మూర్తా మెనె. అగు. అయిపోవు, ఉండు, మన్నె(మంచ్)-. విధేయత కలిగి ఉండు, ప్రేమించు; బ్రా. మన్నింగ్;

పో.చూ. ముండా. మెనా. ఉండు, బతుకు.

<మూ.బ్రా. *మన్.

మంచు² రూ. మనుచు, మన్ను. స.క్రి. 1. మనచేయు, అన్నవస్త్రాలిచ్చి పోషించు. భార. ఆది. 2.202; 2. మన్నించు, గౌరవించు. భార.నదా. 2.10; 3. ప్రోది చేయు, పెంచు. చంద్రికా. 4.80. మమకంద వి. 1. జీవం, ప్రాణం. యయా. 1.51; 2. ఉనికి, నత్త. ఉండబం. యయా. 3.16. త. మన్నుహై. జీవం, ప్రాణం. మమగడ రూ. మగ్గడ. వి. 1. సుఖజీవనం. భార. గాంధి. 2.317; 2. బతుకు, జీవనం. భార. గాంధి. 3.894; 3. జీవనోపాయం, జీవిక, జీవితం మొ. వి. భార.అశ్ర. 1.64. మమగావుచేయు (-కావుచేయు) స. క్రి. రక్షించు. తాళ్ల.నం. 10.208. మమగుడుపు(-కుడుపు) వి. 1. పెత్తైన తర్వాత అల్లుడికి తొలిసారి అత్తవారింట్లో చేసే విందు; 2. పెళ్ళి అయిన తర్వాత తొలి సంక్రాంతికి అత్తవారు అల్లుడిని తీసుకొని వచ్చి చేసే లాంచనం; 3. పెళ్ళిచూపులకు పెళ్ళి చేసే భోజనం. మమగొట్టె రూ.చూ. మగ్గొట్టె. వి. ఒకజాతిగొట్టె, కొండగొర్రె. మమచు రూ.చూ. మంచు². 1. అన్నవస్త్రాదులిచ్చి కాపాడు, పోషించు. భార. బీష్మ. 3.330; 2. వర్తించేయు, ఉంచు, నిల్పు. భార.శల్య. 2.390; 3. బ్రతికించు, జీవింపజేయు. భార. అను. 1.158; 4. రక్షించు, ప్రోచు. హరి.ఉ. 4.249; 5. పెంచు, అభివృద్ధి నొందించు. కాశీ. 3.44. మమదల రూ. మందల¹. వి. 1. మనుగడ, జీవనం; 2. ప్రాణం. మమవరి విణ. కాపరి, రక్షకుడు. <మనువ -> అరి. మమపాల వి. జీవంతిక, పాలకూర. ఆం.రా. 2.68. త. మణ్ణారై. మమపీనుగు వి. జీవచ్ఛవం, బతికుండి ప్రయోజనం లేని మనిషి. విక్ర. 2.172. మమవు రూ. మన్ను. స.క్రి. 1. బ్రతికించు. పండి.చ. 2.147; 2. జరుపు, సాగించు, ప్రవర్తించేయు. హర. 3.25; 3. పోషించు, అన్నవస్త్రాలిచ్చి కాపాడు. దశా. 3.133; వి. 1. రక్షణం; 2. పోషణం. మమవుకొను స.క్రి. రక్షించుకొను. మార్క. 1.198. మమవర్తి రూ.చూ. మనోవర్తి. వి. 1. జీవనోపాధికి ఇచ్చే భృతి; 2. అనాథలకు, భర్త విడిచిపెట్టిన వారికి ఇచ్చే పోషక భృతి; 3. ఇంటివారి భోజనాదులకయ్యే ఖర్చు. మమవు వి.

1. కాపరం. కు.నం. 5.74; 2. బ్రతుకు, జీవనం, మనుగడ. నిర్వ.రా. 9.88; 3. జీవనోపాయం, వృత్తి. పండి. చ. 1.40; 4. వివాహ సంబంధం, పెళ్ళి. భాస్క.రా. ఆరణ్య. 1.143; 5. పెత్తైన తర్వాత తొలిసారి అల్లుడికి అత్తవారింట్లో చేసే విందు. హర. 5.5; 6. ప్రవర్తన. నదత. భాగ. 2.74. త. మన(-మ్)-, -ట్ట-). కలియు, కూడు, జతకూడు, చేరు, పెళ్ళిచేసికొను, ప్రకాశించు, ఒకరితో ఒకరు కలియు, కలిసి జీవించు, కాగలించుకొను. మనప్ప. రతిలోకూడు, సారం, మనమ్. ప్రేమికుల కలయిక, పెళ్ళి, గౌరవం, హేమాదా, ఐశ్వర్యం, సంపద. మనతవన్, మనవాళన్, మనవాళి. పెళ్ళికొడుకు, భర్త; మ. మణమ్. పెళ్ళి, మణవాళన్, మణాళన్. పెళ్ళికొడుకు, భర్త; గోం. మల్మింగ్. పెళ్ళి; మూర్తా. మన్నె. ప్రేమించు, పెళ్ళిచేసుకొను, మంచ్-నభె. ఒకరి నొకరు ప్రేమించుకొను, ఒకరినొకరు పెళ్ళాడు. మమవు గుడుచు(-కుడుచు) అ.క్రి. మనగుడుపులుగుడుచు. హర. 5.5. మమవుమమ అ.క్రి. కాపరం చేయు. భాగ. 9.56. మగ్గొట్టె రూ. మనుగొట్టె. వి. ఒకజాతిగొర్రె, అడవిగొర్రె. రాజ.వి. 2.65. మన్ను. రూ.చూ. మంచు². స.క్రి. 1. బ్రతికించు, జీవింపజేయు. భార. ఉద్యో. 1.373; 2. అన్నవస్త్రాదులిచ్చి కాపాడు; 3. వర్తించేయు, ఉంచు, నిల్పు; 4. రక్షించు, ప్రోచు; 5. పెంచు, అభివృద్ధి నొందించు. మన్నమమవు వి. బ్రతినబ్రతుకు. తాళ్ల.నం. 1.19. మన్ను. రూ.చూ. మనవు. స.క్రి. 1. ప్రవర్తించేయు. అని. 4.17; 2. బ్రతికించు; 3. పోషించు; వి. 1. రక్షణం; 2. పోషణం.

మమ² రూ.చూ. మన్ను¹. వి. 1. మట్టి. వరాహ. 3.67; 2. భూమి, నేల. మను. 2.11.

మమదిండి(-లిండి) రూ.చూ. మన్నిండి. వి. ఒకజాతి పాము. ఆం.రా. 1.147. మమబిళ్ల. వి. బిళ్ళ దున్న. మమ(బెల్ల(-వెల్ల) వి. మండిబెల్లిక, కడళిగర్భవర్ణనం. కకుత్స్థ. 3.62. మన్నిండి రూ. మనుదిండి. వి. ఒకజాతి పాము. అము. 3.80.

మమ³ రూ.చూ. మన్ను². వి. ఋష్యమృగం, ఒకజాతి జింక.

మమ(బిడి(-బిడి²) రూ.చూ. మన్నిడి. వి. ఒకజాతి ఆడజింక. సారంగ. 1.10. మమ(బెంబి(-వెంబి) వి. శ్రీ. ఋష్యమృగం, ఒకజాతి ఆడజింక. మమ(బోతు(-పోతు²) రూ. మన్నుబోతు, మన్నోతు. వి. పురుషఋష్య మృగం. ఒకజాతి మగజింక. ఇందు. 2.57. క. మరె. ఒకరకం జింక; త. మరై. జింక. లేడి, అడవిదున్న; పో.చూ. మణుక. ఒకరకం జింక. మన్నిడి రూ. మను(బిడి, మన్ను(బిడి. వి. ఒకజాతి ఆడజింక. గౌ. హరి. పూ.605. మన్నోతు రూ.చూ. మనుబోతు. వి. పురుషఋష్యమృగం. ఒకజాతి మగజింక.

మమగు చూ. మలుగు, రూ. మనువు¹. అ.క్రి. చచ్చు. ఆధ్యా. రా. యు. 181వు.

మమమ రూ.చూ. మన్నుడు. వి. మనుమడు. పండి. చ. 1.14వు.

మనుమడు రూ.చూ. మన్మడు. వి. 1. పౌత్రుడు, కొడుకు కొడుకు. భార. ద్రోణ. 2.239; 2. పుత్రసంతతి లోనివాడు, మునిమనుమడు, ఇనుమనుమడు మొ. వారు. బసవ. 4.382పం.; 3. దౌహిత్రుడు, కూతురుకొడుకు. ఉ.రా. 4.318. మనుమరాలు రూ.చూ. మన్మతాళు. వి. 1. దౌహిత్రీ, కూతురు కూతురు. శుక. 2.151; 2. పుత్రుని పుత్రిక, పౌత్రి. ఆం. భా. 2.111.

మనువు³ రూ.చూ. మనుగు. అ.క్రి. మడియ, చచ్చు.

మనుషులగు చూ. మనిషి.

మనుసు రూ.చూ. మంచు¹. వి. మంచు.

మనెరు వి. తెల్లనిపూలు పూసే పెద్దతీగ (Celastus paniculata).

మనేగాళ్ళు చూ. మను¹. వి.బ.వ. మేరవాళ్ళు, గ్రామంలో రైతు దగ్గర మొత్తం సంవత్సరానికి నిర్ణయించుకొన్న ప్రకారం కళ్ళంలో రాన్యం తీసుకొనే చాళి, మంగలి మొ. వివిధ పృథుల వాళ్ళు.

మనేదారు వి. వైరి, ఆటంక పెట్టేవాడు, విరోధి. రాజవా. 5.42.

హిం. మనా, నిషిద్ధం, పర్జితం, అనుచితం; ఉ. మనా దార్. నిరోధించేవాడు, మనో. అడ్డగించుట, నిషిద్ధం; పార. మనా. నిషేధించిన, తరస్కారం, ఆటంకం, ప్రాతి కూల్యం, విరోధం.

<ఉ. మనోదార్.

మనేలా వి. రత్నాల వర్తకుల జాతి.

పో. మనిల్యా. కడియం; స్నా. మానిల్లా. కడియం. మానో. చేయి, మనోహలా. పిడికెడు.

<పో. మనిల్యా.

మనేసకట్టె రూ. మెనానకట్టి. వి. చెక్కతాపి, కొయ్యతో చేసిన తాపి, గరుగ్గా ఉన్న చోట్లను చదరం చేయటానికి వాడేది.

మనోరంజనచీర వి. కొంగులో ఆకులు, పూలు నడిమిభాగంలో మినాబుటాలు పడేట్టు నేసిన చీర.

సం. మనోరంజన-. మనస్సును ఆనందింపజేసే; సం. చీర-. వస్త్రం.

<సం. మనోరంజన- + సం. చీర. (అర్థవిపరి.).

మనోరంజితము వి. తోటల్లో పెంచబడి సువాసన కలపూలు పూసే మొక్క (Arabotrys odorotissimus).

సం. మనోరంజిత-. మనస్సుచే సంతోషపెట్టబడినది.

<సం. మనోరంజిత-. (అర్థవిపరి.).

మనోరమ వి. ఎండుపొగాకు మాదిరి రంగు.

సం. మనోరమ-. మనోహరమైనది, అందమైనది.

<సం. మనోరమ- (అర్థవిపరి.).

మనోరాగ రూ.చూ. మనోరాద. వి. మార్గశీర్షమాసంలో వచ్చే కార్తె.

మనోరాద రూ. మనాగ, మనారాగ, మనోరాగ. మన్రాగ.

వి. మార్గశీర్ష మాసంలో వచ్చే కార్తె.

సం. అనూరాధా. ఇరవయ్యేడు కార్తెల్లో ఒకటి.

<సం. అనూరాధా.

మనోవర్తి చూ. మను¹. రూ. మనవర్తి మనువర్తి. వి. 1. ఇంది వారికి భోజనాదులకైన ఖర్చు. ఉ. హరిశ్చ. 1.68; 2. భర్తచనిపోయిన స్త్రీలకు జీవనార్థమిచ్చే ధనాధికం, భరణం, జీవనానికై ఇచ్చే సొమ్ము మనువర్తికి సంస్కృతీకృత రూపం.

మనోహరలద్దు వి.బ.వ. భక్త్యవిశేషం.

సం. మనోహర-. ఇందైనది.

<సం. మనోహర- + తె. లద్దు + -లు (మిశ్రన.).

మన్ని రూ.చూ. మనికి. వి. 1. బ్రతుకు, సుఖజీవనం; 2. ఉనికి, వర్తించటం; 3. స్థలం, చోటు.

మన్నిపట్టు రూ. మనికిపట్టు. వి. నివాసస్థానం, నెలపు, ఉండే చోటు. కళా. 1.36.

మన్నితము రూ.చూ. మనికితము. వి. 1. దుఃఖం, మనో వ్యథ. ప్రబోధ. 5.5; 2. సందేహం; 3. జాలి, కరుణ. మన్మథ రూ.చూ. మనుగడ. వి. 1. సుఖజీవనం. వేంక. పంచ. 4.542; 2. బ్రతుకు, జీవనం; 3. జీవనోపాయం, జీవిక, జీవితం.

మన్మత్తె చూ. మను¹.

మన్మ చూ. మను¹.

మంత రూ.చూ. మంచియ. వి. జొన్నచేలు మొ. వాటిని కాపలా కాయటానికి కూర్చోవటానికి ఎత్తుగా వేసే చప్పరం, అరప.

మంతనమాడు చూ. మంతనము.

మంతనము వి. 1. ఆలోచన, రహస్యాలోచనం. భార. ఆది. 2.21; 2. ఏకాంతం. కాశీ. 4.215, శృం. నై. 7.137; 3. రహస్య సంభాషణం. శృం. నై. 8.70, కాశీ. 7.185; 4. రహస్యవిషయం. భాగ. 6.54.

సం. మంత్రణ-. గుప్తాలోచన, ప్రా. మంత్రణ-; పా. మంతనా;

క. మంత్రణ. రహస్యం, ఏకాంతప్రదేశం.

<ప్రా. మంత్రణ-.

మంతనమాడు అ. క్రి. ఏకాంతమాడు. కళా. 7.155.

<మంతనము + ఆడు. మంతనమునగోడజేరు అ. క్రి. రహస్యం ఆడటానికి ఒకమూలచేరు. శుక. 3.273. మంతన ముండు అ. క్రి. ఏకాంతముండు. హర. 5.11. <మంతనము + ఉండు. మంతనానముండు అ. క్రి. రహస్యా లోచనలో ఉండు. తాళ్ల. సం. 8.152. <మంతనము + -నన్ + ఉండు.

మంతనానముండు చూ. మంతనము.

మంతరకాటుక చూ. మంతరము.

మంతరము రూ. మంత్రము. వి. 1. ప్రసవోపాయం; 2. ఇంద్రజాలం, కనికట్టువిద్య.

సం. మంత్ర-. వేదం, ఆలోచన. వేదభాగం, దైవానుగ్రహానిమిత్రం జపించే మంత్రం; ప్రా. పా. అ.మా, మంత-;

క. మంతర. ఆలోచన.

<సం. మంత్ర- (విప్రకర్ష).

మంతరకాటుక వి. మంత్రించిన. కాటుక. బసవ.

5.135. మంత్రసావి రూ. మంత్రసావి. వి. ముఖంగా ప్రస
వించటానికి ఉపాయంచేసే చికిత్సకురాలు, సావిక. పాండు.
4.21. మంతిరించు అ.క్రి. మంత్రించు, మంత్రంవేయు,
మంత్రోద్ధారణం చేయు.

మంత్రసావి చూ. మంత్రము.

మంతి వి. ప్రసంగం, ప్రస్తావన. శివరా. 2.19.

సం. మంత్రన్. బుద్ధిమంతుడు, తెలివిగలవాడు; ప్రా.
మంతి. ఆలోచన, నలహా.

<ప్రా. మంతి.

మంతిరి వి. ప్రధానుడు, నచివుడు. భాగ. 10.871.

సం. మంత్రన్. బుద్ధిమంతుడు, తెలివిగలవాడు, నచి
వుడు; ప్రా. అ.మా. మంతి; పా. మంతన్. రుషి,
బుద్ధిశాలి, మంత్ర.

<సం. మంత్రన్.

మంతిరించు చూ. మంత్రము.

మంతు' వి. 1. ఆమాత్యుడు, ప్రెగ్గడ, మంత్ర. మను. 5.54;
2. మంత్రం. కళా. 2.48; 3. ప్రశస్తి, పొగడ. ప్రబంధ.
561; 4. ద్యూత మంత్ర, రాజుకు జూదంలో వినోదం
చేసేవాడు. ఆం.భా. 2.188; 5. చదరంగపు కాయల్లో
మంత్ర అనే కాయ.

సం. మంత్రన్. బుద్ధిమంతుడు, తెలివిగలవాడు,
మంత్ర-. గూఢభాషణం, ఆలోచన వేదం, బ్రాహ్మచేతక
వేదభాగం; ప్రా. మంత-. మంత్ర;

క. మంతు. మంత్ర.

<ప్రా. మంత-.

మంతుకునెక్కు(-ఎక్కు) అ.క్రి. ప్రసిద్ధినిపొందు. తాళ్ల.
సం. 7.111. మంతుకెక్కినవాడు(-ఎక్కినవాడు) విణ.
ప్రసిద్ధుడు, ఖ్యాతుడు. ఆం.భా. 3.4.

మంతు' వి. మనత, గొప్పతనం. రం.రా. క్షిప్రం. 228 ప
10 సం.

సం. మహత్. గొప్పది. పెద్దది; ప్రా. మహంత-.
గొప్ప, పెద్ద; పా. మహంత. గొప్ప, పెద్ద.

<ప్రా. మహంత-.

మంత్రకాదు చూ. మంత్రము.

మంత్రగాదు చూ. మంత్రము.

మంత్రతంత్రలాలామాలములు వి.బ.వ. చిన్నచిన్న చిట్కాలు.
బసవ. 6.150వ.

సం. మంత్ర-. ఆలోచన, దేవతాదుల్ని ప్రసన్నం చేసు
కోవటానికి జపించే మంత్రం, తంత్ర-. అధీనం, ఔషధం.

<సం. మంత్ర తంత్ర + లాలామాలములు.

మంత్రతంత్రాలు వి.బ.వ. మాయలూ, మందులూ. పండి.చ.
3.389వ.

సం. మంత్ర-. ఆలోచన, తంత్ర-. అధీనం, ఔషధం.

<సం. మంత్రతంత్ర-+-ము+-లు. (అర్థవిపరి.)

మంత్రబోనాము చూ. మంత్రము.

మంత్రము రూ.చూ. మంత్రము. వి. 1. ప్రసవోపాయం; 2.
ఇంద్రజాలం, కనుకట్టు విద్య.

మంత్రకాదు రూ. మంత్రగాదు. వి. ఇంద్రజాల విద్య

తెలిసినవాడు. అచ్చ.రా.యు. 549. మంత్రగాదు రూ.
చూ. మంత్రకాదు. వి. ఇంద్రజాలవిద్య తెలిసినవాడు.
మంత్రబోనాము వి. నైవేద్య విశేషం. ద.హిం.కా. సంపు. 5.
కా.సం. 235. క్రి.శ. 1158. త. మంత్ర పోనకమ్.
మంత్రసావి రూ.చూ. మంత్రసావి. వి. సావిక. ఆము.
5.112.

మంత్రసావి చూ. మంత్రము.

మంత్ర వి. మంగలి. ఆలోచన చెప్పేవాడని వ్యుత్పత్తి.

సం. మంత్రన్. ఆమాత్యుడు, తెలివిగలవాడు.

<సం. మంత్రన్ (అర్థవిపరి.).

మంద వి. 1. ఆవులు మొ. పశువుల సమూహం, కిలారం. భార.
అది. 4.212; 2. గుంపు, సమూహం. కు.సం. 5.105;
3. ఆవులు మొ. పశువుల సమూహం ఉండే గోష్ఠి. భార.
అను. 3.5; 4. గొల్లపల్లె, మోషం, ప్రేవల్లె. భాగ.
హ. 312.

క. మంది, మందె. ఆవులు మొ. వాటి గుంపు; త.
మంతై; పర్తి. మంద.

మందకట్టు రూ. మందగట్టు. వి. గొల్లపల్లెలవారు చేసు
కునే కట్టడ, నియమం, ఏర్పాటు; అ.క్రి. పేడ మొ.
వాటితో నత్తువ కలిగించటానికి ఆవులు, మేకలు మొ. వాటి
మందల్ని రాక్రుకు పొలాల్లో నిలుపు. త. మంతైకట్టు.
మందకడుగుడు వి. బొచ్చు కత్తిరించే ముందు గొర్రెల మం
దని చెరువులో కడగటం. మందకాదు వి. పశువుల మందను
కాచేవాడు. పండి.చ. 2.156. మందకొవారి వి. గొర్రెల
మంద యజమాని. మందగట్టు(-కట్టు) రూ.చూ. మందకట్టు.
స.క్రి. పశువుల్ని ఎరువుకోసం పొలంలో కట్టివేయు. మంద
గరడ వి. వన్యమృగ విశేషం. మందగుది రూ. మందగుదె.
వి. 1. పశువులు కాళ్ళిడ్చుకుంటూ నడిచే ఒకవిధమైన కుంటి
నడక. హంస. 5.31; 2. నడిచేముందు కొంచెంసేపు
వెనక కాళ్ళు ఈడుస్తూపోయే జబ్బు. మందగుదివనరం వి.
మందగుదికల పశువు. మందగుదె రూ.చూ. మందగుది. వి.
నడిచేముందు కొంచెంసేపు కాళ్ళిడ్చుకుంటూ పోయేజబ్బు.
మందగొమ(-కొమ) అ.క్రి. మందగాకూడు, గుంపుకూడు.
మందవట్టు వి. గోష్ఠం, పశువులుండేచోటు. గౌ. హరి. పూ.
519 పం. మందపిచ్చుక వి. మందలో కలిసిఉండే పిచ్చుక.
మందపెట్టు స.క్రి. ఎరువుకోసం పశువుల్ని పొలంలో కట్టి
వేయు. మందపోచెమ్మజాతర రూ. మందపోసెమ్మ జాతర.
వి. గొర్రెలమంద క్షేమంకోసం మందపోచెమ్మ పేరుమీద
చేసే పండగ. మందపోసెమ్మజాతర రూ.చూ. మందపోచెమ్మ
జాతర. వి. గొర్రెలమంద క్షేమంకోసం మందపోచెమ్మ
పేరుమీద చేసే పండుగ. మందప్రాయాలు వి. గొల్ల
పల్లెలోఉండే శ్రీ. గోపిక. పాండు. 2.14. మందబయలు
వి. శగడా, పశువుల మందలునిల్చే కిస్తులేని భూమి. మందల
వాళ్ళు విణ.బ.వ. గాడిద మందల్ని తోలుకుంటూ మందు
లిచ్చుకుంటూ ఊరూరా తిరిగేవారు. మందలుగొమ(-కొమ)
అ. క్రి. మందగాకూడు, గుంపుకూడు. కు.సం. 7.92.
మందవాడు విణ. గొల్లవాడు. హరి.పూ. 6.9. మంద
వామిళ్ళు వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్లు. మందవేయు స.క్రి. మంద

గట్టు. మందనతి వి. మందప్రోయాలు, గోపిక. ఆము.
5.67. నం. సతి. పతివ్రత, స్త్రీ.

మందగించు చూ. మందము.

మందగిలు చూ. మందము.

మందగిల్లు చూ. మందము.

మందంకల్లు చూ. మందము.

మందట వి. 1. సమీపం. భార. ఆను. 2.423 ; 2. తగవు, వివాదం. దశకు. 5.45 ; 3. ఉడుకువ, ఉరట, నిర్వాహ పారత్వం; హరి.ఉ. 7.32 ; 4. కలహం, జగదం. భాగ. 8.320 ; 5. వ్యవహారం. ఆం.భా. 1.113 ; అవ్య. సమక్షంలో, ముందట.

మందటాడు అ.క్రి. జగదం అడు. తాళ్ల.నం. 18.270.

<మందట+అడు. మందటిలు రూ.చూ. మందటిల్లు.

అ.క్రి. అడుగు. మందటిల్లు రూ. మందటిలు. అ.క్రి. 1.

ఉడుగు, నిలిచిపోవు, క్షీణించు, తగ్గు. ట.నం. 9.133 ; 2.

మెండుకొను, అతిశయించు. చంద్రభా. 3.148 ; 3. మిన్న

కుండు, ఉరకుండు. సారంగ. 2.34.

మందటాడు చూ. మందట.

మందటిలు చూ. మందట.

మందటిల్లు చూ. మందట.

మందడి! వి. 1. ఉద్యోగ వాచకం, అశ్వసాహిజి. ద.హిం.శా. సంపు. 6. శా.నం. 639. క్రి.శ. 1177 ; 2. పశువుల బయలు. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.నం. 274. క్రి.శ. 1230 ; 3. అశ్వం, గుర్రం. పండి.చ. 5.388 పు ; 4. అశ్వశాల, లాయం. నవనాథ. 3.142 పు. 17 పం.

నం. మందురా. గుర్రపుకాల.

మందడి(డు) వి. గుర్రపువాడు, మందురకుడు. భార. విరా. 1.95.

మందడి! రూ.చూ. మందలి! వి. 1. బల్లలు మొదలైనవి ఒకటితో ఒకటి కూర్చే భాగం, సంధిస్థానం ; 2. రెండు పొలాలకిగాని రెండు నివేశ స్థలాలకిగాని మధ్యనుండే సరి హద్దు ; 3. దర్జు, గోడ కట్టేటప్పుడు రాళ్ళమధ్య వచ్చే నందు ; 4. రాకీస్తంభంలోని బాగాలను అతికిన నందు.

మందడిగట్టు వి. రెండు పొలాలమధ్య హద్దుగా వేసిన మట్టికట్ట. మందడిదాయి వి. హద్దురాయి, పొలానికి హద్దులు నిర్ణయించి ప్రభుత్వంవారు గుర్తుగా పాతిన రాయి.

మందడిసావి చూ. మంద. వి. గొల్లభామ. తాళ్ల.నం. 17.343.

మందడి(డు) చూ. మందడి!

మందండిలు చూ. మందము.

మందనగొయ్య (-కొయ్య) వి. మానికంకొయ్య, బండిపరం జారకుండా ఇరుసుమీద అడ్డుపెట్టిన కొయ్య.

మందన్నప్రా(కెల్ల)దెచ్చు చూ. మందు.

మందవటుచు చూ. మందము.

మందము వి. 1. పరిపుష్టి, బలుపు. దశా. 2.224 ; 2. దశనరి, 3. లావు ; 4. చిక్కదనం ; విజ. 1. స్థూలం, లావైంది. ద్వి.నల. 3.22 ; 2. దశనరైంది ; 3. నీటి ప్రవాహంలో ఉండే మిక్కిలి లోతైన మడుగు.

నం. మంద-. అల్పమైన, మూఢమైన, అనమర్థమైన,

అలసమైన.

<నం. మంద- (అర్థవిపరి.).

మందగించు అ.క్రి. మందమగు, తగ్గు. హంస. 2.93.

<మందము+-ఇంచు. మందగిలు రూ.చూ. మందగిల్లు.

అ.క్రి. మందమగు, తగ్గు. మందగిల్లు రూ. మందగిలు.

అ.క్రి. మందమగు, తగ్గు. మందంకల్లు వి. అడుగురాయి,

ఇంటి నేలమీద పరిచే పల్పని రాయి. మందండిలు వి.బ.వ.

లావు గింజలలో కొన్నిరకాల వడ్లు. మందవటుచు న.క్రి.

మందపడచేయు, క్షీణింపచేయు. భాగ. 3.83. మందము

చేయు న.క్రి. మక్కుమంచం, తలుపులు మొ.వి చేసి

నప్పుడు పలకలలోని రంధ్రాలు కనపడకుండా వద్రంగి ఒక

విడమైన వదార్థంతో మెత్తు.

మందయిపోవు చూ. మందు.

మందరి చూ. మందు.

మందలి! రూ.చూ. మనుదల. వి. 1. మనుగడ, జీవనం ;

2. ప్రాణం, జీవం ; 3. సేద్యం కార్యక్రమం ; 4. విషయ

విపులీకరణం ; 5. క్రమం.

మందలిచేయు న.క్రి. ఒక పనిలో ఒక ఘట్టాన్ని పూర్తి చేయు. మందలివిడుచు న.క్రి. జీవంతో వదలు. నిర్వ.రా. 7.68.

మందలి! రూ. మందడి! వి. 1. తెరువు, మార్గం, తెరగు, విధం. భాగ. 10 పూ. ; 2. సమీపం. యయా. 4.10 ; 3. మేర, హద్దు. సారంగ. 1.67 ; 4. గట్టు ; 5. రెండు బాగాల కలయిక ; 6. పొలంలో గట్టు పొడవునా ఉన్న మేర.

మందలికడ్డి వి. దూలం వైయెత్తున నాలుగు వైపులకూ వేసే పిల్లదూలం. మందలిచాలు రూ. మందలిసాలు, మందల్పాలు, మందల్పాలు. వి. పొలం గట్టు పక్కన దున్నిన చాలు. మందలితీగె రూ. మందలితీగె. వి. అరికోత తీగ, తేనె వాసనగల పూలు పూసే అడవి తీగ (Combretum decandrum). మందలివట్టె వి. గట్టుదగ్గర దున్నిన చాలు. మందలిమలపు వి. చేనిగట్టు దగ్గర దున్నటం. మందలిమొలక వి. చేనిగట్టు దగ్గర దున్నటం. మందలించు న.క్రి. 1. ఆజ్ఞాపించు. పండి.చ. 2.110 ; 2. తలచు, పాటించు. కాళ. 3.4 ; 3. హెచ్చరించు. విష్ణుపు. 3 ; 4. మనవిచేయు, విన్నవించు. అని. 3.25 ; 5. చెప్పి, నిర్ధారణచేసి చెప్పి. రాధికా. 4.48 ; 6. పృచ్చించు, అడుగు. చెన్నబసవ. 3.183 ; 7. చీవాట్లుపెట్టు, తర్జించి బోధించు. <మందలి+-ఇంచు. మందలింపు వి. 1. వ్యవహారం. ఆం.భా. 1.113 ; 2. ఒకరికి జరిగిన అశుభాదులకు పోయి ఓదార్చటం, పరామర్శించటం ; 3. మందలించటం. మందలిసాలు(-చాలు²) రూ.చూ. మందల చాలు. వి. పొలం గట్టు పక్కన దున్నిన చాలు. మందల్పాలు రూ.చూ. మందలచాలు. వి. పొలం గట్టు పక్కన దున్నిన చాలు. <మందలి+చాలు. మందల్పాలు రూ.చూ. మందలచాలు. వి. పొలం గట్టు పక్కన దున్నిన చాలు. <మందలి+చాలు.

మందలింపు చూ. మందలి!

మందలింపు చూ. మందల¹.

మందలిసాలు చూ. మందల².

మందల్పాలు చూ. మందల¹.

మందల్పాలు చూ. మందల².

మందళ్లు చూ. మందల². వి.బ.వ. దున్ని చేసి గనిమల చుట్టు లోని భాగం.

మందన రూ.చూ. మంజన. వి. పెద్దపెట్టె, పెట్టె. కాన్క.రా. బాల. 675, రం.రా.బాల. 63 పు. 7 పం.

మందనము రూ.చూ. మంజన. వి. పెద్దపెట్టె. కా¹. 4.105.

మందాకు చూ. మందు.

మందారపూవు వి. 1. ఎరువురంగు ; 2. ఒకరకం పువ్వు. నం. మందార-. అందమైన ఎర్రపూలు పూసే చెట్టు.

<నం. మందార- + పూవు (మిశ్రన.).

మందారపూవుచీర వి. ఎరువురంగు చీర.

మందారం వి. ఎరువురంగు.

నం. మందార-. అందమైన ఎర్రని పూలు పూసే చెట్టు.

<నం. మందార- + ము (అర్థవివరి.).

మందారంచీర వి. ఎరువురంగు చీర.

మందారము వి. మోడం, మేఘావరణం. ఆం.భా. 1.71.

త. మంతారమ్. మబ్బువట్టటం, మంతారమ్, మందారమ్, ఉక్కపోత.

<త. మంతారమ్.

మందారి రూ. మందారె. వి. అందమైన పూలు పూసే చెట్టు (Bauhina tomentosa or Variegata).

నం. మందార-. అందంగా ఉండే ఎర్రపూలు పూసే చెట్టు, కల్పవృక్షాల్లో ఒకటి.

<నం. మందార-.

మందారె రూ.చూ. మందారి. వి. అందమైన పూలు పూసే చెట్టు.

మంది చూ. మంద. వి. 1. జనం, జనసమూహం. పండి.చ. 4.252 పు. ; 2. పరివారం, బలగం. యయా. 3.32 ; 3. కల్పలం, పదాతిశేన, సేన. యయా. 4.155.

క. మంది. ఆవుల గుంపు.

మందిగండ్రలు వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం. హంస. 4.128.

మందిసొమ్ము వి. పరద్రవ్యం.

మన్దిరి చూ. మను².

మందు వి. 1. ఔషధం, వ్యాధి నివారణ సాధనం. నిర్వ.రా. 4.65 ; 2. నిదర్శనం, తార్కాణం. భార.ద్రోణ. 3.194 ; 3. ఉపాయం, వెరవు. భార.ద్రోణ. 5.305 ; 4. ప్రతిక్రియ, ప్రతీకారం. భార.శల్య. 2.52 ; 5. దీని పట్టిక వచనమైన 'మందునకున్' అనేది కొన్నిపల్ల 'లేకమైనను' 'ఎంతమాత్రమును' అనే అర్థాన్నిస్తుంది. ఈ అర్థంలో దీనికి వ్యతిరేకార్థక క్రియతోనే ప్రయోగాలున్నాయి. భార.కాంతి. 4.395 ; 6. వ్యూషధం, పలపుమందు. ఆము. 1.76 ; 7. విషం, విషపదార్థం ; 8. సురేశ్వరం, గండకం మొ. వాటితో చేసి తుపాకుల బాణసంచు మొ. వాటి కుపయోగించే ఒకరకమైన చూర్ణం, ఆగ్నేయచూర్ణం ; 9. డైనమైట్, తూటామందు, రాళ్ళను పగలగొట్టే ప్రేలుడు

ద్రవ్యం ; 10. సారాయి ; విణ. దుర్లభం, అరిది. ఆము. 4.127.

క. మద్దు, మర్దు. మందు ; కొడ. మద్ది ; తు. మర్దు ; క. మరుంతు ; మ. మరున్ను ; తా. మద్ ; పర్తి. మెరుద్, మెర్దుల్ ; కొలా. మంద్ ; నా. మంద్ ; గ. మర్దిల్, మరిద్ ; కురు. మందర్ ; మాల్తా. మండు.

మందన్నప్రాశ్న(దెచ్చు అ.క్రి. చూచి రమ్మంజే కార్చి వచ్చు వంటిది. ఆము. 5.74. <మందు + అన్న(న్) + ప్రాశ్న + ఎల్లన్ + తెచ్చు. మందయిపోవు అ.క్రి. అరుదగు. వర.రా.బాల. పు. 174. 6 పం. <మందు + అగు + ఇ¹³ + పోవు. మందరి వి. మందులవాడు. <మందు + అరి. మందాకు వి. మందుకోసం ఉపయోగించే ఆకు, ఓషధి. ఆము. 2.7. <మందు + అకు. మందుకాయ వి. బొంగరం ఆకారంలో మూతి చిన్నదిగ పొడుగ్గా అడుగున రంధ్రంపెట్టి చేసిన మట్టిబుడ్డి. మందుకులేకుండు అ.క్రి. బొత్తుగా లేకుండు. బసవ. 4.97. <మందు + కున్ + లేక + ఉండు. మందుకొట్టు¹ అ.క్రి. సారాతాగు. <మందు + కొట్టు¹. మందుకొట్టు² వి. 1. మందుగుండుసామాను మొ. పేలుడు వస్తువులుంచే కొట్టు ; 2. సారాకొట్టు ; 3. ఔషధాలమ్మే దుకాణం. <మందు + కొట్టు³. మందు గట్టు వి. మందు చెట్టుండే పర్వతం, ద్రోణపర్వతం. లచ్చ.రా.యు. 272. మందువట్టడ వి. బాణాల, బాణ సంచు చేసే కాల. ఆం.భా. 2.25. మందుపిచ్చిక వి. మిథున అనే పక్షి. మందుపోతు వి. కాలహండి ప్రాంతపు దున్న. మందుబాయి వి. నల్లమందు మొ. మాదక ద్రవ్యార్ని సేవించేవాడు. మందుబుడ్డి వి. బొంగరం ఆకారంలో మూతి చిన్నదిగా పొడుగ్గా అడుగున రంధ్రం పెట్టి చేసిన మట్టి బుడ్డి. మందుమరి వి. మందుచెట్టుండే పర్వతం, ద్రోణ పర్వతం. ఆం.భా. 2.28. మందుప్రాకు వి. ఔషధం అనటానికి మందూ మాకూ అని వాడుక. పండి.చ. ప్రథ. 2.389 పు. మందురా వి. చంద్రుడు. వ్య. మందులకు రాజు. మందులమారి వి. 1. మరులుమందుపెట్టేవాడు, పెట్టేది, వ్యక్తికియాచేదిని. పండి.చ. 2.116 ; 2. మందులుపెట్టి మగడిని మలుపుకొనే స్త్రీ. మందులమారితీగ వి. కొండలమీద పెరిగి తెల్లని పళ్ళు కాసే తీగ. (Vitris carnos). మందులవాండ్లు విణ.బ.వ. మందులమ్ముకొని జీవించే ఒక ఆటవిక జాతి. మందులవాడు వి. 1. మందులమారి ; 2. మందులు అమ్మేవాడు ; 3. మందులుచేసేవాడు ; 4. వైద్యుడు. మందులాడి విణ. మర్దుమందుపెట్టేది. చెన్నబసవ. 2.24.

మందురు రూ.చూ. మాద్రి¹. వి. మచ్చు.

మందెన్నఅంగడము వి. గుణగణాలు తెలియని గొడ్డు.

మందెమేలము రూ. మందెమేళము. వి. 1. గర్వం, అహంకారం. పండి.చ. 2.154 పు. ; 2. చనువు, అతిపరిచయం, జంకుగొంతులు. భోజ. 4.157 ; 3. ఉపేక్ష, ఒప్పు రికం. భాగ. 10 ఉ. 578 ; 4. స్నేహం, చెలిమి. విప్ర. 4.17 ; 5. గేలి, పరిహాసం. ఆం.భా. 1.189.

క. మందివాళ, మందెవాళ. నిర్లక్ష్యం.

మందేమేళము రూ.చూ. మందేమేలము. వి. 1. గర్వం; 2. చనువు; 3. మైత్రి; 4. ఉపేక్ష; 5. గేలి.

మన్న¹ రూ. మన్నా². వి. అడ్డగింపు, నిరోధం.

ఒ. మనా.; హిం.ఉ. మనా. నిషేధం, అడ్డగింత;

క. మన్నా.

<ఉ. మనా.

మన్న² రూ.చూ. మన్నీడు. వి. 1. భూస్వామి; 2. సామంతుడు; 3. ప్రభువు, దొర.

మన్నీడు రూ.చూ. మన్నీడు. వి. 1. స్వామి, ప్రభువు; 2. మన్నెపు దొంగ.

మన్నంగొత్తుడు చూ. మన్నన.

మన్నన వి. 1. దయ, అనుగ్రహం. కు.నం. 4.61; 2. పరిహారం. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.నం. 427. క్రి.శ. 1270; 3. గౌరవం, సన్మానం. భార. విరా. 1.133; 4. ఆదరం. వసు. 1.111.

సం. మానన-. గౌరవించటం; ప్రా. మణ్ణణ-. ఆదరం; జై.శా. మణ్ణణ-.; పా. మణ్ణనా.;

క. మన్ననె. గౌరవించటం, ఆదరించటం, సన్మానించటం, మన్నణి, మన్నణె. గౌరవం.

<ప్రా. మణ్ణణ-.

మన్నంగొత్తుడు వి. గౌరవంచేనివాడు. కు.నం. 7.49.

<మనన+కొత్+-(డు. మన్ననచేయు రూ. మన్నన సేయు, స.క్రి. ఆదరించు. భాగ. 10 పూ. 1766. మన్నన మానిన వి. 1. గౌరవించదగినవ్యక్తి. భార.విరా. 1.128; 2. గౌరవించగల మనుష్యుడు. మన్ననసేయు రూ.చూ. మన్ననచేయు. స.క్రి. ఆదరించు. దశా. 6.37.

మన్ననారు రూ. మన్నారు. వి. తమిళనాడులోని పాండ్య మండలంలో విల్లువుత్తూరులో వేంచేసి ఉండే దేవుడు. మన్నారు. ఆము. 2.87.

మన్నమనువు చూ. మను¹.

మన్నసాల రూ.చూ. మల్లసాల. వి. చావడి, బయటిపంచ.

మన్నా¹ వి. క్రైస్తవ మతపరిభాష, అమృతం, దివ్య ప్రసాదం, ఐగుప్త దాస్యవిముక్తులై ఇజ్రాయేలను గూర్చి వలస వెళుతూ యూదులకు యెహూవా ప్రసాదించిన ఆహారం, మానా.

పో. మనా. దివ్యప్రసాదం; స్పా. మనా; హిబ్రూ. మాన్. దీనికి మూలం.

<పో. మానా.

మన్నా² రూ.చూ. మన్న¹. వి. అడ్డగింపు, నిరోధం.

మన్నాడు రూ.చూ. మున్నాడు. వి. ఆరోజు తరువాతి రోజు.

మన్నారు రూ.చూ. మన్ననారు. వి. తమిళనాడులోని పాండ్య మండలంలో విల్లువుత్తూరులో వేంచేసి ఉండే దేవుడు.

మన్నాన చూ. మన్ను¹.

మన్ని¹ వి. 1. జీవం, ప్రాణం. రం.రా. కిష్కిం. 215 పు. 11వం.; 2. మనుగడ.

త. మన్ను(త్). బతుకు.

మన్నిగొనిపించు(-కొనిపించు) స.క్రి. చంపించు. దశా.

7.25. మన్నిగొను(-కొను) స.క్రి. 1. చంపు, వరించు. భార.క్రి. 2.90; 2. (ప్రాణాలుతీయు) మిక్కిలి బాధ పెట్టు. హరి.పూ. 5.225.

మన్ని² వి. పెదతలలో ఉండే నరం, గ్రీవాపశ్చాద్భాగంలోని నిర.ఆం.భా. 2.132.

మన్నిక¹ చూ. మన్నన. వి. మన్నన, సన్మానం. ఆం.భా. 1.134.

మన్నిక² చూ. మన్ను⁴.

మన్నికవాలు చూ. మన్ను⁴.

మన్నికాలు చూ. మన్ను⁴.

మన్నించు చూ. మన్నన. స.క్రి. 1. గౌరవించు. భార.ఆది. 6.222; 2. సన్మానించు, బహూకరించు. భార.కాంతి. 5.121; 3. కరుణించు, అనుగ్రహించు. హర. 6.6; 4. ఆదరించు. కాశీ. 4.148; 5. ఇచ్చు, ఒనగు. రాజవా. 2.15; 6. రక్షించు, కాపాడు. వేం.మా. 2.128.

క. మన్నిస్తు.;

సం. మాన్.; ఒ. మన్నా.

మన్నింపు వి. 1. మన్నించటం. ఆం.భా. 1.134; 2. అపరాధక్షమ.

మన్నింపు చూ. మన్నించు.

మన్నియ రూ.చూ. మన్నీడు. విణ. శ్రేష్ఠుడు. అచ్చ.రా.బాల 204; వి. ప్రభువు. అచ్చ.రా.ఆరణ్య. 73.

మన్నియతీటు వి. మాన్యాలపై విధింపబడే పన్ను. ద.హిం.శా. సంపు. 10. క్రి.శ. 1078. మన్నియతీటు పయిండ్లి వి. మన్నియతీరుపనిండి, మాన్యంపై విధింపబడే రొక్కరూపమైన పన్ను. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.నం. 83. క్రి.శ. 1125.

మన్నియడు రూ.చూ. మన్నీడు. వి. ప్రభువు; విణ. శ్రేష్ఠుడు.

మన్నియము రూ.చూ. మన్నెము. వి. 1. సన్మానించి ఇచ్చిన భూభాగం; 2. పర్యతప్రాంత ప్రదేశం; 3. నివాస స్థానం; 4. దుర్గమప్రదేశం.

మన్నియముచ్చు వి. కొండల్లో ఉండే దొంగ. హరి పూ. 5.142.

మన్నియముచ్చు చూ. మన్నియము.

మన్నిల్లు చూ. మన్ను¹.

మన్నీడు రూ. మన్న², మన్నడు, మన్నియ, మన్నియడు, మన్నె², మన్నెడు. వి. 1. మండలాధిపతి, ప్రభువు, దొర. భార.శల్య. 1.9; 2. సామంతరాజు, 3. భూస్వామి. విణ. శ్రేష్ఠం, శ్రేష్ఠుడు. ద్వి.సార.చ. 3.111 పు. 20 వం.

క. మన్నెయ. సేనానాయకుడు, ముఠానాయకుడు;

త. మన్. రాజు, వీరుడు, భూస్వామి, దొర, భర్త. మన్నన్. రాజు, దొర, మన్నవన్. రాజు; మ. మన్నన్, మన్నవన్. రాజు.

పో.చూ. సం. మాననీయ-. గౌరవించతగ్గవాడు. మన్ను¹ రూ. మను². వి. జౌ. 1. మట్టి. భార.ఆది. 5.232; 2. భూమి, నేల. కాశీ. 1.121.

క. మణ్ణు, మణల్, మళల్, మలల్, మరల్. ఇనక, కంకర; కొద. మణ. ఇనక, మణ్ణ. మట్టి; తు. మణ్ణు. భూమి, సున్నం, మట్టి; త. మణ్. భూమి, దుమ్ము, మట్టి, పొడినేల, మనల్. ఇనక, కంకర; మ. మణ్, మణ్ణు. భూమి, మన్ను, మట్టిగోడ; కో. మణ్. భూమి, మట్టి, వెల్లవేయు, తుప్ప, మణల్. ఇనక, కంకర. తొ. మొణ్. భూమి, మట్టి, సున్నం, నేల, ఎర్రమొల్. ఇనక, కంకర; కొం. మణు. ఇనక, కంకర; పర్తి. మన్. నం. మృత్స్న, మంచిమన్ను.

<మూ.ద్రా. *మణ్.

మంటిఅడుగు వి. కుమ్మర్లు మట్టికలిపే చోటు. <మన్ను¹ + -ఇ³ + అడుగు. మంటికోపు వి. మట్టిదిబ్బ. <మన్ను¹ + ఇ³ + కోపు. మంటిగడ్డ వి. మట్టిగడ్డ. <మన్ను¹ + -ఇ³ + గడ్డ. మంటిగలాసు రూ.చూ. మట్టిగలాసు. వి. కల్లుతాగటానికి వాడే పొడవాటి మట్టిపాత్ర. <మన్ను¹ + -ఇ³ + గలాసు. మంటిగూండ్లు వి.బ.వ. బాలక్రిడా విశేషం. హంస. 3.146. <మన్ను¹ + -ఇ³ + గూండ్లు. మంటిగోడ వి. మరుగుగోడ. <మన్ను¹ + -ఇ³ + గోడ. మంటిగ్లాసు రూ. చూ. మట్టిగలాసు. వి. కల్లు తాగటానికి వాడే పొడుగాటి మట్టి పాత్ర. <మన్ను¹ + -ఇ³ + గ్లాసు. మంటిలిండి వి. తేలు. సాంబ. నానా. 83. <మన్ను¹ + -ఇ³ + తిండి. మంటిమావే వి. మన్నులోనుండి తీసిన ఒకరకం చమురు, కిరసనూనె. <మన్ను¹ + -ఇ³ + నూనె. మంటిపెంకు వి. మీదపొయ్యి వేయించటానికి వాడే పెంకు. <మన్ను¹ + -ఇ³ + పెంకు. మంటిపొయ్యి వి. మూడు వైపులా గోడలాగ పెట్టి ముందువైపు కట్టెలు పెట్టటానికి జానెడు వెడల్పు మూతి ఉండే వంటపొయ్యి. <మన్ను¹ + -ఇ³ + పొయ్యి. మంటిబుక్కరు వి. విషంలేని ఒకజాతి పాము. <మన్ను¹ + -ఇ³ + బుక్కరు. మంటిభూమి వి. ఇనకనేల. పొరలు పొరలుగా ఇనక ఇతర విధాల మట్టి కలిసి ఉండే నేల. నం. భూమి-. నేల. <మన్ను¹ + -ఇ³ + నం. భూమి-. మంటిపారి వి. మట్టిని మెత్తి చేసిన సారె. <మన్ను¹ + -ఇ³ + సారి. మన్నాన వి. భూమిపై ఆళ, భూమిపై ఉండాలనే ఆళ. కు.నం. 10.142. <మన్ను¹ + ఆన. మన్నిల్లు వి.ఓ. భూమిలోపల నిర్మింపబడిన ఇల్లు, నేలమాలె, భూగృహం. దశకు. 8.83. <మన్ను¹ + ఇల్లు. మన్నుకానుపు రూ. మన్నుకాన్పు. వి. సీతాదేవి, భూపత్రి. మన్నుకాన్పు రూ.చూ. మన్నుకానుపు. వి. సీతాదేవి, భూనుక. మన్నుగుబ్బి వి. నులువుగా తిరగటానికి వీలుగా రంధ్రం ఉన్న మట్టి. వరిపొట్టు కలిపి భూమిలో పాతిపెట్టిన మట్టిదిమ్మ. మన్నుగొట్టం వి. సారా బట్టిలో గూనకి రాయబారం కుండకి చేర్చి అమర్చిన మట్టి గొట్టం. మన్నుగొట్టికొనిపోవు(-కొట్టికొనిపోవు) అ.క్రి. నాళన మగు. మన్నుచూలి వి. సీతాదేవి. అచ్చ.రా.నం. 33. మన్నుచేయు న.క్రి. మట్టితో కలుపు. మన్నుతాలుపు రూ. చూ. మన్నుతాలుపు. వి. భూధరం, పర్వతం. మన్నుతాలుపు రూ. మన్నుతాలుపు. వి. పర్వతం, భూధరం. అచ్చ.రా. అయోధ్యా. 104. మన్నుతెర వి. సారెపలకమీద వేసిన

మట్టిముద్ద. మన్నువాకు అ.క్రి. చచ్చు, మరణించు. మన్ను పాకం వి. మట్టిపాత్రలు తయారుచేయటానికి అనుకూలంగా ద్విరుగ చిక్కటి పాకంలో ఉన్న బురదమట్టి. మన్నుపీట వి. కుండల్ని నర్సేటప్పడు కుమ్మరి కూర్చోవటానికి చేసుకున్న మట్టిదిమ్మ. మన్నుతే(డు) వి. భూపతి, రాజు. కాశీ. 6.141. మన్నువారి వి. కేటు, మట్టిగోడ కట్టడంలో తడవకు మూరెడెత్తున నిర్మించిన గోడ. మన్నేరి వి. మంచినేల. ఎర్రనేలలో సారవంతమైంది. మన్నేట్టు అ.క్రి. భూదానం చేయు. పాండు. 5.41. <మన్ను¹ + పెట్టు.

మన్ను² రూ. మను². వి. ఒకజాతి జింక. పి.శకు. 2 15, నవనాథ. 1.34 పు. 31 పం.

మన్ను(బిడి(-సిడి²)) రూ. చూ. మన్నిడి. వి. ఆడ ఋష్య మృగం. యయా. 1.104. మన్ను(బెంటి(-పెంటి)) వి. ఆడ ఋష్యమృగం. కకుత్స్థ. 4.93. మన్ను(బోతు(-పోతు²)) రూ. చూ. మను(బోతు. వి. ఒకమగజాతి జింక. ఉ.హరి. 4.26.

మన్ను³ వి. యుద్ధసాధన విశేషం. ఉ.హరి. 3.36.

త. మణ్. గొప్పదనం, శ్రేష్ఠత.

మన్ను⁴ రూ.చూ. మను⁴. అ.క్రి. ఉండు, ఎక్కువ కాలం ఉండు. వసు. 3.146.

మన్నిక² వి. ఎక్కువ కాలం ఉండటం. మన్నికవాలు రూ. మన్నికాలు. వి. రొమ్ముమీద ఉండే నుడి. మన్నికాలు రూ.చూ. మన్నికవాలు. వి. రొమ్ముమీద ఉండే నుడి.

మన్నె¹ రూ. మున్న. వి. నముద్రతీరంలో పెరిగి పచ్చని పూలు పూసే మొక్క (Crotalaria laburnifolia). మన్నె² రూ. చూ. మన్నీ(డు. వి. రాజు, సామంతరాజు. తపతీ. 1.14.

మన్నెకా(డు) చూ. మన్నెము.

మన్నెకావలి చూ. మన్నెము.

మన్నె(డు) చూ. మన్ను. వి. పుగిని పొందినవాడు.

మన్నె(డు) రూ.చూ. మన్నీ(డు. వి. 1. రాజు; 2. ఆడవి ప్రాంతానికి పాలకుడు.

మన్నెదొర చూ. మన్నెము.

మన్నెపుజ్వరము చూ. మన్నెము.

మన్నెపుదొర చూ. మన్నెము.

మన్నెపువా(డు) చూ. మన్నెము.

మన్నెము రూ. మన్నియము, మన్యము. వి. 1. సన్మానించి ఇచ్చిన భూతాగం. బనవ. 3.548; 2. పర్వతప్రాంత ప్రదేశం. ఆము. 4.257; 3. నివాసస్థానం. నుద. 2.92; 4. దుర్గమప్రదేశం. ఆం.భా. 2.7.

నం. మ నిత-, మాన్య-. గౌరవించబడినది, మన్నించబడినది; ప్రా. మానియ-.

పర్తి. మనామ. అడవిలో చెట్లకొట్టి సాగుచేసిన భూమి. <ప్రా. మానియ-.

మన్నెకా(డు) వి. ప్రభువు. తపతీ. 1.4. మన్నెకావలి వి. దేశంలో కాంతిభద్రతలు నెలకొల్పే నియోగం (దాన వ్యయాదులకు కొన్ని భూముల గ్రామాలవల్ల వచ్చే ఆదాయాన్ని ప్రత్యేకించటం). నె.గా. ఒంగోలు. 102. క్రి. శ. 1726. మన్నెదొర రూ. మన్నెపుదొర. వి. అధిపతి,

ప్రభువు. కృ.శకు. 1.70. మన్నెపుజ్వరము వి. ఒకరకం జ్వరం, మలేరియా. మన్నెపుదొర దా. చూ. మన్నెదొర. వి. అధిపతి, ప్రభువు. మన్నెపువాడు విణ. రైతులవల్ల ఏర్పాటుచేయబడిన మాదిగవాడు. మన్నెముదన్ను(-తన్ను) అ.క్రి. ఒకరికి లోబడక స్వతంత్రించి ఉండు. శృం. నై. 7.48. మన్నెముల్లు వి మేకల కారిగిట్టలో ముల్లుతీసే పెద్దనూది. హంస. 2.75. < మన్నెము + ముల్లు. మన్నెరాజు వి. మండలాధిపతి, సామంతరాజు. ప్రబోధ. 1.25. మన్నెతీకము వి. ప్రభుత్వం, అధికారం. వైజ. 2.70. మన్నెతేడు వి. మన్నెపుప్రభువు. మన్నెవాడు. విణ. రాజు, సామంతరాజు. సారంగ. 1.62.

మన్నెరాజు చూ. మన్నెము.

మన్నెతీకము చూ. మన్నెము.

మన్నెతేడు చూ. మన్నెము.

మన్నెలు చూ. మన్నన. వి.బ.వ. 1. నాట్యవిశేషం ; 2. నతి విశేషం.

మన్నెవాడు చూ. మన్నెము.

మన్నేరి వి. ఒకానొక జాతి మనుష్యుడు. హంస. 3.29.

మన్నేరి చూ. మన్ను¹.

మన్ను చూ. మన్ను¹.

మన్నిడి చూ. మన్ను³.

మన్న రూ.చూ. మన్నుడు. వి. మనుమడు. ఉదయ. 3.56.

మన్నరాలు రూ.చూ. మన్నతాళు. వి. 1. పాత్రుని పుత్రిక, పౌత్రి. రం. రా. ఉ. 26పు. 3వం ; 2. దౌహిత్రీ, కూతురు కూతురు. మన్నతాలు రూ.చూ. మన్నతాళు. వి. కూతురు లేక కొడుకు కూతురు. ద. హిం. ౯. సంపు. 5. ౯. సం. 1091. క్రి.శ. 1123. మన్నతాళు రూ. మనమరాలు, మనుమరాలు, మన్నరాలు, మన్నతాలు. వి. కూతురు లేక కొడుకు కూతురు. భైరవకొండ గాననం. క్రి.శ. 7వ శతాబ్ది.

మన్నడు రూ. మనమడు, మనుమ, మనుమడు, మన్న. వి.

1. పాత్రుడు, కొడుకుకొడుకు. భార. ఆది. 3.118; 2. దౌహిత్రుడు, కూతురు కొడుకు; 3. పుత్రసంతతిలోనివాడు, మునిమనుమడు, ఇనుమనుమడు మొ. వారు.

మన్నథబాణము వి. తెల్లని అందమైన పూలు పూసే మొక్క (Jasminum sambac).

సం. చున్నథబాణ-. అరవిందాది పుష్పాలు.

<సం. మన్నథబాణ-+-ము. (అర్థవివరి.).

మన్నథబాణాలు వి.బ.వ. 1. ఒకరకం వడ్డు. హంస. 4.128; 2. గుత్తగాడిదే రెండురంగులు కలపూలు.

సం. చున్నథబాణ-. మన్నథునిబాణాలు, పువ్వులు

<సం. మన్నథబాణ-+-ము+-లు (అర్థవివరి.).

మన్యము రూ.చూ. మన్నెము. వి. 1. ఇనాంనేల ; 2. దుర్గమ ప్రాంతం, అడవులతో కొండలతో కూడుకొన్న భూభాగం.

మన్యసుల్తాను వి. మన్నెరాజు, సామంతప్రభువు. ద.

హిం. ౯. సంపు. 5. ౯. సం. 1286.

మన్యసుల్తాను చూ. మన్యము.

మన్వాగ రూ.చూ. మనోరాధ. వి. మార్గశిర మాసంలో వచ్చే

కారై.

మన్వెట్టు చూ. మన్ను¹.

మవున రూ.చూ. మువనల్. విణ. ప్రత్యేకమైన ; వి. పల్లెటూరు.

మప్పితము చూ. మప్పు.

మప్పు స.క్రి. 1. నేర్పు, అభ్యసించేయు ; 2. మాటల్ని కప్పిపుచ్చు ; వి. అభ్యాసం.

కొం. చుర్తి. నేర్చుకొను, చుర్న్. నేర్పు ; కుణ. చూన్పు. శిక్షణచు, (మిహినై. నేర్పు).

మప్పితము విణ. మితం, పరిమితం. మప్పుగడ (-గడ³)

వి. 1. అలవాటు ; 2. క్రమశిక్షణ.

మబ్బు వి. 1. మత్తు, మాంద్యం, మగత. రం. రా. ఉ. 29పు. 24వం ; 2. చీకటి, అంధకారం. వేంక. పంచ. 1.259 ; 3. మేఘం, మొయిలు. ఆము. 4.101 ; 4. అజ్ఞానం. చంద్రాంగ. 4.26 ; 5. మందకొడితనం ; 6. మాపు, నందవేళ.

క. చుర్వు, చుర్వు, చుబ్బు, మొబ్బు. చీకటి ; మనక చీకటి, అజ్ఞానం, నిద్రమత్తు, మూర్ఛత్వం, నిద్రమత్తువల్ల కలిగేరారం ; త. చుప్పు. మబ్బు, కమ్ము, చీకటివ్యాపించు, మత్తిలు, అజ్ఞానం, పొగరు, చుమ్మల్. మనకచీకటి.

మబ్బుపిలు అ.క్రి. ఆకాశంలో ఒకతట్టు ఎక్కువగా మబ్బుచేరు. మబ్బుకంకి వి. జొన్న మొ. వాటికి గింజలు లేని కంకి ఏర్పడే తెగులు. మబ్బుకొను అ.క్రి. మత్తిల్లు. పారి. 2.52. మబ్బుకొరివి వి. తెల్లనిపూలు కలిగి పచ్చికొమ్మలు కాగడాలకు ఉపయోగపడే చెట్టు (Ixora parviflora). మబ్బుగ్రక్కు(-క్రక్కు)అ.క్రి. స్పృహతప్ప, మబ్బువచ్చి పడిపోవు. పాండు. 4.48. మబ్బుచాయచీర రూ. మబ్బు సాయచీర. వి. ఎరువువన్నెలో నిలువ నలుపువన్నెలో పేకపెట్టి నేసినచీర. మబ్బుచేయు స.క్రి. (దీపం మొ. వాటిని) తగ్గించు, అర్పు. మబ్బుజక్కి రొత్తు వి. ఇంద్రుడు, మేఘవాహనుడు. మబ్బుతత్తడిరొత్తు వి. మేఘవాహనుడు, ఇంద్రుడు. చంద్రాంగ. 5.54. మబ్బుత్రోవ వి. ఆకాశం. అం. భా. 1.69. మబ్బుది విణ. జాగ్రత్తలేనిది. మబ్బునీరాపపిట్ట వి. వానకోయిల. సాంబ. 2.82. <మబ్బు+నీరు+అను¹+పిట్ట. మబ్బువగ వి. గారి. వ్య. మబ్బుకు శత్రుత్వంకలది. అం. పదా. నుర. 35. మబ్బువట్టు అ.క్రి. మబ్బుపిలు, ఆకాశంలో మబ్బుచేరు. మబ్బువట్టెజాడి వి. తెలుపు నలుపు పట్టెలు పడేట్టు నేసిన గొంగడి డిజైను. మబ్బుపుపు రూ.చూ. మబ్బుపూ. వి. నీరం, జలం. మబ్బుపువ్వు రూ.చూ. మబ్బుపూ. వి. నీరం, జలం. మబ్బుపువ్వులవెల్లి రూ. చూ. మబ్బుపూవులవెల్లి. వి. నముద్రం, కడలి. మబ్బుపూ రూ. మబ్బుపువ, మబ్బుపువ్వు, మబ్బుపూవు. వి. నీరు, జలం. మబ్బుపూవిసుపు వి. అగ్ని. వ్య. నీటినుంచి పట్టిన శిశువు. అం. భా. 1.47. మబ్బుపూ పుట్టువు రూ. మబ్బుపూబుట్టువు. వి. తామరపూవు. వి. తామరపువ్వు. ప్రబంధ. 153. మబ్బుపూబుట్టువు రూ. చూ. మబ్బుపూపుట్టువు. వి. తామరపువ్వు. మబ్బుపూవిరుపు వి. 1. జలముచం, మేఘం. ప్రబంధ.

216; 2. వర్తం కురవటం. మబ్బుర్చు రూ. చూ. మబ్బుర్చు. వి. నీరు, జలం. మబ్బుర్చువలవెల్లి రూ. మబ్బుర్చువలవెల్లి. వి. నముద్రం. సాంబ. దేవ. 17. మబ్బుపెట్టు అ.క్రి. దగాచేయ. స.క్రి. దాచు. మబ్బుమేవరి వి. గాలి. వ్య. మబ్బును తినేది (పారతోలేది). అచ్చ. రా. నుండర. 121. మబ్బురంగు వి. 1. లేతనలుపు, మొగిలురంగు; 2. లేతనీలరంగు. మబ్బురవుతు రూ. మబ్బురౌతు. వి. మేఘవాహనుడు, ఇంద్రుడు. చంద్రాంగ. 5.54. మబ్బురాగి వి. ఒకరకం రాగి. మబ్బురాయంట రూ. మబ్బురాయంటనము వి. మత్తువస్తువులు కలిపి చేసిన మందు. ప్రబంధ. 78, ఆం. రా. 2.304. <మబ్బు+రాయి+ఉంట. మబ్బురాయంటనము రూ. చూ. మబ్బురాయంట. వి. మత్తువస్తువులు కలిపిచేసినమందు. మబ్బురూపరి వి. ఐరావతం. <మబ్బు+రూపు+-ఆరి. మబ్బురౌతు రూ.చూ. మబ్బురవుతు. వి. మేఘవాహనుడు, ఇంద్రుడు. మబ్బుటా వి. వడగల్లు. ప్రబంధ. 217. మబ్బులదాయ వి. గాలి. వ్య. మేఘాలశక్తువు. మబ్బులవగ వి. గాలి. వ్య. మబ్బులశక్తుత్వం కలవాడు. మబ్బులవగతుడు వి. గాలి. వ్య. మబ్బులకు శక్తువు. మబ్బులవగదాయ వి. గాలి. వ్య. మేఘాల్ని చెదరగొట్టే శక్తువు. సాంబ. దేవ. 13. మబ్బులవగవాడు విజ. గాలి. వ్య. మేఘాల శక్తువైనవాడు. మబ్బులపూట రూ. మెబ్బులపూట. వి. సాయంత్రం. నందెవేళ. మబ్బువివ్వ వి. గాలి. వ్య. మబ్బుల్ని చెదరగొట్టేవాడు. మబ్బువొడుచు(-పొడుచు) స.క్రి. మగతకాల్పు, చేష్టారహితంగా చేయు, చంపు. రాజవా. 3.64. మబ్బుసాయసీర (-చీర) రూ.చూ. మబ్బుచాయచీర. వి. ఎరువువన్నెలో నిలుపు, నలుపువన్నెలో వేకపెట్టి నేసిన చీర. మబ్బుర్చుడు వి. మావటివేళ, సాయంత్రం.

మబ్బుర్చుడు చూ. మబ్బు.

మభ్యపెట్టు చూ. మబ్బు. స.క్రి. 1. మోనంచేయు; 2. ఉపాయంగా చాటవేయు.

మమూలు రూ.చూ. మామూలు. వి. వాడుక, సంప్రదాయం.

మమేకము వి. ఎంతోప్రేమగా అన్యోన్యంగా ఉండటం.

సం. మమ. నాయొక్క, ఎక-, ఒకటి.

<సం. మమైక- (అర్థవిపరి.).

మంవరము చూ. మంపు.

మంపిలు చూ. మంపు.

మంపిల్లు చూ. మంపు.

మంపు వి. 1. నిద్రవల్ల కలిగిన మత్తు, పారవశ్యం. పారి. 2.63; 2. కల్లు మొ. మాదక ద్రవ్యాలు సేవించడం చేత, సాందర్య విలోకనాదులచేత కల్గే మైకం. పాండు. 5.154; 3. రూప యోవ్యన విత్తాదులవల్ల కల్గే మదమత్తు. యయా. 4.25; 4. ఉద్ధతి, మిడిసిపాటు. చిత్రరా. 7.3; విజ. మత్తు కలిగించేది. శశా. 3.49.

త. మప్పు. మత్తైన, మత్తువల్ల కలిగినట్టి మానసిక స్థితి, మాంద్యం, గర్వం.

మంవరము వి. స్ఫుట లేకపోవటం, మూర్ఛ. మంపిలు

రూ.చూ. మంపిల్లు. అ.క్రి. మదించు, కొవ్వ. మంపిల్లు రూ. మంపిలు. అ.క్రి. 1. మత్తిల్లు, మదించు, కొవ్వ. సారంగ. 1.68; 2. చొక్క, పరవశత్వంనొందు. ప్రబంధ. 114. మంపుగోమ(-కొమ) అ.క్రి. మత్తిల్లు, మదించు, కొవ్వెక్కు. ఉ.హరి. 4.26. మంపుగొలుపు(-కొలుపు) స.క్రి. మైకం కల్గించు, మత్తిల్లచేయు.

మంబరము వి. దహనం, కాల్యటం.

మంబరముచేయు రూ. మంబరముసేయు. స.క్రి. దహించు, కాల్య. ఉ.హరి. 3.153. మంబరముసేయు (-చేయు) రూ.చూ. మంబరముచేయు. స.క్రి. దహించు, కాల్య. మంబరించు స.క్రి. కాల్య.

మంబరించు చూ. మంబరము.

మంబె వి. ఆరకడ, మూపు.

మమ్మ రూ. మమ్మా. అవ్య. ప్రశంసార్థకం. నమిర. 6.201. హిం. మోమా. మామయ్య. తల్లి నోదరుడు.

మమ్మరే రూ.చూ. మమ్మరే. అవ్య. ప్రశంసార్థకం. మమ్మరే రూ. మమ్మరే, మమ్మారే, మమ్మారే. అవ్య. ప్రశంసార్థకం. రాజవా. 1.82.

మమ్మడు రూ.చూ. మహమ్మడు. వి. మహమ్మదీయ మత ప్రవక్త, శుభనామం.

మమ్మా రూ.చూ. మమ్మ, అవ్య. ప్రశంసార్థకం. శ్రీరం. మా. 4.962.

మమ్మారే రూ.చూ. మమ్మరే. అవ్య. ప్రశంసార్థకం. మమ్మారే రూ. చూ. మమ్మరే. అవ్య. ప్రశంసార్థకం. అష్టమ. క. 3.1.151 పు. 18 పం.

మమ్మాయము రూ.చూ. మమ్మాయి. వి. ఒకవిధమైన లేహ్యం మమ్మాయి రూ. మమ్మాయము, మొమ్మాయి. వి. ఒకరకమైన, లేహ్యం.

హిం. మహామాఈ. దుర్గ, కాళి.

<హిం. మహామాఈ.

మమ్ము! చూ. మేము.

మమ్ము! వి. నముద్రంమీద ఓదలకు విఘాతంగా వీచే సుడిగాలి విశేషం.

హిం. మాయ్. శక్తి.

మయం రూ.చూ. మయము. వి. పన్నకం, దున్నేముందు మోకును పగతచుట్టూ తిప్పి కాడికి కట్టటం.

మయంకర్ర వి. ఊడై పైవైపున బిగించిన అడ్డపట్టె. మయంగూటం వి. నేతబయలులో చివర పాతిన కొయ్య. మయంగోడ రూ. మయపుగోడ. వి. అడ్డుగోడ, ఇంటిలోపల రెండుగదుల మధ్యన కట్టిన గోడ. మయంకాడు వి. మర మగ్గంలో నాడెలు నడపడానికి ఆధారంగా కుచ్చుకట్టిన దారం. మయంకాపువేలి వి. మెట్లమధ్య కట్టే వెడలైన పెద్ద పెట్టు. మయంపాయ రూ. మయింపాయ. వి. అచ్చువడుల్లో అచ్చుకర్ర చివరి గదులు రెంటికి మధ్యరాగం.

మయగమ్మి చూ. మయము.

మయనము రూ.చూ. మైనము. నిక్కం, తేనెపట్టులోని తేనె తీసేస్తే మిగిలే మెత్తని పదార్థం.

మయపుగోడ చూ. మయము.

మయము రూ. మయం, మయ్యం. వి. 1. మద్యం, నడిమి
భాగం; 2. శరీరం.

నం. మధ్య-. నడిమిభాగం; ప్రా. పా. మజ్జ-; నే.
మార్పు. మద్యభాగం, మార్పు. నడిమి; అ. మజ్జ; బెం.
మజ్జ, మార్పు; ఒ. మార్పు. నడుము.

<ప్రా. మజ్జ-.

మయగమ్మి వి. నిలుపుపట్టె, కిటికీ చట్రంలో నిలుపుగా
ఉన్న పట్టి. <మయము + కమ్మి. మయపుగోడ రూ.చూ.
మయంగోడ. వి. అడ్డగోడ, ఇంటిలోపల రెండుగదులమధ్య
ఉట్టిన గోడ. మయమేయ అ.క్రి. సరిచేసేటప్పుడు పడుగు
తిరగేసి కుంచెవేయు. <మయము + వేయు.

మయమేయ చూ. మయము.

మయాటం చూ. మయము, విణ. మధ్యాటం, మధ్యఉన్న.

మయాణా వి. వెనకటి కడప నవాబుల బిరుదం.

హిం. మియర. నేత, పతి, సర్దారు; ఉ. మియర;
పార. మియర.

<ఉ. మియర.

మయి¹ రూ.చూ. మెయి¹. వి. 1. మార్గం. రామవ. 4.82; 2.
శరీరం. ఉ. హరిశ్చ. 4.152. చంద్రాంగ. 2.30.

మయికోను రూ.చూ. మైకోను; న.క్రి. సమ్మతించు.
మయికోలు రూ.చూ. మైకోలు. వి. సమ్మతి. మయిచాయ రూ.
మైచాయ. వి. దేహకాంతి. మయిజోడు వి. దుప్పటి, కప్పుడు
బట్ట. మయితాలుపు రూ.చూ. మైతాలుపు. వి. ప్రాణి, శరీరి,
జంతువు. మయితాలుపు రూ.చూ. మైతాలుపు. వి. జీవి.
మయితెంచు రూ.చూ. మైతెంచు. న.క్రి. సమ్మతించు. మయి
పూత్ర రూ.చూ. మైపూత్ర. వి. అంగరాగం, మేనికి పూసు
కునే చందనాది ద్రవ్యం, కలపం. విక్ర. 5.55. మయిమటుచు
అ.క్రి. పారవశ్యంనందు, ఒడలెరుగకుండు. మయిమటుపు
రూ.చూ. మైమటుపు. వి. పారవశ్యం, ఒప్పు తెలియకపోవ
టం. మయిమటుపు రూ.చూ. మైమటుపు. వి. కవచం.
మయివడి రూ.చూ. మైవడి. విణ. అనుకూలమైన. వి. 1.
సమ్మది; 2. అనుకూల్యం; 3. నేర్పు; 4. విదం, రీతి.
మయిసున్నవజీరు వి. అనంగుడు, మన్మథుడు.

-మయి²(న్) రూ.చూ. -మై²(న్). ప్రత్య. ద్రు. 1. తో.
తృతీయా విభక్తిలో వచ్చే ప్రత్యయం; 2. చతుర్థి విభక్తిలో
వచ్చే ప్రత్యయం; 3. సప్తమి విభక్తిలో వచ్చే ప్రత్యయం.

మయికము రూ.చూ. మైకము. వి. మదం, మత్తు.

మయిజాటు రూ.చూ. మైజాటు. వి. కొంత ఎడం ఎడంగా అడ్డ
కమ్ములు వారించిన స్త్రీల చీరకొంగు, బద్దె. ఇందులోని
శకటరేఖం కృతకంగా కల్పించబడింది. మయిజారు సరివన
శబ్దరూపం.

మయిజాటుచీర రూ.చూ. మైజాటుచీర. వి. మయిజారున్న

చీర. మయిజారుచీర సరివనరూపం.

మయిద¹ రూ.చూ. మైద¹. వి. మత్తత, మైకం.

మయిద² రూ.చూ. మైద². వి. గోరంట.

మయిదానము రూ.చూ. మయిదాను. వి. 1. బహిః ప్రదేశం;

2. సమతలం, అందుకప్పు మిగిలిన భాగం.

మయిదాను రూ. మయిదానము, మైదానము, మైదాను. వి.

మైదానం, సమతల ప్రదేశం. రంగా.చ. 2.141.

హిం. మైదాన్. మైదానం; మరా. మైదాన్. సమతల
ప్రదేశం; ఉ. మైదాన్. వృక్షాదులు లేని సమతల ప్రదే
శం, యుద్ధభూమి; పార. మైదాన్.

<ఉ. మైదాన్.

మయిదు రూ. మైదు. వి. 1. మాయ, శివరీలా. 1; 2. మత్తు
నం. మంద్య-. మెల్లందనం.

మయిదువడు రూ. మయిదువడు, మైదువడు. అ.క్రి. 1.
భ్రమపడు; 2. మత్తుగొను. మయిదువడు (-వడు)
రూ.చూ. మయిదువడు. అ.క్రి. 1. భ్రమపడు; 2.
మత్తుగొను.

మయినగోరవంక రూ.చూ. మైనగోరువంక. వి. గారిక.

మయినపువత్తి చూ. మయినము.

మయినము రూ.చూ. మైనము. వి. తేనెపట్టులోని తేనె తీయగా
మిగిలిన మెత్తని పదార్థం. ఆము. 5.153.

మయినపువత్తి రూ. మైనపువత్తి. వి. మధుచ్చిష్టవర్తి.
మైనంతో చేసిన వత్తి.

మయిమయి రూ.చూ. మైమై. వి. అనుపద్రవం.

మయింపాయ రూ.చూ. మయంపాయ. వి. అచ్చు వడుల్లో
అచ్చు క్రర చివరి గదులు రెంటికి మధ్య భాగం.

మయిల రూ.చూ. మైల. వి. 1. ధూళి. బసవ. 3.790; 2.
మరికి. పండి.చ. 4.188.

మయిలకన్ను వి. ఎఱ్ఱబడిపోయిన కన్ను, రేగిన కన్ను.
పండి.చ. 2.4.108 వ. మయిలక్రోలు రూ. మైలక్రోలు.
వి. మురళి. భాస్క.రా.బాల. 687. మయిలక్రోవి రూ.
మైలక్రోవి. వి. పిల్లనగ్రోవి. భాస్క.రా.బాల. 708.
మయిలవోయిమణంగగు అ.క్రి. చెడు మంచినగు. తాళ్ల.నం.
3.585. మయిలవడు (-వడు) రూ.చూ. మైలవడు. అ.క్రి.
మలినమగు, ధూళికలదగు. మయిలెద్దు వి. అన్ని రంగులు
కలిసిన ఎద్దు. <మయిల + ఎద్దు.

మయిలతుత్తము రూ.చూ. మైలతుత్తము. వి. తుత్తం.

మయిలాని రూ.చూ. మైలారు. వి. ఒకానొక క్షుద్రదేవతని
పూజించేవాడు.

మయిలారు రూ.చూ. మైలారు. వి. ఒకానొక క్షుద్ర దేవత.

మయిలారువాడు విణ. వైఖ్యల్ని అడుక్కొని జీవించే
వాడు.

మయిలి వి. మాలి, తోటపని చేసేవాడు.

నం. మాలిన్. తోటమాలి; ప్రా. మాలి, మాలిఅ;
పా. మాలిక.

<ప్రా. మాలి.

మయిలు¹ రూ.చూ. మైలు. వి. అరక్రోసు దూరం.

మయిలు² రూ.చూ. మొయిలు. వి. మేఘం.

మయిలుతుత్తము రూ.చూ. మైలతుత్తము. వి. ఒకానొక మందు
వస్తువు.

మయిలుమాడిక్కము వి. బంజరుల్లో పెరిగే మొక్క (Sida
rhombifolia).

మయిలెద్దు చూ. మయిల.

మయినరి రూ.చూ. మైనరి. వి. నాట్య భేదం.

మయిసాక్షి వి. సాంబ్రాటి.

నం. మహిసాక్షిన్. భూసాక్షి.

మయూరు వి. 18 ఏళ్ళు దాటినవాడు.

నం. మయూర-. నెమలి, ఓమం, మైనకుత్తం, తులసీ
జేదం.

మయూరేయ (వేయ) అ.క్రి. ఆము లోపలి కట్టి కంపల్ని
అంటుకొనేటట్లు కొంచెం నింపాడిగా పొయ్యి దగ్గర మంట
పెట్టు.

మయ్యి వి. అత్తిచెట్టు (Ficus glomerata).

మయ్యం రూ.చూ. మయము. వి. పన్నకం, దున్నే ముందు
మోకును పగతచుట్టూ తిప్పి కాడికి కట్టటం.

మయ్యంకి వి. బీగం, చర్మవాద్య విశేషం.

మయ్యచేప వి. ఒకరకం చేప.

మయ్యర రూ.చూ. మయ్యెర. వి. 1. ముఖరోమం, మిసం
వెండ్రుక; 2. రోమం, వెండ్రుక.

మయ్యెర రూ. మయ్యర. వి. 1. రోమం, వెండ్రుక. క్రిడా.
192; 2. ముఖ రోమం, మిసం వెండ్రుక.

నం. శ్మశ్రు-. గడ్డం, మిసం.

మర వి. 1. తిరుగుడు చీల, మ్రూ; 2. కీలు; 3. తిరుగుడు
నొక్కు; 4. లంకె, పోతు, పెంటి వాసాల కలయిక; 5.
మరమేకు గాడి; 6. పాత్రలకు అందంగా పెట్టిన పూజ;
7. యంత్రం.

త. మరై. తిరుగుడు చీల.

మరకాండ వి. వడికి చుట్టిన ఉన్ని దారం. మరకట్టు
వి. స్తంభనం, గారడివిద్య. పల్నా. 93. మరకత్తి వి. కీలు
కత్తి. మరకత్తిపీట వి. మరకత్తిని అడించే ఆనికపీట.
మరకాడు వి. 1. మందరం, మను. 5.47; 2.
కర్ణధారుడు. మైరా. 2.51; 3. జాలరి; 4. నరంగు.
మరకాలు రూ.చూ. మరగాలు. వి. 1. కృత్రిమపాదం.
మదికా. 1.144; 2. క్రర. మరకుడు వి. 1. మందరం.
మను. 5.47; 2. కర్ణధారుడు, ఓడ చుక్కాని పట్టేవాడు.
మైరా. 2.51. మరకూజా వి. టైల్ లాగా లేక చుట్టకుదురు
లాగ ఉండే కూజా. మరగొమ్మగ వి. యంత్ర సహాయంతో
నడిచే గానుగ. మరగాలు (-కాలు) రూ. మరకాలు. వి. 1.
కృత్రిమ పాదం. పండి.చ. 5.312 వు.; 2. క్రర.
మరగొమ్ము (-కొమ్ము) రూ. మరగొమ్ము, మరుగొమ్ము.
వి. 1. గుట్టంమీద ఆనుకోవటానికి ఎత్తుగా విర్పరచిన
దాగం. కా. 3.62; 2. చెరువులో ఎక్కువైన నీళ్ళు
పొర్లిపోవటానికి కట్టకు పల్లంగా ఉన్న చివర విర్పరచిన
రాతి కట్టదం. మరచాయ రూ. మరసాయ. వి. 1. ఎర్ర
తొగదురంగు మీద సుర్ల చెక్కపొడి, ఆముదం కలిపి
వేసిన రంగు; 2. మిల్లులో తయారైన రంగు. మరచాయ
చెక్కతొగరు రూ. మరసాయిసెక్కతొగరు. వి. మిల్లులో
తయారయిన చెక్కతొగదురంగు. మరచీల రూ. మరసీల.
వి. మరమేకు, నుడి తిరిగిన గాడిగల మేకు. మరచట్టు
వి.బ.వ. దార తీసిన పోగు కుమరుకు చుట్టటం. మరచట్టు
వి. మరచీల. ఆము. 5.124. మరచెంబు వి. మూతని
భిగించటానికి మర కోసిన చెంబు, రైలుచెంబు. మరచేప

వి. ఒకరకం సొరచేప. మరదండమేషం వి. నూర్కుడు
కనడకుండా ఆవరించిన మట్టు. మరనాడె రూ. మర్నాడి.
మొర్నాడె. వి. పడుగు పై పోగులకు, కింది పోగులకు
మధ్య పేకదారం పడటానికి కండె అమర్చి కుచ్చుతాళ్ళ
సాయంతో విసిరే నాడె, కొయ్యనాడె. మరనూలు రూ.
మర్నూలు. వి. మిల్లులో యంత్రాల మీద తయారయిన
నూలు. మరపొయ్యి వి. అలంకారంగా పూజలు పెట్టి నేసిన
పొయ్యి. మరబిందు వి. మదతబిందు, రెక్కలు తెరుచుకో
దానికి వీలుగా కమ్ములకు పట్టిఉంచే రెండు రెక్కల
పరికరం. మరబింద వి. ఒకరకం కుదురుబిళ్ళ. మరమగ్గం
వి. నేత నేనేటప్పుడు పడుగులో పేకదారం వెయ్యటానికి
కుచ్చు పట్టుకొని గుంతే మరపలక. మరమామిడి వి. గట్టి
కలపనిచ్చే చెట్టు (Alseodaphne semecarpifolia).
మరమేకు రూ. మరామేకు. వి. మరచీల, నుడి తిరిగిన
గాడిగల మేకు. మరరాటం వి. 1. ధబ్బాలకు నూలు తోడే
రాట్నం; 2. ఒకరకం రాట్నం, దారపు కండెలు చుట్టే
రాట్నం. మరలనల్ప వి. కుండ పొంగడానికి కొట్టే నలప.
మరలు వి.బ.వ. వాసాలు, పెండెలు. మరవడ్డు వి.బ.వ.
ఒకరకం వడ్డు. మరసాన వి. రాళ్ళపనివారి సాధన
విశేషం. మరసాయ (-చాయ) రూ.చూ. మరచాయ. వి.
ఒకరకం ఎరువురంగు. మరసాయిసెక్కతొగురు రూ.చూ.
మరచాయచెక్కతొగురు. వి. మిల్లులో తయారయిన చెక్క
తొగదురంగు. మరసీల (-చీల) రూ.చూ. మరచీల. వి.
మరమేకు, నుడి తిరిగిన గాడిగల మేకు. మరాసు వి.
1. ఆసు, జంత్రం; 2. డోరి, మిషనాసుమాను; 3.
పెద్దపడుగులు ఒకేసారి పోనే ఒకరకం ఆసు. <మర+
ఆసు>. మరాసుఇరుసు. రూ.చూ. మరాసువిసురు. అ.క్రి.
నేతలో నిలుపుకు వాడే నూలు చుట్టటానికి మరాసు
చక్రం తిప్పు. మరాసుగొయ్య వి. మరాసు చెక్రం తిరగ
టానికి అనువుగా తవ్విన పల్లం ప్రదేశం. మరాసువిసురు
రూ. మరాసు ఇసురు. అ.క్రి. నేతలో నిలుపుకు వాడే
నూలు చుట్టటానికి మరాసు చెక్రం తిప్పు. మర్నాడి
రూ.చూ. మరనాడె. వి. పడుగుపై పోగులకు, కింది
పోగులకు మధ్య పేకదారం పడటానికి కండె అమర్చి
కుచ్చుతాళ్ళ సాయంతో విసిరే నాడె. మర్నూలు రూ.చూ.
మరనూలు. వి. మిల్లులో యంత్రాల మీద తయారయిన
నూలు.

మరక రూ.చూ. ముక. వి. 1. ఎడకారుమేక లేక గొర్రె
పిల్ల; 2. గుర్తు; 3. మైల; 4. దాగు, మచ్చ.

మరకటము వి. కోతి. నమిర. 2.6.

నం. మరకట-. కోతి; ప్రా. మరకడ-. మంకడ-.
మంకణ-; అప. మరకల; నే. మూకుల్; ఒ. మూకడ.
మంకడ; మరా. మూకడ్.

<నం. మరకట-(విప్రకర్ష).

మరకతపట్టు వి. ఒకవిధమైన పట్టువస్త్రం. బసవ. 3.55.

నం. మరకత- పచ్చ, నవరత్నాల్లో ఒకటి.

<నం. మరకత-+పట్టు (మిశ్రన.).

మరకము వి. 1. ఎనిమిదిపళ్ల, తూము; 2. ధాన్యంకొలత.

క. మరల్, మరల్, మలర్. వెనక్కితిరుగు, మరలు, మరలివచ్చు, మరలమరల నంభవించు, మరల చేయు, మరల్చు, మరవిసు. వెనక్కితిరుగు, అభిముఖ మగు, తిరిగివచ్చు; తు. మరంకణై, మరకణై, వెనుక, తలకిందుల, మరలికెక్కి. (తలువ మొ. తిరగటానికి వేసే) కీలు; త. మఱింకు. దిగ్భ్రమచెందు, తడబాటు, కంగారు పడు, మఱిమ్. దిగ్భ్రమ, తడబాటు, మఱి(-మ్-, స్థ-). తలకిందులగు, మరలు, వెనక్కితిరుగు, కిందపడు, వంగు (కెరటంవలె) పైకిలేచు, పైకి కిందకి నడుచు, చుట్టు తిరుగు, పునరావృత్తమగు, మఱి-తరల్. తిరిగివచ్చు, వెనక్కిమరలు, మఱివి. తిరిగివచ్చు, మఱిక్కిమ్. తిరుగు, చంచలత్వం, బాధ, దుఃఖం, మఱికు(మఱికి-). తిరుగు, తరచు తిరుగు, కంగారుపడు, తడబడు, చంచల మగు, మఱికలి(-ప్పి-ట్టి-), మక్కలి(-ప్పి-, -ట్టి-), పునరావృత్తమగు, తిరగబెట్టు (వ్యాధివలె); మ. మఱి. మలుపు. కొత్తప్రారంభం, మూల, గుండ్రంగా తిరుగు. లోపలలోపలే తిరుగు, మఱియుక. వెనక్కితిరుగు, మరలు, దొడ్డు. మఱిచ్చల్. తిరుగు, మరలు, కాళ్ళపైకి

తల కిందకి పెట్టు, దొడ్లు, తల కిందలగు, మఱివు.
మార్పు, మఱిక్క. మార్పు, మఱిక్క. తలకిందలగు,
వెనక్కితిరుగు, మఱుకుక, గిజగిజలాడు, దొడ్లు; కో.
మయ్ ర్-(మర్-). (చెట్టు) పడు, వేళ్ళతో పెకలించు.
మర్ణ (మర్-). దొడ్లు, ఒకదానివెనుక ఒకటి తిరుగు,
మర్- (మర్-). పడగొట్టు, చెడగొట్టు; తా. మఱి-
(మఱ్-). (చెట్టు గోడ మొ. వాటి మీదనుంచి పడు,
(పళ్ళ మొ.) ఈడిపడు, (కొమ్ము) విరుగు; గోం.
మార్క. తల వెనక్కి తిప్పి చూచు. పో.చూ. త. మఱు.
మూ.ఉ.ద్రా. మరియు. మూ.మ.ద్రా. మత్.

మూ.ద.ద్రా. *మత్.ఆర్. ఒకటి విడిచి ఒకటి.

మరల రూ. మల, మళ్ళా, మళ్ళీ. అవ్య.ద్రు,
పునరర్థకం నిర్వ. రా. 5.9, భార. భీష్మ. 2.8.
మరలు¹ + -అ¹. మరల(బడు అ.క్రి. 1. నివర్తిల్లు,
వెనుకకు తిరుగు, విముఖుడగు. భార. ఉద్వో. 1.317;
2. మారుపడు. కాళ. 2.10. మరలు¹ + -అ¹ + పడు.
మరల(బాటు రూ. మరలు(బాటు. వి. మరలబడుట, తిరుగు
బాటు. మరలు¹ + -అ¹ + పాటు. మరల(బాటుతనము
వి. ప్రతిఘటన. రంగా. చ. 2.171. మరలించు స.క్రి.
మరలునట్లుచేయు, వెనుకకు తిరిగేటట్లు చేయు. భార.
ద్రోణ. 5.299. మరలు¹ + -ఇంచు³. మరలుచు రూ.
మరల్చు. స.క్రి. 1. విముఖం కావించు. భార. విరా.
2.41; 2. మరలచేయు, నివర్తింపచేయు. భార. ద్రోణ.
4.113. మరల్పు రూ.చూ. మరలుచు. స.క్రి. విముఖం
కావించు. భార. విరా. 3.220.

మరల్పు చూ. మరలు¹.

మరవ¹ రూ.చూ. మడవ². వి. 1. వాననీళ్ళకు పొలంలో
మట్టి కొట్టుకు పోకుండా పొలం గట్టు చివరకట్టిన రాతికట్ట;
2. నీళ్ళకు వాడే చిన్నదుత్త; 3. చెన్నకుండ; 4. చెరువు
అలుగు, చెరువులో నీరునిండి ప్రవహించటం; 5. కోడి,
చెరువులో ఎక్కువైన నీళ్ళుపొర్లిపోవడానికి కట్టకు పల్లంగా
ఉన్న చివర ఎర్చరచిన రాతికట్టడం.

మరవమత్త రూ. మరగదుత్త, మరపదుత్త వి.
మరవమాదిరి ఉండేదుత్త, పొలం దగ్గరికి నీళ్ళు
తీసుకు పోవడానికి ఉపయోగించే కుండ. మరవముంత
వి. పాలుపిండుకోడానికి వాడే పెద్దముంత.

మరవ² వి. ఒకజాతి మనుష్యుడు. శేష. 3.87.

మరవలి వి. మనుగుడువు.

మరవలు వి.బ.వ. చూ. మొరం². వయస్సు చెల్లినవారికి నరాల
నుండి కాళ్ళకు దిగే నీటిచారలు.

మరవాయి చూ. మఱు¹. వి. మూడోసారి దున్నటం.

మరన రూ.చూ. మొరను. వి. 1. మొరం, గులకరాయి; 2.
కావుల్లో ఒకతెగ, విణ. వెలాటు.

మరహమ్మత్తు రూ.చూ. మరహంమతు. వి. బాగుచేయించటం.

మరహంమత్తు రూ. మరమత్తు, మరమ్మత్తు, మరమ్మత్తు, మర
మ్మదు, మరహమ్మత్తు, మరహంమత్తు, మరామత్, మరా
మత్తు, మరామత్తు. వి. బాగుచేయటం. ద. హిం. కా. సంపు.
10. కా. సం. 765, 38, క్రి.క. 1678.

మరా. మరామత్. మంచిస్థితి, బాగుచేయటం; ఉ.
మరమ్మత్. బాగుచేయటం; పార. మరమ్మత్. ఇంటిని
బాగుచేయటం; అర. మరమ్మత్.

క. మరామత్, మరాహమ్మత్. రహదార్లు బాగు
చేయటం.

<ఉ. మరమ్మత్.

మరహంమత్తు రూ.చూ. మరహంమతు. వి. బాగుచేయడం,
రిపేరు.

మరాట్ రూ.చూ. మలాటు. వి. రాతిపనివాళ్ళు వాడేపెద్ద
నుత్తి.

మరాట వి. మహారాష్ట్ర దేశస్థుడు.

సం. మహారాష్ట్ర-. ఒకరాష్ట్రం, మహారాష్ట్రీయులు;
ప్రా. మరహట్ట-; హిం. మర్హట్టా; సిం. మహరటు-;
గు. మరాత్; మరా. మరాతా.

<మరా. మరాతా.

మరాటము వి. వృక్షవిశేషం, లాంగవి.

మరాటి రూ. మరాటి, మహారటి. వి. 1. మహారాష్ట్రదేశీ
యుడు; 2. మహారాష్ట్రంలోనిభాష; 3. జాతుల్లో వాడే
మషాల దినుసు.

ప్రా. మహారాష్ట్రీన్-. మరాటివాడు, మరహట్టి.
మరాఠీభాష, ఆరెవాడు, శా. జై. మహా. అ.మాగ. అప.
మరాట. ఆరెవాడు, మరాటి. మహారాష్ట్రీ; మరా.
మరాఠీ;

క. మరాట. ఆరెవాడు, మరాటి. మహారాష్ట్రనంబంది,
రు. మరాటిగె.

<మరా. మరాఠీ.

మరాటితీగ వి. ఒకరకం తీగ (Spilanthus ameuia).
మరాటిద్రావకం రూ. మరాటిద్రావకం. వి. అద్దకంరంగు
తయారు చెయ్యటానికి ముడిరంగులో కలిపే ఒకరకం
రసాయనం, గంధకీ కాష్టుం. మరాటిమొగ్గ వి. 1. కూరల్లో
మషాలకు ఉపయోగపడే మొగ్గల్ని ఇచ్చేతీగ (Illicium
anisatum); 2. వంటల్లోవాడే మసాలా దినుసు.
మరాటివాడు విణ. మహారాష్ట్రదేశస్థుడు.

మరాటి రూ.చూ. మరాటి. వి. 1. మహారాష్ట్రదేశస్థుడు; 2.
మరాఠీభాష; 3. ఒకరకం మసాలా దినుసు.

మరాటిద్రావకం రూ.చూ. మరాటిద్రావకం. వి. అద్దకం
రంగు తయారు చెయ్యటానికి ముడిరంగులో కలిపే ఒక
రకం రసాయనం, గంధకీ కాష్టుం.

మరాతీబు రూ.చూ. మరాఠీబు. వి. పదవి, ఆదంబరం.

మరాఠీబు రూ. మరాఠబు. వి. పదవి, ఆదంబరం.

హిం. మరాతిబ్. పదవి, దర్జా; మరా. మరాతిబ్.
పదవి, దర్జా; ఉ. మరాతిబ్. పర్గాలు; అర. మరాతిబ్.
పదవులు, ఆదంబరాలు, శ్రేణులు.

<ఉ. మరాతిబ్.

మరామత్ రూ. చూ. మరహంమతు. వి. బాగుచేయడం,
రిపేరు.

మరామత్తు రూ.చూ. మరహంమతు. వి. బాగుచేయించటం,
మరామత్తు రూ.చూ. మరహంమతు. వి. బాగుచేయించటం.

మరాఠ్లు రూ.చూ. మరాఠ్లు. వి.బ.వ. చిక్కులు.

మరాఠ్లు రూ. మరాఠ్లు. వి.బ.వ. చిక్కులు.

మరాఠ్లు రూ.చూ. మరాఠ్లు. వి. 1. అసాధ్యుడు ; 2. తిరుగుడు చీల.

మరాఠ్లు చూ. మర.

మరాఠ్లుచూ. చూ. మర.

మరాఠ్లుగొయ్య చూ. మర.

మరాఠ్లువినురు చూ. మర.

మరి¹ రూ.చూ. మతి¹. వి. 1. తడవ, పర్యాయం. భార.

విరా. 1.71 ; 2. వాక్యాలంకారం. భార. అను. 5.109.

మరిన్ని విణ. ఎక్కువ. < మరి¹ + అన్ని. మరిగ¹ అవ్య.ద్రు. ఏకకాలంలో. మరిగన్ని రూ.చూ. మరిన్ని. విణ. ఎక్కువ. మరిన్ని రూ. మరిగన్ని. విణ. 1. మరి కొంచెం ; 2. ఎక్కువ. < మరి¹ + ఇన్ని. మరిమరి రూ.చూ. మతిన్నటి. అవ్య. మిక్కిలి, అత్యంతం. మరియు రూ.చూ. మతియు. అవ్య. ద్రు. 1. ఇంకా ; 2. తిరిగి.

మరి² వి. కొండజీవలగ్గు (Caryota urens).

మరిగ² రూ. మరిగి, మరిగె. వి. రాలిచిప్ప. రాగ. 3.829.

మరిగల్రాయి వి. చిన్నమట్టిగిన్నెల్ని సర్వేరాయి.

మరిగి రూ.చూ. మరిగ². వి. చిన్నమూతి ఉండే చిన్నమట్టి పాత్ర.

మరిగించు చూ. మరుగు².

మరిగె రూ.చూ. మరిగ². వి. చిన్నమూతి ఉండే చిన్నమట్టి పాత్ర.

మరిగొమ్మ రూ. చూ. మరగొమ్మ. వి. చెరువు మొ. వాటి లోని నీళ్ళు బైటికి పోవటం కోసం రాళ్ళతో కట్టినమార్గం, చెరువు తూము, కలుజు.

మరిడమ్మ చూ. మరిడి.

మరిడి వి. అమ్మవారు.

మరిడమ్మ వి. కలరా. < మరిడి + అమ్మ. మరిడివ్యాధి

వి. కలరాజాడ్యం, వాంతి, లేచిరోగం. మరిడిమహాలక్ష్మి వి.

ఒకదేవత. సం. మహాలక్ష్మి, విష్ణుమూర్తి భార్య, లక్ష్మిదేవి.

మరిపిచ్చులాక వి. దోనెగాడిలో బిగించే పొడుగాటి వెదురుబద్ద.

మరిపేట చూ. మటు. వి. ఉదయం తినే చలిది అన్నానికి మధ్యాహ్నం అన్నానికి మధ్యతినే తిండి.

మరిము వి. 1. చెరువుతూము ; 2. నూతిగోడ.

మరిమెడ రూ.చూ. మరిమిడి. వి. పశువుల గిట్టలదగ్గరవాపు, కాలికుంటు.

మరియమ్మ వి. ఏనుకీస్తు తల్లి, మేరీమాత.

లా. Maria.

< లా. Maria + అమ్మ.

మరియాద వి. 1. న్యాయబుద్ధి. ముఖలింగశాసనం. క్రి.శ. 8వ శతాబ్ది. భార. పిరా. 1.122 ; 2. మేర. హద్దు, కట్టు బాటు, మర్యాద.

సం. మర్యాదా. మేర, హద్దు ; ప్రా. మజ్జాయా.

అ.మాగ. మజ్జాయా. హి. మరియాదా.

క. మరియాదె ; కొడ. మరిఅది ; బ్రా. మయార్.

< సం. మర్యాదా (విప్రకర్ష).

మరిపేట వి. పెళ్ళికాగానే వధూవరులు అత్తవారింటికి వెళ్ళే సాంప్రదాయక ప్రయాణం, వరుని ఇంట పెళ్ళిఅయితే వధువు ఇంటికి, వధువు ఇంట పెళ్ళిఅయితే వరుని ఇంటికి పోయే ప్రయాణం.

మరీనా వి. మెత్తని ఉన్నితో కట్టబడిన గుడ్డ.

హిం.ఉ. మరీనా. ఉన్నితో నేసిన మెత్తనిగుడ్డ.

< ఉ. మరీనా.

మరీఫత్ రూ.చూ. మారీఫత్తు. అవ్య. ద్వారా.

మరీబత్తు రూ.చూ. మారీబత్తు. అవ్య. ద్వారా.

మరు రూ.చూ. మటు. విణ. సమానంలో మారుశబ్దానికి ఆదేశ రూపం. 1. మారు ; 2. రెండో.

మరుకలుపు రూ.చూ. మరుకలుపు. వి. మొక్క పొట్ట కరుక్కు వచ్చిన తర్వాత శీసే కలుపు. మరునాటిచవులు వి.బ.వ. తర్వాతి రోజుకు సంబంధించిన రుచులు. తాళ్ల. సం. 8.206. మరునటి విణ. 1. పిమ్మటి ; 2. రెండో.

మరుగు¹ రూ. మరగు¹, మర్గు. అ.క్రి. 1. ఆనగొను, ఆనక్త మగు. కు.సం. 5.123 ; 2. పరిచితమగు, మచ్చికపడు. కు.సం. 7.146 ; 3. అలవాటుపడు ; 4. వశపడు, స్వాధీన మగు ; స.క్రి. 1. అలవాటు చేసికొను, నేర్చుకొను, అభ్యసించు. కు.సం. 6.89 ; 2. ఆశ్రయించు. కు.సం. 7.121 ; 3. మోహించు, వలచు. భోజ. 4.230 ; 4. అనుభవించు ; 5. ఆశించు, అపేక్షించు ; 6. చవిగొను, రుచిచూచు.

క. మర్పు, మచ్చు. ఇష్టపడు, మిక్కిలి అభినివేశం, మెర్పు. బంధం, మచ్చు. భ్రాంతి. భ్రమ, మెచ్చితె, మచ్చితె. ఇష్టం, ప్రేమ ; తు. మర్పుని. స్వాధీనమైన, వశమైన, ఆకర్షించు, మర్క. బడలిక, త. మరువు. సంప్రదాయంగా పుట్టు, దరిజెరు, కొగలించుకొను, మచ్చికగు ; మ. మరువుక. ప్రసిద్ధిచెందు, మరణ్ణుక, మెరుణ్ణుక, వశమగు, స్వాధీనమగు, అలవర్చుకొను ; గోం. మర్ నొ. తరచుచూచు, మళ్ళామళ్ళా వచ్చు. కుజ. (మర్పు. నేర్పు, అభ్యసించు, కువి. (మహ్. అభ్యసించు, మచ్చికచేయు, లొంగదీయు, (మహ్. అలవర్చుకొను ; పర్తి. మెర్బిప్ (మెర్బిత్-) నేర్పు, మెర్. నేర్చుకొను ; కురు. మర్ (మండె-, మర్-). ఎంచుకొను, ఒకదోట ఉంచు ; మాల్తో. మర్. కోరిక, ఇష్టం, ప్రేమ.

< మూ.ద్రా. *మార్ ; *మర్-వ్-.

మరువు¹ రూ.చూ. మరవు. స.క్రి. 1. మప్పు ; 2. అలవరుచు ; 3. ఆనగొల్పు, అభిలషింపచేయు ; 4. వశపరుచు ; 5. మరగచేయు.

మరుగు² రూ.చూ. మటుగు. అ.క్రి. నీళ్ళు మొ.వి ఎక్కువగా కాగు, మరుగు.

మరిగించు స.క్రి. కాచు.

మరుగు³ రూ.చూ. మడవ³. వి. చెరువులో ఎక్కువైన నీళ్ళు పొర్లి పోవటానికి కట్టకు పల్లంగాఉన్న చివర ఏర్పరచిన రాలి కట్టడం.

మరుగుబల్లి వి. అలుగు, తూముకు అడ్డంవేసే చెక్క. మరుగుజ్జు రూ.చూ. మటుగుజ్జు. విణ. 1. గూనివాడు ; 2. పొట్టివాడు.

మరుగుదొడ్డి రూ.చూ. ములుగుదొడ్డి. వి. చాటుగాఉన్నదొడ్డి.
వాకిలి, మలవిన్నదనస్థానం.

మరుగుమందు రూ.చూ. ములుగుమందు. వి. శ్రీ పరుషుని
లోబరచుకోవడానికి పెట్టే మరులుమందు, మచ్చుమందు.
మరుగొంగ చూ. మరుడు.

మరుగొప్పు చూ. ము. వి. మిరప, వంగ మొ. కోటల్లో రెండో
సారి కలుపు మొక్కలు తవ్వడం.

మరుగొమ్మ రూ.చూ. మరగొమ్మ. వి. చెరువులో ఎక్కువైన
నీళ్ళు పొర్లిపోవడానికి కట్టకు పల్లంగాఉన్న చివర ఎర్పర
చిన రాతికట్టడం.

మరుచిలుకులొత్తు చూ. మరుడు.

మరుచివ్వ చూ. మరుడు.

మరుడు వి. మన్నుడు. కు.నం. 5.88, శృం.నై. 2.99.

నం. స్మర-- జ్ఞప్తి. మన్నుడు; పా. సర-; ప్రా.
సర-, సుమర-. మన్నుడు.

<నం. స్మర-.

మరుగొంగ వి. శివుడు. ఉ.రా. 1.80. మరుచిలుకులొత్తు
అ.క్రి. దంతక్షతాలు చేయు. తాళ్ల.నం. 12.158. మరుచివ్వ
వి. రతి, మరుపోరు. మరుతల్లి వి. మన్నుడుని తల్లి, లక్ష్మి.
సాంబ. దేవ. 6. మరుతేజి వి. చిలక, మన్నుడుని వాహనం.
మరుతేరు రూ. మరునితేరు. వి. మన్నుడునిరథం, చిలక.
తాళ్ల.నం. 5.249. మరుదేవేరి రూ. మరునిదేవేరి. వి. రతి
దేవి, మారపత్ని. యయా. 4.92. మరునయ్య(-అయ్య) వి.
విష్ణువు, మన్నుడుని తండ్రి. నీలా. 2.72. మరునయ్యతేజి వి.
గరుడుడు, విష్ణువు వాహనం. మరునల్లె వి. కుమ్మెద, మన్ను
డుని అల్లెతాడు. మరునిదాలు వి. 1. చేప; 2. మొనలి. వ్య.
మన్నుడుని జెండా. మరునితేరు రూ.చూ. మరుతేరు.
వి. చిలక. మరునిదేవేరి రూ.చూ. మరుదేవేరి.
వి. రతీదేవి. మరునిల్లు(-ఇల్లు) వి. ఔ. ఆడు
గురి, మదనగృహం. కాళ. 3.10. మరునిసూడు వి.
శివుడు, మన్నుడుని విరోధి. మరువని వి. సురతం, మన్నుథ
కార్యం. ఆము. 4.123. మరుపిచ్చి వి. మన్నుథావేళం.
కామోద్రేకం. వేంక. పంచ. 4.510. మరుపోరు వి. ఔ.
సురతం, మన్నుథ యుద్ధం. చంద్రికా. 4.3. మరుమామ వి.
చంద్రుడు, మన్నుడుని మామ, సాంబ. దేవ. 10. మరుమావు
వి. చిలక, మన్నుడుని వాహనం. యయా. 4.25. మరురాజి
వి. రతీదేవి, మన్నుడుని రాజి (భార్య). మరుసాము వి.
మన్నుథక్రిడ. తాళ్ల.నం. 14.125.

మరుతల్లి చూ. మరుడు.

మరుతేజి చూ. మరుడు.

మరుతేరు చూ. మరుడు.

మరుదేవేరి చూ. మరుడు.

మరున్ వి. ఎరువు, వయలెటు రంగులు కలిసినట్లుండే ఒకరకం
ముదురు రంగు.

జం. Maroon, ఒకరకం రంగు.

<జం. Maroon.

మరునయ్య చూ. మరుడు.

మరునయ్యతేజి చూ. మరుడు.

మరునల్లె చూ. మరుడు.

మరునాగి రూ. మర్నాగి. వి. 1. చెరువులకు బుంగలు పుచ్చే
ఒక జంతువు; 2. మోసగాడు.

మరువాడు రూ.చూ. ములునాడు. వి. 1. ఆవల ఎల్లండి; 2.
మరునటి రోజు; 3. ఎల్లండి.

మరునిదాలు చూ. మరుడు.

మరునితేరు చూ. మరుడు.

మరునిదేవేరి చూ. మరుడు.

మరునిల్లు చూ. మరుడు.

మరునిసూడు చూ. మరుడు.

మరువని చూ. మరుడు.

మరుపిచ్చి చూ. మరుడు.

మరువు¹ చూ. మరుగు¹.

మరువు² రూ.చూ. ములువు. వి. మరచిపోవటం.

మరుపెట్టు న.క్రి. సంకోషపెట్టు. తాళ్ల.నం.
5.136.

మరుపెట్టు చూ. మరువు².

మరుపోరు చూ. మరుడు.

మరుమామ చూ. మరుడు.

మరుమావు చూ. మరుడు.

మరుము రూ.చూ. మరము. వి. 1. చేట; 2. గట్టిరాతిపారు
నేల.

మరురాజి చూ. మరుడు.

మరులమందు చూ. మరులు.

మరులు రూ. మర్లు². వి. 1. అజ్ఞానం. కు.నం. 2.29; 2.
మోహం, వలపు, ప్రేమ, అత్యధిక ప్రేమ. కు.నం. 4.42;
3. పిశాచం, దయ్యం. కు.నం. 7.38; 4. పిచ్చి, ఉన్మా
దం, చెన్నబనవ. 2.51.

క. మరలి, మరులి. మూర్ఖునిలా నటించేవాడు;
మరుళి. మూర్ఖుడు, మర్లు. పిచ్చి; కు. మర్లు. పిచ్చి;
త. మరుళి, మతిభ్రమ, మరుళి. పిశాచం, దయ్యం.

మరులమందు వి. శ్రీ పరుషుని లోబరచుకోవడానికి పెట్టే
మందు. మరులుకొను రూ.చూ. మరులుగొను. అ.క్రి. 1.
ఉన్నత్తుడగు, పిచ్చివాడగు. ఇందు. 2.219; 2. వలపు
చెందు, మోహంనొందు. దరా. 2.318; 3. ఆనవడు,
అనత్తుడగు. నీలారా. 3.111. మరులుకొలుపు రూ.చూ.
మరులుగొలుపు. న.క్రి. మోహింపచేయు, మోహపెట్టు, వల
పింపచేయు. వరాహ. 4.15. మరులుకొల్పు రూ.చూ.
మరులు గొలుపు. న.క్రి. మోహింపచేయు, మోహపెట్టు,
వలపింపచేయు. ఆము. 2.21. మరులుగొను(-కొను) రూ.
మరులుకొను, మరుల్కొను, మర్లుకొను. అ.క్రి. 1. వలపు
చెందు, మోహంపొందు. వరాహ. 3.128; 2. ఆనవడు,
అనత్తుడగు; 3. ఉన్నత్తుడగు, పిచ్చివాడగు. క. మరసు.
భయంకరమగు; కు. మర్లావుని, చెరువు, మర్లుని, అల్లరి
చేయు; ఊ. మరుళి(-ణ్ణి-, వ). భయపడు; మ.
మరెళుక. భయపడు. మరులుగొలుపు రూ. మరులుకొలుపు.
మరులుకొల్పు, మరులుగొల్పు, మరుల్కొలుపు, మరు
ల్కొల్పు, మరుల్గొలుపు, మరుల్గొల్పు. న.క్రి. మోహింప

చేయు, మోహపెట్టు, వలపింపచేయు. శృం.నై. 3.90.
మరులుగొల్పు రూ.చూ. మరులుగొలుపు. స.క్రి. మోహింప
చేయు, మోహపెట్టు, వలపింపచేయు. నీలా. 3.41. మరులు
జడ రూ. మర్లుజడ. వి. 1. ఉన్నాదాన్ని పట్టించే జడ.
పి.శకు. 3.201; 2. మరులుతీగ. మరులు(దీగ(-తీగ)
వి. తొక్కిన వెంటనే అజ్ఞానం పట్టించే ఒకానొక ఔషధం.
భూతశేఖం. ఆము. 6.12. మరులుమాతంగి రూ.చూ. మర్లు
మాతంగి. వి. మర్లు తీగ, మదనం. మరులుమ్మెత(-ఉమ్మెత)
వి. మదనం. ఆం.భా. 2.53. మరులుతేడు వి. పిళాచ
వల్లభుడు. ఉ. హరి. 2.141. మరులెత్తు అ.క్రి. మరులు,
కలుగు. <మరులు + ఎత్తు. మరుల్కొను రూ.చూ. మరులు
గొను. అ.క్రి. మోహపడు, వలపించెందు. విప్ర. 2.72.
మరుల్కొలుపు రూ.చూ. మరులుగొలుపు. స.క్రి. మరులు
కొల్పు, వలపించు, ఆనక్తి నొందించు. చంపూ.రా. 2.99.
మరుల్కొల్పు రూ.చూ. మరులుగొలుపు. స.క్రి. మరులు
కొల్పు, వలపించు, ఆనక్తి నొందించు. విప్ర. 3.19.
మరుల్గొలుపు రూ. మరులుగొలుపు. స.క్రి. మరులుకొల్పు,
వలపించు, ఆనక్తి నొందించు. కళా. 2.142. మరుల్గొల్పు
రూ.చూ. మరులుగొలుపు. స.క్రి. మరులుకొల్పు, వలపించు,
ఆనక్తి నొందించు.

మరులు(బొట) రూ.చూ. మరల(బొట). వి. తిరుగుదల.

మరులెత్తు చూ. మరులు.

మరుల్కొను చూ. మరులు.

మరుల్కొలుపు చూ. మరులు.

మరుల్కొల్పు చూ. మరులు.

మరుల్గొలుపు చూ. మరులు.

మరుల్గొల్పు చూ. మరులు.

మరువడు చూ. మఱుగు. రూ. మఱుపడు, మఱువడు. అ.క్రి.

చాటగు, తిరోహితమగు, దాగు. భార. ఉద్భో. 4.372.

మరువనిదాయ రూ. మరువనిసాయ. వి. చాక్లెట్టు రంగులో
నలుపువన్నె కలిసినరంగు.

మరువనిసాయ రూ. చూ. మరువనిదాయ. వి. చాక్లెట్టు
రంగులో నలుపువన్నె కలిసినరంగు.

మరువము. రూ. మర్మం. వి. నువాసనగల ఒకకాతిమొక్క.
విక్ర. 1.191.

సం. మరువక-. నువాసనగల చిన్నచెట్టు; ప్రా.
మరుఅఅ-, మరుఅగు-; అ.మాగ. మరుయ-, మరు
యగ-; పా. మరుంబ-, మరువా;

క. మరగ, మరుగ, మరువ.

<సం. మరువక-.

మరువంపు మొలకలు రూ. మరువంపు మొల్కలు. వి.బ.వ.

ధాన్య విశేషం. హంస. 4.128. మరువంపుమొల్కలు
రూ.చూ. మరువంపు మొలకలు. వి.బ.వ. ధాన్యవిశేషం.

మరువంపు మొలకలు చూ. మరువము.

మరువంపు మొల్కలు చూ. మరువము.

మరువలు వి.బ.వ. పశురోగ విశేషం. నవనాథ. 1.27 పు.
16 పం.

మరుసాము చూ. మరుడు.

మరుసు వి. ఇనకనేల మర్క పేరుకొని ఉండే జిగటమట్టి.

సం. మరుస్థల-. మరుభూమి; హిం. మరుస్థల్.

మర్కడము వి. మల వినర్జనం. బసవ. 6 పు. 394 పం.

మర్కారి వి. పడవ నడిపించేవాడు.

మర్గించు చూ. మ్రగ్గు. రూ. మగ్గించు, మక్కించు, మగ్గించు,
స.క్రి. నశింపచేయు (వర్ణ వ్యత్యయం). కు.సం. 11.34.
మర్గ రూ.చూ. మరుగు. అ.క్రి. ఆనక్తమగు, ఆనగొను. పద్య.
9.157.

మర్చు రూ.చూ. మఱచు. స.క్రి. విన్మరించు, మరచిపోవు.
దళా. 7.158.

మర్జి రూ.చూ. మర్జీ. వి. ఇచ్చు, కోరిక.

మర్జి రూ. మర్జి. వి. ఆజ్ఞ, కోరిక. పద్య. యు. 143.

హిం. మర్ జీ కోరిక; మరా. మర్జీ; ఉ. మర్జీ. ఇచ్చు,
ఆజ్ఞ; పార. మర్జీ. కోరిక, అంగీకారమయిన; అర.
మర్ జీ. ఇచ్చు, స్వీకృతం, ఆదేశం.

<ఉ. మర్జీ.

మర్జు వి. ఉపవనం.

హిం. మర్ జ్. ఉపవనం; ఉ. మర్ జ్. వ్యవసాయ
నికీ తగిన భూమి, ఉద్యానవనం; పార, మర్ జ్.

<ఉ. మర్ జ్.

మర్తవుచేయు రూ.చూ. మర్తబుచేయు. అ.క్రి. 1. విడుదల
చేయు; 2. ప్రారంభించేయు; 3. పరిష్కారంచేయు.

మర్తబాన్ రూ.చూ. మదతమాను. వి. కొన్ని రంగులు, ద్రావ
కాలు పోసే జాడి.

మర్తబు రూ. మర్తరబు. వి. వర్గం; విణ. పూర్తయిన.

హిం. మర్ తద్. వర్గం, శ్రేణి; ఉ. మర్ తబహ్ ;
పార. మర్ తబహ్, మర్ తబ్. అంతస్తు, శ్రేణి; అర.
మర్ తబహ్. వర్గం, శ్రేణి.

<ఉ. మర్ తబహ్.

మర్తబుచేయు రూ. మరతబుచేయు, మర్తవుచేయు. అ.క్రి.

1. విడుదలచేయు; 2. ప్రారంభించేయు; 3. పరిష్కారం
చేయు.

మర్తరబు రూ.చూ. మర్తబు. వి. వర్గం; విణ. పూర్తయిన.

మర్తమాన్ రూ.చూ. మదతమాను. వి. ద్రావకాలు, రంగులు,
ద్రావకాలు పోసే జాడి.

మర్తరు రూ. చూ. మఱుస్తుఱు. వి. భూపరిమాణ విశేషం.
ద. హిం. గా. సం. 4. గా. సం. 685.

మర్తవాను రూ.చూ. మదతమాను. వి. పచ్చళ్ళు, ఊరగాయలు
పెట్టుకోడానికి వాడే పాత్ర.

మర్దాము రూ.చూ. మరదాము. వి. మరల కొత్తగా నాటకుండా
పాత మొక్కలనుంచి మొలిచిన కరలు.

మర్నాగి రూ.చూ. మరునాగి. వి. 1. చెరువులకు బుంగలు
పుచ్చే ఒక జంతువు; 2. మోసగాడు.

మర్నాటు రూ.చూ. మఱునాడు. వి. 1. ఎల్లుండి తర్వాత
రోజు; 2. ఎల్లుండి; 3. రేపు.

మర్నాడి చూ. మర.

మర్నాడు రూ.చూ. మఱునాడు. వి. పరదినం, మరునది
దినం. రం. రా. అయోధ్యా. 120 పు. 20 పం.

మర్నాలు చూ. మర.

మర్నం రూ.చూ. మరువము. వి. మరువకం, మరువం అని పిలవబడే సువాసనగల మొక్క. (Marjorana hortensis).

మర్నతి వి. చిన్నకొమ్మలు కలిగి ముదురు ఎరుపురంగుపూలు, తేకపసుపురంగు గల గట్టి కలపనిచ్చే చెట్టు (Acacia campbellii).

మర్నాద వి. 1. వ్యవహారాను కార్యాలగు సుంకాలు. E.I. 6.23; 2. గౌరవం.

<నం. మర్నాదా. నరిహద్దు, ఒడ్డు: ప్రా. మజ్జా, మజ్జాయా. మేరా, హద్దు, మరీయాదా. హద్దు, ఒడ్డు, లంగరు.

<నం. మర్నావా (అర్థవిపరి.).

మర్ర విణ. సారవంతమయిన.

మర్రచవుడు వి. నల్లచవుడు, రేగడికలిసిన చవిడినేల. మర్ర రేగడి రూ. మర్రరేగడి. 1. గరుకుగా ఉండేరేగడి; 2. గరుకుగా ఉండేరేగడి, సారవంతమైన రేగడినేల. మర్రరేగడి రూ.చూ. మర్రరేగడి. వి. 1. గరుకుగా; ఉండేరేగడి, 2. సారవంతమైన ఎర్రరేగడి నేల. <మర్ర + రేగడి.

మర్ర రూ.చూ. మజ్జి. వి. చాలా వికలంగా పెరిగే మహా వృక్షం, వటవృక్షం (Ficus bengalensis).

మర్రగడ్డి వి. ఒకరకమైనగడ్డి. మర్రమామ వి. మర్రచెట్టు.

NICP. 8. క్రి.శ. 1651. మర్రరొడ్డి వి. మర్రఅకులమోష.

మర్రరేగడి చూ.మర్ర.

మర్రరేగడి చూ.మర్ర.

మర్రేయు రూ. మర్రేయు. న.క్రి. 1. నున్నగింత నలవలో రెండోసారి నునుపుచేయు; 2. నీళ్ళుబాగా కలిపేటట్లు తిరగచేయు.

మర్రమాతంగి చూ. మర్లు¹.

మర్రమాతంగికంప చూ. మర్లు¹.

మర్రవేయు రూ.చూ. మరలవేయు. న.క్రి. పోతున్నపశువులను అడ్డగించి వేరేదారికి తోలు.

మర్లాకు చూ. మర్లు¹.

మర్లు¹ రూ.చూ. మరలు¹. అ.క్రి. మళ్ళు, వెనుకకు తిరుగు. కువ. చ. 2.29; వి. వైపు, పక్క. సారంగ. 2.155.

మర్లు(బొమ్మ (-పాము¹) వి. మనుతిండి, ఒకరకం పాము.

మర్లు¹ రూ.చూ. మరులు. వి. వలపు, మోహం. దా. 7.71.

మర్లమాతంగి రూ.చూ. మర్లమాతంగి. వి. ముట్టిన వెంటనే మరులు పుట్టించే ఒకవిధి. మర్లమాతంగికంప వి. అముకాల్పుకు వాడే మర్లమాతంగి చెట్లకంప. మర్లాకు వి. దూడను ఒల్లని పశువులకు పెట్టే ఆకుఒకవిధి. <మర్లు¹ + ఆకు. మర్లుకొను రూ.చూ. మరులుగొను. న.క్రి. వలచు, మోహించు. ఉ. హరి. 4.18. మర్లుజడ రూ. మరులు జడ¹. వి. 1. ఉన్నాదాన్ని వట్టించే జడ; 2. మరులు పుట్టించేతీగ, మర్లమాతంగి రూ. మరులుమాతంగి, మర్ల మాతంగి. వి. మర్లు తీగ, మడనం. ప్రబంధ. 640, అం. దా. 2.53.

మర్లేయు రూ.చూ. మర్రేయు. న.క్రి. 1. నున్నగింత నలవలో

రెండోసారి నునుపుచేయు; 2. నీళ్ళుబాగా కలిపేటట్లు తిరగచేయు.

మర్వ రూ. చూ. మడవ¹. వి. నీళ్ళకువాడే చిన్నదుత్త.

మర్వ రూ.చూ. ములుగు. వి. చాటు, ఓలం. దాన్క. రా. యు. 1440.

మర్నాలు రూ.చూ. మరచాలు. వి. మూడోసారి దున్నటం, కొన్ని చోట్ల రెండోసారి దున్నటం.

మఱి వి. 1. మర్మం, గుట్టు. ఉ. హరి. 5.195; 2. భేదం. తేదా. దాగ. 5.1467; 3. దైన్యం. దూఁఖం.

మఱి¹ వి. పాలువిడిచిన ఆడమేకపిల్ల. సార. పంచ. 5.11.

క. మఱి. జంతువుపిల్లలు (ఎద్దులు, ఆవులు తప్ప), చిన్నపిల్లలు, రేతకొమ్మలు; తు. మఱి. జంతువుపిల్ల; త. మఱి. మేకపిల్ల, గుర్రపిల్ల, లేడిపిల్ల, ఆడమేక, ఆడ గొర్రె, ఆడలేడి; మ. మఱి. జంతువు పిల్లలు; కో. మయేర్, జంతువు పిల్లలు (పశువులు తప్ప); తొ. మరి. జంతువు పక్షిపిల్లలు (ఎద్దులుతప్ప); గోం. మర్ర, కొడుకు; కొండ. మే. మరి. భర్త. కొడుకు; కుజ. మ్రొంజు. కొడుకు, మ్రొ. మ్రొ. కూతురు; కువి. మిరెసి. కొడుకు, మ్రొసి. కొడుకు, మేనల్లుడు, అంద్రమీస. సేవ కుడు; బ్రా.మార్. కొడుకు, బాలుడు, మసిర్. కూతుడు.

మఱి² రూ. మరక, వి. దాగు, కర్ర. రామలిం. శ. 34.

తు. మజె. నహజంగా ఉండేమచ్చ, మంజనె. ఒంటిపై ఉండే నల్లటిచారలు; త. మఱు. మరక, దాగు, నేరం, తవ్వ, మచ్చ, గుర్తు, పట్టుమచ్చ (చంద్రునిలో). మచ్చ, కళంకం, మరై. విలువైనరాయిలో దోషం; మ. మఱు. మచ్చ, పట్టుమచ్చ, మొటిమ; తొ. మన్. నలుపుమచ్చ; గోం. మర్ర. నల్లమచ్చ, మొటిమ.

మఱికువ చూ. మఱు.

మఱిగొను చూ. మఱు.

మఱిచూ రూ. మర్లు. న.క్రి. 1. విన్నరించు, తలంపకుండు. దార. ఆది. 5.53, దార. విరా. 5.357; 2. మాను, విడుచు. వను. 3.110; అ.క్రి. ప్రమాదంనొందు, పొర పడు. దార. ఆది. 6.102.

క. మఱి, అశ్రద్ధ, మరచు, మెదడులోంచి తొలగు, అదృశ్యమగు, మరగు, చాటుమూత, నిరాకరించు, మఱిగు, మఱిపు, మఱిపు, మఱిపు. మరుగు, రహస్యం, దావరికం, మరిమరపు, మఱిపు. దాచు, మరపించు, మఱివె. స్పృహ లేక పోవడం, అశ్రద్ధ, మఱిసు, మఱియిసు, మఱిసు. దాచు, మరిపించు, మఱిసుపో. దాచు, మఱియువికె. అశ్రద్ధ, మొఱి. ఆశ్రయం, అశ్రద్ధ; కొడ. మర-. (మరవ్-, మరంద్-). మరచు, మరె, కనుమరుగగు, దాగు, చాటు, మరంది, మరపు; తు. మదపుని, మరపుని, మరెపుని. మరచు, మదపు, మరపు. మరవ, మరపెలె. మరిమరపుమనిషి, మరెపుని. మరుగు, చాటు, వికాంతస్థలం, మదెయుని, కనుమరుగగు, మూయు, మదె, చాటు, మరుగు, మరె. చాటు, వికాంతస్థలం; త. మఱి (-స్-), విన్న రించు, మరచు, తలపకుండు, విడుచు, మఱితి, మఱిపు,

మఱిల్, మఱిలి, మఱివి. మరపు, మర్. (-వ్-, -స్-). దాచు, అదృశ్యమగు, మూయు, రక్షించు, ఏకాంతస్థలం, వి. రహస్యం, మోసం, నిరాకరణ, మరైప్పు. చాటు, దాపు, మరుగు, మరైపు. అదృశ్యమగు, తెరమరుగు దాగు. మఱిపు. దాచు, ఏకాంతస్థలం, మఱిక్క. దాచు, పాతిపెట్టు, మరుగు, చాటు, మఱిప్పు, మఱిప్పు. రక్షణ, పరువు గలేలు, ఏకాంతస్థలం, మఱిక్క. మరచు, అశ్రద్ధ, నిరాశక్తి, మఱితి, మఱివి. అశ్రద్ధ, మఱిప్పిక్క, మఱి పించు; కో. మర్వ (మర్-). మరచు, మర్- నిరాకరించు, అదృశ్యమగు, రహస్యం, ముగియు, ముగించు; తొ. మఱ్ (మఱ్-). మరచు, మఱ్. నీడ, అశ్రయం, నిరాకరించు, మఱ్. చూడలేని, వినలేనిస్థితి, అదృశ్య స్థితి; గోం. మరెంగానా, మరుంగ-సైన, మారంగ. మారండ. మర్చు, మక్కానా, తప్పించుకొను, దాక్కొను, మక్కస్థానా, మక్కస్థానా. దాచు, మక్కానా దాచు; కొండ. మర్. దాచు; కుఱ. గ్రూంగ. (గ్రూంగి-), పోగట్టుకొను; కువి. గ్రమఖిలి, మంపు, చెరువు; పర్తి. మెంగ్. మరచు; కొలా. మద్ (మత్-). మరచు, గ. మేయ్. మరచు, మెయిండి, ఎక్కువ తిరిగేవాడు, మెయిల్, పిచ్చిగాతిరుగు, మాల్. మస్సి. కనుమరుగగు.

<మూ. ద్రా. మత్.

మఱికువ రూ. మరకువ. వి. 1. అజ్ఞానం, తెలివి తక్కువ. భార. ఆది. 1.327; 2. విన్మృతి, పరాకు. ఆం. భా. 1.137; మఱిగొను (-కొను) అ.క్రి. దైన్యం పొందు. భార. ఉద్యో. 1.348. మఱిపించు స.క్రి. 1. మరచునట్లుచేయు, విన్మరించుచేయు. కు.నం. 6.30; 2. భ్రాంతిపొందించు, భ్రమింపచేయు. సీలా. 1.76. <మఱిచు + -ఇంచు. మఱిపు రూ. మరుపు, మఱిపు. వి. 1. విన్మృతి. కు.నం. 4.57; 2. ప్రమాదం, పొరపాటు. భార. ద్రోణ. 1.80; 3. మూర్ఖ. రంరా. ఉ. 146వు. 18వం.; 4. పొరపక్కం, ఒడలెరుగమి, మత్తక. ఉ.హరి. 5.73; 5. అజ్ఞానం. భాగ. 9.116; స.క్రి. ప్రమాదపర్చు, పొరపెట్టు. హరి. ఉ. 7.129.

మఱిని రూ.చూ. మఱిది. వి. మఱిది.

మఱిదలు వి.దౌ. 1. తమ్ముని భార్య. భార.ఆది. 4.217; 2. మగని చెల్లెలు. ఆం.భా. 2.114; 3. భార్య చెల్లెలు; 4. తనకంటె చిన్నదైన మేనత్త కూతురు, తనకంటె చిన్నదైన మేనమామ కూతురు.

కుఱ. గ్రమేగలి. మేనమామకూతురు; కొలా. మరందల్. మేనమామకూతురు, మరందా. భార్య చెల్లెలు.

<మఱిది + ఆలు.

మఱిది రూ. మఱిని. వి. 1. చెల్లెలు మగడు. భార.ఆది. 8.214; 2. భార్య తమ్ముడు, స్వాలకుడు. ద.హిం.శా. నంపు. 10. కా.నం. 164. క్రి.శ. 1168. భార.ద్రోణ. 1.363; 3. మేనత్తకొడుకు. భార.ద్రోణ. 4.141; 4. మగనితమ్ముడు. శృం.నై. 3.126; 5. మేనమామ కొడుకు. భాను. 4.10; 6. పరియాచకపువాని, సరసోక్తు

లాడటం కోసం కల్పించిన వరస. ద.శా. 2.366.

కుఱ. మెయిగెంజు. మేనమామకొడుకు; కొలా. మరన్. భార్య లేక భర్త యొక్క తమ్ముడు, మరంద్. భర్తతమ్ముడు.

మఱిపించు చూ. మఱిచు.

మఱిపు చూ. మఱిచు.

మఱిలించు చూ. మఱిలు.

మఱిలు రూ.చూ. మరలు. అ.క్రి. 1. వెనుకకు తిరుగు, వెనుకకు మొగమగు. కాశీ. 4.284, గా.హరి. ఉ. 129 వం.; 2. నివర్తిలు, వెనుకకు వచ్చు. పారి. 5.41.

మఱిలించు స.క్రి. 1. వెనక్కితిప్పు; 2. మళ్ళించు. <మఱిలు + -ఇంచు.

మఱి రూ. మఱి. అవ్య. 1. మఱి, మళ్ళి మొ. విప్లవ శాసనం. క్రి. శ. 633-63; 2. పనరర్థం, వెండియు, ఇంకా. భార.ఆది. 1.63; 3. నిశ్చయంగా. భార.ఆది. 2.34; 4. రెండు వాక్యాలను కలిపే నముచ్చయ పదం. భార.ఆది. 2.194; 5. కొన్నియెడల అర్థవిశేషం లేకుండా వాక్యాలంకారంగా ప్రయోగించబడుతుంది. భార. ఆది. 3.159; 6. పూర్వోత్తర వాక్యాలకు ఉండే భేదాన్ని తెల్పుతుంది. భార.ఆది. 4.71; 7. ఇదిగాక. భార. ఆది. 4.219; 8. అన్యం, వేరు. భార.ఆది. 5.211; 9. తడవ, పర్యాయం. నిర్వ. రా. 2.19, కాశీ. 4.209; 10. మరల మరల, పలుమారు. కాశీ. 4.89; 11. అట్లుగానిచో, పక్షాంతరంతో. భాగ. 10. ఉ. 155; 12. అట్లు, ఆ విధంగా. అము. 5.42.

క. మఱి. అన్యం, తర్వాత, తదుపరిది, మరల వ్యతిరేకం, మత్త, మత్మ, మరల, తర్వాత, అదీకాక, మరియు, మత్తె. అన్యం, మరల, తర్వాత. ఇంకా, మఱినా, తర్వాత, మరుసటిరోజు, మరుసటి ఉదయం, మఱినె. అన్యం, తదుపరి, తర్వాత; కొడ. మఱి. ప్రతికూలం, మ్రితిఅంది, ఎల్లుండి, ఆవలనాడు; కు. మరు. మరుసటి, తర్వాత; త. మఱి. మరొక, తర్వాత, వేరొక, ఇతరమైన, మఱి-నాల్. మరుసటి రోజు, రేపు, మఱిమై. మరుసన్న, పరలోకం, మఱి. వేరొక, మరల, మత్తె, మత్తె. వేరొక, మఱితు. వేరొక, మఱివణ్. వేరొకటి; మ. మఱి. వేరొక, తర్వాత. మఱి-నాల్. మరుసటిరోజు, ముందురోజు, మఱి. వేరొక, అదీకాక, ఇంకా, మఱివణ్. వేరొక, ఇతర మైన; కో. మర్. ఇతరమైన, వేరొక, తర్వాతది; తొ. మఱ్. తర్వాత (రోజు, నెల మొ.); మర్. మరల, మకొల్. రేపు; పర్తి. మఱి. మళ్ళి, మఱిఒక. వేరొకటి; కొలా. మఱి. అప్పటినుంచి, ఆ తర్వాత, మర్. తొల్లి. ఎల్లుండి, ఆవలనాడు; నా. మఱి. మళ్ళి. పో.చూ.త. మఱింకు.

మూ.మ.ద్రా., మూ.ద.ద్రా. *మత్ + ఇ.

మఱిన్మఱి రూ. మఱిమఱి, మఱిమఱి. అవ్య. అత్యంతం, మిక్కిలి. ఇందు. 2.213. మఱిమఱి రూ.చూ. మఱిన్మఱి. అవ్య. 1. అత్యంతం. దల్లా. 5.6; 2. మరియు, మరియు,

పొనఃపున్యంగా. మఱియు రూ. మరియు. అవ్యక్త. 1. అంతేకాకుండా. భార.అది. 1.37, ద.హిం.కా.నంపు. 4. కా.నం. 633; 2. రెండు వాక్యార్థి కలిపే పదం. భార. అది. 3.33. మఱియొకటి(-2కటి) నర్వ. అన్యం.

మఱి³ రూ.చూ. మఱ్ఱి. వి. వటవృక్షం, మఱ్ఱిచెట్టు. జైమినిభా. 1.21.

మఱిగ వి. రాచ్చిప్ప, వలుసు మొ. వి వందదానికుపయోగించే రాతితో చేసిన పాత్ర.

క. మరగె. కొయ్యపాత్ర, ఒకరకం బకెట్టు.

మఱు¹ రూ. మరు. (వృత్తిలో పూర్వ పదమైన మాటు శబ్దానికి వికల్పంగా ఆదేశమై వచ్చే రూపం). విణ. 1. ప్రతి, బదులు. భార.అది. 6.108, భార.అది. 7.76; 2. అన్యం, వేరొకటి. భార.అను. 4.267.

మఱు² రూ. మఱున. (వృత్తిలో పూర్వపదమైన మఱుగు శబ్దానికి వికల్పంగా ఆదేశమై వచ్చే రూపం) విణ. అనంతరం, ప్రిమ్మటిది. భార.అది. 8.183; వి. తదవ, పర్యాయం.

మఱునాడు రూ. మన్నాడు, మరునాడు, మర్నాటు, మర్నాడు. వి.కా. మరునటి దినం, పరదినం. నిర్వ.రా. 6.25. మఱువట్టువు రూ. మఱునవట్టువు. వి. పిమ్మటి జన్మ. మఱుమాట వి. ప్రతివచనం. ఆం.భా. 1.114. మఱుమేను వి. పరజన్మ, ఉత్తర జన్మం. భాగ. 1.100. మఱుమోత వి. ప్రతిర్వని. ఆం.భా. 1.122. మఱునంజ వి. సాయం సంధ్య. కాశీ. 1.129.

మఱు³ రూ.చూ. మఱుగు. వి. చాటు, వృత్తిలో పూర్వ పదమైన మఱుగుశబ్దానికి వికల్పంగా ఆదేశమైన రూపం.

మఱువడు రూ.చూ. మరువడు. అ.క్రి. చాటగు, తిరోహితమగు, దాగు, భాగ. 10వూ. 1564. మఱువెట్టు రూ.చూ. మఱువెట్టు. న.క్రి. 1. దాగు, మరుగుపరుచు. పారి. 2.51; 2. వంచించు, మోసపుచ్చు. మిషపెట్టు. కవిరా. 2.13. మఱుమాట రూ.చూ. మఱుగుమాట. వి. 1. బదులుమాట; 2. రహస్యం. మఱుమూల వి. ఎదురు మూల, గొంది. మఱువడు(-వరు) రూ.చూ. మరువడు. అ.క్రి. చాటగు, తిరోహితమగు, దాగు. మఱువెట్టు(-వెట్టు) రూ. మఱుగువెట్టు, మఱుగువెట్టు, మఱువెట్టు. న.క్రి. 1. దాచు, మరుగుపర్చు. భార.విరా. 1.177; 2. వంచించు, మోసపుచ్చు. మిషపెట్టు. శృం.నై 7.191.

మఱుకువ చూ. మఱుగు.

మఱుగుజ్జు రూ. మరగుజ్జు, మరుగుజ్జు. విణ. 1. గూనివాడు, గూనిది. వరాహ. 9.43; 2. పొట్టివాడు.

మఱుగిరు చూ. మఱుగు.

మఱుగు రూ. మరగు² మరుగు², మర్చు, మఱు³, మఱువు. అ.క్రి. 1. సంభాపించు, మిక్కిలి దుఃఖించు. భార.అది. 6.243, భార.విరా. 2.146; 2. చాటగు, తిరోహితమగు, దాగు. గౌ.హరి.పూ. 606 పం.; 3. నీళ్ళు మొ. నలనల కాగు; వి. 1. చాటు, వ్యవధానం. పండి.చ. 1.44వ.; 2. మిష, నెపం, సాకు. కాశీ. 4.109; 3. దాపరికం. ప్రభా. 3.72; 4. చాటుకవులు తరచుగా

ప్రయోగించని మారుమూల మాట. అప్రతీతం. ప్రబంధ. 16.

క. మఱుగు, మఱుగు. మందు, వేడిగా ఉండు, ప్రేమోద్రేకం కలుగు, మిక్కిలి విచారించు, బాధపడు, మఱుక. విచారం, దుఃఖం, మఱి. దుఃఖంతో, మరలు. మనలు, పొంగు, నలనల కాగు, మఱుసు. దాగు, మఱి. రహస్యం, మూత, వికాంతం, మఱివు. దాక్కిను; తు. మదెయుని. కనుమరుగగు, చాటగు, మదెపుని. వికాంతం, మరుగు, మదెపు. వికాంతస్థలం; త. మరై. దాచు, అదృశ్యమగు; మ. మఱియుక. దాచు, మఱిక్క. మరుగు, దాచు, మఱిచ్చు. వికాంతం, మఱిచ్చు. వికాంతం; కో. మర్చి. రహస్యంగా మనసులో ఉంచు కొను; గోం. మరుస్తానా. నూనెతోవండు; కుఱ. మాగ. వికాంతమందుండు, దాగు, ప్రహు. మందు; కురు. మార్. దాచు, చాటగు.

<మూ.ద్రా. *మాత్-; *మత్-వె-.

మఱుకువ వి. సంతాపం. భార.అరణ్య. 6.242. మఱుగిరు న.క్రి. దాచు, గోపనంచేయు. కళా. 6.160. <మఱుగు+ఇడు. మఱుగుగోడ వి. మన్ను, ఇటుక రాయి మొ. వాటిచేత పెట్టబడిన గోడ. మఱుగుచెండు అ.క్రి. శరణుచొచ్చు. కళ. 2.248. మఱుగుచోటు వి. అంతరువు, ఓలం. మఱుగుబొచ్చు (-బొచ్చు) రూ.చూ. మఱువుసొచ్చు. న.క్రి. శరణం పొందు. ఆము. 2.58. మఱుగుడు వి. 1. కాగటం; 2. వేడిమి; 3. అక్కసు. మఱుగుదొడ్డి రూ. మరుగుదొడ్డి. వి. మలవిసర్జన స్థానం, పాయఖాన. మఱుగువబడుకు అ.క్రి. శరణు పొంది బ్రతుకు, చాటున బ్రతుకు. లాళ్ల.నం. 7.250. మఱుగువడు రూ. మఱువడు. అ.క్రి. దాగు, చాటగు, తిరోహితమగు. కాశీ. 5.70. మఱుగువెట్టు రూ. మఱువెట్టు. న.క్రి. దాచు, గోపనంచేయు, కప్పిపుచ్చు. విక్ర. 1.122. మఱుగువెరడు వి. మరుగుదొడ్డి, పాయఖానా. మఱుగుమందు రూ. మరుగు మందు. వి. స్త్రీ పురుషుణ్ణి లోబరచుకోడానికి పెట్టే మరుల మందు, మచ్చుమందు. మఱుగుమాట రూ. మఱుమాట. వి. 1. బదులు మాట; 2. రహస్యం. మఱుగువెట్టు (-వెట్టు) రూ.చూ. మఱువెట్టు. న.క్రి. చాటువెట్టు. మఱుగుసొచ్చు (-బొచ్చు) రూ.చూ. మఱువుసొచ్చు. న.క్రి. శరణుపొందు.

మఱుకు రూ.చూ. మఱుస్తులు. వి. భూప్రమాణం. విప్లవ శిలాకావనం. క్రి.శ. 10వ శతాబ్ది.

మఱుకుణ్ణు రూ.చూ. మఱుస్తులు. వి. భూప్రమాణం. ద.హిం. కా.నంపు. 10, కా.నం. 600, క్రి.శ. 700/725.

మఱుకురు రూ.చూ. మఱుస్తులు. వి. భూపరిమాణ విశేషం, ఒకరకం భూమి కొలత. నె.కా.నంపు. 3. కా.నం. 1202, క్రి.శ. 1023.

మఱుకులు రూ.చూ. మఱుస్తులు. వి. భూ ప్రమాణం. ద.హిం.కా.నంపు. 10. కా.నం. 24, క్రి.శ. 682.

మఱుస్తురు రూ.చూ. మఱుస్తులు. వి. భూ ప్రమాణం. ద.హిం. కా.నంపు. 10, కా.నంపు. 660, క్రి.శ. 600-625.

మఱున్తులు రూ. మత్తరు, మర్తరు, మఱుకు, మఱుకుణ్ణు, మఱుకురు, మఱుకుటు, మఱున్తురు, మఱున్తు, మఱు, మఱురు, మార్తు. వి. 1. 300 హస్తాల లేదా 30 దండాల భూ ప్రమాణం. ఎర్రగుడిపాడు శిలాశాసనం. క్రీ.శ. 575-600; 2. భూ ప్రమాణ విశేషం. ఈ ప్రమాణం ఒకే రకంగా ఉండకుండా కాలాన్నిబట్టి మారేది.

క. మత్తరు. భూ ప్రమాణం. <నం. మూత్రా. ప్రమాణం; మ. మట్టు. ప్రమాణం.

<మూ.ద్రా. *మత్-అ.

మఱున్తు రూ.చూ. మఱున్తులు. వి. భూ ప్రమాణం. మాలెపాడు శిలాశాసనం. క్రీ.శ. 625.

మఱువు రూ.చూ. మఱువు. వి. మరచిపోవటం.

మఱుమన్న వి. బీడు. E.I. 62. క్రీ.శ. 578.

మఱువ చూ. మఱుగు. వి. కుండ. విణ. మూగ. పాండు. 4.21.

మఱువకందు వి. అగస్త్యుడు. అచ్చ.రా. ఆరణ్య. 7.

మఱువు రూ.చూ. మఱుగు. వి. 1. కవచం. భారవిరా. 3.162; 2. మచ్చ; 3. మూత; 4. మాటు; అ.క్రి. చాటగు, తిరోహితమగు. కవిక. 3.221.

మఱువుకొను అ.క్రి. దాక్కొను, మరుగుపడు. కు.నం. 10.438. మఱువుజొచ్చు (-చొచ్చు) రూ.చూ. మఱువు సొచ్చు. న.క్రి. శరణుపొందు. మఱువుసొచ్చు (-చొచ్చు) రూ. మఱుగుజొచ్చు, మఱుగుసొచ్చు, మఱువుజొచ్చు. న.క్రి. శరణుపొందు. భార.ఆది. 6.201.

మఱున రూ.చూ. మఱు. విణ. ఔ. అనౌ. అనంతరం, తర్వాతది. వేంక.పంచ. 3.9.

మఱునవుట్టువు రూ.చూ. మఱువుట్టువు. వి. అనంతర జన్మ.

మఱు రూ.చూ. మఱున్తులు. వి. భూ ప్రమాణం. ద.హిం. కా.నంపు. 10. కా.నం. 599, క్రీ.శ. 625-650.

మఱురు రూ.చూ. మఱున్తు. వి. భూపరిమాణ విశేషం. రొంపిచెర్ల శాసనం. 1242.

మఱ్ఱి రూ. మర్రి, మఱ్ఱి, మఱ్ఱియ, మఱ్ఱె, మఱ్ఱెయ. వి. వట వృక్షం. కు.నం. 9.117, ఎక్ర. 2.44 (Ficus bengalensis). నందమహాది శాసనం. క్రీ.శ. 1053.

పర్తి. మర్. వటవృక్షం; కొలా. మఱ్ఱి. వటవృక్షం.

మఱ్ఱిమానిపంట వి. ఎక్కువ పంట. తాళ్ల.నం. 11.47.

మఱ్ఱియ రూ.చూ. మఱ్ఱి. వి. వటవృక్షం.

మఱ్ఱియల్ల వి. తెలికేవురు జాతిలేదం.

మఱ్ఱె రూ.చూ. మఱ్ఱి. వి. మఱ్ఱిచెట్టు.

మఱ్ఱెత వి. మూర్ఖురాలు, అవివేకిని. వైజ. 4.12.

క. మఱ్ఱి. పిచ్చి, బుద్ధిహీనత.

మఱ్ఱెయ. రూ.చూ. మఱ్ఱి. వి. మర్రిచెట్టు.

మఱ్ఱెయ. వి. అజీర్తి.

మఱ. వి. 1. పర్వతం, కొండ. హరి.హ. 3.128; 2. గట్టు; 3. మెట్ట, తిప్ప.

క. మఱె. కొండ, అడవి; కొడ. మఱె. దట్టమైన అడవి, అడవుల్లో కొండ పక్కన నాటే ఎలకచెట్టు; క.

మఱె. కొండ, పర్వతం; మ. మల. కొండ, పర్వతం, గుట్ట; కో. మలిమ్. పెద్దకొండలు, మలర్. నీలగిరి పడమట భాగాన ఉన్న ఎత్తుపల్లాలు; తా. మసార్. ఎత్తుపల్లాలు; పర్తి. మలంగ్. అడవి; గ. మరె. మిట్ట, దిబ్బ; కొలా. మఱె, మాలె. కొండ; ద్రా. మన్లె. కొండ, పర్వతం.

పో.చూ.నం. మలయ-. మలబారు తూర్పుకొండ; మాల-. గ్రామ సమీపానున్న అడవి, మాలక-. గ్రామ సమీపంలో ఉన్న కలప.

మఱకుదోలు న.క్రి. పశువుల్ని వానాకాలంలో కొండ ప్రాంతానికి దీళ్ళతోలు. <మల + -కున్ + తోలు. మఱకోడె వి. నల్లగొండల ప్రాంతానికి (కర్నూలు జిల్లాకు) చెందింది. మఱగొంగ వి. గోత్రభేది, ఇంద్రుడు. అచ్చ.రా. నం. 41. మఱగొట్టు¹ (-కొట్టు¹) వి. ఇంద్రుడు, పర్వతాల్ని భేదించినవాడు. మఱగొట్టుకత్తి వి. వజ్రాయుధం, ఇంద్రుని ఆయుధం. మఱజువ్వి వి. ఒకశాతిజువ్వి. ద్వి.సార.చ. 2.79. మఱదాయ వి. పర్వత విరోధి, ఇంద్రుడు. మఱదాయతా వి. ఇంద్రనీలం. చంద్రాంగ. 2.36. మఱద్రిమ్మరి (-త్రిమ్మరి) వి. వానరం, కోతి. అచ్చ.రా.కిష్కిం. 24. మఱమనికి రూ.చూ. మఱమన్కి. వి. కోతి. మఱమన్కి రూ. మఱమనికి. వి. కోతి. అచ్చ.రా.య. 88. మఱయమ్మ (-అమ్మ) వి. 1. ఒకానొక దేవత. యయా. 2.3; 2. పార్వతి. మఱలమ్మ రూ. మల్లలమ్మ. వి. 1. ఒకానొక కొండదేవత. చంద్రాంగ. 2.51; 2. పార్వతి. మఱవిలుకాడు రూ. మఱవిల్కాడు. వి. శివుడు. మఱవిలుకానితేరు రూ. మఱవిల్కానితేరు. వి. గోపతి, నంది. వేంక.ఆం. 96. మఱవిల్కాడు రూ.చూ. మఱవిలుకాడు. వి. శివుడు. మఱవిల్కానితేరు రూ.చూ. మఱవిలుకానితేరు. వి. నంది. మఱనూడు వి. ఇంద్రుడు, నగవైరి. మఱహజారవుజోడు వి. వానరయోధుడు. అచ్చ.రా.య. 199.

మఱ. వి. 1. ఎను, ఉల్లారికి వేసిన ఇనపకొండి; 2. గుడారం బిగించి కట్టడానికి వాడే పెద్దమేకు.

మఱకట్టెదిండు వి. డొలుపు, బండి ఇరుసు మీద వేసే అడ్డమొద్దు. మఱవేయు రూ.చూ. మఱకవేయు. న.క్రి. 1. మగ్గం మోకు చేతి గూటానికి ముడివేయు; 2. ఉన్ని కదురుకు చుట్టిన పోగు ఊడిపోకుండా వైగాడిలో మెలిక వేయు. మఱేయు రూ.చూ. మఱకవేయు. న.క్రి. 1. మగ్గం మోకు చేతి గూటానికి ముడివేయు; 2. ఉన్ని కదురుకు చుట్టిన పోగు ఊడిపోకుండా వైగాడిలో మెలికవేయు; 3. సరి చేసేటప్పుడు పడుగు తిరగవేయు; 4. అచ్చు కట్టేటప్పుడు అచ్చుకర్ర మీద వదిలారంతో మెలిక వేయు. మఱ. రూ. మొల. వి. 1. సరి చెయ్యటానికి చాపిన పడుగు; 2. పడుగేరే కర్రలమీద నెరపిన పడుగు; 3. అచ్చుతికిన పడుగు; 4. నేతకు సిద్ధంచేసి చుట్టిన పడుగు; 5. మగ్గానికి అమర్చి నేత బయలులో చాపిన పడుగునూలు; 6. పడుగు పాయకు చివర వేసిన ముడి, మెలిక.

మఱవిలుపు అ.క్రి. 1. అల్లు చేసేటప్పుడు, పడుగు పోగులు నెరపు; 2. చుట్టిన పడుగును మఱల చాపు.

మలకచ్చి రూ. మొలకచ్చి వి. సరి చేసిన పడుగులో అనికి దగ్గరగా లాకలు చేర్చిన కచ్చి. మలకచ్చివేయు అ.క్రి. సరి చేసిన పడుగులో అనికి దగ్గరగా కచ్చి లాకలు చేర్చు. మలకట్టు రూ.చూ. మలగట్టు. వి. పన్నె కట్టుబడిలో దండెల మద్య దిగించిన ఈనెకు దారంతో నేసిన ముడి; న.క్రి. మలపెలుపు; అ.క్రి. 1. అచ్చతికి చాపిన పడుగులో చివరి పాయలు కట్టు; 2. అచ్చతికిన పడుగు ఆరుబయట చాపిన నేతకు అనుకూలంగా సాపుచేయు. మలకర్ర రూ.చూ. మలగర్ర. వి. నేత పడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మలకొయ్య వి. 1. మగ్గం మీద నేత దిక్ర పెట్టటానికి మోకు కట్టే కొయ్య; 2. నేత బయలులో చివర పాతిన కొయ్య. మలకోల వి. 1. పడుగు చాపినప్పుడు కింది పోగులు కలిసి పోకుండా వేరుచేసే గుండ్రటి నున్నటి కర్ర; 2. నేత పడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మలకోలగూది వి. 1. పెడ కోలకు తగిలించే మలగర్ర; 2. మలబద్ద దారం. మలగట్టు (-కట్టు) రూ. మలకట్టు, మొలకట్టు², మొలగట్టు. అ.క్రి. 1. అచ్చతికి చాపిన పడుగులో చివరి పాయలు కట్టు; 2. అచ్చతికిన పడుగు ఆరు బయట చాపి నేతకు అనుకూలంగా సాపుచేయు; వి. పన్నె కట్టుబడిలో దండెల మద్య దిగించిన ఈనెకు దారంతో నేసిన ముడి. మలగట్టు కర్ర వి. 1. అచ్చకట్టెప్పుడు జంత్రం కొయ్యలకు పై వైపున అడ్డంగా కట్టిన కర్ర; 2. నేతపడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మలగట్టుకొయ్య వి. 1. నేత పడుగులో చివరిపాయలు దిగించిన కర్ర; 2. నేత బయలులో చివర పాతిన కొయ్య. మలగట్టుకోల వి. నేతపడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మలగట్టుగూది వి. 1. నేతపడుగులో చివరిపాయకు కట్టిన దారం; 2. పెడకోలకు తగిలించే మలగర్ర కొన్నిచోట్ల మలబద్ద దారం. మలగట్టు చివ్వ రూ. మలగట్టుసివ. వి. నేతపడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మలగట్టుతాడు రూ. మలగట్టాడు. వి. పడుగు చివర మలగట్టు, కర్రమాలాకనూ కలిపి కట్టిన తాడు. మలగట్టుబద్ద వి. పడుగులో చివర, కర్రకు జోడించిన లాక, బద్ద. మలగట్టుసివ రూ.చూ. మలగట్టుచివ్వ. వి. నేత పడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మలగట్టాడు రూ.చూ. మలగట్టుతాడు. వి. పడుగు చివర మలగట్టు కర్ర మాలాకనూ కలిపి కట్టిన తాడు. మలగర్ర(-కట్టు) రూ. మలకర్ర, మొలకర్ర. వి. నేతపడుగులో చివరిపాయలు దిగించిన కర్ర. మలగూది రూ. మొలగూది. వి. 1. నేతపడుగులో చివరి పాయకు కట్టిన దారం; 2. పెడకోలకు తగిలించే మలగర్ర. మలచివ్వ రూ. మొలచివ్వ. వి. నేతపడుగులో చివరపెట్టిన నన్నని బెత్తం. మలచుట్టుకర్ర రూ. మొలచుట్టు కర్ర. వి. నేతపడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మలచుట్టు రూ. మొలచుట్టు న.క్రి. అల్లుచేసిన పడుగును మలలుగా విడదీసి చుట్టు. మలచుట్టుకోల వి. నేతపడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మలజేయు రూ.చూ. మలజేయు. న.క్రి. 1. పడుగుపోగులు సాపుచేయు; 2. ఏరిన పడుగుచుట్టు; 3. పడుగేరిన తరువాత అవి చివరికి జరుపు;

4. సరిచేసేటప్పుడు పడుగుపోగులు సమంగా నద్దు. మలజాపు (-చాపు) రూ. మొలజాపు. వి. 1. అచ్చతికిన పడుగు ఆరు బయట చాపి నేతకు అనుకూలంగా సాపుచేయు; 2. మగ్గం బయలులో పడుగుచాపు. మలజేయు(-చేయు) రూ. మలజేయు, మొలజేయు, మొలసేయు. న.క్రి. 1. పడుగు పోగులు సాపుచేయు; 2. ఏరిన పడుగుచుట్టు; 3. పడుగేరిన తరువాత అవి చివరికి జరుపు. మలజోడు వి. నేత పడుగుకు చివర పెట్టిన రెండు కర్రలు. మలకడుపు అ.క్రి. పడుగేరే కర్ర మీది పడుగుపోగులు గంజితో తడుపు. మలతాడు రూ.చూ. మొలతాడు. వి. అచ్చతికిన పడుగులో చివర పొట్టెల ముడుల వెంబడి దూర్చిన దారం. మలదోయు న.క్రి. అచ్చతికిన పడుగు ఆరుబయట చాపి నేతకు అనుకూలంగా సాపుచేయు. మలవట్టు న.క్రి. అచ్చతికిన పడుగు ఆరు బయటచాపి, నేతకు అనుకూలంగా సాపుచేయు. మలపొడుచు న.క్రి. పడుగేరు కర్రమీది పడుగుపోగులు సమంగా ఉండేట్టు చేత్తో తట్టు. మలబద్ద రూ. మొలబద్ద. వి. నేత పడుగు చివర పొట్టెలు చుట్టే వెదురుబద్ద. మలబద్దగూది వి. 1. పెడకోలకు తగిలించే మలగర్ర; 2. మలబద్ద దారం. మలదిగించు అ.క్రి. నేత మోకుతో మగ్గంమీద పడుగు దిగించు. మలమగ్గం రూ. మొలమగ్గం. వి. 1. మగ్గంమీద పడుగులో చివరి భాగం కర్రలకు చుట్టి నేసే మగ్గం; 2. మగ్గంమీది పడుగులో చివర, పొట్టెలు కట్టినేసే మగ్గం. మలలాక రూ. మల్లాక. వి. 1. అచ్చతికిన పడుగులో మొదట అచ్చదగ్గర ఎక్కించిన కర్ర; 2. పడుగు మద్య భాగంలో అని వెంబడి దూర్చిన బద్ద. మలలువేయు అ.క్రి. ముడులు వేయు, పడుగులో మొదటి పోగులకు ముడులువేసి మగ్గం దోసెలో పుల్లలకు కట్టు. మలలెక్కించు అ.క్రి. అల్లుచేసే టప్పుడు పడుగుకు మసిగుర్తులు వేసి లాకలు, కర్రలు దూర్చు. మలలేరు న.క్రి. పడుగును మొదటినుంచి చివరి వరకూ పాయలుగా విడదీసుకొను. మలసాగు వి. 1. మగ్గానికి అమర్చి నేతబయలులో చాపిన పడుగునూలు; 2. నేత సాగులో దండె దగ్గరినుంచి చివరిదాకా చాపినపడుగు. మల్లాడు రూ.చూ. మొలత్రాడు. వి. మొలకి కట్టుకునే తాడు, కటినుత్రం. మల్లాక రూ.చూ. మలలాక. వి. 1. అచ్చతికిన పడుగులో మొదట అచ్చదగ్గర ఎక్కించిన కర్ర, కొన్ని చోట్ల బద్దగాని, నన్ను బెత్తంగాని, ఇనప కడ్డిగాని ఎక్కిస్తారు; 2. పడుగు మద్యభాగంలో అని వెంబడి దూర్చిన బద్ద.

మలక¹ వి. మూకుడు. సిం.ద్యా. 5.263.

క. మల్ల, మల్లికె, తాగడానికి ఉపయోగించే మట్టి మొ. వాటితో తయారైన పాత్ర; త. మల్లమ్, మల్లై. దిక్షాపాత్ర; మ. మల్లమ్, కొబ్బరిచిప్పతో చేసిన పాత్ర; గోం. మాలిక్. చిన్న మట్టిపాత్ర;

నం. మల్ల-, మల్లక-, మల్లికా, మల్లి. సెమ్మె, కొబ్బరిచిప్ప; ప్రా. మల్ల-, మల్లయ-; పా. మల్లక-, దిక్షాపాత్ర; మరా. మలియా; హిం. మలియా, మల్వా. నేతిపాత్ర, మల్లి. మట్టి వంటి పాత్ర.

మలక² రూ. మల్క, మల్కి, మల్కిక, ముల్క². వి. తురు

మ్మడు, మహమ్మదీయుడు. కా.ప.మం. 75, క్రి.శ. 1417.

హిం. మలిక్. రాజు, ప్రభువు ; ఉ. మలిక్, మల్క్.
పాదుషా, రాజు, కానకుడు, మాలిక్. యజమాని ; పార.
మల్ కా. రాజు, మలిక్. రాజు, ప్రభువు, మల్క్.
రాజ్యం కలదాడు ; అర. మాలిక్.

< ఉ. మల్క్.

మరికలమాటలు వి.బ.వ. శుష్కప్రియాలు. రాధికా.
4.72.

మరిక వి. 1. చిట్టి, నాగటి మోకుకు చివరవేసే ముడి ; 2.
సాగు పనిముట్టు ఒకసారి దున్ని తిరిగిరావటం ; 3. నారు
ముడిలో పెట్టిన రెండో తడి ; 4. సారి.

మరికదాలు వి. మొదటిసారి దున్నటం. మరికబెట్టు అ.క్రి.
పనికిరాక లండుపెట్టు. మరికవేయు రూ. మరివేయు, మలు
వేయు, మలేయు. న.క్రి. 1. మగ్గంమోకు చేతి గూటానికి
ముడివేయు ; 2. ఉన్ని కదురుకు చుట్టిన పోగు ఉడి
పోకుండా పైగాడిలో మెరికవేయు.

మరికకూర వి. కొయ్యగూర, కోయటాకు.

మరికడము వి. పాదరక్ష. అము. 77.

మరికలపొద్దమి రూ.చూ. మొలకల పున్నమి. వి. చైత్రమాసంలో
వచ్చే పున్నమి, వ్యాసపూర్ణిమ.

మరికవ వి. ఒకసారి మోటలాగిన తర్వాత ఎద్దులు మోటబావి
పైపు ఎక్కివెళ్ళే దారి.

మరికా రూ.చూ. మలాక. వి. శ్రీఖండం, చందనం.

మరికు వి. పన్నె కట్టుబడిలో దండెలమధ్య దిగించిన ఈనెకు
దారంతో వేసిన ముడి.

మరికువేయు వి. పన్నె కట్టుబడిలో దండెలమధ్య దిగించిన
ఈనెకు దారంతో ముడివేయు.

మరిగ చూ. మరిగు¹. వి. రెండెద్దబండి. E.I.VI. 23.

మరిగం చూ. మరిగు. వి. 1. నూర్పిడికి కళ్ళంతో కుప్పదింపి
పరచిన కంకులు ; 2. గడ్డి.

మరిగుదాలు రూ.చూ. మరిగులాలు. వి.బ.వ. 1. చిక్కులు
అభ్యంతరాలు ; 2. నిర్ణయం కుదరక రహస్యంగా జరిపే
ఆలోచనలు.

మరిగుబ రూ.చూ. మరిగుబ. వి. మామిడి పళ్ళలో ఒకరకం.

మరిగులాలు రూ. మరిగుదాలు, మల్లగుల్లాలు. వి.బ.వ. 1.
లయోమయం ; 2. కష్టాలు.

నం. మల్ల-. వస్తాడు, పహల్వాను.

మరిగుబ రూ. మరిగుబ, మల్లూబ, మల్గోబా. వి. మామిడి
పళ్ళలో ఒకరకం, మరియా గోవాలనుంచి తేబడ్డ ఒకరకం
మామిడి.

మరిగొట్టు² రూ. మళ్లగొట్టు, మళ్లగొట్టు. న.క్రి. బండ్లుగాని, పశు
వులు గాని ఒకరి పొలంలోకి రాకుండా అడ్డగించి వెనుక
తిప్పి కొట్టేవేయు.

మరిగొను చూ. మరిగు¹.

మరిక¹ చూ. మరిగు¹.

మరిక² వి. పరిమాణ విశేషం.

మరికకూము వి. పదికుంచాల పరిమాణంగల మాన
విశేషం. మరికపుట్టి వి. రెండుకుంచాల పరిమాణంగల

కొలత.

మరికతవసి చూ. మరిగు¹.

మరికమెటువు చూ. మరిగు¹.

మరికవాలు చూ. మరిక². వి. 1. చెప్పలు ; 2. పావుకోళ్ళు.

మరిగ చూ. మరిగు¹.

మరిగకొట్టు చూ. మరిగు¹.

మరిగించు చూ. మరిగు¹.

మరిగు¹ అ.క్రి. 1. వంకరగు, వంకరగాతిరుగు. భార. విరా.

1.291 ; 2. నివర్తిల్లు, వెనుకకు మరలు, వెనుకమొన

మగు. భార. భీష్మ. 2.70 ; పోలవరం కాననం. క్రి.శ.

1354 ; 3. చుట్టుకొని ఉండు, పరివేష్టించు ఉండు, హరి.

పూ. 7.18 ; 4. వర్తిల్లు, ఉండు. ఉ. హరి. 5.10 ; 5.

కొలగు, అపసరిల్లు. భాగ. 10పూ. 1732 ; 6. వెనుదీయు,

నంకోచించు. గౌ. హరి. పూ. 2188పం. ; 7. పక్కకు

తిరుగు.

క. మలగు, మలంగు. పక్కకువరుగు, వంగు,

మాలిసు. పక్కకువంగు, మాలు. పక్కకివంగు, వంగు ;

కు. మలెంగుని. వెనక్కివంగు ; త. మలర్. మొహం,

మూతి, పైకెట్టు, మల్లా, మల్కా. వెనక్కిపడు, వెనక్కి

వాలు ; మ. మలరుక. దొప్పతేలిఉండు, వెనక్కివాలు ;

కొ. మల్ (మల్). పక్కచూపులు ; కురు. మర్కరర్.

శరీరాన్ని కొంచెంగా ఆటూ జటూకడల్పు. పో. చూ. కుజ.

మల్ల. దోర్లాపడు.

< మూ. ద్రా.* మల్.

మరిగొను అ.క్రి. 1. పెనగొను, మెరిగొను రం. రా.

యు. 356ప. 24పం. ; 2. వ్యాపించు. కావ్యా. చూ.

9.119. < మరిగు¹ + కొను. మరిక¹ రూ. మలుకు¹,

మల్కు. విణ. వంకరైనది. భాగ. 10పూ. 691 ; వి. 1.

మెరిక, వంకర. భార. భీష్మ. 1.269 ; 2. కపటపునడక.

కుటిలప్రవర్తన. పండి. చ. 2.116 ; 3. చుట్టు. వలయం,

హరి. పూ. 7.21 ; 4. చిక్కు. గౌ. హరి. పూ. 1709 పం. ;

5. ఎరులు మొ. వి పక్కకి తిరిగిన మలుపు. వసు.

1.68 ; 6. నడక. క. మలకు. మెలిపెట్టు ; త. మలకు,

మలుక్కు. జారుముడి. మరికతవసి వి. కుటిలముని.

మరికమెటువు వి. ధనురాకారమైన మెరుపు. మరిగ వి.

1. ఎద్దుపై గంతతోడి నరకుగోనె ; 2. నిరకు నింపని

గోనెల తోడి ఎద్దుల లేదా గాడిదల గుంపు. మరిగకొట్టు

న.క్రి. మట్టిని పొడికొట్టు, నలగకొట్టు. మరిగించు న.క్రి.

1. ప్రసరింపజేయు, వ్యాపింపజేయు. భార. అశ్వ.

3.102 ; 2. వెనుకకుతిప్ప. గౌ. హరి. పూ. 1112 పం.

< మరిగు¹ + ఇంచు³. మరిగుబొత్తుగు (-బతుగు) వి.

గుండ్రనిదిండు. ద్విపరమ. వి. 3ప. 193. మరిచు⁴. న.క్రి.

1. వంచు, ఒరగజేయు. నిర్వ. రా. 8.88 ; 2. చుట్టు

పరివేష్టించు. భార. భీష్మ. 8.441 ; 3. వెనక్కితిప్ప.

భార. కాంతి. 4.357 ; 4. పక్కకితిప్ప. శృం. నై.

7.191. మరిపించు¹ న.క్రి. 1. తిప్ప, మరలించు ; 2.

నిర్మించు. మరిపు¹ న.క్రి. 1. తిప్ప, మరలించు ; 2.

నిర్మించు. మలుపు¹ న.క్రి. 1. మరిగజేయు. నిర్వ. రా.

2.86 ; 2. నేకపడుగులో బెండకో పేకపోగులు తిప్ప ;
వి. 1. వ్యాపనం, ఉ. హరి. 6.29 ; 2. వీధి ; 3. వంగి
ఉండటం ; 4. వంపు ; 5. సాగుపనిముట్టు, ఒకసారిదున్ని
తిరిగిరావటం. మలుపుకొను న.క్రి. మచ్చికపరచుకొను,
మరపుకొను. మలుపుడుచీర వి. అంచుకు పేకరంగు పోగు
కలవటండా పేరేరంగు నూలుపెట్టి రెండునాడెల పోగులు
మలుపుకూ నేసినచీర. మలుపుకొట్టి వి. దోనెమలుపు
తర్వాత ఉన్నదాగం. మలుపుదోని వి. పెంటిదోనె, దోనె
మలుపు తరవాత ఉన్నదాగం, దోనెనన్నగిల్లే దాగం.

మలగు¹ చూ. మలయు¹.

మలగు³ చూ. మాను, మాలు. అ.క్రి. 1. క్షీణించు, తగ్గు,
నశించు, చెడు. భార. శాంతి. 6.166 ; 2. కలగు, క్షోర
పడు. రం. రా. అయోధ్యా. 129పు. 31పం. ; 3. వగచు.

క. మాల్, మాణ్. ఆగు, తొలగు ; త. మాల్
(మాణ్-ల్-). చచ్చు. నశించు.

మలచు⁵ న.క్రి. 1. అడచు, నశింపజేయు. వసు.
1.118 ; 2. తొలచు. మలుపు² చూ. మల్పు. న.క్రి. 1.
ఆర్పు, ఆర్పివేయు. నరస. 1.42 ; 2. నశింపజేయు.

మలగు⁴ చూ. మలయు³.

మలవము విణ. 1. గొప్పది, పృథువు. ఉ. శా. 3.123 ; 2.
అధికం ; 3. చౌక.

మలచు¹ చూ. చూ. మలచు¹. న.క్రి. విగ్రహాదుల్ని చెక్కు.
హరి. ఉ. 10.21.

మలపించు న.క్రి. కవ్వించు, తొలుపజేయు. కా. ప.
మ. 38.1.41. సొ. మలపు న.క్రి. 1. పోజేయు,
తొలగజేయు. భార. ఆరణ్య. 5.41 ; 2. తొలచు, రంధ్రం
చేయు. రం. రా. యు. 294పు. 18పం. ; 3. ఆర్పివేయు.
గంద. 130 ; 4. చెక్కు. చంద్రాంగ. 2.36. మలపుకొను
చూ. చూ. మలపుగొను. న.క్రి. 1. తొలగించుకొను,
పోగొట్టుకొను. అచ్చ. రా. ఆర. 21 ; 2. నర్తించు,
నాట్యంచేయు. మలపుగొను (-కొను) చూ. మలపుకొను.
న.క్రి. నర్తించు, నాట్యంచేయు. ఆము. 4.35 ; 2. తొల
గించుకొను, పోగొట్టుకొను. మలుపు³ వి. చెక్కటం, మల
చటం. కృ. శకు. 1.55. మలుపుకట్టు వి. కట్టురాయికట్టు
బడి, రాలిని చెక్కి కట్టేపద్ధతి. మలుపురాయి వి. కండిపొడ
రాయి, కట్టుబడిగాని, నేలపై పరచడానికిగాని, స్తంభా
లుగా నిలపడానికిగాని, వాడేచెక్కిన రేక మలిచినరాయి.

మలచు¹ చూ. చూ. మలచు². న.క్రి. 1. దాన్యాదుల్ని
జల్లించు ; 2. కుప్పనూర్చు.

మలచు³ అ.క్రి. పుష్పించు. కు. నం. 3.40.

క. మలర్. పువ్వు ; త. మలర్. వికసించు, పుష్పింప
జేయు, పువ్వు ; మ. మలర్. పువ్వు.

మలచు⁴ చూ. మలగు¹.

మలచు⁵ చూ. మలగు³.

మలచు⁶ చూ. మలయు¹.

మలత విణ. 1. గర్వించినది. అం. భా. 3.26 ; 2. మడించి
నది.

నం. మత్త-. మడించినది.

మలదోలు చూ. మలగు¹, తోలు¹. చూ. మల్లదోలు. న.క్రి. 1.
బీడు మొ. సొంతపొలాల్లోకి ఇతరుల పశువులు రాకుండ
అడ్డుపెట్టు. ; 2. మేపు.

మలవ¹ వి. చావు, మృతి.

నం. మరణం. చావు.

<నం. మరణ--.

మలవ¹ చూ. మలయు³. వి. దూడచచ్చిన ఆవు, గేదె మొ. వి.
హంస. 2.75.

మలవబట్టె వి. దూడచచ్చి పొలిచేగేదె.

మలవ² చూ. మలయు¹. వి. కొంటెబాలుడు ; విణ. నీచమైన.
మలవచ్చి చూ. మల³. విణ. కొంచెం తడారించి. విక్ర. 8.82.
మలవము వి. (పికిలిపిట్టల) కూత. ప్రబంధ. 1.30.

మలపించు¹ చూ. మలగు¹.

మలపించు² చూ. మలయు¹.

మలపు¹ చూ. మలగు¹.

మలపు² చూ. మలయు¹.

మలపూడ్ చూ. చూ. మలపూపు. వి. బిడాయింపబడ్డ ఆవరణం,
లేదా లోపలపెట్టిన కాగితం.

మలభక్షకుడు వి. పిసినిగొట్టు.

నం. మలభక్షక-. పిసిని తినేవాడు.

<నం. మలభక్షక- (అర్థవిపరి.).

మలమల వి. మరగటం, మాడటం, వేగటం మొ. వాటిలో
అయిన అనుకరణం. భార. ఆది. 3.111.

మలమలమతగు అ.క్రి. 1. సలసల కాగు ; 2. వ్యధపడు.
మలమలమాడు అ.క్రి. 1. ఎక్కువమాడిపోవు ; 2. ఆకలితో
బాధపడు.

మలపించు చూ. మలచు¹.

మలపు చూ. మలచు¹.

మలపుకొను చూ. మలచు¹.

మలపుగొను చూ. మలచు¹.

మలయాడు చూ. మలయు¹.

మలయిక చూ. మలయు¹.

మలయించు చూ. మలయు¹.

మలయు¹ అ.క్రి. 1. కదలు, చలించు. కు.నం. 9.46 ; 2.
సంచరించు. ఉ.హరి. 4.26.

మ. వలయుక. అటు ఇటు తిరుగు ; గోం. వలి.
తిరుగు, వలినై. తిప్ప ; కొలా. ములామ్, అటు ఇటు
తిరుగు.

మూ.ద.ద్రా., మూ.మ.ద్రా. *వల్-/*మల్-.

మలగు² అ.క్రి. సంచరించు, తిరుగు. నిర్వ.రా. 6.48.
మలచు⁶ న.క్రి. కదల్చు, చలంపజేయు. శా. 6.28.
మలపించు² న.క్రి. కదలించు. మలపు³ న.క్రి. కదలించు.
రంగా.చ. 2.11. మలయాడు అ.క్రి. సంచరించు, తిరు
గాడు. దనా. 1.34. <మలయు¹+అడు. మలయిక వి.
విహారం.

మలయు² అ.క్రి. 1. విజృంభించు, చెలరేగు. భార.విరా.
5.165 ; 2. పోరాడు, వెనగు, మార్కొను, ప్రతిఘటించు.
ఉ.హరి. 3.62 ; 3. యత్నించు, ఉత్సహించు. వసు.

3.96, కాళ్ళనం. 9.251.

మలసిమట్టాడు అ.క్రి. విజృంభించు. <మలయు² + -ఇ¹³ + మట్టు + అడు.

మలయు³ అ.క్రి. తపించు, బాధపడు. మార్క. 5.27.

త. మలై (మలై-ట్టే-). తపనపడు, బాధపడు; మ. వలయుక. తపనచెందు, వలచ్చల్. బాధ, వలెక్క. దుఃఖం.

మూ.ద.ద్రా. *వల్/మల్.

మలగు⁴ అ.క్రి. మండు, ప్రజ్వలించు. కు నం. 2.43.

మలయు⁴ అ.క్రి. 1. వ్యాపించు. కు.నం. 12.202; 2. వీచు, వినరు. విక్ర. 4.162; 3. తొలగు, అవసరిల్లు. గౌ.హరి.పూ. 704.

క. మలై. అహంకారంగల, ఎత్తుగాఉండు, ఎత్తబడు, మలయ. గొప్ప, పెద్ద, ముఖ్యమైన, మల్లలి. గుంపు; కు. మల్ల, మల్లపు, మల్లాపు. గొప్ప, పెద్ద, ఎక్కువ, ముఖ్యమైన, మల్లసిగె, మల్లాడిగె. గొప్పతనం, ఆధిక్యం, అహంకారం, మల్లాయె. పెద్దవాడు (వయసులో). గొప్పవాడు, పె(రిగిన)ద్దవాడు; త. మలి. విస్తారంగా ఉండు, మూగు, వ్యాపించు, విస్తరించు; మల్కు. హెచ్చగు, విస్తారంగాఉండు, నిండివుండు, మల్. బలం, గొప్పతనం, ఫలవంతం, మలర్ (-వ్-న్-), విస్తారంగా ఉండు, నిండు, వ్యాపించు, మలిపు. అధికం, విస్తారం. మలిర్ (-వ్-న్-). తరచుగావచ్చు, వెల్లువ, మలిపు. విస్తారంగా, నిండు, సంకోచం, మల్లల్. బలం, విస్తారం, సంపద, ఫలవంతం, గొప్పతెలివి, అందం; మ. మల్క. విస్తారంగా ఉండు, మలిక. విస్తారంగాఉండు. మలెక్క. ఉబ్బు, దళమెక్కు; తొ. మన్. వరద, వెల్లువ.

మలయించు న.క్రి. మలయచేయు, తొలగించు. సిం.ద్వా. 5.238. <మలయు⁴ + ఇంచు³. మలసియాడు అ.క్రి. వీచు, వినరు. ఉ.హరి. 2.173. <మలయు⁴ + -ఇ¹³ + అడు.

మలయు⁵ అ.క్రి. 1. వర్తించు, ఉండు. ఉ.హరి. 6.16; 2. ఒప్పు. రామాభ్యు. 6.5; 3. తడయు, అలసించు. దశా. 7.2.138.

పో.చూ. త. మలర్. కన్పించు, సంభవించు.

మలరు అ.క్రి. 1. యత్నించు, కడగు. కు.నం. 1.41; 2. తపించు.

మలవ¹ చూ. మలయు³. వి. చచ్చిన ఆవు.

మలవపాలు వి. పశువుల పాలు.

మలవ² రూ.చూ. మొలవ. వి. మాగాణిలో ఎక్కువగా పెరిగే గడ్డి, దుబ్బుగడ్డి.

మలవ³ రూ.చూ. మల్వతీ. వి. అధికంగా విధించిన పన్ను. రామలిం.శ. 89.

మలవేయు న.క్రి. పోతున్న పశువుల్ని అడ్డగించి వేరే దారికి తోలు.

మలపాల రూ.చూ. మల్లపాల. వి. కూటం, చావడి. హంస. 1.151.

మలసిమట్టాడు చూ. మలయు².

మలసియాడు చూ. మలయు⁴.

మలహరి వి. 1. రాగ విశేషం, 24 శ్రీ రాగాల్లో ఒకటి. హంస. 5.123; 2. చర్మవాద్య విశేషం. ఇందు. 2.54.

మలూ రూ.చూ. మలాము. వి. వైభూత.

మలాక రూ. మలకా, మలాకీ. వి. శ్రీఖండం. చందనం. కువ.చ. 1.98.

నం. మలయక-. మలయశర్వత సంబంధమైన.

<నం. మలయక-.

మలాకీ రూ.చూ. మలక. వి. శ్రీఖండం, చందనం. సింహ.శ. 18.

మలాటు రూ. మరాట్. వి. రాతి పనివాళ్ళు వాడే పెద్దసుత్తె.

మలామ రూ.చూ. మలాము. వి. బంగారునీరు మొదలగువాని పూత.

మలామా రూ.చూ. మలాము. వి. వైభూత.

మలాము రూ. మలా, మలామ, మలామా, మొలాము. వి. బంగారం మొ. పూత. సానందో. 5.136.

హిం. ములమ్మా. వస్తువుకు బంగారు, వెండి పూత వేయడం; మరా. ములాచూ; ఉ.అర. ములమ్మా. బంగారు లేదా వెండి పూత వేయబడిన, కుదువపెట్టడంలో ఒక పద్ధతి, అరబ్బీ పర్షియను భాషలోగల రెండు చరణాల ద్వీపద వంటి పద్యం; పార. ములమ్మ.

త. మలామ్.

<ఉ. ములమ్మా.

మలాయిదా విజ. పరిష్కారంకాని.

హిం. మలా-ఈ, మర్దించటం.

మలారము రూ.చూ. మల్లారము. వి. 1. గాజుల గుడి; 2. నిడుపు కొయ్య కొనకు రెల్లులు కట్టి వీధి మొ. వానిని ఉండే సాధనం.

మలి రూ.చూ. మలు. విజ. రెండవ.

మలికలుపు వి. పైరు ముదిరి పొట్ట కరుక్కు వచ్చి నప్పుడు తీసే కలుపు. మలికోత వి. మిరపపంట రెండో కోత. మలిగండ్లు వి.బ.వ. దియ్యం మొ. బాగుచేసినపుడు మలిచి తీయదగిన రాలు, ప్రభులింగ. 5.157. 18 పం. <మలి + కండ్లు. మలిగాబు వి. పైరు ముదిరి పొట్టకరుక్కు వచ్చినప్పుడు తీసే కలుపు. మలిగొవ్వు వి. మిరప, వంగ మొ. తోటల్లో రెండోసారి కలుపు మొక్కలు తవ్వడం. మలిచాలు వి. ఇరవాలు, నిలుపు దున్నిన తరవాత అడ్డంగా దున్నిన చాలు. మలిడత వి. రెండవసారి. <మలి + విడత. మలితడి వి. నారుమడిలో పెట్టే రెండో తడి. మలివారము వి. సోమవారం. మలివిరుపు వి. పత్తికాయల రెండో కోత.

మలికి రూ.చూ. మెలికె. వి. అచ్చు కట్టేటప్పుడు రెండు అచ్చు కర్రల వడిదారాలకు వేసిన లంకె.

మలికితవడు చూ. మలికితము.

మలికితము వి. 1. సంశయం. యయా. 4.63; 2. కలత.

త. మలక్కడి. చిత్తనంజ్ఞోదం.

మలికితవడు అ.క్రి. నందేహించు. ప్రభులింగ. 3.22.

<మలికితము + పడు.

మరిగ రూ.చూ. మరిగ. వి. 1. అంగడి. ఆం.రా. 2.12 ;

2. కొట్టుచెక్క. గాడి దర్వాజాలో అమర్చే చెక్క తలుపు.

మరిగదర్వాజా చూ. మరిగ. వి. మడత తలుపులు

దిగించడానికి పీలుగా చేయబడిన పెద్ద దర్వాజా.

మరిసుర్ విణ.బ.వ. చెడ్డవాళ్ళు. బెజవాడ గాననం.క్రి.శ.898-934.

నం. మలిన-. మురికిగల, దుష్టమైన.

<నం. మరిన-+-ర్ (అర్థవిపరి.).

మరిపించు చూ. మలుచు¹.

మరిమండు చూ. మలు. అ.క్రి. పొరపాటుచేయు.

మరిమిడి చూ. మలు, మడమ. రూ. మరిమెడ. వి. పశువుల

మడమలకు వచ్చే వాపురోగం. ఆం.రా. 1.125.

మరిసాల రూ.చూ. మల్లసాల. వి. చానడి.

మరిసినరాయి రూ. మెర్పినరాయి. వి. కందిపొడరాయి.

కట్టుబడికిగాని నేలపై పరవడానికిగాని స్తంభాలుగా నిలప

డానికిగాని వాడే చెక్కిన లేక మరిచినరాయి.

మరిఖు వి. రాజు గానకుడు.

హిం.ఉ. మలిక్. రాజు, గానకుడు, నమాట్టు ; అర.

మలిక్, మాలిక్.

<ఉ. మలిక్.

మలు రూ. మరి. విణ. 1. రెండవ. శివరా. 3.84, బీమ.

5.76 ; 2. అల్పమైన, కొంచమైన.

క. మల. తర్వాత, వేరే, రెండవ, మలతందె. నవతితండ్రి.

మలుకారు వి. 1. ముక్కారు పంటల్లో రెండవకారు ;

2. శీతాకాలం. మలుచుట్టు వి. 1. స్నూక్ ; 2. రెంచి ;

3. స్నూక్డ్రైవర్. మలుచూలు వి. రెండవచూలు.

క. మలచూలు. రెండవసారి గర్భిణిగా ఉండటం, రెండవ

బిడ్డ. మలువక్కము వి. మానం రెండో పక్షం, కృష్ణ పక్షం.

మలునంజ వి. సాయంనంద్య.

మలుకు¹ రూ.చూ. మలఁకు¹. విణ. నకిషీ చెక్కిన, ద్వి.పరమ.

వి. 3.160 ; వి. 1. దారం మొ. వాటిని ఎదురెదురుగా

కగిరించి మెలితిప్పేడి ; 2. మెలి ; 3. మడత.

మలుకుదోనె వి. పెంటిదోనె, దోనెమలుపు తర్వాత

ఉన్న భాగం, దోనె నన్నగిల్లే భాగం. మలుకేయు రూ.చూ.

మలకవేయు. న.క్రి. 1. సరిచేసేటపుడు పడుగు తిరగ

వేయు ; 2. మెలికవేయు ; 3. అతుకు వేయు.

మలుకు² వి. చాల చిన్నదారి, ఇరుకుదారి, నందు.

మలుకువ వి. మురికి, మాలిన్యం.

పో.చూ.నం. మలిన-. మురికిబనది.

మలుకేయు చూ. మలుకు¹.

మలుగు¹ రూ. మలువు. అ.క్రి. 1. నశించు, చెడు. కు.నం.

9.161, భార.ఉద్యో. 2.23 ; 2. (దీపాదులు) ఆరిపోవు.

భార.అను. 4.399 ; 3. ఉపశమిల్లు, తగ్గు, క్షీణించు.

రం.రా.యు. 307పు. 14వం.

క. మాల్, మాల్. పరిక్షించు, తగ్గు, విడుచు ;

తు. మాణివుని. తగ్గు, క్షీణించు ; క. మాల్

(మాల్-ల్-). చచ్చు, నశించు, పూర్తగు, చెడు.

మూ.ద.ద్రా. *మాల్ ; మల్-వ్-.

మలుగు² రూ. మలుము¹, మల్లు². వి. కుంటి, మక్క. రాజ. వి. 3.60.

కా. ముల్కె. పీపు, నడుము ; నా. ముల్కె. నడుము ; బ్రా. ముల్. నడుము, పిరుదులు.

మలుగుజారు అ.క్రి. చూడిపశువులకు ముడ్డి వైభాగం కొంచెం అణగు.

మలుగు రూ. మల్లు¹, ములుగు, ముల్లు. వి. పాపమీను, శృంగి, ఒకజాతి ఆడచేప. వేంక.పంచ. 1.294.

త. మలంకు. మీను, ఒకరకం చేప ; కుణ. ముల్. అ. ఒకరకం చేప, మీను.

మలుచము విణ. సొగపైన, మంచి.

మలుచు¹ రూ. మలఁచు¹, మల్చు, మల్చు, మొలుచు¹,

మొల్చు². న.క్రి. 1. చెక్కు, తరిమినపెట్టు. భార.ఆది.

7.176 ; 2. చేయు, కల్పించు, బీమ. 3.102 ; 3.

మందలో అమ్మిన గొర్రెలకు గుర్తుగా రోమాలుకత్తిరించు.

క. మాడు. చేయు, మాల్. (అమ్) చేగాడు, చేసింది ;

తు. చుల్చుని. చేయు, నిర్వహించు.

మలిపించు న.క్రి. మలపచేయు, చెక్కించు. బీమ.

5.81. <మలుచు¹+-ఇంచు³.

మలుచు² రూ. మలఁచు². న.క్రి. 1. బియ్యం మొ. వాటిని

రాళ్ళు పోయేటట్లు చేటలో బాగుచేయు ; 2. కుప్పనూర్చు.

మలువన చూ. మలవ. వి. లేగచచ్చిన పొడిగేదెమరల చేపి పారివ్వటం.

మలువు¹ చూ. మలఁగు¹.

మలువు² చూ. మలఁగు².

మలువు³ చూ. మలఁచు¹.

మలువుకట్టు చూ. మలఁచు¹.

మలువుకొను చూ. మలఁగు¹.

మలువుదుచీర చూ. మలఁగు¹.

మలువుకొట్టి చూ. మలఁగు¹.

మలువుదోని చూ. మలఁగు¹.

మలువురాయి చూ. మలఁచు¹.

మలుపూపు రూ. మలపూప్, మలపూపు, మలుపూపు, మలూపు,

మల్పూపు, మల్పూప్, మల్పూబు, మల్పూపు. వి. 1.

కవరు ; 2. మూయబడిన ఆవరణం.

ఉ. మల్పూపు. కవరులో మూయటం, చుట్టబడిన ;

పార. మల్ పూపు. జోడించుటం, ఉత్తరం మడచటం ;

అర. మల్ పూపు. చుట్టబడిన.

<ఉ. మల్పూపు.

మలుపూపు రూ.చూ. మలుపూపు. వి. 1. కవరు ; 2. మూయబడిన ఆవరణం.

మలుము¹ రూ.చూ. మలుగు². వి. కుంటి.

మలుము² వి. 1. పొడిపశువులు చేపటానికి పాలుతీయడానికి

ముందు తినిపించేసున్న మొ. బుట్టమేపు ; 2. గొర్రె, మేక

మొ. వాటి పిల్లల పెంట.

మలుము³ వి. కుప్పం.

మలువగడ్డి వి. సారమైన కంచెగడ్డి.

మలుపు రూ.చూ. మలుగు¹. అ.క్రి. 1. నశించు ; 2.

(దీపాదులు) ఆరిపోవు ; 3. ఉపశమిల్లు, తగ్గు, క్షీణించు. మలుపు రూ.చూ. మలుపూవు. వి. బిడాయించబడ్డ ఆవరణం, లేదా లోపల పెట్టిన కాగితం.

మలెసాల వి. మెల్ల, అరుగు.

మలేయు చూ. మల².

మలోమలికతం వి. మాలిన్యం.

మల్క రూ.చూ. మలక². వి. కురక, కురుమ్మడు, మను. 4.46.

మల్కి రూ.చూ. మలక². వి. మహమ్మదీయుల బిరుదు నామం. ద.హిం.శా.నంపు. శా.నం. 759. క్రి.శ. 1663.

మల్కిక రూ.చూ. మలక². వి. కురుమ్మడు, మహమ్మదీయుడు. వసు. 4.69.

మల్కిముడి చూ. మల్కు. వి. మెలికముడి.

మల్కు రూ.చూ. మలక¹. విణ. నకిషి చెక్కినది. శశా. 5.7 ; వి. 1. దారం మొ. వాటిని ఎదురెదురుగా తగిలించి మెలితిప్పినది ; 2. మెలి ; 3. మడత.

మల్కూజా విణ. పాడుచేయబడిన, నలిపివేసిన.

హిం. మల్ గజా, మల్ గజా.

<హిం. మల్ గజా.

మల్లు¹ రూ.చూ. మలుగు. వి. పాపమీను, శృంగి, ఒకజాతి ఆడచేప.

మల్లు² రూ.చూ. మలుగు¹. వి. కుంటి.

మల్లూబ రూ.చూ. మలగూబ. వి. మామిడి పళ్ళలో ఒకరకం. మల్లోబా రూ.చూ. మలగూబ. వి. మామిడిలో ఒక దినుసు.

మల్పు రూ.చూ. మలుచు¹. న.క్రి. 1. (వెనుకకు) మరలు. కు.నం. 5.49 ; 2. చెక్కు, తరిమినపెట్టు. రం.రా.దాల. 73 వ. 8వం. ; 3. చేయు, కల్పించు ; 4. బియ్యం మొ. రాళ్ళుపోయేట్లుచేటతో బాగుచేయు.

మల్లెరి రూ. మల్లెరు. వి. జబ్బవాపు.

మల్లెరు రూ.చూ. మల్లెరి. వి. జబ్బవాపు.

మల్లాడు చూ. మల².

మల్లాడంచు వి. ఒక వరసలో లాహరీ దాన్ని అనుకొని వైన, కింద గీరలూ పడేట్లు నేసిన అంచు.

మల్పికొట్టు చూ. మల్పు.

మల్పు రూ.చూ. మలుపు¹. న.క్రి. 1 నశింపచేయు ; 2. మలగచేయు ; 3. ఆర్పు, ఆర్పివేయు ; వి. మలచటం, చెక్కటం.

మల్పికొట్టు న.క్రి. సలపతో రెండోసారి పాత్రను త్రిప్పుతూ మెత్తగా కొట్టు. మల్పుజేయు(-చేయు) న.క్రి. మలుచు, రాలిని చెక్కు.

మల్పూపు రూ.చూ. మలుపూపు. వి. బిడాయించబడ్డ ఆవరణం, లేదా లోపల పెట్టిన కాగితం.

మల్పూపుచేయు న.క్రి. మూసివేయు.

మల్పూబ్ రూ.చూ. మలుపూపు. వి. బిడాయించబడ్డ ఆవరణం, లేదా లోపల పెట్టిన కాగితం.

మల్పూబు రూ.చూ. మలుపూపు. వి. బిడాయించబడ్డ ఆవర

ణం లేదా లోపల పెట్టిన కాగితం.

మల్పూపు రూ.చూ. మలుపూపు. వి. బిడాయించబడిన ఆవరణం, లేదా లోపల పెట్టిన కాగితం.

మల్పరీతికు వి. మల్పరీ చెట్టుఆకు, పట్టుపురుగుకు ఆహారంగా ఉపయోగపడే ఆకు.

ఇం. Mulburry. మల్పరీచెట్టు.

<ఇం. Mulburry+ఆకు.

మల్పర్ రూ. మల్పిర్, మొలుమలు. వి. ఒకవిధమైన నాణ్యమైన గుడ్డ.

హిం. మల్ మల్, మస్లిన్. రినిస్ గుడ్డ ; ఉ.

మల్ మల్. నాణ్యమైన ఒకరకం పట్టు ;

క. మలమలి, మలు, మల్ మల్ ; మస్లిన్ ; త. మల్, మల్ మల్ ; మ. మలమల్.

<ఉ. మల్ మల్.

మల్పిర్ రూ.చూ. మల్పిర్. వి. ఒకవిధమైన నాణ్యమైన గుడ్డ.

మల్ల రూ.చూ. మరల. అవ్య. మరల, మళ్ళి.

మల్లకలుపు వి. వైరుపొట్ట కరుక్కు వచ్చినప్పుడు తీసే కలుపు. మల్రిచ్చు అ.క్రి. పూను, తిరగవేయు, తిరగబెట్టు. మల్రిచ్చు చూ. మల్ల.

మల్ల రూ. మల్లె¹. వి. 1. మట్టికంచం, చిప్ప. అం.రా. 2.248 ; 2. పశువులకు దాడాపెట్టే తట్ట.

క. మల్ల, మల్లిక. నీరు మొ. వాటిని లాగే పాత్ర, మట్టితోచేసిన (విచిత్రమైన) పాత్ర ; త. మల్లమ. కప్పు, కంచం, గిన్నె, మల్లె. బిక్షకుని బిక్షాపాత్ర ; మ. మల్ల, మల్లిక. మట్టిగిన్నె, మట్టికంచం, మల్లమ. కొబ్బరి పెంకుతో చేసిన గిన్నె ; గోం. మల్కి. చిన్న మట్టికంచం ; పర్షి. మల్లక. పాత్ర, గిన్నె ;

ప్రా. మల్లగ-. పాత్ర, గిన్నె ; అ.మాగ. మల్ల, మల్లగ-, మల్లయ. మట్టిపాత్ర ; పా. మల్లక-. పాత్ర, కంచం, పంచపాత్ర, మాళద-. బిక్షాపాత్రను ఉంచే పీట ; పో.చూ.నం. మల్లి-. మట్టితో చేసినది, మల్లి. పాత్ర, నీళ్ళుకాచేది, మల్లక-. కొబ్బరి పెంకుతో చేసినపాత్ర, మల్ల-. పాత్ర, నీళ్ళుకాచేది.

మల్లకంచం వి. గుండ్రంగా పళ్ళెంలాగ ఉండే మట్టి మూకుడు. మల్లచిప్ప వి. నేతనేనేటప్పుడు దీంట్లో వేక దారం కండెలు వేసుకొనే మూకుడు. మల్లపీట వి. చెక్క తాపి, కొయ్యతోచేసిన తాపి, గరుగ్గా పన్నుచోట్లను చదరం చెయ్యడానికి వాడేది. మల్లబిడ్డ వి. మూలమట్టం, మూలలు కొలనదానికి తాపి పనివాళ్ళు వాడే పరికరం. మల్లమూకుడు వి. గుండ్రంగా చిప్పలాగ ఉండే మట్టిమూకుడు.

మల్లకుడు వి. కఠినుడు, గడుసరి. భార. అను. 4.123.

నం. మల్లక-. దీపస్తంభం, దంతం, కంకం.

<నం. మల్లక- (అర్థవిపరి.).

మల్లగుల్లము రూ.చూ. మల్లగుల్లము. వి. ఇగ్గులాడటం, వాడులాడటం.

మల్లగుంకాలు వి.బ.వ. తెగని ఆలోచనలు.

మల్లగుల్లము రూ. మల్లగుల్లము. వి. వాడులాడటం.

నం. మల్ల-. జెట్టి, మల్లయద్దం చేసేవాడు.

మల్లగుల్లాలు రూ.చూ. మలగులాలు. వి.బ.వ. 1. అయోమయం ; 2. కష్టాలు.

మల్లగుల్లాలు చూ. మల్లగుల్లము.

మల్లచటచు రూ. మల్లనటచు.

మల్లచటచుకొను అ.క్రి. బిచ్చచటచుకొను. జైమినిబా.

6.135. మల్లచటచు వి. భూజాస్పాలనం. ఆం.బా. 2.208.

మల్లచటచు చూ. మల్లచటచు.

మల్లజాలు(-చాలు) వి. 1. ఇరవాలు, నిలువు దున్నిన తరవాత అద్దంగా దున్నిన చాలు ; 2. ఆవిధంగా దున్నే పద్ధతి.

మల్లంచెక్క వి. చెక్కతాపి, కొయ్యతో చేసిన తాపి, గరుగ్గా వున్న చోట్లను చదరం చెయ్యడానికి వాడే సాదన విశేషం. నం. మల్ల-- పాత్ర విశేషం, గండస్థలం.

మల్లట రూ. మల్లాట. వి. 1. నిర్బంధం. నిరంకు. 2.26 ; 2. మల్లాట, పెనుగులాట.

మల్లడి చూ. మల్లు². వి. 1. పరితాపం, చింత. పి.శకు. 3.215 ; 2. మిక్కుటం, అతిశయం, పెంపు. రామాద్యు. 2.152 ; 3. పెనకువ, పోరు.

మల్లడిగొట్టు(-కొట్టు) అ.క్రి. పెనగొను. చంద్రాంగ.

5.25. మల్లడిగొను(-కొను) అ.క్రి. 1. అతిశయించు, అతిశయించు. కు.నం. 11.12 ; 2. పరితపించు, భార. విరా. 2.74 ; 3. చెలరేగు, విజృంభించు. భార. భీష్మ. 3.248 ;

4. ఒకదానితో ఒకటి కలియు. భార. ద్రోణ. 1.377 ; 5. వ్యాపించు. భార. కాంతి. 6.172 ; 6. పెనగొను, ఒకదానితో ఒకటి చుట్టుకొను. భాస్క.రా.దాల. 181 ; 7. గుంపుకూడు. ఆము. 1.68. మల్లడిగొలుపు(-కొలుపు)

రూ.చూ. మల్లడిగొల్పు. న.క్రి. పరితపింపచేయు. మల్లడిగొల్పు(-కొల్పు) రూ. మల్లడిగొలుపు. న.క్రి. పరితపింపచేయు. పాండు. 4.293. మల్లడించు అ.క్రి. 1. అతిశయించు. భాగ. 4.515 ; 2. పెనగొను. భాగ. 4.764 ;

న.క్రి. పరితపింపచేయు. సానందో. 2.119. <మల్లడి+-

ఇంచు. మల్లడిసేయు(-చేయు) న.క్రి. పరితాపం కల్గించు, పరితపింపచేయు. గండ. 116. మల్లడుల్గొను అ.క్రి. మల్లడిగొను, అతిశయించు. కుక. 4.117. <మల్లడి+-లు+

కొను.

మల్లడుల్గొను చూ. మల్లడి.

మల్లదోలు రూ.చూ. మలదోలు. న.క్రి. పశువులుమేసే బీటిలో పచ్చికను పెంచటానికి పశువులను రాసేయకుండు.

మల్లనందిమాడ వి. మాడవిశేషం. ద.హిం.కా. సంపు. 6 కా.నం. 1180. క్రి.శ. 1216.

మల్లన్నపండుగ వి. శ్రీశైల మల్లికార్జునుణ్ణి కొలిచే పండుగ.

మల్లప్పకోడుచెక్క వి. జేబుండుచెక్క, పొడుగ్గా నన్నగా ఉండే కొయ్యతాపి, చెక్కనున్నం పట్టించిన తర్వాత ఎచ్చు పెచ్చులు లేకుండా సరిచేయడానికి తాపివాళ్ళు వాడే పరికరం.

మల్లపువ్వండు(-అంచు) రూ.చూ. మల్లెపువ్వండు. వి. మల్లెపువ్వ ఆకారంలో డిజైను నేసిన అంచు.

మల్లపువ్వండుగ వి. శ్రీశైల మల్లికార్జునుణ్ణి కొలిచే పండుగ.

మల్లబడు(-పడు) అ.క్రి. అభినయమున్నది పెనుకాముండు

చూచుకోకుండా పనికిదిగు, నడుముకట్టు.

మల్లమాడ వి. మాడవిశేషం. ద.హిం.కా. సంపు. 6. కా.నం. 933. క్రి.శ. 1350.

మల్లంమట్టి వి. కట్టుబడిలో వాడేమట్టి, దావల్లో పొలాల్లో దొరికే మట్టి.

మల్లమ్మబాడరు రూ.చూ. మల్లమ్మ బార్దరు, వి. కృత్తిమపు పట్టుతో కడ్డిమాచిరిగా నేసి నీలిరంగులో చిన్నకడ్డిలు పడేట్టు నేసిన అంచు.

ఇం. boarder. అంచు.

<మల్లమ్మ+ఇం. boarder.

మల్లయ్య పండుగ వి. శ్రీశైల మల్లికార్జునుణ్ణి కొలిచే పండుగ.

మల్లరము చూ. మలయు, మల్లు². వి. మడించినది. అష్టమ. క. 5.259 పు. 1 పం ; వి. 1. బరిసిన ఎద్దు. అష్టమ. క. 5.2.62. పు. 4 పం ; 2. గర్వం. ఆం.బా. 1.133.

మల్లరి చూ. మల్లు².

మల్లరిమ్మ రూ.చూ. మలరిమ్మ. వి. ఒక గ్రామదేవత.

మల్లలు వి.బ.వ. మల్లనిష్కాలు, మల్లమాడలు. ద.హిం.కా. సంపు. 6. కా.నం. 936. క్రి.శ. 1280.

మల్లనటచు(-చటచు) రూ.చూ. మల్లచటచు. అ.క్రి. దండపై ఆరచేతితో కొట్టుకొను.

మల్లసాల రూ. మన్నసాల, మలసాల, మలిసాల, మల్లిసాల, మల్లెసాల. వి. చావడి, కూటం, భోజనశాల. అచ్చ.రా. సుందర. 172.

మల్లసీర(-చీర) రూ.చూ. మళ్ళచీర. వి. అంచుల మద్య భాగంలో రంగుపోగులు పెట్టి గదులుగదులుగా నేసిన చీర.

మల్లాక చూ. మల².

మల్లాట రూ.చూ. మల్లాట. వి. మల్లాడటం.

మల్లాడు చూ. మల్లు². అ.క్రి. 1. పెనుగు. కు.నం. 9.102 ; 2. మల్లు, పోరాడు, భార.కర్ణ. 2.243 ; 3. అతిశయించు, అతిశయించు. వరాహ. 9.28 ; 4. క్రిడించు, విహరించు. వసు. 4.12 ; 5. పెనుగులాడు. అష్టమ. క. 1.33 పు. 23పం.

మల్లాపురంరౌతు వి. మల్లాపురం గ్రామం నుంచి వచ్చే చలవ రాయి.

మల్లామడి వి. పీడితం, అదమబడినది. ఉ.హరి. 5.16 ; వి. నొక్కుడు, అదుముడు.

మల్లారము రూ. మలారము. వి. మట్టిగాజులగుది. ఆం.బా. 3.36.

క. మలార. గాజులగుది ; క. మలారము.

మల్లి¹ రూ.చూ. మల్లియ. వి. పందిళ్ళమీద పెంచే హులీగ (Jasminum sambac).

మల్లికావారంజి వి. నారింజలో ఒకరకం చెట్టు (Citrus aurantium bigaradia). మల్లిపందిరి వి. 1. ఒకరకం గళ్ళుపడేట్టు నేసిన అంచు ; 2. పెద్దగడిలో నన్నగడి పడేట్టు నేసిన చీర, సారంగి. మల్లిపువ్వండు రూ.చూ. మల్లెపువ్వండు. వి. మల్లెపువ్వ ఆకారంలో డిజైను నేసిన అంచు. మల్లిమొగ్గంచు వి. మల్లిమొగ్గమాదిరి డిజైను నేసిన అంచు.

మల్లిమొగ్గంచు వి. మల్లిమొగ్గమాదిరి డిజైను నేసిన అంచు.

మల్లిమొగ్గంచు వి. మల్లిమొగ్గమాదిరి డిజైను నేసిన అంచు.

మల్లిమొగ్గంచు వి. మల్లిమొగ్గమాదిరి డిజైను నేసిన అంచు.

మల్లిమొగ్గంచు వి. మల్లిమొగ్గమాదిరి డిజైను నేసిన అంచు.

మల్లిమొగ్గంచు వి. మల్లిమొగ్గమాదిరి డిజైను నేసిన అంచు.

మల్లిమొగ్గంచు వి. మల్లిమొగ్గమాదిరి డిజైను నేసిన అంచు.

మల్లిమొగ్గంచు వి. మల్లిమొగ్గమాదిరి డిజైను నేసిన అంచు.

అంచు. మల్లిమొగ్గపేటు వి. అంచులో మల్లిమొగ్గ ఆకారంలో నేసిన దిజైనను. మల్లిమొగ్గబూటా వి. బట్ట మధ్యభాగంలో మల్లిమొగ్గమాదిరి నేసిన దిజైనను.

మల్లి² వి. అక్కడి మాటలు ఇక్కడ, ఇక్కడిమాటలు అక్కడ చెప్పే ఆడది.

మల్లిగాడు వి. కుద్రజనుడు, అల్లుడైన మానవుడు. వండి.చ. 2.95 పు.

మల్లి³ రూ.చూ. మల్లె². వి. కొన్న, నజ్జ, కొర్ర, పొగాకు, చెరుకు మొ. పైర్లవేళ్ళ నుండి పెరిగే కలుపు మొక్క.

మల్లింగమడుపులు వి.బ.వ. జాతర్లలో అమ్మవారి నైవేద్యానికి వంటవండే మట్టిపాత్రలు, కొట్టిమాదిరి ఉండి మూడు రంధ్రాలుండే పాత్రలు.

మల్లిముల్లు రూ.చూ. మల్లెముల్లు. వి. ముల్లు తీసే సాధనం. మల్లియ రూ. మల్లి¹, మల్లె¹. వి. 1. మల్లెపూవు, కు.నం. 9.116, ఉ.రా. 4.167 ; 2. మల్లెతీగ. నీలా. 3.6 (Jasminum sambac).

నం. మల్లి, మల్లికా. మల్లెతీగ, మల్లెపూవు ; ప్రా. మల్లి, మల్లిత ; శా. మల్లిత ; ఆమా.గ. మల్లిత, మలియా ;

క. మల్లిగ ; తు. మల్లిగ ; త. మల్లికై ; కువి. మల్లె. <ప్రా. మల్లిత.

మల్లియకరివేల వి. అల్పకృణవిశేషం. హంస. 5.45. మల్లిసాల రూ.చూ. మల్లసాల. వి. బయటి వడసాల, చావడి, బయటి పంచ.

మల్లిశ్వరంచు చూ. మల్లిశ్వరి.

మల్లిశ్వరి వి. ఒకరకం పచ్చ, నూర్జహాను కంటె తెలుపు వన్నె.

మల్లిశ్వరంచు వి. మూడురంగులు పెట్టి నేసిన ఒకరకం అంచు ; 'మల్లిశ్వరి' అనే నీనిమా పేరుతో ప్రచారంలోః పచ్చిన ఒకరకం అంచు. <మల్లిశ్వరి+అంచు¹. మల్లిశ్వరి కమ్మి వి. ఒక పెద్దపట్టెకు రెండు వైపులా మూడేసి చిన్న పట్టెలు నేసిన కమ్మి. మల్లిశ్వరిచీర వి. ఒకరకం పచ్చ, నూర్జహానుకంటె తెలుపు వన్నె చీర.

మల్లి¹ వి. 1. కోతి, మర్కటం. యయా. 3.35 ; 2. ఎలుగు బంటి, భల్లూకం.

త. మల్లె. కొండ.

మల్లి² వి. 1. మల్లుడు, జెట్టి. భీమ. 2.73 ; 2. మల్లయద్ధం. జెట్టిపెనకువ.

క. మల్లాడు. కొన్నెటికొరకు యద్ధంచేయు, దెబ్బ లాడు, మల్ల. జెట్టి, మల్లుడు, చాల బలంగలవాడు, మల్లా-మల్లి. మల్లయద్ధంచేయు ; తు. మల్లె. జెట్టి, మల్లుడు ; త. మల్, మల్లమ్. కుస్తీ, మల్లయద్ధం, మల్లాటమ్, మల్లాటమ్. మల్లయద్ధం, కుస్తీ, పోట్లాట, మల్లణ్. జెట్టి, మల్లుడు, మల్లయద్ధంలో ప్రావీణ్యం గలవాడు, గొప్పవాడు, మల్లు-క్కట్టు. పోట్లాట, యద్ధం చేయు, కుస్తీపట్టు ; మ. మల్లు. మల్లయద్ధం, మల్లన్. జెట్టి, మల్లుడు ; పో.చూ.త. మల్లె. కొండ ;

పో.చూ.నం. మల్లె-. మల్లుడు, జెట్టి, బలవంతుడు.

మల్లరి వి. జెట్టి, మల్లుడు. పి.శకు. 3.225. <మల్లు²

+ఆరి. మల్లకట్టు న.క్రి. ఆడ్దగించు, నిరోదించు. మల్లకొను అ.క్రి. 1. విజృంభించు ; 2. ఒక పనిని పలుమార్లు చేయు. మల్లతనము వి. జెట్టితనం, మల్లత్వం. చార.విరా. 1.81. మల్లుపెనంగు రూ. మల్లుపెనంగు. అ.క్రి. మల్లయద్ధంచేయు. విష్ణుపు. 6.268. మల్లుపెనంగు రూ.చూ. మల్లుపెనంగు. అ.క్రి. జెట్టి పెనకువగా పెనగు. మల్లుపోరు వి.ఔ. ఆనా. మల్లయద్ధం, జెట్టిపెనకువ. ఆము. 2.9.

మల్లి³ వి. 1. ఎకులు ; 2. మిల్లు బట్ట.

ఇం. Mill. యంత్రం.

మల్లుకాను వి. మల్లుబట్ట. మల్లుబెల్లివంచె రూ.చూ. మల్లుబెల్లిపంచె. వి. పెళ్ళి అయిన తరువాత పెళ్ళికొడుకు అత్తవారింటికి వెళ్ళేటప్పుడు కట్టుకొనే పంచె. మల్లుబెల్లి వంచె రూ. మల్లుబెల్లిపంచె. వి. పెళ్ళి అయిన తరువాత పెళ్ళికొడుకు అత్తవారింటికి వెళ్ళేటప్పుడు కట్టుకొనే పంచె. మల్లె¹ రూ.చూ. మల్లియ. వి. 1. మల్లితీగ. శృం.నై. 8.162 ; 2. మల్లిపూవు. యయా. 4.25 ; 3. తీగలు అల్లుకోటానికి దోహదం చేసే దడి.

మల్లెపూవుచు రూ. మల్లపూవుచు, మల్లిపూవుచు. వి. మల్లెపూవు ఆకారంలో దిజైనను నేసిన అంచు. మల్లెపూవు బొగిడి వి. అంచులో మల్లెపూవు, మొగ్గపడేట్టు నేసిన దిజైనను. మల్లెపూవుచీర వి. మధ్యభాగంలో మల్లెపూవు మాదిరి దిజెన్లు నేసిన చీర. మల్లెమాధులు వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్డు. మల్లెమొగ్గ వి. 1. చాల చక్కని త్రి ; 2. అంచులో మల్లెమొగ్గ ఆకారంలో దిజెన్లు నేసిన చావు. మల్లెమొగ్గచీర వి. 1. అంచులో మల్లెమొగ్గమాదిరి దిజెన్లు నేసిన చీర ; 2. అంచుల మధ్యభాగంలో మల్లెమొగ్గ ఆకారం దిజెన్లు నేసిన చీర. మల్లెమొగ్గలు వి.బ.వ. 1. మెడనగ ; 2. మల్లెచెట్టు మొగ్గలు. మల్లెలగుడి వి. మల్లెపూల గుత్తివలె మనోజ్ఞం అవటంచేత కుక్కకు ఇయ్యబడిన పేరు. మల్లెలు వి.బ.వ. స్పోటకం బొబ్బల్లో కలిగే పురుగులు. మల్లెశ్రీగంధులు వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం, ఒక జాతి వడ్డు. హంస. 4.128. మల్లెనరులు వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్డు.

మల్లె² రూ. మల్లి³. వి. 1. ఒకవిధమైన నన్యరోగం. పేంక. పంచ. 1.347 ; 2. కొన్న, నజ్జ, కొర్ర, పొగాకు, చెరుకు మొ. చాలాపైర్ల వేళ్ళనుంచి పెరిగే కలుపు మొక్క (Orobanche lonainthus).

మల్లెవడు అ.క్రి. కలుపు మొక్కలు ఎక్కువగా పెరుగు. కాళ. 3.152. మల్లెమారికొన్న వి. 'మల్లె' పట్టినా దెబ్బలినని కొన్న. మల్లెవట్టినచేనిక్రమము(వట్టినచేనిక్రమము) అవ్య.ద్రు. మల్లెకలుపు మొక్క ఉన్న చేనువలె. మను. 5.26. నం. క్రమ-. వరన, పద్ధతి.

మల్లె³ వి. నిప్పు. క్రిడా. 1.42.

మల్లె⁴ వి. రెమ్మ, ఉపకాణ. ఆం. భా. 2.37.

మల్లె⁵ రూ.చూ. మల్ల. వి. మట్టికంచం, చిప్ప.

మల్లె⁶ రూ.చూ. మల్లె¹. వి. అరుగు, మలెసాల.

మల్లెజేగులు రూ. మల్లెజేరుగు. వి. రావులుగు.

మల్లెజేరుగు రూ.చూ. మల్లెజేగులు. వి. రావులుగు, రోహ

పృష్ఠం.

మల్లెముల్లు రూ. మల్లెముల్లు. వి. కాలిలో విరిగిన ముల్లు తీసే
క్రావణం వంటి చిన్న ఇనపసాదనం.

మల్లెసాల రూ.చూ. మల్లెసాల. వి. చావడి, బయటివడసాల,
బయటి పంచ.

మల్వతీ రూ. మలవతీ. వి. అధికంగా విధించిన పన్ను.
రామలిం. ౪. 5.

హిం. మాలియత్. పన్నులు, మల్వతీ; ఉ.
మలలియత్, మాలియత్; పార. మాలియాత్; అర.
మలలియత్.

<ఉ. మాలియత్.

మల్లు రూ.చూ. మలుచు¹. న.క్రి. 1. చెక్కు. తరిమినచెట్టు;
2. చేయ, కల్పించు; 3. బియ్యం మొ. రాళ్ళు పోయేట్లు
చేలులో దాగుచేయు; 4. మండలో అమ్మిన గొర్రెలకు
గుర్తుగా రోమాలు కత్తిరించు.

మళ రూ.చూ. మొల. వి. 1. తలబుడువులేని లావు ఇనప
చీల; 2. నాగరి క్రును ఇమిడేచీల; 3. మేకు; 4.
రాతిని చెక్కేసాదనం.

మళిగ రూ. మడిగ, మడిగె, మణిగ, మరిగ, మళిగె. వి.
అపణం, అంగడి. యయా. 1,16.

నం. మలికా. చిన్నమతం; ప్రా. మళిగా, మళి.
చిన్నమతం;

క. మళిగె. అంగడి, కొట్టు; కు. మళిగె. దుకాణం,
కొట్టు, బట్టలకొట్టు, దోకుదుకాణం; త. మళికై. అంగడి,
దుకాణం.

<ప్రా. మళిగా.

మళిగసుంకము రూ.చూ. మడిగసుంకము. వి. అంగడిపై
సుంకం.

మళిగె రూ.చూ. మళిగ. వి. అంగడి.

మళియలు వి.బ.వ. పూలమాలలు. ద. హిం. ౯. సంపు. 5.

౯. సం. 1275, క్రి. ౪. 1283.

మళ్లగుల్లాలు వి.బ.వ. మలకలు, పేచీలు, మలగుదాలు.

మళ్లగొట్టు చూ. మళ్లు.

మళ్లవేయు చూ. మళ్లు.

మళ్లవేసుకొను చూ. మళ్లు.

మళ్లా రూ.చూ. మరల, అవ్వ, మరల.

మళ్లిక చూ. మళ్లు.

మళ్లించు చూ. మళ్లు.

మళ్లి రూ.చూ. మరల. అవ్వ. మరల.

మళ్లు రూ.చూ. మరలు. అ.క్రి. మరలు. పల్నా. పు. 50,
దాగ. 6.247.

మళ్లగొట్టు రూ. చూ. మలగొట్టు. న.క్రి. బళ్ళుగాని
పగులుగాని ఒకరి పొలంలోకి రాకుండ అడ్డగించి వెను
కకు తిప్పి కొట్టివేయు. మళ్లవేయు రూ. మళ్లెయు. న.క్రి.
మలవేయు. మళ్లవేసుకొను న.క్రి. మరలించుకొను. తాళ్ల.
సం. 14.61. మళ్లిక వి. తిప్పకోవటం. అధ్యా. యు. 170.
మళ్లించు న.క్రి. మరలించు, నివర్తింపచేయు. ఉ. హరి.
4.146. <మళ్లు. + -ఇంచు³. మళ్లగొట్టు (-కొట్టు¹) రూ.

చూ. మలగొట్టు. న.క్రి. మలవేయు. మళ్లెయు రూ.చూ.
మళ్లవేయు. న.క్రి. మలవేయు.

మళ్లెయు చూ. మళ్లు.

మళ్ళచీర చూ. మడి¹.

మవకూపు రూ. మవకూఫ్, మవఖూబు, మోకూపు, మోకూబు,
మోఖూబు, మోఖూబు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసివేయడం.
హిం. ఉ. మోకూఫ్; మరా. మోకూఫ్; పార.
మోకూఫ్; అర. మూకూఫ్. పదచ్యుతం, వదలివేయ
బడిన.

<ఉ. మోకూఫ్.

మవల్లి రూ.చూ. మోల్వి. వి. ముస్లింసన్యాసి.

మవుకూఫ్ రూ.చూ. మవకూఫ్. వి. ఉద్యోగంనుంచి తీసి
వేయటం.

మవుఖూబు రూ.చూ. మవకూఫ్. వి. వదలివేయబడటం.

మవుజుదాతు రూ. చూ. మోజుదాతు. వి. నిలవఉంచబడ్డ
నరుకు.

మవుజై రూ.చూ. మోంజై. వి. ఒకఉరితో చేరిన చిన్నపల్లె.

మవుజే రూ.చూ. మోంజై. వి. ఒకఉరితో చేరిన చిన్నపల్లె.

మవుంజై రూ.చూ. మోంజై. వి. ఒకఉరితో చేరిన చిన్నపల్లె.

మవుంజే రూ.చూ. మోంజై. వి. గ్రామం.

మవుంజేవారి రూ.చూ. మోజీవారి. విణ. పల్లెల లేదా మాజే
క్రమప్రకారం.

మవురా రూ.చూ. మొక్కరము. వి. నిట్ట, కొట్టం కట్టుబడిలో
మద్యవేసే నిలుపుగుంజ.

మవురి రూ. చూ. మోరి. వి. పాములవాడు ఈడేబుర,
నాగన్వరం.

మవ్వమారు చూ. మవ్వము.

మవ్వము వి. 1. కోమలత్వం, మార్గవం. కు. సం. 3.74; 2.
సౌందర్యం, చక్కదనం. దార. ద్రోణ. 1.136; 3.
ఉత్సాహం. ఉ. హరి. 3.125; 4. విధం, రీతి. విష్ణువు.
6.71; విణ. 1. కోమలమైంది, మృదువైంది. కు. సం.
9.312; 2. మనోజ్ఞమైంది, సుందరమైంది. హరి. పూ.
4.16; 3. చక్కదనం కూర్చేది, శోభాకరం. కాళ. 4.92;
4. సూక్ష్మం, సన్ననిది. కుక. 3.323.

త. మవ్వమ్, మయమ్, మొమై, మోతర్, మోతు.
సౌందర్యం, చక్కదనం, మో. చక్కదనం, అందం, లక్ష్మి
దేవి; కో. మక్, మక్మ్. అందం, చక్కదనం;

పో. చూ. సం. మార్దవ-. మృదువు.

మవ్వమారు అ.క్రి. 1. కోమలమగు; 2. సౌగంధ్యం.

<మవ్వము + అరు¹. మవ్వమెక్కు అ.క్రి. కోమలమగు.
కు. సం. 7.197. <మవ్వము + ఎక్కు.

మవ్వమెక్కు చూ. మవ్వము.

మళిటవ రూ.చూ. మనటికె. వి. సర్వేటప్పుడు కుండలపై
చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకొన్న చిన్నమట్టిపాత్ర.

మళనికాడు వి. వల్లకాడు, శృగానం.

సం. శృగాన-; శృగానిక-. ప్రేతభూమి; ప్రా.
మసాణ-, మసాన-; ఒ. మసాణి.

<ప్రా. మసాణ- + కాడు¹.

మశర రూ.చూ. మశల. వి. మంచె, నున్నబుట్టి వైభాగంలో ముఖ్యంగా జాతి బట్టి మీద మనిషి తిరగటానికి వీలుగా దిమ్మలమీద కర్రలు పరచి వాటిమీద మట్టిపూసి కట్టిన అంచె.

మశల రూ. మశర, మసాలు, మసిలి, మసెల, మస్లె. వి. మంచె, నున్నబుట్టి వైభాగంలో ముఖ్యంగా జాతిబట్టిమీద మనిషి తిరగటానికి వీలుగా దిమ్మలమీద కర్రలు పరచి వాటిమీద మట్టిపూసి కట్టిన అంచె.

మశకత్తు రూ. చూ. మశఖత్తు. వి. 1. భూమికి పెట్టిన ఎరువు; 2. శిల్పులు చేసిన వస్తువులకు మజారి; విణ. వృద్ధిచేయ బద్దది.

మశఖత్తు రూ. మశకత్తు, మషకత్తు, మషఖతు. విణ. వృద్ధి చేయబడినది; వి. సర్వకాలతలు తెలిపే నివేదిక.

హిం. మశ్కత్. శ్రమ, కష్టం, బాధ; మరా. మశగత్; ఉ.అర. మషక్కత్. కష్టం, శ్రమ, పాటు, తొందర, మసాహత్. భూమి కొలవటం, క్షేత్రగణితం.

<ఉ. మషక్కత్.

మశాణం రూ.చూ. మశానము. వి. శ్మశానం.

మశాతు రూ.చూ. మషాహతు. వి. కొలవటం, సర్వచేయటం.

మశానము రూ. మశాణం. వి. శ్మశానం, వల్లకాడు.

నం. శ్మశాన-. వల్లకాడు; ప్రా. మసాణ-, సుసాణ-; పా. సుసాన-; నే.బెం. మసాన్; ౭. మసాణ, మసాణి, ససాన; గు. మసాణ్; హిం. మసాన్.

<ప్రా. మసాణ-.

మశార్పి రూ.చూ. మషార్పి. వి. 1. దివిటీవాడు లేదా దీపాలు పెట్టేవాడు; 2. దివిటీ దొంగతనం.

మశార్తి రూ.చూ. మషార్తి. వి. 1. దివిటీవాడు లేదా దీపాలు పెట్టేవాడు; 2. దివిటీ దొంగతనం.

మశార్పి రూ.చూ. మషార్పి. వి. 1. దివిటీవాడు లేదా దీపాలు పెట్టేవాడు; 2. దివిటీ దొంగతనం.

మశీద్ రూ.చూ. మసీదు. వి. మహమ్మదీయులు ప్రార్థన చేసే మందిరం.

మశీది రూ.చూ. మసీదు. వి. మహమ్మదీయులు ప్రార్థన చేసే మందిరం.

మశీదు రూ.చూ. మసీదు. వి. తురుస్కుల దేవాలయం. ద.హిం.శా.నంపు. 10. శా.నం. 762, క్రి.శ. 1668.

మషరతు వి. ఒడంబడిక.

ఉ.అర. మషరూత్, మషరూతి. అంగీకరించిన, ఒడంబడిక చేయబడిన, జమిందారుకు చెల్లించబడే పది గాతం గాళ్ళక శిస్తు.

<ఉ. మషరూత్.

మషహతుదారు వి. పొలంలో సర్వే చేసే ఉద్యోగి.

మరా. మహత్-దార్.

మషకత్తు రూ.చూ. మశఖత్తు. వి. సేవ.

మషఖతు రూ.చూ. మశఖత్తు. వి. భూమిని దాగుచేయటం.

మషజ రూ.చూ. మషార్పి. వి. కాగడా పట్టే చాకలి.

మషాతు రూ.చూ. మషాహతు. వి. నేల కొలవటం, సర్వే.

మషాయత్ రూ.చూ. మషాహతు. వి. కొలవటం, సర్వే చేయటం.

మషాల్ రూ.చూ. మషాలు. వి. దివిటీ.

మషారిచి రూ.చూ. మషార్పి. వి. 1. దివిటీవాడు లేదా దీపాలు పెట్టేవాడు; 2. దివిటీ దొంగతనం.

మషాలు రూ. మషాల్. వి. దివిటీ.

హిం. మశాల్. దివిటీ; ఉ. మషాల్.

క. మసాలు.

<ఉ. మషాల్.

మషాలుచీ రూ.చూ. మషార్పి. వి. 1. దివిటీవాడు లేదా దీపాలు పెట్టేవాడు; 2. దివిటీ దొంగతనం.

మషార్పి రూ. మశార్పి, మశార్తి, మశార్పి, మషజ, మషారిచి, మషాలుచీ, మషార్పి, మషార్తి, మషార్తి, మసార్పి, మసార్పి, మసార్పి, మసార్పి, మసార్పి. వి. 1. దివిటీవాడు లేదా దీపాలు పెట్టేవాడు (చాకలి); 2. దివిటీ దొంగతనం.

హిం.ఉ. మషాల్చీ. దివిటీ పట్టేవాడు;

క. మషాల్చి; మ. మషాల్చి. ఈడ్చేవాడు.

<ఉ. మషాల్చీ.

మషార్పి రూ.చూ. మషార్పి. వి. 1. దివిటీవాడు లేదా దీపాలు పెట్టేవాడు; 2. దివిటీ దొంగతనం.

మషార్తి రూ.చూ. మషార్పి. వి. 1. దివిటీవాడు లేదా దీపాలు పెట్టేవాడు; 2. దివిటీ దొంగతనం.

మషార్తి రూ.చూ. మషార్పి. వి. దివిటీపట్టేవాడు.

మషాహతు రూ. మశాతు, మషాతు, మషాయత్. వి. కొలత. ఉ.అర. మసాహత్. భూమి కొలత వేయటం, క్షేత్ర గణితం.

<ఉ. మసాహత్.

మషీ వి. కావలివాడు.

ఉ.అర. మషీ. నడవటం, వెళ్ళటం.

<ఉ. మషీ.

మషురు రూ.చూ. మషురూ. వి. ఒకవిధమైన పట్టుగుడ్డ.

మషురూ రూ. మషురు, మనురు, మనురూ. వి. ఒకవిధమైన పట్టుగుడ్డ.

హిం.ఉ. మషరూ, మషరూ. పొడవు గీత లుండే ఒకరకమైన దళనరి గుడ్డ; అర. మశరూ.

<ఉ. మషరూ.

మష్టు రూ.చూ. మష్టు. వి. మురికి, మకిలి.

మన¹ వి. 1. విలాసం, శృంగారచేష్ట. ఎక్ర. 8.82; 2. దిజైను అద్దకంలో అంచులో మొదట అద్దే కొయ్య అచ్చు; 3. అచ్చుతో మొదట అద్దిన రేఖాచిత్రం; 4. బ్రమ; 5. తళుకు; 6. క్రిడ.

మనకొను రూ. మనగొను. అ.క్రి. 1. ఆసక్తికొను, మక్కువపడు. దా.శ. 7; 2. సంభోగేచ్ఛగొను. మనకొలుపు రూ. మనకొల్పు. న.క్రి. 1. సంభోగేచ్ఛ కలగచేయు. పాండు. 5.41; 2. ఆనగొల్పు, ఆసక్తిపడచేయు. అచ్చ.రా.అమోద్యా. 34. మనకొల్పు రూ.చూ. మన కొలుపు. అ. క్రి. వశపరచుకొను. మనగొను రూ. చూ.

మనకొను. అ.క్రి. 1. ఆనక్తిగొను, మక్కువపడు ; 2. సంభోగేచ్ఛగొను.

మనక రూ. మనుకు, మనుగు. వి. 1. కొంచెం నలుపు. శృం.నై. 7.141 ; 2. మునిచీకటి. మను. 4.37 ; వి. కొంచెం నల్లని.

క. మసమస. మందమైన, అన్నప్తమైన, మసక, మసగె. కొంచెం నలుపురంగు, మసకు. కొంచెం నలుపు రంగు, మసకనె. అన్నప్తమైన, మందమైన, మసకనె. అదృశ్యమగు, మనకబాదు, పేలవమగు ; త. మచంకు (మచంకి). కాంతివిహీనమగు, మచంకల్. సాయం సంధ్య, మనకచీకటి, మైమర్. సాయంకాలం ; మ. మయణ్ణుక. కాంతివిహీనమగు, నగంచీకటగు, మయక్కు. మనకచీకటి, నందెచీకటి, మయంపు. నందెచీకటి, మయ్యల్. నందెచీకటి, మునిమాపు ; కుణ. మహురి. నందెచీకటి.

మనకచవుడు వి. పైన చవుడు. కింద రేగడి ఎర్రమన్ను మొ.వి కల నేల, మనరనేల. మనకవ వి. 1. ఇంచుక నలుపు ; 2. మునిచీకటి. మనకవేల వి. పైన చవుడు కింద రేగడి ఎర్రమన్ను మొ.వి కల నేల. మనకబిడు (-వడు) అ.క్రి. కాంతిహీనమగు. కైమిని బా. 7.193. మనకరేగడి రూ.చూ. మనకరేవడి. వి. ఎర్రమన్ను కలిసిన రేగడి. మనకరేవడి రూ. మనకరేగడి. వి. ఎర్రమన్ను కలిసిన రేగడి.

మనకతిత్తి రూ. మనగతిత్తి. వి. 1. నుత్తిపట్టు తోలుతిత్తి. శ్రీరం.మా. 4.154 ; 2. పన్నీరు మొ.వి నింపే తోలు తిత్తి. నార.పంచ. 2.98.

మనకపు(బాము) చూ. మనకము.

మనకము వి. 1. అహరతి, నర్పసురతం. భీమ. 1.34 ; 2. రతి, సురతం. కవిక. 3.195 ; 3. నర్పసంభోగేచ్ఛ. విప్ర. 2.14 ; 4. మక్కువ, ఆనక్తి.

త. మత (మతపు). బలం, అందం, అధికం, విస్తారం. అజ్ఞానం, మయక్కమ్. రతి, సురతం.

మనకపు(బాము (-పాము)) వి. సురతం అనరించే పాము. మనకలుపాటుట చూ. మనకము. వి. అహరతి.

మనకెరువురొతు వి. ఎర్రరాయి, నున్నపుమన్ను.

మనగతిత్తి రూ.చూ. మనకతిత్తి. వి. 1. నుత్తిపట్టు తోలుతిత్తి ; 2. పన్నీరు మొ.వి నింపే తోలుతిత్తి.

మనగు అ.క్రి. విజృంభించు, చెలరేగు. కు.నం. 2.78.

క. మసక. ఉద్రేకం, అలజడి, మసగు, మొసగు. వ్యాపించు, వ్యాప్తిచెందు, ప్రదర్శించు, వృద్ధిచెందు, వర్ధిల్లు. మసె. కామం, మా. ఉద్రేకం, కోపం ; కు. మదకుని. వేగంగా కదిలు, మన్ను, అధికం, స్థూలం, మస్తి. గర్వం ; త. మైండు. కోరిక, గర్వం, బలం, మతర్. హెచ్చగు. విస్తారంగా ఉండు, మత. పిచ్చికోపంగల, విస్తారమగు. స్థూలమగు, సారవంతమగు, కామాతురతగల, అక్రమమగు, పొగరుకల, కంగారుకల, మతక్కమ్. బాగా తినటం ఎలన కాగటం వలన కలిగేమత్తు, మైకం, మతప్పు. మత్తు, కామాతురం, రయంకరం, (దూమి) సారవంతం, మతమ్.

ఉల్లాసం, ఉత్సాహం, ఆనందం, బలం, గర్వం, తేనె, ఉన్నాదం, కామాతురత, మత్తు, విస్తారం, గొప్పతనం, మతణ్. పొగరు, బలం, కుతూహలం, అందం, గొప్ప తనం, అధికం, అజ్ఞానం, కంగారు, మతర్ (-ప్)-త-). పలవంతమైన, గొప్ప. ఉన్నాదంగల, స్వాతిశయంగల, పొగరు, సంతోషం, విస్తారం, రద్దీ, ధైర్యం, మతర్పు, మతర్పు. సంపదగల, సంతోషం, అందం, ఆనందం, బలం, విస్తారం, నిండుదనం, మతర్పు. గొప్ప, గర్వం, అహంకారం, తడబాటు, మతల్లె. కోరిక, అనుబంధం, మతొర్. పొగరు, మతొలి (-ప్-), -త్-). వర్ధిల్లు, బాగా సారవంతమైన దూమి, మతి (-ప్-), -త్-). అక్రమం గల, కోపంగల, మతిప్పు. బలియు, లావెక్కు (చెట్లవలె) ఆకలెక్కువగు, మల్లెజయ. కామాతురత, అక్రమం, అందం, సౌందర్యం, అమాయకత్వం, బలమైన, మతుకై. బలం ; మ. మదమ్. ఉత్సాహం, మత్తు, మైకం, మద జలం, (ఎనుగు గండస్థలం నుంచి కారేడి), మదాల్లిక్క. స్థితి పెరుగు. మదిక్క. ఉల్లాసపరుచు, మత్తిల్లచేయు. మద మెక్కు ; పో.చూ.త. మయ ;

హిం. మచనా. ఉద్రేకపడు ; పో.చూ.నం. మచ. పొగరుగల ; ప్రా. మచ్చె. ఉద్రేకపడు.

<మూ.మ.ద్రా. *మచ్-/*మత్-/*మయ్-.

మనకీమ రూ.చూ. మసీదు. వి. మహమ్మదీయులు ప్రార్థన చేసే పవిత్ర మందిరం. విశ్వేశ.

మనదీకె చూ. మసి.

మనటు రూ.చూ. మన్తు. వి. 1. మురికి. పాండు. 5.41 ; 2. సింపిరి.

మనడు రూ.చూ. మన్తు. వి. మూలిన్యం, మురికి.

మనదరు రూ. మునదరు. వి. మూడు రకాలు.

ఉ. మనదర్. మూలస్థానం, శత్రుత్తి ; పార. మన్దర్. మూలం, విషయం.

<ఉ. మన్దర్.

మనవద వి. సింహాసనం. ద.హిం.గా. సంపు. 10. కా.నం. 745. క్రి.శ. 1530.

హిం.ఉ. పార. అర. మననద్. సింహాసనం.

<ఉ. మన్దర్.

మనవము వి. పితృవనం, వల్లకాడు. భార. ఆరణ్య. 6.201.

నం. శృణాన-. వల్లకాడు ; ప్రా. మసావణ, మసాణ-, సీతణ, సుసాణ-, సోమాణ- ; కై.మహా. సుసాణ ; శా. మసాణ, శృణానమ్ ; మా. మశాణం ; అ.మా. మసాణ-, సాణ-, సుసాణ- ; పా. సుసాన- ; నే.దెం. మసాన్ ; హిం. మసాన్ ; ల. మసాణ, మసాణి, ససాన ;

క. మసణ, మసాణ. వల్లకాడు, మసణి. దుర్గా భేదం ; కు. మసణ. వల్లకాడు ; త. మయానమ్ ; గోం. మిస్సానా. శబాన్ని పాలిపెట్టు ; కువి. మహణి. వల్ల కాడు ; లరయాన్. మనడా.

<ప్రా. మసాణ-.

మనవవేల వి. రెండు మూడు రంగుల మన్ను కలిసిన నేల.

మనవరేగడి వి. ఎర్రమన్న కలిసిన రేగడి.

మనమన రూ. మనమనక, మనమనకన. వి. కొంచెం మనక.
పండి.చ. 4.273 పు.

మనమనక రూ. చూ. మనమన. వి. ఇంచించుక నలుపు.
శృం.నై. 8 12.

మనమనకవిచీకట్టు వి.బ.వ. కనుచీకట్టు. క్రిడా. పు. 89.
మనమనకలువాటు అ.క్రి. ఇంచుక చీకటిగొను, కొంచెం
చూపు చెడు. కకుత్స్థ. 1.198.

మనమనకన రూ.చూ. మనమన. వి. కొంచెం నల్లనైన.
కాశీ. 1.93.

మనర రూ. మనరు. వి. 1. భూనరవర్ణం. పద్మ. 1.91; 2.
ఏవైనా రెండు మూడు రంగుల కలయిక; 3. చలువ
చెయ్యని ముడినూలు.

మనరకట్టు వి. మనరనేల. మనరనూలు రూ. మనరు
నూలు. వి. చలవచెయ్యని ముడినూలు. మనరవేల వి. రెండు
మూడు రకాల (లేక రంగుల) మన్ను కలిసిన నేల. మనర
పాడు వి. ఇంకోరకం మన్ను కలిసిన పాడినేల. మనరలు
రూ. మనరులు, మనరెలు. వి.బ.వ. 1. దాన్య విశేషం, ఒక
రకం వడ్డు; 2. చిరుసెనగలు.

మనరిడు చూ. మనరు.

మనరు అ.క్రి. పొగరెక్కు, మడించు. నిర్వ.రా. 5.80; వి.
గర్వం, అహంకారం.

త. మతర్. పొగరెక్కు, వెర్రి ఆవేశంకల, ఉన్నాది
అగు, మతమ్. గర్వం. అహంకారం, బలం, ఆవేశం,
పిచ్చి, పొగరు, మతన్. బలం;

హిం. మచలీ. పొగరుగల, మచనా. ఆవేశపడు.
<మూ.ద్రా. *మచ్-.

మనరిడు అ.క్రి. పొగరెక్కు, క్రొవ్వ. చెన్నబనవ.
4.343. <మనరు + ఇడు. మనరుకవియు అ.క్రి. పొగ
రెక్కు. మార్క. 6.67. మనరుకొను అ.క్రి. మడించు, పొగ
రెక్కు. శ్రీరం.మా. 1.132.

మనరు రూ.చూ. మనర. వి. చలవ చెయ్యని ముడినూలు.

మనరునూలు రూ.చూ. మనరనూలు. వి. చలవ చెయ్యని
ముడినూలు.

మనరులు రూ.చూ. మనరులు. వి.బ.వ. దాన్య విశేషం.
హంస. 4.128.

మనలతు వి. పరామర్శ, నలహ.

హిం. ఉ. మన్లహత్. పరామర్శ, హితకరం, మంచి,
నలహ; గు. మసలత. నలహ; మరా. మసలత.
విచారం, నలహ, ఆలోచన.

<ఉ. మన్లహత్.

మనలా వి. మచ్చు.

హిం. మసల్. ఉదాహరణ, ఒకకథ, ఒక పొడుపుకథ,
మసల్, ఉదాహరణకు, మాటకు; ఉ.అర. మసల్,
మసల్. ఒకప్రశ్న, ఉదాహరణ, విధిప్రసంగం, సూత్రం,
ఉదాహరణకోసం వేసే శీర్షిక, ఉదాహరణకు, మాటకు.

<ఉ. మసల్.

మనలాడి చూ. మనలు.

మనలిక చూ. మనలు.

మనలు రూ. మెనలు; మెనులు. అ.క్రి. 1. అలన్యంచేయు,
జాగుచేయు. భార. ఆది. 1.118; 2. ప్రవర్తించు. భార.
ద్రోణ. 5.365; 3. కలుగు. పండి.చ. 4.287 పు; 4.
కడగు, యల్పించు. పండి.చ. 5.356 పు; 5. వర్తించు,
ఉండు. శివరా. 1.5; 6 విహరించు. భాగ. 10 పూ. 178;
7. మరలు, వెనుతిరుగు. వసు. 2.137; 8. నీళ్లు మొనవి
కాగినప్పుడు కళకళమను. సానంద. 2.6; 9. పరాజిత
మగు, ఓడు. దశా. 5.58; 10. మలమలకాగు, మరగు;
11. తప్ప; వి. 1. అలన్యం; 2. నివాసం.

క. మసల్. అలన్యంచేయు, మసల్. రాక్కొను,
మసలు; తు. మదడు. బద్ధకంగల, సోమరి అయిన,
మచకు. సంకోచించు, జాగుచేయు, అలన్యంచేయు,
మచమచ (-ప్-,-త్-). నెమ్మది, ఒకనిర్ణయానికి రావ
టానికి జాగుచేయు, మచటై. సోమరిపోతు, బద్ధకస్తుడు.

మనలాడి వి. విలాసవతి, శృంగారచేష్టలున్న స్త్రీ.
ద్వి.సార.చ. 3.183 పం. మనలిక వి. మాంద్యం, మెల్లన;
పాంచాలి. 4.21. మనలుకొను అ.క్రి. వెనుదీయు. పాంచాలి.
4.15.

మసాకత్తు రూ.చూ. మసాకత్తు. వి. 1. భూమికి పెట్టిన ఎరువు.
2. శిల్పులు చేసిన వస్తువులకు మజారు.

మసాల రూ.చూ. మసాలా. వి. 1. పోపు నరకులు; 2. పశు
వులు లోనగువాటి వ్యాధులకీచ్చే మందు; 3. తాంబూలం
లోని పరిమళ ద్రవ్యాల గుండ.

మసాలి వి. మట్టిగోడలో పెట్టిన ప్రమిదరూపంలో ఉండే
గుంట.

మసాలా రూ. మసాల. వి. 1. కూరల్లో వెయ్యటానికి తయారు
చేసే జిలకర్ర, మెంతులు, మిరియాలు మొ.వాటి మిశ్రం;
2. మందు; 3. అద్దకం రంగు తయారుచేయటానికి ముడి
రంగులో కలిపే పదార్థాలు.

హిం. ఉ. మసాలా. మందులు, కూరల్లో వేసే మసాలా
దినుసులు, నూనె, దాణనంచా, అనుపానం, కాంక్రిటు,
నందారం; ఒ. మొసాలా, పోపుసామాను.

క. మసాల, మసాలె. మసాల; త. మచాల,
మసాలా; మ. మసాల.

<ఉ. మసాలా.

మసాలు రూ.చూ. మశల. వి. మంచె, నున్నబ్బట్టి వైభాగంలో
ముఖ్యంగా జాతిబట్టిమీద మనిషి తిరగటానికి వీలుగా
దిమ్మలమీద కర్రలుపరచి వాటిమీద మట్టిపూసి కట్టిన
అంచె.

మసాల్చి రూ.చూ. మసాల్చి. వి. కాగడా పట్టేవాడు (చాకలి).
మసాల్చి రూ.చూ. మసాల్చి. వి. కాగడా పట్టేవాడు (చాకలి).
మసాల్చి రూ.చూ. మసాల్చి. వి. కాగడా పట్టేవాడు (చాకలి).
మసాల్చి రూ.చూ. మసాల్చి. వి. కాగడా పట్టేవాడు (చాకలి).
మసాల్చి రూ.చూ. మసాల్చి. వి. 1. తన్మం, బూడిద. నిర్వ.రా. 4.87;
2. నలుపు, మాలిన్యం. భార. ఉద్వ్య. 1.295; 3. నల్లని
చూర్ణం, నల్లని గుండ. పి.శకు. 3.209; 4. సిరా.

క. మస. అపవిత్రం, మనిగిన్నెలు, దీపంమని, కాటుక.

పొగమసి, సుర్మా; కొడ. మసి. బొగ్గు; తు. మజి. బొగ్గు, నల్లపొడి, సిరా, మైజ. కాటుక, మైవరిపుని. కళ్ళకు కాటుక లేక సుర్మా దిద్దుకొను; త. మై. నల్లని ముద్ద, కాటుక, సిరా, నల్లరంగు, నలుపు, చీకటి (చంద్రుడిలో) మచ్చ, కళంకం, కారుమబ్బు, తప్పు, పొరపాటు, మైప్పు. నలుపు, నల్లదనం; మ. మై. నల్లదనం, సుర్మా; తా. మొయ్ (మొయ్-). నలుపెక్కు; కురు. మైన్. సిరా; పో. చూ. త. మచంకు; మా. మాచు.

నం. మశి. సిరా, మషి. మసి; ప్రా. మసి.

మసటికె రూ. మశటవ, మసెటికె. వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకున్న చిన్నమట్టి పాత్ర. < మసి + అటికె. మసికంకి వి. కంకి కార్చినట్టు మసి అయ్యే జొన్నతెగులు (Sphacelotheca sorghi). మసికట్టు వి. 1. కంసారి దుకాణంలోని కుంపటి బూడిద కుప్ప. దిల్ల. 2.143; 2. కంసారి కుంపటి బూడిదనుంచి తీసిన బంగారం. మసికప్పు అ.క్రి. ఆముకాల్పులో ఆవిరి వైకి పోకుండా కుండల్ని పేర్చిన తరువాత వాటిపైన చెత్తవేసి తడిపిన బూడిద పోయు. మసికావెం రూ. మసికాన్నెం, మసికానం. వి. ఆముదగ్గర ఆము బూడిదను పోసిన గుంట. మసికాన్నెం రూ. చూ. మసికానెం. వి. ఆముదగ్గర ఆము బూడిదను పోసిన గుంట. మసికుండ వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి కుమ్మరి ఎడమచేతివైపు మసిపోసి పెట్టుకొన్న మట్టికుండ. మసికోరి వి. కొండముచ్చు, ముఖం నల్లగా ఉండే కోరి. మసిఖానం రూ. చూ. మసికానెం. వి. ఆముదగ్గర ఆము బూడిదను పోసిన గుంట. మసిగాడి వి. ఆముదగ్గరగా ఆము బూడిదను తీసి పోసినగుంట. మసిగుడ్డ వి. వేడి వంటపాత్రల్ని దింపటానికి వాడే మసిఅయి మాసిన గుడ్డపిరిక. మసిగుంట వి. ఆముదగ్గరగా ఆముబూడిదను తీసిపోసిన గుంట. మసిగోలెం వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకొన్న చిన్న మట్టి పాత్ర. మసిచిప్ప రూ. మసినిప్ప. వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి మసినిపోసి పెట్టిన మట్టిపాత్ర. మసిచేటి వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకొన్న చేటి. మసిచేయు న.క్రి. కార్చిచేయు. మను. 1.37. మసిజల్లెడ వి. బలవపు పొడిలాంటి మెత్తని పదార్థంనుంచి తర తర వస్తువుల్ని వేరుచేసే జల్లెడ. తీగతో అల్లినది, పిండిజల్లెడకన్నా నన్న కళ్ళు ఉన్న జల్లెడ. మసిదొంక వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకొనే చిన్న మట్టి పాత్ర. మసిత్తట్ట వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకొన్న గోలెం. మసిత్తట్టి వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకొన్న మట్టిపాత్ర. మసిదాక వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి బూడిద పోసి పెట్టుకొన్న చిన్న మట్టిపాత్ర. మసివట్టు అ.క్రి. 1. ఆము కాల్పులో ఆవిరి వైకి పోకుండా కుండల్ని పేర్చిన తర్వాత వాటిపైన చెత్తవేసి తడిపిన బూడిదను పోయు; 2. మసిని జల్లించు. మసిపాత వి. మసిగుడ్డ. మసిపాతలో మాచిక్కము వి. తగిన పరిసరపరిస్థితి లేకున్నా అది మాచిక్కమే హీనం అయినచోట అర్హ వస్తువున్నప్పుడనేమాట.

పండి.చ. 1.2 వ. 391. మసిపాదు వి. ఆముదగ్గరగా ఆము బూడిదను తీసిపోసిన గుంట. మసిపేను వి. కాయల్లో నల్లటి పేనుపట్టే వేరుసెనగ తెగులు. మసిపోయు న.క్రి. ఆము కాల్పులో ఆవిరి వైకిపోకుండా కుండల్ని పేర్చిన తర్వాత వాటిపైన చెత్తవేసి తడిపిన బూడిదపోయు. మసి పోవు అ.క్రి. వ్యర్థమగు. మసిబుగ్గి వి. నర్సేటప్పుడు కుండ. లపై చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకొనే చిన్న మట్టిపాత్ర. మసిబుగ్గి సిరా పోనుకునే బుగ్గి. నం. మశిమణి. సిరాబుగ్గి. మసిబొచ్చె వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి బూడిద పోసి పెట్టుకొనే చిన్న మట్టిపాత్ర. మసిబొకె వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకొనే చిన్న మట్టిపాత్ర. మసిముట్టు అ.క్రి. వ్యర్థమగు, వీరుపోపు. హరి.హ. 3.117. మసిమూకురు వి. నర్సేటప్పుడు కుండ లపై చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకొన్న చిన్న మట్టిపాత్ర మసిమోచు అ.క్రి. మాయు, ధూళి మొ.వి వడి వివర్ణత కలుగు. జైమిని బా. 2.43. మసిరోగం వి. చెట్టు నల్లబడి పోయే వర్షితెగులు. మసినిప్ప(-చిప్ప) రూ. చూ. మసిచిప్ప. వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి మసినిపోసి పెట్టిన మట్టిపాత్ర మసెటికె రూ. చూ. మసెటికె. వి. నర్సేటప్పుడు కుండలపై చల్లటానికి బూడిదపోసి పెట్టుకొన్న చిన్న మట్టి పాత్ర. మసెంటు వి. అచ్చతికిన పదుగుమిద కొలతనుబట్టి వేసిన గుర్తు. < మసి + అంటు. మసేయు అ.క్రి. ఆము కాల్పులో ఆవిరి వైకి పోకుండా కుండలు పేర్చిన తర్వాత వాటిపైన చెత్తవేసి తడిపిన బూడిద పోయు. < మసి + వేయు.

మసిపిషాణం వి. అరవదేశంలో మాఘ మాసంలో వేసే వడ్లు. త. మాచి. మాఘ మాసం.

< త. మాచి + పిషాణం.

మసిరెలు రూ. చూ. మసరలు. వి. బ. న. రాన్య విశేషం, ఒక రకం వడ్లు.

మసిరెయ్ తుచేయు అ.క్రి. సంప్రదించు, నమాలోచన చేయు.

హిం. మసల్ హత్. తగిన, అవసరమైన, సలహా. ఉ. అర. మసల్ హత్. వృత్తి, సలహా, అవసరం, నమా లోచన, చేయవలసిన మంచిపని, మసల్ హత్-కర్నా. ఒకరితో ఒకరు సంప్రదించు, కలియు.

< ఉ. మసల్ హత్ + చేయు.

మసిలి రూ. చూ. మశల. వి. మంచె. నున్నబుట్టి వైభాగంలో ముఖ్యంగా జాతి బట్టిమీద మనిషి తిరగటానికి వీలుగా డిమ్మలమీద కర్రలు పరచి వాటిమీద మట్టిపూసి కట్టిన అంచె.

మసిలిగం వి. చేపలుపట్టేవారిపాలెం, దెస్తపాలెం.

మసిలె వి. టాపుబండి.

మసిదు రూ. మజీదు. మజీతు, మజీద్, మసజీదు, మసీదు, మనూదు, మహజీద్, మహజీదు. వి. మహమ్మదీయులు ప్రార్థనచేసే పవిత్ర మందిరం. క్రి.దా. 149. ద. హిం. గా. సంపు. 10. కా. నం. 779.

హిం. మసీద్, మసీద్. మహమ్మదీయులు నమా జులు చేసేచోటు; మరా. మశిద్; ఉ. మసీద్; పార.

మనజిద్ ; అర. మనజిద్ ; హజాన్తలం.

< ఉ. మనజిద్.

మసీదుఇనాం వి. మసీదుకిచ్చిన ఇనాం. మసీదుమాన్యం
వి. ముస్లిముల ప్రార్థనాలయ రక్షణ కిచ్చిన మాన్యం.
మసీదుముంత వి. మసీదులో పెట్టికంచే చిన్నమట్టిచెంబు.
మనుకు రూ.చూ. మనక. వి. 1. మునురు, ఎడతెరిపి లేకుండా
పడే నన్నవాన ; 2. కనుచీకటి.

మనుమనుకకన్న వి. మనక మనకగా కనిపించే కన్ను.
పండి. చ. 2.4పు. 108.

మనుగు రూ.చూ. మనక. వి. కనుచీకటి.

మనుమనుకకన్న చూ. మనుకు.

మనురు రూ.చూ. మనురూ. వి. ఒకవిధమైన పట్టుగుడ్డ.

మనురూ రూ.చూ. మనురూ. వి. ఒకవిధమైన పట్టుగుడ్డ.

మనుబుకొను చూ. మనలు. అ.క్రి. రగులు, నివ్వలంటుకొను.

ముట్టుకొను.

మనూదా రూ. మసోదా, మునలిదా, ముసాయిదా. వి. 1.
స్కెచ్ ; 2. చిత్తుప్రతి.

హిం. మసూదా, ద్రాఫ్టు, ఫిర్యాదు ; మరా. మసూదా ;

ఉ. అర. మసవ్వద, మసవద, స్కెచ్చి, ఉత్తరం
మొక్క చిత్తుప్రతి ;

క. మసూద.

< ఉ. మనవ్వద.

మహాదు రూ.చూ. మసీదు. వి. మహమ్మదీయులు ప్రార్థన
చేసే పవిత్రమందిరం.

మసూరిక వి. మసూరుపప్పు, రాంబూలరాగం.

క. మసూరిక. ఒకరకం పప్పు.

< క. మసూరిక.

మసూరుధాన్యం వి. ఒకరకం వడ్లు.

మసూరుపప్పు వి. మసూరిక, ఒకరకమైన పెసరపప్పు పంటిది.

మసూర్లు వి.బ.వ. ధాన్యవిశేషం.

మసూలు రూ.చూ. మహనూలు. వి పంట, పన్ను.

మసెటికె చూ. మసి.

మసెంటు చూ. మసి.

మసెల రూ.చూ. మశల. వి. 1. అటక ; 2. పందిరి, మంచె.

మసేయు చూ. మసి.

మసోదా రూ.చూ. మసూదా. వి. 1. స్కెచ్ ; 2. చిత్తుప్రతి.

మస్కెంలాదు వి. తనాబీఅర్చి, ద్వారబంధాల కిటికీల మీద
వేసే ఆర్చి.

మస్కెట్ వి. నార, నూలు కలిసిన ఒకరకం దారం.

మస్కెట్అంచు రూ. మస్కెట్అంచు. వి. కృత్రిమపు
పట్టు, నూలుకలిపినేసిన ఒకరకం అంచు.

మస్కరా వి. నవ్వేవాడు. విశ్వేశ.

హిం. మస్కరా, మస్ఖరా. విదూషకుడు, నవ్వు

పుట్టించేవాడు ; మరా. మస్కరీ. హాస్యం ; ఉ. పార.

మస్కరా. విదూషకుడు, నవ్వు కలిగించేవాడు ; అర.

మస్ఖరా. హాస్యం కలిగించేవాడు.

< ఉ. మస్కరా.

మస్కా¹ వి. మనకనేల, ఎర్రమన్ను కలిసినరేగడి. తె.కా.

50. క్రి.శ. 1311.

మస్కా² వి. లాదటంలో ఒకవిధం.

హిం. ఉ. మస్క. అధ్యానం.

మస్కా³ వి. మోనం.

హిం. ఉ. మస్క. అధ్యానం.

< ఉ. మస్క.

మస్కాగొట్టు (-కొట్టు¹) న. క్రి. మోనంచేయు. హిం.

ఉ. మస్కా. వెన్న. మస్కాబెట్టు (-బెట్టు) న.క్రి. 1.

కందెనబెట్టు ; 2. వంచించు. మస్కావేయు న. క్రి.

ఉచ్చించు.

మస్కాట్అంచు రూ. చూ. మస్కట్అంచు. వి. కృత్రిమపు
పట్టు, నూలుకలిపి నేసిన ఒకరకం అంచు.

మస్తర్దుకలరు వి. ఒకరకం పసుపురంగు.

< ఇం. Mustard colour. అవరంగు.

ఇం. Mustard colour.

మస్తూ రూ. మస్తు, మసటు, మనదు, మస్తా. వి. మాలిన్యం.

మురికి. రం. రా. బాల, 51పు. 5వం.

క. మడ్డి, మడ్డు, మస్తు, మిడ్డె. నూనె, నెయ్యి మొ.

వాటి అడుగున చేరేమురికి, మసటు ; త. మస్తు.

మస్దా రూ.చూ. మస్తు. వి. 1. మసి, నలుపు, మాలిన్యం ;

2. భస్మం ; 3. నల్లనైనది ; 4. నల్లనిచూర్ణం.

క. మసి ; తు. మజీ. బొగ్గు, నల్లనిగుండ, సిరా ; త.

మచి ; మ. మతి ; కుఇ. మూసి. ముటికి ; ఒరయాన్.

మఈన్.

నం. మషీ. మసి ; ప్రా. మసి ; అమా. పా.

మసి.

మస్తం రూ. చూ. మస్తకం. వి. కిస్తీ, పక్కలు పట్టుగా
మధ్య ఎత్తుగాఉండే కిటికీ తలుపు రెక్కలమీది చెక్కడపు
పనిగల తాగం.

మస్తకం రూ. మస్తం. వి. కిస్తీ పక్కలు పల్లంగా మధ్య
ఎత్తుగా ఉండే కిటికీ తలుపు రెక్కలమీది చెక్కడపు
పనిగల తాగం.

నం. మస్తక-. శిరస్సు.

< నం. మస్తక- (అర్ధవిపరి.).

మస్తకంస్తంభం వి. మూడుమెట్లతో ఉద్భెత్తు చెక్కడపు
పనితో తయారైన రాతిస్తంభం. మస్తకంచక్రం వి. మస్త
కాలు చెక్కడానికి అనువుగా చేసిన చక్రం. మస్తకం తలుపు
వి. కిస్తీతలుపు, అంచులు వాలుగా నరికి మధ్యతాగం
చదునుగా ఉండి తయారుచేసిన చెక్కల్ని చక్రంలో
దిగించిన తలుపు.

మస్తకి వి. ఒకరకం మందు.

నం. మస్తక-. శిరస్సు.

మస్తరించు చూ. మస్తరు¹.

మస్తరు¹ వి. లోబడటం, ఆధీనమవటం.

మస్తరించు న.క్రి. 1. వశపరచుకొను. కాశీ. 5.236 ;

2. ఆస్థాననంచేయు. తట్టు, చేతులప్పళించు. అష్టమ. క.

5.242 ; 3. ప్రవేశింపజేయు. పాండు. 1.9 ; 4. హెచ్చ

రించు, ప్రోత్సాహపరచు. చంద్రబా. 2 17. < మస్తరు +

-ఇంచు³.

మనరు² వి. హాజరు.

మస్తీ రూ.చూ. మస్తీ. వి. మడించిన వినుగు.

మస్తీ రూ. మస్తీ. మస్తీ. వి. మడించిన వినుగు. చంద్రాంగ.
3.51.

హిం. మస్తీ. మదం. కొన్నిజంతువులనుండి, లేక
వృక్షాలనుండి వచ్చే మదజలం; ఉ. మస్తీ. కొన్నిజంతువుల
నుండి వచ్చే మదజలం, మదం.

<ఉ. మస్తీ.

మస్తూ రూ. మస్తూ¹. వి. 1. మదం, మస్తూ. అహల్యా. 3.94;
2. నమ్మద్ది; విణ. నమ్మద్దం, అధికం.

హిం. మస్తీ. మడించిన, మదోన్మత్తమైన; మరా.
మస్తీ. మడించిన, గర్వంకల; ఉ. మస్తీ. మదోన్మత్తమైన,
పార. మస్తీ. తాగిన, మడించిన, అధికకోపంగల, మడిం
చిన జంతువు.

<ఉ. మస్తీ.

మస్తూవాడు విణ. మస్తూడు, మడించినవాడు. ఆం. బా.
3.7.

మస్తీ రూ.చూ. మస్తీ. వి. మదం, పొగరు, మిడిసిపాలు.

మస్తే రూ.చూ. మశల. వి. అటక.

మస్తూల్చి రూ.చూ. మస్తూల్చి. వి. 1. దివిటీవాడు లేదా
దీపాలు పెట్టేవాడు; 2. దివిటీ దొంగతనం.

మస్తీ రూ.చూ. మనీ. వి. మనీ, బొగ్గుపొడి.

మహజర్ రూ.చూ. మహజరు. వి. పెక్కుమంది లేదా ఒకడు
చేసుకొనే వినతి పత్రం.

మహజరు రూ.చూ. మహజరు. వి. బహుజనుల రాతపూర్వక
మైన విన్నపం, అర్జీ.

మహజరుదార్లు వి.బ.వ. వినతిపత్రం నమర్పించినవారు.

ఉ.అర. మహజర్; పార. -దార్. మకుప్రత్యయం.

<ఉ. మహజర్ + పార-దార్.

మహజరునామా రూ. మహజర్నామా. వి. రాతపూర్వకంగా
చేసే ప్రమాణం.

ఉ.అర. మహజర్. ప్రార్థనాపత్రం; పార. నామా.
హాజరుపట్టి.

<ఉ. మహజర్ + పార. నామా.

మహజర్నామా రూ.చూ. మహజరునామా. వి. బహుజనుల
రాత పూర్వకమైన విన్నపం.

మహజీద్ రూ.చూ. మసీదు. వి. మహమ్మదీయులు ప్రార్థన
చేసే మందిరం.

మహజీదు రూ.చూ. మసీదు. వి. మహమ్మదీయులు ప్రార్థన
చేసే మందిరం.

మహజోతులు వి.బ.వ. దీపభేదం.

నం. మహజ్యోతిస్. పెద్దకాంతి.

<నం. మహజ్యోతిస్ + -లు.

మహజరు రూ. మహజర్, మహజరు, మహారు, మహిజరు.
వి. పెక్కుమంది చేరి రాసుకొనే ప్రార్థనా పత్రం.

ద.హిం.నా.నంపు. 10. కా.నం. 767, క్రి.శ. 1680.

హిం. మహజర్. ప్రజలయొక్క హస్తాక్షరపూర్వక

సాక్ష్యపత్రం; మరా. మహజర్. దావాలో రాతపూర్వక
మైన విజ్ఞప్తి; ఉ.అర. మహజర్. ప్రార్థనాపత్రం;
పార. మహజర్.

<ఉ. మహజర్.

మహారు రూ.చూ. మహజరు. వి. అనేకమంది వ్యక్తులు
కలిసి రాసుకొని నమర్పించిన వినతిపత్రం.

మహాడి రూ. మహాడి. వి. 1. పెద్ద భవనం; 2. మిద్దె, మాడి.
క. మాళిగె. భవనం; త.మ. మాటమ్;

నం. మాడి. భవంతి, దే.ప్రా. మాల-, మంచు;
ప్రా. మాల-; గు. మాళా; మరా. మాడి, మాళి.
అంతస్తు.

మహాడి రూ.చూ. మహాడి. వి. 1. పెద్ద భవనం; 2. మిద్దె,
మాడి.

మహాతాజి వి. చంద్రుడు.

హిం.ఉ. మహా, మహాతాజీ. చంద్రుడు.

<ఉ. మహాతాజీ.

మహాతాడు రూ.చూ. మొహతాడు. వి. గ్రామరక్షకుడు.

మహాతాబు రూ. మతదా, మరాదా, మతాది, మతాదీ,
మతాబు, మతాబు. వి. 1. ఒకవిధమైన బాణనంచు.
రంగా.చ. 3.145; 2. చంద్రుడు.

హిం. మహతాబ్. వెన్నెల, చంద్రుడు; మరా.
మహతాబ. ఒకవిధమైన బాణనంచు, అయిందవ స్త్రీ;
ఉ. మహతాబ్. చంద్రుడు, కౌముది; పార. మహ
తుబ్. వెన్నెల, పూర్ణచంద్రుడు, చంద్రుడు, ఒకవిధమైన
బాణనంచు.

<ఉ. మహతాబ్.

మహదేవుడు రూ. మహదేవుడు. వి. శివుడు. పండి. చ.
2.266.

నం. మహదేవ-. శివుడు.

క. మాద, మహదేవ. శివుడు.

<నం. మహదేవ.

మహవాడు వి. పెక్కు కులస్థుల కూడలి.

నం. మహత్(మహా). గొప్ప, పెద్ద.

నం. మహత్ + నాడు.

మహంతు వి. 1. మరదిపతిగా ఉండే నన్యాసి; 2. దేవస్థాన
దర్శకర్తగా ఉండే బైరాగి.

ఓ.హిం. మహంత. నన్యాసి, నన్యాసులుండే మరది
పతి, గురువు, ఆశ్రమానికి అధికారి.

<ఓ. మహంత.

మహమల్ రూ.చూ. ముఖమల్లు. వి. 1. దళనరిగా ఉండే
ఒకవిధమైన పట్టు; 2. వెల్వెటు.

మహమహనాడు వి. ఇప్పుడు కాదుగదా ఎల్లప్పుడు, ముందు
వెనకల.

నం. మహత్(మహా). పెద్ద.

మహమాన్ రూ. మొహమాన్. వి. కొత్తవాడు.

హిం.ఉ. మహమాన్. అతిథి.

<ఉ. మహమాన్.

మహాముది వి. చంద్రవిశేషం. హంస. 5.356.

మరా. మహామూదీ. వస్త్రవిశేషం ; ఉ. మహామూదీ. సన్నని వస్త్రవిశేషం ; పార. మహామూదీ. చక్కని వస్త్ర విశేషం, పట్టుబట్ట.

< ఉ. మహామూదీ.

మహామధు రూ.చూ. మహామధు. వి. మహామధుదీయ మతప్రవక్తశుభనామం. హంస. 5.359.

మహామధుదీ రూ.చూ. మహామధు. వి. మహామధుదీయుడు.

మహామధు రూ. మమధు, మహామధు, మహామధుదీ, మామూదు. వి. మహామధుదీయ మతప్రవక్త శుభనామం.

హిం. ముహమ్మద్. ఇస్లాం మతప్రవక్త : ఉ. ముహమ్మద్. ప్రశంసించబడినవాడు, మతప్రవక్త పేరు ; పార. ముహమ్మద్. ఇస్లాం మతప్రవక్త ; అర. ముహమ్మద్. వైగంబరు, మహమ్మదు శుభనామం.

< ఉ. ముహమ్మద్.

మహారణీ రూ.చూ. మరాటి. వి. మహారాష్ట్ర నంబంది.

మహారాజు రూ.చూ. మారాజు. వి. 1. శ్రీమంతుడు, దన వంతుడు ; 2. గొప్పవాడు.

మహల్ రూ.చూ. మహలు. వి. భవనం.

మహాలు రూ. మహల్, మహాలు, మాలు. వి. మేడ, హర్మ్యం. సాంబ.స్థా. 67.

హిం. మహల్. ప్రాసాదం, అంతఃపురం ; మరా. మహల్. భవనం ; ఉ. మహల్. ప్రాసాదం, గృహం, భార్య ; పార. మహల్, మహల్ లో. వానస్థానం, గృహం, భవనం ; అర. మహల్ లో. ప్రసాదం, గృహం.

< ఉ. మహల్.

మహల్లాతు వి. మండలంలోని ఒకభాగం. నె.శా. కందుకూరు. 42. (క్రి.శ. 1803).

హిం.ఉ. మహల్లా, ముహల్లా, ముహల్. నగరం లోని భాగం.

మహాసూర్లు వి.బ.వ. శత్రువులు.

హిం.ఉ. ముహాసిరా. ముట్టడి. దాడి.

< ఉ. ముహాసిరా + -లు.

మహాసూల్ రూ.చూ. మహాసూలు. వి. పంట, పన్ను.

మహాసూలు రూ. మసూలు. మహాసూల్, మహాస్తూలు, మహాస్తూలు, మానూలు. వి. 1. కుప్పలుసూర్చి దాన్యం ఇంటికి చేర్చి గడ్డివాములు వేసే సేద్యపు పని ; 2. పంట, పన్ను.

హిం.ఉ. మహాసూల్. పన్ను ; మరా. మహాసూల్ ; పార. మహాసూల్ ; అర. మహాసూల్. పన్ను, సుంకం, పోస్టేజి, పంట ;

క. మహాసూల్. పబ్లిక్ రెవిన్యూ, భూమినుంచి వచ్చే ప్రయివేటు ఆదాయం ; త. మహాబూల్. మ. మహాసూల్.

< ఉ. మహాసూల్.

మహాసూలుదారు వి. పంటపరామరిక చేసే దివాణపు బంటు.

హిం.ఉ. మహాసూల్ దార్. పన్ను పనులు చేసే వాడు.

< ఉ. మహాసూల్ దార్.

మహాస్తూలు రూ.చూ. మహాస్తూలు. వి. పంట.

మహాస్తూలు రూ.చూ. మహాస్తూలు. వి. పంట.

మహాదర్శనంబుండు అ.క్రి. కొలువుతీరి ఉండు. కు.నం. 8.2. నం. మహాదర్శన-. గొప్పచూపు.

< నం. మహాదర్శన-+-ము + ఉండు. (అర్థవిపరి.).

మహాద్రావకం వి. గంధకాష్టుం, అద్దకం రంగు తయారు చెయ్యటానికి ముడిరంగులో కలిపే ద్రావకం.

నం. మహాద్రావక- గొప్పద్రావకం.

< నం. మహాద్రావక- (అర్థవిపరి.).

మహాలు రూ.చూ. మహాలు. వి. మేడ.

మహీజరు రూ.చూ. మహజరు. వి. అనేక మంది వ్యక్తులు కలిసి రానుకొని నమర్పించిన వినతిపత్రం.

మహిసాక్షి వి. ధూపగుగ్గిలం, ఉప్పుమట్టి, యక్షధూపం.

నం. మహిషాక్ష-. ఒకజాతి గుగ్గిలం.

< నం. మహిషాక్ష-.

మహేశ్వరిపేటంచు చూ. మహేశ్వరిపేటు.

మహేశ్వరిపేటు వి. రెండు నన్నని కడ్డిలు, రెండు లాహిరీలు, ఒకవరస గోమి ఆంచులో వరసగా పడేట్టు నేసిన డిజైను. నం. మహేశ్వరి. పార్వతి.

< నం. మహేశ్వరి + పేటు.

మహేశ్వరిపేటంచు వి. మహేశ్వరి పేటుపెట్టి నేసిన అంచు. < మహేశ్వరిపేటు + అంచు.

మహాదారులు వి.బ.వ. దనికులు.

హిం. మహల్ దార్. భవనం కలవాడు ; ఉ. మహల్ దార్.

< ఉ. మహల్ దార్ + -లు.

మా¹ అవ్య. మిక్కిలి.

నం. మహత్. గొప్ప.

< నం. మహత్.

మాకొను న.క్రి. కాటుపేయు, కరచు. హరిశ్చ. 5.46.

మాగంధము వి. మహాకష్టం. మాచెడ్డ రూ. మహాచెడ్డ. అవ్య ఎక్కువచెడ్డ.

మా² అవ్య. బళిర. సెదాసు. శృం.నై. 6.95.

మా³ చూ. మేము.

మాఅమ్మతోడు చూ. మేము.

మాఅమ్మసాక్షిగా చూ. మేము.

మాంలతుదారు రూ. మాన్లుతుదారు. వి. కోర్టులో వ్యవహారం నడిపేవాడు.

ఉ. అర. ముఅమలత్ ; పార. -దార్. మతుప్ ప్రత్యయం.

< ఉ. ముఅమలత్- ; పార. దార్.

మాకు రూ.చూ. మాకు. వి. 1. తివాసీలు నేసే మగ్గం ; 2. తివాసీమగ్గం కట్టుబడిలో వ్రంధాలకు వైన అమర్చిన కొయ్య దూలం.

మాకుగా చూ. మేము.

మాకూ¹ రూ. మక్తా, మఖ్తా, మగతా, మొగతా. వి. శిస్తు, ఒడం బడిక. నె.శా. దర్మిశాసనం. 15. క్రి.శ. 1542.

హిం.ఉ.అర. మక్తా. మగతా ; మరా. మక్తా. ఒడం

బడిక : పాఠ. మత్త. విభజన.

< ఉ. మత్త.

మాఖా రూ.చూ. మొఖాసా. వి. మొఖాసా, ముఖాసా గ్రామం, నె.కా. కందుకూరు. 44. క్రి. 1651.

మాగ వి. ఎర్రమాగ, ఒకరకం చేప.

మాగజెల్లి వి. ఎర్రమాగ, ఒకరకం చేప (Polynemus-paradisus). మాగబొచ్చె వి. ఒకరకం చేప.

మాగనిమామ వి. మంచి కలపనిచ్చె చెట్టు (Suietenia Mahagoni).

మాగన్న చూ. మాగు.

మాగలి రూ.చూ. మాంగాటి. వి. మాగాటి, పరిపాలం. నె.కా. ఆత్మకూరు శాసనం 45.

మాగాలి రూ.చూ. మాంగాటి. వి. ఈడ్పుచేను, పల్లపు పొలం. మాగాడి రూ.చూ. మాంగాటి. వి. ఈడ్పుచేను, పల్లపు పొలం. మాగాణి రూ.చూ. మాంగాటి. వి. ఈడ్పుచేను, పల్లపు పొలం, పరిపంట పండే చేను.

మాగాని¹ రూ.చూ. మాంగాటి. వి. ఈడ్పుచేను, పల్లపు పొలం. మాగాని² రూ. మాగాలి. వి. దేశం, విలాతి.

మాగాలి రూ.చూ. మాగాని². వి. దేశం.

మాగి వి. చలికాలం.

సం. మాఘ- మాఘ మాసం, మాఘ. మాఘపూర్ణిమి ; ప్రా. మాఘ- ;

క. మాగి, మాగె. మాఘమాసం.

< సం. మాఘ--

మాగిఉన్ని రూ. మాగున్ని వి. చలికాలంలో కత్తిరించిన ఉన్ని. మాగికత్తిరింపు వి. చలికాలంలో ఉన్ని కత్తిరించటం. మాగికోత వి. చలికాలంలో ఉన్ని కత్తిరించటం. మాగిగాలి. వి. ఆగ్నేయ దిక్కునుంచి వీచే చల్లగాలి. మాగిజొన్న వి. తెల్లజొన్నల్లో కొన్ని రకాలు. మాగిమక్కి రూ. మాగిలి దుక్కి. వి. మాఘమాసంలో దున్నే దుక్కి. మాగివాగలి వి. మాఘమాసంలో (ఎండాకాలంలో) దున్నే పెద్దమెట్టనాగలి. మాగున్ని రూ.చూ. మాగిఉన్ని. వి. చలికాలంలో కత్తిరించిన ఉన్ని.

మాగిలి రూ.చూ. మాంగాటి. వి. ఈడ్పుచేను, పల్లపు పొలం, మాగిలికాలము రూ.చూ. మాగుడుకాలము. వి. శరత్ హేమంత ఋతువుల్లో జబ్బులుచేసే కాలం.

మాగిలిదుక్కి రూ. చూ. మాగిదుక్కి. వి. మాఘమాసంలో దున్నే దుక్కి.

మాగున్ని చూ. మాగి.

మాగేలి రూ.చూ. మాంగాటి. వి. ఈడ్పుచేను, పల్లపు పొలం, పరిపంట పండే చేను.

మాంకాళిచిత్త వి. ఆకులమీద పిండిచిల్లినట్టు తెల్లచి చుక్కలు పడే పరితెగులు.

మాంకోడి రూ.చూ. మాముకోడి. వి. ఒకరకం కోడి, టర్కి కోడి.

మాంగాటి రూ. మాగలి. మాగాటి, మాగాడి, మాగాణి, మాగాని¹, మాగిలి, మాగేలి, మాగిలి. వి. పరిపాలం E.I 21-41-A.

మాంగారివచ్చజొన్న వి. జూన్, జూలై నెలల్లో వేసే పచ్చ జొన్న.

మా(కు) రూ.చూ. మా(కు). వి. 1. దిమ్మిన, ద్వి.పరమ. వి. 7.516 ; 2. వృక్షం, చెట్టు. ఉ.రా. 6.61.

మా(కు)వడు అ.క్రి. మాన్పడు తాళ్లనం. 17.222.

మా(గ)బాటు చూ. మాగు.

మా(గ)బెట్టు చూ. మాగు.

మా(గా)య చూ. మాగు. వి. 1. ఇది మామిడికాయలతో ఒక విధంగా తయారుచేసిన ఈరగాయ, మామిడికాయ పొప్పర (తోక్క) గీసిరెండు వైపులతరిగి ఉప్పుతో ఈరబెట్టిన ఈరగాయ ; 2. మామిడికాయ.

కొడ. మంగె. మామిడికాయ ; త. మాంకామ్. మామిడికాయ.

మా(గి)లి రూ. చూ. మాంగాటి. వి. పొలం, ఈడ్పుచేను. క్రి. 51.

మా(గి)లు చూ. మాగు.

మాగు వి. 1. శరీరంలోని నల్లని పొడ. హరి.పూ. 5.119 ; 2. మాలిన్యం, నలుపు. భాస్క. రా. యు. 650 ; 3. కంకులు ముదిరిన దళ. ; అ.క్రి. 1. మిగులపండు, కమియు. నవనాథ. 2.74 పు. 12 పం. ; 2. పరిణతిచెందు, పరిపక్వ స్థితిని పొందు. తాళ్లనం. 10 8 ; 3. ఉడుకు ; 4. వెచ్చ బడు, వేడెక్కు ; 5. మరుగు ; 6. పాతబడు ; 7. పాత చాలాకాలం మన్నికకు వచ్చేటట్లు తయారగు.

క. మాగిసు, మాగు. ముగ్గు, పండు ; తు. మాగుని. ముగ్గు ; త. మంగు ; కు. ముగ్గు ; గ. మాంగ్.

మూ.ద.ద్రా. మూ.మ.ద్రా. *మాంక్. < మాయ్-డ్క్. < మూ.ద్రా. మాయ్-.

మాగమ్మ రూ. మేగమ్మ. వి. కూగువల్ల ఏర్పడిన ఆరమోదుకన్ను. < మాగు + కన్ను. మా(గ)బాటు అ.క్రి. మాగటానికి ప్రారంభమగు. మను. 4 37. < మాగు + -అ + -పాటు³. మా(గ)బెట్టు స.క్రి. 1. (రత్యాదుల్లో) పరిపక్వస్థితికి తీసుకొనివెళ్ళు ; 2. ఒరలు మొ.వి చేయటానికి మట్టిలో పొట్టుకలిపి వారంరోజులు మగ్గబెట్టు. క. మాగిసు. మాగబెట్టు. < మాగు + -అ + పెట్టు. మా(గి)లు అ.క్రి. 1. ఆచు. క్రి. 192 ; 2. కాంతివిహీనమగు. మాగుడు వి. 1. కమియటం, మిక్కిలి నలగటం. కు.నం. 11.150 ; 2. మాలిన్యం. గౌ.హరి.క. 2083 పం. ; 3. మబ్బు ; 4. పళ్ళు మొ.వి ఎక్కువగా మగ్గటం వల్ల పుట్టే కుళ్ళకంపు ; 5. మాగినపళ్ళనుంచి వచ్చే మంచి వాసన. మాగుడుకాలము రూ. మాగిలికాలము. వి. శరత్ హేమంత ఋతువుల్లో జబ్బులుచేసేకాలం. మాగుడుపారు రూ.చూ. మాగువాటు. అ.క్రి. మాయు, మలినమగు. మాగుడువడు (-వడు) రూ. మాగుపడు, మాగువడు. అ.క్రి. మాగుబారు. మలినమగు. పండి. చ. 1.61. ప. < త. మంగప్పడు. మాగుడువాటు (-పాటు³) రూ.చూ. మాగువాటు. అ.క్రి. మాయు, మలినమగు. ప్రధా. 5.57. మాగుతెవులు వి. దోస, కర్బూజా, తమలపాకు మొ.వాటికి పట్టేవేను, బంకతెగులు. మాగువడు రూ.చూ. మాగుడు

వడు. అ.క్రి. నల్లబడు. మా(గు)పాటు రూ.చూ. మా(గు)వాటు. అ.క్రి. మాగుడుపడు. మాయ, మలినమగు. ఉ. హరి. 1.179. మా(గు)దానన వి. కుంటువానన. మాగుళ్ళకట్టు అ.క్రి. మట్టితో దళనరెక్కు. మా(గు)వడు(-వడు) రూ.చూ. మా(గు)డుపడు. అ.క్రి. మాగుడువారు, మలినమగు మార్క. 1.168. మా(గు)వాటు (-పాటు) రూ. మా(గు)డువారు, మా(గు)డువాటు, మా(గు)పాటు. అ.క్రి. మాగుడుపడు, మాయ, మలినమగు. మార్క. 1.169.

మాచకమ్మ రూ. మానకమ్మ. వి. 1. శ్రీ సాజాత్యంకల నవుంనక ప్రకృతి, మగరొమ్ములు మీసాలుకల ఆదది, మీనం ఉండి రొమ్ములు లేని ఆదది. శృం. నై. 7.133; 2. వయసు చెల్లినా నమర్తకాని శ్రీ.

సం. మానక-. నెలకలది.

< సం. మానక-+అమ్మ.

మాచి వి. మాచిపత్రి. భల్లా. 3. (Artemisia indica). సం. మాచిపత్త-. వైద్యానికి ఉపయోగపడే ఒకరకం మొక్క.

< సం. మాచిపత్త-.

మాచిపత్తిరి రూ.చూ. మాచిపత్రి. వి. ఒకానొకచెట్టు (Artemisia indica).

మాచిపత్రి రూ. మాచిపత్తిరి. వి. ఒకానొకచెట్టు. ఉ. రా. 3.201 (Artemisia indica).

సం. మాచిపత్త-. వైద్యానికి ఉపయోగపడే ఒకరకం మొక్క;

క. మాసిపత్తి. ఒకరకం మొక్క; త. మాసిపత్తిరి.

< సం. మాచిపత్త-.

మాచెనపక్కె వి. మత్స్యవిశేషం.

మాచెర్లబండ వి. గుంటూరు జిల్లా మాచెర్ల ప్రాంతం నుంచి వచ్చే చలవరాయి.

మాజీ విణ. 1. గడచిన; 2. మునుపటి.

ఉ. పార. అర. మాజీ. గడచిన;

క. మాజీ; త. మాచి.

< ఉ. మాజీ.

మాజీవరచు అ.క్రి. రద్దుచేయు.

మాజుం రూ.చూ. మాజుము. వి. గంజాయి.

మాజుము రూ. మాజుం. వి. బెల్లం మొ. వాటితో చేసిన మత్తు పదార్థం. చంద్రరే. 3.136.

హిం. మాజూన్. పంచవార పాకంతో చేసినమందు.

< హిం. మాజూన్.

మాజులు చూ. మాజీ. విణ. కార్యాలయం లేక ఉద్యోగంనుంచి తీసివేయబడిన.

మాజేటిదేరావిమానము వి. ఎర్రనిపట్టు చందువా. ద. హిం. కా. సం. 5. కా. సం. 1216.

మాంజ వి. చెక్కకు రెండువైపులా బొంగులు బిగించి మోతకు పనికి వచ్చేట్లు చేసిన సాధనం.

సం. మధ్య-. నడుమ, మధ్యభాగం; ప్రా. మజ్జి-;

హిం. మంఝూ. మధ్యభాగం.

మాట వి. 1. పలుకు. భార. ఆది. 3.38; 2. పదం,

గర్వోక్తి. నిర్వ. రా. 1.6; 3. హితోక్తి. భార. ఉద్యో. 3.104; 4. ప్రతిజ్ఞ, ప్రతిజ్ఞావచనం. భార. భీష్మ. 2.150; 5. లోకోక్తి. హర. 2.101; 6. విషయం. సంగతి. హర. 4.22; 7. నూక్తి, ఆర్యోక్తి, ఆము. 5.99; 8. వివాదం. వసు. 3.25; 9. వాక్యం. ప్రభా. 1.65; 10. సందేశం. వార్త. ప్రభా. 2.16; 11. చరిత్ర, కథ. చిత్రభా. 5.214; 12. ఆజ్ఞ. కవిక. 3.164; 13. వాగ్దండం, తిట్టు. విజయ. 3.140; 14. శాస్త్రయుక్తి. కవిరాజ. 1.157; 15. నింద. నిందావాక్యం. శుక. 2.97; 16. ప్రార్థన. నీలా. 3.51; 17. పిలుపు.

క. మాతు, మాత. మాట, మాట్టమ్; త. మాట్టు. మాట; మాల్తో. మాట్టు. మాట, జవాబు.

మాటఅమ్మైతాకు అ.క్రి. బాధకలిగించు, మాటనూటిగా బాణంలా తాకు. మాటకా(డు) వి. నభలో భయంలేకుండా మాట్లాడేవాడు, మంచివక్త. మాటకారి వి. వాగ్వి, చక్కగా మాట్లాడేవాడు, యుక్తిగా మాట్లాడేవాడు. నిరంకు. 2.34. క. మాతాళి. మాటకు అవ్య. ద్రు. మాటవరసకు. నిరంకు. 4.55. మాటకుబొంకుకలుగు అ.క్రి. చెప్పినమాట అబద్ధం అగు. ప్రభా. 1.128. మాటకుమాటగా అవ్య. ద్రు. మాట మీద మాటగా, సంభాషణవశాత్తు. ప్రభా. 4.72. మాట కుటుచసేయు (-చేయు) అ.క్రి. మాటకిందపడు. విక్ర. 2.35. మాటకెదురులేకఉండు అ.క్రి. చెప్పినమాట చెల్లించు కొను. మాటగడచు (-కడచు) స.క్రి. మాటమీరు. పల్నా. 39వ. మాటగుత్తుక(దగులు) అ.క్రి. గొంతులోనేమాట మిగిలిపోవు. మాటలాడలేకపోవు. ఉ. హరి. 3.136.

< మాట + కుత్తుక + -ను + తగులు. మాటగైకొను (-కైకొను) స.క్రి. మాటవిను. కళా. 4.96. మాటచెడు అ.క్రి. మాటపోవు. రాధా. 3.49. మాటచెల్లించు అ.క్రి. మాటప్రకారంనడచు. వర. రా. అదౌద్యా. పు. 326. పం.15. మాటచేసికొను అ.క్రి. 1. వివాహం నిశ్చయం చేసుకొను; 2. మంచిమాట చేసికొను. మాటజారు అ.క్రి. పొరబాటుగా నోటినుంచి మాట వెలువడు (చెప్పకూడని మాటచెప్ప). మాటతప్ప అ.క్రి. 1. అన్నమాటజరగక పోవు; 2. అబద్ధమాడు. మాటతీటు అ.క్రి. మాటనెరవేరు. వర. రా. యు. పు. 285. పం. 17; వి. మాట్లాడేవిధానం. మాటతీసివేయు స.క్రి. తిరస్కరించు. మాటతెచ్చుకొను అ.క్రి. ఒకరి నిందకు పాత్రమగు. మాటతేడా వి. తేడా మాట. మాటదక్కు (-తక్కు) అ.క్రి. మాటనిలుచు. మాట దాటనివా(డు) విణ. విధేయుడు. మాటనిజము వి. నిజాయితీ, నత్యవాక్కు. శుక. 1.176. మాటనిజముగలవా(డు) విణ. నిజాయితీపరుడు. శుక. 3.8. మాటనిలకడ రూ.చూ. మాటనిల్కడ. వి. మాటమీద నిలిచి ఉండటం. మాట నిలుపుకొను అ.క్రి. చెప్పినట్లు చేయగలుగు. శుక. 4.10. మాట నిల్కడ రూ. మాటనిలకడ. వి. మాటమీదనిలిచి ఉండటం, నత్యప్రేతం. కాశీ. 2.105. మాటవట్టింపు వి. పట్టుదల. మాట వట్టు వి. 1. మాటల్లో పట్టుదల, వాక్కులో అభినివేశం. వేంక.పంచ. 1.523; 2. ఒట్టు, శపథం. ప్రభా. 4.9; 3. వాగమలంబనం, మాటఅసరా. కవిరాజ. 5.154. మాట

వడిపోవు అ.క్రి. మాట్లాడకై లేకపోవు, నోటమాట రాక పోవు. మాటవడు స.క్రి. చూపణపొందు, ఒకరిచేకప్పు పట్టించుకొను. కాళ. 3.163. మాటపుట్టు అ.క్రి. చెడ్డపేరు వచ్చు. మాటపొందు వి. మాటపొందిక. ఉ. హరి. 1.90. మాటపొలిపొచ్చము వి. మాటపొరపాటు, హెచ్చు తక్కువగా మాట్లాడటం, న్యూనపరచటం. శుక. 3.150. మాటపోవు అ.క్రి. చెప్పినది అబద్ధమగు. మాటమంతి వి. మాట మొ. వి. మాటమాట వి. వివాదం, మాటమీదమాట వచ్చి ఎర్పడేది. భీమ. 2.88. మాటమాత్ర వి. 1. అనాయాసం. హర. 6.48; 2. నిమేషం, రెప్పపాటుకాలం. చిత్రదా. 6.66. మాటమాత్రన రూ. మాటమాత్రమున. అవ్య. ద్రు. ఒక్కక్షణంలో పారి. 1.23. మాటమాత్రమున రూ. చూ. మాటమాత్రన. అవ్య. ద్రు. ఒక్కమాటలో. మాటమాత్రమునకు అవ్య. ద్రు. అవలీలగా, సులభంగా. హరి. 6.84. మాటమారి వి. వదరుదోతు. మాటమిగులు అ.క్రి. హెచ్చు తక్కువగా మాట్లాడు. మాటమీద విలబిడు అ.క్రి. చెప్పిన మాటప్రకారం నడచుకొను. మాటమోచు అ.క్రి. నిందలపాలగు. వసు. 1.36. మాటమోవరి వి. అపవాదులు పుట్టించేవాడు, వార్తాహరుడు. చంద్రాంగ. 4.53. <మాటమోపు+అరి. మాటమోపు వి. అపవాదార్థి (నిందర్థి) పుట్టించటం. మాటయిచ్చు(-ఇచ్చు) అ.క్రి. వాగ్దానంచేయు. రామాద్యు. 7.201. మాటయిచ్చుకొను అ.క్రి. వాగ్దానంచేసికొను. లాళ్ల.నం. 18.352. మాటలతో కడుపునింపు అ.క్రి. శుష్కప్రియాలు పలుకు. మాటలతో పందిరికప్పు అ.క్రి. పట్టిమాటలతో నరిపుచ్చు. మాటల వచ్చుళ్ళు వి.బ.వ. దుచికరమైన మాటలు. మాటలవందిరి వి. పట్టిమాటలు. ప్రభు. 8.64. మాటలపుట్ట వి. వదరుదోతు. మాటలబీటవెట్టు(-వెట్టు) అ.క్రి. మాటలతో కొంతకాలం గడుపు. శుక. 2.238. మాటలబెల్లలు వి.బ.వ. తీయని మాటలు. లాళ్ల.నం. 3.583. మాటలబోటి వి. సరస్వతి. అహల్యా. 3.7. మాటలమంచి వి. తీయని మాటలు చెబుతూ చెరుపు చేసేది. పండి.చ. 2.116 ప. మాటలమారి వి. వాచాలుడు, వదరుదోతు. ఆం.దా. 3.11. మాటలమాన వి. పొల్నాచువాన్య, దీపావళి అమావాన్య. మాటలమితారి వి. సరస్వతి. సమీర. 1.190. మాటలముచ్చు వి. ఒక తిట్టు, వాక్పరుడు. పండి.చ. 1.2.343పు. మాటలల్లు అ.క్రి. కవిత్వం చెప్పు. మాటలల్లువాడు విణ. కవి, అబీకుడు. మాటలవర్షము వి. ఎక్కువగా మాట్లాడటం. మాటలాట (-అట) వి. ముచ్చటించు, ప్రసంగం. భార. శల్య. 2.323. మాటలాడు అ.క్రి. 1. వ్యతిరేకంగాచెప్పు. శృం.నై. 8.55; 2. ఆలోచనచేయు. కువ.చ. 1.33; 3. నిష్ఠురాలాడు. భా. 2.344; 4. ప్రసంగించు; 5. పలుకు. <మాట+లు+అడు. మాటలుకరువగు అ.క్రి. ఉదాసీనత ఎక్కువగు. <మాట+లు+కరువు+అగు. మాటలుకోటలుదాటు అ.క్రి. మాటల్లో ఆదంబరం చూపు, కబుర్లు మాత్రమే చెప్పు. మాటలు గట్టిపెట్టు(-కట్టిపెట్టు) అ.క్రి. మాటలు చారించు. గౌ.హరి. ఉ. 1459 పం. మాటలు చెవినివాటు అ.క్రి. తెలిసేటట్లు దృష్టాంతంగా చెప్పు.

మాటలు నూటిపోయే స.క్రి. 1. మాటలునేర్చు. కాళ. 3.44; 2. కొండెలు చెప్పు. మాటలువడు అ.క్రి. చూపణ గురిఅగు. విప్ర. 4.87. మాటలుమిగులు అ.క్రి. చూపణోక్తులాడు. మాటలుముడు అ.క్రి. క్రమంగా మాటలు పెరిగి తగాదావచ్చు. మాటలు లేకపోవు అ.క్రి. విరోధం కలిగిఉండు. మాటలో అవ్య. ద్రు. రెప్పపాటు కాలంలో, క్షణంలో. నీలా. 1.34. మాటలోనివాడు విణ. చెప్పి నట్టు చేసేవాడు. కువ.చ. 4.46. మాటవచ్చు అ.క్రి. 1. చెడ్డపేరువచ్చు. విప్ర. 5.43; 2. నిందవచ్చు; 3. రాజదండన కలుగు. మాటవరునకు అవ్య.ద్రు. ప్రస్తావ వశంగా, మనఃపూర్వకంగా కాక. మాటవాసి వి. 1. పలుకుబడి. విప్ర. 3.13; 2. కీర్త్యాధిక్యం. విజయ. 2.284; 3. మాటనేర్చు. మాటవీడుపాటులు వి.బ.వ. తడదాటుమాటలు. కా. 6.215. మాటవెట్టు(-వెట్టు) అ.క్రి. సంభాషించు, మాటాడు. భార. కొంతి. 4.387. మాటనందులువట్టు స.క్రి. మాట పొరపాట్లను అవకాశంగా తీసుకొను. గౌ.హరి. పూ. 1307 పం. మాటసామెతకు అవ్య.ద్రు. మాటవరునకు. మాటాడు అ.క్రి. 1. పలుకు. విక్ర. 1.183; 2. ప్రసంగించు. ఆము. 3.9; 3. నిష్ఠురాలాడు; 4. ఆలోచన చేయు; 5. వ్యతిరేకంగా చెప్పు. <మాట+అడు. మాటావలుకూ వి. 1. చెడుమాట. బనవ. 7.182; 2. మాటలు. మాటిడు అ.క్రి. మాటలాడు, సమాధానం చెప్పు. నిరంకు. 3.15. <మాట+ఇడు. మాట్లాడుకొను అ.క్రి. ముందుగా బాదుగ మొ.వి నిర్ణయించుకొను. మాట్లాడే దిక్కు వి. మంచి చెడ్డా కనుక్కునే దిక్కు. మాట్లాడేవారు విణ.బ.వ. మోగక్షేమాలు విచారించేవారు.

మాటాడు చూ. మాట.

మాటావలుకూ చూ. మాట.

మాటి రూ. మాటి వి. స్త్రీలు చెవికమ్మనుంచి గూబమీదగా వైన జుట్టుకు తగిలించే నగ, చెంపనరాలు.

హిం. యాధా. నెత్తి, తలవైభాగం.

మాటికి చూ. మాటు!

మాటిడు చూ. మాట.

మాటిమాటికి చూ. మాటు!

మాటి రూ.చూ. మాటి. వి. స్త్రీలు చెవికమ్మనుండి గూబ మీదగా వైన జుట్టుకు తగిలించే నగ, చెంపనరాలు.

మాటు! రూ. మాంటు. వి.బౌ. తూరి, తడవ. కు.నం. 5.110.

మాటికి అవ్య. ద్రు. ముహరర్థకం, అడుగడుక్కు. శృం.నై. 3.175. మాటిమాటికి వి. సారెసారెకు. కు.నం. 12.141.

మాటు! వి. 1. అకుకు. కు.నం. 11.57; 2. మరుగు, చాటు. భార. అశ్ర. 1.58; 3. వేటకాడు దాక్కివటానికి ఎర్పరచిన పల్లం, తెర మొ.వి. రం.రా. కిష్కిం. 213పు. 16 పం.; 4. రక్షణస్థానం. శివధ. 1.16; 5. చత్రం; 6. పొలంలో తవ్విన చిన్నగుంట; 7. తమలపాకుల కట్ట; 8. లోహ పాత్రలకు పడిన బొక్కలు అతకటానికి పెట్టిన లోహపుబిళ్ళ; 9. గజెల్ని తయారు చేసేటప్పుడు కుంప టిలో ఎర్పరచిన నిప్పులగుహ; 10. గూనలో నీరు తోడ

టానికి ఎడ్లచేత లాగించటం; 11. పొలంలో తవ్విన చిన్నకుంట; విణ. 1. రక్షకుడు. భార. ఉద్యో. 4.114; 2. ఆడ్లగించేడి, నిరోధకం. ద్వి. పరమ. వి. 4.317; స.క్రి. 1. మరుగుపరుచు. హ.న. 4.7; 2. కలిగించు. సుద. 2.45; 3. అణగత్రొక్కు. దాశ. 33; 4. అంటించు. దాశ. 33; 5. పాడుచేయు. దిల్ల. 2.17; 6. కలిగించు. సుదంతా. 2.45; 7. రంధ్రం లేకుండా సరిచేయు; 8. ప్రవేశపెట్టు; 9. పాతు; అ.క్రి. మణుగుపడు.

త. మాట్టు. కట్టు, అతుకు, తెగించు; కుణ. మార్గ. ఆశ్రయంగాను, మాట్టు. మరుగుపడు, అతుకువేయు; కురు. మోడ్. మాయ, దాచు.

< మూ.ద్రా. *మాత్, *మాత్ - < *మాత్-త్; మూ.ద.ద్రా. మాత్, మత్--.

మాటుకొను స.క్రి. మరుగుపరుచు. మాటుకట్టు స.క్రి. మరుగుపరుచు. మాటుకందకం వి. కుంటనుండి పొలానికి తీసిన కాలవ. మాటుకాయ అ.క్రి. పొంచిఉండు, చాటుగా ఉండు. మాటుకొను స.క్రి. మరుగు పెట్టుకొను, తిరోహితం కావించు. పను. 1.34; అ.క్రి. అణగిఉండు. దశా. 3.204. మాటుగొయ్యి వి. దాచిపెట్టబడిన గొయ్యి. మాటు చేయు రూ.చూ. మాటుసేయు. స.క్రి. మరుగుపరచు. భాగ. 1.129. మాటువడు రూ. మాటువడు. అ.క్రి. మరుగు పడు. విక్ర. 4.60. త. మాట్టుప్పుడు. మాటువటుచు స.క్రి. మరుగుపరుచు. అము. 4.35. మాటుపెట్ట రూ.చూ. మాటు పెట్టు. స.క్రి. దాచు. ప్రభా. 3.71. మాటుబొచ్చెలు వి.బ.వ. అము కాలిన తర్వాత రేవులకు వెట్టే మూతలు. మాటు మడగు రూ. మాటుమడగు. అ.క్రి. మాటునమడగు, గృహాదుల్లో అణగిఉండు, నద్దులేకుండాఉండు. విప్ర. 4.57. త. మాట్టుమడంగు. మాటుమడగు రూ.చూ. మాటుమడగు. అ.క్రి. మాటునమడగు, గృహాదుల్లో అణగిఉండు, నద్దులేకుండాఉండు. శుక. 2.189. మాటు మత్తడి వి. కుంట నిండినప్పుడు మిగులు నీళ్ళుపోయే తోవ. మాటువడు(-వడు) రూ.చూ. మాటువడు. అ.క్రి. మరుగు పడు. మాటుపెట్టు(-పెట్టు) రూ. మాటుపెట్టు. స.క్రి. దాచు, మరుగుపర్చు. పి.శకు. 4.15. మాటుసేయు(-చేయు) రూ. మాటుచేయు. స.క్రి. మరుగుపరచు. భార. శాంతి. 2.396.

మాట్లాడుకొను చూ. మాట.

మాట్లాడేదిక్కు చూ. మాట.

మాట్లాడేవారు చూ. మాట.

మాడ¹ రూ. మాడు². వి. 1. అరవరా, అర్థదినారం. భార. అను. 2.268. ద.హిం.శా. సంపు. 5. శా.నం. 1044. క్రి.శ. 1098; 2. పణదశకం, పదిరూకలు. సారంగ. 1.56.

త. మాటై. ప్రాచీనకాలంలో వ్యవహారంలో ఉన్న బంగారు నాణెం.

మాడమాడవంతములు వి.బ.వ. మాటిమాటికి పట్టింపులు. తాళ్ల.నం. 14.206.

మాడ² రూ.చూ. మోడము. వి. మేఘం.

మాడ³ రూ.చూ. మాడు¹. వి. 1. ఇంటికొప్పుకు చూరుకు

మధ్యభాగం; 2. తలరంధ్రం; 3. మోరపాక వెనక భాగం; 4. మట్టిపాత్రను నర్సేటప్పుడు అడుగు వైభాగంలో చుట్టూ వెన్నులాగా నిలిపిన అంచు.

మాడవట్టు వి. బ్రహ్మరంధ్రం, సోడు.

మాడ¹ రూ.చూ. మాడువు. వి. 1. మేడ, అంతస్తుగల ఇల్లు; 2. దేవాలయ ప్రహరీ అనుకొని ఏర్పడ్డ గ్రామవీధి.

మాడటిక చూ. మాడు¹.

మాడవల్లిరేము చూ. మాడ¹. వి. స్తాంభాళం, పెద్దపల్లెం. నె.శా. కనిగిరి. 24. క్రి.శ. 1268.

మాడపాకు రూ.చూ. మోడపాకు. వి. మెట్టనేలల్లో పెరిగే ఒకరకం కలుపుమొక్క.

మాడము రూ.చూ. మెండము. వి. మబ్బు.

మాడి¹ వి. కారుకొల్లి, కలిగొట్టు. పి.శకు. 2.14.

మాడి² వి. వనకుశుత్తం, అడవిఉలవ. వేంక. పంచ. 4.416.

మాడి³ వి. ప్రయాణ సాధనం. శ్రీరం. మా. 9.6.

క. మాడి. బండి, ప్రయాణసాధనం.

<క. మాడి.

మాడి¹ రూ.చూ. మాడువు. వి. 1. మేడ, అంతస్తుగల ఇల్లు, అంతస్తు, ఇంటిపై వేసిన ఇల్లు; 2. మిద్దె.

మాడిల్లు వి. కొంతభాగం మేడగల పెంకుటిల్లు.

<మాడి¹ + ఇల్లు.

మాడి² వి. మకరంగుబ్బ, కొయ్యస్తంభానికి పీటకు కింద ఉబ్బెత్తుగా చెక్కిన గుండ్రటి భాగం.

మాడికి రూ.చూ. మాడ్కి. వి. 1. రీతి, విధం, ఉపమా వాచకం; 2. కారణం.

మాడిగ రూ.చూ. మాడువు. వి. మేడ, అంతస్తుగల ఇల్లు, ఇంటిపైన వేసిన ఇల్లు.

మాడి రూ.చూ. మాడువు. వి. 1. మేక; 2. మిద్దెపై రెండవ అంతస్తు.

మాడు¹ రూ. మాడు². వి. 1. శిశువు పుట్టగనే నెత్తిన పుర్రెలో ఏర్పడి ఉండే గుండ్రటి మెత్తటి ప్రదేశం, తలరంధ్రం; 2. ఇంటికొప్పుకు చూరుకు మధ్యభాగం; 3. బట్టివెలుపలి భాగం, బైటిపెళ్ళలుగూడా బాగా కాలటానికి చుట్టూ కట్టే రాతి మందంగోడ; 4. పణత, ఏడికోల మార్చే కొయ్య మొద్దు, నాగటివంపు వైభాగం; 5. మట్టిపాత్రను నర్సేటప్పుడు అడుగు వైభాగంలో చుట్టూ వెన్నులాగా నిలిపిన అంచు; 6. పొయ్యి వైభాగంలో వాలుగా ఒంగిన భాగం.

మాడటిక వి. మాడుపెట్టి చేసిన చిన్న మట్టిపాత్ర.

<మాడు¹ + అటిక. మాడుకట్టు స.క్రి. అములో కుండలను వరసలుగా అమర్చు. మాడుకడవ వి. మధ్యభాగంలో గేడిపెట్టి చేసిన కడవ. మాడుగోడ వి. సింహద్వారం నిలిపినగోడ. మాడుదాక వి. వెలుడ్పమూతి బోడంచు లోపలలో వాయి ఉండే మట్టిపాత్ర. మాడుదించు అ.క్రి. అటక, దాక మొ. వాటికి నర్సేటప్పుడు పక్కభాగంలో అంచుపెట్టు. మాడుదూలం వి. కుంటదూలం, గోడమీద నుంచి దూలం మీదకి వేసే మరో చిన్న దూలం, దీని మీద గుళ్ళులు బిగిస్తారు. మాడుపిడత రూ. మాడుపిడ. వి. నోరు వెడల్పుగా ఉండి అర్థశేరు బియ్యం ఉడికే

మట్టిపాత్ర. మాడుపిర్త రూ.చూ. మాడుపెడత. వి. అర్థశేరు బియ్యం ఉడికే మట్టిపాత్ర. మాడుపెట్టు అ.క్రి. అటక, దాక మొ. వాటికి నర్సేటప్పడు పక్కదాగంలో అంచు పెట్టు. మాడుబాన వి. మాడుపెట్టి చేసిన పెద్ద మట్టిపాత్ర. మాడురాయి వి. కుండమాడును తయారు చేసేటప్పడు వాడే రాయి. మాడువేయ అ.క్రి. అటక, దాక మొ. వాటికి నర్సేటప్పడు పక్కదాగంలో అంచుపెట్టు. మాడుశ్రేణి వి. పంచస్తంభాలమీద వేసే అడ్డవానం. మాడునట్టి రూ. మాడుగునట్టి. వి. మాడుపెట్టి చేసిన మట్టిపాత్ర. మాడెత్తు అ.క్రి. అటక, దాక మొ. వాటికి నర్సేటప్పడు పక్కదాగంలో అంచుపెట్టు. <మాడు¹ + ఎత్తు¹.

మాడు² రూ.చూ. మాడు¹. వి. వరహాలోనగం, రెండు రూపాయలు.

మాడు³ రూ.చూ. మాడువు. వి. దేవాలయప్రహరీ అనుకొని ఏర్పడిన గ్రామ వీధి.

మాడుగు¹ రూ.చూ. మాడువు. వి. 1. మేడ; 2. దాదా; 3. సౌధం.

మాడుగు² చూ. మాడు¹. వి. రెండంచులుండే అన్నంకుండ. మాడుగునట్టి రూ.చూ. మాడునట్టి. వి. మాడుపెట్టి చేసిన మట్టిపాత్ర.

మాడువు రూ. మాడువు. వి. వృక్షవిశేషం. హంస. 4.9.

మాడువిల్లు చూ. మాడువు.

మాడువు రూ. మాడు⁴, మాడి⁴, మాడిగ, మాడి, మాడు³, మాడుగు¹. వి. 1. హర్ష్యం. కు.నం. 7.112; 2. సౌధ భేదం, ఒకరకం మేడ, దాదా. భార. అశ్ర. 1.58; 3. సౌధం, మేడ. ఆము. 1.52.

నం. మాలికా. గృహం; ప్రా. మాడిఅ. దే.ప్రా. మాళే; పా.మా. మాళ; పో.చూ నం. మాడి-. భవనం, మాలా. ఇంటి పైదాగం, మాలిక-. వెల్లవేసిన మేడ, నూడ. మేడ;

క. మాడ, మాట, మాళ, మాలిగె. భవనం, మేడ, మాడి. మేడ, భవనం, మాడు; తు. మాడు. పైకప్పు, మాడ. పిశాచాల స్థావరం; త. మాటమే. మేడ, ఇల్లు, గుడిసె, పెద్దగది, మేపై; మ. మాటమే. పై అంతస్తుగల ఇల్లు, మేడ. మాడం, మాడు; కువి. మేడ; పర్షి. మాళ-, మాల. మండపం, పెద్దగది; కొలా. మడి. మేడపై అంతస్తు; మాల్తో. మడిఅ. ఇంటిమీదగది; బ్రా. మాడి.

<ప్రా. మాడిఅ-.

మాడువిల్లు రూ. మాడువుటిల్లు. వి. మేడదాదా. కు.నం. 7.109. <మాడువు + ఇల్లు. మాడువుటిల్లు రూ.చూ.

మాడువిల్లు. వి. మేడిల్లు. తాళ్ల.నం. 17.581.

మాడె రూ.చూ. మాడెము. వి. మండలం. పల్నా.వ. 2.6.

మాడెత్తు చూ. మాడు¹.

మాడెము రూ. మాడువు. వి. 1. మాడుగుల సంస్థానం. మను. 1.37; 2. దుర్గమస్థలం, మన్నెం. అం.భా. 2.7.

మాడ్కి రూ. మాడికి. వి. 1. కారణం. భార.అది. 6.178; 2. రీతి, విధం, ఉపమానాచకం. కు.నం. 2.42.

క. మాడులికె. చేయటం, మాట్కి. పద్ధతి, విధం.

మాడ్పు రూ.చూ. మాడువు. వి. ఒకానొక చెట్టు. హంస. 4.10.

మాడికము రూ. మాడిక్కము. వి. దేవదాసి, సాని, దేవాలయంలో నాట్యం చేసే స్త్రీ. ద.హిం.కా.నంపు. 6. కా.నం. 883. క్రి.శ. 1370.

నం. మాణిక్య-. రత్నవిశేషం; ప్రా. మాణిక్య-.

<ప్రా. మాణిక్య-.

మాణిక్యము రూ.చూ. మాణిక్యము. వి. దేవదాసి, సాని. ద.హిం.కా.నంపు. 6. కా.నం. 1202.

మాణిసి రూ.చూ. మానిసి¹. వి. మనుష్యుడు.

మాంటు రూ.చూ. మాటు¹. వి. తడవ, తూరి. కా.వ.మ. 69. క్రి.శ. 1378.

మాటినంగ వి. 1. ముగ్ధ, అవిదగ్ధ. కాశీ. 3.62; 2. కాముకి. కాశీ. 3.171;

త. మాదునంగై.

మాటు అ.క్రి. తగులుకొను. భల్లా. 5. వి. 1 తగులం; 2. మాటు, చదరంగం ఆటలో బంటుతో కాక తక్కిన వాటితో రాజును కట్టటం.

త. మాటు, లోపం, దోషం.

మాడ్రయివామక్కయినా చూ. మాడు¹.

మాడించు చూ. మాడు¹.

మాడు¹ అ.క్రి. 1. దగ్ధమగు. భార.అది. 2.46; 2. పాదగు. చెమ. భార. కాంపి. 3.189; 3. శుష్కించు, ఎండు. చెన్నబసవ. 5.27; వి. అడుగంటిన అన్నం, దగ్ధిక. పాండు. 4.153.

త. మాటు, కాలు, మాట్టు. వెరిగించు; కో. మాటో (మాచో). మండించు; తొ. మోటో. అగ్నిలో ఇంధనం చేయు; గోం. మాన్. వెరిగించు, శవాన్నికాల్చు; కుజ. మాక. కాల్చు; మాల్తో. మాండ్. కాల్చు.

మూ.ప్రా. మా-, మాంట్-/మాట్ లేక మాట్.

మాడ్రయివామక్కయినా అవ్య. అడుగుబొడుగు. కుక్కు. 18. మాడించు స.క్రి. మాడచేయు, దగ్ధంచేయు. హరి.హ. 2.180. <మాడు¹ + -ంచు³. మాడుచు రూ.చూ. మాడువు. స.క్రి. మాడించు, దగ్ధంచేయు. కకుత్స్థ. 2114. మాడుచెక్క వి. 1. వంటలో అడుగంటి మాడిన చెక్కలు; 2. అడుగున చెక్కలుగా మాడిన అన్నం. మాడుముఖం వి. ముడుచుకుపోయిన ముఖం. మాడువు రూ. మాడుచు. స.క్రి. మాడించు, దగ్ధంచేయు. రామాద్య. 7.246.

మాడు² వి. ఇంటి వెనకదాగం కప్ప.

మాడె వి. కాకిలా చరించేది, కారుకొల్లి.

మాడెము రూ. మండెము. వి. మండలాధిపతులు, భూ మండలం. మను. 1.37.

నం.ప్రా.ఒ. మండల-. వృత్తం.

మాడువు చూ. మాడు¹.

మాత వి. పెళ్ళి చేసుకోకుండా జాతరలోను కొలుపులలోను జరిగే ఊరేగింపుల్లో చిందువేసే మాదిగ ఆడబడుచు.

నం. మాతృ-, మాతా. మాతృ శబ్దం ప్రథమైక
వచనం, తల్లి; ప్రా. మాయా; పా. మాతా, మాతు.

<నం. మాతా (అర్థవిపరి.).

మాతమ్మ వి. ఒక గ్రామదేవత. <మాత+అమ్మ.
మాతగోరక వి. మత్స్య విశేషం.
మాతంగిముంత వి. చుట్టూ గవ్వల పేరులాగా అలంకారం ఉన్న
ముంత.

నం. మాతంగీ. చండాలస్త్రీ.

<మాతంగీ+ముంత.

మాతాబి వి. జలతారు.

హిం. మహాతాబీ. జ్వలించే పెద్దవత్తి.

<హిం. మహాతాబీ.

మాతాలు వి.బ.వ. టికాలు.

నం. మాతృ-, తల్లి. ప్రథమైకవచనం మాతా.

<నం. మాతా+లు.

మాతు రూ. మాతు. వి. చదరంగంలో బంటుతో కాక తక్కిన
కాయలతో రాజుకు పా అనటం.

ఉ. పార. మౌత్. మృత్యువు, చావు, మౌతా.
చనిపోయిన.

మాతుడుపు వి. మాతంగిని ఆరాదించే ఆచారం.

నం. మా. లక్ష్మీదేవి, తల్లి.

<నం. మా+తుడుపు.

మాతుబరి రూ.చూ. మోతుబరి. వి. 1. మంచి స్థితిలో ఉన్న ;
2. ఆర్థిక సంబంధమైన ; 3. అప్పులు చెల్లించే శక్తి కలిగి
ఉండటం.

మాతృస్థానము వి. ప్రధానస్థలం, నగరం. ద.హిం.కా.నంపు.
7, కా.నం. 558, క్రి.శ. 1856.

నం. మాతృస్థాన-. మూలస్థానం.

<నం. మాతృస్థాన- (అర్థవిపరి.).

మాత్ర వి. అసిమి, గోనెలా కోలగా కుట్టిన నంచి, బాటసార్ల
సామాన్ల నంచి. ఆము. 6.71.

మాత్రనంచి వి. అసిమి, గోనెవలె కొలగా కుట్టిన నంచి.
ఆము. 2.74.

మాద రూ. మాదు. వి. 1. ఒకజాతి రోగం, ప్రణాలు
కలిగించే రోగ విశేషం. బసవ. 3.789 పం.; 2. తలలోని
పుండు.

మాదతోక వి. తోక చివర ఏర్పడే పుండు. మాదదొంగ
వి. గొంతుమీద వాపు. మాదపుట్టు వి. పుటమోద, కంట్లో
కొయ్యకండ పెరగటం.

మాదకోసిబ్బి వి. సగభాగండాకా రంధ్రాలుండి గంజి వార్పుకు
వాడే రెండంచుల్లో ఉండే మట్టి మూకుడు.

హిం. మాదక్. మత్తు కలిగించేది.

<హిం. మాదక్+సిబ్బి.

మాదగిట్ట రూ. మాదగెట్ట. వి. కొన సాగిన గిట్ట.

మాదగెట్ట రూ.చూ. మాదగిట్ట. వి. కొన సాగిన గిట్ట.

మాదచ్చోదీ రూ.చూ. మాదచ్చోదీ. వి. ఒకవిధమైన తిట్టు.

మాదపురి రూ.చూ. మాదవపురి. వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క.

మాదర రూ. మేదర. వి. మేదర, మేదరివాళ్ళకు సంబం

దించిన. బొడ్డపాడు కాననం. క్రి.శ. 1060.

క. మేద, మేదర. మేదర, మేదరజారివాడు, బుట్టలు
చాపలు అల్లేవాడు; కాడ. మె-దె. మేదరివాడు; త.
మేతరవరే, మేతవర్. వెదురు తడకలు, చాపలు మొ.
వి అల్లుకొని జీవించే జాతి;

పో.చూ. నం. మేద-. సంకరజాతి.

మాదర్చోదీ రూ. మాదచ్చోదీ. వి. దగా, మోనం (ఉత్తర
నర్కారుల్లో వాడుక).

హిం.ఉ.పార. మాదర్. తల్లి; హిం.ఉ. భూత్.
సంసర్గం, సంభోగం.

<ఉ. మాదర్+భూత్.

మాదశము రూ.చూ. మాదావళము. వి. 1. కపిలవర్ణం.
ఉ.రా. 4.176; 2. కపిలవర్ణపు వస్త్ర విశేషం. ప్రబంధ.
505.

మాదవపురి రూ. మాదపురి, మాదవపురి, మాదేపురం. వి.
ఒకరకం కలుపుమొక్క.

మాదవళము రూ.చూ. మాదావళము. వి. 1. కపిలవర్ణం;
2. కపిలవర్ణం ఉన్న వస్త్ర విశేషం.

మాదవళి రూ.చూ. మాదావళము. వి. 1. కపిలవర్ణం.
ద్వి.పరమ వి. 6.478; 2. కపిలవర్ణంగల చీర.

మాదవపురి రూ.చూ. మాదవపురి. వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క.

మాదాకవళము రూ. మాదాగబళం, మాదోగబళం, మాదా
కబళం. వి. అడుక్కొని సంపాదించుకొన్న దివాన్నం.

నం. మాతృ, మాతా. (ప్రథమావిధక్త్యైకవచనం)
తల్లి; హిం.ఉ.పార. మాదర్.

<నం. మాతా+కవళము.

మాదాగబళం రూ.చూ. మాదాకవళము. వి. మధుకరవృత్తి.
మాదాగుడి వి. మరియు పేర అంకితమైన ప్రార్థనా మందిరం.

పో. మ్రావి. క్రైస్తవ సన్యాసిని; స్పా. మ్రాదె.

<పో. మ్రాది+గుడి.

మాదావన వి. 1. నిద్ర పట్టిపట్టని స్థితి; 2. జ్వరాదుల్లో
ఒళ్ళు తెలియని స్థితి.

మాదావళము రూ. మాదళము, మాదవళము, మాదవళి,
మాదావళి. వి. 1. కపిలవర్ణం. కా. 8.139; 2. కపిల
వర్ణంగల చీర.

మాదావళి రూ.చూ. మాదావళము. వి. 1. కపిలవర్ణం.
చిత్రతా. 2.61; 2. కపిలవర్ణంగల చీర. కవిక. 3.195.

మాదిగ్గాబు చూ. మాదిగ.

మాదిగ్గోలెం చూ. మాదిగ.

మాదిగ రూ.చూ. మాదిగి. వి. హరిజనుల్లో ఒక కులంవాడు,
చండాలుడు. శృం.కా. 6.215.

మాదిగ్గాబు వి. తోళ్ళు నానబెట్టటానికి మాదిగలు వాడే

పెద్ద మట్టిపాత్ర. <మాదిగ+గాబు. మాదిగ్గోలెం వి.

తోళ్ళు నానబెట్టటానికి మాదిగలు వాడే పెద్ద మట్టిపాత్ర.

<మాదిగ+గోలెము. మాదిగకత్తి వి. మాదిగవాని

కత్తి. మాదిగకొయ్య వి. ఒకరకం తిట్టు, మాదిగ వెదవ
(తిట్టులో కొయ్య చేరుతుంది). పండి.చ. 1.131.

మాదిగది విణ. చెప్పులు కుట్టే కులం స్త్రీ, మాదిగ స్త్రీ.

<మాదిరిగ+అది. మాదిరిగమంచమగు అ.క్రి. చిన్నా
చిన్నమగు, మురికి మురికిగా ఉండు. మాదిరిగమాన్యం వి.
మాదిరిగవాడికిచ్చే మాన్యం.

మాదిరి రూ. మాదిరిగ. వి. చందాలుడు, హరిజనుల్లో ఒక
కులంవాడు. పండి.చ. 1.44 ప.

సం. మాతంగ-. చందాలుడు, మాతంగి. చందాల
శ్రీ; ప్రా. మాయంగ- చందాలుడు, చందాల శ్రీ; పా.
మాతంగ-;

క. మాదిరిగ. చందాలుడు, చర్మకారుడు; త. మాతిగె.

<సం. మాతంగ-.

మాదిరిగే వి. కంచెల్లో పెరిగి లేతవిరుపురంగు పూలుపూసే
తీగ (Argyria eymosa).

మాదిరిపలము రూ. మాదిరిపలము. వి. మాతులుంగ. యయా.
2.48.

క. మాదల, మాదాల, మాది. ఒకరకంపండు; తు.
మాదల, మాపల. ఒకరకం పండు, మాదర-ఫల.
పెద్దదబ్బుపండు; త. మాతలై, మాతులై, మాతుళమ్.
ఒకరకం పండు; కో. మదళమ్, మదళ, గమ్. ఒక
రకం పండు; పో. చూ. సం. మాతులుంగ-.

మాదిరి¹ రూ. మాదిరి¹. విజ. సద్యశం. కవిజనా. 1.69. వి.
1. పద్ధతి. రాజవా. 5.18; 2. ఔషధమ్యం, పోలిక. ఆం.
రా. 2.302.

సం. మాత్మకా. మూలం, ఆనలు; ప్రా. మాతల,
మాతక, మాదు; శా. మాదు, మాదరమ్. ద్వివిధక్తి
రూపం; మా. మాదుక;

క. మాదిరి, మాది; తు. మాదరి, మాదిరి,
మాది; త. మాతిరి; పు. మాదిరి.

మాదిరిసేయు (-చేయు) స.క్రి. పోల్చు. ఉపమించు.
విజయ. 1.68.

మాదిరి² వి. ఒకదినుసుతేకు.

పో. మాదేరా. కొయ్య, కలప; స్నా. మాదేరా.
కొయ్య, కలప, మాదేరో-. కొయ్యదూలం, కలపవర్తకుడు;
పై. మృదేప, మూలం, దంతె, గట్టిబల్ల.

<పో. మాదేరా.

మాదిరి³ వి. అకు కప్పకు ఉపయోగించేగడి.

మాదిరిపలము రూ.చూ. మాదిరిపలము. వి. మాతులుంగం.

మాదు రూ.చూ. మాద. వి. తలలో పట్టేవుండు.

మాదుము వి. పెద్దకురుపు.

మాదెన వి. స్థూలపుష్పం.

మాదేపురం రూ.చూ. మాదపవరి. వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క.

మాదేవుడు రూ.చూ. మహదేవుడు. వి. కవుడు.

మాదోగబళం రూ.చూ. మారాకవళము. వి. మధుకరవృత్తి.

మాదిరి¹ రూ.చూ. మాదిరి¹. వి. సాద్యశ్యం, పోలిక. పాండు.

1.3; విజ. సమానం. కృ. శకు. 1.17.

మాధవతీగె వి. అందమైన పూలుపూసే ఎర్రనితీగ (Hiptage
madablota).

మాధాకబళం రూ.చూ. మారాకవళము. వి. మధుకరవృత్తి.

మాన రూ. మానకు. వి. మానిక. (కొన్నిప్రాంతాల్లో ఒకశేరు,

కొన్ని ప్రాంతాల్లో రెండుశేర్లని వాడుక). ద్రాక్షారామం
శాసనం. క్రీ.శ. 1038.

క. మానికై, మానిక, మానికా. ఒకతూనిక, నాలుగు
ద్రోణాలు;

ప్రా. మాణ-, మాణి. మాన విశేషం; పా. మాన-.
ఒకకొలత; నే. మాను. తవ్వ; అ. బెం. మాన్. ఒక
కొలత; ఒ. మాణ. భూమికొలత.

మానటిక వి. మానెడు బియ్యం ఉడికే మట్టిపాత్ర.
<మాన+అటిక. మానెటటిక రూ.చూ. మానెడటిక. వి.
మానెడుగింజలు ఉడికే మట్టిపాత్ర. మానెటటికై రూ.చూ.
మానెడటిక. వి. మానెడుగింజలు ఉడికే మట్టిపాత్ర.
మానెడటిక రూ. మానెటటిక, మానెటటికై. వి. మానెడు
గింజలు ఉడికే మట్టిపాత్ర. మానెడికుండ చూ. మానెడు
కుండ. వి. మానెడుబియ్యం ఉడికే మట్టిపాత్ర. మానెడు
రూ. మానెణ్ణు. వి. ఒక్కమానిక పరిమాణంగల. సర్పవరం
శాసనం. క్రీ. శ. 1074. మానెడుకడన వి. మానెడు
దాన్యాన్ని కొల్చే మట్టిపాత్ర. మానెడుకుండ వి. మానెడు
బియ్యం ఉడికేకుండ. మానెణ్ణు రూ.చూ. మానెడు,
మానెండు, మానెడు. వి. ఒక్కమానిక పరిమాణంగల.
మాలెపాడుశాసనం. క్రీ. శ. 971. మానెండు రూ.చూ.
మానెణ్ణు. వి. మానెడు. సర్పవరంశాసనం. క్రీ. శ. 1094.
మానెడు రూ.చూ. మానెణ్ణు. వి. మానిక ప్రమాణం.

మానకము చూ. మాను¹.

మానకు రూ.చూ. మాన. వి. నాలుగుసోలలు లేదా రెండు
తవ్వలు పట్టేకొలతపాత్ర.

మానవడు రూ.చూ. మానువడు. అ.క్రి. చేష్టలుడగు. రాళ్ల.
సం. 15.125.

మానపొలము వి. మాన్యం. నె. శా. రాహుర్. 46.

సం. మాన-. గౌరవం, నమ్మానం.

<సం. మాన-+పొలము. (మిశ్రసం.).

మానము రూ. మానా. విజ. శక్యం. హరి. ఉ. 8.287; వి.
1. సమానం. రం. రా. ఉ. 133పు. 9పం.; 2. సమయం.
భాస్క. రా. సుందర. 163; 3. పద్ధతి. మొల్లరా.
యు. 2.90.

సం. మాన-. సమ్మానం, గౌరవం, పొరుషం, ఆత్మాభి
మానం.

<సం. మాన- (అర్థవిపరి.).

మానముకొల్లలాడు అ.క్రి. సంగమించు. ఉపా. 2.72.
మానముగొమ్ (-కొమ్) స.క్రి. అవమానపరచు. సారంగ.
2.236. మానముబిళ్ల వి. అడవిల్లలకు మొలకలాడుకు
కట్టేబిళ్ల, సిగ్గుబిళ్ల. మానానికి అవ్య. దానికది.

మానయినిలుచు చూ. మాను².

మానవతలం వి. మానవతి, ఒకరకం కలుపుమొక్క.

సం. మానవతి. శ్రీ, గౌరవం కలది.

<సం. మానవతీ+అలం.

మానవతి రూ. మానావతి. వి. మానంగల శ్రీలాగా నటించేశ్రీ.

సం. మానవతి. మానిని, అనూయచే కలిగిన కోపం
గల శ్రీ.

<నం. మానవతీ (అర్థవివరి.).

మానవపుత్రులు వి.బ.వ. అనునరించేవారు, అచ్చం అలా ఉండేవారు.

నం. మానసపుత్ర- మనస్సునుంచి పుట్టిన కుమారులు.

<నం. మానవపుత్ర-+-లు (అర్థవివరి.).

మానా రూ.చూ. మానము. వి. 1. చూచి అనునరించటానికి ఏర్పరచిన వస్తువు, నమూనా; 2. విధం; 3. ప్రైవిలాం; 4. విద్యార్థులకు రాత ఉదరటానికి కాపీకి రాసే బజ్జబంతి; 5. చిరునామా.

మానానికి చూ. మానము.

మానాబీర వి. దూదిప్పచెట్టు (Hymenodictyon caeruleum).

మానావతి రూ.చూ. మానవతి. వి. తనలోపాన్ని కప్పిపుచ్చి చూటలాడే స్త్రీ.

మానాన వి. లావు.

హిం. ఉ. మన్ హెలాన్. అప్రియదర్శనం.

మాని¹ వి. దేవాలయ పరిచారకుడు. ద. హిం. కా. సంపు. 6. కా. సం. 101. క్రీ.శ. 1153.

నం. మాణవక-. బ్రహ్మచారి; త. మాణాక్కమ్. వటువు.

మాని² వి. బుట్ట, మూతికన్న చిన్నగంప.

నం. మాన-. పరిమాణం; ప్రా. మాణ-. పదిసేర్ల పరిమాణం.

మానికాయ్యల చూ. మాను³.

మానిక¹ రూ. మానికము¹, మానికె¹, మానిగ, మానిగె. వి.

1. రెండుతవ్వలు లేదాఅడ్డలోనగం. పలివేరుకాననం. క్రీ.శ. 1043; 2. నాలుగుసోలలకొలత, అకొలతఉన్నపాత్ర. ఆం. కా. 2.270; 3. అలంపారు లాలూకాలో 12 కొలత సేర్లు ఒకమానిక; 4. మంతలో నగం; 5. మారెళ్ళ సీమలో వాడుకలో ఉన్న సింగంపట్టి కొలమానంలో ఒక భాగం; 6. వరంగల్లో గిద్దెలచెక్క ప్రకారం గిద్దెడు, అరసోల, సోల, తవ్వ, మానెడు, అడ్డెడు, కంచెడు, ఇరుస, తూము, ఇవి ఒకదానికి మరొకటి రెండింతలు.

నం. మానక-. పరిమాణవిశేషం;

క. మానికై. మానిక.

<నం. మానక-.

మానిక² వి. మోటబానకు అడుగున తొండం కలిపేచోటు.

మానికమొద్దు వి. చెరువులో కిందితూము మూసే మొద్దు.

మానికవాయి వి. కిందిరోలు, గాడి, నారనం, పొయితూము, చెరువునీళ్ళు బయటికి పోవటానికి ఉన్న కిందితూము.

మానికంకొయ్య రూ.చూ. మానికంకొయ్య. వి. నదుపుకొయ్య, మడిగలకొయ్య, మందనకొయ్య, బండిపరం జారకుండా ఇరుసుమీద అడ్డంపెట్టిన కొయ్య.

మానికదారి చూ. మానికము¹.

మానికము¹ రూ. మానికె². విణ. శ్రీకృష్ణమైన. విక్ర. 2.257; వి. 1. కెంపు, పద్మరాగం. వసు. 1.2; 2. రత్నం, మణి. అచ్చ. రా. బాల. 2.

నం. మాణిక్య-. మణి; ప్రా. మాణిక్య-. రత్నవిశేషం;

అ.మా. మాణిక్కం;

క. మాణిక, మాణిక్యం; తు. మాణిక; మ. మాణిక్కం.

<ప్రా. మాణిక్క-.

మానికదారి వి. దోగం స్త్రీ; నం. మాణిక్యదారిణి. మాణిక్యాన్ని ధరించేది. మానికాలు వి.బ.వ. గుడిసానులు. ద.హిం.కా. సంపు. 5. కా.సం. 1214. క్రీ.శ. 1309. మానికము² రూ.చూ. మానిక¹, వి. మానిక, నర్పవరం కాననం. క్రీ.శ. 1078.

మానికంబ వి. పార్వతి.

నం. మాణిక్యాంబా. పార్వతీదేవి.

<నం. మాణిక్యాంబా.

మానికాలు చూ. మానికము¹.

మానికె¹ రూ.చూ. మానిక¹, వి. రెండు తవ్వలు, పరిమాణ విశేషం. కేయూ. 2.10.

మానికె² రూ.చూ. మానికము¹, వి. మణి.

మానిక్కెం చూ. మానికము¹, వి. చొడిశ్వరిపూజ చేసేటప్పుడు దీపం పెట్టటానికి గోధుమ పిండితో చేసిన ప్రమిద.

మానక్కేలు వి.బ.వ. జాతర్లలోవాడే చిన్నమట్టి ప్రమిదలు.

మానిక్యంకొయ్య రూ. మానికంకొయ్య. వి. బండి ఇరుసుల మీద నిలబెట్టినకొయ్య.

మానిగ రూ.చూ. మానిక¹. వి. 1. భాన్యం పోసుకొనే పెద్ద మట్టిపాత్ర; 2. ఒకరకం ఇత్తడి పాత్ర.

మానిగె రూ.చూ. మానిక¹, వి. భాన్యం పోసుకొనే పెద్ద మట్టి పాత్ర.

మానించు చూ. మాను¹.

మానివలక చూ. మాను³.

మానివసుపు చూ. మాను³.

మానిపించు చూ. మాను¹.

మానిపుక్కిటిగాడు చూ. మాను³.

మానిపుక్కిటిపులుగు చూ. మాను³.

మానిపోటు చూ. మాను³.

మానిపోటుపులుగు చూ. మాను³.

మానిపోటుపులు చూ. మాను³.

మానిపోటువు చూ. మాను³.

మానిబొమ్మ చూ. మాను³.

మానిముంత చూ. మాను³.

మానిసి¹ రూ. మాణిసి, మాసి. వి. 1. మనుష్యుడు, పెద్దతిప్ప నముద్ర కాననం. క్రీ.శ. 825; 2. యోధుడు, భార.అది. 8.268; 3. సేవకుడు. భార. ద్రోణ. 5.143; విణ. శూరుడు, పౌరుషవంతుడు. భార. ద్రోణ. 3.108.

నం. మానుష-, మనుష్య-; ప్రా. మాణుస-, మణుస-, మణుస్స-, మనుస్స-, నూణుస్స-; అశో. ప్రా. మనుస-; శా. మణుస్స-; పా. మానుస-. మానవుడు; మరా. మణుశ్శ, మృచ్ఛ, మణుశ్శక;

క.మనుస, మానస, మానిస, మనిషి; కొడ. మనిసె. ఎరుకల, మెనిసన్. చెంచు, మానూస్, మరియు; తు. మనుసె. మాదిగ; త. మవితన్, మనియన్, మను

చృన్, మనుటన్ ; మ. మనిచృన్. దానిన ; గోం. మచె.

<ప్రా. మాణున-.

మానిసికో(తి రూ.చూ. మానిసికో(తి. వి. మర్కట విశేషం, మనుష్యాకారంగల కోతి. ప్రబంధ. 135. మానిసికో(తి రూ. మానిసికో(తి. వి. మర్కట విశేషం, మనుష్యాకారంగల కోతి. శక. 1 108 మానిసితవము వి. 1. పౌరుషం. భార. ఉద్యో. 4.233; 2. మనుష్యత్వం. వేంక. పంచ. 4.161. మానిసిదిండి(-తిండి) వి. రాక్షసుడు, నరరోజి. ఉ.హరి. 4.263. మానిసిదిండికా(డు) వి. రాక్షసుడు, నరభోజి. అచ్చ.రా.బాల. 152. మానిసిబూతము వి. మనుష్యహంపంకో ఉన్న పిశాచం. చెన్నబనవ. 2.24. మానిసిమట్ర వి. మనిషి, మట్ర. మానిసిరౌతు వి. కుబేరుడు, నరవాహనుడు. మానిసితే(డు) వి. రాజు, నరపాలుడు. అచ్చ.రా.బాల. 29. మానిసి సింగము వి. నరసింహమూర్తి. అచ్చ.రా.య. 465.

మానిసి రూ. మనిసి. వి. శ్రీ. మనుష్య శ్రీ. భార. విరా. 1.254.

నం. మానుషి ; ప్రా. మణుస్సి, మాణుసి, మాణుస్సి. శ్రీ ; పా. మానుసి ;

క. మచుసి, మానసి.

<ప్రా. మాణునీ.

మానీగ చూ. మాను.

మాను¹ న.క్రి. 1. వదులు, విడుచు. నిర్వ.రా. 4.25 ; 2. విరమించు, చారించు. భార. విరా. 5.255 ; అ.క్రి. 1. పోవ, నశించు. భార. శాంతి. 1.317 ; 2. ఆగు, నిలిచిపోవ. భార. ఆరణ్య. 4.339 ; 3. సమాప్తమగు, ముగియు. హరి.హ. 5.48 ; 4. కలుగకుండు, వృద్ధికుండు. భాగ. 10 ఉ. 52 ; 5. క్షీణించు, తగ్గు. రామవ. 2.15 ; 6. (బడికి) రాకుండాపోవ ; 7. (గాయం, పండు మొ.వి) తగ్గు, మాను.

క. మాణు, మాండు. అపు, అడ్డు, నిరోధించు, మాన్. (గాయం, పండు మొ.వి) తగ్గు, మాను ; త. మాన్, మాంతు (మాంతి-). నశించు, చచ్చు. ముగియు ; కుజ. మాట (మాటి-). (గాయం, పండు మొ.వి) మాను, తగ్గు.

మానకము వి. 1. పనికిమారిన సెలవుదినం ; 2. మాఫీ. చేయు. మానించు న.క్రి. 1. ఆపు, అడ్డుకొను. భార. భిష్మ. 2.384 ; 2. పోజేయు, నశింపచేయు. భార. కర్ణ. 3.146 ; 3. క్షీణింపచేయు. <మాను¹ + -ఇంచు³. మానిపించు రూ.చూ. మానించు. న.క్రి. పోగొట్టు. <మానుచు + -ఇంచు³. మానుచు రూ.చూ. మాన్పు. న.క్రి. 1. మానునట్లు చేయు, పోగొట్టు. భార. ఉద్యో. 3.283 ; 2. క్షీణింపచేయు, తగ్గించు. భార. శాంతి. 1.35 ; 3. విరమింపచేయు. పరమ. వి. 2.111. మానువు రూ.చూ. మాన్పు. న.క్రి. 1. పోగొట్టు, నశింపచేయు. వరాహ. 10.155 ; 2. నివారించు, అడచు. మాన్పు రూ. మానుచు. న.క్రి. 1. క్షీణింపచేయు, తగ్గించు. కు.నం. 9.10 ; 2. విరమింపచేయు. మను. 1.50 ; 3. మానునట్లుచేయు, పోగొట్టు

మాన్పించు రూ. మానిపించు. న.క్రి. పోగొట్టు. భార. భిష్మ. 2.13. క. మాందిను. మానేట్లుచేయు, మాందడె. నిరోధించలేనిది, అవలేనిది <మాన్పు + -ఇంచు³. మాన్పు రూ. మానువు. న.క్రి. 1. నివారించు, అడచు. భార. విరా. 3.205 ; 2. పోగొట్టు, నశింపచేయు. భార. విరా. 5.314. మాను¹ విణ. 1. యుక్తం. భార. ఆది. 2.202 ; 2. మనోహరం. భార. ఆది. 3.21 ; వి. 1. ఒప్పించు, మనోజ్ఞత. కు.నం. 8.6 ; 2. ఘనత, యోగ్యత, అతిశయం. కానన శబ్దకోశము పు. 234 ;

త. మాణ్ (మాణ్-). అద్వితీయమైన, మనమైన, ఉత్తమమైన, విస్తారమైన, విశాలమైన, మాంతులే. గొప్పదైన, ఘనమైన, మాంతువర్, మాంతుర్. ఘనతచెందిన, ప్రసిద్ధికెక్కిన, మాణ్పు. గౌరవం, అంతస్తు, అందం, ఐశ్వర్యం, మంచితనం, మానమే. గొప్పతనం, శ్రేష్టత, ప్రశస్తత, మాణల్. గొప్పతనం, ప్రశస్తత, మాణ్. అందం, మాట్టి. మహిమ, శోభ, ప్రకాశం, స్పష్టత, అందం, మంచితనం, మాట్టిమై. మహిమ, శోభ, ప్రకాశం, స్పష్టత, అందం, మంచితనం, మ. మాణ్పు. మహిమ, అందం.

మానీగ వి. గండుకుమ్మెద. మానుగ రూ. మానుగా. క్రి.విణ.ద్రు. 1. పొందుగ. భార. ఆది. 3.108 ; 2. ఒప్పునట్లుగా. భార. ఆది. 4.133 ; మానుగా రూ.చూ. మానుగ. క్రి.విణ.ద్రు. ఒప్పునట్లుగా. భార. ఆది. 7.5. మానైనవా(డు) విణ. సౌందర్యవంతుడు.

మాను¹ రూ.చూ. మాను. విణ. నిశ్చలం, కదలనిది. పండి.చ. 1.63 పు. ; వి.బా. 1. వృక్షం, చెట్టు. వను. 1.44 ; 2. దిండుగుండక, గొర్రు మొ.వాటి నిర్మాణంలో వేసిన అడ్డపట్టె ; 3. చెట్టు మొదలు.

మానయిలుచు అ.క్రి. మాన్పడినిలుచు. <మాను¹ + అగు + -ఇ³ + నిలుచు. మానిఉయ్యాల వి. చెట్టుకు వేలాడ గట్టిన గుడ్డ ఉయ్యాల. <మాను¹ + -ఇ³ + ఉయ్యాల. మానివలక వి. వాటల తయారీకి మట్టిమధ్యను వేయటానికి సారె మధ్య ఉండే గుండ్రని చెక్క భాగం <మాను¹ + -ఇ³ + వలక. మానివనువు రూ. మానుపనువు. వి. ఒకరకం పనువు (Curcuma xanthorrhiza). <మాను¹ + -ఇ³ + పనువు. మానివుక్కిటిగా(డు) వి. చెట్టును తొలిచే ఒక పక్షి. పార్వ. 6 77. <మాను¹ + -ఇ³ + వుక్కిరి + -ఇ³ + కా(డు). మానివుక్కిటివులు(గు) వి. వద్రంగిపిట్ట. <మాను¹ + -ఇ³ + వుక్కిరి + -ఇ³ + వులు(గు). మానిపోటు రూ. మానిపోటువు. వి. వద్రంగిపిట్ట. <మాను¹ + -ఇ³ + పోటు. మానిపోటువులు(గు) రూ. మానిపోటువులు. వి. వద్రంగిపిట్ట. <మాను¹ + -ఇ³ + పోటు + వులు(గు). మానిపోటువులు రూ.చూ. మానిపోటువులు(గు). వి. వద్రంగిపిట్ట. మానిబొమ్మ వి. చెక్కబొమ్మ. తాళ్ల.నం. 5.189. <మాను¹ + -ఇ³ + బొమ్మ. మానిముంత రూ. మానుముంత. వి. 1. గట్టికొయ్యను తొలిచి చేసిన గిన్నె ; 2. పొట్టివాడు. <మాను¹ +

-ఇశి+ముంత. మానుకర్ర వి. అను పీటలు బిగించిన పొడుగుపట్టె. మానుకాయ రూ. మానుగాయ, మానుగాయి. వి. 1. అకుపచ్చని పొట్టుతో ఉన్న వడ్లగింజ; 2. అక్కడక్కడ నల్లబడ్డ పరిగింజ. మానుకాయరంగు రూ.చూ. మానుగాయరంగు. వి. అకుపచ్చలో నలుపుచాయ కలిసిన రంగు. మానుగాయ (-కాయ) రూ.చూ. మానుకాయ. వి. అకుపచ్చని పొట్టుతో ఉన్న వడ్లగింజ. మానుగాయరంగు రూ. మానుకాయరంగు. వి. అకుపచ్చలో నలుపుచాయ కలిసిన రంగు. మానుగాయ (కాయ) రూ.చూ. మానుకాయ. వి. ధాన్యానికి ములుక వచ్చి తడిసినప్పుడు వచ్చే రంగు. మానుకొట్టి వి. రంగునీళ్ళు పోసుకొనే కొయ్య కొట్టి. మానుతోలు అ.క్రి. కంపతోలు. మానువళ్ళు వి.బ.వ. అక్కడక్కడా నల్లబడ్డ పరిగింజలు. మానువనుపు రూ.చూ. మానిపనుపు. వి. 1. ఒకరకం పనుపుమొక్క (Coscium fenestratum); 2. ఒకరకం పనుపు. మానుపాల వి. చెక్కడప్పనికి ఉపయోగపడే తెల్లటి కలప కలిగి తెల్లని పూలు పూసే చెట్టు (Holarrhena antridysenterica). మానుపులి వి. 1. చెట్టుపులి; 2. ఒకరకం విషపు చెట్టు. మానుపెండలము వి. కర్రపెండలం మొక్క (Manihot utilisima). మానుబొగ్గు వి. కట్టెబొగ్గు, కర్రలు కార్చి తయారుచేసిన బొగ్గు. మానుమల్లె వి. బర్మానుంచి తేబడి తోటల్లో పెంచబడే మొక్క (Millingtonia hortensis). మానుముంత రూ.చూ. మానిముంత. వి. 1. గట్టి కొయ్యను తొరిచి చేసిన గిన్నె; 2. పొట్టివాడు. మానువబిళ్ళ వి. దూదిప్పచెట్టు (Hymensdictyon excelsum). మానువానం వి. తాటి జాతికి చెందిన చెట్ల కలపనుండి చెక్కిన వానం. మానైపోపు అ.క్రి. నిళ్ళలుడై పోవు.

మానె వి. పెద్దబుట్ట, గంప.

మానెఆవడం చూ. మాను³. వి. ఇబ్బందిపడటం.

మానెటటిక చూ. మాన.

మానెటటికె చూ. మాన.

మానెడటిక చూ. మాన.

మానెడికుండ చూ. మాన.

మానెడు చూ. మాన.

మానెడుకడవ చూ. మాన.

మానెడుకుండ చూ. మాన.

మానెణ్ణు చూ. మాన.

మానెండు చూ. మాన.

మానె(డు) చూ. మాన.

మానెరు చూ. మాను³. రూ. మానేరు. వి. జ్యోతిష్కృతిశీగ.

మానెనరుబుడ్డి రూ.చూ. మారెనరుబుడ్డి. వి. ఎనరుకుండ మీద మూతగా నీళ్ళు పోసి పెట్టిన మట్టిపాత్ర.

మానేజరు వి. నిర్వాహకుడు.

ఇం. Manager. వ్యాపారాది సంస్థా నిర్వాహకుడు.

< ఇం. Manager.

మానేరు రూ.చూ. మానెరు. వి. జ్యోతిష్కృతిశీగ.

మానైవవాడు చూ. మాను².

మానైపోపు చూ. మాను³.

మాన్పు చూ. మాను¹.

మాంతమైనవాడు విణ. పుటికుడు.

హిం.ఉ. మాంత, మాంతా. మత్తెక్కినవాడు, మదించిన వాడు.

మాందా? వి. 1. పచ్చపట్టుచీర. వేంక.పంచ. 4.342; 2. కృత్రిమమరకతభేదం. ఆం.భా. 2.276.

మా(తు) రూ.చూ. మాకు. వి. చదరంగం ఆటలో బంటుతోకాక తక్కినవాటితో రాజును కట్టటం.

మా(ద) వి. శిశువులకు వచ్చే జబ్బు.

నం. మాంద్య-. మెల్లన, దౌర్బల్యం.

< నం. మాంద్య-.

మాన్మై రూ.చూ. మాన్యము. వి. ఇలాం, కొలుపు, తమకు చేసిన సేవకు పారితోషికంగా జమిందారులు, నవాబులు మొ.వారు ఇచ్చిన భూమి.

మాన్పించు చూ. మాను¹.

మాన్పు చూ. మాను¹.

మాన్యమమ్మకొను చూ. మాన్యము.

మాన్యము రూ. మాన్మై. వి. 1. మన్నన. పన్ను లేకుండా ఇచ్చిన భూమి. ద.హిం.శా.నంపు. 5. శా.నం. 810; 2. ఊరి ఆసాముల ఇళ్ళను కుమ్మర్లు పంచుకొని వారికి కావలసిన కుండర్ని ఇచ్చే హక్కు.

నం. మాన్య-. గౌరవించదగిన.

< నం. మాన్య- (అర్థవిపరి.).

మాన్యమమ్మకొను న.క్రి. దివాలాతీయ. < మాన్యము + అమ్మకొను. మాన్యస్వామ్యాలు వి. మాన్య మిచ్చి దానిపై నర్యస్వాతంత్ర్యం ఇవ్వటం. నె.శా. కందుకూరు. శా.నం. 41. క్రి.శ. 1681.

మాన్యస్వామ్యాలు చూ. మాన్యము.

మావటపొద్దు చూ. మాపు¹.

మావటాల చూ. మాపు¹.

మావటిచేత చూ. మాపు¹.

మావటిపాలు చూ. మాపు¹.

మావసారి చూ. మాపు¹.

మాపి రూ.చూ. మాఫీ. వి. తొలగింపు, తీసివేత.

మాపు¹ వి.ఔ. 1. రాత్రి. కు.నం. 8.185; 2. సాయంకాలం. నిర్వ.రా. 10.10.

త. మా. నలుపు, మామై. నల్లదనం; కుజ. మాసు. సాయంసంధ్య.

మావటపొద్దు వి. మావటాల, సాయంత్రం. మావటాల వి. సాయంత్రం. నం. వేళా. సమయం. మావటిచేత వి. సంబోగం. తాళ్ల.నం. 4.128. మావటిపాలు వి. రాత్రిపూట నైవేద్యానికై పాలు. ద.హిం.శా.నంపు. 6. శా.నం. 650. క్రి.శ. 1485. మావసారి వి. మబ్బు. సాయంత్రం, సందెవేళ. మాపుపొందె వి. ఒక పూట మాత్రమే పని చేయటం. మాపురేపు వి. నేడురేపు. మాపోరోపో అన్య. త్వరలో. < మాపు + ఓ³ + రేపు + ఓ³.

మాపు² చూ. మాయు.

మాపు³ రూ. మాపు. న.క్రి. రద్దుచేయు, తీసివేయు.

హిం. మాఫ్. తీసివేయుట; మరా. మాఫ్. రద్దు చేయటం; ఉ. మ. అఫ్; మరా. మాఫ్. రద్దుచేయటం; పార. మ. అఫ్; అర. మ. ఫ్. తీసివేయటం, రద్దుచేయటం.

< ఉ. ముఫ్.

మాపుచేయు² రూ. మాపుచేయు. న.క్రి. 1. పోగొట్టు, నశింపచేయు. వేమ. 3.148; 2. వదలించుకొను.

మాపుడు చూ. మాయు.

మాపోరేపో చూ. మాపు¹.

మాఫక్ విణ. మధ్యరకమైన.

హిం. మాఫిక్. తగిన, అనుకూలమైన, పొందికైన, అంగీకారయోగ్యమైన; ఉ. అర. మువాపిక్. నమకూక మైన, పొందికైన, అనుకూలమైన, అనుగుణమైన, తగిన, సుఖప్రదమైన, అనుకూలమైన, సరైన, వృద్ధికైన.

< ఉ. మువాపిక్.

మాఫీ రూ. మాఫి. వి. తొలగింపు, తీసివేత.

హిం ఉ. మాఫ్. క్షమించబడిన, మన్నించబడిన, మాఫీ. క్షమ, మన్నింపు, శిస్తుమినహాయించిన భూమి; మరా. మాఫీ. క్షమ; ఉ. పార. ముఅఫ్; అర. మ. అఫ్. రద్దు, తీసివేత;

క. మాఫి, మాఫు. క్షమించబడిన, శిస్తు మినహాయించిన; త. మాఫి, మాఫ్. మన్నింపు; మ. మాఫ్.

< ఉ. మాఫీ.

మాఫీమకా వి. పూర్తి పన్ను రద్దు చేసిన జనాం.

మాపు రూ. చూ. మాపు³. న.క్రి. తొలగించు.

మాపుచేయు రూ. చూ. మాపుచేయు. న.క్రి. తొలగించు.

< హిం. మాఫ్-+ చేయు.

మాబాగు వి. 1. సమ్మతి; 2. చాలా మంచిది.

నం. మహత్. గొప్ప.

< నం. మహత్ + బాగు.

మాబీర రూ. చూ. మగబీర¹. వి. సుమారు ఆరుఅడుగుల ఎత్తు పెరిగి మందుల్లో ఉపయోగపడే మొక్క (Anisomeles malabarica).

మామ వి. 1. దార్య తండ్రి. కు.నం. 6.10, బుడమనారాయల పాడు శాసనం. క్రి.శ. 650. ద.హిం.శా.నంపు. 4. శా.నం. 1066; 2. తల్లికి తోడబుట్టినవాడు, మేనమామ. దార. నరా. 2.174; 3. భర్త తండ్రి. దార. ఆరణ్య. 7.197; 4. మామ వావివాడు. దశా. 2.366.

క. మావ; కొడ. మావ; కు. మామె. తల్లి సోదరుడు, మామి, తండ్రి సోదరి, త.మ. మామ; తొ. మావ; గోం. మామా; కుణ. మామ; కువి. మామ. తండ్రిసోదరి; బ్రా. మామా. తల్లిసోదరుడు; ౨రయాన్. మామున్. తల్లిసోదరుడు, తండ్రి సోదరి మగడు.

మామతనము వి. మామఅవటం. పరమ. 3.93.

మామమామ వి. 1. విష్ణువు. ఆం.నా.నం.దేవ. 7; 2. సముద్రుడు. మామమామబావ వి. చంద్రుడు. ఆం.పదా. సు. 23.

మామిడి రూ. చూ. మామిడి. వి. మావి. తినేపళ్ళు, గృహోపకరణాల తయారీకి పనికివచ్చే కలపనిచ్చే చెట్టు (Magnifera indica).

మామలా రూ. చూ. మామలు. వి. వ్యవహారం.

మామలియ్యతు రూ. చూ. మామలితు. వి. వ్యవహారం.

మామలితు రూ. మామలియ్యతు, మామలియతు, మామిలితు, మామ్లితు, మామ్లియ్యతు. వి. వ్యవహారం. పద్యము. 189.

హిం. మామ్లత్, మామ్లతి. వివాదాస్పద విషయం; మరా. ముఅమలత్, మామ్లత్. వ్యాపారం, పని; ఉ. ముఅమలాత్. కార్యభారం, వ్యవహారం, పనులు, తగవులు; అర. ముఅమిలత్. కార్యభారం, వ్యాపారం.

< ఉ. ముఅమలాత్.

మామలియ్యతు రూ. చూ. మామలితు. వి. వ్యవహారం, నిర్వాహకం.

మామలు రూ. మామలా, మామూలా. వి. 1. సొత్తు, వస్తువు సొమ్ము; 2. వ్యవహారం.

హిం. మామ్లా. వ్యాపారం, వ్యవహారం, మామ్లత్. పదార్థం, దావా, విషయం, వ్యాపార సంబంధమైన చర్చ, వివాదాస్పదమైన ప్రశ్న; ఉ. అర. ము'మలహ్. వ్యాపారం, పని;

క. మామల, మామలె. మామిలేదారుశార్యాలయం.

< ఉ. ము'మలహ్.

మామా¹ వి. తల్లి. విశ్వేశ. 67.

హిం. మామా; ఉ. మామా. దాని, తల్లి; పార. మామా. తల్లి, అర. మామా. అమ్మమ్మ.

< ఉ. మామా.

మామా² అవ్య. మానుమాను అనే పదాల సంక్షిప్తకల్పరూపం. దాగ. 9 స్కం.

మామిడంచు చూ. మామిడి.

మామిడంచుకమ్మి చూ. మామిడి.

మామిడంచుదీర చూ. మామిడి.

మామిడంచుజామరు చూ. మామిడి.

మామిడంచువంచె చూ. మామిడి.

మామిడల్లము చూ. మామిడి.

మామిడాకుబుడ్డి చూ. మామిడి.

మామిడి రూ. మామిడి, మామ్మి, మావిడి, మావిడి. వి. 1.

మావి, తినేపళ్ళు, గృహోపకరణాల తయారీకి పనికివచ్చే కలపనిచ్చే చెట్టు. ద.హిం.శా.నంపు. 10. శా.నం. 149. క్రి.శ. 1161. (Magnifera indica); 2. సుమారు 3 అడుగుల ఎత్తుపెరిగి ఎర్రని పూలుపూసే మొక్క (Ardisia humilis).

క. మా,మామ్, మాఫ్. మామిడికాయ; త. మామ రం. మామిడిచెట్టు; మ. మా, మాఫ్. మామిడిచెట్టు.

మామిడంచు రూ. మామిడంచు. వి. 1. తెలుపు వస్త్రానికి రెండు మూడు జమిలి పోగులు నిలుపుకు పెట్టి నేసిన అంచు; 2. మామిడిచిగురు చురగులతో నేసిన

అంచు ; 3. వస్త్రాలకు అంగుళం వెడల్పున నేసిన అంచు ;

4. మామిడి పిందె అంచు. <మామిడి + అంచు.

మామిడంచుకమ్మి వి. తెల్లజమిలి పోగులు పెట్టి నేసిన

ఒకరకం కమ్మి. మామిడంచుచీర వి. అంగుళం వెడల్పు

అంచుండి వితంతువులు కట్టుకొనే తెల్లచీర. మామిడంచు

జామరు వి. వితంతువులు కట్టుకొనే బట్ట. మామిడంచుపంచె

వి. వితంతువులు కట్టుకొనే బట్ట. మామిడల్లము వి. అల్లంలో

బేదం, శృంగబేరం. మామిడాకుబుడ్డి వి. పొడవుగా ఉండే

ఒకరకం చిచ్చుబుడ్డి. మామిడికాయలంచు వి. మామిడి

కాయ ఆకారంలో దిజైన నేసిన అంచు. మామిడిక్రింది

సోమరి వి. మామిడిచెట్టు కింద ఆ పండురాలి తన నోట్లో

పడుతుందని ఆశించి వేచిఉండే సోమరి. గౌ.హరి.ఉ.

1497 పం. మామిడిగుత్తులు వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం.

అము. 1.66. మామిడిచిగురురంగు రూ. మామిడిసిగురు

రంగు, మామిడిసిగురు రంగు, వి. ఎరుపులో బాగా నలుపు

వన్నె కలిపిన ఒకరకం రంగు, చేకిలేటురంగు. మామిడి

పిండిలంచు రూ.చూ. మామిడిపిందెలంచు. వి. మామిడి

పిందెల వరనలో దిజైన నేసిన అంచు. మామిడిపిందె రూ.

మామిడిపిందె. వి. 1. లేతమామిడికాయ ; 2. మామిడి

పిందెమాదిరి నేత దిజైన బట్టలమీదవేసే కలంకారీ

అద్దకం దిజైనల్లో ఒకరకం. మామిడిపిందెబార్డు రూ.

మామిడిపిందెబార్డు. వి. మామిడిపిందెల వరనలో దిజైన

నేసిన అంచు. ఇం. boarder. అంచు. <మామిడిపిందె +

ఇం. boarder. మామిడిపిందెలంచు రూ. మామిడిపిండి

లంచు. వి. మామిడిపిందెలవరనలో దిజైన నేసిన అంచు.

మామిడిపిందెలంచుచీర వి. అంచులో మామిడిపిందెల

ఆకారంలో దిజైన నేసిన చీర. మామిడిపిందెలపేటంచు రూ.

మామిడిపిందెలపేటంచు. వి. మామిడిపిందెలవరనలో దిజైన

నేసిన అంచు. మామిడిపిందెలపేటి రూ. చూ. మామిడి

పిందెలపేటు. వి. మామిడిపిందెల వరనలో నేసిన దిజైన.

మామిడిపిందెలపేటు రూ. మామిడిపిందెలపేటి, మామిడి

పిందెలపేటు. వి. మామిడి పిందెల వరనలో నేసిన దిజైన.

మామిడిపిందెలపేటు రూ.చూ. మామిడి పిందెలపేటు. వి.

మామిడిపిందెల వరనలో నేసిన దిజైన. మామిడి పిందె

లాహిరీ వి. చీరఅంచులో మామిడి పిందె పక్కన లాహిరీ

వరనగా నేసిన దిజైన. మామిడిపూత వి. 1. మామిడిచెట్టు

పూయటం ; 2. ఒకరకం ఎరుపురంగు. మామిడిపొట్టు వి.

మామిడిచెట్టు కింద రాలిన ఆకు, చిదుగు మొ. వి.

మామిడిబుడ్డి వి. అంటునుండి తీసిన మామిడి మొక్కలు

పెట్టటానికి వాడే నిలువుతొట్టి. మామిడిముంత వి. మామిడి

మొక్కలు అంటుకట్టటానికి వాడే మట్టిముంత. మామిడి

సిగురురంగు రూ. చూ. మామిడి చిగురురంగు. వి. 1.

ఎరుపులో బాగానలుపు వన్నె కలిపిన ఒకరకం రంగు ; 2.

చేకిలేటురంగు. మామిడెల్లం వి. కొండలమీద విరివిగా

పెరిగే పసుపు జాతికి చెందిన మొక్క. వైద్యంలో జీర్ణకా

రిగా ఉపయోగిస్తారు (Cucurnaamada).

మామిడెల్లం చూ. మామిడి.

మామిలీతు రూ.చూ. మామలీతు. వి. పద్ధతి.

మామిలీయతు రూ.చూ. మామలీతు. వి. నిర్వాహకత్వం.

మామిలేదార్ రూ.చూ. మామిలేదారు. వి. తాలూకాలో శిస్తు

వసూలు చేసే ఉద్యోగి.

మామిలేదారు రూ. మామిలేదార్. వి. తాలూకాలో శిస్తువసూలు

చేసే ఉద్యోగి.

ఉ. ముఅమలహ్. వ్యాపారం, పని, దార్. మతు

ప్రప్రత్యయం.

<ఉ. ముత్రమలహ్. పార. దార్.

మామిసు వి. జాగ్రత్తగాఉండటం, సంరక్షించటం. ద. హిం.

కా. సంపు. 10. కా. సం. 759 55. క్రి. శ. 1663.

ఉ. మామన్. ఆశ్రమం ; పార. మామూన్.

సంరక్షించబడినది, దృఢంగాఉండు ; అర. మామన్.

రక్షణకొరకయిన స్థానం.

<ఉ. మామన్.

మామకోడి రూ. మాంకోడి. వి. ఒకరకం కోడి. టర్కీకోడి.

మామూదు రూ.చూ. మహమ్మదు. వి. మహమ్మదీయ మత

ప్రపక్త శుభనామం.

మామూరు వి. నిశ్చితం.

హిం. మామూర్. నిందిన, నమ్మద్దమయిన ; మరా.

అమూర్. నిశ్చయించటం ; ఉ. మామూర్. నియుక్తం,

ఆదేశితం ; పార. అమూర్. నిశ్చయించటం ; ఆదేశితం ;

పార. అమూర్. నిశ్చయించటం ; అర. ముఅమూర్

నిశ్చయం.

<ఉ. మామూర్.

మామూలంచు చూ. మామూలు.

మామూల రూ. చూ. మామలు. వి. వ్యవహారం.

మామూలాపట్టు న.క్రి. కల్లు, సారాయి దుకాణాలు

ఇజరాకు కీనుకొను.

మామూలు రూ. చూ. మామూలు. వి. 1. అలవాటు,

వాడుక. నె. కా. సంపు. 2. కా. సం. 48. కందుకూరు.

క్రి.శ. 1650-51 ; 2. సహజం ; 3. వాడుకగా ఇచ్చే

విత్తం ; 4. లంచంగా ఇచ్చే దబ్బు ; 5. బహుమతి.

మామూలంచు వి. తొమ్మిదంగుళాల వెడల్పున నేసిన

అంచు. <మామూలు + అంచు. మామూళ్ళ వి.బ.వ.

లంచాలు.

మామూళ్ళ రూ. మమూలు, మామూలు. వి. వాడుక. ద. హిం.

కా. సంపు. 4. కా. సం. 711. క్రి.శ. 1593.

హిం. మామూల్. కీతి, రివాజు ; మరా. మామూల్.

సంప్రదాయం, కీతి, వ్యవహారం ; ఉ. మామూల్. నిత్య

నియమం, ఆచారవ్యవహారాలు ; పార. మఅమూల్.

తయారుచేయబడిన, సంప్రదాయనిర్దమైన, ఆచారవ్యవహా

రాలు ; అర. ముఅమూల్, నిత్యనియమం, సంప్ర

దాయం ;

క. మామూల్, మామలె ; త. మామూలు.

నియమం ; మ. మామూల్.

<ఉ. మామూల్.

మామూళ్ళ చూ. మామూలు.

మామెన వి. 1. మామెనకాయలతో పెట్టిన ఊరగాయ. వేంక.

పంచ. 1.687; 2. ఉత్పలకాబరి, నల్లనుగండిపాల.
హంస. 4.10.

మాంబళం వి. మామిడిపండువన్నె.

త. మాంపలమ్. మామిడిపండు.

<త. మాంపలమ్.

మామ్మి రూ.చూ. మామిడి. కాయలుకూరలకు ఈరగాయలకు
ఉపయోగపడే చెట్టు.

మామ్మాయం రూ.చూ. మమ్మాయి. ఒకవిధమైన లేహ్యం.

మామ్మతుదారు రూ.చూ. మాంబతుదార. వి. కోర్టులో వ్యవ
హారం నడిపేవాడు.

మామ్మితు రూ.చూ. మామలీకు. వి. వ్యవహారం.

మామ్మియ్యతు రూ.చూ. మామలీకు. వి. వ్యవహారం.

మాయ చూ. మాయము. వి. 1. బిడ్డపుట్టినప్పుడు తల్లిగర్భం
నుంచి వచ్చే గర్భస్థశిశువును ఆపరింఁచిఉండే మాంసపుపొర ;
2. తెగడలనే వృక్షం.

<సం. మాయా (అర్థవిపరి.).

మాయకుండ రూ. మాయికుండ. వి. బిడ్డపుట్టినప్పుడు
తల్లి గర్భంనుంచి వచ్చిన మాయను తీసిపూర్వతానికి వాడే
మట్టిపాత్ర. మాయదాక వి. బిడ్డపుట్టినప్పుడు తల్లిగర్భం
నుండి వచ్చిన మాయను తీసి పూర్వతానికి వాడే మట్టి
పాత్ర. మాయముంత వి. బిడ్డపుట్టినప్పుడు తల్లిగర్భంనుండి
వచ్చిన మాయను తీసి పూర్వతానికి వాడేమట్టిపాత్ర.

మాయకాడు చూ. మాయము.

మాయగద్రట్టు చూ. మాయ.

మాయజేయు చూ. మాయ.

మాయతీగ రూ.చూ. మాయతీగె. వి. ఎర్రనిపూలుపూసే పెద్ద
తీగ (Lettsonia setosa).

మాయతీగె రూ. మాయతీగ. వి. ఎర్రనిపూలుపూసే పెద్దతీగ
(Lettsonia setosa).

సం. మాయా. మోసం, వంచన.

<సం. మాయా + తీగె.

మాయదారి వి. మాయావి, మాయకాడు, మాయావిని, మాయ
లాడి, మోసగాడు. వరాహ. 9.44; విణ. మోసపుచ్చేటటు
వంటి. కాళ్ళ. సం. 15.284.

సం. మాయాధారిన్. మాయావి.

<సం. మాయాధారిన్.

మాయవట్టు వి. 1. కృత్రిమపువ్వు ; 2. పచ్చిపసుపురంగు ;
3. బీరపవ్వుకంటే ముదురువన్నె ; 4. బీరపవ్వువన్నె.

సం. మాయా. వంచన, మోసం.

<సం. మాయా + పట్టు.

మాయపుబుర్రు చూ. మాయము.

మాయపోతు విణ. 1. మాయలమారి, వంచకుడు ; 2. ఇంద్ర
జాలికుడు.

సం. మాయా. వంచన, మోసం.

<సం. మాయా + పోతు.

మాయబరీ రూ. చూ. మాయబరి. వి. భుక్తంకోసం కొంత
ఎర్రాటుచేసుకొన్నది, కాలు.

మాయబరికిచ్చు సక్రి. కాలుకిచ్చు.

మాయబరీ రూ. మాయబరి. వి. భుక్తంకోసం కొంతఎర్రాటు
చేసుకొన్నది, కాలు.

మాయము విణ. 1. చెడిపోయేది, నశించేది. కు. సం. 5.74 ;

2. మోసపుచ్చేది, పంచకం. భార. ద్రోణ. 4.324 ;

3. అదృశ్యం. కానరానిది. భార. ఆరణ్య. 4.330 ;

4. కృత్రిమం, తెచ్చిపెట్టుకున్నది. శక. 2.525 ; వి.

వంచనా సాధనం. మాయోపాయం. హరి.ఉ. 8.201.

సం. మాయా. వంచన, మోసం ; ప్రా. మాయా ;

క. మాయపు.

<ప్రా. మాయా.

మాయకాడు విణ. 1. మాయావి, వంచకుడు. భార.

ఆను. 4.385 ; 2. ఇంద్రజాలికుడు. <మాయము +

కాడు. మాయపుబుర్రు(-పుర్రు) వి. మాతుకక్రియ, నశింప
చేసే క్రియ. భార. ఆరణ్య. 4.334.

మాయబాటు చూ. మాయ.

మాయరవి వి. దయలేని సూర్యుడు. భార. విరా. 2.312.

సం. మాయా. వంచన, మోసం, కపటోపాయం,

ప్రకృతి, రవి-. సూర్యుడు.

<సం. మాయారవి- (అర్థవిపరి.).

మాయల ఎరికత రూ.చూ. మాయల ఎరుకత. వి. తెల్లని
పూలుపూసే పెద్ద తీగ (Celastrus paniculata).

మాయల ఎరుకత రూ. మాయల ఎరికత, మాల ఎరికత. వి.
తెల్లని పూలుపూసే పెద్దతీగ (Celastrus paniculata).

సం. మాయా. వంచన, మోసం.

<సం. మాయా + లు + అ + ఎరుకత.

మాయవేరుతీగె వి. తెల్లని పూలుపూసే పెద్దతీగ (Celastrus
paniculata).

సం. మాయా. వంచన, దగా, మోసం.

<సం. మాయా + వేరు + తీగె.

మాయి వి. 1. మరుగు ; 2. నలుపు.

సం. మాయా. దగా, వంచన, మోసం.

<సం. మాయా.

మాయికుండ రూ.చూ. మాయకుండ. వి. బిడ్డ పుట్టినప్పుడు
తల్లి గర్భంనుండి వచ్చిన మాయను తీసి పూర్వతానికి వాడే
మట్టి పాత్ర. మాయివట్టిచీర వి. రెండురంగుల గీరలు పడేట్టు
నేసిన చీర.

మాయిండు చూ. మాయ.

మాయు అ.క్రి. 1. మలినమగు, మాగుడువారు. కు.సం. 8.6 ;

2. కాంతిహీనమగు తిరోహితమగు. భార.విరా. 4.86 ;

3. నశించు. భార. ఆను. 1.162 ; 4. క్షీణించు, తగ్గు.

హరి.హ. 1.100 ; 5. చచ్చు. రాగ. 10ఉ. 14 ; 6.

మరవబడు, విన్మృతమగు. పాండు. 3.46.

క. మాయ. మురికగు, మలినమగు, వి. మూలిన్యం,
మురికి, మాయ. దాగు, అదృశ్యమగు, వెడలిపోవు,
మయిను. అదృశ్యంచేయు, దాచు, మాయ. అదృశ్య
మవటం, మాయ. కాంతి విహీనంచేయు, దాచు. వి. దాచ
టం, మోసం, కపటం, మాయ. మోసంచేయు, నిజం
దాచు, మాయ. కాంతి తగ్గించు, అదృశ్యమగు ; కొడ.

మజ్జీ- (మ-జి-). (బట్టలు మొ.వి) మురికగు, మ.జి. మురినమైన బట్టలు, మ-యన్. కనబడక పోవటం; తు. మాయుని. ఆవిరై పోవు, పడిపోవు, (మిగులవండటం వలన) చెడు; మాయ. కనబడక పోవటం, మాయ. మురికి, మట్టి, మూలిన్యం, మాయక, మాయిక. కనబడకపోవు, వెడలి పోవు, అదృశ్యమగు, మాయని. (శరీరాదులు) క్షీణించు, తగ్గు, కనబడకపోవు, తుడిచివేయు, మాయావుని. దాచు, తుడుపు; త. మాయ. మచ్చ, తప్పు. కళంకం, పాపం, మూలిన్యం, మాయ్చు. పొరపాటు, మాయ్. (-వ్-, -న్-). దాచు, నశించు, కనుచాటగు, కాంతివిహీనమగు, మరచు, (-వ్-, -త్-). దాచు, చంపు. నశింపజేయు. మాయచ్చల్. మాయప్పు, మాయ్యు. దాచు, దాక్కొను, అదృశ్యమగు; మ. మాయ. మచ్చ, కళంకం, మాయుక. కాంతివిహీనమగు, అదృశ్యమగు, మాయచ్చల్. నశింపజేయు, తుడిచివేయు, మతిమరుపు; కో. మ.చ. (ముఖం, చేతులు, శరీరం మొ. వాటిపై) మురికి, మంజ్జీ-, (మం-జ్జీ-). రహస్యంగా దాచుకొను, మ.యమ్. అదృశ్యమగుట; తా. మొ-జ్జీ (మొ-జ్జీ-). (వార్తలు మొ.నవి). దాచు; గోం. మాయ్. మూలిన్యం, మాయ్. మురికైన; కుణ. మాయ. మురికి, మూలిన్యం, తప్పుపని, మరక; కువి. మహాలి. మురికిబట్టలు, మురినమైన బట్టలు; పర్తి. మాయ్. నశించు, అదృశ్యమగు, మాయ్వి. పోగొట్టుకొను; గ. మాయ్న్ (గ్). నశించు, కనబడకపోవు, మాయ్న్- (మాయ్న్-). పోగొట్టుకొను.

<మూ.ద్రా. *మాన్.

మాపు² న.క్రి. 1. నశింపజేయు. భార. కర్ణ. 3.95; 2. దాదించు. రామలిం. శ. 5; 3. మురినంచేయు. పరమ. 3.4; విణ. మురినమైన. కళా. 4.105; వి. 1. మూలిన్యం; 2. లేకపోవటం. క. మాయ. మరకలగు, మురికగు; కొడ. మ.జ్జీ, మ.జి-. (బట్టలు) మాయ; తు. మాయ. మురికైన; త. మాయ. మచ్చ, మరక. మాపుడు విణ. మురినమైన. భార. ఆను. 4.107. మాయగ(వట్టు అ.క్రి. వదలి వేయు. శివరా. 3.93. <మాయ + -అ¹ + అగు + -అ¹ + తట్టు. మాయజేయు న.క్రి. 1. నశింపజేయు. భార. ద్రోణ. 1.74; 2. మోసగించు. <మాయ + -అ¹ + చేయు. మాయబాటు అ.క్రి. కాంతిహీనం అవటానికి సిద్ధమగు, మాయుటకున్నుఖమగు. హంస. 1.138. <మాయ + -అ¹ + పాటు³. మాయించు న.క్రి. 1. నశింపజేయు, ఆడగు. కు.నం. 4.7; 2. చంపు, నంహరించు. భార. కర్ణ. 2.130; 3. మాపు, కాంతిహీనంచేయు. శృం.నై. 5.133. <మాయ + -ఇంచు³. మాపి² వి. మూలిన్యం. కవిక. 5.19. క.త. మాయ. మూలిన్యం. మాసినదిమణుగగు అ.క్రి. కళ్ళలమే మంచిదిగా తోచు (మాసినబట్టయే నిర్మల నస్త్రమైన దనటం). మాసిపోవు అ.క్రి. 1. ఉపయోగంలో లేక మరుగుపడు. పాండు. 3.46; 2. మరిచిపోవు; 3. బట్టలు మొ.వి మురికిపట్టు. మాస్కేనీవట్టు అవ్య. తగని సంబంధం లాగా.

మాయురే రూ. మాయురే, మాయెరే, అవ్య. 1. ప్రశంసార్థకం.

భాగ. 10.ఉ. 630; 2. సంతాపార్థకం. దశా. 4.214. నం. మాతృ. తల్లి; ప్రా. మాత; హిం. మాజి, మాళ. తల్లి, ఉదార చిత్తపురుషుడు.

మాయురే రూ.చూ. మాయురే. అవ్య. 1. ప్రశంసార్థకం. గౌ.హరి.పూ. 976 పం.; 2. సంతాపార్థకం. గౌ. హరి. పూ. 1122 పం.; 3. ఆశ్చర్యార్థకం. ఇందు. 2.118. మాయెరే రూ.చూ. మాయురే. అవ్య. ప్రశంసార్థకం. చంద్రాంగ. 3.125.

మారకము రూ.చూ. మాజకము. వి. 1. మార్పు; 2. ఒకటిచ్చి మరొకటి పుచ్చుకోవటం.

మారకమ్మ వి. ఒకానొక దేవత. సిం.ద్వా. 8.15.

నం. మారక-. చంపేది, అంటుకొనే చెడ్డవ్యాధి.

<నం. మారక + అమ్మ.

మారగశిరీరాటనము వి. మామమూసంలో జరిపే తెప్పోత్సవం. ద.హిం.కా. సంపు.5. కా.నం. 874. క్రి.శ. 1620.

త. మార్కటి. మార్గశీర్షమాసం;

నం. నీరాటన-. నీటిలో చరించటం.

<త. మార్కటి + నం. నీరాటన- + -ము.

మారంకము వి. ప్రతిపక్షం. భాగ.10. 2.1021.

నం. మారక-. చంపేవాడు, చంపేది.

<నం. మారక-.

మారట రూ.చూ. మాటట. విణ. మరుక, ప్రతి, ప్రతికూలం.

మారటతమ్ముడు వి. నవతితమ్ముడు. మారటతల్లి వి.

నవతితల్లి. మారటమారుడు వి. రెండవ మన్మథుడు. హంస.

4.46. మారటరతి వి. రెండవరతి. రాజ.చ. 1.40.

మారటలాడు చూ. మాటట. అ.క్రి. 1. కించలాడు; 2. ఎదురాడు. <మాటట + -లు + అడు.

మారడు రూ.చూ. మారెడు. వి. బూడిదరంగు బెరడుగల నిటారైన బోదెతో ఈడలు కలిగి మంచి కలపనిచ్చే పెద్దచెట్టు (Aegle marmelos).

మారణమంత్రము వి. చేతబడి మంత్రం.

నం. మారణమంత్ర-. చంపే మంత్రం.

<నం. మారణమంత్ర- (అర్థవిపరి.).

మారడేయజొన్న వి. ఒకరకం జొన్న.

మారతతీగ వి. కొండల్లో పెరిగే ఒకరకం తీగ (Vitis lanata).

మారము రూ.చూ. మారాము¹. వి. 1. పెంకెపట్టు; 2. గోజులాట.

మారా క్రి.విణ. ఎక్కువగా.

మారామేళు వి. శిక్ష.

మారాకు చూ. మారు³.

మారాజు రూ. మహారాజు. వి. 1. శ్రీమంతుడు; 2. గొప్పవాడు; 3. నత్తురుషుడు.

నం. మహారాజు-. గొప్పరాజు.

<నం. మహారాజు-.

మారాటము చూ. మారు³.

మారాడు చూ. మారు³.

మారాము¹ రూ. మారము. వి. 1. పెంకెపట్టు; 2.

గోజులాట ; 3. పోడు, జగదం.

సం. మార-. చంపటం, అధికారికకర్మ, చావు.

<సం. మార-+-ము.

మారాముచేయు అ.క్రి. 1. గోజులాడు ; 2. అల్లరిచేయు.
మారాము² వి. 1. మర్మం ; 2. టలు.

సం. మర్మన్. రహస్యం, ఆయువుపట్టు, గూఢార్థం ;
ప్రా. మమ్మ- ; పా. మమ్మ.

<సం. మర్మన్.

మారాము³ చూ. మారు³.

మారాముళ్లు చూ. మారు¹.

మారి¹ రూ. మాటి. వి. మృత్యుదేవత. భార.విరా. 3.36.

సం. మారి-. దుర్గాశక్తిదేవం, మహుచి ; అ.మా.
మరి, మారి. రోగ విశేషం.

<సం. మారి- (అర్థవిపరి.).

మారించు న.క్రి. చంపు. < మారి¹ + -ఐంచు³.
మారిపిల్లడించు న.క్రి. బాధపెట్టు. తాళ్ల.నం. 12.48.
మారిమనగినిభంగిన్ అవ్య.ద్రు. మహమ్మారి వచ్చి ఊడు
కొనిపోయినట్లు. కైమినిరా. 5.56. మారిమనగె అ.క్రి.
మిక్కిలి విజృంభించు, మిక్కిలి చెలరేగు. భార.విరా. 5.59 ;
న.క్రి. సంహరించు, చంపు, చిత్రదా. 8.81. మారిమనలి
నట్లు అవ్య. మారి వ్యాపించినట్లు. పర.రా.యు.పు. 276.
11 పం. మారిమనలు న.క్రి. 1. చంపు ; 2. మారి
చెలరేగు. మారెమ్మ వి. 1. మహాలక్ష్మి ; 2. ఒక గ్రామ
దేవత. <మారి¹ + అమ్మ.

-మారి³ అన. తాచీల్యార్థంలో వచ్చే ఒకానొక ప్రత్యయం.
నిరంకు. 2.48.

మారికూర రూ. మారెకూర. వి. ఒకరకం ఆకుకూర.

మారిపత్తు రూ.చూ. మారిఫత్తు. అవ్య. 1. ద్వారా ; 2. పరంగా.

మారిఫత్తు రూ.చూ. మారిఫత్తు. వి. 1. యాజమాన్యం ; 2.

వశం ; అవ్య. 1. ద్వారా ; 2. పరంగా,

మారిపత్తు రూ.చూ. మారిఫత్తు. వి. 1. యాజమాన్యం ; 2.

అరీనం, వశం ; అవ్య. 1. ద్వారా ; 2. పరంగా.

మారిఫత్తు రూ. మరీఫత్, మరీబత్తు, మారిపత్తు, మారిఫత్తు,

మారిపత్తు, మారిబత్తు, మారిభత్తు. వి. 1. యాజమాన్యం ;

2. అరీనం, వశం ; అవ్య. 1. ద్వారా ; 2. పరంగా.

హిం. మారిఫత్. చేతిమీదుగా, ద్వారా ; ఉ.

మారిఫత్. ద్వారమున, చేతిమీదుగా ; అర. మారిఫత్.

గుండా, ద్వారం.

<ఉ. మారిఫత్.

మారిబత్తు రూ.చూ. మారిఫత్తు. వి. 1. వశం ; 2. యాజ
మాన్యం ; అవ్య. 1. ద్వారా ; 2. పరంగా.

మారిభత్తు రూ.చూ. మారిఫత్తు. వి. 1. వశం ; 2. యాజ

మాన్యం, అవ్య. 1. ద్వారా ; 2. పరంగా.

మారేముళ్లమనిషి వి. తగువుకు నిర్దమయ్యే మనిషి.

మారు¹ న.క్రి. 1. కొట్టు, ప్రహరించు. వేంక.పంచ. 4.150 ;

2. విసురు.

సం. మ్మ-. చచ్చు, మారయ్. చంపు ; ప్రా. మార.

కొట్టు ; హిం.ఉ. మార్. అఘాతం, దెబ్బ, మార్.నా.

చంపటం, కొట్టటం, దుఃఖింపజేయటం ; మరా. మార్.బో.
చంపు, కొట్టటం, మార్. దెబ్బ, అఘాతం, త్రానం.

<ప్రా. మార-.

మారాముళ్లు రూ. మరామళ్లు. వి. బ. ప. మర్కాలు,
తంటాలు, చిక్కులు. శక. 2.30. <మారు¹ + ముడి + -లు.
మార్పు¹ న.క్రి. నశింపజేయు, చంపు. భార.అది. 6.213.
మారు² వి. 1. మజ్జిగ, తక్రం ; 2. బోజనం చేయటంలో
మరిసారి పెట్టించుకొనే అన్నం.

క. మోర్. మజ్జిగ ; త. మోర్.

మారు³ చూ.చూ. మాటు. వి. 1. తడవ, పర్యాయం. కు.నం.
12.150 ; 2. అన్యం, వేరైనది. తాళ్ల.నం. 7.23 ; 3.
దుక్కిలోని కొండల భాగం ; 4. దూరం.

మారాకు వి. 1. తీగలు పాకేందుకు పాతే కొయ్య ;
2. మొలకకు మొదట పుట్టే ఆకు ; తర్వాత పుట్టే ఆకు ;
3. మొక్కను గుర్తించటానికి అనువైన ఆకు ; 4. చెట్ల
పాదు తీగల, పందిలికి పాకటానికి ప్రక్కన అనుగా పెట్టే
మండ ; 5. ననకు వచ్చే మూడవ ఆకు ; 6. ఆకు ;
7. మొలక చిగిర్చిన తర్వాత మొదట పేసిన ఆకు ; 8.
పండుటాకు రాలిన తర్వాత పేసిన కొత్త నన. <మారు³
+ ఆకు. మారాటము రూ.చూ. మాటాట. వి. కలహం,
ఎదురాడటం. మారాడు న.క్రి. ఎదురాడు, మారుపల్కు.
<మారు³ + అడు. మారాము³ వి. రెండవసారి పేర్చిన
అము. <మారు³ + అము. మారుకత్తి వి. పన్నె దండెల
మధ్య వరసగా బిగించిన పుల్లలు సాపు చేసే కత్తి.
మారుకలుపు రూ. మరుకలుపు. వి. మొక్క పొట్ట కరుక్కు
వచ్చిన తర్వాత తీసే కలుపు. మారుకుంచె రూ. మారు
గుంచె. వి. నరి చేసేటప్పుడు పడుగు ఆరుబదునులో
ఉండగా నందు నందుకూ రెండు మూడుసార్లు నిదానంగా
దువ్వే కుంచె. మారుకుంచెవేయు అ.క్రి. సరి చేసేటప్పుడు
పడుగు ఆరుబదునులో ఉండగా నందు నందుకూ రెండు
మూడుసార్లు కుంచెతో దువ్వ. మారుకుమారాడు అ.క్రి.
ప్రతిరాపలాడు. తాళ్ల.నం. 4.109. మారుకుమారు వి.
వెంటనే, తక్షణం. తాళ్ల.నం. 7.153. మారుకొను రూ.చూ.
మార్కొను. అ.క్రి., న.క్రి., ప్రతిమించు, ఎదుర్కొను.
తాళ్ల.నం. 10.202. మారుగడ వి. 1. ఒకటిచ్చి మరొకటి
పుచ్చుకోవటం ; 2. ఒకటిగం. కర్రల్లో ఎడమవైపుది.
మారుగడ్డ వి. పొలం గట్టు దగ్గర మెదగని భాగం. మారుగా
క్రి.నిజ.ద్రు. ప్రత్యామ్నాయంగా. మారుగాయ (-కాయ)
వి. చెరువు తూముల్లో వైభాన్ని మూసే మొద్దు. మారు
గారంతోగడ వి. రెండుసార్లు కారం తీర్చే నూలుకు అద్దే
తొగమరంగు, ఒకరకం నలుపు. మారుగాలి వి. అంతకు
ముందు వీస్తున్న గాలి నిలిచిపోయి ఎదురు దిక్కునించి
వీచే గాలి. మారుగాలు(-కాలు) రూ.చూ. మాటు(గాలు).
వి. కాలికి బద్ధులుగా ఉండే కాలు, కృత్రిమపాదం. మారు
గుంచె (-కుంచె). రూ.చూ. మూరుకుంచె. వి. సరి చేసే
టప్పుడు పడుగు ఆరుబదునులో ఉండగా నందు నందుకూ
రెండు మూడుసార్లు నిదానంగా దువ్వే కుంచె. మారుగోల
వి. పడుగు చివరివైపు దూర్చే పడుగేరే కర్ర. మారుగోల

కొయ్యలు వి.బ.వ. అను వెనక పీటకు దిగించిన పల్లలు. మారుచీర వి. మార్చి కట్టటానికి ఉపయోగించే రెండవ చీర. మారుచు రూ.చూ. మారుచు². న.క్రి. మారుచు. మారుచూపు వి. కోపంచూపు. మారుచేద వి. దున్నటానికి చేనుకు పెట్టిన నీళ్ళు చాలకపోగా మళ్ళా పెట్టిన తడి. మారుజాతి వి. గయిరి. గృహ నిర్మాణంలో పనికాని కొయ్యజాతి. మారుజాలు(-చాలు²) వి. ఇరవాలు, నిలువ దున్నిన తరవాత అడ్డంగా దున్నిన చాలు, ఆవిధంగా దున్నే పద్ధతి. మారుదుతల్లి వి. మారటతల్లి. మారు తల్లి వి. నవతి తల్లి. తాళ్ల.నం. 12.48. మారు తాళము వి. దొంగతాళం. మారుతుడు¹ రూ.చూ. మారుతుడు². వి. శత్రువు. మారుదండి వి. జొన్నలో ఒకరకం. మారుదప్పిక వి. మరోసారి చేసే రోజునం. సాధారణంగా ఇది గంజితో కూడిన అన్నం. మారుదుక్కి వి. కొండవెయ్యకుండా వరసగా దున్నటం, ఆలా దున్నిన పొలం. మారుదున్నకం వి. చాలువెంటి చాలు దున్నటం. కొండ వెయ్యకుండా దున్నటం. మారుపీళ్లు వి.బ.వ. రుతుమతియైన నాడే శ్రీ చేసే స్నానం, రుతుమతియైన శ్రీ అయిదవ రోజున చేసే తలస్నానం. మారునేత రూ. మార్నేత. వి. 1. పడుగుకు ఒక నెంబరుచారం, పేకకు మరొక చారంపెట్టి నేసిన నేత ; 2. ఒకరకం గడినేత. మారుపడు న.క్రి. మారిపోవు, బేదపడు. మారుపాలు వి. తల్లిపాలుగాక మరొక శ్రీ దిద్దకు ఇచ్చే పాలు. మారుపూత వి. రెండవసారి పడుగుకు పూసిన గంజి. మారుపూతవేయు అ.క్రి. సరిచేసేటప్పుడు రెండవసారి కుంచెతో దువ్వు. మారుపొయ్యి వి. పొడపొయ్యిలో మధ్యభాగంలో పాలు మొ. వి కాచటానికి చిన్న రంధ్రం పెట్టి చేసిన పొయ్యి. మారుపోగు వి. పడకటానికి ముందు కుదురుకు చుట్టిన ఉన్నిపోగు. మారుపోగువేయు అ.క్రి. పడకటానికి ముందు కుదురుకు ఉన్నిపోగు చుట్టు. మారుబెట్టు(-పెట్టు) న.క్రి. పాలలో చేమిరివేయు. మారుబేరము వి. 1. ఒకటి ఒకరు ఇవ్వగా మరొకరు మరొకటి ఇచ్చి చేసే బేరం. రాదిగా. 2.113 ; 2. ఒకచోటకొని మరొక చోట లాదానికి అమ్మటం. మారుబేరమువేయు న.క్రి. ఒకచోటకొని మరొక చోట లాదానికి అమ్ము. మారుమమము రూ.చూ. మారు మనువు. వి. కొన్ని కులాల్లో ఆదుది మగజ్జి వదిలి, మరల ఇంకొకని చేసుకొనేపెళ్ళి. మారుమనువు రూ. మారుమనుము, మారుమానము, మారువానము. వి. శ్రీ రెండోవివాహం. మారుమలము అ.క్రి. ఎదిరించు. తాళ్ల. నం. 7.27. మారు మలయు రూ.చూ. మారుమలయు. న.క్రి. సరిగా ఎదిరించు. మారుమనలు రూ.చూ. మాటుమనలు. అ.క్రి. నిర్లక్ష్యంతో ఆలస్యంచేయు. మారుమానము రూ.చూ. మారుమనువు. వి. కొన్ని కులాల్లో ఆదుది మగజ్జివదిలి మరల ఇంకొకని చేసు కొనేపెండ్లి. మారుమూల వి. దూరంలో కడకంతులోని మూల. మారుమూలపదములు వి.బ.వ. ప్రచురంగా కనిపించని శబ్దాలు. మారుమోమిడు అ.క్రి. మోహం తిప్పుకొను, అయిష్టతను నూచించు. కళా. 6.125. <మారు³+ మోము+ఇడు. మారు(బేరు(-పేరు¹)) వి. వేరే పెట్టినపేరు.

తాళ్ల.నం. 13.56. మారువడ్డించు న.క్రి. రెండవసారి పెట్టు. మారువాటం వి. దద్దు, గోడకట్టేటప్పుడు రాళ్ళ మధ్య వచ్చే నందు. మారువానము రూ.చూ. మారుమనువు. వి. శ్రీ జరిగే పునర్వివాహం. మారువేయు అ.క్రి. కోడె వేరొక దానిపై దాడి కోసం యత్నించు. మారునమ్మెట వి. రాతి పని వాళ్ళు వాడే ఒకరకం నమ్మెట. మారెనరుకుండ వి. ఎనరు కుండమీద మూతగా నీళ్ళు పోసి పెట్టిన చిన్న పాత్ర. మారెనరుదుత్త వి. ఎనరుకుండమీద మూతగా నీళ్ళు పోసి పెట్టిన చిన్న ముంత. మారెనరుబుడ్డి రూ. మానెనరు బుడ్డి, మారెనలుబుడ్డి, మారెనరుబుడ్డి, మారెనరుబుడ్డి. వి. ఎనరుకుండమీద మూతగా నీళ్ళుపోసి పెట్టిన మట్టిపాత్ర. మారెనరుముంత రూ. మారెనరుముంత. వి. ఎనరు తక్కువైనా ఎక్కువైనా సరిచేసుకోవటానికి అన్నంకుండపై నీళ్ళతో మూతగా పెట్టిన చిన్న పాత్ర. మారెనరుబుడ్డి రూ.చూ. మారెనరుబుడ్డి. వి. ఎనరుకుండమీద మూతగా నీళ్ళు పోసిపెట్టిన మట్టిపాత్ర. మారెనరుబుడ్డి రూ.చూ. మారెనరుబుడ్డి. వి. ఎనరుకుండ మీద మూతగా నీళ్ళు పోసి పెట్టిన మట్టిపాత్ర. మారెనరుముంత రూ.చూ. మారెనరుముంత. వి. ఎనరు తక్కువైనా ఎక్కువైనా సరిచేసుకోవటానికి అన్నంకుండపై నీళ్ళతో మూతగా పెట్టిన చిన్న పాత్ర. మారొడ్డు అ.క్రి. ఎదురొడ్డు. కవిక. 2.148. <మారు³+ఒడ్డు¹. మారొడ్డు రూ. మారుకొను, మాటుకొను. న.క్రి., అ.క్రి. ప్రతిఘటించు, ఎదురొడ్డు. కు.నం. 10.3. <మారు³+కొను. మారొక్కలు రూ. మాటుకోలు. వి. మారొక్కనటం, ఎదిరించటం. చిత్రరా. 5.198. మార్గతి రూ. మాటుగతి. వి. వేరుమార్గం. భార. విరా. 5.402. నం. గతి-. గమనం. <మారు¹+గతి. మార్పు¹ మారుచు. మాటుచు. న.క్రి. 1. పరివర్తనం పొందించు. భార.విరా. 5.45 ; 2. వినిమయంచేయు, ఒకవస్తువు ఇచ్చి మరొక వస్తువు పుచ్చుకొను. భార.అను. 2.359 ; 3. మారుపర్పు, భాషాంతరం పొందించు. పల్నా. 2.94 ; 4. వడ్డించు. విష్ణువు. ఉ. 4. మార్పుకొను అ.క్రి. పరివర్తనం చేసుకొను. మార్పుడు² రూ. మారు కుడు². వి.వైరి, శత్రువు, పగతుడు. భార.సభా. 2.296. మార్పురు వి.బ.వ. శత్రువులు. భార.విరా. 5.36. మార్పేత రూ.చూ. మారునేత. వి. 1. పడుగుకు ఒక నెంబరు చారం, పేకకు మరొక నెంబరు చారం పెట్టి నేసిననేత ; 2. ఒకరకం గడినేత. మార్పడ(బేర్కొను అ.క్రి. మగడో భార్యో ఎదుట ఉండగా తమ మనసులోని ప్రియుని పేరుతో ప్రియురాలిపేరుతో పిలుచు, గోత్రస్థానిత్యం. శృం.నై. 1.62. <మారు³+పడు+అ¹+పేర్కొను. మార్పురు రూ. మాటుపడు. అ.క్రి. 1. భేదపడు, వ్యతిరేకంగా వర్తించు. పండి.చ. 2.154 ; 2. వ్యత్యస్త మగు, భారుమారగు. భాస్క.రా.ఆరణ్య. 1.248 ; 3. ప్రతిఘటించు. భాస్క.రా.యు. 865 ; 4. పర్యాయం పొందు, వంతుతీరు, మార్పునొందు. శృం.నై. 2.90. <మారు³+పడు. మార్పులుకు రూ. మార్పుల్కు, మాటు పలుకు, మాటువల్కు. అ.క్రి. 1. ప్రతిఘటించి మాటాడు,

ఎదిరించిపట్టు. తార.ఉద్యో. 4.418; 2. మారాడు, బదులుచెప్ప. బోజరా. 5.353; 3. ప్రతివచనం, జవాబు. ఉ.రా. 3.124. <మారు³ + పలుకు. మార్పట్టు రూ.చూ. మార్పలుకు. అ.క్రి. మారాడు, ఎదురుచెప్ప. తార.అను. 4.358. మార్పు¹ రూ.చూ. మాటువు. వి. 1. వికృతి. రూపాంతరంగాని అవస్థాంతరంగాని పొందటం. అహల్యా. 3.19; 2. వినిమయం. ఒక వస్తువు ఇచ్చి మరొకటి పుచ్చుకోవటం. మార్పుడుగాడు వి. మత్స్య విశేషం. మార్పులాడు అ.క్రి. గోత్రస్థలన మొనరించు. తాళ్ల.నం. 14.174. <మార్పు + -లు + ఆడు. మార్పెట్టు రూ. మార్పెట్టు, మాటుపెట్టు. న.క్రి. ఎదుర్కొను, తిరుగుబాటుచేయు. కు.నం. 10.162. <మార్పు¹ + పెట్టు. మార్పులము వి. ఎదిరినైన్యం, శత్రుబలం. కు.నం. 11.163. నం. బల-. సైన్యం. <మారు³ + నం. బల-. మార్పులయు అ.క్రి. ప్రతిఘటించు, ఎదుర్కొను. కు.నం. 10.138. మార్పుగడు రూ. మాటుమగడు. వి. ఉపపతి, రంకుమగడు. హంస. 2.24. <మారు³ + మగడు. మార్పులగు అ.క్రి. వెనుకకు మరలు. నీలా. 3.94. <మారు³ + మలగు. మార్పులయు అ.క్రి. మార్కొను, ప్రతిఘటించు. తార.ద్రోణ. 4.191. <మారు³ + మలయు. మార్పులు రూ. మాటుమసలు. అ.క్రి. అపమార్గంలో వర్తించు, తప్పతిరుగు. జైమినిదా. 4.12. <మారు³ + మనలు. మార్పాట రూ.చూ. మాటుమాట. వి. ప్రతివచనం, జవాబు. పరమ. 2.118. <మారు³ + మాట. మార్పెడ రూ. మాటుమెడ. వి. పెడబడిన మెడ, పక్కకి తిరిగినమెడ. మను. 4.37. <మారు³ + మెడ. మార్పుగమగు అ.క్రి. ముఖం అవతలిపైవుకు తిప్పకొను. కళా. 7.193. <మారు³ + మొగము + అగు. మార్పుగ మిడు అ.క్రి. విముఖత్వం పొందు. వసు. 5.45. <మారు³ + మొగము + ఇడు. మార్పుగము వి. పరాజ్ఞులం, పెడమొగం. పరమ. 3.66. <మారు³ + మొగము. మార్పుగముపెట్టు అ.క్రి. పెడమొగంపెట్టు. పరాహ. 1.42. మార్పుగ్గు న.క్రి. 1. పీకొను; 2. మారువేయు. <మారు³ + మొగ్గు. మార్పున వి. ప్రాతి కూల్యం, వ్యతిరేకరావం. నరస. 5.170. <మారు³ + మొన. మార్పురయు రూ. మాటుమొరయు. అ.క్రి. మారు మ్రోగు, ప్రతిధ్వనిచేయు. గౌ.హరి.హ. 2097 వం. <మారు³ + మొరయు. మార్పుమురవడు అ.క్రి. వెనుతిరిగి పారిపోవు. పాండు. 3.131. <మారు³ + మోము + -లు + పడు. మార్పుయు రూ.చూ. మాటుమ్రోయు. అ.క్రి. ప్రతిధ్వనిచేయు, మారుమ్రోగు. ఉ.రా. 5.265. <మారు³ + మ్రోయు. మార్పుడు న.క్రి. ఎదుర్కొను. పర. రా. యు. వ. 209. పం. 1. <మారు³ + పడు. మార్పెట్టు రూ. చూ. మార్పెట్టు. న.క్రి. ప్రతిఘటించు, ఎదుర్కొను. కు. నం. 12.129. <మారు³ + పెట్టు. మారు¹ వి. 1. మొగవాయి, వామి (గడ్డి) ముఖం, ఎటవాలుగా ఉన్నదాగం; 2. గుంట; 3. గోడలోని గతుకు; 4. సొట్ట.

మారుదా వి. మందుల్లో ఉపయోగపడే పళ్ళుకాసే ముళ్ళు కలిగిన చెట్టు. మారుతుడు¹ రూ. మార్తుడు¹. వి. సూర్యుడు. మారువు రూ.చూ. మారువము. వి. మత్స్య విశేషం. ఒకజాతి చేప. సిం. ద్వా. 1.240. మారువ వి. నీళ్ళుబైటికి పోవటానికి ఎర్పరచిన చెరువుకూము. మారువము రూ. మరువు, మారువు, మార్పు². వి. మత్స్య విశేషం. ఒకజాతిచేప. ప్రబంధ. 195. నం. మరు-. మత్స్యవిశేషం; ప్రా. మరుఅ. మరు కూమి, నిర్జన ప్రాంతనంబంది. మారువా వి. రాగవిశేష. ఒకాసోకరాగం. చెన్నబసవ. 2.236. మారువాడి చూ. మార్వాడి, మార్వాడి. వి.మార్వాడునంబంది. మార్వాడివాడు. వేణు. 4. 69. హిం. మార వాడి. మహారాష్ట్రనంబంది; గు. మార. వాడి. మార్వాడుకు చెందిన, జలకూన్యదేశం; మరా. మారవాడి. మార్వాడునకు చెందిన. <మరా. మారవాడి. మారువు రూ.చూ. మారువము. వి. ఒకరకం చేప. మారువెల్లి వి. తృణవిశేషం. ఒకజాతిగడ్డిమొక్క. హంస. 5.47. మారెకూర రూ.చూ. మారికూర. వి. ఒకరకం ఆకుకూర. మారెడు రూ. మారడు, మారేడు¹. వి. బె. అనౌ. బిల్వవృక్షం. విజ్ఞా 1.21 (Aegle marmelos). గోం. మాహ్మయజ్ఞ, మహ్మ. బిల్వవృక్షం; కొలా. మారోట్. బిల్వవృక్షం; నా. మారోట్. బిల్వవృక్షం; పో. చూ. నం. మాలూర-. బిల్వవృక్షం. మారెడుగాయ (-కాయ) వి. దీనితో చేయబడిన ఒక రకం ఉరగాయ. పాంచాలి. 4.55. మారెమ్మ చూ. మారి¹. మారెనరుకుండ చూ. మారు³. మారెనరుదుత్త చూ. మారు³. మారెనరుబుద్ధి చూ. మారు³. మారెనరుముంత చూ. మారు³. మారెనరుబుద్ధి చూ. మారు³. మారేడు¹ రూ.చూ. మారెడు. వి. బె. అనౌ. బిల్వవృక్షం. మారేడువండు వి. బిల్వవలం. తార. అను. 1.56. మారేడు² వి. నదీతీరాల్లో పెంచబడే చెట్టు, ఉరిమెర (Crataeva religiosa). మారేనరుబుద్ధి చూ. మారు³. మారేనరుముంత చూ. మారు³. మారొడ్డు చూ. మారు³. మార్పట్టు వి. అంగడి, బజారు. ఇం. Market. బజారు. <ఇం. Market. మార్పట్టి వి. నేతనేసేఒప్పుడు పడుగుచుట్టిన గుండ్రబిదోనె చక్రాన్ని చేత్తో తోసే కట్టి. హిం. మార నా. కొట్టటం. మార్కము రూ.చూ. మాళకము. వి. మార్పు. మార్కింగుదిమ్మ వి. మూలదిమ్మ, గోడకట్టుబడి గుర్తించటానికి

మూలల్లో కట్టిన దిమ్మ.

ఇం. Marking. గుర్తు పెట్టటం.

< ఇం. Marking + దిమ్మ.

మార్కు వి. 1. గుర్తు, పాతాలు చదివినందు కచ్చేసంఖ్య; 2.

జరిపోగులకెక్క, సుమారు ఇరవైతులాల బరువు తూగేది.

ఇం. Mark. గుర్తు.

< ఇం. Mark.

మార్కుదిమ్మ వి. మూలదిమ్మ, గోడకట్టుబడి గుర్తింప

టానికి మూలల్లో కట్టినదిమ్మ.

మార్కును చూ. మారు³.

మార్కుటు వి. గుర్తింపు.

ఇం. Mark out. గుర్తించు.

< ఇం. Mark out.

మార్కులు చూ. మారు³.

మార్గతి చూ. మారు³.

మార్చు¹ చూ. మారు¹.

మార్చు² చూ. మారు².

మార్చుకొను చూ. మారు³.

మార్బలచెక్క వి. తలుపుచెక్క దర్వాజా కమ్మిలమీద అనే చోట పెచ్చుగా ఉంచినచెక్క.

మార్బడు¹ రూ.చూ. మారుతుడు¹. వి. నూర్చుడు.

మార్బడు² చూ. మారు³.

మార్బరు చూ. మారు³.

మార్బెం వి. నూరు సంవత్సరాలకు తీసుకొన్న కౌలు.

మార్బేత చూ. మారు³.

మార్బడ(బేర్)కు చూ. మారు³.

మార్బడు చూ. మారు³.

మార్బలుకు చూ. మారు³.

మార్బల్కు చూ. మారు³.

మార్బు¹ చూ. మారు³.

మార్బు² రూ.చూ. మారువము. వి. మూతిన ముళ్ళు కలిగి తాకిన వారిని పొడిచే చేప.

మార్బుడుగాడు చూ. మారు³.

మార్బులాడు చూ. మారు³.

మార్బెట్టు చూ. మారు³.

మార్బలము చూ. మారు³.

మార్బలయి చూ. మారు³.

మార్బుల్స్టోన్ వి. ఎర్రరాయి, ఇది సున్నం మస్తరాయి.

ఇం. Marble stone. చలువరాయి.

< ఇం. Marble stone.

మార్మగడు చూ. మారు³.

మార్మలగు చూ. మారు³.

మార్మలయి చూ. మారు³.

మార్మనలు చూ. మారు³.

మార్మాట చూ. మారు³.

మార్మెడ చూ. మారు³.

మార్మొగమగు చూ. మారు³.

మార్మొగమిడు చూ. మారు³.

మార్మొగము చూ. మారు³.

మార్మొగముపెట్టు చూ. మారు³.

మార్మొగ్గు చూ. మారు³.

మార్మొన చూ. మారు³.

మార్మొరయి చూ. మారు³.

మార్మొముల్వడు చూ. మారు³.

మార్మొయి చూ. మారు³.

మార్మడు చూ. మారు³.

మార్మలగరుండణ్ణు వి. శత్రుసేనలకు గరుత్మంతుడు, ఒక బిరుదు.

క. మాటు; తు. మాటుని; త. మాటు, మాట్టన్; మ. మాటుక.

మార్వాడి రూ.చూ. మారువాడి. వి. మరాఠాదేశ సంబంధ మైన.

మార్వాడీ రూ.చూ. మారువాడి. వి. మరాఠాదేశ సంబంధ మైన.

మార్వాడీతువాలు రూ.చూ. మార్వాడీతువ్యాలు. వి. మార్వాడీ వాళ్ళు భుజంమీద వేసుకోవటానికి ఎరువులో తెల్లపోగు నేసిన తువ్యాలు. మార్వాడీతువ్యాలు రూ. మార్వాడీతువాలు. వి. మార్వాడీ వాళ్ళు భుజంమీద వేసు కోవటానికి ఎరువులో తెల్లపోగులు పెట్టి గళ్ళుగా నేసిన తువ్యాలు.

మార్వెట్టు చూ. మారు³.

మాఱకము చూ. మాటు.

మాఱంకమగు చూ. మాఱంకము.

మాఱంకము వి. 1. ఎదురు; 2. డీకొనటం.

మాఱంకమగు అ.క్రి. 1. ఎదురగు; 2. డీకొను

< మాఱంకము + అగు.

మాఱట చూ. మాటు.

మాఱటగదై చూ. మాటు.

మాఱటనోరిది చూ. మాటు.

మాఱటితల్లి చూ. మాటు.

మాఱము చూ. మాటు.

మాఱమ్మ చూ. మాటు.

మాఱాకు చూ. మాటు.

మాఱాకులిడు చూ. మాటు.

మాఱాకుహత్తించు చూ. మాటు.

మాఱాకెత్తు చూ. మాటు.

మాఱాట చూ. మాటు.

మాఱాటము చూ. మాటు.

మాఱాడు చూ. మాటు.

మాటి రూ.చూ. మారి¹. వి. మృత్యుదేవత.

మాటిమింగు స.క్రి. తెగటార్పు. భాస్క.రా.ఆరణ్య. 158.

మాటు రూ. మాటు¹, మారు³. వి. 1. పర్యాయం, తడవ. భార.ఆది. 6.214; 2. రెండోసారి, తిరిగి. కు.సం. 10.5; 3. ప్రతిక్రియ. భార.భిష్మ. 2.157; 4. ప్రతిపక్షుడు, ఎదిరి. భార.ద్రోణ. 5.366; 5. రెండవసారి

పెట్టదగ్గ బోజ్యపదార్థం, రెండోసారి వడ్డించే ఆహారం. బోజరా. 4.102; 6. ఎదురుమాట, ప్రతికూలవాక్యం. ఆము. 2.94; విజ. 1. నమానం, సాటి. కు.నం. 1.40; 2. ప్రతి, బదులు. కు.నం. 2.17; 3. మరొకటి, అన్యం. భార.శల్య. 2.11; క్రి.విజ. ప్రతికూలంగా, ఎదురుగా. భాగ. 8.467; న.క్రి. 1. ఎదుర్కొను, ప్రతిఘటించు. రామవ. 2.19; 2. చంపు. రామవ. 2.19; అ.క్రి. వేరురూపంపొందు. హరి. 6.60.

క. మాటు. వ్యతిరేకంగా ఉండు, వ్యతిరేకించు, ఒక వస్తువు నిచ్చి ఇంకొకదాన్ని వుచ్చుకొను, మారకం, అమ్ము, ఇంకొకదాన్నిగా మార్చు. వి. అన్యం, ఇతరం, మార్చు బడినది, అమ్ముకానికి పెట్టినది, వ్యతిరేకంగా ఉండు, మాటులి. వర్తకుడు, మాటులి. ఇంకొక వ్యాపారం, వ్యవహారం, మాటను. అమ్మించు, మార్పిడి, మార్చు, మార్పు. మారకం, మార్పు, మార్గ, మర్క. ప్రత్యర్థి, మాతు, మాత. మాట, మాత్తి. భాష, (పరిమాణం, పరిమారం, పరిష్కారం), మాతలి. ఎక్కువ మాట్లాడేవాడు, మాతుగార్తి, మాతుగాతికె, మాతుగాజతన. వదరు దోరుతనం; కొడ. మ-ట్ (మట్టి-). అమ్ము. మ-త్ (మ-తి). మార్పు; కు. మారుని. అమ్ము, వదిలించు కొను, మాటాట. అమ్ముకం, మారకం, మాటావుని. అమ్మించు, అమ్మివేయు, మార్-నుడి. జవాబు, మార్పాట. మార్పు, మారుని. తిరుగు, మారుపుని. తిరుగు, మారు. తిరుగు, మాతుకథె. సంభాషణ, సంభోగం, మాపుని. దుస్తులు విడుచు, దుస్తులు మార్పు కొను; త. మాటు. మారు, మార్పిడి, మాను, తెప్ప, ఇల్లు మార్పు, అమ్ము. (వస్తు) మారకం, వి. మార్పు, మారుట, శత్రుత్వం, విరోధం, అనంగీకారం, పట్టుక, చావు, బదులు, వ్యతిరేకం, బేదిల్లు, బదులు, మాటు పడు. మార్పు, వ్యతిరేకించు, నిరాకరించు, బేదించు, మాటువాటు. అనందర్పం, వ్యతిరేకత, అంచలచలత్వం, అనంగీకారం, మోసం, కపటం. మాటు (మాట్టి-). మార్పు. బాగుచేయు, నరిదిద్దు, తొలగించు, చెదరగొట్టు, క్రమం చెదరగొట్టు, తారుమారుచేయు, పాడుచేయు, వెళ్ళ గొట్టు, ఆవుచేయు, నిరాకరించు, పడగొట్టు, నిలిపివేయు, మార్పు, వి. మారటం, తొలగించటం, నాశనం, మారకం, అమ్ముకం, పోలిక, మాటుమై. వరన్వరవిరోధం, నానా విధం, మాట్లాడు. నానావిధం, అసహ్యం, పరిష్కారం, ప్రమాణం, జవాబు, మాట, మాట్లాడు. శత్రువు, మాట్లాల్. శత్రువుభార్య, మాట్టు. మాట; మ. మాటుక. మార్పు, స్థలం మార్పు, దూరంగా తొలగించు, మాన్పు, మారకం, మాటు. మార్పు, మాట్లాడు. మార్పు. మారకం, వ్యాపారం, నానావిధం, జవాబు, మాట, మాట్లాల్. బాగుచేయు, మాట్టి. ఒడిపోయినవ్యక్తి, దురదృష్టవంతుడు, మాట్టు, మార్పు, జవాబు, మాట, మాటుక్క మార్పు, బదులు, తొలగించు; కో. మ-ర్ (మరి). మార్పు, అమ్ము, మట్టి- (మట్టి). మార్పు, మన్. మాట, భాష; తొ. మొట్టి (మొ-ర్). మార్పు,

మొట్టె. అమ్మేవాడు, మొట్. మార్పు, మొట్టొఫ్. మంచి దుస్తులు, మొట్. మార్పు, మాటలు, మాట్లాడటం, అందం, మొ-ట్. నమానత.

< మూ.ద్రా. *మాత్.

మాటకము రూ. మారకము, మార్కము. వి. 1. వినిమయం, ఒకవస్తువిచ్చి వేరొకవస్తువును వుచ్చుకోవటం; 2. వినిమయం చేయకోరేవాడు వినిమయం అంగీకరించటానికిచ్చే లాభం. మాటట రూ. మారట. విజ. ప్రతి రూపం, ప్రతి. భార.అశ్ర. 2.77. మాటటగద్దె వి. సింగప పీట. మాటటవోరిది విజ. ఆడిన మాటల్నే ఆడది, చెప్పిన దానినే మళ్ళా చెప్పేది. భార.ఉద్యో. 3.107. మాటటితల్లి రూ.చూ. మాటుదల్లి. వి. నవతితల్లి. మాటము రూ. మాటమ్ము. వి. వేట కుపయోగించే సారన విశేషం. రుక్మా.చ. 3.70. < మాటు + అమ్ము. మాటమ్ము రూ.చూ. మాటము. వి. వేటకు ఉపయోగించే సారన విశేషం. శుక. 1.165. మాటాకు వి. 1. ఈతకర, పాకుడు కొయ్య. భాగ. 8.65; 2. రెండో ఆకు. < మాటు + ఆకు. మాటాకులిడు అ.క్రి. చిగురొత్తు, పల్లవించు. కాళ. 1.35. < మాటాకు + -లు + ఇడు. మాటాకుహత్తించు న.క్రి. ప్రోదిచేయు. భాగ. 8.65. మాటాకెత్తు అ.క్రి. మారాకు వేయు. వేంక.పంచ. 4.399. < మాటాకు + ఎత్తు. మాటాట రూ. మారాటము, మాటాటము. వి. ఎదురాడటం, ప్రతికూలంగా మాట్లాడటం. భార.అశ్ర. 1.116. < మాటు + ఆట. మాటాటము రూ. చూ. మాటాట. వి. కలహం. భాగ. 8.320. మాటాడు అ.క్రి. 1. ఎదురుచెప్ప, ప్రతికూలంగా మాట్లాడు. భార.విరా. 1.128; 2. బదులు చెప్ప, మారు పల్కు. చెన్నబసవ. 5.181. < మాటు + ఆడు. మాటుకొను రూ.చూ. మార్కొను. అ.క్రి. న.క్రి. ఎదుర్కొను. భార.విరా. 2.283. మాటుకోలు రూ.చూ. మార్కోలు. వి. మార్కొనటం, ఎదిరించటం. మాటుగడ వి. మారకం, వినిమయం. అం.భా. 2.267. మాటుగతి రూ.చూ. మార్గతి. వి. వేరుమార్గం. మాటుగెలు (-కాట) రూ. మారుగాలు. వి. కృత్రిమపాదం, కాలుకి ప్రతి అయిన నువర్ణాదులతో నిర్మించిన పాదం. పాండు. 3.77. మాటుచు రూ.చూ. మార్పు. న.క్రి. వినిమయం చేయు. మాటుచెలగె అ.క్రి. ప్రతిధ్వనించు. మాటుచేర వి. ప్రతీకారం. మాటుచేయు అ.క్రి. ప్రతిచేయు. కళా. 3.41. మాటుంజ్జుమటుమన్న వి. ఒక భూస్వామ్య విశేషం, పన్ను లేకుండా ఇచ్చిన మెట్టనేల. విజయాదిత్యుని మాయలూరి శాసనం. మాటుతల్లి రూ.చూ. మాటుదల్లి. వి. నవతితల్లి. మాటుదల(-తల) వి. మారటం, మారు వాటు. మాటుదారి వి. పెడదారి, తప్పుకోవ. మాటుదెబ్బ వి. ప్రతిఘాతం, హతి. మాటునీళ్లు వి.బ.వ. స్త్రీలు రుకు స్నానమైన మరునటి రోజు చేసే స్నానం. మాటుదల్లి (-తల్లి) రూ. మాటటితల్లి, మాటుతల్లి. వి. నవతితల్లి. హరి.పూ. 1.177. మాటువడు రూ.చూ. మార్పడు. అ.క్రి. 1. (స్వార్థంలో) ఎదిరించు, మార్కొను. భాగ. 1.154; 2. ప్రమాదపడు, పొరపడు. భాగ. 10 ఉ. 68; 3.

చేదవడు, వ్యతిరేకభావం కలిగిఉండు. అచ్చం.రా.ఆరణ్య. 107 ; 4. తారుమారగు, వ్యత్యస్తమగు. విష్ణువు. 6.129. మాటువలచు స.క్రి. తారుమారుచేయు. అష్టమ.క. 5.247 ప. 3 పం. మాటువలుకు రూ.చూ. మార్పలుకు. అ.క్రి. ఎదురుచెప్ప, ప్రతికూలంగా మాట్లాడు. కాశీ. 2.72. మాటుపాటు వి. 1. మారుపడటం, వ్యత్యస్తం ; 2. ఎడబాటు ; 3. వ్యత్యాసం. మాటువు రూ. మార్పు¹. వి. 1. వర్తనం, మారటం ; 2. వినిమయం, ఒక వస్తువు నిచ్చి మరొకటి పుచ్చుకోవటం. మాటుపూట వి. ఒకరు ఇవ్వ వలసిన అప్పుకి మరొకరు పూచీ ఉండగా వారికి బదులు వేరొకరు పూచీ ఉండటం. మాటుపెట్టు రూ.చూ. మార్పెట్టు. అ.క్రి. ప్రతిఘటించు, ఎదిరించు. మాటుబేరగాడు వి. మారుబేరం చేసేవాడు. మాటుబేరము వి. ఒక వస్తువును కొని దాన్ని తిరిగి లాభానికి అమ్మటం. చంద్రాంగ. 6.135. మాటుమగడు రూ.చూ. మార్కగడు. వి. ఉపపతి, రంకుమగడు. విక్ర. 8.39. మాటుమండు అ.క్రి. ప్రతిగామండు. కళా. 2.150. మాటుమనువు వి. ఆడది రెండోసారి చేనుకొనే వివాహం. విష్ణువు. 6.34. మాటు మనువుది విణ. రెండవసారి వివాహం చేనుకొనేస్త్రీ. ఆం.భా. 2.110. మాటుమలయు రూ. మారుమలయు. అ.క్రి. 1. ఎది రించు, డీకొను, ప్రతిఘటించు. భార.శల్య. 1.172 ; 2. ఎదురాడు, ప్రతికూలంగా మాట్లాడు, సాకూతంగా మాట్లాడు. జైమినిభా. 3.29. మాటుమనలు రూ. మారు మనలు, మార్కనలు. అ.క్రి. 1. ప్రతికూలించు, వను. 2.137 ; 2. తప్పతిరుగు, అపమార్గంలో వర్తించు. దళా. 3.53 ; 3. ఎదిరించు. ఆం.భా. 3.112. మాటుమాట రూ. మార్కాట. వి. ప్రతివచనం, జవాబు, భార.ఉద్యో. 2.169. మాటుమాటవలుకు అ.క్రి. ఎదిరించి మాట్లాడు. రుక్మా.చ. 4.27. మాటుమాటసంధించు స.క్రి. బదులు మాట్లాడు, జవాబిచ్చు. కు.నం. 3.17. మాటుమూల వి. 1. ఎదిక్కు, రెండు దిక్కుల మధ్యభాగం ; 2. ఎక్కువ వాడుకలేని తావు, అప్రతిహతమైన ప్రదేశం ; 3. గొంది. మాటుమెడ రూ.చూ. మార్మెడ. వి. పెడబడిన మెడ, పక్కకి తిరిగిన మెడ. మాటుమొగమిడు (-ఇడు) అ.క్రి. పరాజ్ఞుబుడగు, పెడమొగంపెట్టు. పాండు. 5.203. మాటుమొగము వి. పెడమొగం. భార.విరా. 3.37. మాటుమొగము(జూపు(-చూపు) అ.క్రి. పారిపోవు. రంగా.చ. 2.44. మాటుమొగముపెట్టు అ.క్రి. పరాజ్ఞుబుడగు, పెడ మొగంపెట్టు, అనాదరంచేయు. మాటుమొగమువడు (-వడు) అ.క్రి. పరాజ్ఞుబుడగు, పెడమొగంపెట్టు. కు.నం. 9.149. మాటుమొగముసేయు (-చేయు) అ.క్రి. వెనుక మొగమగు, పరాజ్ఞుబుడగు. శృంగ.నై. 2.137. మాటుమొరయు రూ.చూ. మార్మొరయు. అ.క్రి. మారుమొగు, ప్రతిధ్వనిచేయు. మాటుమొత వి. ప్రతిధ్వని. మాటుమొయు రూ. మార్మొయు. అ.క్రి. ప్రతిధ్వనిచేయు. కవిక. 2.83. మాటు రూపు వి. వేరొక రూపం. మాటురూపువడు (-వడు) అ.క్రి. రూపాంతరంపొందు, వేరొక రూపం దాల్చు. శుక. 3.400. మాటువలుకు (-వలుకు) రూ.చూ. మార్పలుకు. అ.క్రి.

ఎదురుచెప్ప, ప్రతికూలంగా మాట్లాడు. మాటువీడు వి. శత్రుపైన్యం. కు.నం. 11.40. మాటుపెల(గు (-చెల(గు) అ.క్రి. ప్రతిధ్వనించు. భాస్క.రా.ఆరణ్య. 1.75. మాటు సేత (-చేత) వి. ప్రతిక్రియ. కేయా. 4.165. మాటు సేయు (-చేయు) అ.క్రి. ప్రతిచేయు, ఒకరు చేసిన పనికి బదులుగా దానికి తగిన పని చేయు. కళా. 3.37. మాటొడ్డనము వి. ప్రతిఘాహం, శత్రువులు పన్నిన మొగ్గరానికి ప్రతిగా పన్నిన మొగ్గరం. భార.భీష్మ. 2.26. మాటొడ్డాడు అ.క్రి. ప్రతిఘటించు, ఎదిరించు. వేంక.పంచ. 1.139. <మాటొడ్డు + ఆడు. మాటొడ్డు వి. ప్రతిఘటన, అడ్డపాటు. భార.కాంతి. 2.180 ; అ.క్రి. ప్రతిఘటించు, ఎదురుచెప్ప. హర. 3.44. <మాటు + ఒడ్డు¹. మాటొత్తు స.క్రి. ఎదురొత్తు. <మాటు + ఒత్తు.

మాటొడ్డనము చూ. మాటు.

మాటొడ్డాడు చూ. మాటు.

మాటొడ్డు చూ. మాటు.

మాటొత్తు చూ. మాటు.

మార్¹ రూ.చూ. మాలు². వి. సొత్తు, నరుకు.

మార్² వి. ఒండు, పల్చగా మెత్తగా ఉన్న అడుసు.

మాల్యూత వి. గోడలకు రాసే బలపప్పిండి కలిపిన నున్నం పూత.

మాల¹ వి. 1. సమాన పూర్వపదంగా ప్రయుక్తమై నిండా ద్యోతకం అవుతుంది. నిర్వ.రా. 5.115 ; 2. నిమ్మజాతి వర్గానికి చెందిన మాలలను పంచములని వ్యవహరిస్తున్నారు. మాలలు వ్యవసాయకూలీలు. 'మల' అంటే కొండ అని అర్థం. బహుళ కొండల్లో వీరు పూర్వం నివసించేవారు కాబోలు.

క. మాల. అనాగరికులు, నిమ్మజాతివారు ; త. మాలర్. బ్రాహ్మణ స్త్రీకి శూద్రునియందు పుట్టినవాడు, చండాలుడు, మాల ;

నం. మాల-. శూద్రునికినూకునికి పుట్టినవాడు.

మాలవిరికత రూ.చూ. మాయలవిరుకత. వి. తెల్లని పూలు పూసే పెద్ద కీగ (Celastus paniculata). మాలకరి¹ రూ.చూ. మాలకరి. వి. కారునలుపు. మాలకరి రూ. మాలకరి¹. వి. కారునలుపు. మాలకా² వి. 1. ద్రోణకం, బొంతకాకి. శృంగ.నై. 7.92 ; 2. విపసీ లేకుండా ఈరంతా తిరిగేవాడు. మాలకూడు వి. 1. నీడాన్నం ; 2. సాంకర్యం. మాలకొందల వి. నల్లటి కొండలచేప. మాలకొంప వి. పాడుఇల్లు, నిరసనలో అనే మాట. శుక. 3.182. మాలచిప్ప రూ. మార్చిప్ప. వి. గుండ్రంగా గుంతగా ఉండే మట్టి మూకుడు. మాలడు వి. నిమ్మజాతివర్గానికి చెందిన వ్యక్తి. భార.ఆను. 4.47. మాలత రూ.చూ. మాలెత. వి. మాలజాతికి చెందిన స్త్రీ. మాలతనము వి. నిమ్మజాతిత్వం. భార.ఆను. 1.91. మాలదాసరి వి. మాలవారి పురోహితుడు. మాలది విణ. మాలజాతికి చెందిన స్త్రీ. మాలమాలు రూ. మాలూలు. వి. మాలవాళ్ళు వడికిన నూలు. మాలవంకరిము వి. అపరిశుభ్రత. మాలవల్లె వి. మాలవాళ్ళుండే పల్లె, వెలివాడ

మాలిపిల్లచీర వి. 1. ఒకరకం పెద్దగడి చీర ; 2. రెండు రకాల రంగు పోగులు వరుసగా వచ్చేట్టు నేసిన చీర ; 3. నిరారంగు, దీరపువ్వరంగు, తెలుపు మొత్తం వేలెడు వెడల్పు పడుగు, పేక పెట్టి నేసిన చీర ; 4. ముందు కొలికి, రెండు నన్నపట్టెలు మొదటి రంగు, ఒక కొలికి నన్నపట్టె, రెండో రంగు, ఒక కొలికి నన్నపట్టె వరుసగా వచ్చేట్టు నేసిన చీర. మాలపున్నమి రూ.చూ. మాలపున్నమి. వి. 1. చేనేతపనివారు చొడిళ్ళరి పండుగు చేసే రోజు, గ్రావణపూర్ణిమ ; 2. భాద్రపదమాసంలో పున్నమినాడు పొలంలో బలి ఇచ్చి వేడుక చేసే పండుగ. మాలపున్నమి రూ. మాలపున్నమి. వి. 1. చేనేతపనివారు చొడిళ్ళరి పండుగ చేసే రోజు, గ్రావణపూర్ణిమ ; 2. భాద్రపద మాసంలో పున్నమినాడు పొలంలో బలి ఇచ్చి వేడుక చేసే పండుగ. మాలమగ్గము వి. మాలలు బట్టలు నేసే మగ్గం. ద.హిం.కా.నంపు. 10. కా.నం. 753. మాలమాదిగలు వి.బ.వ. మాలలు మరీ మాదిగలు. నె.కా. గూడూరు 109. క్రి.శ. 1610. మాలమొదటిపట్టు వి. మాలపట్టుపై విధింప బడిన పన్ను సూచితం. ద.హిం.కా.నం. 4. కా.నం. 1384. మాలర్కము రూ. మాలతీకము. వి. మాలతనం. కాళ.శ. 36. మాలతీకము రూ.చూ. మాలర్కము. వి. మాలతనం. చంపూరా. 3.37. మాలలిఅమాస వి. గ్రావణ అమావాస్య. మాలలికు మంచాలు బావలికు పీటలు వి.బ.వ. అయోగ్యుల్ని గౌరవించి, యోగ్యుల్ని గౌరవించనపుడు వాడే వలుకుబడి, తలకిందుల వ్యవహారం. చంద్రాంగ. 5.91. మాలలిగలుపు (-కలుపు) న.క్రి. భ్రష్టమొనర్చు. పండి.చ. 1.1.115. మాలలిపాలగు(-అను) అ.క్రి. భ్రష్టమగు. పండి.చ. 1.1.115. మాలవాడ రూ. మాలాడ. వి. మాలపల్లె. మాలవాడలో బావవిల్లు వి. అనంగతం, అనంభవం అనే బప్పటి వలుకుబడి. మాలవీడె వి. కన్నెర. మాలవీడు వి. మాలవాళ్ళు వడికి అనుపోసిన నూలు. మాలాడ రూ.చూ. మాలవాడ. వి. మాలపల్లె. మాలిత రూ.చూ. మాలెత. వి. మాలస్త్రీ. మాలెత రూ. మాలత, మాలిత. వి. మాలది. విజ్ఞా. 2.125. మాలిప్ప రూ.చూ. మాలదిప్ప. వి. గుండ్రంగా గుంతగా ఉండే మట్టిమూకుడు. మాలూలు రూ.చూ. మాలనూలు. వి. మాలవాళ్ళు వడికిన నూలు మాలి² వి రాట్నం పెద్దచక్రాన్ని చిన్నచక్రాన్ని కలిపే గట్టి దారం.

నం. మాలా. దండ.

<నం. మాలా (అర్థవిపరి.).

మాలికదారు వి. యజమాని. ఇంటి పొంతదారు.

హిం.ఉ. మాలిక్. యజమాని ; పార. -దార్. కల వాడని అర్థమిచ్చే ప్రత్యయం.

<ఉ. మాలిక్ + పార. -దార్.

మాలికో² వి. 1. పువ్వుల దండలమ్మేవాడు, దండలుగుచ్చే వాడు. భార. ఉద్యో. 2.57 ; 2. వనపాలకుడు, తోట మాలి. తోట. 5.192.

నం. మాలాకార, మాలాకారిన్. దండలు గుచ్చే

వాడు ; ప్రా. మాలాకారి, మాలగారి. పుష్ప వ్యవ సాయి ; మా. మాలకార ;

క. మాలెగార.

<ప్రా. మాలాకారి.

మాలక్షమ్మచీర వి. గంగానమ్మ చీరమాదిరిగా నేసి ఒక కమ్మ తొగరు రంగులోను, మరొకటి నీలిరంగులోను నేసిన చీర. నం. మలహాక్షి. విష్ణుపత్ని.

<నం. మహాలక్ష్మి + అమ్మ + చీర.

మాలగబోతు(-పోతు²) రూ. మాలుగుబోతు. వి. సోమరి.

మాలగుడు రూ. మాలుగుడు. వి. అలసత్వం.

మాలాకాయపెండరిము వి. కాయకండక (Dioscorea bulbifera).

మాలాడ చూ. మాల¹.

మాలాయము వి. మహాలయం, భాద్రపద బహుళ పాడ్యమి మొదలు ఆమవని వరకు పితృకర్మల నాచరించే పుణ్య కాలం.

నం. మహాలయ. పెద్దఇల్లు, పుణ్యక్షేత్రం, పరమాత్మ.

<నం. మహాలయ.

మాలి రూ.చూ. మైలి. వి. 1. తోటను చూసుకొనేవాడు ; 2. సంతానోత్పత్తి ; 3. సంతానోత్పత్తికి ఉపయోగించే గుర్రాలు.

మాలికానా వి. జమీనులకు వదలివేసిన భూస్వాములకు చెల్లించే దరణం.

హిం. మాలికానా. యజమానిత్వం, భూముల్లో ఉండే అన్తి, కర్తృత్వం.

<హిం. మాలికానా.

మాలికు రూ. మాలీకు. మాలెకు. వి. 1. సొంతగాడు ; 2. ఒక ఉద్యోగి ; 3. ప్రభువు.

హిం. మాలిక్ ; మరా. మాలిక్, మాలిక్ ; ఉ.అర. మాలిక్ ;

క. మాలిక్ ; త. మాలిక్.

<ఉ. మాలిక్.

మాలికోను చూ. మాలు¹.

మాలికోమ్మ చూ. మాలు¹.

మాలిత చూ. మాల¹.

మాలిమి¹ రూ. మాలెము, మాలెము. వి. 1. చనువు, ఎక్కువ పరిచయం. పల్నా. పు. 3.170 ; 2. వాత్సల్యం, (పుత్రాదు లందుండే) ప్రేమ. చంపూరా. 4.22.

త. మాలిమి. యువతీ యువకుల మధ్యఉండే స్నేహను బంధం.

మాలిమికాడు¹ వి. వాత్సల్యపాత్రుడు, ప్రేమపాత్రుడు. కువ.చ. 2.21. మాలిమియొనర్చు(-ఒనర్చు) న.క్రి. మచ్చిక చేసుకొను. కళ. 3.294.

మాలిమి² వి. ఒడనడిపేకాస్త్రం తెలిపినవాడు. వరాహ. 5.76.

హిం. మల్లాహ్. ధీవరుడు, జాలరి, నావికుడు ; మరా. మాలిమ. కర్ణధారుడు, నావికుడు, కర్ణధారి, మల్లాహ్. నావిక సంబంధి, ము'అల్లిమ్. కర్ణధారి ; ఉ.అర. ము'అల్లిమ్. చేప్పేవాడు, మైలబ్ ;

క. మాలియ. మాపురు, ఓడ ఆఫీసరు; మ. మాలియ, మాలుమి.

< ఉ. ము'అర్లిమ్.

మాలిమికాడు² వి. ఓడనడివేవాడు, నావికుడు. ఆం.బా. 1.158.

మాలియ¹ రూ.చూ. మాలిగ. వి. 1. హర్యం, మాడుగు. మాలియ² రూ.చూ. మాలె¹. వి. 1. పులదండ; 2. వరస. మాలియబ్రాహ్మణులు చూ. మాలియ². వి.బ.వ. పంచగౌడుల్లో సారస్వతుల్లో మొదటి తెగవారు.

మాలిషు రూ. మాలీషు, మాలీసు. వి. మర్తించటం.

హిం. మాలిక్. మర్దనం చేయటం; ఉ. మాలిష్. ప్రాణం విసిగించటం; పార. మాలిష్. ఆడిపోసికోవటం, రుద్దటం; అర. మాలిష్. మర్దనం చేయటం.

< ఉ. మాలిష్.

మాలీ రూ.చూ. మైలి. వి. 1. తోటను చూసుకొనేవాడు; 2. సంతానోత్పత్తి; 3. సంతానోత్పత్తికి ఉపయోగించే గుర్రాలు.

మాలీకు రూ.చూ. మాలికు. వి. 1. సొంతగాడు; 2. ఒక ఉద్యోగి; 3. ప్రభువు.

మాలీషు రూ.చూ. మాలిషు. వి. 1. మర్తించటం; 2. గుర్రాన్ని తోమటం.

మాలీసు రూ.చూ. మాలిసు. వి. 1. మర్తించటం; 2. గుర్రం మొ. వాటిని తోమటం; 3. గుర్రాలకు మాలిష్ చేసేవాడు. మాలు¹ అ.క్రి. 1. లేకుండు, శూన్యమగు. నిర్వ.రా. 2.166; 2. అప్పు, తొలగు. భార. ద్రోణ. 1.111; 3. నశించు, చెడు. ఉ.హరి. స.క్రి. విడుచు, త్యజించు. భార. కాంతి. 1.48.

క. మాలి. అపు, నిలుపు, పక్కకుపెట్టు, వదిలించు కొను, అణచు, ఇచ్చివేయు, త్యజించు, మానుకొను, మాలి. మాను, విడుచు; తు. మాలి, మానావుని, మానావుని. తగ్గించు. క్షీణింపచేయు; త. మాలి (మాళిష్-, మాల్ట్). చచ్చు, నశించు, ముగించు, వ్యయంచేయు, పూర్తిచేయు, మాట్టు (మాట్టి-). చంపు, నాశనంచేయు, తొలగించు, చాటు చేయు, మూంట్టార్. చచ్చిన, మట్టు (మట్టి-). కాంతి విహీనమగు, క్షీణించు.

పో.చూ.క. మాలి.

మూ.ద.ద్రా. *మాల్- < *మా-ల్.

మాలికొను రూ.చూ. మాలుగొను. స.క్రి. త్యజించు, విడుచు. మాలికొమ్మ వి. నిటారుగా ఉండి కొన వెనక్కి పంగిన కొమ్మ. మాలుకొను రూ.చూ. మాలుగొను. స.క్రి. విడుచు, త్యజించు. తువ.చ. 5.39. మాలుగలపు(-కలుపు¹) స.క్రి. కలిసిపోయేటట్లు చేయు. తాళ్ల.నం. 9.137. మాలుగలిమి(-కలిమి) వి. కలిసిపోవటం, అందులో ఒకటిగ కావటం. తాళ్ల.నం. 10.187. మాలుగొను(-కొను) రూ. మాలికొను, మాలుకొను. స.క్రి. విడుచు, త్యజించు. తాళ్ల. నం. 15.287. మాలుచు రూ.చూ. మాలుచ్చు. స.క్రి. మాలచేయు, పోగొట్టు, నశింపచేయు. భార. ఆను. 4.96. మాలువాడు విణ. 1. సోమరి;

2. జిడ్డుకాదు. మాలుచ్చు రూ. మాలుచు. స.క్రి. మాల చేయు, పోగొట్టు, నశింపచేయు. తు. నం. 6.70.

మాలు² రూ.చూ. మహలు. వి. హర్యం. ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. సం. 753. క్రి. 4. 1600.

మాలు³ రూ. మాలి¹. వి. సొత్తు, నరుకు. ద. హిం. కా. సంపు. 4. కా. సం. 753. క్రి. 4. 1600.

హిం. మాలి. నరుకు, వస్తువులు, లోడు, పెట్టుబడి, పంట, ధనం, సంపద, సొమ్ము, ఇంటిసామాను, పదార్థాలు, రాష్ట్రంయొక్క పబ్లిక్ రెవిన్యూ; ఉ. అర. మాలి. ఆస్తి, సంపద, వస్తువులు, లాటరీ మొ. వాటిలో వచ్చిన బహుమతి, నరుకు, ఒకరాష్ట్రపు పబ్లిక్ రెవిన్యూ;

క. మాలు; త. మాలు.

< ఉ. మాలి.

మాలుం రూ. చూ. మాలు. వి. తెలివిడి.

మాలుగబోతు(-పోతు²) రూ. చూ. మాలుగుబోతు. వి. సోమరి.

మాలుగు రూ. మాలు. అ.క్రి. సోమరితనం పొందు. శేషద. 4.6; వి. 1. సోమరితనం. ఆం. బా. 3.40; 2. పల్లకి మోసే బెస్తలు భుజాలపై ఉంచుకొనే తడిగుడ్డ. ఆం. బా. 3.40.

త. మాలి. కంగారుపడు, తికమకపడు, వి. సోమరి తనం, అలసత్వం, మందబుద్ధి, కోరిక, ప్రేమ, మాణిజాల్. గాబరాపడేవ్యక్తి, మాణిలూల్. తికమక, మాణి. సందేహపడు, కంగారుపడు; మ. మాలి. కంగారు, తడవాటు, దుఃఖం, అనారోగ్యం; పర్షి. మెల్. సారా; గ. మాలి. సారా;

పో. చూ. నం. మాలకా. మత్తునిచ్చే ద్రవపదార్థం.

మాలుగుడు రూ. చూ. మాలగుడు. వి. అలసత్వం. మాలుగుబోతు(-పోతు²) రూ. మాలగబోతు, మాలుగబోతు, మాలుబోతు. వి. సోమరి, అలసుడు. చెన్నబనప. 3.417.

మాలగులు రూ.చూ. మాలుగులు. వి.బ.వ. పల్లకిమోసేవారు భుజంమీద వేసుకొనే దూదివేసి కుట్టిన బిళ్ళలు, మెత్తలు. మాలుజామివి వి. పూచీఉండటం.

ఉ. మాలిజామిన్; పార. మాలిజామిని; అర. మాలిజామిన్. పూచీఉండటం.

< ఉ. మాలిజామిన్.

మాలిబెట్టు (-పెట్టు) చూ. మాలి². స.క్రి. మోరబెట్టు, గోదకు నున్నం, ఒండ్రుపూయు.

మాలిబోతు(-పోతు²) రూ.చూ. మాలుగుబోతు. వి. సోమరి, బద్ధకస్తుడు.

మాలారము వి. మందుల్లో ఉపయోగపడే పళ్ళుకాసే ముళ్ళు కలిగినచెట్టు (Aegle Marmelos).

మాలె¹ రూ. మాలియ². వి. 1. పులదండ; 2. వరస, పంక్తి.

సం. మాలికా. వరస, పంక్తి; ప్రా. మాలితి, మాలా. పులమాల, కై. మహా. మాలా; మౌ. శా. మాలా; అ. మా. మల్లమాలియా; పా. మాలా,

మాల్య-: హలదండ ;

క. మాలె ; తు. మాలె.

<ప్రా. మాలిఆ.

మాలెగట్టు (-కట్టు) అ.క్రి. వరసగానిలుచు, పంక్తిగా
ఎర్పడు. సిం. ద్వా. 8 27. మాలెగొలుపు (-కొలుపు) రూ.
చూ. మాలెగొల్పు. అ.క్రి. మాలెకట్టు, పంక్తిగాఎర్పడు.
మాలెగొల్పు (-కొల్పు) రూ. మాలెగొలుపు. అ.క్రి. మాలె
కట్టు, పంక్తిగా ఎర్పడు.

మాలె² రూ.చూ. మాలిగ. వి. హర్మ్యం, అంతస్తుగల ఇల్లు.
ఈ. హరి. 3.50.

మాలెగూవ వి. వంటఇంట్లో పొగ పోవటానికి కప్పపై
వరకు పెట్టేమట్టిగొట్టం.

మాలెకు రూ.చూ. మాలికు. వి. 1. పొంకగాడు ; 2. ఒక
ఉద్యోగి ; 3. ప్రభువు.

మాలెగాంతంచు వి. 1. రెండువరసల లాహిరీలు, ఏటవాలు
గీరలు. రెండుమొగ్గలువరసలుగా నేసిన అంచు ; 2. చిన్న
ఏటవాలుగీరలు, రెండువరసల లాహిరీలు, రెండు
సన్న కడ్డీలు వరుసగా నేసినఅంచు ; 3. కాడుపురిమాదిరి
వంపులు వంపులుగా నేతవచ్చేట్టు దీక్షైను పెట్టినఅంచు ;
4. ఒకరకం దీక్షైనులో నేసినఅంచు. మాలెగాం అనేది
గ్రామనామం కావచ్చు.

మాలెగాంచీర వి. ఏటవాలుగీరలు, లాహిరీ, రెండుసన్న కడ్డీలు
పెట్టినేసిన చీర.

మాలెత చూ. మాల¹.

మాలెము రూ.చూ. మాలిమి. వి. 1. పిల్లలకు పెద్దవారితో
కలిగే చనువు ; 2. పశువు పనికి మరిగి లోబడటం.

మాలెసరుబుద్ది రూ.చూ. మాలెసరుబుద్ది. వి. ఎనరుకుండమీద
మూతగా నీళ్ళు పోసిపెట్టిన మట్టిపాత్ర.

మాలోకం వి. అమాయకుడు, అయోమయావస్థలో ఉండేవాడు.
నం. యహూత్ (యహూ). పెద్ద, ఎక్కువ, లోక-. అనుడు.

<నం. యహూలోక-.

మాలోకంలోఉండు అ. క్రి. అయోమయావస్థలోఉండు.

మొల్లు రూ.చూ. మొలుగు. అ.క్రి. సోమరితనంపొందు. వి. 1.
బెత్తల భుజంమీద తడి మడతలపొత్తు ; 2. సోమరితనం.

మొల్గుజారీ వి. ప్రభుత్వానికి చెల్లించేపన్ను.

హిం. మొల్గుజారీ. అద్దె, అద్దెకివ్వబడిన, భూమి
శిస్తు ; ఈ. పార. మొల్గుజారీ. పన్ను, శిస్తులేదా పన్ను
కట్టడం. శిస్తుకట్టబడే భూములు ;

త. మొల్గుజారీ.

< ఈ. మొల్గుజారీ.

మొల్చిప్ప చూ. మాల¹.

మొల్చు చూ. మాల¹.

మొల్చింగు వి. దూలాలు, దంతులు, వ్రంతాలు లేకుండా గోడల
మీదనే నిలిచిన ఇల్లు.

మొల్చులు చూ. మాల¹.

మొల్చు రూ. మొలుం. వి. విడితం, తెలిసినది. ద.హిం.కా.
నంపు. 10. కా.నం. 759. క్రి.శ. 1663.

హిం. మొలుమ్. జ్ఞాతం, మరా. మొలువ్,

మొలుమ్. జ్ఞాతం ; ఈ. మొలుమ్. జ్ఞాతం, తెలిసినది ;
పార. మొలుమ్. జ్ఞాతం, వ్యాతినందిన ; అర.
మొలూమ్. తెలిసినది.

<ఈ. మొలుమ్.

మాళిఉల్లాగి వి. మాలాలంకరణం. ద.హిం.కా.నంపు. 6.
కా.నం. 1116. క్రి.శ. 1876.

నం. మాలా. హలదండ ; ఒ. లాగి. అలంకరణం
దారణం.

<నం. మాలా. + ఒ. లాగి.

మాళవ రూ.చూ. మాళవి. వి. ఒకానొకరాగం.

మాళవంతం వి. మేలుముద్ద, మిద్దెలకు వేయటానికి నీరు కలిపి
తొక్కిన మట్టిముద్ద.

నం. మాలా-. గ్రామప్రాంతంలోని అడవి.

మాళవి రూ. మాళవ. వి. ఒకానొకరాగం. హంస. 5.123.

మాళిక రూ.చూ. మాళిగ. వి. మిద్దె, మేడ, మాళిగ, ఇల్లు.

మాళిగ రూ. మాలియ¹, మాలె², మాళిక, మాళియ, మాలె.
వి. 1. మాకుగు, మేడ. ప్రభు. 1.63 ; 2. ఇల్లు, మిద్దిల్లు.
ద్వి.పరమ. వి. 6.486.

క. మాలిగె, మాలిగ. ; తు. మాల్య. మాలిగ.

మేడపై అంతస్తు ; త. మాలిగై. ; మ. మాలిగ. ;

నం. మాలికా.

<క. మాలిగ.

మాళియ రూ.చూ. మాళిగ. వి. 1. మేడ ; 2. ఇల్లు ;
3. మిద్దె.

మాళు వి. వంటచెంకు.

నం. మాల-. గ్రామప్రాంతంలోని అడవి.

<నం. మాల-.

మాలె రూ.చూ. మాళిగ. వి. 1. మేడ ; 2. ఇల్లు ; 3. మిద్దె.

మాలెము రూ.చూ. మాలిమి¹. వి. 1. పిల్లలకు పెద్దవారితో
కలిగే చనువు ; 2. పశువు పనికి మరిగి లోబడటం.

మావటిము వి. (తమలపాకుల) కట్ట, మొద. కకా. 7.60.

మావటి చూ. మావంతుడు. రూ. మావటి, మావటిడు. వి.
అధోరణుడు, మావకుడు. భాస్క.రా.యు. 640.

క.త. మావటిగ, మావటిడు.

మావటికాడు వి. మావకుడు. మావటివాడు విణ.
మావటిడు, అధోరణుడు, మావకుడు.

మావటి రూ.చూ. మావటి. వి. మావటివాడు.

మావటిడు రూ.చూ. మావటి. వి. మావటివాడు. మార్క.
3.318.

మావంతి రూ.చూ. మావంతుడు. వి. మావటిడు.

మావంతు రూ.చూ. మావంతుడు. వి. మావటిడు.

మావంతుడు రూ. మావంతి, మావంతు, మావకుడు,
మావకుడు. వి. మావటివాడు. భార.భిష్మ. 1.267.

నం. యహూత్త-: వినుగును నడివేవారిలో ప్రధా
నుడు ; ప్రా. యహూత్త-: పా. మేడ-:

క. మవటిగ, మవటిగ, మవంత, మవంతిగ,
మావత, మావడ. మావటిడు : త. మావత్తన్ ;
ఒరయాన్. యహూత్తన్, యహూకాత్.

మావ(తుడు రూ.చూ. మావంతుడు. వి. మావటివాడు.

మావరాలు వి.బ.వ. ఒకరకం జొన్న.

మావలత్తు వి. ఫలితంలేని కాలక్షేపం.

హిం.ఉ.అర. ముల్లవి. కాలక్షేపం, స్థగితం.

మావలి వి. సుగంధిమాల, వృక్ష విశేషం.

హిం. మావ్ లి. దక్షిణభారతపర్వత వీరజాతి విశేషం.

మావి¹ వి. మామిడి, చూరవృక్షం. కు.నం. 5.23 (Magnifera indica).

క. మా, మామ్. మావు. మామిడి; కొడ. మంగె. మామిడి; త. మా, మాంతి, మాతి. మామిడి, మాంక్యా. మామిడికాయ; మ. మా, మావు. మామిడిచెట్టు, మాణ్ణ. మామిడిపండు, ఆవకాయ; కొ. మొఫిన్ బుమ్. మామిడి పండు, మొఫిన్ మెన్. మామిడిచెట్టు; నా. మామి. మామిడి;

పో.చూ. నం. మాకంద. మామిడిచెట్టు.

మావికొమ్మెలుపులుగు వి. కోకల. సాంబ. తిర్క. 7. మావితూపులరా వి. మన్నకుడు. మావిపులుగు వి. కోకల. మావలవత్తి వి. ఒకరకం ఎర్రపత్తి. మావులు వి.బ.వ. 1. మామిడిచెట్లకొవ; 2. రాడిపుప్పను ఎండించి మూట గట్టి నిప్పండించి త్రిప్పిన రాలుపూలు.

మావి² వి. మనుష్యాదుల గర్భస్థపిండం ఆవరించి ఉండే మాంసపుపొర, జరాయువు. అం.రా. 2.109.

క. మావి, మాసు. గర్భస్థపిండాన్ని ఆవరించి ఉండే మాంసంపొర, మావి; త. మా, మాచు. మావి; మ. మా, మావు, మాచు, మాచ్చు, మాడ్చు. మావి; కో. చ.చ. మావి; పో.చూ.మాచు.

మావిచేప వి. ఒకరకం చేప.

మావిటి వి. చెవిగూబకు పెట్టుకొనే నగ.

మావిడంచు చూ. మావిడి.

మావిడి రూ.చూ. మామిడి¹. వి. చూరవృక్షం. కు.నం. 5.107 (Mangifera indica).

మావిడంచు రూ.చూ. మామిడంచు. వి. 1. తెలుపు పస్తానికి రెండుమూడు జమిలిపోగులు నిలువుకు పెట్టి నేసిన అంచు; 2. మామిడిచిగురు రంగులో నేసిన అంచు. <మావిడి + అంచు¹. మావిడిపిందె రూ.చూ. మామిడిపిందె. వి. 1. మామిడిపిందె మాదిరి నేతడికైను; 2. బట్టలమీద వేసే కలంకారీ ఆర్థకం డిజైనుల్లో ఒకరకం. మావిడిపిందె బార్దరు రూ.చూ. మామిడిపిందెబార్దరు. వి. మామిడిపిందె వరసలో డిజైను నేసిన అంచు. మావిడిపిందెలపేటంచు రూ.చూ. మామిడిపిందెల పేటంచు. వి. మామిడిపిందెల వరసలో డిజైను నేసిన అంచు. మావిడిపొట్టు వి. మామిడి చెట్ల కింద రాలిన ఆకు, చిగురు మొ.వి. మావిడిపిగురు రంగు రూ.చూ. మామిడిచిగురు రంగు. వి. 1. ఎరువులో బాగా నలుపు వన్నె కలిసిన ఒకరకం రంగు; 2. చేలేటు రంగు.

మావిడి రూ.చూ. మామిడి¹. వి. మావి, అక్రమం.

మావిరము రూ.చూ. మావరము. వి. ఒకరకం చేప.

మావిలగ రూ.చూ. మావెలగ. వి. ఉలిమిరి, మొగలింగ.

మావీ చూ. మావి¹. వి. ఉదారంగు.

మావీరగడ్డి వి. కప్పమీద పరవటానికి పనికి వచ్చే తృణ విశేషం (Ajuga disficha).

మావు¹ వి. 1. గుర్రం. కు.నం. 4.23; 2. అశ్వసంగమం, స్త్రీపురుష కురంగాల కలయిక.

కొడ. మనున్ని. ఎద్దు; త. మా. జంతువు, మృగం (గుర్రం ఎనుగు మొ.), మాట. లేడి, మృగం; మ. మాన్. లేడి; కో. చ-వ. మృగం; కొ. మొ-ఫ. మృగం; గోం. మౌ, మొక్, మావ్. జింక; కొం. మావ్. జింక; కుజ. మాజు. కణజు; కొలా. మాట. మృగం. లేడి; కురు. మాక్. ఎర్రజింక; మాల్. మాకు. మగకటితి.

మావుమొమువా(డు విణ. కింపురుషుడు, కురంగవదనుడు. గుర్రం ముఖం కలవాడు.

మావు² వి. చేపలుపట్టే సాధనవిశేషం, పల, ఉత, కింద భాగం నన్నగా, మీదిభాగం వాటపు విరివిగా అడుగు మీది చివరలు చేరేట్లుగా లోపల చొప్పించి ఉతలాగ చువ్వలతో ఏర్పర్చబడిన చేపల్ని పట్టే సాధనం.

మావురము రూ. మావిరము, మావరాయి. వి. మత్స్య విశేషం. హంస. 4.187. మావురాయి రూ.చూ. మావరము. వి. 1. మీసాలుగల పెద్ద చేప; 2. నల్లటి మంచినీటి చేప.

మావు³ వి. భూపరిమాణవిశేషం, వెలిలో జరవయోభాగం. EI సంవ. 10.759. క్రి.శ. 1634.

మావ(తుడు రూ.చూ. మావంతుడు. వి. మావటిడు, గజసాది. భార.స్త్రీ. 2.5.

మావురు చూ. మాగురు. వి. (మట్టుల) ఎరుపు కలిసిన నల్లరంగు.

మావులవత్తి చూ. మావి¹.

మావులు చూ. మావి¹.

మావెలగ రూ. మావిలగ. వి. ఉలిమిరి, పుణం. (వృక్ష విశేషం).

మాకి వి. మాకినెల, కుందమాసం. ద.హిం.రా.సంవ. 10. రా.నం. 763. క్రి.శ. 1670.

త. మాచి. మాచుమాసం.

<త. మాచి.

మాషాజి వి. దివ్యే పట్టే చాళి.

మాష్టి రూ.చూ. మానటిడు. వి. జెట్టి, మల్లుడు.

మాష్టి(డు రూ.చూ. మానటిడు. వి. జెట్టి, మల్లుడు.

మాష్టి రూ.చూ. మానటిడు. వి. జెట్టి, మల్లుడు.

మాష్టి(డు రూ.చూ. మానటిడు. వి. జెట్టి, మల్లుడు.

మాన వి. ఒకరకం పక్షి.

సం. మాష. అవివేకి, మూర్ఖుడు.

<సం. మాన.

మానకమ్మ రూ.చూ. మాచకమ్మ. వి. మీసాలుండి రొమ్ములు లేని అడవి. క్రి.దా. 88.

మానటి రూ.చూ. మానటిడు. విణ. 1. శస్త్రదక్షుడు. అం. రా. 2.235; 2. శ్రీపుడు; 3. ప్రతిమల్లుడు.

ప్రతిరటుడు ; వి. 1. శూరుడు ; 2. మల్లుడు.

మానదీడు రూ. మాష్టి, మాష్టిడు, మాష్టి, మాష్టిడు, మానటి, మాష్టిడు. వి. 1. మల్లుడు. పండి. చ. 5.372 ప. ; 2. శూరుడు. విజయ. వి. 3.40 ; 3. పజ్జాలకాలంలో మాలపల్లెలో మల్లవిద్యా ప్రదర్శనం చేసి వారి నాశ్రయించి జీవించేవాడు ; విజ. 1. ప్రతిమల్లుడు, ప్రతిరటుడు. విజయ. 1.119 ; 2. శత్రుదక్షుడు. ఆం.దా. 2.205 ; 3. శ్రేష్టుడు.

మానము వి. రెండున్నర, చిన్న మెత్తు.

నం. మాష- , ఒకానొక బంగారుతూనిక ; ప్రా. మాస- ; ఆ.మా. మాస- ;

క. మాసి, ఒకానొక తూనికకొలది, అయిదు గింజల ఎత్తు.

<ప్రా. మాన-.

మానర వి. 1. మచ్చు ; 2. రుచి ; 3. ఎర.

మానరపాన్ చూ. మానరము.

మానరము విజ. 1. దీర్ఘమైన, నిడివైన. కు.నం. 3.36 ; 2. మనోజ్ఞం, అందమైంది. కు.నం. 6.52 ; 3. వ్యాపించేది. భార. గాంధి. 1.379 ; 4. విస్తరం, అభివృద్ధి. వాగ్భ. 2.147 ; వి. ఒప్పదం, చక్కదనం. కు.నం 4.108.

మానరపాన్ విజ. పొడుగాటి. కోరుమిల్లి గాననం. క్రి.శ. 1022.

మానరా వి. నమూనాం. విశ్వ.శ.

క. మాషర్. మిత్రమండలి, నమూనాం ; పార. మషర్. మనుషుల నమూనాయం, నమూనాం.

<క. మాషర్.

మానలా వి. మాదిరి, నమూనా, నకలు.

హిం.ఉ. మన్లా. లోకోక్తి, విచారజీయాంశం.

<ఉ. మన్లా.

మానవాదలు వి.బ.వ. దాన్య విశేషం.

మాసి¹ రూ.చూ. మానిసి¹. వి. 1. శవభాయదనిషేవి, వెనక్కి తిరగనని ఒట్టుపెట్టుకొని యుద్ధం చేసేవాడు ; 2. మనుష్యుడు ; 3. కైజీతం.

మాసి² చూ. మాయ.

మాసిక చూ. మూయు. వి. అతుకు, శుక. 2.362.

మాసికలమూట వి. ఒకతిట్టు. కుక్కు. 40. మాసికలువేయు అ.క్రి. అతుకులుపెట్టు. మాసికవైచికుట్టు న.క్రి. చినిగిపోయిన కోట వేలే కత్తిరింపు గుడ్డవేసి కుట్టు. శుక. 2.362.

మాసినది మణుగగు చూ. మాయ.

మాసిపోవు చూ. మాయ.

మాసు చూ. మావి². వి. జరాయువు, గర్భస్థ పిండాన్ని ఆవరించి ఉండే పొర, మాయ. కాళ్ళ.నం. 8.268.

మాసుల్లారుమాన్యం వి. గ్రామంలో తగాదాలు తీర్చటానికి అన్ని పజ్జాలవారిని ఒకచోటికి పిలిచేవాడిచ్చే మాన్యం.

హిం.ఉ. మహ్ సూల్. పన్ను, కిరాయి.

<క. మహ్ సూల్ + పార-వార్ + మాన్యము.

మాసూర వి. ఆడది.

మాసూలు రూ.చూ. మహసూలు. వి. పంట, పలం, రాబడి.

మాసోరి వి. భార్య.

మాస్కేపినట్లు చూ. మాయ.

మాస్టీడు రూ.చూ. మానదీడు. వి. 1. శత్రుదక్షుడు. పల్నా. ప. 5 ; 2. శూరుడు. రామాద్య. 8.91 ; 3. మల్లుడు. జెట్టి. ఉ.హరిశ్చ. 3.60.

మాస్టీషువాళ్ళు విజ. బ. వ. అధికానికి పనికివచ్చే కొయ్య అచ్చులు దిక్షైస్తుగా చెక్కేవాళ్ళు.

మాహియానా వి. నెలసరి అలవెన్సు.

ఉ. పార. మాహియాన. నెలసరి.

<ఉ. మాహియానా.

మాహూర రూ.చూ. మాహూరము. వి. 1. మధ్యప్రదేశ్ లో ఉన్న మావరమనే పట్టణం. క్రి.దా. 121 ; 2. మావరమ్మ. మాహూరము రూ. మాహూర, మాహూరి, మాహూరీ. వి. 1. మాహూరమ్మ. రేణుకాదేవి. క్రి.దా. 128 ; 2. మధ్యప్రదేశ్ లోగల మావర అనే పట్టణం. రాజవా. 3.143.

నం. మాతాపుర- . ఒకపట్టణం ; ప్రా. మాఅవర- ;

మరా. మాపుర. మధ్యప్రదేశ్ లోగల పట్టణ విశేషం.

<మరా. మావర.

మాహూరి రూ.చూ. మాహూరము. వి. 1. మధ్యప్రదేశ్ లో ఉన్న మావరం అనే పట్టణం. హంస. 3.224 ; 2. మావరమ్మ.

మాహూరీ రూ.చూ. మాహూరము. వి. 1. మధ్యప్రదేశ్ లో ఉన్న మావరం అనే పట్టణం. రంగా.చ. 1.67 ; 2. మావరమ్మ.

మాహే రూ. మాహే. వి. నెల. ద.హిం.గా. సంపు. 10. గా.నం. 751. క్రి.శ. 1592.

హిం. మాహా ; మరా. మాహా. నెల ; ఉ. మాహా.

చంద్రుడు, నెల-, పార. మాహా.

<ఉ. మాహా.

మాహేవారి రూ.చూ. మాహేవారి. ప్రత్య. నెలనెలకు పంపవలసిన.

మాహే రూ.చూ. మాహే. వి. నెల. ద.హిం.గా. సంపు. 10. గా.నం. 751. క్రి.శ. 1592.

మాహేవారి రూ. మాహేవారి. ప్రత్య. నెలనెలకు పంపవలసిన.

హిం. మాహా. నెల, ఒకవిధమైన చిక్కుడు, మాహావార్. ప్రతి నెలకూ సంబంధించిన. బహిష్టు ; ఉ. పార. మాహా. నెల, చంద్రుడు, మాహావార్, మాహావార్. నెలనెలా, నెలకు, నెలజీతం.

<ఉ. మాహావారి.

-మి ప్రత్య. వ్యతిరేక రావార్థంలో రాకున్నకు వచ్చే పరప్రత్యయం. ఆము. 6.41.

మిశ్శరీగడి రూ.చూ. మిక్సర్ గడి. వి. రెండుమూడు రంగుల చారాలు కలిపి నేసిన గడి.

మిక్కిటము రూ.చూ. మిక్కుటము. వి. మిక్కిలి, అధికం, హేరాళం, శ్రేష్ఠం. చెన్నబనవ. 2.287 ;

మిక్కిలి వి. పతిపత్ని, మగనాలు.

మిక్కిలి విజ. 1. అధికమైన, ఎక్కువైన. భార. ఆది. 2.176 ;

2. శ్రేష్ఠమైన, నర్వోత్కృష్టమయిన. భార. ఆది. 4.96 ; క్రి.విణ. అధికంగా, ఎక్కువగా. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.సం. 427. క్రి.శ. 1270.

త. మికల్. అధికమైన ; మ. మించల్.

మిక్కిలి కంటివేల్పు వి. శివుడు, ముక్కుంటి. ఆచ్య.రా. ఆయోధ్యా. 19. మిక్కిలి కంటిపామి వి. మిక్కిలి కంటి వేల్పు, శివుడు. మృత్యు. 2.43. మిక్కిలికను రూ. మిక్కిలి కన్ను. వి. మూడవకన్ను, పాలనేత్రం. భీష్మ. 3.93. మిక్కిలికన్ను రూ.చూ. మిక్కిలికను. వి. మూడవకన్ను, పాలనేత్రం. ద్వ.భాగ. 8.618. మిక్కిలిచూపు వి. మూడవ కన్ను. పాలనేత్రం. పాండు. 1.95. మిక్కిలివాడు విణ. శ్రేష్ఠుడు, అధికుడు. భార. ద్రోణ. 5.124.

మిక్కిలు చూ. మిగులు. వి. మిగులు, శేషం. బసవ. 7.39 ; అ.క్రి. 1. అతిశయించు. ఉ.హరి. 6.106 ; 2. విజృంభించు. చెలరేగు. భాగ. 1.337.

త. మికు (మికువ్-, మిక్క్). అధిగమించు, పెరుగు, మిగులు, మిక్క్. గొప్ప, చాల, మిక్క్తు. అధికంగా ఉన్న.

మిక్కుటము రూ. మిక్కుటము. విణ. అధికం. నిర్వ.రా. 10.21.

త. మిక్కుతు. ఎక్కువగా ఉన్నది, బాగున్నది, మిక్కుతమే. ఎక్కువ. పునరుక్తి, మిక్కుత. చాల, గొప్ప, అధికం, మిగిలిన.

మిక్సేడ్ సిల్క్ వి. ఒకరకం పట్టు, మామూలుగా అరటినార, జనపనార గోగునారతో చేసినపట్టు.

ఇం. Mixed. మిశ్రితమైన, silk. పట్టు.

<ఇం. Mixed + silk.

మిక్స్చర్ గడి రూ. మిశ్రగడి. వి. రెండుమూడు రంగుల దారాలు కలిపి నేసిన గడి.

ఇం. Mixture. మిశ్రం.

<ఇం. Mixture + గడి.

మిగత చూ. మిగులు. వి. 1. లాభం. ఆం.భా. 2.267 ; 2. మిగులు, శేషం ; విణ. 1. అధికం. ఆం.భా. 3.24 ; 2. మిగిలించి, శేషించించి.

క. మిగతే. మిగిలిన ; కొడ. మిగితే, మిగుతే. మిగిలించి, అధికంగా ఉన్నది, మిక్కుతి. శేషం.

మిగమారు చూ. మిగులు. న.క్రి. 1. అతిశయించు ; 2. మాట విసకపోవు.

మిగలవండిపోవు చూ. మిగులు.

మిగల్రాయి చూ. మిగులు.

మిగిలి రూ.చూ. మిగులు. విణ. 1. అధికం ; 2. మిగిలినది ; వి. 1. లాభం ; 2. మిగులు, శేషం.

మిగిలి చూ. మిగులు.

మిగిలించు చూ. మిగులు.

మిగుల చూ. మిగులు.

మిగులు రూ. మిగిలి. అ.క్రి. 1. సంఖ్యలో అధికమగు, ఎక్కువగు, అధికంగా కలుగు, ఎక్కువగా వట్టు. భార. నభా. 2.43 ; 2. శేషించు. భార. నభా. 2.53 ; 3. మట్టు,

మారు. భార. నభా. 2.314 ; 4. అతిశయించు, ఎక్కువగు. కు.సం. 3.9 ; 5. అతిశయించు, ఉత్కృష్టమగు. బసవ. 6.954 పం. ; 6. అతిరిక్తమగు, వేరగు. భార. ఉద్యో. 3.160 ; 7. మారు, తలకడచు, నడచిపోవు, దాటు. భార.భీష్మ. 1.182 ; 8. విజృంభించు, చెలరేగు. హరి. పూ. 4.100 ; 9. నిగుడు, మీదికుబుకు. ఆము. 6.81 ; 10. నోటికి వచ్చినట్లు మాట్లాడు. అ.క్రి., న.క్రి. అతిక్రమించు, మారు. కు.సం. 4.24.

క. మిగు (మిక్క్-). అధికంగా ఉండు, అధిగమించు, మిగులు. అధికం, శేషం ; తు. మిక్కుని. అధిగమించు, శేషించు, విడువబడు. మిగి, మిగిలు. అధిగమించటం, మిగిలుని. అధిగమించు ; త. మికు, మిక్క్. అధిగమించు, ఎక్కువగు. మికు-త్త-. పెంచు, మిక్క్తు. మిగుల్పు, ప్రత్యేకించు ; మ. మిక్కుక, మిక్కెక. అధికమగు, మించుక. మిగులు ; కో. మిక్. విడువబడు, మిక్చు. మిగుల్పు.

మూ.ద.ద్రా. *మిక్. మూ.ద్రా. *మిమ్/మి.

మిగలవండిపోవు అ.క్రి. దాగా తెల్లబడిపోవు. మిగల్రాయి వి. దొడ్డురాయి, పెద్దనైజరాయి. < మిగులు + రాయి. మిగిలి క్రి.విణ. ఎక్కువగా, మిక్కిలి ; విణ. శేషించిఉన్న. మిగిలించు న.క్రి. మిగిలేట్లు చేయు. < మిగులు + -ఇంచు. మిగుల విణ. మిక్కిలి, అత్యంతం. భార. విరా. 2.314. మిగులుగాల్పు(-కాల్పు) వి. ముదురుగాల్పు, ఇతిక మొ.వి ఎక్కువగా కాలటం. మిగులుచు రూ.చూ. మిగుల్పు. న.క్రి. మిగులచేయు, శేషింపచేయు. మిగులుచుకొను రూ. మిగుల్పు కొను. న.క్రి. కూడబెట్టుకొను. మిగుల్పు రూ. మిగులుచు. న.క్రి. మిగులచేయు, శేషింపచేయు. పరమ. 1.49. త. మిక్కుత్తు(మిక్కుత్తి-). మిగుల్పు. మిగుల్పుకొను రూ.చూ. మిగులుచుకొను. న.క్రి. కూడబెట్టుకొను.

మిగుల్పు చూ. మిగులు.

మిగుల్పుకొను చూ. మిగులు.

మింగగొడ్డి చూ. మింగు.

మింగడ రూ.చూ. మింగడ. వి. 1. కాగిన పాలమీద తెట్టు ; 2. పెరుగుమీది తెట్టు.

మింగనగొండి చూ. మింగు.

మింగలేక కక్కలేక చూ. మింగు.

మింగిడి రూ.చూ. మింగడ. వి. మింగడ.

మింగు రూ.చూ. మింగు. అ.క్రి. కబళించు, గుక్కిళ్ళు మింగు. వైజ. 4.54.

మింగగొడ్డి రూ. మింగనగొండి. వి. తిండిపోతు. భాగ. 10.4.1281. మింగనగొండి రూ.చూ. మింగగొడ్డి. వి. తిండి పోకు. మింగలేక కక్కలేక అవ్య. ధర్మనంకటంలో పడి ఏమిచేయలేక.

మిచ్చతుమ్మరు వి. ముళ్ళు కలిగి ఆకుపచ్చ పూలుపూసే చెట్టు (Diospyros montana).

మిచ్చరు వి. ఇనక, మసి మొ.వి చేర్చి కలిపిన మట్టి.

ఇం. Mixture. మిశ్రమం.

<ఇం. Mixture.

మిచ్చికెన చూ. నిచ్చెన. చూ. మిచ్చెన. వి. నిచ్చెన.

మిచ్చిమి వి. నిర్మాణంలో పొదుచుకొనివచ్చిన రాతి ముక్క.

త. మిచ్చమ్. శేషం, అధికం, మిచ్చిలి. శేషం; మ. మిచ్చమ్. సరిపడేదానికంటే ఎక్కువ.

<త. మిచ్చమ్.

మిచ్చెన చూ.చూ. మిచ్చికెన. వి. నిచ్చెన.

మిజాజు చూ. మిజాదు. ని. గర్వం, అహంకారం, అహంభావం, మదం.

హం. మిజాజ్. స్వభావం, ఆలవాటు, గర్వం; ఉ.

ఆర. మిజాజ్. స్వభావం, ఆలవాటు, గుణం.

ఉ. మిజాజ్.

మిజాదు చూ.చూ. మిజాజు. వి. గర్వం, అహంకారం, అహంభావం, మదం.

మించడుగు చూ. మించు¹.

మించనాడు చూ. మించు¹.

మించా చూ. మించు¹.

మించారు చూ. మించు¹.

మించినదానికి ద్రవ్యకొను చూ. మించు¹.

మించిలి వి. నిరాంకుశ. ఒక జాతి బిర.

మించు¹ చూ. మించు³. న.ప్ర. 1. ఆరిక్రమించు, దాటిపోవు. భార.ఆరణ్య. 1.2; 2. తీర్చుకొను, సఫలంచేయు. భార. ఆరణ్య. 1.80; 3. జయించు. రామవ. 3.136; అ.ప్ర. 1. వ్యాపించు కు.నం. 1.109; 2. విజృంభించు, చెలరేగు. రం.రా.అయోధ్యా. 129 పు. 13 పం.; 3. అధికమగు, హెచ్చగు. హరి. పీఠి. 5; 4. వృథులమగు, పెద్దదగు. శృం.నై. 3.102; 5. సర్వోక్తమైదగు. మను. 5.47; 6. పెరుగు, వృద్ధిపొందు. దా. 1.204; 7. సాంఠమగు, ముగియు, సమాప్తమగు. కక. 2.169; 8. అతిశయించు; వి. 1. ఆధిక్యం. రామాధ్యు. 7.192; 2. ఒక జాతి దేగ. ప్రబంధ. 191; విణ. అధికమైన, గొప్పదైన. ద్వి. పరమ. వి. 1.140.

క. మిక్కు. వృద్ధిఅగు, పెరుగు, అధికమగు, మిగు. పెరుగు, అధికమగు, మిగె. అధికం, మిక్కిలి; కు. మింజుని. అధిగమించు, ప్రత్యేకించు; త. మించు. అధిగమించు, గర్వించు, ఎక్కువ, మికు (మికువ్-మికె-). అధిగమించు, మించు, ఎక్కువగు, వృద్ధిపొందు, ఉబ్బు, అతిశయించు, మికుటు (మికుట్ట-). రక్షించు, వదిలిపెట్టు, క్షమించు, మిక్క. గొప్ప. అద్భుతమైన, మిక్కటు. అధికమైన, మిక్కిలి, మిక్కవర్, మిక్కార్. గొప్పవ్యక్తులు, పెద్దవారు, అధిక సంఖ్యాకులు, మిక్కణ్. గొప్ప వ్యక్తి, మిక్, మిక్కు. ఎక్కువ, అధికం, మిక్లో. మిక్కుటంగా ఉండు, అధికంగా ఉండు, మికుటుమ్. ఎక్కువ, అధికం, మిక్కిలి, మిగులు, మికై. అధికమైన, అద్భుతమైన, మిచ్చమ్. మిగిలినది, అధికమైనది, మిచ్చిల్. మిగిలిన, వదిలివేయబడిన, బోజనాదుల తర్వాత మిగిలిన పదార్థాలు, బొగ్గు, మిప్పు, మిక్కిలి, అధికమైన, గొప్ప; మ. మికుక (మిక్క-). మించు,

అతిశయించు, మిక్క. అధికభాగం, మిక్పు. మిక్కిలి, అధికం, మించుక. అధికమగు, మిక్కక్క, మికుక్క. అధికమగు, మికుతి. మిక్కిలి. లాభం, మికెక్క. మించు, ఎక్కువగు, వృద్ధిపొందు, మిచ్చమ్. ఎక్కువ, మించల్. మించు, అతిశయించు, మించుక. మించు, మిగులు; కోమిక్ - (మికై-). మిగిలిన, మిక్చి. పొదుపుచేయు, మిగిలినది, మికిల్, మిచ్చమ్. పో.చూ. మిగులు.

మూ.ద.ద్రా. *మి-న్చ--

మించడుగు వి. బోయాలు పల్లకి మోసేటప్పుడు పరిశే హెచ్చరిక పదం. ప్రబంధ. 605 <మించు¹ + అడుగు². మించనాడు న.ప్ర. దూషించు, తూలనాడు. కృ. శకు. 2.222. <మించు¹ + అ¹ + అడు. మించా అవ్య. ఎక్కువగా. <మించు¹ + అ¹. మించినదానికి ద్రవ్యకొను అ. ప్ర. వెనుకటి గాథల్ని మళ్ళీ తలపోయు. మించు(గాలు (-కాలు²) వి. కుడిపాదం. రామాధ్యు. 6.19. మించదల వి. 1. ఆధిక్యం; 2. అతిక్రమణం.

మించు² వి. 1. తళతళకాంతి, కాంతి. బసవ. 4 పు. 868 పం.; 2. మెరపు, విద్యుత్తు. పల్నా. పు. 44, ఆము. 4.83; 3. పురుషులు కుడికారి రెండో వేలికి పెట్టుకొనే ఆధరణ విశేషం. ప్రబంధ. 905; 4. కరణం. ఆం.భా. 82; 5. మట్టియ. పెల్లెన శ్రీలు కారి రెండోవేలికి ధరించే ఆధరణం; విణ. 1. తళతళకాంతిగలది. శృం.నై. 2.112; 2. నిర్మలమయిన. శృం.నై. 2.124; అ.ప్ర. 1. ఒప్పు, కోర్చిల్లు, కాశి. 1.51; 2. ప్రకాశించు, తళతళ మెరయు. పారి. 1.24.

క. మించు. పెళ్ళయినశ్రీ కారి రెండోవేలికి పెట్టుకొనే వెండి ఆధరణం; త. మించి. రెండోవేలికి ధరించే మట్టి; మ. మించి. కారికి పెట్టుకొనే ఆధరణం; కో. మించు. మెరయు, ప్రకాశించు; తా. మిచ్.

మించారు అ.ప్ర. మెరయు, ప్రకాశించు. హరి.ఉ. 7.47. <మించు² + అరు¹. మించుగంటి(-కంటి) వి. చంచలాక్షి, మెరపులా చరించే కన్నులున్న ఆడది, శ్రీ. అష్టమ. క. 1.37 పు. 16 పం. మించుగెన్ను(-కెన్ను) వి. పిల్లి. రాజ. వి. 5.85. మించుబోడి చూ.చూ. మించుబోడి. వి. మెరుపులా మనోజ్ఞమైన ఆడది, శ్రీ. శగాం. 4.50. మించుబోడి(-పోడి) చూ. మించుబోడి. వి. మెరుపులా మనోజ్ఞమైన శ్రీ. నీలా. 1.56.

మింజమల చూ.చూ. మింజమలె. వి. 1. భాగం; 2. చెల్లింపు. మింజమలె చూ. మింజమల, మింజమలె. వి. మొత్తంలో ఒక పాలు.

మింజమలే చూ.చూ. మింజమలె. వి. ఒకపాలు.

మిటకరించు అ.ప్ర. 1. భయంతో కళ్ళు ఆర్పు; 2. సందేహించు; 3. ఆశ్చర్యంలో ఏమీ తోచకుండు.

క. మిటకిసు. కళ్ళను అకస్మాత్తుగా తెరిచిమూయు.

మిటమిట వి. 1. మండటంలో అయ్యే అనుకరణం. భాగ. 10ఉ. 915; 2. ఎండ, వెన్నెల కాయటంలో అయ్యే అనుకరణం. నుద. 2.25; 3. చూడటంలో అయ్యే అనుకరణం. పద్మ. 7.117; విణ. మిక్కిలి వేడిగా, ప్రకాశంగా.

పద్యం 4.62. ద్వన్యను.

మిటమిటవ వి. మిటమిట అనటం ; విణ. ప్రకాశం. మిట మిటలాడు అ.క్రి. ఎగసెగసిపడు. < మిటమిట + -లు + ఆడు.

మిటరాయి వి. కుండల్ని నర్సిన తరవాత నునుపుచేసే రాయి. మిటాయి రూ. చూ. మిటాయి². వి. మధురమైన భక్ష్య విశేషం

మిటాయిలేచు అ.క్రి. ఒకవైపు పైకి లేచిపోవు.

మిటారకత్తియ చూ. మిటారము.

మిటారకత్తె చూ. మిటారము.

మిటారము విణ. 1. విలాసం గలది. కువ.చ. 5.33; 2. నిక్కు కలది. నీలా. 2.23; 3. ఒప్పిదమైన. రసిక. 4.43; 4. అధికమైనది. అచ్చ.రా.బాల. 144; వి. 1. ఒయ్యారం. నిక్కు, అతిశయం. నీలా. 2.24; 2. యౌవనగర్వం హంస. 5.8; 3. విలాసం. ఆం.భా. 1.139.

నం. మృష్టకర-, మృష్టకార-, మిటారి; ప్రా. మిట్ట అర-. మధురమైనది.

<ప్రా. మిట్టఅర-.

మిటారకత్తియ రూ.చూ. మిటారకత్తె. విణ. యవ్వనం ఉన్న స్త్రీ, ఆడది. మిటారకత్తె రూ. మిటారకత్తియ. వి. యవ్వనం ఉన్న స్త్రీ, ఆడది. దశా. 8.377. మిటారి పి. 1. యవ్వన గర్వం ఉన్న ఆడది. శృం.నై. 1.29; 2. విలాస వత, ఆడది. హంస. 2.177; విణ. 1. మనోజ్ఞం, ఒప్పిద మైనది. వసు. 5.101; 2. శ్రేష్ఠురాలు, శ్రేష్ఠం. ద్వి.నల. 1.573; 3. విలాసం కలది. సారంగ. 2.113; 4. ఉన్నతి గలది, నిక్కుకలది. నీలా. 1.39; 5. వాడిగలది. చంప.రా. 3.4. మిటారికత్తియ రూ. మిటారికత్తె. వి. యవ్వనగర్వం ఉన్న ఆడది, విలాసంఉన్న ఆడది. పాంచారీ. 4.5. మిటారికత్తె రూ.చూ. మిటారికత్తియ. వి. యవ్వన గర్వం ఉన్న ఆడది, విలాసంఉన్న స్త్రీ. చంపూరా. 55. మిటారికాడు వి. విలాసవంతుడు. తవతీ. 1.3. మిటారి చూపులు వి.బ.వ. యవ్వన గర్వంతో కూడిన చూపులు. క్రీడా. పీఠి. 66. మిటారిండు అ.క్రి. 1. విజృంభించు, చెలరేగు. యయా. 1.112; 2. నిక్కు, పైకుబుకు. కళా. 3.17; 3. వ్యాపించు, ప్రవరించు. సుచ. 5.27; 4. అతిశయించు. ఉ.రా. 1.181; 5. ప్రకాశించు, ఒప్పు. ఉ.రా. 6.182; స.క్రి. అతిక్రమించు, మించు. ముకుంద. 2.90. <మిటారము + -ఇంచు.³ మిటారింపు వి. మిటారం, విలాసం. ఆం.భా. 1.139.

మిటారి చూ. మిటారము.

మిటారికత్తియ చూ. మిటారము.

మిటారికత్తె చూ. మిటారము.

మిటారికాడు చూ. మిటారము.

మిటారిచూపులు చూ. మిటారము.

మిటారిండు చూ. మిటారము.

మిటారింపు చూ. మిటారము.

మిటిక రూ.చూ. మెట్టిక. వి. సోపానం, మెట్టు.

మిటిమిటివడు రూ.చూ. మిట్టిమిట్టిపడు. అ.క్రి. ఎగిరిపడు.

ద్వి.పరమ. వి. 2.126 వు.

మిటిమిటినగ్గము వి. ఎర్రటి మధ్యాహ్నం ఎండ.

మిటుకు వి. యవ్వన గర్వంతో కలిగే తుళ్ళిపాటు.

మిటుకులాడి వి. యవ్వన గర్వంతో అయిన తుళ్ళిపాటు గల ఆడది, వగలాడి. ప్రబంధ. 52. <మిటుకు + -లు + - ఆడి. మిటుకుళ్ళు వి.బ.వ. పెసల మాదిరిగా ఉండే ఒక రకం దాన్యం.

మిట్కిచ్చు చూ. మిటుకు. స.క్రి. కొంచెంగ పెట్టు.

మిట్ట రూ.చూ. మెట్ట. వి. 1. తీక్షణమైన బాణం. భార. విరా. 5.221; 2. ఉన్నతభూమి. సిం.ద్వా. 10.45; 3. రచ్చ సావడి. ఆము. 6.70; 4. ఇంటి తలవాకిట ఉండే లోగిలి; 5. గ్రామ మధ్యంలో ఉండే జలాశయానికి చుట్టూ నాలుగు పక్కలా ఏర్పడిన వీధులు; 6. చెరువు లోపలివైపు మిద్రుగా ఉన్న భాగం; 7. వంట ఆకుల దిగింపుకు వేసే అద్ద బద్ద; 8. ఒకరకం పొడుగుబద్దలను కిందివైపు దిగించిన పల్ల.

క. మిట్ట. కొండ, మిట్ట, మిట్టె. ఎత్తుగాఉండు; తు. ముట్టె. గట్టు, పర్వతం; గోం. మట్టా, మెటా. కొండ మెట్ట; కొలా. మెట్టా, మెట్టో. కొండ, మెత్, కొండ.

మిట్టకాయ వి. చిటిక. మిట్టకాయలో అవ్య. చిటికేవేసి నంతలో. మిట్టకల్వ వి. పెద్దకాలవనుండి మెరక పొలాలకు ఎత్తయిన భూములకు నీళ్ళు పారటానికీ తీసిన కాలవ. మిట్టతూము వి. ఎత్తు ప్రదేశంలో కట్టిన తూము. నె.శా. రాయపూరు శాసనం. క్రీ.శ. 1612. మిట్టవండ్లవాడు విణ. ఎత్తైన పళ్ళున్నవాడు, దంతిరుడు. ఆం.భా. 2.121. మిట్టవండ్లు వి.బ.వ. ఎత్తైనపళ్ళు, పైకుడినపళ్ళు. మిట్టవల్ల ములు వి.బ.వ. ఎగుడు దిగుడులు. మిట్టపెత్తనములు వి.బ.వ. మెరకమీద కూర్చుండి చేసే పెత్తనం. మిట్టమిట్టు వి. ఎక్కువ మెరక ప్రదేశం, అత్యున్నత ప్రదేశం. గా.హరి. పూ. 895 పం; విణ. అత్యున్నతం, మిక్కిలి ఎత్తైనది. మిట్టలు వి.బ.వ. చిన్న నల్లటిచేపలు. మిట్టనట్టి వి. అడుగు పైన మిట్టగాఉండి దబ్బించుతోఉండే మట్టిపాత్ర. మిట్టనల్ప వి. వాటను సాగగొట్టి అడుగు మూసేటప్పుడు వాడే నలవ. మిట్టనల్ప చూ. మట్టము. వి. ఆరుపడును పాత్రలమీద నునుపు, గట్టితనం రావటానికీ సర్వేనలవ.

మిట్టాడు చూ. మిట్టు.

మిట్టించు చూ. మిట్టు.

మిట్టివడు చూ. మిట్టు.

మిట్టిపాటు చూ. మిట్టు.

మిట్టిమిట్టివడు చూ. మిట్టు.

మిట్ట వి. 1. మీటు. కు.నం. 2.32; 2. ఉత్పతనం, ఎగిరి పడటం; 3. చలనం; అ.క్రి. ఎగురు, ఉత్పతమగు. శృం.నై. 3.85,

కొలా. మిట్టో. వంగు; నా. మిట్టో-.

మూ.ద.ద్రా. మూ.మ.ద్రా. *మిట్.

మిట్టాడు అ.క్రి. నంచరించు, తెరుగు. కాశీ. 5.267. < మిట్టు + ఆడు. మిట్టించు అ.క్రి. 1. ఉబుకు, నిగుడు. భాగ-

9.608; 2. అతిశయించు, అతిశయింపు. గౌ.హరి.హ. 993 పం; 3. మిడికెగయ, పైకెగురు. పాండు. 3.150. <మిట్ట+ఇంచు. మిట్టివడు అ.క్రి. 1. (ఇది కొన్నిచోట్ల పదాంతర వ్యవధానంతో కనబడుతోంది) ఎగిరివడు. కు.నం. 11.40; 2. గర్వంతో తుక్కు, ఎగిసివడు. భాస్క. రా. సుందర. 336; 3. అదిరివడు, ఉలికిపడు, భయోదులతో చలించు. భాగ. 6.516. మిట్టిపాటు వి. మిట్టిపడటం. గౌ.హరి.హ. 1230. పం. మిట్టిమిట్టివడు రూ. మిడిమిడిపడు. అ.క్రి. ఎగిరెగిరివడు. భార.ప్రదీప. 1.377. మిట్టు వి.బ.వ. బండివెనుకబరువైతే నొగలు పైకి లేవటం.

మిట్ట రూ.చూ. మెట్టు, మెట్టా. వి. మూలలు కొలవటానికి రాపివనివాళ్ళు వాడే పరికరం.

మిట్టబాయి వి. చౌకందాయి, నల్పదరంగా ఉండే చుట్టుగోడ ఉన్న బావి.

మిట్ట చూ. మిట్టు.

మిథాకోరు రూ.చూ. ముథాకోరు. వి. హద్దుమీరిపోయే వ్యక్తి. మిథాయి¹ వి. (నంగీత) ఒక స్వరస్థాయి. బసవ. 3.938.

మిథాయి² రూ. మిటాయి. వి. మదురమైన భక్ష్యవిశేషం.

నం. మిట్ట-, మృట్ట-. తియ్యని; ప్రా. మిట్ట-, మట్ట-, అ.బెం.ఒ. మిథా.; నే. మిథో.; హిం. మిథాఈ. తీపిపదార్థం; పం. మిట్టా.; సిం. మిథో.; గు. మిథు. క. మిటాయి, మిథాయి.; త. మిట్టాయ్, మిట్టాయి. మిథాయి.

<హిం. మిథాఈ.

మిథాయికొమ్ము వి. ఒకరకం మిటాయి.

మిథాయిగర్ వి. మిథాయిచేసి అమ్మేవాడు.

హిం. మిథాయి.; పార-గార్.;

త. మిట్టాయ్-, క్కారన్. మిథాయిచేసి అమ్మేవాడు.

<హిం. మిథాయి+పార-గార్.

మిథత రూ.చూ. మిథుత. వి. 1. శలభం. ఒకరకం ఎగిరే పురుగు; 2. గుర్రం మరమ్మగ్గం పొరుగుకు మొదట దిగించిన చెక్క.

మిథతకమ్మ వి. నేతలో నిలువపోగు తెగి ముడుచుకు పోయినప్పుడు నేత పడకుండా గుండ్రంగా వచ్చిన వెలితి. మిథతకమ్మవడు వి. నేతలో నిలువపోగు తెగి ముడుచుకు పోయినప్పుడు నేత పడకుండా గుండ్రంగా వచ్చిన వెలితి.

మిథద వి. దాన్యం నిలవ చేసే పెద్ద బుట్ట, గాదె.

మిథమిద వి. కోపంతో చూడటంలోని అనుకరణం. బసవ. 115 పు.

మిథనట్టి(-చట్టి) రూ. మిథనట్టి. వి. అడుగుపైన మిట్టగా ఉండి దబ్బించుతో ఉండే మట్టిపాత్ర.

మిథనరము రూ. మెదనరం. వి. 1. ఎగురుబోతుతనం; 2. పెదనరం; 3. ఎగిరిపడే వ్యాధి; 4. ఒకరకం వాతపు జబ్బు, జెబ్బులువాచి పశువు నడవలేని జబ్బు.

మిథనరల్గము వి. 1. మిట్టమర్యాహ్నం పెట్టిన లగ్నం; 2. పట్టపగలు.

మిథనరల్గము చూ. మిథనరము.

మిడి¹ చూ. మిడియ. వి. 1. గర్వం, మిడిసిపాటు. భార. శల్య. 2.64; 2. కాంతి, జిగి. హంస. 3.4; విణ. 1. గర్వితుడు, మిడిసిపాటున్నవాడు. దశకు. 7.71; 2. పైకులికినది. రం.రా.ఉ. 20పు. 21 పం.; 3. తీక్షణమైంది, వేడైంది. ఇందు. 3.12; 4. ఉన్నతం. కృ.శకు. 2.220.

క. మిడి. పైకి ఉబకటం.

మిడికాడు వి. గర్వితుడు, మిడిసిపాటు కలవాడు. అచ్చ.రా. 4.71. మిడిగండ్లవాన వి. పెద్ద భారలతో పడే వాన. మిడిగర వి. పైరు పొట్టమీద నిటారుగా మొలచిన ఆకు. మిడిగుంజ వి. 1. పడుగు ఎంట్లు అల్లుచేయటానికి ఆరుబయటరాపి రెండోవైపున కట్టటానికి పాతినగూటం; 2. నేతబయలులో చివర పాతిన కొయ్య. మిడిగుడ్డు రూ.చూ. మిడిగుడ్డు. వి.బ.వ. మిట్టగుడ్డు, పైకులికిన కంటి గుడ్డు. తాళ్ల.నం. 7.44. మిడిగూటం. రూ. మిడిగూటాం. వి. 1. మగ్గం గుండలో పావుచెక్కల దిగింపుకు పాతిన కొయ్య; 2. నేతబయలులో చివరపాతిన కొయ్య. మిడిగూటంతాడు వి. పావుచెక్కను గూటానికి దిగించే వెనకలాడు. మిడిగూటాం రూ.చూ. మిడిగూటం. వి. 1. మగ్గం గుండలో పావుచెక్కల దిగింపుకు పాతిన కొయ్య; 2. నేతబయలులో చివరపాతిన కొయ్య. మిడిగొను(కొను) న.క్రి. మెరయు. హంస. 4.101. మిడిగ్రుద్దవాడు విణ. ఉన్నేట్రుడు, మిట్టగుద్దవాడు. అం. రా. 2.121. మిడిగ్రుద్దు రూ. మిడిగుద్దు. వి.బ.వ. మిట్టగుద్దు, పైకులికిన కంటిగుద్దు. భార.ఆరణ్య. 1.300. మిడిదరి(-తరి) వి. పెద్ద తల, శిరసు, తల. సిం.ద్వా. 4.51. మిడిదేలు(-తేలు) అ.క్రి. గడిదీరు. మిడిదొమ్మ వి. తిరుగుకూ తిరుగుకూ గొడ్డు చచ్చిపోయే జబ్బు. మిడినల్లి రూ. మిజ్జల్లి. వి. తుక్కుపురుగు, ఒకరకం పురుగు. మిడివాగు రూ. మిడునాగు, మిడ్నాగు. వి. ఎగిరెగిరి పడే సర్పవిశేషం. చంద్రాంగ. 29. మిడివండ్లవాడు విణ. ఎత్తైన పళ్ళు కలవాడు. మిడివండ్లు వి.బ.వ. ఎత్తైన. పళ్ళు. దల్లా. 4. మిడిపోవు న.క్రి. కాంతిని పోగొట్టుకొను. మిడిమంచుమబ్బు వి. నూర్చుడు కనబడకుండా అడ్డుపడే మబ్బు. మిడిమాను వి. ఏకాంతో ఒకభాగం, మనిషి తొక్కేలేక లాగే ఎటవాలు కొయ్య. మిడిమిడి విణ. 1. మిక్కిలి తీక్షణం. వార్మి. 2.90; 2. మిక్కిలి అల్పం; 3. సగంసగం. మిడిమూలము వి. మిడిసిపాటు. తాళ్ల.నం. 14.192. మిడిమేలము విణ. 1. మిడిసిపాటు కలది, గర్వితం. సు.శ. 4; 2. ఉపద్రవకరం, బాదకం. ఉ.రా. 6.273; వి. 1. ఉపద్రవం, కీడు. విజయ. 3.36; 2. గర్వం. మిడిసిపాటు. ఉ.హరిశ్చ. 3.31. మిడ్మల్లి. రూ.చూ. మిడినల్లి. వి. తుక్కు పురుగు, ఒకరకం పురుగు. మిడ్నాగు రూ.చూ. మిడినాగు. వి. ఎగిరెగిరి పడే పాము.

మిడి² వి. వేటసాధనం, పి. శకు. 1.116.

మిడిబద్ద వి. వేటకుపయోగించే సాధన విశేషం. మిడిబోను వి. జంతువులు మొ. వాటిని పట్టే కపట యంత్రం. యయా. 2.19. మిడిమాసి వి. కూరుడు. మిడివిల్లు వి. ఉండ

విల్లు. క. మిడివిల్. వెదురుతో చేసిన విల్లు.
మిడికిపాటు చూ. మిడుకు.²
మిడికించు చూ. మిడుకు.³
మిడితిగోడ వి. మట్టితో కట్టిన గోడ.
మిడిమిట్లు వి.బ.వ. మిక్కిలి మిట్టలు. వేంక. పంచ.
3.134.

మిడియ వి. వేదవాక్యం. పరమ. 2.112.

మిడియు అ.క్రి. 1. పైకుబుకు. కు.నం. 6.37; 2. మిట్టు, పైకెగయు. వేంక.పంచ. 2.109; 3. తూలు. మను. 4.102; 4. తీక్షమగు. కకుత్స్థ. 1.164; 5. భయాదులతో ఏగనివడు, అదిరివడు. కకుత్స్థ. 2.133;

క. మిడి. వంగు, ఎగరగొట్టు, పైకుబుకు, గర్వించు, గర్వం; మీంట్లు. గెంతు, ఎగురు; నా. మిట్ట. గెంతు.

మిడివోవు అ.క్రి. 1. క్షీణించు, తగ్గు. గౌ.హరి.పూ. 2120; 2. బొక్కు, తప్పిపోవు, 7వించు. రామవ. 4.237. <మిడియు + వోవు. మిడిసివడు అ.క్రి. 1. (కోపం, గర్వం మొ. వాటివల్ల) తుక్కు, మిట్టిపడు. హరి.పూ. 5.245; 2. మీదికెగయు, ఉత్పతతమగు. నరన. 3.60. మిడిసిపాటు వి. మిట్టిపాటు, గర్వాదుల వల్ల కలిగే తుక్కు.

మిడివోవు చూ. మిడియు.

మిడిసివడు చూ. మిడియు.

మిడిసిపాటు చూ. మిడియు.

మిడుకరించు చూ. మిడుకు³

మిడుకు¹ చూ. మిడియు. రూ. మెడుకు. అ.క్రి. తుక్కు, ఎగిరివడు, గర్వంతో మిడిసిపడు. భార.ప్రదో. 2.91.

క. మిడి. తుక్కు. ఎగురు, గెంతు. మీంట్లు. గెంతు, మీటు. గెంతటం, ఎగరటం, చాటటం, మిడుకు. బడికి ఉండు; కొలా. మిట్ట-(మిట్ట-). చాటు; నా. మిట్ట. గెంతు.

మిడుకు² అ.క్రి. 1. పరితపించు. భార.కాంతి. 3.370; 2. పైకుబుకు. కైమినిరా. 3.26.

క. మిడుకు, మిడుగు. పరితపించు, మిడ, మిట్టనె. పరితాపం; మ. మిట్టుక. పరితపించు.

మిడికిపాటు అ.క్రి. పరితపించు, పరితాపం పొందు. వరాహ. 12.64.

మిడుకు³ రూ. మిడుకు. అ.క్రి. 1. కదలు, చలించు. నిర్వ. రా. 10.28; 2. నంచరించు. మార్క. 2.261.

క. మిడుకు. కదలు, తోయు; త. మీటుకు. తొందర పడు, నంచరించు, మీటుకుక్కు. నడుపు. తోలు. మ. మీటుకుక్కుక. తోలు; గోం. మిడ్డింగ్, మిడ్డింగ్-ఐ. తిరుగు, మిడ్ పుత్త. వేటాడు.

మిడికించు స.క్రి. 1. తిప్పు, చలింపచేయ. క్రిడా. 226; 2. మండించు, కాల్చు. సిం. ద్వా. 3.58. క. మీటుకిను, మీటుగరిను. కళ్ళను అకస్మాత్తుగా తెరచి మూయు-మిడుకరించు స.క్రి. కళ్ళమీటకరించు. మిడుకు మిడుకు రూ.చూ. మిడుమిడుకు. వి. కాంతి నన్నగిల్లటంలో ఆయ్యే అనుకరణం. మిడుకుమిడుకుమమ (-అమ) రూ.చూ.

మిడుమిడుకను. అ.క్రి. తేజోహీనమగు. మిడుమిడమిడుకు అ.క్రి. మీటకరించు. పండి. చ. 2-4-15. మిడుమిడుకను రూ. మిడుకుమిడుకుమను. అ.క్రి. తేజోవిహీనమగు. భాగ. 8.290. మిడుమిడుకు రూ. మిడుకుమిడుకు. వి. కాంతి నన్నగిల్లటంలో ఆయ్యే అనుకరణం.

మిడుకు⁴ అ.క్రి. 1. బతుకు, జీవించు. భార. భీష్మ. 2.62; 2. కోపంతో చూచు. బనవ. 4.729. 3. తూలు. రం. రా. ఉ. 16వు. 2వం; 4. ఎండు. శప్పించు. గౌ. హరి. పూ. 1810; 5. మండు. సిం. ద్వా. 7.105; వి. 1. మిడిసిపడేవాడు. హర. 5.10; 2. మిడిసిపాటు, మిట్టిపడు. ఇందు. 4.37; 3. జీవం.

మిడుకుమూలు అ.క్రి. చచ్చు. ఉ. హరి. 3.53.

మిడుగు రూ. మిణుగు. వి. 1. చీలమండ, గుల్పం. ద్వి. పరమ. వి. 4.315వు; 2. కఠినశిల.

మిడుగులాయి వి. కఠినశిల. ఆం. భా. 2.29.

మిడుగు రూ. మిణుగు. వి. మిడుగురు, స్ఫురింగం, అగ్నికణం. భాగ. 10ఉ. 909.

మిడుగులు రూ. మిణుగురు, మిణుంగురు, మిణుగులు, మినకర, మినుగులు. వి. 1. ఖద్యోతం, మిణుగురు పురుగు. భార. ఆరణ్య. 3.179; 2. విస్ఫురింగం, అగ్ని కణం. భాస్క. రా. యు. 1216. క. మిడుకుజు, అగ్ని కణం. మిడుగులు(బురువు) రూ. మిడుగులు(బుర్వు), మిణుగులు(బురువు, మిణుగులు(బుర్వు, మినుగురుపురుగు. వి. చీకటివేళ తళతళమెరుస్తూఎగిరే ఒకజాతిపురుగు, ఖద్యోతం ముచు. 1.36. మిడుగులు(బుర్వు) రూ. మా మిడుగులు(బురువు. వి. ఖద్యోతం.

మిడుచు స.క్రి. (వేళ్ళు) విరుచు, (మెలిక) విరుచు. భార. విరా. 2.356; 2. ద్రవద్రవ్యాన్ని బొట్టుబొట్టుగా ఇచ్చు, కొంచెం కొంచెంగా పెట్టు. హరి. పూ. 5.219.

క. మిడి. మెలికలు విరుచు; పర్తి. మిట్ కివ్.

మిడుత రూ. మిడత. వి. శలదం, ఒకరకం ఎగిరేపురుగు. భార. నవా. 1.133.

క. మిడిచె, మిడితె, మిడతె, మిడుచు. మిడత; త. వెట్టుక్కిలి. పెద్దమిడత, ఎట్టికో. మిడత; మ. ఎట్టిలో, వెట్టిలో. మిడత; కో. మిట్ల. మిడత; తా. మిట్స్సు. మిడత; పర్తి. మీటక. మిడత; కొలా. మిట్టె. మిడత. పో. చూ. మటచి. మిడత.

మిడువాగు రూ.చూ. మిణ్నాగు. వి. ఎగిరెగిరి పడే పాము. మిడుమిడమిడుకు చూ. మిడుకు³.

మిడుమిడుకను చూ. మిడుకు³.

మిడుమిడుకు చూ. మిడుకు³.

మిడును వి. ఎండినమామిడి ముట్టెలను నానబెట్టి ఆ రసంతో చేసే పచ్చడి.

మిడ్కు రూ.చూ. మిడుకు³. అ.క్రి. ఆయ్యో ఆయ్యో అని ఏమి తోచక తిరుగు.

మిద్వి చూ. మిర్వి. వి. 1. మిరపపండురంగు; 2. ఆరుద్ర పురుగురంగు.

మిద్విరంగు రూ.చూ. మిర్విరంగు. వి. 1. మిరప్పండు

రంగు ; 2. ఆరుద్ర పురుగురంగు.
విద్యుట్టి రూ.చూ. మిదనట్టి. వి. అడుగుపైన మిట్టగా ఉండి
దబ్బించుతో ఉండే మట్టిపాత్ర.

మిణకరము చూ. మిడుకు² వి. ఏమిలోచక తిరగటం.

మిణకరించు అ.క్రి. ఏమిలోచక భ్రమించు.

మిణకరించు చూ. మిణకరము.

మిణుకు రూ.చూ. మినుకు¹. వి. తళుకు.

మిణుగు రూ.చూ. మిడుగు. వి. కఠినకీల.

మిణుగురు రూ.చూ. మిడుగులు. వి. అగ్నికణం.

మిణుంగురు రూ. చూ. మిడుగులు. వి. చీకటిలో తళతళ

మెరుస్తూ ఎగిరే కీటకం. హర. 6.80.

మిణుగు రూ.చూ. మిడుగు. వి. మిణుగురు పురుగు.

మిణుగురు రూ. చూ. మిడుగులు. వి. మిణుగురుపురుగు.

పల్నా. ప. 11.

మిణుగురుబూచి వి. ఖద్యోతం. మిణుగురుమెలుపు వి.

నిపించటమే కాని దానిలో ఏమిలేకుండటం. వేంక.

అం. 79.

మిణుగులు రూ.చూ. మిడుగులు. వి. స్ఫులింగం, అగ్నికణం.

ఉ. హరి. 4.109.

మిణుగులుబురువు రూ. చూ. మిడుగులుబురువు.

వి. చీకట్లో తళతళ మెరుస్తూ ఎగిరే ఒకజాతిపురుగు.

ఖద్యోతం. మిణుగులుబుర్వ రూ. చూ. మిడుగులు

బురువు. వి. చీకటిలో తళతళమెరుస్తూ ఎగిరే ఒకజాతి

కీటకం, ఖద్యోతం. విప్ర. 8.62.

మింటముక్కిడివల చూ. మిన్ను.

మింటబెట్టివదీవము చూ. మిన్ను.

మింటికావరులు చూ. మిన్ను.

మింటికాపురంబులవారు చూ. మిన్ను.

మింటికివేలకుసూత్రవట్టు చూ. మిన్ను.

మింటికిమంటికిదారమువన్ను చూ. మిన్ను.

మింటికిమంటికిసూత్రమువన్ను చూ. మిన్ను.

మింటిచూలి చూ. మిన్ను.

మింటిచెట్టు చూ. మిన్ను.

మింటితెరువరి చూ. మిన్ను.

మింటిపాదవగు చూ. మిన్ను.

మింటిమానికము చూ. మిన్ను.

మింటిమాను చూ. మిన్ను.

మింటిముక్కిడివల చూ. మిన్ను.

మింటిసికవేల్పు చూ. మిన్ను.

మింటికొండి వి. నొగచీల, గొర్రు, గుంటక మొ వాటి దిండులో

నొగలు దూర్చి వెనకవైపు కొట్టేమేకు.

మిండ¹ రూ.చూ. మిండడు. వి. విటుడు. భీమ. 3.212.

మిండకోర వి. కులట. మిండగము వి. జారత్వం.

మిండగాడు రూ.చూ. మిండగీడు. వి. విటుడు. నిరంకు.

4.36. మిండగీడు రూ. మిండగాడు. వి. విటుడు. పల్నా.

3.157. మిండజంగము వి. కాముకుడైన జంగము. హర.

1.15. మిండత వి. జారిణి, రంకుటాలు. వేంక. పంచ.

4.424, గౌ. హరి. ఉ. 1063వం. మిండతనము వి. జారత్వం.

మిండతనవి వి. కాముకుడైన లాపసుడు. రామాద్య.

2.110. మిండతుమ్మెద వి. మగతుమ్మెద. శృం. నై. 7.17.

మిండప్రాయము వి. యవ్వనం. ద్వి. భాగ. 4.2009.

మిండముండ వి. జారిణి, వేళ్ళ. క్రిడా. 214. మిండ

మేఘము వి. పెద్దమబ్బు. మిండరి విణ. విటనంబందమైన.

<మిండ¹ + అరి. మిండరిమాటలు వి.బ.వ. విటనంబంద

మైన మాటలు. మిండతీకము వి. రంకు, జారత్వం. ఉ.

హరి. 1.67. మిండలకోరి వి. 1. మిండత, జారిణి;

2. ముప్పైఆరు ఏళ్ళన్న శ్రీ. మిండవడ్డి వి. ఎక్కువవడ్డి.

మిండాటము వి. జారత్వం. రంకుతనం. దశకు. 5.58.

మిండ² వి. రక్తపుచ్చిక, నలకళ్ళపాము. అం. భా. 2.87.

మిండడు రూ. మిండ¹. వి. 1. అరికుడు, శ్రేష్ఠుడు, అధికం,

పెద్ద. ఉ. హరి. 5.182; 2. తరుణం, లేతది. వి. 1.

పురుషుడు. శృం. నై. 7.17; 2. విటుడు. సిం. ద్వా.

4.228.

నం. మింథ-, మేథ-. పురుష చిహ్నం; ప్రా.

అ.మా. మింథ-, మేంథ-; కై.మహా. మింథ-; పా.

మేంథ-;

క. మింథ; త. మిణ్ణన్.

<ప్రా. మింథ-.

మిండాటము చూ. మిండ¹.

మిణ్ణక రూ. మిన్నక. వి. నెమ్మడిగా, మౌనంగా, చల్లగా

మొ.వి. కలకడ కాననం. క్రి.శ. 972.

క. మినుకు. చిన్న గొంతుతో మాట్లాడు, గునగున

లాడు; ట. ముణుముణు. అస్పష్టంగా మాట్లాడు,

గొణుగు, ముణుకుని. అయిష్టతను తెలియపరిచే ద్వని,

ముణ్ణెలె. నడిగేవాడు; త. మిణుమిణు (-ప్పి-,

-త్త-). గునగునలాడు, గొణుగు, మిణుముణు (-ప్పి-,

-త్త-). ముణుముణు (-ప్పి-, -త్త-). గునగునలాడు,

ముణంకు (ముణంకి-). నెమ్మడిగా మాట్లాడు, గొణుగు,

గునగునలాడు, ముణక్కమ్. గునగునలాడు, గొణుగు,

మిణ్ణు. (చిన్నపిల్లలవలె) పిచ్చిమాటలాడు, వదరు,

మృదువుగా మాట్లాడు, మిణ్ణెలె. (బిడ్డ) వచ్చిరాని మాట

లాడు, అస్పష్టంగా మాట్లాడు; మ. మిణుమిణుక్క.

అస్పష్టంగా మాట్లాడు, గునగునలాడు, మిండుక.

అస్పష్టంగా మాట్లాడు, మాట్లాడటానికి ప్రయత్నం చేయు,

మింటొట్టమ్. మాట్లాడటానికి నోరు తెరుచు, మింటొతె.

శబ్దం బయటికి రాకుండా మాట్లాడు, ముణ్ణెముణ్ణెన.

గొణుగుడు;

ప్రా. ముణుముణ్ణె. నణుగు; మరా. మిణ్ మిణ్.

లో గొంతుతో మాట్లాడు, అస్పష్టంగా మాట్లాడు.

మిణ్ణల్లి చూ. మిడి¹.

మిణ్ణగు చూ. మిడి¹.

మితంకాల్పు వి. ఎర్రగాల్పు, ఇటుక మొ.వి సరిగా కాలటం.

నం. మిత-, పరిమితిగల.

<నం. మిత- + -ము + కాల్పు.

మితువురాయి వి. అబ్బుగుల్ల, సున్నం తయారీకి ఉపయోగపడే

భూమినుంచి లభించే ఇనుములో కలిసిన సుద్ద వంటి

పదార్థం.

మిత్త వి. స్నేహితుడు.

సం. మిత్త- స్నేహితుడు ; ప్రా. మిత్త- ; అ.మా. మిత్త- ; పా. మిత్త-.

<ప్రా. మిత్త-.

మిత్తవాన్ వి. నాన్నకు స్నేహితుడు. మిత్తబావ వి. బావకు స్నేహితుడు. మిత్తమామ వి. మామకు స్నేహితుడు. మిత్తమ్మ వి. పూరీ జగన్నాథస్వామివారి ప్రసాదాన్నిగాని ఇంకే దేవుని ప్రసాదాన్నిగాని సాక్షిగా పెట్టుకొని ఇద్దరు మనుష్యులు ప్రమాణం చేసుకొని స్నేహితులయిన వ్యక్తులు.

<మిత్త+అమ్మ. మిత్తయ్య వి. పూరీ జగన్నాథస్వామి వారి ప్రసాదాన్నిగాని ఇంకేదేవుడి ప్రసాదాన్నిగాని సాక్షిగా పెట్టుకొని ఇద్దరు మనుష్యులు ప్రమాణం చేసుకొని స్నేహితులైన వ్యక్తులు. <మిత్త+అయ్య.

మిత్తి¹ వి. 1 మృత్యుదేవత, మరణాదిదేవత. భార.ఆరణ్య. 1.74 ; 2. మరణం. భార.ఉద్యో. 2.82.

సం. మృత్యు- చావు, మృత్యుదేవత ; ప్రా. మచ్చు, మచ్చు, మిచ్చ- ; తై. మహా. పా. మచ్చు ; శా. మిచ్చు ;

క. మిత్తు. చావు.

<సం. మృత్యు-.

మిత్తికూడు వి. ప్రేతల నుద్దేశించి ఇచ్చే ఆహారం. చచ్చినవారి నుద్దేశించి పెట్టే ఆహారం. మిత్తికూళ్లదొంగ వి. ప్రేతల నుద్దేశించి పెట్టే అన్నం దొంగిలించేవాడు. వేమ. 3.249. మిత్తిగొంగ వి. మృత్యుంజయుడు, శివుడు. ఆం.నా. సం.దేవ. 6. మిత్తిచూలు వి. కేతుగ్రహం. మిత్తిబియ్యము వి. చేటలో పోసి పెళ్ళికొడుకు పైనుంచి తిప్పి మంగలివాడి కిచ్చే బియ్యం. మిత్తిమిత్తి వి. మృత్యుంజయుడు, శివుడు. సాంబ.దేవ. 3. చావుకుచావు అని వ్య. మిత్తిరాహుత్తి వి. ఒకజాతి కోడి. మిత్తివేటకారు వి. శివుడు. అచ్చ.రా. ఆయోధ్యా. 115. మిత్తిసూడు వి. శివుడు. మృత్యువుకు శత్రువు అని వ్య.

మిత్తి² వి. లతా విశేషం, ఒకజాతి తీగ. ఆం.బా. 2.67.

మిత్తిక వి. మన్ను.

సం. మృత్తికా- మట్టి ; ప్రా. మట్టిఅ, మట్టియా, మట్టి, మిత్తిఅ ; పా. మత్తికా ; అ.బెం.ఒ. మాటి ; హిం. మాటి, మాటి, మట్టి, మిట్టి ; ల. మిట్టి ; సిం. మిటి ; గు. మాటి, మాటి.

<సం. మృత్తికా.

మిత్తు చూ. మిత్తి¹. విణ. మిక్కుటం, అదికం. కవిక. 4.72.

మిత్తురుడు వి. స్నేహితుడు, చెలికాడు. అచ్చ.రా.య. 219.

సం. మిత్త- స్నేహితుడు, స్నేహం ; ప్రా.పా. మిత్త- స్నేహితుడు ; కు. మిత ; నే. మిత ; అ. మిత, మితా ; పం. మిత్త ; మిత్తుడు ; సిం. మిత్తు- స్నేహితుడు, బంధువు.

<సం. మిత్త-.

మిత్రలాభం వి. అంచులో నేసే ఒకరకం డిజైను.

సం. మిత్రలాభ- స్నేహితులను సంపాదించటం,

హితోపదేశంలోని ఒక భాగం.

<సం. మిత్రలాభ- (అర్థవిపరీ).)

మిత్రవిందె వి. వగలాడి.

సం. మిత్రవింద- అగ్ని, మిత్రవిందా. కృష్ణుని భార్య.

<సం. మిత్రవిందా.

మిదిల వి. జనకుని రాజదాని, విదేహనగరి.

సం. మిథిలా. ఒక నగరం ; ప్రా. మిదిలా.

<ప్రా. మిదిలా.

మిదిలదొర వి, జనకమహారాజు. అచ్చ.రా.కృష్ణిం. 51.

మిద్ది రూ.చూ. మిద్దియ. వి. 1. భవంతి, రాతి కప్పగాని, మట్టి కప్పగాని కల ఇల్లు ; 2. బట్టిపొయ్యిమీద అంతస్తు. మిద్దికడ్డి వి. మిద్దె గోడలమీద వేసే అడ్డుకడ్డి.

మిద్దియ రూ. మిద్ది, మిద్దె. వి. 1. ఉంగరం. శివ.సా. 336 ; 2. సౌధం, మేడ, హర్మ్యం. కువ.చ. 1.71 ; 3. దాదా, దద్దళం, మాడుపుమీద చదునుగా పలకలు కప్పి గచ్చు పూసిన కప్ప. అచ్చ.రా.నుండర. 9, యు. 280 ; 4. తామరపువ్వు మొ. వాటిలోని దుద్దు. దిమ్మె. నీలా. 3.37 ; 5. ఉంగరం మీద దిమ్మలా ఏర్పరచిన తదవయవ విశేషం ; 6. రాతిమేడ.

తు. మెత్తిగె. మేడ పైరాగానికి మెట్లు ; త. మెత్తె, మెత్తెవీలు. అంతస్తుగల ఇల్లు, పై అంతస్తు ; కో. మెద్. మేడమీది గది.

మిద్దె రూ.చూ. మిద్దియ. వి. 1. దాదా, దద్దళం. అము. 4.127 ; 2. సౌధం, మేడ, హర్మ్యం ; 3. ఉంగరం ; 4. తామరపువ్వు మొ. వాటిలోని దుద్దు, దిమ్మ ; 5. భవంతి, రాతికప్పగాని మట్టికప్పగాని గల ఇల్లు.

మిద్దెగూన వి. వాననీళ్ళు పోవటానికి ఇంటి కప్పుకు పెట్టే గుండ్రటి మట్టిగొట్టం. మిద్దెజుట్టు వి. తామరపువ్వులోని దుద్దులా ఉండే జుట్టు. మిద్దెతూము వి. వాననీళ్ళు పోవటానికి ఇంటి కప్పుకు పెట్టే గుండ్రటి మట్టి గొట్టం. మిద్దెదోనె వి. వాననీళ్ళు పోవటానికి ఇంటి కప్పుకు పెట్టే గుండ్రటి మట్టిగొట్టం. మిద్దెవరం వి. పిట్టగోడ. మిద్దెబొంగు వి. వాననీళ్ళు పోవటానికి ఇంటి కప్పుకు పెట్టే గుండ్రటి మట్టిగొట్టం.

మిన వి. కాంతి, వెల్లురు.

మినకర రూ.చూ. మిడుగులు. వి. అగ్నికణం, నిప్పురవ్వ. మినమిన వి. 1. ఎక్కువ మెరవటంలోని అనుకరణం. పండి.చ. 2.162 ప. ; 2. చూడటంలోని అనుకరణం. పద్మ. 9.88 ; 3. తళతళకాంతి. చంద్రాంగ. 3.53. మినమినవివాదు విణ. చక్కనై నున్ననై నవాడు, మేదురుడు. ఆం.బా. 3.10. మినమినమను అ.క్రి. తళతళ ప్రకాశించు. అష్టమ.క. 1.40 ప. 9 పం. <మినమిన+అను. మినమినలాడు అ.క్రి. మినమినమని మెరయు. <మినమిన+-లు+అడు.

మినగిరి వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క.

మినహా వి. 1. తక్కువ, తగ్గింపు ; 2. అసాధారణమయిన ; 3. మినాయంపులో చేరిన.

హం. మిన్ హా. తక్కువ చేయబడిన; ఉ.అర.
మిన్ హా. తక్కువచేయబడిన. అన్నిటినుంచి విడదీయ
బడిన;

క. మినాహా.

< ఉ. మిన్ హా.

మినహాయించు(-ఇంచు³) రూ. మినాయించు. న.క్రి. 1.
తీసివేయు, తగ్గించు; 2. తోసివేయు. మినహాయించు రూ.
వినాయించు. వి. తగ్గించు, తీసివేత, వ్యవకలనం.

మినాభూమి వి. ఈరికి ఆనుకునిఉన్న గవర్నమెంటుభూమి,
కావలిస్తే పట్టారివ్వటానికి వీలైంది.

నం. భూమి-. నేల; హం. ఉ. మిన్ హా. మిగులు;

< ఉ. మిన్ హా + నం. భూమి-.

మినాయించు రూ.చూ. మినహాయించు. న.క్రి. 1. తోసివేయు;
2. తీసివేయు.

మిను రూ.చూ. మిన్ను. వి.బి. అనా. ఆకాశం. వరాహ.
4.148.

మినుచూలు వి. నదన్యంతుడు, వాయువు. మినుజుట్టుదేవర
వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. మినుకేరులు వి.బ.వ. వేల్పులు,
గగనపీఠి విహారులు. మినుక్రోవరులు వి.బ.వ. గగనపీఠి
విహారులు, వేల్పులు. మినునినుగు రూ.చూ. మినునినువు.
వి. నదన్యంతుడు, వాయువు. మినునినువు రూ. మిను
నినుగు. వి. నదన్యంతుడు, వాయువు. అచ్చ.రా.యు.
30. మినుబావి వి. ఆకాశగంగ, సురదీర్ఘిక. మృత్యు. 1.11.
మినుమావికము వి. చదలుకెంపు, నూర్కుడు. మినురతవము
వి. నభోమణి, నూర్కుడు. అం.భా. 1.81. మినువాక రూ.
మిన్నువాక, మిన్నాక. వి. ఆకాశగంగ. పె.శకు. 1.13.
మినువాకతోబుట్టువు వి. శూద్రుడు. సాంబ. మాన. 3.
మినుసికగలాడు విణ. శివుడు. అం.భా. 1.37 మినుసికదేవర
వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. మినుసికలాడు వి. వ్యోమకేశుడు,
శివుడు. మినుసికవలంతి రూ. మినుసిగవలంతి. వి. శివుడు.
అచ్చ.రా.బాల. 68. మినుసికవాడు విణ. శివుడు. అచ్చ.
రా.యు. 527. మినుసిగదయ్యము వి. వ్యోమకేశుడు, ఈశ్వ
రుడు. మృత్యు. 2.32, అం.నా.నం.దేవ. 6. మినుసిగదేవర
వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. ఇందు. 2.50. మినుసిగవలంతి
రూ.చూ. మినుసికవలంతి. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు.
మినుసిగవేల్పు వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. మినుసిగవేల్పు
జక్కి వి. వ్యోమకేశుని వాహనం, నంది.

మినుకంత చూ. మినుకు¹.

మినుకారు చూ. మినుకు¹.

మినుకు¹ రూ. మినుకు, మినుకు¹. వి. 1. వస్త్రై, తాళిదొట్టు.
భాగ. 9.42; 2. కరణం. రామాభ్యు. 6.42; 3. ఒకరకం
బంగారు నాణెం. పాండు 4.166; 4. తళతళకాంతి,
కాంతి. వసు. 1.6; 5. తళకు; విణ. 1. న్వల్పమయిన.
తాళ్ళ. నం. 11.3.112; 2. మినమిన కాంతికల. విజయ.
1.85; అ.క్రి. మినమిన ప్రకాశించు, తళతళ ప్రకాశించు.
దా. 3.145.

క. మిణ. మెరవటం, ప్రకాశించటం, మిణకు,
మిణుకు. ప్రకాశించు. మిను, మిని. మెరుపు, తళతళ

కాంతి, మినుకు, మినుగు. ప్రకాశించు. మెరియు,
మించు. ప్రకాశించు, మిన్. నక్షత్రం; కొడ. మిన్న-.
(మిన్ని-). మెరియు, తళతళలాడు; తు. మెణమిణ.
తళతళ మెరియు, ప్రకాశించు, మెను. ప్రకాశం, కాంతి,
మిణుకు, మెణకు, మెణుకు. మెరవటం; త. మిణ
కుని, మెణకుని, మెణుకుని, మెన్ చుని, మెంచుని,
మించుని. మెరయు, ప్రకాశించు, తళతళలాడు, మిన
ణ్ణుక. ప్రకాశించు, మిణుప్ప. మెరయు, మిన్. నక్ష
త్రం, మిణ్. మెరుపు, ప్రకాశం, కాంతి, మిణ్ణిణ్. మిణు
గురు, మిణుంకు (మిణుంకి) ప్రకాశించు, మెరయు,
మిణ్ణిల్. వెలుగు, మెరిసే నాణెం మిణుక్కు.
(మిణుక్కి). మెరుగుపెట్టు, అందంగా తీర్చు. మిణుక్కుమ్,
మిణుక్కుల్. మెరపు, కాంతి, ప్రదర్శన, మిణ్. నక్షత్రం;
మ. మిణుక్కు. ప్రకాశించు, మెరియు, మిణ్ణిల్. మెరుపు,
మిన్న. కాంతి, కర్ణాధిరణాల్లో రాయి, మినుక్కు. మెరియు,
మిణుక్కుక. మెరుగుపెట్టు, మెరిసేటట్లుచేయు; కో.
మించ్-. (మించ్-). మెరియు, ప్రకాశించు, తళతళమను,
మి.న్. నక్షత్రం; గోం. మింకో. మెరిసే నక్షత్రాలు;
షర్. మిన్నల్. మెరుపు, మిడస్తానా, మిర్లు, మిర్కానా.
మెరియు, ప్రకాశించు, మిడ్నా, మిర్నా. మెరుపు, మిర్కా.
మిడ్కోన్. నక్షత్రం; కురు. బిన్కో. నక్షత్రం; మాల్తో.
బిండెక్. నక్షత్రం.

< చూ. ప్రా. *మిన్.

మినుకంత విణ. కొంచెం, న్వల్పం. పరమ. 2.386. <
మినుకు¹ + అంత. మినుకారు విణ. ప్రకాశించేటట్లుపంపి.
పరమ. 5.558. < మినుకు¹ + అరు¹. మినుకుచునుండు
(-ఉండు) అ.క్రి. మిదుకుచుండు. తాస్క.రా. అయోధ్యా.
199. మినుకుకెరువరులు వి.బ.వ. వేల్పులు. వేంక. అం.
20. మినుకుక్రోవరులు వి.బ.వ. వ్యోమగాములు, దేవతలు.
మినుకుమినుకను రూ.చూ. మినుమినుకుమను. అ.క్రి.
మినుక్కుమినుక్కుని మెరయు. సారంగ. 1.124. మినుకు
మినుకుమను రూ.చూ. మినుమినుకుమను. అ.క్రి. మినుక్కు
మినుక్కుమని మెరయు. భాగ. 10పూ. 756. మినుకుమిను
క్కును రూ.చూ. మినుమినుకుమను. అ.క్రి. మెరయు, ప్రకా
శించు. మినుకుమినుక్కు వి. మినమినమనుకాంతి. రాజ.వి.
4.26. మినుకుమినుక్కుమను అ.క్రి. మినమినలాడు. మినుకు
రను రూ.చూ. మినుక్కురను. అ.క్రి. తళతళ ప్రకాశించు.
< మినుకు¹ + అను. మినుకురు రూ.చూ. మినుక్కురు. వి.
మెరవటంలో అయ్యే అనుకరణం. మినుమినుకను రూ. మిను
మినుక్కును. అ.క్రి. మినుకుమినుకుమను. ఉ.హరి. 5.166.
< మినుకు¹ + మినుకు¹ + అను. మినుమినుకుమను రూ.
మినుకుమినుకను, మినుకుమినుకుమను, మినుకుమినుక్కును.
అ. క్రి. నక్షత్రాలు మొ.వి న్వల్ప కాంతితో మెరయు.
హర. 7.84. < మినుకు¹ + మినుకు¹ + అను. మినుమినుకు
మినుకుమను అ.క్రి. నక్షత్రాలు మొ.వి కొంచెం కాంతితో
ప్రకాశించు. పాండు. 5.188. < మినుకు¹ + మినుకు¹ +
మినుకు¹ + అను. మినుమినుక్కును రూ.చూ. మినుమినుకను.
అ.క్రి. మినుమినుకుమను. పె.శకు 1.118. < మినుకు¹ +

మినుకు¹ + అను. మినుమినుక్కు వి. మెరవఁటలో అయ్యె
అనుకరణం. హరి. 5.166, <మినుకు¹ + మినుకు¹.
మినుకు² చూ. మిన్ను². అ.క్రి. గొణుక్కును. పండి.చ.
2.154 పు.; వి. వాక్కు, పలుకు, వేదవాక్కు. గొ.హరి.
హ. 752 పం.

క. మినుకు. గొణుగు; బు. మిణ్ణుని. అనంగీ
కారంగా పుంకరించు.

మినుకు(గొమ్మ(-కొమ్మ²)) వి. నరన్వతి. అచలా. 2.41.
మినుకు(జేడియ(-వేడియ)) వి. నరన్వతి. పాండు. 5.174.
మినుకుటూర్పులవాడు విణ. వేదం నిశ్వాసంగా కలవాడు,
విష్ణువు. పాండు. 1.213. మినుకుమందుచదువు వి. ఆయు
ర్వేదం. మినుకులదడి వి. 1. బ్రహ్మ; 2. సూర్యుడు. మిను
కులబరడి వి. సూర్యుడు. పాండు. 5.185. మినుకులయిక్క
(-ఇక్క) వి. 1. సూర్యుడు. అచ్చ.రా. కిష్కిం. 31; 2.
బ్రహ్మ. మినుకులు వి.బ.వ. 1. వేదాలు; 2. వాక్కులు.
మినుక్కురను చూ. మినుక్కురు.

మినుక్కురు చూ. మినుక్కురు వి. తళతళ కాంతిలోని అనుకర
ణం. వసు. 4.128.

మినుక్కురను చూ. మినుక్కురను. అ.క్రి. తళక్కుమని
మెరయు. వసు. 4.128. <మినుక్కురు + అను.

మినుగురుపుగు చూ.చూ. మిదుగులుబురువు. వి. రాక్రుల్లో
అగ్గిలాగ మెరిసే ఒకరకం పురుగు.

మినుగులు చూ.చూ. మిదుగులు. వి. అగ్నికణం, పహ్ని.

మినువపోక చూ. మినుము.

మినువసున్ని చూ. మినుము.

మినుమినుకను చూ. మినుకు¹.

మినుమినుకుమను చూ. మినుకు¹.

మినుమినుకుమినుకుమను చూ. మినుకు¹.

మినుమినుక్కును చూ. మినుకు¹.

మినుమినుక్కు చూ. మినుకు¹.

మినుము చూ. మిన్ను. వి. మాషనన్యం, ఒకరకం పైరు. భీమ.
3.57.

పర్తి. మీద. మినుపులు; గ. మిన్దిక్. మినుకులు.

మినువపోక వి. భక్ష్యవిశేషం, ఒకరకం పిండివంట.
హంస. 1.105. మినువసున్ని వి. ఒకరకం తియ్యనిభక్ష్యం.
మినుములు వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం, మాషాలు, ఉద్దులు, ద.
హిం. శా. సంపు. 4. శా. సం. 1384 (Phascolus
mungo).

మిన్ను¹ చూ.చూ. మినుకు¹. వి. 1. తళతళకాంతి, కాంతి.
వసు. 1.6; 2. ఒకరకం బంగారునాణెం. పక. 4.7; 3.
కరణం. హంస. 3.4; 4. పునై, రాశిబొట్టు; 5. తళకు;
అ.క్రి. మినమిన ప్రకాశించు; విణ. మినమినకాంతికలది.

మిన్నుమిన్నుమను అ.క్రి. తళతళమను. కశా. 7.131.

మిన్ను² చూ.చూ. మినుకు². అ.క్రి. గొణుగుక్కును. పండి. చ.
2.154పు.; వి. వాక్కు, పలుకు, వేదవాక్కు. నీలా. 1.6.

మిన్ను(గొవ(-కొవ)) వి. వేదాంతం, ఉపనిషత్తు. నీలా.
1.77. మిన్నులచదువరి వి. బ్రాహ్మణులు. వేదాలుచదివే
వారు. మిన్నులు చూ. చూ. మినుకులు. వి.బ.వ. 1.

వేదాలు; 2. వాక్కులు.

మింది చూ. మీద. విణ. మీది, పైబాగం. ద. హిం. శా.
సంపు. 4. శా. సం. 644. క్రి.శ. 1150.

మిందె చూ. మీద. వి. కలిగుత్తివాపు.

మిన్న చూ. మిన్నా. విణ. 1. శ్రేష్ఠం, ప్రశస్తం. భార.
ఆరణ్య. 3.179; 2. అధికం. అహల్యా. 1.34.7;
వి. 1. భూషణం. నగ. హర. 6. 113; 2. కాంతి.
వేంక. పంచ. 4.370; 3. ధనం, నాణెం. ద్వి. పరమ.
వి. 4.298. పం.; 4. అన్నమిన్న మొ. వి. ఉ. రా.
1.316; 5. పాంచారిక, బొమ్మ.

త. మిణ్ణాల్. ధనం, నాణెం.

మిన్నమిదుగులు వి. బ. వ. మెరిసే మిణుగురు
పురుగులు. భార. ఆరణ్య. 3.179. మిన్నలమ్మ వి.
మెరుము.

మిన్నక చూ.చూ. మిణ్ణక. అవ్య. 1. సూళాదక, ప్రతివచన
మీయక. భార. అది. 4.148; 2. అనాయాసంగా,
సులభంగా. భార. అది. 8.36; 3. నిష్ప్రయోజనంగా.
వ్యర్థంగా. భార.నదా. 2.133; 4. అప్రయత్నంగా, ప్రయ
త్నంలేక. భార. శాంతి. 4.374; 5. ఏమీచేయక, ప్రతి
క్రియలేక. భీమ. 6.61; 6. కారణంలేక, నిష్కారణంగా.
జైమివిభా. 1.59.

మిన్నతి వి. గౌరవం. యయా. 5.143; వి.బ.వ. ప్రగల్భ
వచనాలు.

హిం. ఉ. అర. మిన్నత్. వినతి, ప్రార్థన.

<ఉ. మిన్నత్.

మిన్నందికొండ(దాకు) చూ. మిన్ను.

మిన్నందు చూ. మిన్ను.

మిన్నా చూ.చూ. మిన్న. వి. రత్నం. భాను. 4.38; విణ.
శ్రేష్ఠం. అచలా. 3.31.

మిన్నీరు చూ. మిన్ను.

మిన్ను చూ. మిను, విను², విన్ను. వి. ఆకాశం. కు. సం.
1.52.

త. ఎణ్. ఆకాశం, స్వర్గం, మేఘం. ఎణ్ణు. ఆకాశం,
మేఘం, స్వర్గం, గాలి, ఎణ్ణువణ్. స్వర్గవాసి, మ. ఎణ్ణు.
ఆకాశం, స్వర్గం, ఎణ్ణువర్. దేవతలు; మూర్తా. బిణ్ణె.
వరుణ దేవుడు. పో. చూ. త. మిన్;

పో. చూ. సం. ఎయిత్.

<మూ. ద్రా. *విన్.

మింటిముక్కిడివల చూ. చూ. మింటిముక్కిడివల. వి
ఒకవల, చేపలుపట్టేవల. <మిన్ను + -అ⁷ + ముక్కిడివల.
మింటిబెట్టినదీపము వి. గొప్పతనం. <మిన్ను + -అ⁷ +
పెట్టినదీపము. మింటికావేరులు వి. బ. వ. దివిషదులు.
చంపురా. 2.3. <మిన్ను + -ఇ³ + యొక్క +
కావరి + -లు. మింటికావేరంబులవారు విణ. బ. వ.
దివిషదులు, దేవతలు. ద్వి. పరమ. వి. 1.33.
<మిన్ను + -ఇ³ + యొక్క + కావరంబులవారు.
మింటికేలకుమాత్రవట్టు న.క్రి. అసాధ్యకార్యంచేయు. విప్ర.
4.28. <మిన్ను + -ఇ³ + కున్ + నేల + -కున్ +

నూత్రము + పట్టు. మింటికిమంటికిదారమువన్ను న.క్రి. అసాద్యకార్యం చేయు. దర్మజ. 45వ. 11వం. <మిన్ను + -ఇ-³- + -కున్ + మన్ను + -ఇ³ + కున్ + దారము + పన్ను. మింటికిమంటికినూత్రమువన్ను అ. క్రి. అనందరూపాలోచనచేయు. నం. సూత్ర-. దారం. <మిన్ను + -ఇ³- + మన్ను + -ఇ³- + -కున్ + నం. నూత్ర- + - ము + పన్ను. మింటిమూలి వి. వాయువు. <మిన్ను + -ఇ-³ + యొక్క + చూలు + -ఇ³. మింటిచెట్టు వి. కల్పవృక్షం. <మిన్ను + -ఇ³- + -ను + చెట్టు. మింటితెరువరి వి. 1. అమరుడు. చంద్రాంగ; 2. శేచరుడు, నూర్పుడు: వి.బ.వ. దేవతలు. కాహ్నవి. 1.138. <మిన్ను + -ఇ³- + యొక్క + తెరువరి. మింటిపొడవగు అ.క్రి. ఉన్నతమగు. తాళ్ల. నం. 5.75. <మిన్ను + -ఇ³- + యొక్క + పొడవ + అగు. మింటిమానికము వి. అంబరమణి, నూర్పుడు. రామాభ్యు. 5.33. <మిన్ను + -ఇ³- + యొక్క + మానికము. మింటిమాను వి. కల్ప వృక్షం. వార్మి. 2.129. <మిన్ను + -ఇ³- + యొక్క + మాను. మింటిముక్కిడివల రూ. మింటిముక్కిడివల. వి. జాలవిశేషం, ఒకరకం వల. హంస. 4.185. <మిన్ను + -ఇ³- + -యొక్క + ముక్కిడివల. మింటిసికవేల్పు వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. యయా. 5.138. <మిన్ను + -ఇ³- + -యొక్క + సికవేల్పు. మిన్నందికొండ(దాకు అ.క్రి. మిక్కిలి అనందించు. విజయ. 2.20. <మిన్ను + -అందు + -ఇ³ + కొండ + -ను + తాకు. మిన్నందు అ.క్రి. 1. ఆకాశన్నంటు, అతిశయించు. రార. ఉద్యో. 2.174; 2. సంకోషంతో ఉప్పొంగు. పారి. 1.77. <మిన్ను + -అందు. మిన్నీరు వి. ఆకాశగంగ. కకుత్స్థ. 3.5. <మిన్ను + నీరు. మిన్నుకొలకు వి. సురదీర్ఘిక. ఆకాశగంగ. రామాభ్యు. 5.19. మిన్నుకొలను వి. సురదీర్ఘిక, ఆకాశగంగ. మిన్నుతలవైబడినను అవ్య. ద్రు. ఎంతకష్టం కలిగినా. దార. ద్రోణ. 2.245. మిన్నుదమ్మ (-తమ్మ) అ.క్రి. సంకోషంతో ఉప్పొంగు. కాళ. 2.61. మిన్నుదాకు (-తాకు) వి. సంకోషంతో ఉప్పొంగు. పారి. పూ. 4.20. మిన్నుమన్ను వి. భూమిఆకాశం, ద్యావాపృథువులు. మిన్నుమానికము వి. నభోమణి, నూర్పుడు. అచ్చ. రా. బాల. 205. మిన్నుముట్టు అ.క్రి. 1. ఆకాశన్నంటు, సంకోషంతో ఉప్పొంగు. మను. 2.109; 2. అతిశయించు. మిన్నుమోచు అ.క్రి. ఆకాశ న్నంటు. పాండు. 3.153. మిన్నుమన్నులపొడవులు వి.బ.వ. అత్యున్నతాలు. తాళ్ల. నం. 9.249. మిన్నులబొచు అ.క్రి. దుముకు, అతివేగంగాపోవు. తాళ్ల. నం. 5.119. మిన్నుల మోచు అ.క్రి. ఆకాశన్నంటు. తాళ్ల. నం. 4.16. మిన్ను లాదు అ.క్రి. కమ్మకొను, విస్తరిల్లు. <మిన్ను + -లు + ఆదు. మిన్నులుముట్టు అ.క్రి. 1. సంకోషించు. కాళ. 4.93; 2. అతిశయించు. మిన్నులురాయ అ.క్రి. ఆకాశ న్నంటు, చాలఎత్తైన. కైమినిదా. 1.57. మిన్నులువడ్డచోటు (-వడ్డచోటు) వి. ఆకాశం వారిన చోటు, భూమి ఆకాశం కలిసినట్లు కనవడేచోటు, అతిదూరప్రదేశం. కాళి. 2.156.

మిన్నులొరయు అ.క్రి. ఆకాశమంటు. రాజగో. 5.5. <మిన్ను + -లు + లొరయు. మిన్నువాకే రూ.చూ. మిను వాకే. వి. ఆకాశగంగ, న్వర్ణది. ఆం. నా. నం. దేవ. 33. మిన్నువాకేతాలుపు రూ. మిన్నువాకే తాలుపు. వి. గంగాదరుడు, ఈశ్వరుడు. ఆం. నా. నం. దేవ. 6. మిన్ను వాకేతాలుపు రూ.చూ. మిన్నువాకేతాలుపు. వి. గంగా దరుడు, శివుడు. మిన్నువాకేతోబుట్టువు వి. శూద్రుడు. మిన్నువాకేదారి వి. శివుడు. మిన్నువిరిగిమీదబడు అ.క్రి. ఆపత్తు తలస్థించు. మిన్నుప్రీలగనార్పు అ.క్రి. ఆకాశం పగిలేటట్లు ఆరుచు. ఉ. గట్టిగా ఆరుచు. ఉ. పారి. 4.246. మన్నువేయు అ.క్రి. బయలప్పళించు. నిర్వ. రా. 6.145. మిన్నెక్కు అ.క్రి. ఆకాశన్నంటు. రామాభ్యు. 8.8. మిన్ను + ఎక్కు. మిన్నేటికొడుకు వి. బిష్మడు. దార. బిష్మ. 3.224.(గంగాదేవికొడుకు). <మిన్ను + ఎటు + -ఇ³- + -యొక్క + కొడుకు. మిన్నేటితలవాడు విజ. శివుడు, గంగా దరుడు. <మిన్ను + -ఇ³- + యొక్క + తలవాడు. మిన్నేటితాలుపు వి. శివుడు, గంగాదరుడు. <మిన్ను + ఎటు + -ఇ³- + యొక్క + తాలుపు. మిన్నేటు వి. ఓ. ఆకాశగంగ. కు, నం. 4.44. <మిన్ను + ఎటు. మిన్నాక రూ.చూ. మినువాకే. వి. ఆకాశగంగ. నీలా. 2.76.

మిన్నెక్కు చూ. మిన్ను.

మిన్నేటికొడుకు చూ. మిన్ను.

మిన్నేటితలవాడు చూ. మిన్ను.

మిన్నేటితాలుపు చూ. మిన్ను.

మిన్నేటు చూ. మిన్ను.

మిన్ను రూ.చూ. మినుము. వి. మాషనన్యం, ఒకరకం పైరు.

మిన్నాక చూ. మిన్ను.

మిను చూ. మిరు.

మిన్నుటము విజ. మిక్కుటం, ముమ్మరం పాండు. 5.275.

మిన్ను చూ. మిరు.

మియో రూ. మియ్య, మియ్యా. వి. 1. గౌరవపూర్వకంగా పదం చివర చేర్చబడే మాట. యయా. 1.19; 2. స్వామి, యజమానుడు.

హం.ఉ. మియో, స్వామి, మునల్కాను, యజమాని; పార. మియాన్, గౌరవపూర్వకంగా చేసే సంబోధనం.

<ఉ. మియో.

మియ్య రూ.చూ. మియా. వి. స్వామి.

మియ్యో రూ.చూ. మియా. వి. స్వామి.

మిరప వి. పోదుగీసు వారిచే మనదేగాని! తేబడిన బ్రెజిల్ దేశపు కాయపైరు, కాయలు పంటకాలు మొ. వాటిలో ఈపయోగిస్తారు (Capsicum annum).

మిరపకాండ రూ. మిరెపకాండ. వి. ఒకరకం చెట్టు (Scopolia kamdra). మిరపకాయ రూ. మిరెపకాయ. వి. బృహస్పరీచం, మిరపకాయ. మిరపకాయపండ్లు వి.బ.వ. రెండుచేతుల్లో రెండు పట్టుకొని మిరపకు నీళ్ళు పోయి టానిక్ అనువుగా ఉండే నీళ్ళ కడవలు. మిరపగంధ్ర వి. సామాను తయారీకి ఉపయోగపడే కలప కలిగి తెల్లనిపూలు పూసే చెట్టు. మిరపపండురంగు వి. ముదురు ఎరుపురంగు,

పండుమిరవకాయరంగు. మిరవవండ్లరంగు రూ. మిరవ్వండ్ల రంగు. వి. మిరవ్వండురంగు, ముదురు ఎరుపురంగు. మిరవపూలంబు వి. ఒకరకం డిజైనులో నేసిన అంబు. మిరవపూలు వి. అంబులో నేసే ఒకరకం డిజైను. మిరవలం వి. మిరవచెట్టు మాదిరిగా పెరిగే ఒకరకం కలుపుమొక్క (Cronton). <మిరప + అలం. మిరవ్వండ్లరంగు వి. ముదురు ఎరుపురంగు, పండు మిరవకాయ రంగు. <మిరప + పండు + -లు + - అ¹³ + రంగు. మిరపపూ అంబు వి. ఒకరకం డిజైనులో నేసిన అంబు <మిరప + పూ + అంబు³.

మిరవ్వండ్లరంగు చూ. మిరప.

మిరపపూలంబు చూ. మిరప.

మిరమిరలాడు అ.క్రి. దృష్టి చెదరు.

మిరాబ్ బ్లాకు చూ. మరాబ్. వి. చేత్తో డిజైను అద్దే ఒకరకం కొయ్య అచ్చు.

మిరాళ రూ.చూ. మిరాళి. వి. ప్రాచీనరాజుల, కరణాల గ్రామాల సరిహద్దుల వివరాలు.

మిరాళి రూ. మిరాళ, మిరాళి, మిరాని, మిరానీ. వి. 1. వంశ పారంపర్యంగా వచ్చే గ్రామోద్యోగం, ఆనంద. పీఠి. 37 ; 2. పారంపర్యంగా వచ్చే సొత్తు, హక్కు.

హిం. మీరాన్. ; మరా. మిరాస. ; ఉ.పార. మిరానీ. ; ఆర. మిరానీ,

<ఉ. మీరానీ.

మిరాళిదారు రూ. మిరానిదారు, మిరానిదారుడు. వి. మిరాళి కలవాడు, వంశపారంపర్యంగా వచ్చే గ్రామోద్యోగం కలవాడు.

మిరాళి రూ.చూ. మిరాళి. వి. ప్రాచీన రాజులకు, కరణాలకు సంబంధించిన సరిహద్దుల వివరాలు.

మిరానీ రూ.చూ. మిరాళి. వి. 1. స్వల్పతీరువగల రూమి ; 2. పారంపర్యంగా వచ్చిన సొత్తు ; 3. ఊరిఆసాముల ఇళ్ళను కుమ్మర్లు పంచుకొని వారికి కావలసిన కుండలను ఇచ్చే హక్కు.

మిరానీదారు రూ.చూ. మీరాళిదారు. విణ. వంశ పారంపర్యంగా వచ్చే గ్రామోద్యోగం కలవాడు. చంద్రశే. 1.32. మిరానీదారుడు రూ.చూ. మీరాళిదారు. వి. పంట కాలంలో గింజలు తీసుకొని గ్రామంలో కొన్ని ఇళ్ళకు మట్టిపాత్రలు సరఫరాచేసే హక్కును పంచుకొన్న కుమ్మరి.

మిరానీ రూ.చూ. మిరాళి. వి. వంశపారంపర్యంగా నంక్ర మించే హక్కు.

మిరిచూపు వి. వైచూపు, ఊర్వదృష్టి.

మిరిజా రూ. మిరిజాయి, మిరుజా. వి. మగవాళ్ళు దరించే పొడుగ్గా వదులుగా ఉండే జాకెట్టు.

హిం. మిర్ జాయీ. జాకెట్టు, జెర్కిన్ ; ఉ.పార. మిర్ జో ఈ. పొడుగ్గా వదులుగా ఉండే, చేతులుగల స్వదేశీ రవికె.

<ఉ. మిర్ జో ఈ.

మిరిజాయి రూ.చూ. మిరిజా. వి. మగవాళ్ళు దరించే, పొడుగ్గా

వదులుగా ఉండే జాకెట్టు.

మిరిపిండి వి. ఎర్రని పూలుపూసే మొక్క.

మిరిమిడి రూ.చూ. మిటిమిటి. వి. 1. మిరుమిట్టు కొల్పటం, తళతళ, మెరుపు ; 2. మెరవటంలో ఆయ్యే ధ్వనిక అనుకరణం.

మిరియం వి. 1. నూలు చిలవకు అచ్చు అద్దిన రంగుచెక్క ; 2. రెండు రంగుల కలయిక.

ఇం. Medium. మధ్య, మాధ్యమమైన.

<ఇం. Medium.

మిరియము రూ. మిరెము, మిరెయము, మిర్యము. వి. 1. మరీచం, ఒకరకం సందారు వస్తువు. దాక్షారామ గాననం. క్రి.శ. 1084 ; 2. మరీచిలత, మిరియంతీగ. ఉ.రా. 6.24 (Piper nigrum).

సం. మరీచ-, మిరికా. మిరియం ; ప్రా. మిరిఅ-, మరీచ- ; అ.మా. మిరియ- ; పా. మరీచ- ; ఒ. మిరియల్ ;

క. మెణసు, మెళసు, వెళసు ; తు. ముణచి, మెళసు ; త. అమిరమ్, అరిచమ్, అరిచు. మిరియం ; మ. మిళగు, ముళగు, మిర్ది. మిర్చి ; పర్షి. మీరి ; ఒరయాన్. మార్చ్, మిరిచ్.

<ప్రా. మిరిఅ-

మిరియాలపేరు వి. మిరియాలాంటి బంగారుగుళ్ళతో తయారు చేసిన హారం, ఆభరణవిశేషం.

మిరియాలపేరు చూ. మిరియము.

మిరు రూ.చూ. మిట్టు. వి. మెట్ట, వర్షాధారంతో పండే నేల. మిరువేల వి. మెట్ట, వర్షాధారంతో పండే నేల.

మిరుగు రూ.చూ. మెరుగు. వి. 1. వాన ముట్టులో తళకున్న వెలిగే విద్యుత్తు ; 2. నిప్పురవ్వ.

మిరుజా రూ.చూ. మిరిజా. వి. మగవాళ్ళు దరించే, పొడుగ్గా వదులుగా ఉండే జాకెట్టు.

మిరెవకాండ్ర చూ. మిరెము.

మిరెవకాయ చూ. మిరెము.

మిరెము రూ.చూ. మిరియము. వి. 1. మరీచం, ఒకరకం సందారువస్తువు ; 2. కారంగా ఉండే గింజలు కాసే తీగ (Piper nigrum).

మిరెవకాండ్ర రూ. మిరపకాండ్ర. వి. కంటకవృక్ష విశేషం, ఒకరకం ముళ్ళచెట్టు. <మిరెము + కాండ్ర. మిరెవకాయ రూ.చూ. మిరపకాయ. వి. బ్రహ్మరీచం, కారంగల ఒకకాయ. <మిరెము + కాయ.

మిరెయము రూ.చూ. మిరియము. వి. 1. మరీచం, ఒకరక మైన సందారువస్తువు ; 2. మరీచిలత, మిరియపు తీగ.

మిర్గు వి. మృగశిరకారై.

సం. మృగశిర్హా. అయిదోకారై, అయిదో నక్షత్రం.

<సం. మృగశిర్హా.

మిర్గుకత్తెర వి. మృగశిరకారైతో ఉన్న కత్తిరించటం. మిర్చి రూ. మిర్చి. వి. 1. కారంగా ఉండే కాయలుకాసే మొక్క ; 2. మిరపకాయ (Capsicum frutescens).

మిర్చిరంగు రూ. మిర్చిరంగు, మెర్చిరంగు. వి. 1.

మిరప్పండు రంగు ; 2. ఆరుద్రపురుగు రంగు. మిర్చిరేవే
రేగులో భేదం.

మిర్కిట్టులుగొల్పు రూ.చూ. మిర్కిట్టుగొలుపు. స.క్రి. దృష్టిని
చెదరజేయు.

మిర్కిట్టు రూ.చూ. మిటుమిట్టు. వి.బ.వ. 1. కళ్ళు ఎక్కువగా
చరించటం ; 2. మెరపు మొ. వాటిని చూడటంవల్ల కలిగే
దృష్టి చలనం.

మిర్కిట్టుగొను రూ.చూ. మిటుమిట్టుగొను. అ.క్రి. మెరపు
మొ. వాటి ఎక్కువ కాంతిని చూడటంవల్ల దృష్టి మిక్కిలి
చెదరు, కళ్ళు చీకట్లు కమ్ము. భాగ. 10 ఉ. 1306.
మిర్కిట్టుగొలుపు రూ. మిర్కిట్టులుగొల్పు. మిర్కిట్టుగొల్పు.
మిటుమిట్టుగొలుపు, మిటుమిట్టులుగొలుపు, మిటుమిట్టుగొలుపు,
మిటుమిట్టుగొల్పు. స.క్రి. దృష్టిని చెదరజేయు. భాగ. 3.604.

మిర్కిడి రూ.చూ. మిటిమిటి. వి. 1. తళతళ మెరుపు ; 2.
మెరవటంలో అయ్యే ద్వనికి అనుకరణం.

మిర్కిరంగు రూ.చూ. మిర్కిరంగు. వి. 1. మిరపపండురంగు ;
2. ఆరుద్రపురుగురంగు.

మిర్కము రూ.చూ. మిరియము. వి. మరీచం, ఒకరకం
నందారు వస్తువు.

మిర్లు రూ.చూ. మిట్టు. వి. మెట్టభూమి.

మిర్లుకొయ్య వి. దోనెకొయ్య. అచ్చు పోసిన పచ్చి
పెంకును వంచే సాదనం. మిర్లువడవ వి. ఎత్తుపల్లాలు.
మిర్లుమోము వి. ఈర్వముఖం.

మిటిమిడి రూ.చూ. మిటిమిటి. వి. దురవలోకప్రద, చూడ
శక్యంకాని వెలుగు. అం.భా. 1.82.

మిటిమిటి రూ. మిరిమిడి, మిర్కిడి, మిటిమిడి. వి. 1. తళతళ
అం.పదా.నురా. 22 ; 2. విద్యుత్తు. అం.పదా.నురా. 45.

మిటు¹ రూ.చూ. మిట్టు. వి. ఉన్నతభూమి, మెట్ట. వి.శకు.
3.150 ; విజ, ఉన్నతం, సోయగం.

మిటువల్లములు వి.బ.వ. మిట్టపల్లాలు. తాళ్ల.నం. 5.115.
మిటు² విజ. చరించేది. భాగ. 8.717.

మిటుమిట్టుగొలుపు రూ.చూ. మిర్కిట్టుగొలుపు. స.క్రి.
దృష్టిని చెదరజేయు. విజయ. 3.14. మిటుమిట్టులు రూ.చూ.
మిటుమిట్టు. వి.బ.వ. 1. కళ్ళు ఎక్కువగా చరించటం ;
2. మెరపు మొ. వాటిని చూడటంవల్ల కలిగే దృష్టి చలనం.
మిటుమిట్టులుగొలుపు (-కొలుపు) రూ.చూ. మిర్కిట్టుగొలుపు.
స.క్రి. దృష్టిని చెదరజేయు. మిటుమిట్టు రూ. మిర్కిట్టు,
మిటుమిట్టులు. వి.బ.వ. 1. మెరపు మొ. వాటిని చూడటం
వల్ల కలిగే దృష్టి చలనం. కు.నం. 1.36 ; 2. కళ్ళు
ఎక్కువగా చరించటం. భోజ. 4.287. మిటుమిట్టుగొను
(-కొను) రూ. మిర్కిట్టుగొను. అ.క్రి. మెరపు మొ.
వాటి ఎక్కువ కాంతిని చూడటంవల్ల దృష్టి మిక్కిలిచెదురు,
కన్నులు చీకట్లు కమ్ము. భార.విరా. 4.114. మిటుమిట్టు
గొలుపు రూ.చూ. మిర్కిట్టుగొలుపు. స.క్రి. దృష్టిని చెదర
జేయు. శా. 8.41. మిటుమిట్టుగొల్పు రూ.చూ. మిర్కిట్టు
గొలుపు. స.క్రి. దృష్టిని చెదరజేయు. ఉ.రా. 4.189.
మిటుమిట్టువోపు (-పోపు) అ.క్రి. మిరుమిట్టుగొను. కు.నం.
1.36. మిటుమిటు విజ. మిక్కిలి చంచలమైంది, మిక్కిలి

చరించేది. భాగ. 9.608.

మిట్ట రూ.చూ. మిట్టు. వి. మెట్ట.

మిట్టిగాడు రూ. మిట్టు.

మిట్ట రూ. మిరు, మిర్లు, మిటు¹, మిట్టు. వి.బె.అనా. మిట్ట.
ఉన్నతభూమి. భార.విరా. 2.321.

మిట్టిగాడు వి. 1. గర్వి, పొగరుబోతు ; 2. గజ్జి.
మిట్టచూపు వి. ఈర్వదృష్టి, పై చూపు. మిట్టెడు. వి.
శివరం.

మిట్టెడు రూ. మిట్టు.

మిలమిల వి. 1. మృదు వస్తువులు మొ. వి మెదలటం,
మెలగటం మొ. వాటిలో అయ్యే ద్వనికి అనుకరణం.
భార.ద్రోణ. 1.386 ; 2. తళతళకాంతి. భీమ. 1.117 ;
3. తళతళ మెరవటంలో అయ్యే ద్వనికి అనుకరణం.
శ్రీరం.మా. 2.254. ద్వన్యను.

మిలమిలన వి. మిలమిలమనే కాంతి విశేషం. బహుళా.
4.18. మిలమిలమను అ.క్రి. మిలమిలలాడు, మిలమిల ప్రకా
శించు. వశాహ. 4.155. <మిలమిల + అను. మిలమిల
మెదలు అ.క్రి. మిలమిల అని మెదలు. భార. మౌనల.
21. ద్వన్యను. మిలమిలలాడు అ.క్రి. తళతళ ప్రకా
శించు. అచ్చ.రా.నుందర. 22. <మిలమిల + -లు + ఆడు.

మిలాయంచు స.క్రి. కలుపు, కూర్చు.

హిం. మిలానా. కలవటం.

<హిం. మిలా(నా) + -అంచు².

మిలు రూ.చూ. మీలు. వి.బ.వ. చేపలు.

మిలువార్లదబ్బి వి. దండెగాడి, ఎదగొర్రు, నొగలమీద
దిగించిన అడ్డపట్టె.

మిల్లి రూ. మిళ్ళి, మిల్లెన. వి. చాలా చిన్నగరిటె. అం.భా.
2.243.

క. మిట్టి, మిల్లి. గరిటె, తెడ్డు, పానపాత్ర ; తు
మిల్లి. చిన్న లోహపాత్ర.

మిల్లు వి. మర, యంత్రం, మిషన్.

ఇం. Mill. మర, యంత్రం.

<ఇం. Mill.

మిల్లుమారు వి. మిల్లులో యంత్రాలమీద తయారైన
నూలు.

మిళిగె వి. కొరదా, చేదుకోల. ప్రభు. 3.92 పు. 20 పం.

క. మిళి, మిలి, మిలిగె. తోలుకాడు, తోలుపట్టి.

<క. మిళిగె.

మిళ్ళి రూ.చూ. మిల్లి. వి. 1. చిన్నగరిటె ; 2. పసిపిల్లలు
అడుకొనే చిన్న చెంబు ; 3. చిన్నది.

మిళ్ళిగరిటె వి. చాలా చిన్నగరిటె.

మిళ్ళింతలు వి.బ.వ. దగా, మోసం, వంచన.

మిల్లెన రూ.చూ. మిల్లి. వి. చిన్నగరిటె.

మివులు రూ.చూ. మిగులు. క్రి.విజ.ద్రు. అత్యంతం. ప్రభా.
4.122.

మిశ్రనం వి. వనక, మనీ మొ.వి చేర్చి కలిపిన మట్టి.

సం. మిశ్ర- కలిసిన ; ప్రా. మిస్స-, మిస- ; పా.
మిస్స-.

<నం. మిగన-.

మిగన వి. జీవనోపాధి, బతుకుతెరువు. నె.కా.దర్శి. 15. క్రి.శ. 1542.

మిగ్రీ వి. దీరకాయ పీచులాగా చాయగల కత్తి, ఈజిప్టుదేశపు బద్దం. బద్ద. 65.

హం. మిగ్రీ, మిసి. మిగ్రదేశ సంబంధమైన; ఈ. మిగ్రీ. ఈజిప్టుదేశ సంబంధమైన; పార. మిగ్రీ. ఈజిప్టుదేశపు కత్తి.

<ఈ. మిగ్రీ.

మిష వి. సాకు.

నం. మిష-, మృషా. అనత్యం, మిషేణ, మిషాత్, మిషత, నెపంత్.

<నం. మిష- (అర్థవిపరి.).

మిషనంచు చూ. మిషను.

మిషనానుమాను చూ. మిషను.

మిషను రూ. మిషను. వి. నేతలో దిజైన్లు రావటానికి మర మగ్గం పైన అనుర్వే యంత్రం.

ఇం. Mission. యంత్రం.

<ఇం. Mission.

మిషనంచు రూ. మిషనంచు. వి. మొగ్గ, ఏటవాలు గీరలు, ఒంటి కటారు వరనగా పడేట్టు నేసిన అంచు.

<మిషను + అంచు. మిషనానుమాను రూ.చూ. దిషనాను మాను. వి. పెద్దపడుగులో ఒకేసారి పోసే ఒకరకం ఆను.

<మిషను + అనుమాను. మిషనుకత్తి రూ. మిషనుకత్తి. వి. దాబీ కోలర్ని పైకి లేపటానికి దిండు చక్రాన్ని, కొన్ని చోట్ల దిండు గాడిని గుంతే ఇనపరేకు. మిషనుదాబీ వి.

అంచుల్లో దిజైన్లు నెయ్యటానికి వాడే ఒకరకం దాబీ. మిషనునూలు రూ. మిషనునూలు. వి. మిల్లులో యంత్రాల

మీద తయారైన నూలు.

మిష్కత్ రూ.చూ. మిష్కతు. వి. మహమ్మదీయుల పవిత్ర గ్రంథం.

మిష్కతు రూ. మిష్కత్. వి. మహమ్మదీయుల పవిత్ర గ్రంథం.

ఈ.అర. మషీఖత్, మషీయఖత్. పెద్దవాడు, మునిరి వాడు, యువరాజులు, పండితులు, అధ్యక్షులు, ప్రధాన పూజారులు.

<ఈ. మషీఖత్.

మిన వి. కాంతి విశేషం. ఒకరకం కాంతి. హంస. 2.98.

మిననంచు చూ. మినను.

మినను రూ.చూ. మినను. వి. నేతలో దిజైన్లు రావటానికి మర మగ్గంపైన అనుర్వే యంత్రం.

మిననంచు రూ.చూ. మిననంచు. వి. మొగ్గ, ఏటవాలు గీరలు, ఒంటికటారు వరనగా పడేట్టు నేసిన అంచు.

<మినను + అంచు. మిననుకత్తి రూ.చూ. మిననుకత్తి. వి. దాబీ కోలర్ని పైకి లేపటానికి దిండుచక్రాన్ని కొన్నిచోట్ల

దిండుగాడిని గుంతే ఇనపరేకు. మిననునూలు రూ.చూ. మిననునూలు. వి. మిల్లులో యంత్రాలమీద తయారయిన

నూలు.

మినమిన వి. 1. మెరవటంలోని అనుకరణం. భాగ. 10ఈ.

676; 2. అధికకాంతి. సారంగ. 2.42, సమీర. 3.98.

క. మిసుగు. మెరియు, ప్రకాశించు. వి. ప్రకాశం. మెరుపు, మిసిసు. ప్రకాశింపజేయు, మిసుని. మెరిసే లోహం, బంగారం;

పో.చూ.ప్రా. మినమిన-, మిసిమిన-. మెరుపు, ప్రకాశం.

మినమినను రూ.చూ. మినమినమను. అ.క్రి. కాంతికల దగు. మినమినమను రూ. మినమినను. అ.క్రి. మినమిన ప్రకాశించు. వరాహ. 2.45. గౌ.హరి.పూ. 1103 పం.< మినమిన + అను. మినమినలాడు అ.క్రి. నిండు దిగువుతో కళకళలాడు.<మినమిన + -లు + అడు.

మినల్ రూ. మిన్సల్. వి. 1. ఉద్యోగం; 2. కార్యాలయం.

హం. మిసాల్. పోలిక, ఉదాహరణ, ఉపమానం, నీతివాక్యం; ఈ.అర. మిన్ ల్. చిన్నకథ, ఉపమానం, రూపకం. పొడుపుకథ, ఉద్యోగం, ఉదాహరణ, దిపార్థ మెంటు, స్టేషను;

త. మిచల్.

<ఈ. మిన్ ల్.

మినల్దార్లు వి.బ.వ. ఉద్యోగులు.

ఈ.అర. మిసల్-దార్. మినలు కలిగినవాడు.

మిసాల్ వి. 1. సామ్యం. నె.కా. ఉదయగిరి. 27. క్రి.శ. 1661-62; 2. చిత్రం, నమూనా.

హం.ఈ. మిసాల్, నమూనా, ఉదాహరణ; పార. మిసాల్; అర. మిసాల్.

<ఈ. మిసాల్.

మిసి¹ రూ.చూ. మిసిమి. వి. కాంతి విశేషం. హంస. 1.85.

మిసిమిసి¹ వి. అధికకాంతి. నవనాథ. 146 పు. 26 పం.

మిసి² వి. మత్స్య విశేషం. హంస. 4.187.

మిసికట్లు వి. ఒకరకం చేప.

మిసిగు అవ్య. మాటిమాటికి.

మిసిమి రూ. మిసి¹. వి. 1. నవనీతం, వెన్న. శృం.నై

6.130; 2. కాంతివిశేషం, లావణ్యం. శృం.నై. 8.198;

3. పశ్యకప్య, చంద్రాంగ. 5.49; 4. భాగ్యం; నంపడ

రామలిం.శ. 48; విజ. 1. స్నిగ్ధం, నున్ననిది. రాజవా

5.87; 2. లావణ్యం ఉన్నది, తళతళలాడేది. ఈ.రా

5.270.

హం. మిస్మి, మిస్మి. పశ్యకప్య; ఈ. మిసి. పశ్య

కప్య; పార. మిసి. హిందూదేశంలో పశ్యకు చేసుకొనే

రంగు.

<ఈ. మిసి.

మిసిమింతలు వి.బ.వ. వెలవెలపోవటాలు.

మిసిమింతుడు వి. శ్రమనొందేవాడు, అలసినవాడు. భార. బీష్మ. 3.398.

మిసిమింతురాలు వి. శ్రమనొందేది, అలసినది. హర. 3.85.

మిసిమిలా విజ. దయాకువైన. విశ్వే. శ.

ఈ. బిస్మిల్లాహ్. బిస్మిల్. గాయపడినవాడు, అల్లాహ్. దేవుడు.

<ఈ. బిస్మిల్లాహ్.

మిసిమిసి² వి. మేక చేసే ధ్వని అనుకరణం. భాగ. 9.572.

మినుకు రూ. మినుగు. అ.క్రి. 1. కదలు. చలించు. నిరంకు. 3.17; 2. వడకు, భయపడు. పాంచాలి. 5.52.

క. మినుకు. కదలు; తు. మినుకుని; తొ. మిన్నె.

మూ. ద. ద్రా. *మిచ్- / *మిక్.

మినుగు రూ. చూ. మినుకు. అ.క్రి. 1. కదలు. చలించు; 2. వడకు, భయపడు.

మినునుమగ్గం రూ. చిననుమగ్గం, చినమగ్గం, చినుమగ్గం. వి. ఒక రకం మగ్గం.

ఇం. Mission. యంత్రం.

< ఇం. Mission + మగ్గము.

మిస్ కొట్టు అ.క్రి. వెళ్ళకుండా ఉండు.

ఇం. Miss. తప్పకొను.

< ఇం. Miss + కొట్టు.

మిస్సమ్మగడిచీర వి. ఒకరకం నల్లదరవ గడిచీర.

మిస్సయాన్ వి. నంపుం, నమాజం.

పో. మిస్సయాన్. ధర్మప్రచారక నంపుం; స్పా.

మిసియోన్.

< పో. మిస్సయాన్.

మిస్సల్ రూ. చూ. మిసల్. వి. 1. ఉద్యోగం; 2. చార్య లయం.

మిహి విణ. 1. ప్రశస్తం, చొక్కం. మను. 4.28; 2. స్నిగ్ధం, నున్ననిది. అం. భా. 2.252; 3. కొత్త, నూతనం. అం. భా. 3.23.

ఉ. మిహి. గొప్పదయిన; పార. మిహి. గొప్పదైన, మంచు;

క. మిసుకు.

< ఉ. మిహి.

మిహిమల వి. మేరువర్వతం. ఉ. రా. 4.46.

మి¹ చూ. మీరు.

మి² విణ. వృత్తిలో మీది శబ్దంలో తొలి అచ్చుమీది వర్ణాలు లోపించగా మిగిలిన రూపం. ఉదా. మీగడ, మీజేయి మొ.వి.

క. మీ, మే. ఉపరిభాగం; త. మీ. ఉపరిభాగం, ఎత్తు.

మిగడ చూ. మీడు.

మిగడకట్టు చూ. మీడు.

మిగడగట్టింపు చూ. మీడు.

మిగడతెర చూ. మీడు.

మిగడపెరుగు చూ. మీడు.

మిగడిసుక వి. మన్ను పాకంగా చేయటానికి మసితోపాటు కలిపే మెత్తని ఇసుక.

< మిగడ + ఇసుక.

మిగండ్లమెకము చూ. మీడు.

మిగయి చూ. మీడు.

మిగారు చూ. మీడు.

మిజేయి చూ. మీడు.

మిజేయి చూ. మీడు.

మీట వి. 1. ఎరంమాను కిందకి మీదకి ఆడటానికి ఆధార

మైన చీల. అం. భా. 2.293; 2. పంటచేలో తిరిగే ఎలు కల్ని పట్టటానికి పెట్టే ఒకరకం బోను; 3. బరువుల్ని మీటించే కొయ్య.

క. మీండు. ఎరంమాను; త. మీంటి.

మీటకోల వి. అనుకొయ్యల్లో మొదటి కొయ్య, కోల కొయ్య.

మీటరు¹ వి. 1. లెవల్ దాటలు, నేలమట్టం సరిచూడటానికి టీటి లాగా ఉపయోగపడే కాపి పనివాళ్ళ పరికరం; 2. 100 సెంటిమీటర్ల ప్రమాణం.

ఇం. Metre. పొడవును కొలిచే ప్రమాణం.

< ఇం. Metre.

మీటర్ గడి పరికరం వి. ఖద్దరునూలు, మీటరు పొడు గున చిలపలుగా చుట్టటానికి వాడే పనిముట్టు.

మీటరు² వి. కరెంటును కొలిచే సాధన విశేషం.

ఇం. Meter. నీళ్ళు, గాస్ మొ. వాటిని కొలిచే సాధన విశేషం.

< ఇం. Meter.

మీటరుగేజీ వి. రెండుపట్టాలమధ్య మీటరు వెడల్పు దూరం ఉండే రైలుమార్గం.

ఇం. Metre gauge. మీటరు పరిమాణం.

< ఇం. Metre gauge.

మీటర్ గడిపరికరం చూ. మీటరు¹.

మీటింగు వి. నమావేశం, సభ, కూటమి.

ఇం. Meeting. నమావేశం, కలయిక.

< ఇం. Meeting.

మీటగు చూ. మీటు.

మీటు స.క్రి. 1. పెరకు, ఉడదీయ. కు. సం. 2.82; 2. (తేలు) కట్టు. నుమతి. 31; 3. ఎగజిమ్ము. భీమ. 2.39; 4. వీణ మొ. వాటిని వాయింపు, మోగించు. భీమ. 5.103; 5. తోయ, తట్టు. వేరితోకొట్టు. క్రిడా. 104; 6. తీసివేయ, పోగొట్టు. విక్ర. 8.96; 7. ఎయి, (బాదాదుల్ని) ప్రయోగించు. మధుసేనము. 1.145; 8. విడచు, త్యజించు. కువ. చ. 4.71; 9. పోగొట్టు, తేరికగా పోగొట్టు. నీలా. 1.12; వి. 1. ఎదురుపాటు, ఉద్రేకం. భార. ఉద్యో. 4.407; 2. సొగసు. వార్మి. 3.119, కకుత్స్థ. 3.143; 3. వీణ. మొ. వాటిని మీటటం. వార్మి. 3.139; 4. మల్లవివ్యా విశేషం. ప్రబంధ 786; విణ. 1. (తక్కాలానికి) ఉచితం, తగినది. భాగ. 3.331; 2. పెద్దదైన, గొప్పదైన. అము. 2.54; 3. శ్రేష్ఠమైన. వసు. 1.111; 4. అందమైన, ఒప్పున. చంద్రాంగ. 1.8.

క. మీడి, మీటు, మీండు. వేరికొనలతో వీణ. మొ. వాటిని వాయింపు, పెరుకు, పైకెత్తు; తు. మీండుని. ఎగ జిమ్ము, మీటుని; త. మీటు, ఎట్టు. వీణ. మొ. వాటిని వాయింపు. మీల్, (మీట్), మీట్టు. విడుదలచేయు; మ. మీటిక్క, మీట్టుక, మీండుక. లాగు, పెరుకు, మీటంతుక, మీట్టుక. గొడ్డలి మొ. వాటితో చీల్చు.

మూ. ద. ద్రా. *మీచ్- మీచ్-, మీట్-

< మీన్-త్.

మీటగు అ. క్రి. ఒప్పు. పాండు. 1.106.

< మీట + అగు. మీటకొను స.క్రి. చిమ్ము, విత్తే పించు. వైజ. 1.131. మీటపుల్ల వి. చేతినాడె గాడిలో అడ్డంగా బిగించిన పల్ల. మీటమిగులు అ.క్రి. మిక్కుట మగు, అధికమగు, అతిశయించు. వరాహ. 12.31.

మీద రూ. మీద. అవ్య. ద్రు. 1. జరుగుచున్న. కా. శ. కో. ప. 236; 2. వైన.

< మీదు + -అ.

మీద వి. నరికళ్ళపాము.

మీన చూ. మీట. వి. ఏతంలో ఒకదాగం.

మీనత్ వి. మామూలు, జీతం తీసుకోని పనివాళ్ళకు అధిమా నంతో ఇచ్చే బహుమానం.

హిం. ఉ. ఈమాన్. విశ్వానం, నమ్మకం, రర్మం. మీనమేషములు లెక్కపెట్టు అ.క్రి. (సోమరితనం మొ. వాటి వల్ల) వృథాకాలక్షేపం చేయు.

నం. మీనమేష-. జ్యోతిశ్శాస్త్ర సంబంధిరాసులు.

< నం. మీనమేష- + -ము + -లు + లెక్క + పెట్టు. మీనమేషములు లెక్కయిదు అ.క్రి. (సోమరితనం మొ. వాటి వల్ల) వృథాకాలక్షేపం చేయు. సింహ. శ. 23.

నం. మీనమేష-. జ్యోతిశ్శాస్త్ర సంబంధిరాసులు.

< నం. మీనమేష- + -ము + -లు + లెక్క + ఇదు. మీనవల్లంకి రూ. మీనవల్లంకి, మీనువల్లంకి, మీనువల్లంకి, వి. నీటిలోకి ఉరికి చేపల్ని పట్టే ఒకానొకపక్షి.

నం. మీనవల్లంకి. ఒకరకంపక్షి.

< నం. మీనవల్లంకి.

మీనవల్లంకి రూ. చూ. మీనవల్లంకి, వి. మీలముచ్చు, పక్షి విశేషం.

మీనా రూ. మీనా. వి. 1. నేతలోపడే రంగుచుక్క; 2. చేతితో అడ్డే ఒకరకం కొయ్యలముచ్చు.

మీనాపనివాళ్ళు విజ. బ.వ. నేతిబట్టలకు కొయ్యలముచ్చు లతో రంగులు అడ్డేపనివాళ్ళు. మీనాబార్దరు వి. ఒకరకం అంచు. ఇం. Boarder. అంచు. < మీనా + ఇం. Boarder. మీనాముతు వి. నేతలో మధ్యరంగులో వచ్చిన ముత్యంపేటు. మీనారంగు వి. చేతి అడ్డకంలో ఒకరకం అచ్చుతో అద్దినరంగు.

మీనాఫ్ రూ. మీనాబు. వి. ఒకవిధమైన జాదం.

హిం. మునాఫ్. లంచం, ఉపయోగం, బేరం, భాగం; ఉ. అర. మునాఫ్. లాభాలు, గెలుపులు, ఆదాయం, ఉపయోగాలు.

< క. మునాఫీ.

మీనాబు రూ.చూ. మీనాఫ్. వి. ఒకవిధమైన జాదం.

మీను వి. 1. మత్స్యం, చేప. భార. ఉద్యో. 2.52; 2. జలజంతువు. దశా. 1.153.

క. మీన్. చేప; కొడ. మిని; తు. మీను; త. మీన్. చేప; మ. మీన్; కో. తా. మిన్; గోం. మీన్; కొం. మీన్; కుజ. మీను; కువి. మీను; గ. మీన్; మాల్తో. మీను,

పో. చూ. నం. మీన-. చేప.

మీనుబెక్కెమువాడు విజ. మీనకేతనుడు, మన్నుడు. పల్నా. 2.91. మీనుదార్లిట్టరి వి. మన్నుడు. చేప తెండాగా కలవాడు. మీనుబిల్ల (-బిల్ల) వి. చురుకైనవాడు. మీనుముచ్చువులుగు వి. మీలముచ్చంకి, నీళ్ళలో ఉరికి చేపల్ని పట్టే పక్షివిశేషం. మీనుమొనరిసిదెంబులమేటి వి. మన్నుడు. సాంబ. దేవ. 8 మీనురూపురిక్క వి. రేవతి నక్షత్రం. మీనువల్లంకి రూ.చూ. మీనవల్లంకి. వి. నీటిలోకి ఉరికి చేపల్ని పట్టే ఒకానొకపక్షి. మీనువల్లంకి రూ.చూ. మీనువల్లంకి. వి. నీటిలో ఉరికి చేపల్ని పట్టే ఒకరకం పక్షి. మీనుసిదెముమేటి వి. మన్నుడు. మీన్ రూ.చూ. మీల. వి.బ.వ. చేపలు. సాంబ. స్థా. 66. మీలదొంగ వి. లకుముకిపిట్ట, నీళ్ళలో ఉరికి చేపల్ని పట్టే పక్షివిశేషం. మీలముచ్చ రూ.చూ. మీలముచ్చు. వి. నీళ్ళలో ఉరికి చేపల్ని పట్టే ఒకరకం పక్షివిశేషం. మీలముచ్చు రూ. మీలముచ్చు. వి. మీలదొంగ, మీనవల్లంకి, నీళ్ళలో ఉరికి చేపలు పట్టే పక్షివిశేషం, వర్తిక. హంస. 3.12. మీల వల్లంకి చూ. మీనవల్లంకి. వి. నీళ్ళలోకి ఉరికి చేపల్ని పట్టే పక్షివిశేషం. మీలవల్లంకి వి. మీలముచ్చు. లం. భా. 2.96. మీలు రూ. మీలు, మీల్. వి.బ.వ. చేపలు. సాంబ. స్థా. 66.

మీంద చూ. మీదు. అవ్య. ద్రు. 1. తర్వాత. నె. కా. ఉదయగిరి కాననం. 40. క్రి.శ. 1514; 2. నిమిత్తంగా. నె. కా. రాహురకాననం. క్రి.శ. 1636.

మీన్లు రూ. మీదు. క్రి. విజ. మీదు. కొండపల్లికాననం. క్రి.శ. 719.720.

కొడ. మీద. వైన; త. మీతు. వైతాగం, ఎత్తైన ప్రదేశం; మ. మీతిల్. వైన. వైతాగం, మీత్తల్, మీతు. వైతాగం; కురు. మైతా, మైతా, మైయ్యంతా, మన్యంతా. మిక్కిలి వైదయన, అత్యున్నతమైన; మాల్తో. మెచ్. ఎత్తు.

మీద చూ. మీదు.

మీద(జాచు చూ. మీదు.

మీదట చూ. మీదు.

మీదటికి చూ. మీదు.

మీదటుకు చూ. మీదు.

మీదటెత్తు చూ. మీదు.

మీద(దెచ్చుకొను చూ. మీదు.

మీదపెడ చూ. మీదు.

మీదమిక్కిలి చూ. మీదు.

మీదమీద చూ. మీదు.

మీదమీద(జవులు చూ. మీదు.

మీదమీదవుండు చూ. మీదు.

మీదవచ్చు చూ. మీదు.

మీది చూ. మీదు.

మీదికచ్చు చూ. మీదు.

మీదికడవ చూ. మీదు.

మీదికి చూ. మీదు.

మీడికీదువ్వ చూ. మీడు.

మీడికీమీద చూ. మీడు.

మీడికీమీదజీవములుపోవు చూ. మీడు.

మీడికీబ్రాకు చూ. మీడు.

మీడికీవచ్చు చూ. మీడు.

మీడికీతేతు చూ. మీడు.

మీడికీమ్మ చూ. మీడు.

మీడికీయ్య చూ. మీడు.

మీడికోరు చూ. మీడు.

మీడిగాలి చూ. మీడు.

మీడిగుడ్డు చూ. మీడు.

మీడిగుండు చూ. మీడు.

మీడిపంచ చూ. మీడు.

మీడిప్రాణములుమీదనేపోవు చూ. మీడు.

మీడిమాట చూ. మీడు.

మీడిమిక్కిలి చూ. మీడు.

మీడిరోలు చూ. మీడు.

మీడిసాకిరి చూ. మీడు.

మీడు రూ.చూ. మీడు. వి.బి. 1. ఉపరిభాగం, పై. భార.

ఆది. 2.9, 2. ఉత్తరకాలం. భార.ఆది. 6.127; 3.

పంచమ్యర్థకప్రత్యయం, కంటె. పండి.చ. 8.241; 4.

ఉత్తరకాలఫలం, ఉదర్కం. భార.ఉద్యో. 4.12; 5.

పయి, పైకి. రం.రా. ఆయోధ్యా. 139 పు. 16 పం.;

6. సప్తమ్యర్థకం, ఎదల. కాశీ. 4.15; 7. భవిష్యత్కాలం.

మను. 3.143; 8. వశం ఆదీనక. ఆము. 4.204;

9. అంతస్తు, మేడపైభాగం, నిలువు. యయా. 4.156;

10. తృతీయార్థకప్రత్యయం, కరణార్థకం. కువ.చ.

2.102; 11. దేవతాదులకోసం నియమించిన ముడుపు.

శకచ. 3.50; విణ. 1 అదికుడు, గొప్పవాడు. కు.నం.

4.427; 2. పైది, మీదనున్నది. హరి.హ. 1.57.

మీగడ రూ. మింగడ, మింగిడి, మీవడ. వి. కాగిన

పాలమీద తెట్టి, మంద, పెరుగుమీది తెట్టి, మస్తువు.

శృం.నై. 6.129. త. మీక్కిల్లె. మీగడ. <మీడు +

కడ. మీగడకట్టు అ.క్రి. పాలుకాగి పైన తరకలుగట్టు.

రారా. 4.97. మీగడ(గట్టించు(-కట్టించు) న.క్రి.

పెంపొందించు. మీగడ తెర వి. భక్త్య విశేషం.

ప్రబంధ. 112. మీగడపెరుగు వి. మంగళ్యం.

శ్రీమనం, న్తన్యం. మీగెండ్లమెకము వి. శరభం, ఉర్వ

లోచనం. మీగెయి వి. పైచేయి. <మీడు + కయి¹.

మీగాలు వి.బి. పాదోపరిభాగం. కు.నం. 3.45.

<మీడు + కాలు. మీజేయి రూ.చూ. మీజేయి. వి.

చేతిపైభాగం. <మీడు + చేయి. మీజేయి రూ.

మీజేయి. వి. చేతిపైభాగం. కాశీ. 5.226. <మీడు +

చేయి. మీద రూ.చూ. మీద. అవ్య.ద్రు. పైన.

మీద(జూచు అ.క్రి. గర్వించు, ఔద్ధత్యం పొందు. భార.

కాంతి. 4.435. <మీడు + -అ¹ + చూచు. మీదట

క్రి.విణ. తర్వాత. మీదటికి అవ్య.ద్రు. తర్వాత.

మీదటుకు వి. పెద్దటుకు, చిట్టటుకు పైన వేసిన వికాల

మైన అటక. <మీడు + అటకు. మీదటిత్తు వి.

పైఎత్తు. తాళ్ల.నం. 10.267. <మీడు + -అ(యొక్క)

+ ఎత్తు¹. మీద(దెచ్చుకొను న.క్రి. పైనవేసుకొను,

దాద్యత వహించు. వర రా.బాల.పు. 186. పం. 4.

<మీడు + -అ¹ + తెచ్చుకొను. మీదపెడ వి. పాత్ర

కుతికకుపైన ఉండే భాగం. <మీడు + -అ(యొక్క) +

పెడ. మీదమిక్కిలి రూ.చూ. మీడుమిక్కిలి. విణ.

కడుమిక్కిలి. తాళ్ల.నం. 14.262. <మీడు + -అ¹ +

మిక్కిలి. మీదమీద అవ్య.ద్రు. ఉత్తరోత్తరా, ఒకదాని

వెంట ఒకటిగా. కళా. 5.32. మీడు + -అ¹ + మీడు

+ -అ¹. మీదమీద(జవులు(-చవులు) వి.బ.ప. పైపై

రుచులు. తాళ్ల.నం. 11.3.28. మీదమీద(వుండు

(-ఉండు) అ.క్రి. తేలికగా ఉండు. తాళ్ల.నం. 17.298.

మీదవచ్చు అ.క్రి. దండెత్తు, యుద్ధానికి వచ్చు. రంగా.చ.

1.112. <మీడు + -అ¹ + వచ్చు. మీది వి. గునపం

మీద వదును లేని కొన. మీదికచ్చు వి. అనులో మధ్య

పీటకు దిగించిన మొదటికొయ్య. <మీడు + -ఇ³. -

కచ్చు. మీదికడప వి. ఉత్తరాసి, దర్వాజా చట్రపు

పైకమ్మి. <మీడు + -ఇ³ + కడప. మీదికి అవ్య.

పైకి. <మీడు + -ఇ³ + -కున్. మీడికీదువ్వ

న.క్రి. ఎగదువ్వ, పైకిదువ్వ. మీడికీమీద అవ్య.

ద్రు. వెంటనే, శ్రీమంగా. కు.నం. 2 201 మీడికీమీద

జీవములుపోవు అ.క్రి. పైప్రాణాలు పైనేపోవు. కు.నం.

2.201. మీడికీబ్రాకు(-ప్రాకు) న.క్రి. ఎగప్రాకు.

మీడికీవచ్చు అ.క్రి. జోలికవచ్చు. మీడికీతేతు న.క్రి.

ఎగనెత్తు, ఎత్తుకొను, ఎత్తు, పైకెత్తు. <మీడికీన్ + ఎత్తు¹.

మీడికీమ్మ వి. పైనున్నకొమ్మ. <మీడు + -ఇ³-

(యొక్క) + కొమ్మ. మీడికీయ్య వి. చట్రం. అను

నిలువుపట్టికు దిగించినకొయ్య <మీడు + -ఇ³-(యొక్క)

+ కొయ్య. మీడికోరు వి. పాత్ర మూతి పైభాగం.

<మీడు + -ఇ³-(యొక్క) + కోరు. మీడిగాలి వి. కించు

రికం, వాయువు. <మీడు + -ఇ³-(యొక్క) + గాలి.

మీడిగుడ్డు వి. బ.ప. పైకివచ్చినట్లున్న కళ్ళు. <మీడు

+ -ఇ³-(యొక్క) + గుడ్డు + -లు. మీడిగుండు

వి. చేతి మగ్గం పన్నె దిగించిన పైచెక్క. పలచగా పొడుగ్గా

ఉంటుంది. <మీడు + -ఇ³-(యొక్క) + గుండు. మీది

పంచ వి. పైపంచ. అంగవస్త్రం. <మీడు + -ఇ³-

(యొక్క) + పంచ. మీడిప్రాణములుమీదనేపోవు అ.క్రి.

పైప్రాణాలుపైనేపోవు. నం. ప్రాణ-. ఉనురు. <మీడు

+ -ఇ³-(యొక్క) + నం. ప్రాణ + ము + -లు + మీడు

+ -అ¹ + పో + పోవు. మీడిమాట వి. తరువాతిమాట.

<మీడు + -ఇ³-(యొక్క) + మాట. మీడిమిక్కిలి రూ.

మీడుమిక్కిలి. అవ్య. పయిపెచ్చు. అధికం. ప్రభా.

3.145. మీడిరోలు వి. చెరువునీళ్ళు బయటికి పోవటాని

కున్న తూముల్లో పైతూము. <మీడు + -యొక్క) ఇ³-

+ రోలు. మీడిసాకిరి వి. ఉత్తరసాక్షి. <మీడు + -ఇ³-

(యొక్క) + సాకిరి. మీడుకట్టు రూ.చూ. మీడుగట్టు.

న.క్రి. దేవతాదులకి నమర్పించటం కోసం డబ్బు ముడుపు

కట్టు, ఎప్పటికో ఎవరికోసమో ప్రత్యేకించు. మీదెత్తు (-కట్టు) రూ. మీదుకట్టు. స.క్రి. దేవతాదులకు సమర్పించటం కోసం ధనం నిధిపరిచి ఉంచు. మీదెత్తుగడ కట్టు స.క్రి. మీదుకట్టు, ఎప్పటికో ఎవరికోసమో ఉంచు. పాండు. 4.167. మీదుగా అవ్య.ద్రు. గుండా, ద్వారా. కాశీ. 3.111. <మీదు + అగు + -అ. మీదుతలంచు స.క్రి. జరుగనున్నదాన్నిగూర్చి ముందే ఆలోచించు, దూరదృష్టితో మెలగు. ఉ.హరి. 4.198. మీదు పరికింపక అవ్య. జరుగనున్నదాన్నిగూర్చి ఆలోచింపక, దూరదృష్టిలేక. కళా. 2.85. మీదుబెట్టు(-పెట్టు) స.క్రి. వశువు మొదటి ఈతపాలను మొదటిసారి పిండి దేవుడికి అరగించటానికి ప్రత్యేకించు. మీదుమిక్కిలి రూ. మీదుమిక్కిలి, మీదుమిక్కిలి. విజ. పైపెచ్చు, అదికం. విజయ. 3.158. మీదుమిగులు అ.క్రి. 1. విజృంభించు, చెలరేగు. భాగ. 10పూ. 1525; 2. మించిఉండు, మట్టుమీదు. ప్రబోధ. 1.39; 3. పైపెచ్చు. ప్రబోధ. 5.21. మీదులుచూచు స.క్రి. సిగ్గు మొ. వాటివల్ల ఆకసంవైపు చూచు.పాండు. 4.171. మీదులెత్తు అ.క్రి. దేవతాదులకి సమర్పించటం కోసం నియమించి ఉంచు. కువ.చ. 2.26. <మీదు + -లు + ఎత్తు. మీదువోపు (-పోపు) అ.క్రి. మీదుపెట్టు. కాశీ. 7.139. మీదుసూచు (-చూచు) అ.క్రి. జవాబు చెప్పలేకపోవు, బదులు చెప్పలేక ఆకాశంవైపు చూచు. గౌ. హరి. పూ. 124. మీదెత్తు అ.క్రి. దేవతాదులకి సమర్పించటంకోసం నియమించిఉంచు. పరమ. 1.139; వి. ఎత్తుకు పైఎత్తు. <మీదు + ఎత్తు. మీదెత్తుగక అవ్య. జరుగనున్నది కానక. ఉ.హరి. 2.189. <మీదు + ఎత్తుగక.

మీదెత్తు చూ. మీదు.

మీదెత్తుగక చూ. మీదు.

మీర్ వి. సర్దారు, పాదుషా. పద్య.య. 4.

హిం మీర్. సర్దారు, ఒక బిరుదు; ఉ. మీర్. అగ్రగణ్యుడు, నాయకుడు, సర్దారు, ప్రభువు; పార. మీర్. చక్రవర్తి, ప్రభువు, నాయకుడు; అర. అమీర్. దనవంతుడు.

<ఉ. మీర్.

మీరలు చూ. మీరు.

మీరాబాయి వి. ఒకరకం నీలంరంగు, గాజునీలం.

హిం.గు. మీరాబాఈ. వ్యక్తి నామం.

<హిం. మీరాబాఈ.

మీరాబాయివచ్చ వి. ఒకరకం పచ్చరంగు.

మీరాశిదారు రూ. మీరాసిదారు, మీరాసిదారుడు. ప. వంశ పారంపర్యంగా వచ్చే గ్రామోద్యోగం కలవాడు. ద.హిం. కా.నంపు. 10. 765.29. క్రి.శ. 1678.

ఉ. మీరాసిదార్. మీరాసిగలవాడు; పార. మీరాసి దార్. మీరాశిగలవాడు, వంశపారంపర్యంగా వచ్చే గ్రామోద్యోగం కలవాడు, మున్నబు, కరణం.

<ఉ. మీరాసిదార్.

మీరి. వి. గడ్డపలుగులోని మొద్దువైపు.

మీరు రూ. ఈరు. సర్వ.బ.వ. యుష్మదర్థక బహువచనం. భార.ఆది. 2.84.

క. నీమ్, నీన్, నీంగల్. మీరు; కొడ. నింగ; తు. ఈరు, నికుళు, నింక్ళు; త. నీమ్, నీర్, నీయిర్, నీవిర్, నీంకల్; మ. నిజ్జల్; కో. నీమ్; తొ. నుమ్; గోం. ఇమ్మల్, నిమెల్, మిరాల్; కొం. మీరు; కుణ. ఈరు, మీరు; కువి. మీంబు; పర్తి.గ. ఈమ్; పెం. ఏప్, ఏపెజ్; మండ. ఈమ్; కొలా.నా. నీర్; కురు.మాల్. నీమ్; బ్రా. నుమ్.

<మూ.ద్రా. *నీమ్.

మిము రూ.చూ. మిమ్ము. సర్వ.ద్రు. మీ శబ్దంయొక్క ద్వితీయా విభక్తి రూపం. నిర్వ.రా. 10.49. మిమ్ము రూ. మిము. సర్వ.ద్రు. మీ శబ్దంయొక్క ద్వితీయా విభక్తి రూపం. భార.ఆది. 2.84. మీ సర్వ. మీరు శబ్దంయొక్క ద్వితీయాది విభక్త్యంగం. భార.ఆది. 7.209. మీరలు సర్వ.బ.వ. యుష్మదర్థబహువచన వాచక శబ్దం, మీరు. భార.ఆది. 2.89. <మీరు + లు (పాయకంగా అమహ దర్థబహువచన ప్రత్యయం).

మీర్తా వి. 1. మీర్తాకుళాయి, రాజకుమారులు ధరించే టోపి. వేణు.శ. 58; 2. రాజవంశీయుల ఉపాధి; 3. మొగలు వంశస్థుల బిరుదు.

హిం. మీర్జా. రాజవంశంవారి బిరుదు, మొగలు వ్యక్తి; ఉ. మీర్జా. రాజవంశంవారి బిరుదు, మొగలు వ్యక్తి; పార. మీర్జా. రాజకుమారుడు, శూరుడు, రచయిత;

క. మీర్జా. యువరాజు, సేనాని.

<ఉ. మీర్జా.

మీర్తాకుళాయి వి. రాజకుమారులు ధరించే టోపి. వేణు. 58.

మీతిబెట్టు చూ. మీటు.

మీటు అ.క్రి. 1. అతిశయించు. కు.నం. 4.105; 2. విజృంభించు, చెలరేగు. ఉ.హరి. 3.58; 3. జనించు, కలుగు. పారి. 1.56; 4. గతించు, కడచిపోవు. ప్రభా. 5.72; 5. కొనసాగు, నఫలమగు. ఇందు 3.14; 6. ఒప్పు. నీలా. 1.1; స.క్రి. 1. ఉల్లంఘించు. నిర్వ.రా. 1.164; 2. అతిక్రమించు, మించు. నిర్వ.రా. 3.10; 3. నిరసించు. వరాహ. 7.39.

క. మీత్, మీటు, మీటుని. అతిక్రమించు, అధిగ మించు; తు. మీరుని; త. మీటు. అధిగమించు, మిగులు, గొప్పదగు; మ. మీటుక. అధిగమించు; కో. మీర్. అతిశయించు; తొ. మీత్. నిరోధింపబడనిదగు; గోం. వీర్. అధిగమించు; కువి. మీజా. అధిగమించు, దాటు, మీంజా. ఎదిరించు; పో.చూ. త. వీటు. ఎక్కువగు; తొ. వీర్. పోటీచేయు.

మూ.ద.ద్రా. మూ.మ.ద్రా. *మీత్ - / *వీత్.

మీతిబెట్టు స.క్రి. గర్వింపచేయు. సానంద. 5.16.

<మీటు + -అ + పెట్టు.

మీల్ చూ. మీను.

మాలదొంగ చూ. మీను.

మాలముచ్చ చూ. మీను.

మాలముచ్చ చూ. మీను.

మాలవల్లంకి చూ. మీను.

మాలవల్లంకి చూ. మీను.

మీలు చూ. మీను.

మీళ్ళే వి. ఈదు.

మీవడ రూ.చూ. మీగడ. వి. కాగిన పాలమీది తెట్టి,

మండం, పెరుగుమీది తెట్టి, మన్నువు. వేంక.పంచ. 1.590.

మీన రూ. మీనము. వి. మీనం, పై పెదవిమీద పుట్టే

వెంట్రుకల వరన. కు.నం. 10.101.

క. మీసె ; కొడ.తు. మీసె ; త. మీలై, ఏలై ;

మ. మీస ; కొం. మీసం ; కువి. మీసం ; కొలా.

మీసల్ (బహు) ; ఓరయాన్. మీచి, మీసి, మీచా ;

పో.చూ. నం. శ్మశ్రు-. మీనం, ప్రా. మన్ను,

మలసు ; జై.శా. మన్ను, మంసు, మాసు. ఆ.మా.

మలసు, మలసూ ; పా. మన్ను. గడ్డం ; ఇం.

మలసూణి ; మరా. మీసి.

మీనకట్టు వి. మీనంయొక్క ఏర్పాటు. వేంక.మా.

1.135. మీనలపైతేనే రూ.చూ. మీసాలపై(దేనియ. వి.

అల్పనుఖం. సీతి.శ. 71. మీనలువడిపెట్టు న.క్రి. మీసాలు

తిప్ప. సిం.ద్వా. 7.28.

మీనంగొటిగించు చూ. మీనము.

మీనంగొటిగించుకొను చూ. మీనము.

మీనంత్రిప్ప చూ. మీనము.

మీనము రూ.చూ. మీన. వి. పై పెదవిమీది వెంట్రుకల

వరన. భార.అశ్వ. 3.87.

మీనంగొటిగించు అ.క్రి. అవమానించు. <మీనము +

గొటిగించు. మీనంగొటిగించుకొను అ.క్రి. ఒకరకమైన

ప్రతిజ్ఞ ప్రకారం మీనం తీసివేయు. మీనంత్రిప్ప న.క్రి.

పొరుషం ప్రదర్శించు. <మీనము + త్రిప్ప. మీనము

నుల్చు న.క్రి. మీనం నులివేయు, మీనం తిప్ప. గౌ.హరి.

ఉ. 1394. మీనముమీదికేలు వి. మీనంమీది చేయి,

వయసు పొరుషం, ప్రాధవం నూచించే చేష్ట. శక. 2.378.

మీనములుదీటు వి. పొరుష నూచకంగా పురుషులు

మీనం మీద చేయి వేయటం, మీసాలు దువ్వటం

అలవాటు. కాళ. 2.26. మీనంబుపైగేలువైచు న.క్రి.

పొరుష నూచకమగు చేష్ట. హంస 2 240. మీనంబులు

వడిపెట్టు న.క్రి. మీసాలు తిప్ప. మీనంమీదచెయ్యి

వేయు న.క్రి. పొరుషాన్ని ప్రదర్శించు. <మీనము +

మీదు + -అ¹ + చెయ్యి + వేయు. మీనం మెలివేయు

న.క్రి. పొరుష నూచకంగా మీనం త్రిప్ప. <మీనము +

మెలి + వేయు. మీసాలపై నిమ్మకాయలు నిలుపు అ.క్రి.

పెద్దపెద్ద మీసాలు కలిగిఉండు. <మీనము + -లు + అ¹

పయిన్ + నిమ్మకాయ + -లు + నిలుపు. మీసాలపై(దేనియ

రూ. మీనలపై తేనె. వి. అల్పనుఖం. మను. 2.65. <

మీనము + -లు + వైన్ + తేనియ. మీసాలపోతు వి.

మీసాల సంరంధం తప్పితే చేపనున్న అనటం. <మీనము

+ -లు + -అ¹ (యొక్క) + -పోతు. మీసాలబువ్వ

వి. ఇంట్లో అంబలి తాగి, బయట నన్నన్నం తిన్నట్లు ప్రద

ర్శించటానికి మీనంపై అతికించుకొన్న మెతుకులు, పైకి

పటారం లోన లొటారం వంటి పలుకుబడి. <మీనము

+ -లు + -అ¹ (యొక్క) + బువ్వ. మీసాలమీదితేనె వి.

అల్పనుఖం. తాళ్ల. నం. 7.6. <మీనము + -లు + -అ¹

(యొక్క) + మీదు + -ఇ¹ (యొక్క) + తేనె మీసాలు

దువ్వ న.క్రి. పొరుషం ప్రకటించు. హేమా. పు. 12. <

మీనము + -లు + దువ్వ. మీసాలునివురు న.క్రి. పొరుషం

ప్రకటించు, మీసాలుదువ్వ. ఉ.క.ద్వి. 1467. <మీనము

+ -లు + నివురు. మీసాలువడిపెట్టు న.క్రి. పొరుషం ప్రక

టించు. ఉ.క.ద్వి. 385. <మీనము + -లు + వడిపెట్టు.

మీనంబుపైగేలువైచు చూ. మీనము.

మీనంబులు వడిపెట్టు చూ. మీనము.

మీనంమీద చెయ్యివేయు చూ. మీనము.

మీనం మెలివేయు చూ. మీనము.

మీనర వి. మృగశీర్ష నక్షత్రం.

నం. మృగశీర్ష ; ప్రా. మిగసిర-, మగసిర-.

నక్షత్ర విశేషం ;

మ. మకయిరం.

<ప్రా. మిగసిర-.

మీనరము విజ. శ్రేష్ఠం. శశా. 4.119. సాంబ. మాన. 48.

మీసాలపై నిమ్మకాయలు నిలుపు చూ. మీనము.

మీసాలపై(దేనియ చూ. మీనము.

మీసాలపోతు చూ. మీనము.

మీసాలబువ్వ చూ. మీనము.

మీసాలమీదితేనె చూ. మీనము.

మీసాలుదువ్వ చూ. మీనము.

మీసాలునివురు చూ. మీనము.

మీసాలువడిపెట్టు చూ. మీనము.

-ము¹ రూ.చూ. -బు. ప్రత్య. అడంబాలైన అమహన్న పంస

కాలకు బల్లిదాదులకు వచ్చే ప్రథమైక వచన ప్రత్యయం.

భార. ఆది. 1.12.

-ము² ప్రత్య. కొన్ని తెలుగు నర్వనామాలకు వచ్చే ప్రథమా

బహువచన ప్రత్యయం. ఉదా. మేము, మనము. భార.

ఆది. 6.128.

<మూ.ద్రా. -*మ్.

-ము³ ప్రత్య. ఉత్తమ పురుష బహువచన ప్రత్యయం. భార.

ఆది. 2.144.

<విము/మేము.

-ము⁴ ప్రత్య. ప్రథమాంతమైన అన్యచ్ఛబ్ద విశేషదాలకు బహు

త్వంలో తరచుగా వచ్చే ఆగమం. భార. విరా. 5.344.

<విము/మేము.

-ము⁵ ప్రత్య. ప్రార్థనాశీర్విద్యాద్యర్థకాల్లో వచ్చే మధ్యమ పురు

పైక వచన ప్రత్యయం. భార. ద్రోణ. 2.63.

<మూ.ద్రా.*మ్. (బహువచనానికి చెందిన ఈ మూల

ద్రావిడ *మ్ తెలుగు కువి శాఖలో బహువచనానికి వేరే

ప్రత్యయం వచ్చిన కారణంగా ఏకవచనంలోకి మారిపో

యింది).

-మురి నర్క. మూడు¹ శబ్దానికి పృథ్విలో ఆదేశంగా వచ్చే రూపం. కాశీ. 4.127. ఉదా. ముజ్జగం, ముచ్చిచ్చు మొ.వి. ము- రూ.చూ. -బు. ప్రత్య. ప్రథమైక వచనేతర విభక్తి ప్రత్యయం పరమైనప్పుడు అదంతాలైన అమహన్నపున కాలకు బల్లిదాదులకు వచ్చే ఆగమం. భార. ఆది. 1.5.

ముఅజ్జర్ రూ. మొవజ్జాలు, మోజ్జాలు. వి. 1. శ్రీధనం; 2. భర్తయొక్క గృహాన్ని ప్రవేశించక పూర్వమే అడుగదగిన ధనం; 3. వివాహ విచ్ఛేద నమయంలో అడుగదగిన ధనం.

హిం. ముఅవజా. పద్ధ నష్టానికి చెల్లు, ప్రతిచెల్లుకు చెల్లు, ప్రత్యుపకారం, ప్రాయశ్చిత్తం, మోజరా. అలవెన్సు, రిబేటు, చెల్లు; ఉ.అర. మువజల్. అప్పనిలిపి పెట్టటం.

< ఉ. మువజ్జత్.

ముకంరౌతు రూ.చూ. మొఖంరౌతు. వి. ఒంటిమొఖంరాయి, ఒక వైపు చదునుగా, నున్నగా చెక్కబడిన రాయి.

ముకద్దమా రూ. మొకద్దమా, మొకద్దమా, మొఖద్దమా, మొగద్దమా. వి. గ్రామ వ్యవహారం; విజ. ప్రత్యేకమయిన.

హిం. మొకద్దమా. కారణం, చట్టం, ప్రయత్నం, కోర్టు వ్యవహారం, పని; మరా. మొకద్దమా; ఉ.అర. మొకద్దమ్, మొకద్దమ్త్. వ్యవహారం, విషయం, మొదటిభాగం, చట్టసంబంధమైన, కారణం, పదార్థం, పీఠిక, గ్రామ ముఖ్యుడు;

క. మొకద్దమే. వ్యవహారం, కేసు, యజమాని; త. మొకత్తమా.

< ఉ. మొకద్దమ.

ముకమాలు రూ.చూ. ముఖమల్లు. వి. ఒకరకం మేలు జాతి పట్టు.

ముకరం రూ.చూ. మొక్కరము¹. వి. 1. నిరోధం, ఆటంకం;

2. గడెమాను, అడ్డగడియ, అర్గళం; 3. స్తంభం.

ముకాబిలా రూ. మొకాబిలా, మోకాబిలా. వి. సంప్రదింపు.

హిం. ఉ. ముకాబలా. ఎదుర్కోవటం, సమానత, నిరోధం.

< ఉ. ముకాబలా.

ముకాము రూ. మకాము, మఖాము, ముఖాము, మొకాం, మొకాము, మొక్కాము, మొఖాం, మోకాం. వి. నివాసం, గృహం. భోజనశాల. 1.109.

హిం. ముకామ్. గృహం, ఉండేచోటు; మరా. ముక్కామ్, ముకామ్. ప్రయాణంలో నిలిచే స్థలం; ఉ. ముకామ్. కొన్నిరోజులుండటానికి ఏర్పరచుకొన్న వాస స్థానం; పార. ముకామ్, మకామ్. వాసస్థానం, గృహం; అర. ముకామ్. తాత్కాలిక వాసస్థానం.

< ఉ. ముకామ్.

ముకాసా రూ.చూ. ముఖాసా. వి. పన్ను లేకుండా జన్మబడిన గ్రామం.

ముకిరీలు రూ.చూ. మొఖరీలు. వి.బ.వ. అరటిపళ్ళెల్లో ఒక రకం.

ముకు¹ రూ. చూ. ముక్కు¹. వి. 1. నాసిక. మను. 4.45;

2. పక్షిముక్కు; 3. చనుమొన.

ముకుగంబము(-కంబము) వి. ముక్కుదూలం. ముకుగమ్మి(-కమ్మి) రూ.చూ. ముక్కుగమ్మి. వి. నత్తు, బేసరి ముకుగోళ్లు రూ.చూ. ముకుగ్రోళ్లు. వి.బ.వ. నాసాపుటాలు. ముకుగ్రోలు(-గ్రోలు) రూ. ముక్కుగోలు. ముక్కుగ్రోలు. వి. ముక్కురంధ్రం. భాస్క.రా.యు. 857. ముకుగ్రోళ్లు రూ. ముకుగోళ్లు, ముక్కుగోళ్లు, ముక్కుగ్రోళ్లు వి.బ.వ. నాసాపుటాలు. కాశీ. 4.274. ముకుచాయన్ అవ్యక్త. ముక్కుకు తిన్నగా. వేంక. పంచ. 1.115. ముకుచిక్కారు రూ. ముకుసిక్కారు. ముకుసిగారు. వి. తాడు తోగాని తోలుతోగాని అల్లి ఎద్దుమూతికి తగిలించే అలంకారం, సిగమోర. ముకుచిలమ రూ. ముకుసిలమ, ముగుసెలిమె. వి. సిగమోర. తాడుతోగాని తోలుతోగాని అల్లి మూతికి తగిలించే అలంకారం. ముకుజెఱమ(-చెఱమ) రూ.చూ. ముక్కుజెఱమ. వి. నాసాపుటం. ముకుజోరు వి. ముక్కు చివర ఉండే నుడి, ఎద్దు పొగరుమోతు దవుతుంది. ముకుతాడు రూ.చూ. ముకుద్రాడు. వి. పంటకు కిందివై వున ఆకుల చివర్లను కాయకు కలిపి కట్టినతాడు. ముకుదండి వి. ముక్కు నడిమి ఎముక. ముకుదాడిమ వి. ఒకజాతి వృక్షం. ముకుదాడు రూ.చూ. ముకుద్రాడు. వి. గూడ మూతికి అటూజటూ కట్టినతాడు. ముకుదూల రూ. ముకుదొల. వి. కర్రు దిగించే నాగలి చివరిభాగం. ముకుదూలము రూ. ముక్కుదూలము. వి. ముక్కు నడిమి ఎముక. ముకుదొమ్మ వి. మత్స్యవిశేషం, ఒకరకం చేప. వేంక. పంచ. 1.284. ముకుదొల రూ.చూ. ముకుదూల. వి. కర్రదిగించే నాగలి చివరిభాగం. ముకుద్రాట(గాలు)గ్రుచ్చు అ.క్రి. అదేపనిగా తగాదాకు పిలుచు. < ముకు¹ + ద్రాడు + అ¹ + కాలు¹ + గ్రుచ్చు. ముకుద్రాడు రూ. ముకుతాడు, ముకుదాడు, ముక్కుతాడు, ముక్కుద్రాడు. ముగదాడు, ముగుదాడు, మొగదాడు, మొగుదాడు. వి. ఔ. నాథం, ఎడ్లకు ముక్కున గుచ్చేతాడు. భార. ఉద్యో. 3.220. ముకువచ్చ వి. నాసికాచిహ్నం, ముక్కులోని మచ్చ. ముకుపుటాలదరు అ.క్రి. కోపం వచ్చినప్పుడు కలిగేభావంవల్ల ముక్కు ముందుభాగం చలించు. < ముకుపుటాలు + అదరు. ముకుపొడి రూ.చూ. ముక్కుపొడి. వి. నన్యం, ముక్కుపొడి. ముకుపొడుము రూ. చూ. ముక్కుపొడుము. వి. నన్యం, ముక్కుపొడి. ముకుపోగు రూ.చూ. ముక్కుపోగు. వి. 1. నత్తు; 2. అడ్డబాస. ముకుబంటి వి. ముక్కుకొలది. ముకుబంటి¹ వి. సిగమోర. తాడుతోగాని తోలుతోగాని అల్లి మూతికి తగిలించే అలంకారం, ముకుతాడు. ముకుబంటి² రూ. ముక్కుబంటి, ముగబంటి, ముగుబంటి, మువబంటి, మూబంటి, మొగబంటి. వి. పశువులకు శైత్యంతో నాసా రంధ్రాల్లో కలిగే కేశావృతపిండరూపవ్యాధి విశేషం. హరి. పూ. 5.143. ముకుమచ్చ వి. ముక్కులోనిమచ్చ. ముకుమచ్చతత్తడి వి. ముక్కులో నలుపుఉన్న వాహనం, వృషభ వాహనం. ఉ. హరిశ్చ. 3.131. ముకుమందు వి. ముక్కురోగాన్ని పోగొట్టే నన్యవిశేషం. అము. 1.82. ముకుముంగర వి. ఒకరకం చెట్టు. ముకుసిక్కారు రూ.చూ.

ముకుచిక్కారు. వి. సిగమోర, తాడుతోగాని తోలుతోగాని అల్లి ఎద్దుమూతికి తగిలించే అలంకారం. ముకునీగారు రూ. చూ. ముకుచిక్కారు. వి. సిగమోర, తాడుతోగాని తోలు తోగాని అల్లి ఎద్దుమూతికి తగిలించే అలంకారం. ముకు సిరిమ రూ.చూ. ముకుచిలమ. వి. సిగమోర, తాడుతోగాని తోలుతోగాని అల్లిమూతికి తగిలించే అలంకారం.

ముకు² రూ.చూ. ముకు². అ.క్రి. 1. నశించు ; 2. శ్రేష్ఠో ద్రేకంతో ఉపిరాడక గానించు.

ముకుగొయ్య (-కొయ్య) రూ. ముకుగొయ్య, ముకుగొయ్య. వి. శివాసాధనం. సిం. ద్వా. 4.115.

ముకుటము రూ. ముకుటము. వి. నారమడి, నారచీర.

సం. ముకుట-. కిరీటం, తురాయి, కొండకొన.

<సం. ముకుట- (అర్థవిపరి.).

ముకుందుబల్లెము వి. ఒకరకం బల్లెం. కృష్ణరా. 3.87.

సం. ముకుంద-. విష్ణువు.

<సం. ముకుంద-+బల్లెము.

ముకులు చూ. ముక్క. వి.బ.వ. నూకలు.

ముక్తము వి. ముఖ్యం. తాళ్ల. సం. 10.188.

సం. ముఖ్య-. ముఖసంబంధమైన, ముఖ్యమైన ; ప్రా. ముక్త-. ముఖ్యమైన ; నే. ముఖియా. గ్రామముఖ్యుడు.

<ప్రా. ముఖ్య-.

ముక్క రూ. ముక్క¹. వి. 1. ఖండిం, తునక. శ్రీనాథుని చాటువు. పల్నా. పు. 109 ; 2. చిన్నమాట. రామలిం. 4. 57 ; 3. తరక, కార్చిననున్నాన్ని జల్లించిగా వచ్చిన తుక్క ; 4. బేసి సంఖ్యలోనిరాయి ; 5. ఉంట, కట్టుబడిలో పనికిరాని చిన్న రాతిముక్క ; 6. పాళి, కలంపాళి.

తు. మురి. నరకు, కోత, మురుకు. ముక్క ; త. మురపు. పగలు, కుండ. మొ. వి పగిలినస్థితి ; మ. ముఱిక్క. పగలగొట్టు, కోయు.

ముక్కగూడు వి. కమానుగూడు, త్రిభుజాకారంలో ఉండే గూడు. ముక్కవడు అ.క్రి. భంగపడు. ముక్కవటచు రూ. ముక్కవటుచు. స.క్రి. భంగపర్చు. వాల్మీ. 3.143. ముక్కవటుచు రూ.చూ. ముక్కవటచు. స.క్రి. భంగపర్చు. ముక్కపొందిక వి. ఎల్లో నర్దుకొని పోవటం. ముక్కపోవు అ.క్రి. కుంతితమగు. తాళ్ల. సం. 6.61. ముక్కరుగు (-అరుగు) వి. ఒత్తరగు, గోడలకు చుట్టూ బలానికి కట్టిన ఎత్తు. తక్కువగా ఉంచే చిన్నఅరుగు. ముక్కలు వి.బ.వ. నారిగింటిలో మూడుభాగాలు. నె. కా. ఆత్మకూరు. క్రి. 4. 1285.

ముక్కచ్చి చూ. మూ-.

ముక్కచ్చిఎత్తు చూ. మూ-.

ముక్కచ్చికూర్పు చూ. మూ-.

ముక్కచ్చిచేయు చూ. మూ-.

ముక్కచ్చిచేర్పు చూ. మూ-.

ముక్కచ్చిచూయు చూ. మూ-.

ముక్కచ్చివేయు చూ. మూ.

ముక్కచ్చె చూ. మూ-.

ముక్కచ్చెఎత్తు చూ. మూ-.

ముక్కచ్చెకూర్పు చూ. మూ-.

ముక్కచ్చెచేయు చూ. మూ-.

ముక్కచ్చెచేర్పు చూ. మూ-.

ముక్కచ్చెదూయు చూ. మూ-.

ముక్కచ్చెవేయు చూ. మూ-.

ముక్కటము చూ. మూ-.

ముక్కటిచీల రూ. చూ. ముక్కరచీర. వి. జంటనొగలబండి నొగలను ముందువైపు కలిపే జనపమేకు.

ముక్కటించు చూ. ముక్కు¹.

ముక్కట్టు చూ. ముక్కు¹.

ముక్కట్టుతాడు చూ. మూ-.

ముక్కడి రూ. ముచ్చడి. వి. ఉత్తరనర్కారులు, దక్కను మొ. చోట్ల అడవుల్లో నుమారు యాభై అడుగుల ఎత్తుపెరిగే చెట్టు (Schrebera swietenoides).

ముక్కంటి¹ చూ. మూ-.

ముక్కంటి² చూ. మూ-.

ముక్కంటిచుక్క చూ. మూ-.

ముక్కంటిచెలి చూ. మూ-.

ముక్కంటితల చూ. మూ-.

ముక్కంటితలపువ్వు చూ. మూ-.

ముక్కంటితలపూవు చూ. మూ-.

ముక్కంటితొలివట్టి చూ. మూ-.

ముక్కంటివట్టి చూ. మూ-.

ముక్కంటివండు చూ. మూ-.

ముక్కంటివండుచెట్టు చూ. మూ-.

ముక్కంటివండులమెక్కెడుదిండిడు చూ. మూ-.

ముక్కంటిపేరిటికన్నులు చూ. మూ-.

ముక్కంటిమల చూ. మూ-.

ముక్కంటిమామ చూ. మూ-.

ముక్కంటిమావు చూ. మూ-.

ముక్కంటియమ్మలపొది చూ. మూ-.

ముక్కంటియావు చూ. మూ-.

ముక్కంటియిల్లు చూ. మూ-.

ముక్కంటివలిగట్టు చూ. మూ-.

ముక్కంటివొల్లంటి చూ. మూ-.

ముక్కంటివిల్లు చూ. మూ-.

ముక్కంటివెలది చూ. మూ-.

ముక్కంటినంగాతి చూ. మూ-.

ముక్కంటినుడి చూ. మూ-.

ముక్కంటిసొమ్ము చూ. మూ-.

ముక్కడి చూ. మూగు. వి. 1. దుక్కిచాలించి ఆహారం కోవం పోయేటప్పుడు అరకలన్నింటిని ఒక్కచోట పోగుచేసి ఒకటిగా చేర్చి నిర్విసర్జి ఆ అరకల కాదల మొత్తం ; 2. అనేకులకు ఏకకాలంలో తగిలే వ్యాధి, ముంగడి, ముడిచె, కలరా, స్ఫోటకం. మొ. వ్యాధి విశేషం.

ముక్కర్దము చూ. ముక్కు¹.

ముక్కర్దాలు చూ. ముక్కు¹.

ముక్కవ వి. మరాను ఇరవైనాలుగు పళ్ళుకొలత.

ముక్కనిచ్చ చూ. ముక్కు³.

ముక్కనిపీట రూ.చూ. ముక్కునిపీట. వి. పోలుకర్రకు కాడి కట్టెవైపు అడుగున వేసిన కొయ్యముక్క.

ముక్కనుమ చూ. మూ--.

ముక్కనుసామి చూ. మూ--.

ముక్కన్న చూ. మూ--.

ముక్కన్నునుడి చూ. మూ--.

ముక్కపురుగు చూ. ముక్కు³.

ముక్కుమ్మి చూ. ముక్కు¹.

ముక్కర రూ. ముక్కట, ముక్కెర, ముంగ², ముంగర, ముంగట. వి. 1. ముంగర, నాసికా భూషావిశేషం. రం.రా.బాల. 75పు. 5పం.; 2. ముక్కపోగు.

పర్తి. ముంగగమ్; కొలా. ముక్కెరమ్, ముక్కెరమ్. ముంగర. మొకరమ్. ముక్కువడక.

ముక్కు¹ + రాయి అని సూర్యరాయాండ్ర నిఘంటువు.

ముక్కరచీర రూ. ముక్కటి చీల, ముక్కరచీల, ముక్కుచీల, ముక్కుజీల, ముక్కెరచీల. వి. జంట నొగలకాడి ముందు కలవటానికి బిగించిన ఇనపరేకు. ముక్కరచీల రూ.చూ. ముక్కరచీర. వి. జంటనొగల బండినొగలను ముందువైపు కలిపి కొట్టిన మేకు. ముక్కర చెవి వి. పుల్లిరును తిరగటానికి ఆధారంగా మోటబావి లోపలికి చొచ్చుకు పచ్చేట్టు వేసినకొయ్య. ముక్కరతాడు రూ. ముక్కిడితాడు. వి. చెలివితాడు, మోటతొండం చివర రెండువైపులా రంధ్రాలు వేసి దూర్చే తాడు. ముక్కరబండ వి. కొమిరెకు ఆధారంగా మోటదోనె పక్కగా బావివైపు చొచ్చుకువచ్చిన రాయి. ముక్కరమాకు వి. కొమిరె ఆధారంగా మోటదోనె పక్కగా బావివైపు చొచ్చుకు వచ్చిన కొయ్య. ముక్కరమాను రూ.చూ. ముక్కరమాను. వి. కపిలబావి పుల్లిరునుకు కట్టిన చట్రం. ముక్కరమాను రూ. ముక్కరమాను, ముక్కుమాను, ముంగరమాను. వి. కపిలబావి పుల్లిరునుకు కట్టిన చట్రం.

ముక్కరము వి. నాసారండ్రం, ముకుగోళ్ళు.

ముక్కు¹ + కారెము అని నూ.ని.

ముక్కుర్ర చూ. మొక్క. వి. మొక్కచుట్టూ వేసే మొదటి పిలకలు.

ముక్కుట రూ.చూ. ముక్కర. వి. ముంగర, ముక్కుకు పెట్టు కొనే ఒక నగ.

ముక్కురి చూ. మూ--.

ముక్కులిపీట చూ. మూ--.

ముక్కువానన చూ. ముక్కు³.

ముక్కువేయు చూ. ముక్కు³.

ముక్కున రూ.చూ. ముక్కున. వి. 1. దాన్యం కొలత; 2. భూమికొలత, 60 సెంటు; 3. 3 కుంచాలు, 24 మానికలు.

ముక్కాక చూ. మూ--.

ముక్కాకయగు చూ. మూ--.

ముక్కాకలవాటితేలు చూ. మూ--.

ముక్కాకలదేలు చూ. మూ--.

ముక్కాకలుతిరివవాడు చూ. మూ--.

ముక్కాణినుడి చూ. మూ--.

ముక్కాని చూ. మూ--.

ముక్కానిపీట రూ.చూ. ముక్కుపీట. వి. పోలుకర్రకు కాడికట్టె వైపు అడుగున వేసిన కొయ్యముక్క.

ముక్కాములగా చూ. ముక్కు¹.

ముక్కారు¹ చూ. మూ--.

ముక్కారు² రూ. ముగారు. వి. చిమ్మెట, మోటతొండం చివర చేసిన రండ్రం.

ముక్కారువంటి చూ. మూ--.

ముక్కారుబండు చూ. మూ--.

ముక్కాలిపీట చూ. మూ--.

ముక్కాలు చూ. మూ--.

ముక్కాలుకొయ్య చూ. మూ--.

ముక్కాలుగడియ చూ. మూ--.

ముక్కాలుదుడ్డు చూ. మూ--.

ముక్కి రూ.చూ. ముక్కు¹. వి. తాపీ చివర మొన తేలిన భాగం.

ముక్కిడి వి. ఒకచెట్టు (Schrobera swieuioides).

క. మొక్క. ఒకచెట్టు;

పో.చూ.నం. ముష్క, మొక్క, ముష్కర. ఒకచెట్టు.

ముక్కిడిగాడు చూ. ముక్కు¹.

ముక్కిడితాడు చూ. ముక్కు¹.

ముక్కిడిదుడ్డు చూ. ముక్కు¹.

ముక్కిడిరోగము చూ. ముక్కు¹.

ముక్కిడి చూ. ముక్కు¹.

ముక్కివ వి. పోలుగర్రకు కాడి కట్టె వైపు అడుగున వేసిన కొయ్యముక్క.

ముక్కివపీట రూ.చూ. ముక్కుపీట. వి. పోలుగర్రకు కాడి కట్టె వైపు అడుగున వేసిన కొయ్యముక్క.

ముక్కిపోవు చూ. ముక్కు³.

ముక్కింపురాయి చూ. ముక్కు³. వి. నల్లగా గరుగ్గా ఉండే రాయి.

ముక్కిరిచీర రూ.చూ. ముక్కరచీర. వి. జంటనొగల కాడి ముందు కలవటానికి బిగించిన ఇనపరేకు.

ముక్కివానన చూ. ముక్కు³.

ముక్కు¹ రూ. ముక్కు¹, ముక్కి. వి. 1. నాసిక, చంచువు. కలకురుకాననం. క్రి.శ. 972, భా.ఆది. 5.177; 2. అగ్రభాగం. కాశీ. 4.3; 3. భక్ష్యవిశేషం. కాశీ. 7.185; 4. చట్రంమూలన చెక్కిననగం, కత్తెరగాది; 5. ఏదైనా వస్తువును నిలుపుగా ఉంచటం; 6. నాడెచివర కొనడేలిన భాగం.

క. మూగు, మూసు, మూ, మూగు. ముక్కు; కొడ. ముక్కి; తు. మూకు, మూసిని, మూగు, మూకె; త. మూక్కు, మొ. నాసిక, ముక్కువంటి భాగం, మూక్కన్. పెద్దముక్కువాడు; కువి. మూంగెల్లి, ముంగెలి; కొలా. ముంగడ్, ముక్కు, ముక్కు, ముక్కు, ముచ్చ. పక్షిముక్కు; గ. ముజన్, ముజన్; కురు. ముఈ; మాల్టా. మున్ను.

<మూ.ద్రా. *ముక్- / *మూ.

ముక్కుటించు అ.క్రి. ముక్కు క్వానను దిగవట్టు. పండి.చ. 5.371 ప. ముక్కుట్టు రూ.చూ. ముక్కు కట్టు. వి. పంటకు కిందివైపున ఆకుల చివర్లను కామకు కలిపి వేసిన కట్టు. ముక్కుద్దము వి. నులోచనం. <ముక్కు¹ + అద్దము. ముక్కుద్దాలు వి.బ.వ. నులోచనాలు, కంటిఅద్దాలు. <ముక్కు¹ + అద్దము + -లు. ముక్కుమ్మి వి. ముక్కుకు పెట్టుకొనే నగ. <ముక్కు¹ + కమ్మి. ముక్కుమురిగా అవ్య. ముక్కుమునుగునట్లుగా, సంపూర్ణంగా. <ముక్కు¹ + ములుగు. ముక్కిడిగాడు వి. కంది, పెనర మొ. వాటి హత, (నుంకు) తిని పోయే కుమ్మరి వరుగు. ముక్కిడితాడు రూ.చూ. ముక్కురతాడు. వి. చెరివితాడు, మోటతొండం చివర రెండువైపులా రంధ్రాలు వేసి దూర్చేతాడు. ముక్కిడిదుడ్డు వి. పెద్దవైన. ముక్కిడిరోగము వి. ముక్కు ఎముకల వచ్చినరోగం. ముక్కిడి విణ. 1. ముక్కులేని వాడు, ముక్కులేనిది. రామలిం. ౪. 33, చంపూరా. 5.41 ; 2. చీటికి మాటికి ఏర్చేవాడు; 3. ముక్కుతో మాట్లాడే స్త్రీ; 4. నడ్డిముక్కు. త. యూక్కిలి. ముక్కులేంది. <ముక్కు¹ + -ఇడి. ముక్కుకట్టు రూ. ముక్కుట్టు. వి. పంటకు కిందివైపున ఆకుల చివర్లను కామకు కలిపివేసిన కట్టు. ముక్కుకంబము వి. ముక్కుమద్యనుండే ఎముక. ముక్కుకమ్మి రూ.చూ. ముక్కుగమ్మి. వి. ముక్కుకు పెట్టుకునే నగ. ముక్కుకాయ్య రూ.చూ. ముకుగాయ్య. వి. దారాకరుడు. ముక్కుకొలికి వి. మంటాపదం, చర్మితం. ముక్కుకోతలు వి.బ.వ. చిక్కులుపెట్టటం. ముక్కుగారి వి. స్వరం. ముక్కుగొట్టము వి. ముక్కుకి పెట్టుకొనే ఆధరణం. ముక్కుగోలు రూ.చూ. ముకుగ్రోలు. వి. ముక్కుచెరమ. ముక్కుగమ్మి(-కమ్మి) రూ. ముకుగమ్మి, ముక్కుకమ్మి. వి. నాసాధరణ విశేషం. చమ. 1.53. ముక్కుగోళ్లు రూ.చూ. ముకుగోళ్లు. వి.బ.వ. నాసావుటాలు. ముక్కుగ్రోలు (-క్రోలు) రూ.చూ. ముకుగ్రోలు. వి. నాసావుటం, ముక్కుచెరమ. కాళ. 2.146. ముక్కుగ్రోళ్లు రూ.చూ. ముకుగ్రోళ్లు. వి.బ.వ. నాసావుటాలు. ముక్కుచీల రూ.చూ. ముక్కురచీర. వి. ముక్కురకనం, జంటనొగల బండి నొగలను ముందువైపు కలిపే జనప లేక కొయ్య మేకు. ముక్కుజీరంగి వి. కంది, పెనర మొ. వాటి ఆకులు కాయలు తినే పొడుగాటి ముక్కున్న రెక్కల వరుగు. ముక్కుజీల (-చీల) రూ.చూ. ముక్కురచీర. వి. జంట నొగలను కాడి ముందు కలవటానికి దిగించిన జనప మేకు. ముక్కుజెరమ (-చెఱమ) రూ. ముకుజెఱమ, ముక్కుజెఱమ. వి. నాసావుటం. రాజ.చ. 2.74. ముక్కుజెఱమ రూ.చూ. ముక్కుజెరమ. వి. నాసావుటం. ముక్కుదుప్పిన వనరము వి. ముక్కుతాడు వదలిన పశువు (స్వేచ్ఛగా వదిలింది అనటం). వేంక.పంచ. 3.224. ముక్కుతాడు (-త్రాడు) రూ.చూ. ముకుత్రాడు. వి. 1. పంటకు కింది వైపున ఆకుల చివర్లను కామకు కలిపి కట్టిన తాడు; 2. ముక్కు లోపలినుంచి దూర్చి కట్టే తాడు. ముక్కుతీరు వి. చక్కని ముక్కు. ముక్కుతుమ్మరు వి. కంచెల్లో పెరిగి

పచ్చని పూలు పూసే మొక్క (Leptadenia reticu-
lata). ముక్కుతెగదారెడుచేయు అ.క్రి. కోపించు. ముక్కు
తెవులు వి. ముక్కు రోగం. ముక్కుతొర్ర వి. ముక్కుకు
నోటితో కలిపి కంఠలుపడి పశువు నీళ్లు తాగలేని జబ్బు.
ముక్కుతోవేర్చు (-విచ్చు) అ.క్రి. ననుగు. ముక్కుదాకాతిమ
న.క్రి. అతిగా తిను. ముక్కుదాడిమ వి. ఒక చెట్టు. హంస.
4.11. ముక్కుదారం వి. పంటకు కిందివైపున ఆకుల
చివర్లను కామకు కలిపి కట్టిన తాడు. ముక్కుదారంకట్టు
వి. పంటకు కిందివైపున ఆకుల చివర్లను కామకు కలిపి
వేసిన కట్టు. ముక్కుదూఁము రూ.చూ. ముకుదూలము.
వి. ముక్కు మద్య ఉన్న ఎముక. ముక్కుదొమ్మ వి.
ఒకరకం చేప. ముక్కునగవ్వగట్టియార్చు (-ఈర్చు) న.క్రి.
అవమానించి లాగుకొనివచ్చు (గవ్వలు కట్టడం అవమాన
నూచకం). దశా.వామ పు. 166. ముక్కునగోవముండు (-కోవ
ముండు) అ.క్రి. అతికోపిష్టియగు. గౌ.హరి. పూ. 1.566.
పం. ముక్కునగీరెత్తు అ.క్రి. శిక్షకోసం ముక్కుతో నీరు
పోయు. కేయా. 3.201. ముక్కుననుండుగోవము (-ఉండు
+ కోవము) వి. శ్రమంగా వచ్చే కోపం. గౌ.హరి.పూ.
694. ముక్కునూర్చు (-ఈర్చు) వి. కొనఊపిరి.
తాళ్ల.నం. 9.29. ముక్కుననూర్చుగల్లు (-కల్లు) అ.క్రి.
బ్రతికిఉండు. భార.విదా. 2.226. ముక్కుననూర్చుమోయు
అ.క్రి. కొనఊపిరితో ఉండు. తాళ్ల.నం. 8.78. ముక్కున
ప్రాణముండు అ.క్రి. అవసానదశలో ఉండు. ముక్కునబింటిగ
అవ్య.ద్రు. ముక్కుదాకా, తలకుమించి (పూర్తిగా ఆందులో
మునిగిపోవనట్లు). కు.నం. 12.197. ముక్కునవయ్యంగదిను
న.క్రి. దాగాతిను. తాళ్ల.నం. 4.142. ముక్కునవేలిరు
అ.క్రి. ఆశ్చర్యపడు. వాళి.రా. 2.162. <ముక్కు¹ +
నన్ + వేలు + ఇడు. ముక్కువావోటా అవ్య. ఎక్కువగా.
ముక్కుమార్చుగారి వి. కొనఊపిరి. తాళ్ల.నం. 8.57.
ముక్కుద్రఱుగు (-త్రఱుగు) న.క్రి. శిక్షించు. గౌ.హరి.పూ.
1981-82. ముక్కుద్రాడు (-త్రాడు) రూ.చూ. ముకు
ద్రాడు. వి. నాదం, ముక్కుకు కట్టే తాడు. ముక్కువచ్చ
లారవి విణ. వయసురాని. చంద్రాంగ. 5.86. ముక్కు
వచ్చలుకాకముమవే అవ్య. చిన్నతనంలో. ముక్కువచ్చలు
మావవి వి. పసితనంపీడని. రాధికా. 3.8. ముక్కువట్టని
ముత్యము వి. పెదవికి మించిన పళ్ళులాంటి పలుకుబడి.
ముక్కువట్టుకొవి కూర్చుండు రూ. ముక్కుబట్టుకొని
కూర్చుండు. అ.క్రి. జపం చేసుకొనుచుండు. రామాధ్యు.
8.182. ముక్కువట్టుకొమ న.క్రి. 1. జపంచేయు; 2.
నిర్బంధించు. ముక్కుపీట రూ. ముక్కునిపీట, ముక్కుని
పీట, ముక్కినపీట. వి. అరక, ఎత్తుపీట, గడ్డం, గుర్రం
పీట, బండి నాగేరి. పోలుకర్రకు కాడి కట్టేవైపు అడుగున
వేసిన కొయ్యముక్క. ముక్కుపీనానతీగె వి. కంచెల్లో
పెరిగే ఒకరకం తీగ (Naravelia zeylanica).
ముక్కుపుడక వి. ముక్కుకి పెట్టుకొనే ఆధరణం. ముక్కు
పురిడి వి. ఒకరకం పిట్ట. ముక్కుపుల్ల వి. 1 ఒక రాయి
వేసిన ముక్కుపుడక; 2. బులాకి. ముక్కుపూరెడు వి.
ఒకకాత పూరెడుపిట్ట. ముక్కుపూరెడుపిట్ట వి. ఒకరకం

పిట్ట. ముక్కుపైగత్తి (-కత్తి) వి. భయంకరుడు, పనిపట్టించ గలవాడు. పండి.చ. 1.3.511 వ. ముక్కుపైవేలిడు అ.క్రి. ఆశ్చర్యపడు. పల్నా. ప. 112. ముక్కుపైవేలు చెక్కు న.క్రి. ముక్కుపై వేలు వేసుకొను. దర్మజ. 51.11. ముక్కుపైవేలువేసికొను అ.క్రి. ఆశ్చర్యపడు. ముక్కుపొడి రూ. ముకుపొడి. వి. నశ్యం. ముక్కుపొడిచాయ రూ. ముక్కుపొడిసాయ. వి. ముక్కుపొడి రంగు. ముక్కుపొడి సాయ (-చాయ) రూ.చూ. ముక్కుపొడిచాయ. వి. ముక్కు పొడి రంగు. ముక్కుపొడుము రూ. ముకుపొడుము. వి. నశ్యం. ముక్కుపోగు రూ. ముకుపోగు. వి. ముక్కుకమ్మి, నత్తు. ముక్కుబద్దలగు అ.క్రి. దుర్వాసనతో భరించలేక పోవు. ముక్కుబంతి రూ.చూ. ముకుబంతి. వి. 1. ముగుడుమ్ము, ముట్టెబంతి, విపరీతంగా తుమ్ములు, ముక్కులచెంబడి నీళ్ళు, చీమిడి కారటం, రోగం ముదిరితే తుమ్మినప్పుడు ముక్కునుండి కంఠలు పడతాయి. వీటిని ముగిబంతికాయ లంటారు; 2. చలవవల్ల అవు ముక్కుకు వచ్చే రోగం. ముక్కుబుర్ర వి. ముకుతొర్ర. ముక్కుకు నోటికి కలిపి కంఠలు వడి పశువు నీళ్ళు తాగలేని జబ్బు. ముక్కుబెదురు అ.క్రి. దెబ్బ తగిలినప్పుడు ముక్కులోంచి రక్తం వచ్చు. ముక్కుమరిగె వి. పలును, చారు వడ్డించటానికి వాడే మట్టిపాత్ర. ముక్కుమిద్రకొట్టిచేయంచుకొను అ.క్రి. బలహీనంగా ఆ పని నిర్వర్తించుకొను. ముక్కుమిద్రకోపం వి. కోపిష్టి. ముక్కుమిద్రవేలిడు అ.క్రి. ఆశ్చర్యపడు. తాళ్ల.నం. 14.36. ముక్కుమిద్రవేలువేసు కొను అ.క్రి. ఆశ్చర్యపడు. ముక్కుముంగర వి. ఒకానొక అడవిచెట్టు. ముక్కుముంగర వి. ముక్కున పెట్టుకునే అభరణ విశేషం. ముక్కుమరికె వి. సిగమోర, తాడుతో గాని తోలుతోగాని అర్చి మూతికి తగిలించే అలంకారం. ముక్కుముల్లు వి. ముక్కులో గుచ్చుకున్న ముల్లు, చాదకుడు, చాదకమైంది. రం.రా.ఉ. 148 వ. 19 పం. ముక్కుమూసికొను న.క్రి. 1. దుర్వాసనను భరించలేక పోవు; 2. తపస్సు చేసికొను. ముక్కుమొగంఎరుగకుండు అ.క్రి. ముఖపరిచయం లేకుండు. ముక్కుమొగంచదరమగు అ.క్రి. బాగా దెబ్బ తగులు. ముక్కుమొగముచూచు అ.క్రి. ఆదరించు. భీమ. 3.8. ముక్కుమొగముచూడక అవ్య. 1. మొగమాటం లేక. భీమ. 3.8; 2. మంచి చెడ్డ లాలోచించక. ముక్కుమొగమేడ (-విడ) అవ్య. ముక్కెక్కడిది, ముఖ మెక్కడి దనటం, అంత యోగ్యత ఎక్కడి దనటంలోని పలుకుబడి. గౌ.హరి.ఉ. 1056 పం. ముక్కుమొగంబాగుండు అ.క్రి. ఆందంగాఉండు. ముక్కుమొమెటుగు న.క్రి. బాగా తెలిసికొను. అష్టమ.క. 2351. <ముక్కు¹ + మోము + ఎటుగు. ముక్కు (బట్టుకొని కూర్చుండు రూ.చూ. ముక్కుపట్టుకొనికూర్చుండు. అ.క్రి. జపం చేస్తూ కూర్చును. ముక్కులు¹ వి.బ.వ. చూచుకాలు. పక్షి ముక్కులు. ముక్కులు² వి.బ.వ. భక్ష్య విశేషం. కాశీ. 7.186. ముక్కులువగిరిపోవు అ.క్రి. దుర్వాసన భరించలేక పోవు. ముక్కులోవికిచాలు అ.క్రి. చాలా తక్కువ అగు. ముక్కులోపొగలువచ్చు అ.క్రి. కారం ఘాటు నసాగాని

కంటు. ముక్కులోవెంట్రుకపీకు అ.క్రి. మనస్సు చివక్కు మను. ముక్కువాతనుండు అ.క్రి. చివరఉండు. తాళ్ల.నం. 8.41. ముక్కువానం రూ. ముక్కోనం. వి. చుట్టంటి కొప్పును నిలిపే మూడు పొడుగు వాసాల త్రిభుజం. ముక్కువిటుచు న.క్రి. నిరసించు. కవిక. 5.110. ముక్కు సరము వి. స్వరం. ముక్కుసీల రూ.చూ. ముక్కుసెల. వి. ముక్కు నరాల్లో నెత్తురు పేరుకొని దిగదీసుకుపోవటం. ముక్కుసీల రూ.చూ. ముక్కుసెల. వి. ముక్కు నరాల్లో నెత్తురు పేరుకొని దిగదీసుకుపోవటం. ముక్కుసెల రూ. ముక్కుసీల, ముక్కుసీల, ముగుసెల, మోరసెల. వి. ముక్కు నరాల్లో నెత్తురు పేరుకొని దిగదీసుకుపోవటం. ముక్కుసెల రూ. ముక్కుసొట్టపోవు అ.క్రి. నష్టపోవు. ముక్కుచెవులూకోయు న.క్రి. అవమానపరచు. ముక్కుమొహంతెలియకుండు అ.క్రి. 1. అమాయకంగాఉండు; 2. అజ్ఞానంలోఉండు; 3. పరిచయం లేకుండు. ముక్కుమొమెటుగు అ.క్రి. చిర పరిచితమగు. ముక్కోవము వి. శీఘ్రంగా వచ్చే కోపం. నం. కోప-. కోపం. <ముక్కు¹ + నం. కోప-. ముక్కోపి వి. ఎక్కువ కోపం కలవాడు, కలది. నం. కోపిన్ కోపం కలవాడు. <ముక్కు + నం. కోపిన్. ముక్కోనం రూ.చూ. ముక్కువానం. వి. చుట్టంటి కొప్పును నిలిపే మూడు పొడుగు వాసాల త్రిభుజం.

ముక్కు² రూ. ముకు². అ.క్రి. 1. ముక్కుడించు, కాసాన్ని దిగబట్టు. చంద్రాంగ. 6.94; 2. మూలుగు.

క. ముక్కరె, ముక్కిలి, చాదపడు; తు. ముక్కురుని, ముక్కురు, మూలుగు; త. ముక్కు (ముక్కి-). బడలు, కృషిచేయు, ముక్కల్, ముక్కు. ప్రయాణంలో బడలటం; మ. ముక్కుక. అలయు, ముక్కల్, ముక్కమ్. బడలిక; కో. ముక్, ముక్కి. నొప్పులుపడు; బ్రా. ముక్కింగి. నత్తి.

ముక్కుతూమూలుగుతూ అవ్య. ఆయిష్టంతో, చాదతో. ముక్కు³ రూ.చూ. ముక్కు. అ.క్రి. 1. (తడిచేత) చెడు. వేమ. 285; 2. సారహీనమగు.

క. ముఱికల్. అశుభ్రత, మురికి, ముగ్గు. కంపుకొట్టు, కంపు; తు. ముగ్గురుని. పరినిపోవు; త. ముఱి-(-వ్-, -న్-). చెడిపోవు, ముఱి (-వ్-, -త్-). పాలలాగా విరుగు; పర్తి. ముర్, ముగ్గురు, ముగ్గుర, మురల్. చెడిన.

ముక్కువిచ్చు న.క్రి. ముక్కుపెట్టు. మగ్గనిచ్చు. <ముక్కు³ + -అ¹ + ఇచ్చు. ముక్కుపురుగు రూ.చూ. ముక్కు పురుగు. వి. తవుడు ముక్కినప్పుడు దానిలో వుట్టే పురుగు. ముక్కువానవ రూ.చూ. ముక్కువానన. వి. ముక్కిపోయిన వానన. ముక్కువేయు న.క్రి. పండ్లవేయు, ముక్కించు. <ముక్కు³ + -అ¹ + వేయు. ముక్కిపోవు రూ.చూ. ముక్కు పోవు. అ.క్రి. 1. ముక్కు. చెడిపోవు; 2. కాల్యులో కొన్ని కుండల ఆంచులు మొక్కపోవు. ముక్కివానన రూ.చూ. ముక్కువానన. వి. ముక్కిపోయిన వానన. ముక్కుగొయ్యి (-కొయ్యి) రూ.చూ. ముకుగొయ్యి. వి. నాశకుడు. అచ్చ.రా. యు. 204. ముక్కుగొయ్యి రూ.చూ. ముకుగొయ్యి. విణ. నాశకుడు, నాశకం. ద్వి. పరమ. వి. 2.101. ముక్కుపురుగు

రూ. ముక్కువురుగు. వి. తవుడు ముక్కినప్పుడు దానిలో పట్టిన వరుగు, తవుటి వరుగు. ముక్కుపోవు రూ. ముక్కి పోవు. అ.క్రి. 1. కాల్పులో కొన్ని కుండల అంచులు మొక్కుపోవు; 2. ముగ్గు, చెడిపోవు. ముక్కులు వి.బ.వ. నూకలు. ముక్కువానన రూ. ముక్కువానన, ముక్కివానన, ముగ్గువానన, ముగ్గోనన. వి. ముక్కిపోయిన వానన.

ముక్కుటపు వంచె చూ. ముక్కుటము.

ముక్కుటము రూ.చూ. ముక్కుటము. వి. నాకమడి, క్షామం, నారచీర.

ముక్కుటపువంచె వి. ఒకరకం పంచె.

ముక్కుటమూవురు చూ. ముక్కు¹. నర్వ.బ.వ. సరిగా ముగ్గురు. ఉ.హరి. 6.37.

ముక్కుమాను రూ.చూ. ముక్కురమాను. వి. కొమిరెకి ఆధారంగా మోటదోనె పక్కగా బావివైపు చొచ్చుకు వచ్చిన కొయ్య.

ముక్కున చూ. మూ--.

ముక్కుచెవులూకోయ చూ. ముక్కు¹.

ముక్కుమొహంతెలియకుండు చూ. ముక్కు¹.

ముక్కుమొమెటుగు చూ. ముక్కు¹.

ముక్కురివగచు చూ. ముక్కురు.

ముక్కురు చూ. ముక్కు³. అ.క్రి. అజ్ఞానాన్ని పొందు. దార. ఉద్యో. 2.222.

ముక్కురివగచు అ.క్రి. ఏడుపు. దార. ఉద్యో. 2.222.

ముక్కుము వి. ప్రధానం.

నం. ముఖ్య-. ప్రధానమైనది.

<నం. ముఖ్య-.

ముక్కుర రూ.చూ. ముక్కుర. వి. 1. స్త్రీలు ముక్కువడకకు బదులుగా ఒకపక్కన ధరించే పెద్ద వలయపు నగ; 2. ముక్కుపోగు.

ముక్కురకన రూ.చూ. ముక్కురకనం. వి. జంటనాగల బండి నాగలను ముందువైపు కలిపే కొయ్యమేకు. ముక్కురకనం రూ. ముక్కురకన. వి. జంటనాగల బండినాగలను ముందువైపు కలిపే కొయ్యమేకు. ముక్కురకొలుకులు రూ. ముక్కురకొలుకులు. వి.బ.వ. ముత్యంపేటు, జరితోగాని కృత్రిమపువ్వుతోగాని వరనగా 2. 6 పోగులతో నేసిన దిజైన. ముక్కురచీల రూ.చూ. ముక్కురచీల. వి. జంట నాగల బండి నాగలను ముందువైపు కలిపి కొట్టిన మేకు.

ముక్కుంకులు చూ. మూ--.

ముక్కుటిక చూ. మూ--.

ముక్కుటిక గెలువరి చూ. మూ--.

ముక్కుటికగెల్పరి చూ. మూ--.

ముక్కుడు చూ. కోడు. వి. నీటిపల్లం. ద.హిం.గా. సంపు. 10. శా.నం. 196. క్రి.శ. 1177.

ముక్కుపు చూ. ముందు.

ముక్కుమ్ముమెకము చూ. ముందు.

ముక్కుయ్యలు చూ. మూ--.

ముక్కుటి చూ. మూ--.

ముక్కుటికలకంటు చూ. మూ--.

ముక్కుణంగూడు చూ. మూ--.

ముక్కుణపుబద్ద చూ. మూ--.

ముక్కుణమార్చి చూ. మూ--.

ముక్కుణము చూ. మూ--.

ముక్కుణంబద్ద చూ. మూ--.

ముక్కుండం చూ. మూ--.

ముక్కునంపట్టె చూ. మూ--.

ముక్కువము చూ. ముక్కు¹.

ముక్కుపి చూ. ముక్కు¹.

ముక్కుల చూ. మూ--.

ముక్కునం చూ. ముక్కు¹.

ముక్కునరి రూ.చూ. ముఖనరు. వి. సంగ్రహం.

ముక్కునరు రూ.చూ. ముఖనరు. వి. సంగ్రహం.

ముక్కుయము రూ. ముక్కుయ. వి. 1. మద్దెలవాద్యపు ముగింపు. సమీర. 6.201; 2. ముగింపు.

ఉ. ముక్కు. విడివిడిన; పార. ముక్కుల. చిరిగిన, విడి పోయిన;

క. ముక్కుయ. మద్దెలముగింపు.

<ఉ. ముక్కు.

ముక్కుయింపు వి. 1. ముగింపు; 2. వాద్యంతోను, అల తోను కూడిన పాట; 3. పాటవెనక వాద్యం.

ముక్కుయి రూ.చూ. ముక్కుయము. వి. మద్దెలవాద్యపు ముగింపు. ముక్కుయింపు చూ. ముక్కుయము.

ముక్కుయారు రూ.చూ. ముక్కుయారు. వి. సంపూర్ణాధికారంగల రాయ దారి.

ముక్కుయార్ రూ.చూ. ముక్కుయారు. వి. స్వతంత్రుడు.

ముక్కుయారు రూ. ముక్కుయారు, ముక్కుయార్, మొక్కుయార్. వి. 1. సంపూర్ణాధికారం గల రాయదారి; 2. వైవిచారణచేసే అధికారి; 3. స్వతంత్రుడు.

హిం. ముక్కుయార్. విజంటు, డిహ్యూటి. అటార్ని; ఉ. అర. ముక్కుయార్. విజంటు, ఎన్నుకోబడిన, స్వతంత్రమైన, అధికారం. పలుకుబడిగల, స్వతంత్రుడైన, వేరొకనికి బదులుగా సంపూర్ణాధికారంతో వ్యవహరించే విజెంటు;

క. మొక్కుయార్, మొక్కుయార్. పూర్తిగా, స్వతంత్రమైన, స్వాతంత్ర్యం, విజంటు, అటార్ని. సర్వాధికారంగల రాయదారి; త. ముక్కుయార్; మ. ముక్కుయార్.

<ఉ. ముక్కుయార్.

ముక్కుయారునామా వి. పవరుపట్టా, అధికారపత్రం.

ఉ. అర. ముక్కుయార్-నామా. పవర్ ఆఫ్ అటార్ని;

క. మొక్కుయార్-నామా. ముక్కుయారునామాలు రిగ్యులేషన్ ను అనుసరించి తగిన వెలగల చాపా కాగితాల మీద రాసి ఉండవలెను.

<ఉ. ముక్కుయార్-నామా.

ముక్కు రూ.చూ. ముక్కున. వి. 1. దాన్యంకొలత, 3 కుంచాలు, 24 మానికలు; 2. భూమికొలత, 60 సెంటు.

ముక్కు రూ.చూ. ముక్కున. వి. 1. దాన్యంకొలత; 3 కుంచాలు, 24 మానికలు; 2. భూమికొలత, 60 సెంటు.

ముఖం వి. 1. నిరసనగా అనేమాట; 2. మట్టు, గూన చివరి

వెదల్పాటి కాగం.

సం. యుఖ-. మోము, నోరు.

< సం. ముఖ- (అర్థవిపరి.).

ముఖంరాయి రూ.చూ. ముఖపురాయి. వి. ఒంటిరాయి, ఒకవైపున చదునుగా నున్నగా చెక్కబడిన రాయి. ముఖం వాచేటట్టుత్తిట్టు స.క్రి. బాగా పట్టు. ముఖంవెలవెలపోవు అ.క్రి. మొగం తెల్లబడు. ముఖంచాటుచేసుకొను అ.క్రి. మొగం తప్పించుకొను. ముఖంచెల్లు అ.క్రి. సంకోచం లేకపోవు. ముఖంమాడు అ.క్రి. (అవమానాదులవల్ల) ముఖం నల్లబడు. ముఖంమొత్తు అ.క్రి. వినుగెత్తు.

ముఖకవళికలు వి.బ.వ. ముఖంలోని కావరేఖలు.

సం. యుఖ-. మోము.

< సం. ముఖ- + కవళికలు (మిశ్రన).

ముఖచాళిక వి. మల్లబందవిశేషం. ఉ.హరి. 3.64.

సం. యుఖ-. మొగం.

< సం. ముఖ- + చాళిక. (మిశ్రన.).

ముఖండి వి. అధికారి.

ముఖతః వి. స్వయంగా.

సం. యుఖతః. నోటినుంచి.

< సం. ముఖతః (అర్థవిపరి.).

ముఖదాక్షిణ్యం వి. మొగమాటం.

సం. యుఖదాక్షిణ్య, ముఖకారుణ్యం.

< సం. ముఖదాక్షిణ్య- (అర్థవిపరి.).

ముఖపాతము వి. నోటికి వచ్చినట్లు వర్ణించిన పాతం.

సం. యుఖపాత-. నోటికి సంబంధించిన పాతం.

< సం. ముఖపాత-. (అర్థవిపరి.).

ముఖపురాయి రూ. ముఖంరాయి. వి. ఒంటిరాయి. ఒకవైపున చదునుగా నున్నగా చెక్కబడినరాయి.

ముఖమంటపము వి. అంతరాళికకు ముందుండే మండపం. నె.శా.దర్శి. క్రీ.శ. 1145.

సం. యుఖమండప-. ముందుండే మండపం.

< సం. ముఖమండప-.

ముఖమంతచేసుకొను అ.క్రి. సంకోషించు.

సం. యుఖ-. మొగం.

< సం. ముఖ- + -ము + అంత + చేసుకొను.

ముఖమల్లు రూ. ముఖమల్, ముఖమలు, మహమల్, ముక మాలు, ముఖమాలు, మొకమలు, మొకమూల్, మొకమాలు, మొకములు, మొఖమల్, మొఖ్మల్, మొగమాలు, మొలు మలు, మొహమల్, మొహమలు. వి. ఒకరకం మేలుజాతి పట్టు. పల్నా. పు. 17.

హిం. యఖ్మల్. ఒకరకం బహుమూల్య మృదు వస్త్రం; మరా. యఖ్మల్. ఒకరకం మృదువస్త్రవిశేషం; ఉ. యఖ్మల్, యుఖముల్. ఒకరకం మృదువస్త్రం; పార. యఖ్మల్, యుఖ్మల్. దొచ్చు దుస్తులు.

< ఉ. ముఖ్మల్.

ముఖమాలు రూ.చూ. ముఖమల్లు. వి. ఒకరకం మేలుజాతి పట్టు. పల్నా. పు. 29.

ముఖమంతచేసుకొను అ.క్రి. చిన్నబుచ్చుకొను.

సం. యుఖ-. మొగం.

< సం. ముఖ- + -ము + అంత + చేసికొను.

ముఖరం రూ.చూ. మొక్కరము¹. వి. 1. నిరోధం, అటంకం; 2. గడెమాను, అర్థగదియ, అరళం; 3. స్తంభం.

ముఖలక్షణం వి. ఆదృష్టం.

సం. యుఖలక్షణ-. మొగంగుర్తు.

< సం. ముఖలక్షణ- (అర్థవిపరి.).

ముఖవచనం వి. నేరుగా చెప్పినమాట.

సం. యుఖవచన-. నోటిమాట.

< సం. ముఖవచన- (అర్థవిపరి.).

ముఖవీణ రూ.చూ. ముఖవీణియ. వి. వాద్యవిశేషం. వీణా భేదం.

ముఖవీణియ రూ. ముఖవీణ, ముఖవీణి. వి. ఒకరకమైన వాద్యం. ప్రబంధ. 83.

సం. యుఖ-. ముఖ్యమైన, వీణా. వాద్యవిశేషం.

< సం. ముఖవీణా.

ముఖవీణె రూ.చూ. ముఖవీణియ. వి. వాద్యవిశేషం, వీణా భేదం. ప్రబంధ. 605.

ముఖనరు రూ. ముక్తనరి, ముక్తనరు. వి. సంగ్రహం.

హిం. యుఖ్తసర్. సంక్షేపించబడిన, చిన్న, కొంచెం, సంగ్రహించబడిన; ఉ.అర. యుఖ్తసర్. సంగ్రహించ బడిన, తగ్గించబడిన, సంక్షేపం, సంగ్రహం, తాత్పర్యం; త. ముక్తనరు.

< ఉ. ముఖ్తసర్.

ముఖానశిమ్మివేయు స.క్రి. అవమానించు, నీచంగాచూచు. సం. యుఖ-. మొగం.

ముఖామి వి. ముసద్ది, రేఖకుడు. కృష్ణరా. 2.113.

హిం ఉ.పార. యుకామీ. కార్యాలయంలో సంబంధం ఉన్న వాడు.

< ఉ. ముకామి.

ముఖాము రూ.చూ. ముకాము. వి. బస, ఒకటి విభాగం.

ముఖాసా రూ. ముకాసా, మొఖాసా, మొఖాసీ. వి. 1. తీరవ లేని భూమి, మాన్యం. ద.హిం.గా.సం. 758. క్రీ.శ. 1658, గా.హరి. పూ. 66; 2. శిస్తు లేక గాని తక్కువ శిస్తు విధించికాని ఇచ్చిన గ్రామం.

హిం.ఉ.పార. యుకాస. పన్నులేకుండా అనుభవించ టానికి ఇవ్వబడ్డగ్రామం.

< ఉ. ముకాస.

ముఖీ వి. కలంకారీ అర్థకానికి కొయ్యలచ్చుమీద గుడ్డే గూటం. సం. యుఖ-. ఆగ్రభాగం; ఒ. యుఖి. గుడ్డు.

ముగ రూ.చూ. మూగ². వి. అచ్చరికేటప్పుడు కిందిపోగులూ వైపోగులూ కలిపి మొత్తం అతికే పడుగు.

ముగండి వి. 1. ఎక్కువమందికి ఒకేసారి వచ్చిన రోగం; 2. చుక్క చారించి ఆహారంకోసం వెళ్ళినప్పుడు ఒక్క దగ్గర పోగు చేసి నిలిపిన అరకల మొత్తం.

ముగత్ రూ.చూ. ముగుద. వి. మగనాలు, ముత్తైదువ.

ముగదాడు రూ.చూ. ముకుద్రాడు. వి. ముక్కుగుండా దూర్చికట్టే తాడు.

ముగబడు(-వడు) చూ. ముగియు. అ.క్రి. పూనుకొను.

ముగబంతి రూ.చూ. ముకుబంతి². వి. ముగుదుమ్ము, ముట్టె బంతి, విపరీతంగా తుమ్ములు, ముక్కులవెంబడి నీళ్ళు, చీమిడికారటం, రోగం ముదిరితే తుమ్మినప్పుడు ముక్కు నుండి కండలు పడతాయి. వీటిని ముగబంతి కాయ లంటారు.

ముగము రూ.చూ. మొగము. వి. ముఖం.

ముగారు రూ.చూ. ముక్కారు². వి. చిమ్మెట, మోటకొండం చివర వేసిన రంధ్రం.

ముగించు రూ. మగియించు, ముగియించు. స.క్రి. 1. ఖండించు. పీర. వి. 4.132; 2. పూర్తిచేయు.

క. ముగసు, ముగిసు, ముగుసు. పూర్తిచేయు; తు. ముగిపుని. ముగించు; త. ముక్(-ప్పె-, -త్-). పూర్తిచేయు; కుజ. మూప్పా. మూప. పూర్తిచేయు.

ముగింపు రూ. ముగియింపు. వి. సమాప్తి.

ముగితి వి. ముక్తి, మోక్షం. యయా. 2.44.

సం. ముక్తి-. మోక్షం; ప్రా. ముత్తి. నిర్వాణం, మోక్షం;

క. ముకుతి; తు. ముకుతి, ముగుతి.

<సం. ముక్తి.

ముగింపు చూ. ముగించు.

ముగియిక చూ. ముగియు.

ముగియించు చూ. ముగియు.

ముగియింపు చూ. ముగియు.

ముగియు అ.క్రి. 1. పూర్తిఅగు. కాశీ. 1.71; 2. చచ్చు, మర చించు. కకుత్స్థ. 4.88.

క. ముగి. పూర్తిఅగు, ముగియువికె. సమాప్తి; తు. ముగియుని. పూర్తిఅగు, ముగితి. ముగింపు, ముగిపుని. పూర్తిచేయు; త. ముక్(-వ్-, -న్-). ముగియు, ముక్ (-ప్పె-, -త్-). ముగించు; కుజ. మూగి. పూర్తిచేయు; కువి. ముధనై. ముగించు.

ముగియిక వి. ముగింపు, సమాప్తి. క. ముగియువికె. అంతం, సమాప్తం; తు. ముగితే, ముగెపు. పరిష్కారం, జేరం; త. ముక్పు. సమాప్తి, అంతం. ముగియించు రూ.చూ. ముగించు. స.క్రి. 1. ఖండించు, నరకు. పల్నా. 4.132; 2. త్యజించు, విడుచు. రాఘవ. 4.53; 3. సమాప్తం కావించు. వైజ.వి. 2.7. <ముగియు + -ఇంచు³. ముగి యింపు రూ.చూ. ముగింపు. వి. సమాప్తి. ముగిసివచ్చు అ.క్రి. ముగియు, సమాప్తమగు. రాఘవా. 4.28.

ముగిసివచ్చు చూ. ముగియు.

ముగుచిక్కం చూ. ముక్కు¹. రూ. ముగుసిక్కిం. వి. సిగ మోర, తాడుతోగాని తోలుతోగాని అల్లి మూతికి బిగించే అలంకారం.

ముగుచింబరమ్ చూ. ముక్కు¹. వి. సిగమోర, తాడుతోగాని తోలుతోగాని అల్లి మూతికి తగిలించే అలంకారం.

ముగుద రూ. ముగత. వి. 1. ముద్దరాలు, ఆడుది. పండి.చ. 5.476; 2. పన్నెండేళ్ళ పర్యంతమైన వయసుగల ఆడది; 3. తెలివితక్కువ.

సం. ముగ్ధా. ముద్దరాలు; ప్రా. ముద్ధా; క. ముకుడు, ముగుద.

<సం. ముగ్ధా.

ముగుదతనము వి. మౌగ్యం, గోలతనం. దశా. 1.14. ముగుదాడు రూ.చూ. ముకుద్రాడు. వి. 1. పంటకు కిందివై పున ఆకుల చివర్లను కామకు కలిపి కట్టినకాడు; 2. ముక్కులో గుండా దూర్చి కట్టేకాడు.

ముగుదుడు వి. ముగ్గుడు. అం.రా. 22.

సం. ముగ్ధ-. ముగ్గుడు; ప్రా. ముద్ధ-.

<సం. ముగ్ధ-.

ముగుదుమ్మ చూ. ముక్కు¹. వి. విపరీతంగా తుమ్ములు, ముక్కుల వెంబడి నీళ్ళు చీమిడి కారటం, రోగం ముదిరితే తుమ్మి నప్పుడు ముక్కునుండి కండలు పడతాయి.

ముగుబంతి రూ.చూ. ముకుబంతి². వి. ముగుదుమ్ము, ముట్టె బంతి విపరీతంగా తుమ్ములు, ముక్కులవెంబడి నీళ్ళు చీమిడి కారటం.

ముగురు రూ.చూ. మువ్వరు. నర్వ.బ.వ. మూడుకు మహన. హత్యర్థక రూపం. శృం.నై. 4.84.

ముగురువేల్పులదొంకి వి. సూర్యుడు, త్రిమూర్త్యాత్మకుడ్కు. ముగులు రూ.చూ. మగులు. వి. ప్రహరీగోడమీద ఆకుమట్టి రాయి మొ.వాటితో రక్షణకోసం గోడకంటే వెడల్పుగా పెట్టిన కప్పు.

ముగుసిక్కిం చూ. ముక్కు¹. రూ.చూ. ముగుచిక్కిం. వి. సిగ మోర, తాడుతోగాని తోలుతోగాని అల్లి మూతికి బిగించే అలంకారం.

ముగుసెల రూ.చూ. ముక్కుసెల. వి. ముక్కునరాలు బిగదీసుకు పోయి నెత్తురు పేరుకొనే జబ్బు.

ముగుసెలిమె రూ.చూ. ముకుచిలమ. వి. సిగమోర, తాడుతో గాని తోలుతోగాని అల్లి మూతికి తగిలించే అలంకారం.

ముగెక్కుడు వి. పోవటానికీ కష్టమనిపించే దారి.

ముగ్గ వి. ఒకానొకచెట్టు.

ముగ్గడ్డలు చూ. మూ-.

ముగ్గట్ట చూ. ముగ్గు¹.

ముగ్గవేయు చూ. ముగ్గు².

ముగ్గు¹ రూ.చూ. మ్రుగ్గు. వి. రంగవల్లి. పల్నా.పు. 16, కాళ్ల.నం. 18.484.

ముగ్గట్ట వి. తల్లితో పొలానికీ పోయిన ఎడదూడకు పాలు కుడవకుండా మూతికి కట్టే పంగలకర్ర, ముగ్గాయ్య. <ముగ్గు + కట్ట. ముగ్గువురుగు వి. నీటిలో ముగ్గు వేసినట్లు అతివేగంగా తిరిగే పురుగు. ముగ్గుపెట్టినపిండి వి. అస్థిరం. వేంక. అం. 71. ముగ్గువేటు వి. 1. ఒకేరంగు చీరలో మధ్య బుటాలు పడేట్లు వేసిన డిజైను; 2. చీరలో వంకర గీరలు, చుక్కలు పడేట్లు వేసిన డిజైను. ముగ్గుపోయు అ.క్రి. గోలకప్రకారం కావలసిన ఆకారాన్ని గీతలతో గుర్తించు. ముగ్గుబిండిరాయి(-పిండిరాయి) వి. జటికలు, కుండలు, పెం కులు మొ.వి చేయటానికీ ముగ్గులు వేయటానికీ వాడే సుద్దరాయి. ముగ్గుబిందెలు వి.బ.వ. నోముకీ ఉపయోగించే మట్టి పాత్రలు. ముగ్గురాయి రూ. ముగ్రాయి. వి.

1. తెల్లరాయి, ముగ్గువేనుకోవటానికి పనికివచ్చే తెల్లని మెత్తని రాయి; 2. గాజువన్నె రాయి, అణు నంఘటితంగా పొరలు పొరలుగా కొయ్యలాగా పీచుపీచుగా ఉండేరాయి. ముగ్గులు వి.బ.వ. 1. చిక్కులు; 2. తగాదాలు.

ముగ్గు² అ.క్రి. కంకులు పూర్తిగా ముదిరి పరించు; 2. మాగు, పండు, పక్వమగు.

ముగ్గువేయు స.క్రి. పండవేయు. ముగ్గురోగం వి. పశువు నిలబడి ఈగుతూ ఉండే ఒకరోగం.

ముగ్గుట్ట చూ. మూ-.

ముగ్గురు రూ.చూ. మువ్వరు. నర్వ.బ.వ. మూడుకు మహన్న హత్యర్థక రూపం. పల్నా. పు. 10.

ముగ్గువానన రూ.చూ. ముక్కువానన. వి. మక్కిపోయిన వానన.

ముగ్గొయ్య వి. 1. అగ్రదండం; 2. తల్లితో పొలం వెళ్ళిన ఎడదూడకు, పాలు కుడవకుండా మూతికి కట్టిన పంగలకర్ర; విణ. అసాధ్యమైన. <ముక్కు + కొయ్య.

ముగ్గోడి చూ. మూ-.

ముగ్గోరంచు చూ. మూ-.

ముగ్గోనన రూ.చూ. ముక్కువానన. వి. ముక్కువానన.

ముగ్గురు వి. భారతదేశంతో మల్లరసంఘం.

హిం.ఉ. ముకద్దర్. యోధుడు.

<ఉ. ముకద్దర్.

ముగ్గరాయి రూ.చూ. ముగ్గురాయి. వి. 1. తెల్లరాయి, ముగ్గువేను కోవటానికి పనికివచ్చే తెల్లని మెత్తనిరాయి; 2. గాజువన్నె రాయి, అణునంఘటితంగా పొరలు పొరలుగా కొయ్యలాగా పీచుపీచుగా ఉండేరాయి.

ముంగ¹ రూ. మొంగ. వి. ఎన్నులమోపు. ఆం.భా. 2.237.

ముంగ² రూ.చూ. ముక్కర. వి. ముక్కర, అద్దబాన, నాసికా భూషణవిశేషం. యయా. 4.89.

ముంగమురము రూ.చూ. ముంగైమురారి¹. వి. మురుగు, హస్తకంకణం. భాను. 186. ముంగమురము రూ.చూ. ముంగైమురారి¹. వి. మురుగు. ముంగమురారి రూ.చూ. ముంగైమురారి¹. వి. మురుగు. ముంగమురుగు రూ.చూ. ముంగైమురారి¹. వి. ఒకరకం మురుగు. ముంగయిమురారి రూ.చూ. ముంగైమురారి¹. వి. మురుగు.

ముంగ³ రూ.చూ. చూగ¹. విణ. మూగవాడు.

ముంగతనము వి. మూగతనం, పండి.చ. 2.134పు.

ముంగమాసి వి. నంగనాచి.

ముంగటికొయ్య చూ. ముంగడ. రూ. ముంగడికొయ్య. వి. తల పీటకు ఉండే మొదటి వరస కొయ్య.

ముంగటిపట్టె చూ. ముంగడ. వి. ఆసుపీటల్లో మొదటిది.

ముంగటిపీట చూ. ముంగడ. రూ. ముంగడిపీట, ముందటి పీట. వి. ఆసుల్లో మొదటిది.

ముంగడ రూ.చూ. ముంగల. వి. 1. ముంగల, ముందుచోటు.

వేంక. పంచ. 1.765; 2. పూర్వకాలం; 3. ముందు.

ముంగడి వి. కల్లరా మొ. అంటువ్యాధి.

ముంగడికొయ్య చూ. ముంగడ. రూ.చూ. ముంగటికొయ్య. వి.

తలపీటకు ఉండే మొదటి వరస కొయ్య.

ముంగడిపీట రూ.చూ. ముంగటిపీట. వి. 1. రాట్నం తొక్కుడు పీటకు ఎడమవైపు దిగించిన చిన్నపట్టె; 2. తలపీటకు ఉండే మొదటి వరస కొయ్య; 3. ఆసుల్లో మొదటిది.

ముంగము రూ.చూ. ముంగాము. వి. తాటి ఆకుతో గట్టిన పొట్లం.

ముంగయి రూ.చూ. ముంగై. వి. హస్తాగ్రం.

ముంగర రూ.చూ. ముక్కర. వి. 1. ముక్కర, అద్దబాన. క్రిడా. 144; 2. ముక్కుపోగు.

ముంగరమాను రూ.చూ. ముక్కరమాను. వి. కొమరెకి ఆధారంగా మోటదోనె పక్కగా బావివైపు చొచ్చుకువచ్చిన కొయ్య. ఇటువంటివి రెండుంటాయి.

ముంగరంపీట వి. బోదె, కొయ్య స్తంభాలమీద నిలిపే చెక్కిన కొయ్యదిమ్మ.

ముంగళ రూ.చూ. ముక్కర. వి. 1. అద్దబాన; 2. ముక్కు పోగు.

ముంగల రూ. ముంగడ. వి. పురోభాగం, ముందుకాలం, తొల్లి నిర్వ.రా. 8.68. <మున్ + కలను.

ముంగలపొయ్యి రూ. ముందలపొయ్యి. వి. మంట పెట్టటానికి ఆముకు ముందు ఆముగోడ మధ్యభాగంలో గుండ్రంగా విర్పరచిన నందు.

ముంగలి చూ. ముంగల. విణ. 1. ముందున్నవాడు, ముందు నడచేవాడు. కు.నం. 5.11; 2. మీదటి, కాశీ. 5.161; 3. ముందు నడిచేది, ముందున్నది.

ముంగలిసుడి వి. మూపురం కింద ముందుభాగంలో ఉండే సుడి.

ముంగలు అ.క్రి. 1. ముందు నడచు; 2. ముందగు.

ముంగాడివత్తి వి. ఎర్రపత్తి.

ముంగాము రూ. మంగాము, ముంగము. వి. 1. పొట్లంగా మడచిన తాటాకు మట్ట; 2. బెల్లం మొ. వాటి నింపిన బరువులో నగం.

ముంగాముచీర వి. ఆడవాళ్ళు కట్టుకొనే ఒకరకం నార చీర.

ముంగామురము రూ.చూ. ముంగైమురారి¹. వి. హస్తకంకణం, మురుగు. దశా. 1.185, ప్రభు. 4.143 పు. 15 పం.

ముంగామురారి రూ.చూ. ముంగైమురారి¹. వి. మురుగు.

ముంగామురారిరంగగు అ.క్రి. ముంజేలి కడియమగు. మను. 6.115.

ముంగామురుగు రూ.చూ. ముంగైమురారి¹. వి. మురుగు.

ముంగామురువు రూ.చూ. ముంగైమురారి¹. వి. మురుగు.

ముంగారివత్తి చూ. మున్.

ముంగారు¹ చూ. మూ-.

ముంగారు² చూ. మున్.

ముంగారువత్తి చూ. మున్.

ముంగారుముంపు చూ. మున్.

ముంగాలు చూ. మున్.

ముంగి¹ రూ. ముంగిన. వి. 1. ముంగిన, నకులం. భార.ఆశ్వ. 4.275; 2. నకులాకారంగల భూషణ విశేషం. దనా. 3.37.

క. ముంగి, ముంగిసి, ముంగిలి, ముంగురి.
ముంగిన ; తు. ముంగిలి, ముంగిలె, ముంగులి;
త. మూంకా ; గోం. ముంగున్ ; కొలా. ముంగున్ ;
నా. ముజ్జిక్ ; గ. ముంగిపోతు ;

పో.చూ. సం. మద్దుశ-, మగ్గుశ-. ముంగిన ; ప్రా.
మంగున-, మగ్గున- ; హిం. ముంగూన్, మగ్గున్ ;
మరా. ముంగూన్, ముగన్.

ముంగిముళాతనము రూ. ముంగిముళానం. వి. మౌనంగా
ఉండే మూర్తుని స్వభావం. ముంగిముళానం రూ.చూ.
ముంగిముళాతనము. వి. మూట్లాడే స్వభావం లేనివాడు.
ముంగిముసిడిచేప వి. ఒకరకం చేప. ముంగిలాగఉండు
అ.క్రి. మూట్లాడకుండాఉండు.

ముంగి వి. 1. నేతలో వచ్చే చిన్నగడి ; 2. గబ్బగలది.

ముంగిఅంచు వి. చేత్తో పోగులు మరిపి నేసిన ఒకరకం
అంచు. ముంగిచీర వి. 1. ఒకరకం చిన్నగడిచీర ; 2.
రెండు కొలుకులు ఒక వన్నె, ఒక కొరికి మరొక వన్నె పెట్టి
గీరలు గీరలుగా నేసిన చీర. ముంగినేత రూ. మూగినేత.
వి. 1. రెండు మూడు రంగులు కలిపి నేసిన గడినేత ;
2. నిలువుకు పెట్టినన్ని రంగులు వేళకు కూడా పెట్టి నేసిన
ఒకరకం నేత.

ముంగిటవిధానము చూ. ముంగిలి.

ముంగిటబెన్నిది చూ. ముంగిలి.

ముంగిటవేయు చూ. ముంగిలి.

ముంగిటినిధానము చూ. ముంగిలి.

ముంగిటిపారిజాతము చూ. ముంగిలి.

ముంగిటిముత్యము చూ. ముంగిలి.

ముంగిటిసేవది చూ. ముంగిలి.

ముంగిడి వి.మాగాడిలో పెళ్ళలు నలగగొట్టే కొయ్యమొద్దు.

ముంగిడిరాయి వి. కొమిరెకి ఆధారంగా మోటదోనె
పక్కగా దావివైపు చొచ్చుకువచ్చిన రాయి.

ముంగిలి వి.బా. 1. మునివాళి, గృహ ద్వారాని కెదురుగా
ఉండే ప్రదేశం, అంగణం, ఎదుటిరాగం, కు.నం. 8.124 ;
2. బయలు. మను. 3.28 ; 3. నలుచదరానికి మధ్య
ఉన్న కోట. అని. 1.42.

ముంగిటవిధానము రూ.చూ. ముంగిటినిధానము. వి.
ముంగిటిపెన్నిది, అందుబాటులోఉన్న నిది. తాళ్ల.నం.
4.39. సం. నిధాన-. నిది. <ముంగిలి+-అ³+సం.
నిధాన-. ముంగిటబెన్నిది వి. అందుబాటులో ఉన్న నిది,
చాలా పనికివచ్చేవాడు. బనవ. 7.207. <ముంగిలి+-
అ³+పెన్నిది. ముంగిటవేయు న.క్రి. బయట పారవేయు.
తాళ్ల.నం. 3.28. <ముంగిలి+-అ³+వేయు. 'ముంగిటి
విధానము రూ. ముంగిటినిధానము. వి. ముంగిటిపెన్నిది,
అందుబాటులో ఉన్న నిది. ఉ.హరి. 5.278. సం.
నిధాన-. నిది. <ముంగిలి+-ఇ³+సం నిధాన-.
ముంగిటిపారిజాతము వి. అందుబాటులో ఉండి కోరిక తీర్చే
వాడు. కాళ. 1.51. సం. పారిజాత-. దేవతావృక్షం.
<ముంగిలి+-ఇ³+సం. పారిజాత-. ముంగిటిముత్యము
వి. 1. ముద్దుబిడ్డ. తాళ్ల.నం. 9.288 ; 2. ఎదుట ఉన్న

ముత్యంలాంటిది. కా. 6.197. <ముంగిలి+-ఇ³+
ముత్యము. ముంగిటిసేవది వి. ముంగిటిపెన్నిది వంటిది.
కవిక.పిరి. 91. సం. సేవది-. నిది. <ముంగిలి+-ఇ³
+సం. సేవది-. ముంగిలివారడాని వి. జీవిత పరిధి చాలా
సంకుచితం అని అనటం. కాళ.శ. 81. ముంగిలెటుగని
ముద్దరాలు వి. ఇల్లు దాటని ఇల్లాలు. విక్ర. 7.108.
<ముంగిలి+-ఎటుగనిముద్దరాలు.

ముంగిలెటుగనిముద్దరాలు చూ. ముంగిలి.

ముంగిన రూ.చూ. ముంగి¹. వి. ముంగి¹, నకులం. మను. 4.27.

ముంగినప్రమాను వి.బా. ముంగినరూపుగల ముసన చివర,
ఏతాము గడ. హంస. 1.187.

ముంగురుమొటికలు చూ. మున్.

ముంగేలు చూ. మున్.

ముంగై రూ. ముంగయి. వి. హస్తాగ్రం. బహుళా. 2.67.

త. ముంకై. హస్తాగ్రం.

<త. ముంకై.

ముంగైమురారి¹ రూ. ముంగమురము, ముంగమురాము,
ముంగమురారి, ముంగమురుగు, ముంగయిమురారి, ముంగా
మురము, ముంగామురారి, ముంగామురుగు, ముంగా
మురువు, ముంగైమురుగు, ముంగైమురువు. వి. మురుగు.
మను. 6.115. ముంగైమురుగు రూ.చూ. ముంగైమురారి¹.
వి. ముంజేతి మురుగు. ముంగైమురువు రూ.చూ. ముంగై
మురారి¹. వి. ముంజేతి మురుగు. ద్వి.పరమ.వి. 4.274పు.
ముంగైమురారి² చూ. ముందు. వి. అందుబాటులోనిది, చేతి
లోని విప్లువు. తాళ్ల.నం. 5.75.

సం. మురారి-. విప్లువు, మురానురుని శక్తువు.

ముంగొంగు చూ. మున్.

ముంగొంగువపిడి చూ. మున్.

ముంగొంగులతండ్రి చూ. మున్.

ముంగొన చూ. మున్.

ముంగోవము చూ. మున్.

ముంగోపి చూ. మున్.

ముంగోరు చూ. మున్.

ముంగోత చూ. మున్.

ముంగోలి చూ. మున్.

ముంగోలు చూ. మున్.

ముచ్చ రూ. చూ. ముచ్చ¹. వి. 1. నితంబపార్శ్వం ; 2.
మొద్దహంస.

ముచిక రూ. ముచ్చిక. వి. కొల్పరి, తాటి, మామిడి, మొ.
వాటి రాడిమికింది బిళ్ళ.

<మున్+నిక.

ముచికకుడి వి. చిట్టచివర.

ముచ్చ¹ వి. చేష్టావిహీనత. కు. సం. 5.70.

సం. మూర్ఖా. మోహం, అచేతనావస్థ ; ప్రా.
ముచ్చా, ముచ్చిఅ. మూర్ఖితం ; అ.మా. ముచ్చా.
సొమ్ము ; పా. ముచ్చా ;

క. ముచ్చె. మూర్ఖ, విస్మృతి.

<ప్రా. ముచ్చా.

ముచ్చ¹ రూ. ముచ. వి. 1. నికంబపార్శ్వం. ఆం. బా. 2.136; 2. త్రికం. ముద్దిహన. ఆం. బా. 2.136; సర్వ. త్రికం, తిగ. ఆం. బా. 2.806.

త. ముతుకు. వెన్నుహన; మ. ముతు. జంతువ పీఠరాగం; కుజ. ముడెంజి. వెన్నుహన; పర్తి. ముటున్. పీఠ. కిందిరాగం, ముడుకుడ్. వెనుకరాగం.

ముచ్చ² చూ. మచ్చ. వి. 1. పశువులపై ఏర్పడేకారె; 2. కోడె మూపురంపై పోసిన నలుపుచాయ.

ముచ్చం రూ.చూ. ముత్తియము. వి. ముత్త్యం.

ముచ్చగ రూ.చూ. ముచ్చగి. వి. ఒకరకంచేప.

ముచ్చగి రూ. ముచ్చగ. వి. మత్స్యవిశేషం. వేంక. పంచ. 1.294.

ముచ్చజీలుగు వి. జీలుగులో ఒకరకం (Sesbania species).

ముచ్చట వి. 1. నల్లాపం. కు. నం. 5.110, శృం. నై. 6.113; 2. వృత్తాంతం. దీమ. 2.23; 3. కోరిక. జైమినిరా. 1.111; 4. ప్రేమ. వసు. 4.9; 5. వెంట్లు కల ముడి.

త. ముచ్చట్టె. అందం, నీటు, క్రమం.

ముచ్చటకాడు వి. కోరికకలవాడు. వేంక. పంచ. 40.

ముచ్చటకావు వి. సల్లాపాలాడేవాడు, ఇష్టాగోష్ఠి నల్పే వాడు, నెచ్చెరికాడు. ప్రకా. 4.19. ముచ్చటదీర్పు (-తీర్పు) న.క్రి. 1. ప్రియం నెరవేర్పు. వర. రా. నుం. పు. 145. పం.16; 2. కోరికతీర్పు. హంస. 3.167. ముచ్చటవడు అ.క్రి. మిక్కిలి అదిలపించు, తహతహపడు. రం. రా. ఆరణ్య. 145. ప. 31పం. ముచ్చటముడి వి. అల్లికతో కూడిన నీకముడి. ముచ్చటలాడు అ.క్రి. ముచ్చటించు, నల్లాపంచేయు. దశకు. 6.157. <ముచ్చట+-లు+ఆడు. ముచ్చటలుమునుగు అ.క్రి. ఇష్టపడు, ముచ్చటపడు. విప్ర. 1.63. ముచ్చటలుసెవ్వ (-చెవ్వ) న.క్రి. కబుర్లుచెప్ప. రాగ. 1.282. ముచ్చటాడు న.క్రి. ముచ్చట గూర్చు. ప్రకా. 2.62. <ముచ్చట+ఆడు. ముచ్చటించు అ.క్రి. ముచ్చటాడు. తల్లా. 2. <ముచ్చట+-ఇంచు³.

ముచ్చటాడు చూ. ముచ్చట.

ముచ్చటించు చూ. ముచ్చట.

ముచ్చటలు చూ. మూ-.

ముచ్చట్లు చూ. మూ-.

ముచ్చడి రూ.చూ. ముక్కడి³. వి. ఉత్తర సర్కారులు, దక్కను మొ. బోట్ల అడవుల్లో నుమారు యాభై అడుగుల ఎత్తు పెరిగే చెట్టు.

ముచ్చండ్రిసీమ చూ. మూ-.

ముచ్చముదుగు రూ.చూ. ముచ్చముదుగు. అ.క్రి. ఆలసిపోవ. కవిరా. 4.29.

ముచ్చముదుగు రూ. ముచ్చముదుగు. ముచ్చముణుగు. అ.క్రి.

1. మిక్కిలి చేష్టలు తప్పిఉండు. కు. నం. 4.70; 2.

మిక్కిలి ముదుగు. కు. నం. 5.115; 3. మిక్కిలి

ముడిగియుండు. భోజ. 4.165.

ముచ్చముణుగు రూ.చూ. ముచ్చముదుగు. అ.క్రి. మిక్కిలి

ముదుగు. చెన్నబనవ. 4.344.

ముచ్చలికా రూ. ముచ్చిలక, ముచ్చిలకా, ముచ్చిలిక, ముచ్చిలికా, ముచ్చిలిక్కా, ముచ్చిలికా. వి. 1. రైతు భూకా మందుకు రాసిచ్చిన సాగు షరతు పత్రం; 2. ఉభయ వాడులమధ్య చేసుకున్న రిఖితపూర్వకమైన ఒడంబడిక.

హిం. ఉ. ముచల్ కా; ముచల్ కా. రిఖితపూర్వ మయిన ఒడంబడిక పత్రం; పార. ముచల్ కా. జామీను పత్రం.

<ఉ. ముచల్ కా.

ముచ్చవలము చూ. మూ-.

ముచ్చవకము చూ. మూ-.

ముచ్చాయలు చూ. మూ-.

ముచ్చాలింపు చూ. మూ-.

ముచ్చాలు చూ. మూ-.

ముచ్చాలుదుక్కి చూ. మూ-.

ముచ్చి వి. 1. శంగులు వేసేవాడు, చిత్రకారుడు. దా. 7.227; 2. కవి.

హిం. ఉ. మోచీ. చెప్పలుకుట్టేవాడు;

త. ముచ్చి. తోలుపని చేసేవాడు, చిత్రకారుడు.

<ఉ. మోచీ.

ముచ్చివాడు విణ. చిత్రకారుడు.

ముచ్చిం రూ.చూ. ముత్తియము. వి. ముత్త్యం.

ముచ్చిక రూ.చూ. ముచ్చిక. వి. బెంకాయ, తాటికాయ, మొ. వాటి తొడిమి కిందదిక్కి.

ముచ్చికకోడి వి. కార్యనిర్వహణకాలం.

ముచ్చికర్ర వి. మిరియపుతీగకు ఆధారంగా పెంచబడే చెట్టు (Erythrina indica).

ముచ్చికొను అ.క్రి. 1. ముసురుకొను; 2. కవియు.

ముచ్చిగుంట రూ.చూ. ముచ్చిరిగుంట. వి. పెడతల గుంట.

ముచ్చిచ్చు చూ. మూ-.

ముచ్చిచ్చువమవేగు చూ. మూ-.

ముచ్చితవము వి. ఆది. మనస్తాపం.

ముచ్చితుమికి వి. ఎర్రగొడచెట్టు (Diosppros mantana).

ముచ్చివగుంట రూ. చూ. ముచ్చిరిగుంట. వి. తల మెడకలిసిన వెనుక వైపుగుంట.

ముచ్చివిగుంట రూ.చూ. ముచ్చిరిగుంట. వి. తలమెడ కలిసిన వెనుకవైపుగుంట.

ముచ్చిపోవు అ.క్రి. పచ్చిపోవు, పురుగులుపడిపోవు.

ముచ్చిబంగారము చూ. ముత్తియము. చూ. ముచ్చిబంగారు.

ముచ్చెబంగారము, ముచ్చెబంగారు.

ముచ్చిబంగారు రూ.చూ. ముచ్చిబంగారము, వి. కాకిబంగారం.

ముచ్చిమి చూ. ముచ్చు¹.

ముచ్చిమిగూడు చూ. ముచ్చు¹.

ముచ్చిమిప్రొద్దు చూ. ముచ్చు¹.

ముచ్చిముమ్మాటికి చూ. మూ-.

ముచ్చిమూడుమాటలు చూ. మూ-.

ముచ్చిరి రూ.చూ. ముచ్చిరి. విణ. 1. దుఃఖితుడు. వార్మి.

3.114; 2. దుఃఖితురాలు.

ముచ్చిరితవము వి. దుఃఖం. ద్వి. రాగ. 10.

ముచ్చిరు రూ. ముచ్చిరు. అ.క్రి. 1. దుఃఖించు. కు. సం. 5.110; 2. పరితపించు, ఉడుకు. భార. ఉద్యో. 4.135; 3. అనహనపడు, పొందు. 4.210.

క. ముచ్చులు. పరితపించు, ఉడుకు.

ముచ్చిరిక రూ.చూ. ముచ్చరికా. వి. రైకు భూకామందుకు రాసిచ్చిన కవులు పత్రం. పంట పండినా పండకపోయినా ఇవ్వవలసిన డబ్బు నిర్ణయించుకొని రాసిచ్చిన పత్రం.

ముచ్చిరికా రూ.చూ. ముచ్చరికా. వి. రైకు భూకామందుకు రాసిచ్చిన కౌలు పత్రం. పంట పండినా పండకపోయినా ఇవ్వవలసిన డబ్బు నిర్ణయించుకొని రాసిచ్చిన పత్రం.

ముచ్చిరి రూ. ముచ్చెరి. వి. 1. పెడతలలోని గుంట, అవటువ; 2. చిన్నచేట.

ముచ్చిరిగుంట రూ. ముచ్చిగుంట, ముచ్చినగుంట, ముచ్చినిగుంట, ముచ్చెనగుంట. వి. తల మెడ కలిసిన వెనుకవైపు గుంట. ముచ్చిరిపాటు వి. కునిపాటు.

ముచ్చిరిక రూ.చూ. ముచ్చరికా. వి. 1. వాద ప్రతివాదుల మధ్యస్థులకు మీరు తీర్పుచేసిన ప్రకారం ఒప్పుకొంటామని రాసి ఇచ్చిన ఒడంబడిక; 2. నేడ్యం చేసేవాడు భూస్వాములకు రాసిచ్చే ఒడంబడిక.

ముచ్చిరికా రూ.చూ. ముచ్చరికా. వి. రిఖితపూర్వకమయిన ఒడంబడిక పత్రం.

ముచ్చిరిక్కా రూ.చూ. ముచ్చరికా. వి. రైకు భూకామందుకు రాసి ఇచ్చిన సాగు పరకు పత్రం.

ముచ్చిరించు చూ. ముచ్చు.

ముచ్చిరికా రూ.చూ. ముచ్చిరికా. వి. రైకు భూకామందుకు రాసి ఇచ్చిన సాగు పరకు పత్రం.

ముచ్చిలు చూ. ముచ్చు.

ముచ్చివక చూ. మూ--.

ముచ్చీ వి. చెప్పలుకుట్టే వృత్తివాడు.

హిం.ఉ. మోచీ. చెప్పలు కుట్టేవాడు.

క. ముచ్చి, మొచ్చి. చెప్పలు కుట్టేవాడు.

<ఉ. మోచీ.

ముచ్చు¹ రూ.చూ. ముచ్చు. అ.క్రి. పోవు, నష్టమగు. శివరా. 4.68; న.క్రి. ముడుచుకొను, సంకోచపర్చు. కక. 2.261; వి. 1. దొంగ, చోరుడు. భోజ. 5.311; 2. మనసు దాచి మాటలాడకుండా ఉండేవారు; విద. హాతకం. దళా. 1.137.

ముచ్చిమి రూ.చూ. ముచ్చిమి. వి. దొంగతనము. కాళ్ల.నం. 17.551. ముచ్చిమిగూడు(-కూడు¹) వి. దొంగ సొమ్ము. కాళ్ల.నం. 11.3.55. ముచ్చిమిప్రాద్దు రూ.చూ. ముచ్చుప్రాద్దు. వి. దొంగసొద్దు. ముచ్చిరించు రూ.చూ. ముచ్చిరించు. న.క్రి. దొంగిరించు. <ముచ్చిలు + ఇంచు³. ముచ్చిలు రూ.చూ. ముచ్చిలు. న.క్రి. ముచ్చిరించు, దొంగిరించు. ముచ్చుప్రాద్దు రూ. ముచ్చిమిప్రాద్దు. వి. దొంగలు తిరిగే వేళ, నిశీధ నమయం. దళకు. 5.72. ముచ్చుబొడువు వి. చిన్నదొంగ. ముచ్చుమొగము వి. 1. లోపలి కార్యాన్ని బయటికి పొంగనివ్వనివాడు; 2. దొంగ మొహం.

ముచ్చు² వి. మూడునుంచి ఐదు గణుపులవరకూ ఉన్న చెరుకు గడ.

ముచ్చుట్టు చూ. మూ--.

ముచ్చుట్టునుట్టు చూ. మూ--.

ముచ్చుడుగుంపులు చూ. ముచ్చిరి. వి.బ.వ. మెడపై తలకింద ఉన్న వెంట్రుకలు.

ముచ్చె వి. 1. మీగాలు గుడికాలు నైతం కప్పుకొనిఉండే పాపొను, పార్జి పాత్రం. అము. 1.41; 2. కోడు, పాద రక్షలు.

నం. మోచకా. విడిపించేది; హిం.ఉ. మోజా.

<ఉ. మోజా.

ముచ్చెవి వి. మగ్గంగుంటలో పాపచెక్క తొక్కినప్పుడు నగంవరకే తేచిన అని. <ముచ్చె + అని. ముచ్చెవవి వి. చెప్పలుకుట్టే పని. ముచ్చెపెట్టె వి. చెప్పలు కుట్టేవాని పెట్టె. ముచ్చెవాటు వి. చెప్పడెబ్బ. కువ.ద. 1.39. ముచ్చెవాడు విద. చర్మకాడు, మాదిగవాడు. అం.రా. 2.283.

ముచ్చెం రూ.చూ. ముత్తియము. వి. ముత్తం.

ముచ్చెక్కర వి. 1. ఒకరకం కర (Erythrina Indica); 2. బాచిచెక్క.

ముచ్చెచేయు న.క్రి. బచ్చెన పనిచేయు.

ముచ్చెనగుంట రూ.చూ. ముచ్చిరిగుంట. వి. ముచ్చిరిగుంట.

ముచ్చెబంగారము రూ.చూ. ముచ్చిబంగారము. వి. కాకి బంగారం.

ముచ్చెబంగారు రూ.చూ. ముచ్చిబంగారము. వి. కాకిబంగారం.

ముచ్చెమటలువట్టు చూ. మూ--.

ముచ్చెమటలుపోయు చూ. మూ--.

ముచ్చెంపేటు చూ. ముత్తంపేటు. వి. జరిగాని కృత్రిమపుష్పట్టు గాని వరసగా 2-6 పోగులతో నేసిన డిజైను.

ముచ్చెంపేటుద్దువ్పటి రూ.చూ. ముత్తంపేటు దుప్పటి వి. ఒకరకం గడిచీర.

ముచ్చెరకొలుకులు రూ.చూ. ముక్కెరకొలుకులు. వి. జరిగే గాని కృత్రిమపుష్పట్టుతోగాని వరసగా 2-6 పోగులతో నేసిన డిజైను.

ముచ్చెలక చూ. మూ--.

ముచ్చెలి రూ.చూ. ముచ్చిలి. వి. ముచ్చెనగుంట, జడ ఆరంభ మయ్యే స్థానం.

ముచ్చెవక చూ. మూ--.

ముచ్చెటులు చూ. మూ--.

ముచ్చెకము చూ. మూ--.

ముచ్చ్యం రూ.చూ. ముత్తియము. వి. ముత్తం

ముజరా¹ రూ.చూ. ముదలా². వి. ఆజ్జ.

ముజరా² రూ.చూ. ముదల¹. వి. 1. తగ్గింపు; 2. తిరిగి రావలసిన సొత్తు.

ముజాకివని వి. రంగుల రాతి ముక్కల్ని గోడలకు, నేలకు అతికి చేసే ఆలంకరణం.

ఇం. Mosaic. రంగురాతి ముక్కలను గోడలకు, నేలకు అతికి చేసే పని.

<ఇం. Mosaic.

ముజాహిం. వి. ఆటంకం.

హిం. ముజాహిమ్. ప్రతిబంధం చేసేవాడు, ముజాహి
యత్. ఆటంకం; మరా. ముజాహిమ్. ప్రతిబంధకం,
ఆటంకం; ఉ. ముజాహియత్, ముజాహిమ్. ఆటంకం
కల్పించేవాడు; అర. ముజాహియత్. ఆటంకం.

< ఉ. ముజాహిమ్.

ముజగుంబము రూ. ముజగుమ్మము. వి. 1. మొగమోటం;

2. ముసుగులో గుడ్డలాట.

ముజగుమ్మము రూ. చూ. ముజగుంబము. వి. 1. ముసుగుంట్లు.

మోమోబమి; 2. ముసుగులో గుడ్డలాట.

ముజందారు వి. లెక్కలు సరిచూసేవాడు. వేణు. శ. 16.

బెం. ముజమ్దార్.

< బెం. ముజమ్దార్.

ముజ్జగము చూ. మూ-.

ముజ్జగములు చూ. మూ-.

ముజ్జిడ్డు చూ. మూ-.

ముంచికొనివచ్చు చూ. ముంచు¹.

ముంచికొను చూ. ముంచు¹.

ముంచు¹ చూ. మునుగు. రూ. మునుచు. న.శ్రీ. 1. మునగ
చేయు, నీరు, నేయి మొ.వాటిలో (ప్రాకలు మొ.వాటిని)
దూర్చు. భార.ఆది. 5.166; 2. కప్పివేయు, అచ్చాదించు;
కాశీ. 5.127; 3. నశింపచేయు. వేంక. పంచ. 3.355.
4. ఆవేశించు. వరాహ. 11.89; 5. దాటిపోవు. కృత్స్న.
2.42; 6. ముదుగునట్లుచేయు; అ.శ్రీ. 1. విజృంభించు.
భార. విరా. 5.292; 2. పట్టు, కలుగు. గౌ.హరి. పూ.
684 పం; 3. పూను, యత్నించు. పాండు. 4.211; 4.
కమ్ము, వ్యాపించు. వసు. 8.349; 5. నెరవేరు, కృత్స్న.
5.118; 6. గుంపుకూడు. కువ.చ. 4.209; 7. అతిశ
యించు. సారంగ. 3.34.

ముంచుకొనివచ్చు అ. శ్రీ. 1. అంచు కట్టుకొనివచ్చు,
గొంతుమీదికివచ్చు. ముంచికొను రూ. ముంచుకొను. న. శ్రీ.
1. ఆవరించు; ఆక్రమించు. కు.నం. 2.77; 2. మునగచేయు;
3. నిద్ర ఆవేశించు; అ.శ్రీ. 1. అతిశయించు; 2. గుంపు
కూడు; న.శ్రీ. అ.శ్రీ. 1. వ్యాపించు; 2. ఆక్రమించుకొను;
3. మీదపడు. ముంచుకొను రూ. చూ. ముంచికొను.
అ.శ్రీ. 1. అతిశయించు. కు.నం. 5.70; 2. గుంపుకూడు.
కువ.చ. 4.209; న.శ్రీ. 1. నిద్ర ఆవేశించు. కేయా.
4.199; 2. మునగచేయు. భార. మానల. 177; 3.
ఆక్రమించు. ఆము. 6.76; న.శ్రీ. అ.శ్రీ. 1. వ్యాపించు.
ఇందు. 5.101. కళా. 4.109; 2. ఆక్రమించుకొను.
ముంచుడుగబ్బి రూ. ముంచుడుగబ్బి. వి. బానలోనుంచి
కల్లు ముంచిపోయటానికి వాడే చిన్న మట్టిపాత్ర. ముంచుడు
గబ్బి రూ. చూ. ముంచుడుగబ్బి. వి. బానలోనుంచి కల్లు
ముంచి పోయటానికి వాడే చిన్న మట్టిపాత్ర. ముంచెత్తు
న.శ్రీ. వలసినంత లాభింపచేయు. < ముంచు¹ + ఎత్తు¹.
ముంపించు న.శ్రీ. మునగ చేయించు. ద్వి.పరమ. వి. 7.541.
< ముంచు¹ + -ఇంచు³. ముంపిరి విణ. ప్రవృద్ధమైన. రాజ.
చ. 2.17. ముంపు వి. 1. లక్ష్యం, గురి. భార. కర్ణ.

1.67; 2. అతిశయం. భోజ. 4.260; 3. ముంచటం.
రామాభ్యు. 6.86; 4. వెల్లువ, ప్రవాహం. లక్ష్మీవి.
4.41; విణ. పియమైంది. ఇష్టం. ఉ.హరి. 4.71.
ముంపుకొను(-కొను) అ.శ్రీ. 1. గుంపుకూడు. భాగ. 8.510;
2. నిండు, హర్షమగు. పారి. 2.52.

ముంచు² రూ. ముదుచు. న.శ్రీ. ముదుచు, ముణగచేయు.
అష్టమ.శ. 2.24 ప. 20 పం.

ముంచు³ రూ. చూ. మించు¹. న.శ్రీ. ఆతిక్రమించు, దాటి
పోవు. కృత్స్న. 2.42.

ముంచు⁴ న.శ్రీ. అద్దించు, అద్దు.

ముంచెత్తు చూ. ముంచు¹.

ముంజ రూ. చూ. ముంజె. వి. రేత తాటికాయ లోపల ఉండే
మెత్తటి పదార్థం.

ముంజకాయ వి. 1. ముంజఉండే తాటికాయ, రేత తాటి
కాయ; 2. చుండుకాయ, మగ తాటిచెట్టుకు కాసే పొడ
వాటి కాయలు.

ముంజంబిల్లవ వి. పెనుగర్రనుండి గుంటదూలం చివర మీదకు
పరచిన వానం.

ముంజగడ్డి చూ. ముంజి. వి. గుడిసె గోడలకు ఉపయోగపడే
గడ్డి (Saccharum arundinaceum).

ముంజి వి. బ్రహ్మచారి దరించే ఒకరకమైన దర్బల మొలతాడు.
ఉ.రా. 1.99.

నం. ముంజ- తృణవిశేషం.

< నం. ముంజ-.

ముంజికాడు వి. బ్రహ్మచారి. గౌ.హరి.ఉ. 1488 పం.
ముంజిగట్టు(-కట్టు) న.శ్రీ. ఉపనయనం చేసుకొను. పాండు.
1.41.

ముంజియ రూ. చూ. ముంజె. వి. రేత తాటికాయలోని గుజురు.
ముంజివర చూ. మున్.

ముంజిగట్టి చూ. మున్.

ముంజీరము చూ. మున్.

ముంజి వి. మెదుక, పినక, మురికి. తాళ్ల. నం. 13.198.

ముంజకంపు వి. దుర్వానన.

ముంజారు చూ. మున్.

ముంజె రూ. ముంజ, ముంజియ. వి. రేత తాటికాయలోని
గుజురు. రం. రా. నుందర.

ముంజెవదనగు వి. తాటిముంజలాగా ఉండు. క్రీడా.
ప. 67.

ముంజెకొండు చూ. ముంజి. వి.బ.వ. నన్యానులు. పల్నా.
ప. 70.

ముంజెమొలనూలు చూ. ముంజి. వి. ముంజెగడ్డిలో చేసిన మొల
నూలు.

ముంజెయి చూ. మున్.

ముంజెయ్యి చూ. మున్.

ముంజెరము చూ. మున్.

ముంజెఱగు చూ. మున్.

ముంజెఱమ రూ. చూ. ముంజెరము. వి. నాసా వృటం.

ముంజే చూ. మున్.

ముంజేకోక చూ. మున్.

ముంజేత చూ. మున్.

ముంజేతి కంకణము చూ. మున్.

ముంజేతి దర్పణము చూ. మున్.

ముంజేయి చూ. మున్.

ముటము చూ. ముట్టు³. రూ. మూటము. వి. 1. ముద్దపిడుక, ఎండిన ఆవుపేద, ఎరుపిడక; 2. వంటచెరకు, కట్టె.

ముటాలిపావ్వు వి. నాలుగు పలకలుగా ఉండే బట్టిపొయ్యి. ముటా రూ.చూ. ముతా. వి. 1. జననమూహం, 2. కొన్ని గ్రామాల గుంపు.

ముటాకోరు రూ.చూ. ముతాకోరు. వి. అవినీతిపరుడు, ముటాల్ వి. అవివేక.

త. ముట్టాల్. మూర్ఖుడు.

<త. ముట్టాల్.

ముటాలిపావ్వు చూ. ముటము.

ముట్టిముటాలుగా చూ. ముతా. అవ్య. ద్రు. ఇంచుమించుగా, కాస్త తక్కువగా.

ముట్టికొలత చూ. ముట్టు¹. వి. మొత్తంకొలత.

ముట్టికోనుకూర వి. గోదీపవ్వ, కాబేజి.

ముట్టిగించు చూ. ముట్టు³.

ముట్టిగిలు చూ. ముట్టు³.

ముట్టిగిల్లు చూ. ముట్టు³.

ముట్టిగు చూ. ముట్టు³.

ముట్టిగర్రావి బలియ్యేడు చూ. ముట్టు³.

ముట్టిగొల్పు చూ. ముట్టు³.

ముట్టిచెవ్వ చూ. ముట్టు³.

ముట్టిజెవ్వ చూ. ముట్టు³.

ముట్టిడ చూ. ముట్టు¹.

ముట్టిడము చూ. ముట్టు¹.

ముట్టిడి చూ. ముట్టు¹.

ముట్టిడించు చూ. ముట్టు¹.

ముట్టిడివేయ చూ. ముట్టు¹.

ముట్టిణము చూ. ముట్టు¹.

ముట్టినాడు చూ. ముట్టు¹.

ముట్టిసీయకుండు చూ. ముట్టు³.

ముట్టిబెట్టు చూ. ముట్టు³.

ముట్టిముడుగు చూ. ముట్టు³.

ముట్టిముడలించు చూ. ముట్టు³.

ముట్టిబిరు చూ. ముట్టు³.

ముట్టివు చూ. ముట్టు³.

ముట్టా రూ.చూ. ముతా. వి. 1. ప్రజల గుంపు, జన సమూహం; 2. కొన్ని గ్రామాల గుంపు.

ముట్టి¹ రూ. ముట్టు¹, ముతీ, ముత్తీ. వి. 1. పిడికెరు; 2. రూడకున్న పిడి; 3. మరమగ్గంలో ఒక సొరుగునుంచి మరొక సొరుగులోకి నాడెను నెట్టటానికి చేత్తో తాళను గుంజే పిడి.

సం. ముట్టి-. పిడికెరు, పిడికెడు; ప్రా.ప్రా. ముట్టి. పిడికెరు, పిడి; నే. ముల్. పిడి; అ. ములి; బెం.

ముట్టి, ముల్, ముటా, ముతా: పిడికెడు; బ. ములి. పిడికెరు, ముల్. కత్తి పిడి.

<ప్రా. ముట్టి-.

ముట్టికట్టె వి. వదుగు దువ్వే కుంచె పట్టుకోవటానికి దిగించిన కొయ్య. ముట్టికాడు రూ.చూ. ముప్పికాడు. వి. ముప్పికాడు, కుచ్చికాడు, మరమగ్గంలో నాడెను నడపటానికి అధారంగా కుచ్చు కట్టిన దారం. ముట్టిపాటు వి. 1. పిడికెరికెచ్చ. కకుత్స్. 2.104; 2 నంకటం.

ముట్టి¹ రూ.చూ. ముట్టె. వి. 1. శిరస్సు. తాళ్ల.నం. 6.23; 2. పంది మొ. పశువుల మూతి; 3. కొన, మూలం చివరి తాగం; 4. దానం చివరితాగం; 5. మోపు.

ముట్టికంప చూ. ముట్టు³. వి. ముళ్ళపొద.

ముట్టికొల్లవాడు చూ. ముట్టు³.

ముట్టికొల్లు చూ. ముట్టు³.

ముట్టికొల్లవేపికొను చూ. ముట్టు³.

ముట్టికొను¹ చూ. ముట్టు¹.

ముట్టికొను² చూ. ముట్టు³.

ముట్టికొమ్మ చూ. ముట్టి³.

ముట్టికోలు చూ. ముట్టు¹.

ముట్టించు¹ చూ. ముట్టు¹.

ముట్టించు² చూ. ముట్టు³.

ముట్టికోడెలు చూ. ముట్టు³, కోడెలు. వి.బ.వ. ఆము కాల్యాకు వాడే ముళ్ళకర్రలు.

ముట్టింపించు చూ. ముట్టు³.

ముట్టియ రూ.చూ. ముట్టె. వి. 1. పంది ముక్కు, పోత్రం. హర. 7.44; 2. పక్కాదుల మూతి.

ముట్టియకోడిపములు వి.బ.వ. ముట్టె జీవనాధారంగాగల ప్రాణులు, వరాహాలు కవిక. 5.120.

ముట్టి వి. 1. తివాసీ వదుగు చివర పొట్టెలకు వేసిన ముడి; 2. రూడకున్న పిడి.

ముట్టిలకర్ర రూ. ముత్తీలకర్ర. వి. తివాసీ మగ్గంపై కోనే.

ముట్టు¹ స.ప్ర. 1. ముట్టడించు. భార.ఆది. 4.10; 2. కమ్ము, వ్యాపించు. కు.సం. 11.190; 3. మార్కొను, ప్రతిఫలించు. నిర్వ.రా. 7.46; 4. బాధించు. భార. అను. 4.45; 5. ఆవరించు, చుట్టుకొను. వరాహ. 3.34; 6. కరచు. భర్తృ. 2.54; వి. ఎగుమతి. విజ్ఞా. 2.86.

కు. ముత్తునె. ఆవరించు, చుట్టుకొను, ముట్టడించు, ముత్తి, ముత్తిగ. ముట్టడించు; త. ముట్టు (ముట్టె-). ఆవరించు, చుట్టుముట్టు, ముట్టుకె. దిగ్గర దిగ్గరగా ఉండు, గుమిగూడు; కో. ముట్ (ముట్టె-). గుమిగూడు, గుంపుగాచేరు, ముత్తలు, ఆవరించు, చుట్టుకొను, ముత్తిగ, ముత్తిగ. ఆవరించు, ముట్టడించు, నిరోధించు.

<మూ.ప్రా. *ముత్-.

ముట్టడ రూ.చూ. ముట్టడము. వి. 1. బండిచేయటం; 2. పోరు నల్పటం. ముట్టడము రూ. ముట్టడ, ముట్టణము. వి. 1. ముట్టడి, ఆపరణం, నిర్బంధం. హరి.శ. 1.25;

2. పోరు సల్పటం. త. ముట్టెటై. కష్టం. ముట్టడి
వి. ముట్టడించటం, కోట మొ. వాటిని మనుషులు
పదార్థాలు బయటికి పోకుండా బయటివి లోనికి రాకుండా
నిర్బంధించటం. విక్ర. 4.164. త. ముట్టటి. ముట్టడించు
స.క్రి. (కోట మొ. వాటికి) ముట్టడివేయు, సంరోదించు.
<ముట్టడి + -ఁచు³. ముట్టడివేయు స.క్రి. కోట మొ.
వాటిని చుట్టుకొని నిర్బంధించు. ముట్టడించు. నీతారా.
3.29. ముట్టణము రూ.చూ. ముట్టడము. వి. ముట్టడి.
దాగ. 10. పూ. 1529. ముట్టనాడు స.క్రి. మర్కం
నాజేబట్టు పలుకు, నోనాడు. జైమినిరా. 7.175.
<ముట్టు¹ + -అ⁷ + ఆడు. ముట్టికొను¹ దూ. ముట్టుకొను¹.
స.క్రి. 1. ఆక్రమించు. నిర్వ.రా. 3.6; 2. వ్యాపించు.
దార.విరా. 2.37; 3. ఆలముకొను. దార.విరా. 2.308;
4. ముట్టడించు, ఆవరించు. దార.ఉచ్ఛో. 2.175. త.
ముట్టిక్కోల్. ముట్టికోలు రూ. ముట్టుకోలు. వి. ముట్టడి.
ముట్టించు¹ స.క్రి. ముట్టడించు, ఎదుర్కొను. బుడమనా
రాయలపాడు గాననం. 7వ శతాబ్ది. ముట్టుకొను¹ రూ.చూ.
ముట్టికొను. స.క్రి. 1. ముట్టడించు; 2. ఆక్రమించు,
మొగరించు; 3. ముట్టుకొలుపు, బాధించు. ముట్టుకొలుపు
రూ.చూ. ముట్టుకొల్పు. వి. హింసనం, బాధించటం.
ముట్టుకొల్పు రూ. ముట్టుకొలుపు. వి. హింసనం, బాధిం
చటం. రామాభ్యు. 6.124 ముట్టుకోలు రూ.చూ. ముట్టి
కోలు. వి. ముట్టడింపు, ముట్టడి. ముట్టుకోలుగొను (-కొను)
రూ. ముట్టుకోల్గొను. స.క్రి. 1. ముట్టడించు. దాగ. 10 పూ.
1370; 2. చూరగొను. ద్వి. పరమ. వి. 1.15 ప.
ముట్టుకోలువట్టు రూ. ముట్టుకోల్పట్టు. స.క్రి. ముట్టుకోలు
గొను, ముట్టడించు. రామాభ్యు. 6.249. ముట్టుకోలువట్టు
స.క్రి. ముట్టడించు, ఆవరించు దార సౌప్తిక. 1.27.
ముట్టుకోల్గొను రూ.చూ. ముట్టుకోలుగొను. స.క్రి. 1.
ముట్టడించు; 2. చూరగొను. ముట్టుకోల్పట్టు రూ.చూ.
ముట్టుకోలుపట్టు. స.క్రి. ముట్టుకోలుగొను, ముట్టడించు.
సారంగ. 3.168. ముట్టువడు¹ అ.క్రి. క్షోభకలుగు, కలత
పుట్టు, సంకాపించు. రాళ్ల.నం. 10.20. ముట్టుపాటు¹ వి.
1. క్షోభ, కలత. దార.విరా. 2.106; 2. ముట్టడింపు.
కళా. 8.157; 3. సంకటం. కళా. 8.163.

ముట్టు² వి. 1. ప్రదర్శనం. దార.అను. 4.118; 2. సాధనం,
ఉపకరణం. దార.మౌనల. 133.

క. ముట్టు. పనిముట్టు, సాధనం, (కుర్చీలు, బెంచీలు
మొ.) ఇంటి సామాన్లు; త. ముట్టు. పనిముట్టు, సాధనం;
కో. ముట్టర్ న్.

ముట్టు³ స.క్రి. 1. పొందు. దార.అది. 4.84; 2. తాకు,
స్పృశించు. దార.నదా. 2.215; 3. తీసికొను, పరిగ్ర
హించు. వరాహ. 3.95; 4. (దీని) మీటు, వాయింపు.
కళా. 2.32; 5. కరచు. భర్తృ. 2.54; అ.క్రి. 1.
సంధించు, కలుగు. కు.నం. 4.47; 2. కడముట్టు,
పూర్ణమగు. దార.అను. 5.393; 3. నాటు, గట్టిగాపాటు.
దాన్య.రా.అయోధ్యా. 89; 4. మొదలంటు. జైమినిరా.
8.41; 5. చెందు, ప్రాప్తమగు; వి. 1. విధం, పద్ధతి.

కు.నం. 7.20; 2. తాకుడు. దార.శల్య. 1.337; 3.
(ఆడదాని) రజస్సు వర్తిల్లే సమయం. దార.అను. 3.237;
4. ఆడదాని రజస్సు, ఆర్తవం. అం.దా. 2.108; 5.
కదురులో మొదట తగిలించే దారం.

క. ముట్టు. తాకు, దగ్గరకుచేరు. (ప్రీ) ఋతుసమయం,
ముట్టుయిను. తాకు, దగ్గరకుచేరు, ముట్టల్, ముట్టలె,
ముట్టవె, ముట్టిల్, ముట్లు. స్పృశ, తాకుడు, కలుపితం,
మరికి, ముట్టిను. తాకించు, చేర్చు, అందచేయు,
ముట్టివళి. ఖర్చులు, పెట్టుబడి, ముట్టువికె, ముట్టుహ.
తాకటం, తాకు, స్పృశ; ఉ. ముట్టుని. తాకు, చేరు,
పొందు, చేర్పించు, జేరికందు, ముట్టు. తాకుడు, తాకు,
ఋకుసావం, ముట్టావుని. తాకించు, దరిజేర్చు, అంద
జేయు, ముట్టు. దగ్గర సంబంధం, అత్యంత, ముట్టదాయె.
బంధువు, స్నేహం చేయదగ్గ మనిషి, ముట్టదాలు,
ముట్టువళి, ముట్టొళి. ఖర్చులు, వెల; త. ముట్టు.
కాలుష్యం, రజస్సు వర్తిల్లే సమయం; మ. ముట్టుక.
తాకు, స్పృశించు; కో. ముట్ - (ముచే -). తాకు;
కా. ముట్ (ముటి -). తాకు.

మూ.ద.ద్రా., మూ.మ.ద్రా. *ముట్ -.

ముట్టిగించు స.క్రి. 1. (దీపాదులు) అంటించు, వెలి
గించు; 2. నిష్పరగిల్చి మండించు; 3. తగువలు పెట్టు.
<ముట్టు³ + -ఁచు³. ముట్టిగిలు రూ. చూ. ముట్ట
గిల్లు. అ.క్రి. 1. వ్యాధిసోకు; 2. నిష్పరగుల్కొను.
ముట్టిగిల్లు రూ. ముట్టిగిలు. అ.క్రి. 1. నిష్పరగుల్కొను;
2. ఏదైనా వ్యాధిసోకు. ముట్టగు రూ. ముట్టవు. అ.క్రి.
చెరగు మాయ. బయటందు <ముట్టు³ + అగు. ముట్టగ
రాని బలియుడు. వి. అగ్ని. ముట్టిగొల్పు స.క్రి. దాగా
సేపించు, తుదిదాకా పూజించు, కొలుచు. బసవ. 5.131.
<ముట్టు³ + -అ⁷ + కొల్పు. ముట్టచెప్ప రూ. చూ.
ముట్టజెప్ప. స.క్రి. స్వాధీనంచేయు. ముట్టజెప్ప రూ.
ముట్టచెప్ప. స.క్రి. చెందేట్లుచేయు. ముట్టనీయకుండు అ.క్రి.
పట్టుకోనీయకపోవు. ముట్టబెట్టు(-పెట్టు) అ.క్రి. అంటుపెట్టు,
నిష్పముట్టించు. ముట్టముదుగు చూ. ముదుగు. అ.క్రి.
పూర్తిగాతగ్గు, మిక్కిలిక్షీణించు. దాగ. 6.135. <ముట్టు³
+ -అ⁷ + ముదుగు. ముట్టముదరించు స.క్రి. తరచితరచి
అడుగు. పండి. చ. 2.150 ప. ముట్టబిడు అ.క్రి. 1.
దయ్య, బలహీనమగు. నిర్వ.రా. 4.76; 2. సమీపించు.
దార. విరా. 3.36; 3. ఉద్రేకించు, విజృంభించు. కవిక.
4.113. <ముట్టు³ + -అ⁷ + పడు. ముట్టవు రూ.చూ.
ముట్టగు. అ.క్రి. 1. చెరగు, మాయ, బహిష్టగు;
2. బెడగు, ఓడిపోవు. <ముట్టు³ + అవు. ముట్టికాళ్ల
వాడు విణ. ముట్టుమోకాళ్ళకలవాడు, పంగువు, ఒండొంటిని
తాకేమోకాళ్ళ కలవాడు. ముట్టికాళ్ల వి.బ.వ. ముడికాళ్ళ.
ముట్టికాళ్లవేసికొను అ.క్రి. మోకాళ్ళ వేసుకొను. ముట్టికొను²
రూ. ముట్టుకొను². స.క్రి. 1. పట్టుకొను. దార. విరా.
4.261; 2. స్పృశించు, తాకు. ముట్టించు² స.క్రి. 1.
అంటించు, (దీపం) వెలిగించు. నె.కా. కావరి. 30.
క్రి. శ. 1277; 2. నిష్పరగిల్చి మండించు. మను. 4.37;

3. తాకించు ; 4. తగిలించు ; 5. కొంచెంగాజుచు ; 6. దాన్యాన్ని మార్చుచేయు. క. ముత్తు, ఆవరించు, చుట్టు కొను ; తు. ముత్తుని. ఆవరించు, చుట్టుకొను ; త. మూల్. (మూక్ష్-, మూట్-). వెలిగించు, అంటించు. ముట్టించు, మూట్టి. ఆగ్రహించు, మండిపడు, మూత్తు, వెలిగించు ; మ. ముట్టుక. గుమిగూడు, దగ్గరగాజేరు. మూత్తుక. వెలిగించు, రగుల్చు, (తగువులను) పెంపొందించు, మూత్తమ్. (దోమలుపోవటానికి) పొగపెట్టు. ముట్టింపించు న.క్రి. ముట్టింపచేయు, నిప్పుతగిల్చి మండించు. చంద్రాంగ. 2.84. ముట్టుకట్టు వి. ముట్టుకూడనికట్టు. అంటుకట్టు. ముట్టుకుట్టు వి. బహిష్టులోని కడుపునొప్పి. ముట్టుకొను² రూ.చూ. ముట్టికొను¹. న.క్రి. 1. పట్టుకొను ; 2. తాకు, స్పృశించు. ముట్టుగోడ వి. అంటుగోడ, తన్నుగోడ, మడుగుగోడ. ముట్టుత వి రజస్వల. ఆం. రా. 2.110. ముట్టుది విణ. రజస్వల. ముట్టువీళ్ళ వి.బ.వ. బహిష్టైన ఆడది నాలుగోనాడు చేసేస్నానం, ఋతు స్నానం. ముట్టువడు² అ.క్రి. తొగిలించబడు. తాళ్ల. నం. 15.126. ముట్టుపాటు² వి. తాకుడు, స్పృశ. బసవ. 4.26. ముట్టుపాత వి. ముట్టుగుడ్డ. తాళ్ల. నం. 11.2.17. ముట్టుబోగు వి. వడికేముందు ఏకుకు అంటించే కడురుపోగు. ముట్టుబడి వి. పనులు. ముట్టుమో(కాళ్లవాడు) విణ. కుంటి కాళ్ళవాడు, గాడిదకాళ్ళవాడు. ముట్టునందు వి. వెలుపలికి పోయే దారి లేనినందు. ముట్టెనది విణ. రజస్వలతయిన స్త్రీ <ముట్టు³ + ఐన + అది. ముట్టచవిక వి. ముట్టువాళ్ళుండే ఇల్లు. ముట్టుడిగినది విణ. నిష్కళస్త్రీ.

ముట్టు⁴ రూ.చూ. ముట్టి¹. వి. 1. పంజాపిడి ; 2. తివానీ నేసేటప్పుడు ఉన్ని పోగులు కోనేకత్తిపిడి.

ముట్టుగర్ర (-కర్ర) వి. కందెన వెయ్యటానికి బండి చక్రం ఉడదీసినప్పుడు ఇరుసుకింద ఎత్తువెట్టిన కర్ర.

ముట్టె రూ. ముట్టి², ముట్టియ. వి. 1. వ్యాదులమూతి. దార. విరా. 1.101 ; 2. పందిమూతి, పోత్రం. మను. 4.42 ; 3. కొన, దూలం చివరిభాగం ; 4. దానం చివరి భాగం ; 5. గూనచివరి వెడల్పాల్లో భాగం ; 6. తాపీరేకును పిడినికలిపే వంగిన ఇనపచువ్వ ; 7. వామినుండి తీసే గడ్డిమోపు.

ముట్టెకోడి వి. పక్షివిశేషం. హంస. 3.12. ముట్టెగించు న.క్రి. మూతిలో కెళ్ళగించు. ముట్టెచేప వి. మత్స్యవిశేషం. ముట్టెతోపు విణ. నిదానంలేని, తొందర. ముట్టెబంతి వి. ముగబంతి, వివరీతంగా తుమ్ములు, ముక్కువెంబడి నీళ్ళు చీమిడికారే రోగం ముదిరితే తుమ్మి నప్పుడు ముక్కునుంచి కండలు పడేటట్లు. ముట్టెమెకము వి. పందిపోత్రం. ముట్టెమోపు వి. 1. కార్యనిర్వాహక నమయం, పని ముగింపుకు వచ్చేకాలం ; 2. కీలకస్థానం, మూలస్థానం.

ముట్టెనది చూ. ముట్టు³.

ముట్టచవిక చూ. ముట్టు³.

ముట్టు చూ. ముట్టు¹. రూ. ముడ్డు. వి.బ.వ. అధికారులు, మాచర్ల కాననం. క్రి.శ. 641.

ముట్టుడిగినది చూ. ముట్టు³.

ముతా రూ. ముటా, ముట్టా. వి. 1. గ్రామనమూహం ; 2. జననమూహం.

ఓ. ముతా. గుంపు ; బెం. ముతా ; హిం. ముతా.

<ఓ. ముతా.

ముతాకోరు రూ. మితాకోరు, ముటాకోరు. వి. హద్దు మీరి సంచరించే వ్యక్తి. ముతాదాహ వి. కొన్నిఉళ్ళ అధిపతి.

ముతీ రూ.చూ. ముట్టి¹. వి. 1. రూడకున్న పిడి ; 2. తివానీ పడుగు చివర పొట్టెలకు వేసినముడి.

ముత్తీ రూ.చూ. ముట్టి¹. వి. తివానీ పడుగు చివర పొట్టెలకు వేసిన ముడి.

ముత్తీలకర్ర రూ.చూ. ముట్టిలకర్ర. వి. తివానీమగ్గం వైదొనె.

ముడక వి. ఉబ్బు, రాతిలో ఎత్తుగా ఉన్నభాగం.

ముడత చూ. ముడుచు.

ముడతతెగులు చూ. ముడుచు.

ముడవ చూ. ముడుచు. వి. ఉప్పుకుప్పగా వేయటానికి కట్టిన చవిక.

ముడనతెగులు చూ. ముడుచు.

ముడనర చూ. ముడుచు.

ముడానము రూ.చూ. ముడాను. వి. ఉష్ణీషం, తలపాగా. అష్టమ. క. 5. 259. పు. 15పం.

ముడాను రూ. ముడానము. వి. ఉష్ణీషం, తలపాగా. ద్వి. పరమ. వి. 6.407పు.

హిం. ఉ. ముడాసా. తలపాగ ;

క. ముట్టాను.

<ఉ. ముడాసా.

ముడి¹ వి. 1 మాట. దార. విరా. 1.184 ; 2. గ్రంథి. దారం మొ. వాటిముడి. శృం. నై. 1.51 ; 3. జుట్టుముడి. భీమ. 5.9 ; 4. ముడిలా రాసే కొన్ని చూల్లులు మారే రూపం. పాండు 1.71 ; 5. కోపాదులవల్ల కలిగే కను బొమలమెరి. ఉ.రా. 4.62 ; 6. (ఎడ్డు) మూపురం ; 7. చెట్టు మొ. వాటిబుడిపి ; 8. నంది, పొందు ; 9. గొంతు ముడి ; 10. కలహం ; 11. కొయ్యలో పెళుసుగా ఉండే భాగం ; 12. నురి, రాతిలో అక్కడక్కడ గుండ్రంగా కనిపించే కఠినమైన భాగం ; 13. తివానీ నేసేటప్పుడు దిజైనను బట్టి పడుగులో వేసే వేక పోగుల అల్లిక.

క. ముడి. జుట్టుముడి వెట్టుకొను, (పుష్పాదులు) ముడుచుకొను, జుట్టుముడి, ముడిసు. ముడుచుకొను, ముడిపు, ముడుపు. మూట, డబ్బునంచి ; తు. ముడి. గడ్డిమోపు, చింతపండు ముద్ద, ముడియుని. ముడిపెట్టు. ముడిపిని, ముడిపుని, పూలుముడుచుకొను, సిగచుట్టు కొను, ముడిపు, ముడుపు, ముడు పెళు. కబ్బుమూట, నగలు మొ. దేవుడికి కట్టిన ముడుపు ; త. ముటి (-వ్-, -స్ట్-). ముడివేయు, బందించు, కట్టు. అలంకరించుకొను, పూలుముడుచుకొను, వి. ముడి, బందం, జుట్టుముడి, సిగ, ముటిచ్చు. ముడివేయు, సిగ, చిన్నమూట, ముటినర్. ముక్కువేసేవారు, ముటిప్పు. ముడుపుకట్టు, డబ్బుమూట

కట్టు ; ము. ముట్టి. మీడి, వరినారకట్టు, తలవెంట్రుకలు, తలపాగా, ముటిక్క, ముటియుక. మీడివేయు, బంధించు, ముటిప్ప. ముడుపుకట్టు, దబ్బుమూటకట్టు ; కో. మురై. (పూజారులు మొ. వారు వేసుకునే) జుట్టుమీడి, పిలకమీడి ; తొ. మురై. అందంగా కత్తిరింప బడిన చెట్టుపైదాగం ; కొలా. ముడి. మీడి ; ద్రా. ముట్టుఖి. మీడి, మూట, పో.చూ.త. మూటై.

ముడిఅంచు వి. మొత్తం ఒకే రంగులో నేసిన మామూలు అంచు. మీడికొడు వి. 1. మీడియ విడుపు, దొంగ. తాళ్ల. సం. 17:187, అచ్చ.రా.అరణ్య. 71; 2. దూర్తుడు, వంచకుడు, విణ. సంధాత, దూత. కకుత్స్థ. 1.130, అచ్చ.రా.య. 117. మీడికొళ్లవాడు విణ. ముట్టికొళ్ళ వాడు, వంగుపు, గాడిదకొళ్ళవాడు, అం.రా. 2.122. మీడికొళ్ళ వి.బ.వ. కంగడికొళ్ళు, ముట్టికొళ్ళు. మీడికొళ్ళు వి. ఒకానొక పురుగు, క్రిమివిశేషం. మీడికొను రూ.చూ. మీడిగొను. న.క్రి. మీడివేయు, ముడుచు. మీడికొలుపు రూ.చూ. మీడిగొల్పు. న.క్రి. మీడికొనచేయు, మీడివేయు. మీడిగొను(-కొను) రూ. మీడికొను. న.క్రి. 1. అలము కొను. రం.రా. అయోధ్యా. 98 పు. 20. పం.; 2. మీడి వేయు. బంధించు. రం.రా.కిష్కిం. 239 పు. 8 పం.; అ.క్రి. పెనగొను, మీడిపడు. రం.రా.ఉ. 59 పు. 2 పం. మీడిగొలుపు రూ.చూ. మీడిగొల్పు. న.క్రి. మీడివేయు. మీడిగొల్పు రూ. మీడికొలుపు, మీడిగొలుపు. న.క్రి. మీడి వేయు. కువ.చ. 3.36. మీడిదీరు(-తీరు!) అ.క్రి. కోకమీడి విడు. తాళ్ల.సం. 17.61. మీడివడు రూ.చూ. మీడివడు. అ.క్రి. 1. పరిష్కారంకాకుండు ; 2. దారం మొ. వి ముడిపడు ; 3. పెనగొను ; 4. నందిల్లు ; 5. వ్యాపించు. మీడిపాటు రూ. మీడిపాటు. వి. మీడిపడటం. గౌ.హరి. ఉ. పూ. 1149 పం. మీడిపెట్టు రూ.చూ. మీడిపెట్టు. న.క్రి. మీడివేయు. మీడిబడు(-వడు) అ.క్రి. 1. లంకెవిర్పడు ; 2. వివాదమేర్పడు ; 3. నమాప్తమగు. మీడిబొమ్మ రూ.చూ. మీడిబొమ్మ. వి. మీడిపద్ధ కనుబొమ్మ. మీడి బొమ్మ.రూ. మీడిబొమ్మ. వి. మీడిపద్ధ కనుబొమ్మ పండి.చ. 1.40 పు. మీడివడు(-వడు) రూ. మీడిపడు. అ.క్రి. 1. సుళ్ళు తిరుగు. కు.సం. 2.42 ; 2. అతిశయించు, మిగులు. కు.సం. 7.57 ; 3. కలుగు, జనించు. భార.విరా. 4.8 ; 4. బద్ధమగు, ముడికలదగు. భార.ఉద్యో. 2.188 ; 5. పెనగొను. భార.అను. 4.333 ; 6. నందిల్లు. భాగ. 10 పు. 515 ; 7. వ్యాపించు. గౌ.హరి.ఉ. 1391 పం.; 8. మీడిచికొను. సీతావి. 3.75 ; 9. పరిష్కారం కాకుండు. మీడివాటు రూ.చూ. మీడిపాటు. వి. మీడి పడటం. మీడివిడు అ.క్రి. హెచ్చు. కువ.చ. 3.127. మీడివిడుపు రూ. మీడియవిడుపు, మీడియవిడుపు, మీడి విడుపు. వి. దొంగ. పండి.చ. 2.119 పు. మీడివిడుపు రూ.చూ. మీడివిడుపు. వి. దొంగ, విజ్ఞా. 2.95. మీడివెట్టు (-వెట్టు) రూ. మీడిపెట్టు. న.క్రి. 1. మీడివేయు. మను. 5.94 ; 2. భార్యభర్తలకు మీడిపెట్టు ; 3. పన్నెకట్టు ; 4. లంకెవేయు. మీడివేయు అ.క్రి. 1. వాదనకు బట్టమీడి

వేసి ప్రతిష్ఠ చేయు. పాండు. 1.63 ; 2. పన్నెకట్టు ; 3. లంకెవేయు ; న.క్రి. సంబంధంకలుపు. మీడివేళ్ళ వి. ఇబ్బందివేళ్ళ. ముళ్ళపేరు వి. స్త్రీల కంఠాభరణ విశేషం. కళా. 4.103. ముళ్ళమాటలు వి.బ.వ. 1. మాయమాటలు. పారి. 1.85 ; 2. తంతులు, చిక్కుమాటలు, ఒకరికొకరికి తగాదాలు పెట్టే మాటలు. ముళ్ళమారి విణ. ఒండొరులకు విరోధాన్ని కల్పించేది, దుశ్శీల, చెనటి, దుశ్శీలుడు. శ్రీరం. మా. 5.34. ముళ్ళయతి వి. నారదుడు. ముళ్ళ! వి.బ.వ. చిక్కులు. ముళ్ళపెట్టు న.క్రి. 1. చిక్కుల్లో తగుల్కొన చేయు. విరంకు. 2.33 ; 2. ఒకరితో ఒకరికి విరోధం కలిగించు. ముళ్ళవేయు న.క్రి. 1. ముళ్ళుపెట్టు, ఒకదానితో ఒకటి బంధించు. వరాహ. 12.43 ; 2. ఒకరితో ఒకరికి విరోధం కల్పించు.

మీడి² వి. కరిటం. కు.సం. 9.13.

మీడి³ విణ. 1. మీడిసినది, మునలిది. కు.సం. 7.57 ; 2. వికసించనిది. కకుత్స్థ. 1.136 ; 3. పొట్టుపోనిది ; 4. అసంస్కృతం ; 5. అంచు, కమ్ములులేనిది.

మీడిబిబ్బ వి. మునలిబిబ్బ. ద్వి.భాగ. 4 స్కం. మీడి చీర వి. పెళ్ళికూతురు కట్టుకొనే ఒకరకం చీర. మీడితాను వి. అంచులేకుండా నేసిన పొడుగుబట్ట. మీడిదిన్నవక్క వి. మలినం తిన్న నక్క. చివరివరకు విడిచిపెట్టక వాదపెట్టే వాడు. గౌ.హరి ఉ. 650 ప. మీడిదుక్కి వి. మొదటిసారి దున్నటం. మీడినూలు వి. చలువచెయ్యని మీడినూలు. మీడివంచె వి. రంగు అంచు లేని తెల్లనిబట్ట. మీడిబట్ట వి. అంచులులేని వస్త్రం. మీడిమమ్మ వి. తొక్కనిబంకమమ్మ. మీడిరాయి రూ. ముద్రాయి వి. దొంటురాయి, సాధారణంగా పునాదులు నింపటానికి కొన్ని నమయాల్లో గోడలకట్టుబడికి వాడబడే చెక్కనిరాయి. మీడినరుగు వి. అసంస్కృతమయిన నరుగు. (Raw-material). ముద్రాయి రూ.చూ. మీడిరాయి. వి. దొంటు రాయి, సాధారణంగా పునాదులు నింపటానికి కొన్ని నమయాల్లో గోడలకట్టుబడికి వాడబడే చెక్కనిరాయి.

మీడి⁴ వి. సేన. కకుత్స్థ. 5.172.

మీడి⁵ రూ. మీడి, మూడి. వి. గుదం. గౌ.హరి.ఉ. 434 పం.

కు. ముడ్డి. పిరుదు ; కుయి. మొడెంగి, మొడెంజి. పశువుతోక కుచ్చు, పిరుదు.

మీడిగారి రూ. మూడిగారి. వి. అపానం. మీడిగొట్టు వి. కూళ, చెనటి.

మీడికట్ట వి. విత్తనాలకట్ట.

క. ముడికట్టు. విత్తనాలు మొ. వాటిని కట్టు.

మీడిగి వి. పదహారు ఎకరాల పొలం.

మీడిగించు చూ. ముడుగు.

మీడిగినమంత్రము చూ. ముడుగు.

మీడిచె చూ. ముక్కడి. వి. సాంక్రమికరోగం.

మీడియ వి. 1. ముడుపు. కు.సం. 8.64 ; 2. ఒకరకమైన మూట. పండి.చ. 5.3.49 ; 3. మూట. రామాభ్యు. 6.230 ; 4. పందెం.

ముడియకట్ట వి. ఒకరకమైన మూట. దశకు. 3.16.
ముడియవిడుపు రూ.చూ. ముడివిడుపు. వి. దొంగ. పండి.చ.
2.343. ముడియవిడుపు రూ.చూ. ముడివిడుపు. వి. దొంగ.
ముడియవేయు న.క్రి. 1. ఏదైనా విషయం నిరూపించి
దాన్ని స్థిరీకరించటం కోసం వస్తాన్ని ముడివేసి ప్రమాణం
చేయు. కవిక. 3.213; 2. పందెంచేయు; 3. ముద్ర
వేయు. ముడియవైచు న.క్రి. 1. ఏదైనా విషయాన్ని
నిరూపించి, దాన్ని స్థిరీకరించటం కోసం వస్తాన్ని ముడి
వేసి ప్రమాణం చేయు. కు.నం. 8.64; 2. పందెంచేయు.
ముడుకు రూ.చూ. ముడుగు. వి. మోకాలు, మోచేయి.
ముడుగు రూ. ముడుకు, ముడుము, ముణుకు. వి. ఆవయవ
నంది. ద్వి.పరమ. వి. 6.465 పు.

క. ముడుకు, పంగు, పంకరగు, పంగటం; కు.
ముట్టె. కణుపులు; త. ముట్టు. ముణుకు, మోచేయి;
మ. ముట్టు. కణుపు, కేలు, అతుకు; తొ. ముట్టె. ఎల్ఫ్.
మోచేయినుండి మడికట్టువరకుగల ఎముక; పో.చూ.త.
ముటుంకు.

ముడుగ(బాటు) చూ. ముడుగు.

ముడుగు రూ. ముణుగు. అ.క్రి. 1 చాపచుట్టగ చుట్టుకొను.
దార.ఆరణ్య. 3.396; 2. తగ్గు, క్షీణించు. కు.నం.
5.70; 3. చేష్టలుదుగు, విరమించు, ఉడుగు. మార్క.
1.198; 4. సంకోచించు. వసు. 2.43; 5. ముకుళించు,
మూతబడు. పారి. 2.22; 6. చచ్చు, నశించు. చంద్రతా.
2.10; 7. ముడతలుపడు. భర్త. 3.73.

క. ముడుకు, ముడుగు, ముడుబు. పంగు,
ముడుచుకొను, ముడుగు, పంకరగు; కు. ముడ. గట్టి
తనం, కఠినత్వం, ముడంకు, మొడంకు. క్రూరత్వం.
గూని, మొడంకెలు. పక్క. వైపు. మొడంకెలై.
గూనివాడు, ముడజిలు. ముడుచుకుపోవు, తగ్గు; త.
ముటుంకు(ముటుంకి-). దగ్గరపడు, ముడుచుకొను, తగ్గు,
ముటుంకర్. (ప్రసవాదుల వల్ల) అలసిపోవు, ఉడుగు,
ముటుంకల్. బాణంలాగా పంగు, తాటాకులచుట్ట,
ముటుంకి. (జబ్బుకో) మంచంమీద ఉన్న వ్యక్తి.
ముటుక్కు(ముటుక్కి). (మోకాలు, మోచేయి మొ.
వాటిలాగా) పంచు, ముణుచు. ముటుక్కమ్. కుంచించుకు
పోవు, పక్షవాతం వల్ల చచ్చువడిపోవు, పంగిపోవు.
ముటునట్టె. అవిటితనం, ముటుమ్. కాలు; చేయి
పంకరైన స్థితి, ముటులై. బంతి, గుండ్రనిది, ముటుక్కర్.
చిన్న నందు, ఇరుకువీధి, ఇరుకు, నందు, ముటుక్కు.
మూల, నన్నని చిన్ననందు, ముణుణ్ణు (ముణ్ణి-).
ముడుచుకొనిపోవు, క్షీణించు; తగ్గు. బద్ధకం; మ.
ముటుమ్, ముటుక్కమ్. సంకోచించు, ముడుగు, ముటు
కాలమ్. (పక్షులు మొ. వాటి) కుంటికాలు, ముటుక్క.
కుంటు, ముటుతన్, ముటువన్, కుంటి, ముటువి, ముటు
ణ్ణుక. అవిటివారగు, ముటుక్కు. పంకరగా ఉన్న తాటాకు,
ముటుక్కు. మూల, ఇరుకు నందు; కో. మొర్వో. కాళ్ళు
చేతులులేని, అవిటి, మొర్వోన్. కుంటివాడు; కొలా.
ముడిక, ముడిప. పంచు; పో.చూ.త. ముట్టు,

మొట్టె.

ముడిగించు న.క్రి. ముడుగుచేయు. శృం.నై. 2.46.
<ముడుగు + -ఇంచు, ముడిగిన మంత్రము వి. రహస్య
మంత్రం. తాళ్ల.నం. 8.10. ముడుగ(బాటు) అ.క్రి. ముడుచు
కొను. శృం.నై. 2.119. <ముడుగు + -అ + పాటు, ముడుగుడు వి. ముఖం ముడుచుకోవటం. ముడుగు(దామర
(-తామర) రూ.చూ. మొగడు(దామర. వి. పొత్తితామర,
నమస్కారి. ముడుగువడు అ.క్రి. చేష్టలుదుగు, చచ్చు.
ప్రబోధ. 5.49. ముడుగుబొమ్మంచులు వి.బ.వ. వస్త్రవిశేషం.
సిం.ద్యా. 3.168. ముడుగుళ్ల(బోవు(-పోవు) అ.క్రి. ముఖం
ముడుచుకొను, అనహ్నించుకొను, అవస్థపడు. విప్ర. 4.16.
ముడుచు చూ. ముడుగు. రూ. ముంచు. ముణుచు. న.క్రి.
1. (కొప్పు) పెట్టు. దార. నభా. 1.201; 2. తురుము,
తలతో పెట్టుకొను. దార. ఆరణ్య. 1.358; 3. (కోపా
దులతో కనుబొమ్మల్ని) ముడివేయు. దార. ద్రోణ.
2.276; 4. అపహరించు ను.శ. 61; 5. మూటకట్టు.
శృం.నై. 8.148; 6. ముడుగచేయు. భీమ. 4.60;
7. నిలువచేయు. కాశీ. 6.199; 8. బంధించు, కట్టు.
అష్టమ. క. 1.41 పు. 9. ముడివేయు. చెన్నబసవ.
5.328; 1 పం.; 10. గంటుపెట్టు; వి. కొయ్యలోని
పెళుసుగా ఉండే భాగం.

ముడత రూ.చూ. ముడుత. వి. 1. మడత. వస్త్రపునెరి;
2. కొయ్యలోని పెళుసుగా ఉండే భాగం; 3. కడుపు
మీది పి. ముడతతెగులు రూ. ముడనతెగులు. వి. మిరప;
తమలపాకు, పత్తి మొ. వైర్ల ఆకు ముడుచుకుపోయే
తెగులు. ముడనతెగులు రూ.చూ. ముడతతెగులు. వి. వరి;
మిరప మొ. వైర్ల ఆకు ముడుచుకుపోయే తెగులు. ముడనర
■. మిరప తెగులు, ఆకులు ముడుచుకుపోయే మిరప
తెగులు. ముడుచుకొను అ.క్రి. 1. తగ్గు; 2. అణగు.
ముడుత రూ. ముడత. వి. 1. మడత, వస్త్రపునెరి; 2;
కొయ్యలోని పెళుసుగా ఉండే భాగం; 3. కడుపుమీది
పి. ముడుతవడు అ.క్రి. ఉగ్గుపడు. ముడువరి వి. ముడుపు
పట్టినవాడు. <ముడుచు + -అరి. ముడుపు వి. 1. ధనం.
పల్నా. 3.54; 2. ధనం కట్టినమూట. చెన్నబసవ.
1.115; 3. దేవతాదుల్ని ఉద్దేశించి చెల్లించే ధనం
మొ.వి; 4. చెల్లించవలసిన ధనం. క. ముడిపు.
ముడుపు. మూట, డబ్బునంచి; కు. ముడిపు, ముడుపు.
డబ్బు, నగలు మొ. వాటి మూట; త. ముటిప్పు. కట్టటం,
ముడి, మూట. ముడుపు కొంగువ(గట్టు(-కట్టు) న.క్రి. దేవుడుకి
మొక్కుకొని డబ్బును చీరకొంగునకట్టు. తాళ్ల.నం. 5.19.
ముడుపుగట్టు(-కట్టు) న.క్రి. దేవుడికి మొక్కుకొని డబ్బు ఒక
పనుపు గుడ్డలో కట్టి దేవుడిదగ్గర ఉంచు. తాళ్ల.నం.
18.868. ముడుపు(గేలు(-కేలు) వి. ముకుళిత. పూ.నం.
అంజలి. కటత్తు. 1.163.

ముడుత చూ. ముడుచు.

ముడుతవడు చూ. ముడుచు.

ముడుదూడ. వి. దుష్టుడు.

నం. దృఢ. గట్టి.

ముదువరి చూ. ముదుఁచు.

ముదుపు చూ. ముదుఁచు.

ముదుపుకొంగువగట్టు చూ. ముదుఁచు.

ముదుపుగట్టు చూ. ముదుఁచు.

ముదుపుగేలు చూ. ముదుఁచు.

ముదుము రూ.చూ. ముదుగు. వి. మోకాలు, ముదుకు.

ముదుంబి చూ. ముడి¹. వి. 1. చిక్కు. తకరరు; 2. ఉమ్మడి.
(ఉత్తర సర్కారుల్లోని మాట).

ముదుసు రూ. ముచ్చు. ముచ్చు. వి. 1. ముద్దిహన. రాన్క.
రా.యు. 993; 2. ఎముక, అస్థి. గొ.హరి.ఉ. 1378;
సం.; 3. డబ్బు, రాతిలో ఎత్తుగాఉన్న రాగం.

ముదుసువెదురు వి. వెదురుపొద (Bambusa arun-
dinacea).

ముడేకము చూ. ముడి¹. వి. ఏగాని, అరకాని.

సం. విక- ఒకటి.

ముచ్చు రూ.చూ. ముదును. వి. ఉబ్బు, రాతిలో ఎత్తుగాఉన్న
రాగం.

ముద్ది రూ.చూ. ముడి¹. వి. గుదం. ఆం.రా. 2.136.

ముద్దిపీట వి. ఎద్దులపీట, ఒకరకం రెండు నొగలబండి
పరానికి ముందున్న పట్టె. ముద్దిపూన వి. వెన్నెముక కింద
చివరిపూన, త్రికం. ముద్దిరేవులు వి.బ.వ. కొమ్ము రేవులకు
మధ్యరాగంలో ఆము వెనకఉండే నందులు. ముద్దిమొగం
లేకపోవు అ.క్రి. తిరుతెన్ను లేకుండు.

ముద్దిమొగంలేకపోవు చూ. ముద్ది.

ముద్రాయి చూ. ముడి¹.

ముద్దు రూ.చూ. ముల్లు. వి.బ.వ. అధికారులు. లక్ష్మీవరం
రాసనం. క్రి.శ. 675.

ముద్దు రూ.చూ. ముదును. వి. 1. ముద్దిహన; 2. ఎముక,
అస్థి.

ముణక రూ.చూ. మునుక. వి. నీళ్ళలో మునగటం.

ముణకరాములు వి.బ.వ. ఎటూ తోచనిస్థితి (విగాఢపట్టణ
ప్రాంతంలోని వాడుక).

ముణన రూ.చూ. మునన. వి. సిడెకు (ఎరవుమాను) గడకట్టి
వైపున్న రాగం, సిడెముందు రాగం.

ముణిగించు రూ.చూ. మునిగించు, స.క్రి. మునిగేటట్లుచేయు.

ముణుకు రూ.చూ. ముదుగు. వి. మోకాలు, మోచేయి.

ముణుగ(బొలు చూ. ముణుగు.

ముణుగలాగుకొను చూ. ముణుగు.

ముణుగు రూ.చూ. ముదుగు. అ.క్రి. 1. కుంచించుకొను.
భీమ. 4.60; 2. ముకుళించు. యయా. 2.70.

ముణుగలాగుకొను స.క్రి. కొద్ది స్థలంలో కాళ్ళు చేతులు
ముదుచుకొని పడుకొను <ముణుగు + -అ¹ + -లాగుకొను.
ముణుగ(బొలు అ.క్రి. ముదుచుకొనిపోవు. శృం. నై.
2.119. <ముణుగు + -అ¹ + పాటు³. ముణుగు(దామర
(-రామర) రూ.చూ. మొగడు(దామర. వి. పొత్తిరామర,
నమస్కారి. ముణుగువడు అ.క్రి. తగ్గు, క్షీణించు. ముణుగు
పటచు స.క్రి. తగ్గించు, క్షీణింపచేయు. మత్స్య. 2.122.

ముణుచు రూ.చూ. ముదుఁచు. స.క్రి. ముణగచేయు.

ముంటి వి. బండి చక్రానికి ఉండే మధ్యరాగం.

ముంటిబీళ్ళు చూ. ముల్లు.

ముంటికంప చూ. ముల్లు.

ముంటికొను చూ. ముల్లు.

ముంటిగంటితెలియు చూ. ముల్లు.

ముంటిమొనవిల్చినట్టులుండు చూ. ముల్లు.

ముండ విణ. 1. వంచకం, మోసపుచ్చేది. శేయా.
3.74; 2. పనికిమాలినవాడు, పనికిమాలినది.
భీమ. 3.6; 3. ఇది ఉత్తరపదంగా ఉండి నిందార్థాన్ని
బోధిస్తుంది. వేణు. 97; వి. 1. విధవ. కాశీ. 2.85;
2. దాసి కాశీ. 9.225; 3. వంచకురాలు, ధూర్తురాలు,
ప్రబోధ. 3.3; 4. ఉంపుడు కత్తె. భల్లా. 1.

క. ముండ. బట్టతల, ముండితళిరం, మిండ. విటుడు,
మిండి. విడి; కొడ. ముండె. స్త్రీ, వితంతువు; తు.
ముండ. ముందు, మిండె; త. ముండై; కో. మిండ్న,
ముండ్న;

సం. ముండ-. ముండితం. ముండితళిరస్కుడు,
ముండా. విధవ; ప్రా. ముండ-. బండితం. నన్యానం,
ముండ-. మూర్ఖం, మస్తకం.

ముండచీర వి. వితంతువులు కట్టుకొనే ఎర్రచీర.
ముండదూరెడమతీగ వి. ఇసుక నేలల్లో పెరిగే ఒక తీగ
(Hippocratea obtusifolia). ముండదైవము వి.
పాడుదైవం, చేతగాని దైవం. భీమ. 3.6. ముండపావ వి.
1. మగడు చనిపోయిన తర్వాత పుట్టిన బిడ్డ; 2. ముండల
కంపెనీలో ఉపయోగపడే అమ్మాయి. ముండబొలు వి.
భర్త చనిపోయిన స్త్రీ. ముండబ్రతుకు వి. విధవ బ్రతుకు.
ముండమోవి వి. 1. విధవ. పండి.చ. 1.82; 2. ఒ.
తిట్టు, చేతకానివాడు, అప్రయోజకుడు. క. ముండమోవి.
విధవ; త. ముంత్తైమోప్పి. ముండమోయు అ.క్రి. 1
వైదవ్యంపొందు; 2. వ్యర్థమగు. క. ముండమోసు.
వైదవ్యం పొందు. ముండరి వి. వేళా సంగమకలదు.
విజ్ఞా.వ్యవ. 104. క. మిండగాఱ. విటుడు; కొడ.
ముండిగఱ; తు. మిండకాఱ. <ముండ¹ + -అరి.
ముండలకంపెనీ వి. సాని కొంప. <ముండ + లు + -అ¹³
+ ఇం. Company. ముండలమారి వి. శారుడు,
వైకిడు. ముండలమరాకోరు వి. పచ్చివ్యధిచారి. ముండా
కోరు వి. ఒక తిట్టు. ముండాదేవుడు వి. పాడుదేవుడు.
ముండ్లముటాకోరు వి. ముండలతో అతిగా తిరిగేవాడు.

ముండాకోరు చూ. ముండ.

ముండాదేవుడు చూ. ముండ.

ముండాసు వి. తలపాగ.

హిం. ముండాసా. తలపాగ; మరా. ముండాస;

క. ముండాస, ముండాసు.

<మరా. ముండాస.

ముంద్రము వి. ఒకానొక రత్న దోషం. రత్న. 25.

ముంద్రము రూ.చూ. మొండ్రము. వి. తల లేని శరీరం.

ముంద్రేపు వి. ముందు రేపు, ఎదుటి రేపు. కా.ప.మం. 75.

క్రి.శ. 1417. <ముందు + రేపు.

ముండ్లకంచీయ చూ. ముల్లు.
 ముండ్లకంచె చూ. ముల్లు.
 ముండ్లకల్ల చూ. ముల్లు.
 ముండ్లకుసుమ చూ. ముల్లు.
 ముండ్లగొబ్బి చూ. ముల్లు.
 ముండ్లతోటకూర చూ. ముల్లు.
 ముండ్లవంది చూ. ముల్లు.
 ముండ్లపైకూర్చున్నట్లు చూ. ముల్లు.
 ముండ్లపొద చూ. ముల్లు.
 ముండ్లబూరగ చూ. ముల్లు.
 ముండ్లమండ చూ. ముల్లు.
 ముండ్లము వి. మొండెం, ఒకరకం చేప.
 ముండ్లముటాకోరు చూ. ముంత.
 ముండ్లములుచింత చూ. ముల్లు.
 ముండ్లముపై చూ. ముల్లు.
 ముండ్లవెదురు చూ. ముల్లు.
 ముండ్లకేషణం చూ. ముల్లు.
 ముండ్లనుత్తె చూ. ముల్లు.
 ముండ్లుగొండ్లుఅనక చూ. ముల్లు.

ముతక రూ.చూ. ముదుక. విణ. మోలైన; విణ. 1. తల వెంట్రుకలకు పట్టిన జిడ్డు; 2. లాప; 3. మొరటు.

ముతకదుప్పటి వి. మందపు దారాలతో నేసిన దుప్పటి.
 ముతకనూలు రూ. ముదుగునూలు. వి. పోగు మందంగా ఉండే నూలు. ముతకబట్టు(-వట్టు¹) అ.క్రి. 1. నూనె మొ. వాటిచే ముక్కువానన పట్టు; 2. మైలపట్టు. ముతకబడలు వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్డు. ముతకబుడమ రూ. మోతక బుడమ. వి. వడ్డలో ఒకరకం. ముతక్కలుపు వి. పైరు పొట్ట కరుక్కు పచ్చినప్పుడు తీసే కలుపు. < ముతక + కలుపు.
 ముతక్కలుపు చూ. ముతక.

ముతరాచ రూ. ముతురాచ, ముత్తరాచ, ముత్తరాజు, ముత్తి రాచ, ముత్తిరాజు. వి. కిరాతలేదం, దోయల్లో ఒక తెగ, నవారీ మోసే శూద్ర జాతిలేదం. ప్రబంధ. 193.

ముతవల్లి వి. మసీదు కోణాదికారి.

హిం. ముతవల్లి. మైనరయిన పిల్లవాడి వంరక్షకుడు; ఉ.అర. ముతావల్లి. మసీదుయొక్క కోణాదికారి; త. ముతవల్లి.

< ఉ. ముతావల్లి.

ముతనద్ది రూ.చూ. ముత్సద్ది. వి. లేఖకుడు, వ్రాయనకాడు. ముతనద్ది రూ.చూ. ముత్సద్ది. వి. లేఖకుడు, వ్రాయనకాడు. ముతస్సద్ది రూ.చూ. ముత్సద్ది. వి. గణకుడు, గుమాస్తా. ముతారీకు వి. సంబంధి, ఆశ్రీతుడు. నె. గా. 3. సంపు.

ఉదయగిరి. క్రి.శ. 1661-62.

మరా. ముతాలిక్; ఉ. ముతఅల్లిక్. ప్రతినిధి, నాకరు; పార. ముతఅల్లిక్. బంధువు, ఆశ్రీతుడు; అర. ముతఅల్లిక్. సంబంధి.

< ఉ. ముతఅల్లిక్.

ముతుక రూ.చూ. ముదుక. విణ. ముదుగు. వేంక.పంచ. 1.588.

ముతురాచ రూ.చూ. ముతరాచ. వి. నవారీ మోసే శూద్ర జాతి లేదం.

ముత్త రూ. ముత్తి¹. విణ. 1. మునలి, వృద్ధుడైన; 2. ముదిరిన.

క. ముత్తు. మునలికనం; త. మూత్త. పెద్ద, వయసు మీరిన, గొప్ప; మ. మూదు;

నం. మూథ-. తెలివితేనిది, మందబుద్ధి, సొమ్మనిరినది.

ముత్తయిదువ రూ.చూ. ముత్తైదువ. వి. భర్త జీవించి ఉన్న స్త్రీ. < ముత్త + అయిదువ. ముత్తవ¹ రూ.

ముత్తవ్య. వి. 1. ప్రపితామహి, పితామహుని తల్లి. బసవ. 8.402 పం.; 2. మాతామహుని తల్లి, తల్లిమాతామహి;

< ముత్త + అవ్య. ముత్తవతల్లి వి. వృద్ధ పితామహి. ముత్తవ్య రూ.చూ. ముత్తవ¹. వి. 1. వృద్ధ పితామహి;

పితామహి అత్త. అం.రా. 2.112; 2. వృద్ధ మాతామహి తల్లి. ముత్తాకు వి. ముదురాకు. < ముత్త + ఆకు. ముత్తాత

వి. 1. ప్రపితామహుడు, పితామహుని తండ్రి. గౌ.హరి. హ. 33 పం.; 2. మాతామహుని తండ్రి, తల్లి తాత,

< ముత్త + తాత. ముత్తైద రూ.చూ. ముత్తైదువ. వి. వృద్ధురాలైన నువానిని. ముత్తైదువ రూ. ముత్తయిదువ.

ముత్తైద. వి. వృద్ధనువానిని, శృం.నై. 6.14. < ముత్త + ఐదువ. ముత్తో వి. వృద్ధపితామహి. హర. 7.125

< ముత్త + అవ్య.

ముత్తకాయ రూ. ముద్దకాయ. వి. 1. పంటకు నూలు చుట్టే బప్పుడు ముక్కుకు ఈనికగా పెట్టే మొద్దు; 2. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలానికి ఆధారంగా ఉన్న కొయ్య మొద్దు; 3. పట్టుదారం తోడటానికి చిలప. తగిలించే గూటం కింది దిమ్మ; 4. రాటి తిరగటానికి ఆధారంగా ఉన్న ఇరుసు.

ముత్తంచు చూ. ముత్తియము. వి. ముత్యం పేటు పెట్టి నేసిన అంచు.

ముత్తరము వి. ఉత్తరిగ, భూషణం.

ముత్తవియనేలు చూ. ముత్త. వి. జుట్టినవేలు.

ముత్తర రూ.చూ. ముత్తరము. వి. ముప్పైరెండు విన్నాజాల్లో ఒకటి.

ముత్తరంగలు చూ. మూ-.

ముత్తరము చూ. మూ-.

ముత్తరాచ రూ.చూ. ముతరాచ. వి. ఒక శూద్రజాతి.

ముత్తరాజ రూ.చూ. ముతరాచ. వి. ఒక శూద్రజాతి.

ముత్తతీ¹ చూ. మూ-.

ముత్తతీ² చూ. మూ-.

ముత్తలి చూ. మూ-.

ముత్తవ రూ. ముత్తువ, ముత్తవ. వి. చిట్టాముదం చెట్టు, బల. అం.రా. 2.56.

ముత్తవపులగము¹ రూ.చూ. ముత్తవ్యపులగము. వి. బంజరుల్లో అడవుల్లో పెరిగే మొక్క (Pavonia odorata). ముత్తవపులగము² వి. ఎర్రని పూలు పూసే పెద్ద చెట్టు (Mimosa rubicaulis). ముత్తవపులగము³ రూ. వి. బంజరుల్లోనూ, బాటల పక్కనా పెరిగే మొక్క.

(Sida cordifolia). ముత్తవృషలగము¹ రూ. ముత్తవృషలగ. వి. బంజరుల్లో పెరిగే మొక్క (Sida rhombifolia). ముత్తవృషలగము² వి. చిట్టాముదం చెట్టు, బల. ముత్తవృషలగ రూ.చూ. ముత్తవృషలగము³. వి. బంజరుల్లో పెరిగే మొక్క (Sida rhombifolia). ముత్తవృషలగము⁴ రూ. ముత్తవృషలగము¹, ముత్తవృషలగము. వి. బంజరుల్లోనూ అడవుల్లోనూ పెరిగే మొక్క (Pavonia odorata). ముత్తవృషలగము⁵ వి. బంజరుల్లోను అడవుల్లోను పెరిగే ఒక రకం మొక్క (Sida ocuta). ముత్తవృషిరిబెండ వి. కొండల్లో పెరిగే మొక్క (Abutilon indicum). ముత్తనూరి రూ.చూ. మోతించారు. వి. జరిగోగాని కృత్రిమపు పట్టుగోగాని వరసగా రెండు ఆరు పోగులతో నేసిన డిజైను. ముత్తాకు చూ. ముత్త. ముత్తాటిపండుదిన చూ. మూ-. ముత్తాడు చూ. మూ-. ముత్తాత చూ. ముత్త. ముత్తాని చూ. అని⁶. వి. వితం సిడెను బొక్కెనను కలిపే వెదురుగడ.

ముత్తి¹ వి. మోక్షం, నిర్వాణం. అచ్చ. రా. బాల. 11, నీలా. 1.118.

నం. ముత్తి-. మోక్షం; ప్రా. ముత్తి; అప. అ. మా. పా. ముత్తి.

<ప్రా. ముత్తి.

ముత్తి² రూ.చూ. ముత్తియము. వి. ముత్త్యం.

ముత్తి³ రూ.చూ. ముత్త. విణ. 1. మునరి, వృద్ధుడైన; 2. ముదిరిన.

ముత్తిక¹ వి. ముట్టడి. కువ. చ. 3.8.

ముత్తికచేయు న.క్రి. ముట్టడించు. ముత్తికచేయు న.క్రి.

1. ముగించు. వర. రా. యు.; 2. ముట్టడించు.

ముత్తిక² చూ. మూ-.

ముత్తిగ చూ. మూ-.

ముత్తియపుగమ్మ చూ. ముత్తియము.

ముత్తియము రూ. ముచ్చం, ముచ్చిం, ముచ్చెం, ముచ్చం. ముత్తి², ముత్తెము, ముత్తము. వి. ముత్త్యం. కు. నం. 4.97.

నం. ముత్తా, మౌక్తిక-. ముత్త్య-; ప్రా. ముత్తియ-, ముత్తా, జై. మహా. ముత్తియ-; శా. ముత్తియ-; పా. ముత్తకా, ముత్తా; అ. మా. ముత్తా, ముత్తియ-; పో. చూ. నం. ముత్తా, ప్రా. ముత్తా;

క. ముత్తు, ముత్త్య. ముత్త్యం; కొడ. ముత్తి. ముత్త్యం; తు. ముత్తు. ముత్త్యం, బిందువు; త. ముత్తు. ముత్త్యం, ఆముదంగింజ, నూనెగింజ, గురువెండగింజ, ముత్తమ్. ముత్త్యం, శ్రేష్ఠమైన మరకతం; మ. ముత్తు. ముత్త్యం; కో. ముత్. (శ్రీ) చెవిలభరణం; తా. ముత్. ముత్త్యం.

<ప్రా. ముత్తియ-.

ముత్తియపుగమ్మ (-కమ్మ) వి. శ్రీభూషణ విశేషం.

శ్రీలు దరించే ఒకరకం నగ. చెన్నబసవ. 2.207.

ముత్తిరాచ రూ.చూ. ముత్తరాచ. వి. బోయల్లో ఒకతెగ.

ముత్తిరాచవాడు విణ. బోయల్లో ఒకతెగకు చెందినవాడు.

ముత్తిరాజు రూ.చూ. ముత్తరాచ. వి. బోయల్లో ఒకభేదం.

ముత్తు¹ వి. ప్రార్థనాద్యర్థక మధ్యమ పురుషైక బహువచనాలకు ముజ్జా, నుజి, కలజి, పదుజి మొ. ప్రత్యయాలకు ఆంధ్రవ్యాకర్తలేర్పరచిన సంకేతం.

ముత్తు² ప్రత్య. మువర్ణకం, ఆదంతాలైన అమహన్నపంస కాలకు ప్రథమైక వచనంలో వచ్చే ప్రత్యయం. పార్వ. 4.163.

ముత్తు³ వి. మూత్రవహనన.

నం. మూత్ర-. నీరుడు; ప్రా. ముత్త-. కారటం.

<ప్రా. ముత్త-.

ముత్తు⁴ వి. జరిగోగాని కృత్రిమపు పట్టుగాని వరసగా రెండు ఆరు పోగులతో నేసిన డిజైను.

నం. ముత్తా. ముత్త్యం; ప్రా. ముత్తా.

<ప్రా. ముత్తా-.

ముత్తుకడ్డి వి. అంచు డిజైనులో రెండువైపులా ముత్యాలుపెట్టినేసిన నన్నపట్టె. ముత్తుకమ్మి వి. ముత్త్యమంత భాగంలో చిన్నదారపు పోగులు వరసగా పడేట్టు నేసిన కమ్మి. ముత్తుగడిచీర వి. ఒకరకం గళ్ళచీర. ముత్తువలక వి. డిజైను నేసేటప్పుడు పేటుదారాల్ని పైకి ఎత్తకొయ్య చెక్క. ముత్తుపేటు రూ.చూ. ముత్త్యంపేటు. వి. జరిగోగాని కృత్రిమపు పట్టుగాని వరసగా రెండు ఆరు పోగులతో నేసిన డిజైను. ముత్తుమండవం వి. ఒకరకం చిన్నగడి నేత చీర. ముత్తునరికమ్మి వి. మూడుగీరలు పెట్టి నేసినకమ్మి. ముత్తునరులు వి.బ.వ. ఒకడినును వడ్లు.

ముత్తునియ చూ. మూ-.

ముత్తునియలు చూ. మూ-.

ముత్తుపులాగము రూ.చూ. ముత్తవృషలగము¹. వి. బంజరుల్లోనూ అడవుల్లోనూ పెరిగే మొక్క (Pavonia odorata).

ముత్తుము చూ. మూ-.

ముత్తువ రూ.చూ. ముత్తవ². వి. చిట్టాముదం చెట్టు.

ముత్తూము చూ. మూ-.

ముత్తెం రూ.చూ. మొత్తము. వి. జంటనొగలబండి నొగలు ముందు వైపు కలిసేటట్లు.

ముత్తెంరంగు చూ. ముత్తెము.

ముత్తెపుడివ్వు చూ. ముత్తెము.

ముత్తెపుజుక్క చూ. ముత్తెము.

ముత్తెపుతీగె చూ. ముత్తెము.

ముత్తెపుదీగె చూ. ముత్తెము.

ముత్తెపుబంటి చూ. ముత్తెము.

ముత్తెపురిక్క చూ. ముత్తెము.

ముత్తెపురిక్కవెల చూ. ముత్తెము.

ముత్తెపునవత్తు చూ. ముత్తెము.

ముత్తెము రూ.చూ. ముత్తియము. వి. 1. ముత్త్యం. కు. నం.

4.99; 2. నిమ్మ, నారింజ మొ. పళ్ళలో ముత్యాల

లాగా ఉండే భాగం; విజ. ముక్తామయం. దశా. 1.7.

ముత్తెంరంగు వి. ఒకరకం ఎరువురంగు. <ముత్తెము + రంగు. ముత్తెపు(జివ్వ) (-చివ్వ) వి. 1. కత్తి, ముత్యాలుపుట్టే. (ఆలుచిప్పలాంటి) గుల్ల. గా. హరి. పూ. 666; 2. ముత్యం చిప్పలా ఉండే భక్త్యవిశేషం. హంస. 1.105. ముత్తెపు(జిక్క) (-చుక్క) వి. చిత్రానక్షత్రం. ముత్తెపుతీగె రూ.చూ. ముత్తెపుదీగ. వి. కటశర్కర, గాంగేష్ఠి, ఒకానొక ఓషధి. ముత్తెపుదీగ (-తీగ) రూ. ముత్తెపుతీగె. వి. కటశర్కర, గాంగేష్ఠి, ఒకానొక ఓషధి. ముత్తెపుబంటు (-వంట) వి. ముత్యాలపండేది, చెరకు. నత్య. సాం. 3.54. ముత్తెపురిక్క వి. చిత్రానక్షత్రం. ముత్తెపురిక్కవెల వి. చైత్రమాసం, చాంద్రమాస మాసాల్లో మొదటిది. ముత్తెపునవతు వి. ముత్యంలా ఉండే చుక్క. చిత్రానక్షత్రం. ముత్తెంపేట రూ. చూ. ముత్యంపేట. వి. జరిగాని కృత్రిమపు పట్టుగాని వరసగా 2-6 పోగులతో నేసిన డిజైను. <ముత్తెము + పేట. ముత్తెలవందిళ్లు వి.బ.వ. ఒకమాదిరి వస్త్రాలు, వస్త్రాల్లో ఒకభేదం. ప్రబంధ. 272. ముత్తెనరము వి. ముత్యాలహారం. సం. సర-. హారం. <ముత్తెము + సం. సర-. ముత్తెనరి వి. 1. ముత్యాల హారం; 2. నన్యవిశేషం. ముత్తెనరులు వి.బ.వ. 1. ముత్యాలహారాలు. వసు. 1.93, అచ్చ. రా. దాల. 33; 2. దాన్యవిశేషం, ఒకరకంవడ్లు. ప్రబంధ. 112; 3. ఒకమాదిరి వస్త్రాలు. ధనాభి. 3.37. ముత్తెలకమ్మి వి. ఒకరకం చీరకమ్మి. ముత్తెలజొన్న రూ. చూ. ముత్యాలజొన్న. వి. జల్లికంకి గుండ్రని గింజల రకాలు. ముత్తెలమంచం వి. మంచంకోళ్ళు నప్తర్నిమండలంలో మంచంకోళ్ళ మాదిరిఉండే నాలుగు చుక్కలు. ముత్తెలమ్మసీర రూ.చూ. ముత్యాలమ్మచీర. వి. ఒక వైపున ఎరువు, మరొకవైపున నలుపురంగు దెత్తడేసి వెడల్పున అంచుపెట్టి నేసిన చీర.

ముత్తెంపేట చూ. ముత్తెము.

ముత్తెర రూ.చూ. ముత్తరము. వి. ముప్పైరెండు విన్నాజాల్లో ఒకటి.

ముత్తెరువులాడి చూ. మూ--

ముత్తెలవందిళ్లు చూ. ముత్తెము.

ముత్తెనరము చూ. ముత్తెము.

ముత్తెనరి చూ. ముత్తెము.

ముత్తెనరులు చూ. ముత్తెము.

ముత్తెలకమ్మి చూ. ముత్తెము.

ముత్తెలజొన్న చూ. ముత్తెము.

ముత్తెలమంచం చూ. ముత్తెము.

ముత్తెలమ్మసీర చూ. ముత్తెము.

ముత్తెద చూ. ముత్త.

ముత్తెదువ చూ. ముత్త.

ముత్తొవ రూ.చూ. ముత్తవ². వి. చిట్టాముదంచెట్టు.

ముత్తో చూ. ముత్త.

ముత్తోవ చూ. మూ--

ముత్తోవద్దిమ్మరి చూ. మూ--

ముత్త్యపురిక్క చూ. ముత్యము.

ముత్త్యమంతమాట చూ. ముత్యము.

ముత్త్యము రూ.చూ. ముత్తియము. వి. 1. మోక్షికం. కు.సం. 8.52; 2. వెన్నెముకలేని జలచరాల శరీరంమీది కవచం.

ముత్త్యపురిక్క వి. చిత్రానక్షత్రం, చిత్త. ముత్త్యమంత మాట వి. కొలదిమాట (దర్మజరాజనూయం). ముత్త్యంపేట రూ. ముచ్చెంపేట, ముత్తుపేట, ముత్తెంపేట. వి. జరిగాని కృత్రిమపు పట్టుగాని వరసగా 2-6 పోగులతో నేసిన డిజైను. ముత్త్యంపేటదుప్పటి రూ. ముచ్చెంపేటదుప్పటి. వి. ఒకరకం గడిచీర. ముత్యాలకుచ్చు వి. పారిశుభ్యా విశేషం, వాలపాగ్యా విశేషం. పల్నా.ప. 40. ముత్యాల జొన్న వి. జల్లికంకి గుండ్రని గింజల రకాలు. ముత్యాల తొడుగు వి. తెల్లని కుండలు వేసిన ముశూచిక. ముత్యాల వందిరి వి. పచ్చలవందిరి, విరివిగా వినవచ్చే పలుకుబడి. పండి.చ. 290. ముత్యాలపేటంచు వి. జరితోగాని కృత్రిమపు పట్టుతోగాని నేత నేపేటప్పుడు ముత్త్యమంత మేర పోగులు మరిపి వరసగా నేసిన అంచు. ముత్యాల ముగ్గులు వి.బ.వ. ముత్యాల కలయంపి. జానపద కథల ద్వారా వచ్చిన పలుకుబడి. ముత్యాలమ్మ(-అమ్మ) వి. ఒకానొక గ్రామదేవత. ముత్యాలమ్మచీర రూ. ముత్తెలమ్మ సీర. వి. ఒకవైపున ఎరువు, మరొకవైపున నలుపు రంగు దెత్తడేసి వెడల్పున అంచుపెట్టి నేసిన చీర. ముత్యాలు వి.బ.వ. గింజ గుండ్రంగా ఉండేదాన్య విశేషం.

ముత్త్యంపేట చూ. ముత్యము.

ముత్త్యంపేటదుప్పటి చూ. ముత్యము.

ముత్యాలకుచ్చు చూ. ముత్యము.

ముత్యాలజొన్న చూ. ముత్యము.

ముత్యాలతొడుగు చూ. ముత్యము.

ముత్యాలవందిరి చూ. ముత్యము.

ముత్యాలపేటంచు చూ. ముత్యము.

ముత్యాలముగ్గులు చూ. ముత్యము.

ముత్యాలమ్మ చూ. ముత్యము.

ముత్యాలమ్మచీర చూ. ముత్యము.

ముత్యాలు చూ. ముత్యము.

ముత్రాసికమ్మె వి. అడ్డపట్టె, కిటికీ చట్రం మధ్యకిన్న కొయ్య కమ్మి.

ముత్సది రూ.చూ. ముత్సద్దీ. వి. అకౌంటెంటు.

ముత్సద్ది రూ.చూ. ముత్సద్దీ. వి. అకౌంటెంటు.

ముత్సద్దీ రూ. మతనద్దీ, ముతనద్దీ, ముతస్సది, ముత్సది, ముత్సద్దీ, మునద్దీ. వి. అకౌంటెంటు, గణకుడు.

హిం.ఉ.ఆర. ముత్ సద్దీ. అకౌంటెంటు, క్లర్కు, వ్యతిరేకించు, ప్రయత్నించు, ధైర్యంచేయు, ముఖంతిప్పు; మరా. ముత్సద్దీ. రాజనీతిజ్ఞుడు, రాజకీయవేత్త.

క. ముత్ సద్దీ, మునద్దీ. అకౌంటెంటు, క్లర్కు, అనుభవంగల మనిషి, ఒక పబ్లిక్ ఆఫీసరు; త. ముచ్చత్తి.

< ఉ. ముత్సనద్దీ.

ముదం రూ.చూ. మదుగు. వి. చెరువు మొ. వాటినుంచి నీరు

పోయే మార్గం.

మొదననష్టమగు చూ. మొదననష్టము.

మొదననష్టము చూ. మొదమి. రూ. మొదరష్టం. వి. 1. సంతానం లేకుండా ఉండటం; 2. ఎక్కువ నష్టం; 3. నీచం; 4. ఎవరైనా బంధువు చనిపోవటం ద్వారా సంక్రమించిన ఆస్తి. సం. నష్టం. కొరత.

మొదననష్టమగు అ.క్రి. పూర్తిగా చెడు. < మొదననష్టము + అగు.

మొదము రూ.చూ. మొదముద. వి. సంకోచం.

మొదముద రూ. మొదము. వి. సంకోచం.

మొదముదములు చూ. మొదమి. వి.బ.వ. చెడినవాడు, చెడింది, దురవస్థను పొందినవాడు, దురవస్థను పొందింది. లక్ష్మీ. వి. 2.76.

మొదర రూ.చూ. మొదురు. విణ. లేతది కానిది, పెరిగినది.

మొదరకలుపు రూ.చూ. మొదురుకలుపు. వి. మలికలుపు. పైరు పొట్ట కరుక్కు వచ్చినప్పుడు తీసే కలుపు. మొదరగాల్పు (-కాల్పు) రూ.చూ. మొదురుకాల్పు. వి. అములో కుండలు ఎక్కువగా కాలటం.

మొదరకించు రూ. మదలకించు. న.క్రి. ఒక విషయాన్ని గట్టిగా అడుగు.

మొదర(బెట్టు) చూ. మొదురు.

మొదరష్టం రూ.చూ. మొదననష్టము. వి. 1. సంతానం లేకుండా ఉండటం; 2. ఎక్కువనష్టం; 3. నీచం; 4. ఎవరైనా బంధువు చనిపోవటం ద్వారా సంక్రమించిన ఆస్తి.

మొదరా రూ.చూ. మొదల. వి. తగ్గింపు.

మొదల¹ రూ. ముజరా², మొదరా. వి. అంగీకారంతో ఇచ్చిన డబ్బు. తాళ్ల. సం. 15.242.

హిం. ఉ.మరా. ముజ్ రా. తగ్గింపు; పార. మిజ్ రా. ఈ.

< ఉ. ముజ్ రా.

మొదల² రూ. ముజరా¹. వి. 1. లక్ష్యం, గురి. ఉ. హరి 4.269; 2. ఆజ్ఞ, ఉత్తరువు. రామాభ్యు. 6.167; 3. గనిమ చేరిక నేల.

క. మొదల్; త. మొతల్. ప్రారంభం, మొదటిది, హేతువు, శ్రేష్ఠతమం, అనలు, ఆధారం, స్థానం, మొదలు, ఖరీదు.

మొదలకించు న.క్రి. 1. ఎత్తిపొడుచు. పల్నా. 4.110; 2. వర్ణించు, ప్రశంసించు. ద్వి. పరమ, వి. 3.220. పు.; 3. ఎదుర్కొను, మార్కొను. కళా. 6.224. మొదలపెట్టు రూ. చూ. మొదలపెట్టు. న.క్రి. ఆజ్ఞాపించు. కళా. 1.192. మొదలపెట్టు(-పెట్టు) రూ. మొదలపెట్టు. న.క్రి. ఆజ్ఞాపించు. వరాహ. 10.5. మొదలించు న.క్రి. 1. ప్రశ్నించు, అడుగు. బసవ. 3.1147 పం.; 2. ఎదుర్కొను, వ్యతిరేకంగా చెప్పు. మార్కొను, ప్రతిఘటించు. నిర్వ.రా. 7.78; 3. ఆజ్ఞాపించు, కానించు. రం.రా. కిష్కి. 198 పు. 20 పం.; 4. సంతోషపెట్టు. సంతసంపచేయ. వేంక. పంచ. 1.14; 5. (బాణాదులు) ప్రయోగించు, ఏయు. మొల్ల. ఆరణ్య. 18.

మొదలించు చూ. మొదల².

మొదలియారు వి. తమిళకూడు.

త. మొతలియార్. తమిళదేశంలో ఒక కూడ్రవర్ణం వారి పేర్లచివర చేరేపదం.

< త. మొతలియార్.

మొదాము వి. కాశ్యతమైన గ్రామపోలిను.

హిం. మొదామ్. ఎల్లప్పుడు, ఎడతెగకుండా. సరిగ్గా, అయిపోకుండా, ఎప్పటి; ఉ. అర. మొదామ్. ఎల్లప్పుడూ, కాశ్యతమైన, ఎడతెగని, నిర్ణయించబడ్డ, మన్నికగల;

క. మొద్దాకు, మొద్దాము. స్థిరమైన, కాశ్యతమైన, అనుకూలమైన, స్పష్టంగా; త. మొతాం. కాశ్యతమైన.

< ఉ. మొదామ్.

మొది రూ.చూ. మొదిమి. విణ. 1. వృద్ధు, ముసలివాడు. భార. సభా. 2.39; 2. ముదుసలిది, వృద్ధం, ముడిరినది. వి. మొదిమి, వార్ధక్యం. మను. 1.50.

మొదికా¹ వి. బొంతకా¹, చెమురుకా¹, ఒకరకంకా¹. మొదిగంటివడ్లు వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్లు. మొదిగారము వి. 1. మొరకుతనం, మూర్ఖత్వం; 2. గారాబం. మొదిగొరగ వి. ఈశ్వరుడు (నిరసించేటప్పుడు). మొదిగొరగలు వి.బ.వ. జంగాలు. బసవ. 6.165. మొదిజంత వి. ముసలిగయ్యా². కళా. 3.127. మొదితనము వి. ముసలితనం, వార్ధక్యం. మొదితోక్కు వి. ముసలి. మొదిబండ వి. ఉత్తరౌతు, గోడల కట్టుబడికి పనికివచ్చేరాయి. మొదిమొదితప్ప న.క్రి. వృద్ధాప్యం వల్ల మనఃస్థిమితం తప్ప. మను. 1.50. మొదిమాటలు వి.బ.వ. వయసు మించిన మాటలు. పరమ. 4.1397. మొదియది (-అది) విణ. ముసలిది. మొదిరింజ వలపు వి. నిష్ప్రయోజనమైంది; శివముకుంద. 33. మొదివాడు విణ. వృద్ధుడు, మొదిమి నొందిన వాడు. సమీర. 7.65.

మొదిత చూ. మొద్ద². వి. 1. శ్రీ, ఆదది. భార. అది. 4.160; 2. భార్య. దళా. 3.61.

మొదివి రూ. చూ. మొదినిక. వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క, మదనబుడమ.

మొదివిక రూ. మొదిని, మొదనిక, మొదికిని. వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క, మదనబుడమ.

మొదిమి చూ. మొదియు.

మొదిమివాడు చూ. మొదియు.

మొదియ రూ. చూ. మొద్ద². వి. శ్రీ. ఆదది. హరి. పూ 6.102.

మొదియనివారిలో(బెద్ద) చూ. మొదియు.

మొదియనివారు చూ. మొదియు.

మొదియు రూ. మొదును. అ.క్రి. 1. మొదిమి నొందు, వార్ధక్యం పొందు. కు. సం. 2.36; శిథిలమగు, జీర్ణమగు. భార. కాంధి. 5.377.

క. మొదు (-మొత్త-). వయసుమించిన, పురాతనమైన; కు. మొదియుని. శిథిలమగు; త. మొతు. వయసు మారిన, ప్రాచీనమైన, ముత్త-ఎయిల్. ప్రాచీనమైనకోట దుర్గం, మొతాం. ప్రాచీనమైన, పరిపక్వమైన, పండిన. మొతియవన్, మొతియాన్. వృద్ధుడు, పెద్దవాడు,

అనుభవజ్ఞుడు, ముతియోల్. వృద్ధురాలు, ముతియోల్. వృద్ధురాలు, దేవత, ముతియోల్. మానసిక పరిపక్వత పొందినవారు, ముతిర్. (-వ్-, -స్-). ముదురు, వార్ధక్యపు లక్షణాలు కలుగు, ముతిర్చి. పరిపక్వత, పండినస్థితి, పెద్దవయసు, అనుభవజ్ఞత, ముతిర్చు. పరిపక్వత, పెద్ద తనం, పెద్దవయసు, ముతువర్. కాలగతిలో నశించిన, శిథిలమైన, ముతువర్. పెద్దలు, అనుభవజ్ఞులు, (రాజు, ఉపాధ్యాయుడు, తల్లి, తండ్రి, అన్న మొ. పెద్దలు, ముతైయల్, కారదవి. మూ (-స్-), త్-). వృద్ధుడగు, పెద్దవయసు కలవాడగు, మూతు-అప్పన్. తాత, (తండ్రి తండ్రి), మూత్తవన్. పెద్దవాడు, వృద్ధుడు, ముదునలి, మూత్తార్. వృద్ధులు, భర్తలు, అన్న, ముత్తాల్. వృద్ధురాలు, అక్క, మొదటి భార్య, మూత్తోణ్. వయసుమీరిన వాడు, పెద్దవాడు, అన్న, గణపతి (శివడి పెద్దకొడుకు). 48-64 మర్యవయసువాడు. మూతాట్కల్. తాత ముత్తాతలు, మూతు. వార్ధక్యం, మూత్తై. పాత, ప్రాచీనమైన, పురాతన, మూప్పర్. వృద్ధులు, పెద్దవారు, మూప్పన్. కులపెద్ద, పెద్దలు, మూప్పి. వయసులో పెద్దవారు, అధికారం, న్యాయకత్వం; మ. ముతు. పెద్ద, ముత. అదవి, ముతిరుక. పెరుగు, పెద్దమనిషిగు, ముతిర్చు. పరిపక్వత, ముత్తన్. వృద్ధుడు, ముత్తి. వృద్ధురాలు, అమ్మమ్మ, మామ్మ, మూక్క. పెరుగు. వయస్కుడగు; తా. మూఫ్- (మూత్-). పెరుగు; కువి. మూ- పరిపక్వత, మూస్సెల. వృద్ధుడైనవ్యక్తి; పర్తి. ముత్తక్. మునలివ్యక్తి; బ్రా. ముత్కున్. ప్రాచీనం, ప్రాచీనవస్తువు.

<మూ. బ్రా. *ముక్-/*ముత్-*, *మూ-.

ముదిమి రూ. ముది, వి. మునలితనం, వార్ధక్యం. భార. ఆది. 3.95. క. ముత్తు, ముది. మునలితనం, మునలి వయసు, ముదు, ముత్- . వయసుపెరుగు; కొడ. ముది. మునలి; తు. ముది, ముదు. మునలి, ప్రాచీనమైన; త. ముతు. ప్రాచీనమైన; మ. ముతు. పక్వమైన, మునలి. ముదిమివాడు విణ. వృద్ధుడు ముదియనివారిలో (పెద్ద వి. బ్రహ్మ. ముదియనివారు విణ. బ. వ. దేవతలు. ఆం. పదా. నుర. 38; విణ. మునలితనం లేనివారు. ముదిసినవాడు విణ. మునలివాడు. సాంబ. మాన. 4. ముదిసిమువ్వకాలము వి. వృద్ధాప్యం. శృం. నై. 1.108. ముదిసిమువ్వన అవ్య. బ్రదు. వృద్ధాప్యంలో, మునలిమువ్వన. శృం. నై. 4.129. ముదిసిమువ్వనబడు (-వడు) న.క్రి. మునలితనంలో కష్టాల సాలగు. ముదుక రూ. ముతక, ముతుక, ముదుకడు, ముదుగు. వి. వృద్ధుడు, మునలివాడు. భార. ఆది. 4.231; విణ. 1. సాంద్రమైంది, చిక్కనిది. హరి. పూ. 5.143; 2. దళనరైనది, మోలైనది. రం. రా. యు. 318పు. 31పం. త. ముతుకు. దళనరి, సాంద్రత. ముదుకడు రూ. చూ. ముదుక. విణ. మునలివాడు, వృద్ధుడు. భార. ఉద్యో. 4.246. ముదుకనరులు వి. బ. వ. ధాన్యవిశేషం. హంస. 4.128. ముదుగోలు వి. ముతకగా ఉండటం. ముదునలి రూ. చూ. ముదునలి. విణ. వృద్ధుడు.

ముదునలితనము వి. వార్ధక్యం. ముదునలిది విణ. మునలిది. ముదునలి రూ. ముదునరి. మునలి. మునలి, వి. 1. వృద్ధుడు, మునలివాడు, వృద్ధురాలు, వృద్ధం. భార. ఆది. 7.223; 2. పరిణతి చెందినది. పారి. 4.43. ముదునలి తనము వి. వృద్ధత్వం. ముదునలిది విణ. వృద్ధత్వ. ముద్ది¹ విణ. మునలామె, వృద్ధాంగన. కుక. 3.21.

ముదిసినవాడు చూ. ముదియ.

ముదిసిమువ్వకాలము చూ. ముదియ.

ముదిసిమువ్వన చూ. ముదియ.

ముదిసిమువ్వనబడు చూ. ముదియ.

ముదిసెలి చూ. ముదియ. వి. కార్యకర్త. ద. హిం. కా. సంపు. 4. కా.నం. 996.

ముదు రూ. చూ. ముద్దె. వి. లామరహువులోనిదుద్దు, కర్ణిక.

ముదుం రూ. చూ. మదుగు. వి. చెరువు మొ. వాటినుంచి నీరుపోయే మార్గం.

ముదుక చూ. ముదియ.

ముదుకడు చూ. ముదియ.

ముదుకనరులు చూ. ముదియ.

ముదుగ వి. గంజాం ప్రాంతంలో పెరిగే తీగ (Butea Frondosa).

ముదుగలువు రూ. చూ. ముదురుకలుపు. వి. మలికలుపు, పైరు పొట్టకరుక్కు వచ్చినప్పుడు తీసేకలుపు.

ముదుగు రూ. చూ. ముదుక, విణ. 1. ముదుక దళనరి. బహుకా. 2.13; వి. మోటుమాట, కఠినోక్తి. వైజ. 3.93.

ముదుగుజలైద వి. అస్త్రకారి సున్నం నుంచి ఇతర వస్తువుల్ని వేరుచేయడానికి వాడే చిన్న కళ్ళున్నజలైద. దొడ్డుజలైద, ముదుగుమాకలు వి. బ. వ. గుండ్రనినూలు ముదుగునూలు రూ. చూ. ముతకనూలు. వి. పోగుమందంగా ఉండేనూలు. ముదుగువని వి. సారెమీద కాకుండ విడిగా చేత్తో చేసే మోటపని.

ముదుగోలు చూ. ముదియ.

ముదుటుంగరము రూ. ముదురవుంగరము, ముద్దుటుంగరము, ముద్దుటుంగ్రము. వి. ముద్దుటుంగరం, ప్రియమైన అంగు శీయకం. సారంగ. 3.22.

ముదురవుంగరము రూ. చూ. ముదుటుంగరము. వి. ముద్దు వంగరం. తాళ్ల. నం. 16.2.47.

ముదురు రూ. ముదర. అ. క్రి. 1. లేతదనం వీడి పరిణతినొందు. కు. నం. 5.168; 2. పెరుగు, వృద్ధిపొందు. కాశీ. 7.155; 3. హెచ్చు, అధికం. భోజ. 7.79; 4. ఒదుగు, ముడిగిఉండు. చంద్రాంగ. 6.96; 5. కంకుల్లోని గింజలు పూర్తిగా ముదురు; 6. రంగు ముతకదనం; విణ. 1. ముదిమి చెందినది, వృద్ధం. భార. శాంతి. 3.383; 2. లేతదనం వీడినది. హర. 1.20; 3. మిక్కుటం. ప్రబలి నది, అతిశయించినది. విక్ర. 7.102.

క. ముదుడు, ముదురు, ముద్దు. ఎండిపోవు, వడలి పోవు. <మూ. బ్రా. *ముత్-/*ముచ్, *ముచ్/-*మూ- /ముద్-.

ముదర(బెట్టు న.క్రి. ముదిరేటట్లుచేయు. <ముదురు +

-అ⁷+పెట్టు. ముద్రాకలుపు రూ. ముద్రకలుపు, ముద్ర
గలుపు, ముద్రుగలుపు. వి. ముద్రకలుపు, పైరు పొట్ట కరుక్కు
వచ్చినప్పుడు తీసే కలుపు. ముద్రాకలుపు రూ. ముద్రు
గాల్పు వి. అములో కుండలు ఎక్కువగా కాలటం. ముద్రు
గల్పు రూ.చూ. ముద్రు కలుపు. వి. ముద్రకలుపు, పైరు
పొట్ట కరుక్కు వచ్చినప్పుడు తీసే కలుపు. ముద్రాగాల్పు
(-కాల్పు) రూ.చూ. ముద్రుకాల్పు. వి. ఇటిక మొ.వి
ఎక్కువగా కాలటం. ముద్రుగులాది వి. ఒకరకం గులాది
రంగు. ముద్రు(జదువులబావన(-చదువులబావన) వి. బ్రహ్మ.
చిత్రబా. 5.43. ముద్రు(జదువులు(-చదువులు) వి.బ.వ.
వేదాలు, ప్రాచదువులు. కకుత్స్థ. 1,222. ముద్రునీలం
వి. 1. నలుపులో తెలుపువన్నె కలిసిన రంగు; 2. ఒక
రకం నీలం రంగు. సం. నీల-. నల్లన. ముద్రు(దనము
(-తనము) వి. వార్ధకం. మునలితనం. భార. ఆను. 2.21.
ముద్రుప్రాయము వి. వార్ధక్యం, మునలితనం. కళా. 6.203.
ముద్రుమానిసి వి. వృద్ధుడు. కువ.చ. 2.148, ముద్రు
మొగ్గ వి. పూయటానికి సిద్ధమైన మొగ్గ.

ముద్రాసరి చూ. ముదియు.

ముద్రాసరితనము చూ. ముదియు.

ముద్రాసరిది చూ. ముదియు.

ముద్రాసరి చూ. ముదియు.

ముద్రాసరితనము చూ. ముదియు.

ముద్రాసరిది చూ. ముదియు.

ముద్రాసు రూ.చూ. ముదియు. అ.క్రి. మునలితనం పొందు.
శా.నం. 10.1.18.

ముద్ర¹వి. 1. పిండం, ఉండ. కు.నం. 8.99; 2. కబళం, కడి.
భార.ఉద్య. 4.208; 3. మట్టిపొయ్యికి వైభాగంలో
పాత్రలకు ఆధారంగా తీర్చిన మట్టికట్టు; 4. సుతైతల;
5. గుండ్రటిగడ్డ; 6. సంకటి; 7. రాటి తిరగటానికి రాటి
నూలానికి ఆధారంగాఉన్న కొయ్యమొద్దు.

క. ముద్ది, ముద్దె, కబళం, గండ, ముద్ద; తు.
ముత్తమ్, ముద్ద, కబళం, కడి; త. ముత్తమ్, ముద్ద,
కబళం, కడి, ముత్తమ్, కడి, కబళం, ఉండ, ముత్తె.

ముద్దకంకి వి. దగ్గర దగ్గరగాఉన్న కంకి. ముద్దకట్టు
న.క్రి. పాకం మట్టిని ముద్దలుగాచేయు, అ.క్రి. 1. ముద్దగా
అగు; 2. చిముడు, మెత్తబడు; 3. పేరుకొను. ముద్దకమ్మర
వి. రాయి కరిగించి ఇనుముచేసే ఒకకాతి. ముద్దకమ్మరి వి.
రాయి కరిగించి ఇనుముచేసే కమ్మరి. ముద్దకమ్మి వి. 1.
రంగునూలుతో నేసిన ఒకరకం కమ్మి; 2. రంగడుకమ్మి.
ముద్దకర్ని వి. దొడ్డుకర్ణి, పెద్దపైజుకరిటి. ముద్దకవ్వము వి.
మానిదిళ్ళ తగిలించిన కవ్వం. ముద్దకాయ రూ.చూ. ముద్ద
కొయ్య. వి. 1. పంటకు నూలు చుట్టేటప్పుడు ముక్కుకు
ఉనికగా పెట్టే మొద్దు; 2. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలా
నికి ఆధారంగాఉన్న కొయ్యమొద్దు; 3. పట్టుదారం తోడ
టానికి చిలప తగిలించే గూటంకింది దిమ్మ; 4. రాటి
తిరగటానికి ఆధారంగాఉన్న ఇరుసు. ముద్దకూడు వి.
కబళాన్నం, మాధూకరాన్నం. వేణు. 41. ముద్దకొట్టు.న.క్రి.
పాకం మట్టిని ముద్దలుగా చేరు. ముద్దకొయ్య రూ.ముత్త

కాయ, ముద్దకాయ, ముద్దగాయ, ముద్దగొయ, ముద్దగొయ్య.
వి. 1. పంటకు నూలు చుట్టేటప్పుడు ముక్కుకు ఉనికగా
పెట్టే మొద్దు; 2. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలానికి ఆధా
రంగాఉన్న కొయ్యమొద్దు; 3. పట్టుదారం తోడటానికి
చిలప తగిలించే గూటంకింది దిమ్మ; 4. రాటి తిరగటానికి
ఆధారంగా ఉన్న ఇరుసు. ముద్దకొర్ర వి. ఒకరకం కొర్ర.
ముద్దకొలిమి వి.రాయి ఇనుముగా కరిగే కలిమి. ముద్దఖర్జూ
రము వి. ఉబ్బలి, హింతాలం. ముద్దగ క్రి.వి.బ.ద్రు.
బాగుగా, మంచిగ, ముచ్చటగ. ముద్దగండము వి. పొర
పోవటం, తింటూండగా ఉన్నట్టుండి పొరపోయినప్పుడు
ప్రాణాపాయకరం కావటం. ముద్దగాయ రూ.చూ. ముద్ద
కొయ్య. వి. 1. పంటకు నూలుచుట్టేటప్పుడు ముక్కుకు
ఉనికగా పెట్టే మొద్దు; 2. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలా
నికి ఆధారంగాఉన్న కొయ్యమొద్దు; 3. పట్టుదారం తోడ
టానికి చిలప తగిలించే గూటంకింది దిమ్మ; 4. రాటి తిరగ
టానికి ఆధారంగాఉన్న ఇరుసు. ముద్దగించు అ.క్రి. పునీర
వింపు, గడ్డకట్టు, పేరుకొను. పండి.చ.1.3. ముద్దగిట్ట రూ.
ముద్దగొట్టె. వి. ముద్దగా గట్టిగా చీలికనందు తక్కువగా
ఉన్న గిట్ట. ముద్దగీటు అ.క్రి. పాత్రలు చేయటానికి పీలుగా
సారెపై తగినంత మట్టిముద్దను సరిగా అమర్చుకొను
ముద్దగుడుచు (-కుడుచు) న.క్రి. ముద్దులాడు, సమాన
మగు. రుక్మా.చ. 3.159. ముద్దగూటం రూ. ముద్దిగూటం,
మొద్దుగూటం. వి. 1. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలానికి
ఆధారంగాఉన్న కొయ్యమొద్దు; 2. రాటితిరగటానికి
ఆధారంగా దూపిరికి దిగగొట్టిన కొయ్యగూటం. ముద్దగొట్టె
రూ.చూ. ముద్దగిట్ట. వి. ముద్దగా గట్టిగా చీలిక నందు
తక్కువగా ఉన్న గిట్ట. ముద్దగొయ(-కొయ్య) రూ.చూ. ముద్ద
కొయ్య. వి. 1. పంటకు నూలు చుట్టేటప్పుడు ముక్కుకు
ఉనికగా పెట్టే మొద్దు; 2. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలా
నికి ఆధారంగాఉన్న కొయ్యమొద్దు; 3. పట్టుదారం తోడ
టానికి చిలప తగిలించే గూటం కిందిదిమ్మ; 4. రాటి తిరగ
టానికి ఆధారంగాఉన్న ఇరుసు. ముద్దగొయ్య(-కొయ్య)
రూ.చూ. ముద్దకొయ్య. వి. 1. పంటకు నూలుచుట్టేటప్పుడు
ముక్కుకు ఉనికగా పెట్టే మొద్దు; 2. రాటి తిరగటానికి
రాటి నూలానికి ఆధారంగాఉన్న కొయ్యమొద్దు; 3. పట్టు
దారం తోడటానికి చిలప తగిలించే గూటంకింది దిమ్మ; 4.
రాటి తిరగటానికి ఆధారంగాఉన్న ఇరుసు. ముద్దగొయ్యకోల
వి. ముద్దగొయ్యకు దిగించిన చువ్వ. ముద్దగోలు(-కోలు)
రూ. ముద్దిగోలు. వి. పంటకు నూలుచుట్టటానికి ఉనికగా
పెట్టే మట్టిముద్ద. ముద్దచెందు వి. గుండ్రంగా ఎత్తుగాఉండే
మూపురం. ముద్దచోడి వి. చోడిలో ఒకరకం. ముద్దజొన్న వి.
కంకిముద్దగా ఉండే ఒకరకంజొన్న. ముద్దంచు వి. 1. బెత్తెడు
వెడల్పుకు పైగా రంగులో నేసిన మామూలంచు; 2.
వేలెడు వెడల్పు కడ్డిలు పడేట్టు నేసిన అంచు. <ముద్ద¹+
అంచు². ముద్దతమిదె వి. ఒకరకం రాగిపంట. ముద్దవచ్చజొన్న
వి. జొన్నలో ఒకరకం. ముద్దవవ్వ వి. వండినవవ్వ. ముద్ద
పాకం వి. 1. కక్కనట, జీడుపాకం, మంచిజిగురుగల
పాకం; 2. పాత్రల తయారీకి అనువుగాఉన్న చిక్కటిపాకం

లోని బురదమట్టి. మొద్దపొదుగు వి. రెండుచన్నుల పొదుగు. మొద్దప్పమంచం రూ.చూ. ముద్దాపమంచం. వి. నత్తరి మండలంలో మంచంకోళ్ళలా ఉండే నాలుగు చుక్కలు, వాటి వెనుక వరసగా మరి మూడు చుక్కలుంటాయి. వాటిని దొంగ లంటారు. మొద్దబీగము వి. కప్పతాళం. మొద్దమట్టి వి. బురదమట్టి, చిక్కటి పాకంలో ఉన్న అడుసు. మొద్దమన్ను వి. కుండలు తయారీకి చెరువులో దొరికే బంకమట్టి. మొద్దయెత్తు (-ఎత్తు) న.క్రి. తిను. మొద్దలవంగ వట్టి వి. దాల్చినచెక్క. మొద్దవాయువు వి. కాళ్ళూ చేతులూ ముద్దలుగా కట్టుకునే వాతలోగం. మొద్దవద్ద వి. నజ్జ, నజ్జలో ఒకరకం. మొద్దవన్నం వి. ఒకరకం వడ్డు. మొద్ద సంపెంగ వి. తోటల్లో పెంచబడే సువాసనగల పూలు పూసే చెట్టు (*Artabotrys odoratissimus*) మొద్దమత్తి రూ. మొద్దనుత్తె. వి. ఒకరకం నుత్తె, రాలి పనివాళ్ళు వాడే నుత్తి. మొద్దనుత్తె రూ.చూ. మొద్దనుత్తి. వి. ఒకరకం నుత్తి, రాలి పనివాళ్ళు వాడే నుత్తి. మొద్దావమంచం రూ. మొద్దప్ప మంచం. వి. నత్తరిమండలంలో మంచంకోళ్ళ మాదిరి ఉండే నాలుగు చుక్కలు, వాటి వెనుక వరసగా మరి మూడు చుక్కలుంటాయి. వాటిని దొంగ లంటారు. మొద్దాముదాలు వి.బ.వ. ఆముదాల్లో ఒకరకం. <మొద్ద¹ + ఆముదము + -లు. మొద్దీవట్టు వి. సారె పలక మీది మట్టిమొద్దను మీదకి సాగునట్లు పట్టే పట్టు. మొద్దేయు న.క్రి. పాకం మట్టిని సారె పలకమీద వాట తయారీకి మొద్దగా పెట్టు. <మొద్ద¹ + వేయు.

మొద్ద³ రూ. ముదియ, ముద్దియ¹. విణ. 1. ముగ్ధ, అమాయకు రాలు, గోల. భార.విరా. 1.103; 2. శ్రీ. కాశీ. 2.43.

నం. ముద్దా. అందమైన యువతి; ప్రా. ముద్దా, ముదిఅ, ముదియా. శ్రీ, ఆదుది; అ.మా. ముద్దా; పా. ముద్దా; అప. ముద్ద.

<ప్రా. ముద్దా.

మొద్దరాలు విణ. ముగ్ధ, గోల. కు.నం. 6.15; వి. శ్రీ. ఆదుది, కాశీ. 2.43. <మొద్ద² + ఆలు. మొద్దతికము వి. ముగ్ధాత్వం, మొద్దరాలితనం. కేయా. 3.223.

మొద్దగు చూ. ముద్దు.

మొద్దట చూ. ముద్ద¹. వి. పిడక. శివ.సా. 293.

మొద్దతు వి. అవది, కాలపరిమితి.

హిం. ముద్దత్. కాలావది, కొంతకాలం; ఉ.అర. ముద్దత్. కొంతకాలం, ప్రాచీనం, పూర్వం, చాలాకాలం; క. ముద్దతు, ముద్దత్తు. కొంతకాలం, ఒక దిన్న.

<ఉ. ముద్దత్.

మొద్దతుకొలు వి. తాత్కాలికమైన నిబంధన ప్రకారం ఒప్పకున్న కొలు. మొద్దతుక్రయము వి. నిబంధన ప్రకారం అపరాధ రుసుంకో కూడిన అమ్మకం. మొద్దతుహండి వి. ఒడంబడిక చేసుకున్న నమయం తరవాత చెల్లించిన రుసుం.

మొద్దయ్య చూ. ముద్దు.

మొద్దర వి. 1. అచ్చు, చప్ప. ముద్దు, మొహరు (వేళ్ళతో అంకురకారంగాపెట్టే ముద్ర); 2. అచ్చుగా వాడే కొయ్య

దుంప, కొయ్యతుండు; 3. గింజలు దొంగలు ఎత్తుకుపోతే తెలుసుకోవటానికి రాన్యం రాసిమీద ఒక పలకతో వేసే గుర్తు.

నం. ముద్దా. గుర్తు. ముద్ర; ప్రా. ముద్దా, ముద్దియా, ముద్దయ-; పా. ముద్దా.

<నం. ముద్రా.

మొద్దరపలక వి. మొద్దరవేసే పలక. మొద్దరబల్ల వి. మొద్దరవేసే బల్ల. మొద్దరవేయ అ.క్రి. గింజలు దొంగలు ఎత్తుకుపోతే తెలుసుకోవటానికి రాన్యం రాసిమీద ఒక పలకతో గుర్తువేయ.

మొద్దాదు చూ. ముద్దు.

మొద్దావమంచం చూ. ముద్ద¹.

మొద్దాముదాలు చూ. ముద్ద¹.

మొద్దాయి రూ.చూ. ముద్దాయి. వి. నేరం మోపబడినవాడు.

మొద్దాయి రూ. ముద్దాయి. వి. ప్రతివాది.

హిం. ముద్దాఈ. వాది, ఫిర్యాది, శత్రువు, వాఙ్మ గాడు; మరా. ముద్దఈ; ఉ.అర. ముద్దఈ. వాది, ఫిర్యాది, వ్యాఙ్మగాడు, శత్రువు, మనవిచేసేవాడు;

క. ముద్దాణి. వాది; త. ముత్తాయి.

<ఉ. ముద్దఈ.

మొద్ద¹ చూ. ముదియ.

మొద్ద² వి. ఇదుమ, ఆపద, విపత్తు.

మొద్దీగూటం రూ.చూ. మొద్దగూటం. వి. 1. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలానికి ఆధారంగా ఉన్న కొయ్యమొద్దు; 2. రాటి తిరగటానికి ఆధారంగా దూపిరికి దిగగొట్టిన కొయ్య గూటం.

మొద్దించు న.క్రి. బట్టిలో కల్పటానికి ఇటుకలు పేర్చు.

మొద్దీడు చూ. ముద్దు.

మొద్దీడుకొను చూ. ముద్దు.

మొద్దీయ¹ రూ.చూ. మొద్ద². వి. 1. శ్రీ, ఆదుది. భార.విరా. 1.315; 2. ముగ్ధ, గోల. అం.రా. 2.105.

మొద్దీయ² రూ.చూ. ముద్దె. 1. పద్మ దీపకోశం, కర్ణిక. విజయ. 3.92; 2. ముద్దియ.

మొద్దీదె చూ. ముద్దు.

మొద్దీవట్టు చూ. ముద్ద¹.

మొద్దు వి. 1. సొంపు, చక్కదనం, ఇంపు, మనోహరత్వం. భార.ఆది. 3.27; 2. ప్రేమ. ఉ.హరి. 5.54; 3. ముద్దువచ్చే పని, ఇంపుకలిగించే పని. కళా. 6.200; 4. చుంబనం. అం.భా. 2.180; 5. ఆదరం; విణ. 1. ప్రేమాస్పదం, అనుగు. నిర్వ.రా. 3.10; 2. మనోజ్ఞ మైంది, సుందరమైంది. ఉ.హరి. 5.59.

క. ముత్తు, ముద్దు. చుంబనం, ముద్దీడు, చుంబించు, ముండు. ముద్దు పెట్టుకొను, చుంబించు; కొడ. ముత్త. ముద్దు; తు. ముత్త, ముత్తు, ముద్ద, ముద్దు. ముద్దు; త. ముత్తు, ముత్తమ్. ముద్దు, ముత్తు (ముత్తి-), ముత్తమ్మెటు. ముద్దిడు; మ. ముత్తమ్, ముత్తి, ముత్తు. ముద్దు, ముత్తుక, మొత్తుక. ముద్దిడు; పర్షి. మొత్త్. ముద్దు; కొలా. ముద్. ముద్దు, ముద్-ఇ-ద్-.

ముద్దిడు;

సం. ముద్రా, గుర్తు, నీలు, సంజ్ఞాక్షరాలున్న ఉంగరం.

ముద్దుగు అ.క్రి. అందగిల్లు, ముద్దారు. <ముద్దు + అగు. ముద్దయ్య వి. కుమారస్వామి. <ముద్దు + ఆయ్య. ముద్దాడు స.క్రి. 1. ముద్దుపెట్టుకొను, చుంబనంచేయు. కు.సం. 3.74; 2. చుంబనాది పూర్వకంగా లాలించు. <ముద్దు + ఆడు. ముద్దిడు స.క్రి. ముద్దుపెట్టుకొను, చుందించు. రాజ.వి. 1.3. <ముద్దు + ఇడు. ముద్దిడుకొను స.క్రి. ముద్దుపెట్టుకొను. ఇందు. 2.17. ముద్దీటె వి. ఎనుగును పొడిచే బరిగోల, ముల్లుకోల. <ముద్దు + ఈటె. ముద్దుగా అవ్వ.ద్రు. అందంగా, మనోజ్ఞంగా. <ముద్దు + అగు + -ఆ. ముద్దుగారు (-కాటు¹). అ.క్రి. మనోజ్ఞంగాఉండు. ముద్దుగునియ స.క్రి. ముద్దులుగుడుచు. కాళ్ళ.సం. 9.101. ముద్దుగుమ్మ వి. మనోజ్ఞరాలు, స్త్రీ. రసిక. 4.39. ముద్దుగురియ (-కురియ) అ.క్రి. మనోజ్ఞంగా ఉండు, ముద్దులొలుకు. శృం.నై. 2.113. ముద్దుగొను (-కొను) అ.క్రి. ముద్దుపెట్టుకొను. ముద్దుచేయు స.క్రి. 1. గారాబం చేయు. కాళ్ళ.సం. 11.32; 2. ముచ్చటపడు, ఆదరంతో వాత్సల్యంతో చూచు. విప్ర. 1.12. ముద్దుటుంగరము రూ.చూ. ముదుటుంగరము. వి. ప్రియమైన అంగుళీయకం. <ముద్దు + ఉంగరము. ముద్దుటుంగరము (-ఉంగరము) రూ.చూ. ముదుటుంగరము. వి. ముద్దుటుంగరం, ప్రియమైన అంగుళీయకం. ముద్దువట్టి వి. గారాబుకూతురు. ముద్దుపెట్టుకొను అ.క్రి. చుంబనంచేయు. ముద్దుప్రాలు రూ.చూ. ముద్దుప్రాలు. వి. బ.వ. ధాన్య విశేషం. ముద్దుబిడ్డ వి. గారాబుకూతురు లేదా కొడుకు. ముద్దు ముచ్చటలు వి.బ.వ. ఆశలు, ముచ్చట్లు. ముద్దుముద్దు విజ. జిరిదిరి. ముద్దుమురిపెం వి. గారాబం. ముద్దుమొగము వి. అందమైన ముఖం. ముద్దుప్రాలు రూ. ముద్దుప్రాలు, వి.బ.వ. ఒకదినునువడ్లు. ముద్దురాలు వి. ముద్దుగుమ్మ. <ముద్దు + ఆలు. ముద్దులగుమ్మ వి. ముద్దుగుమ్మ. అంద గత్తె. నిరంకు. 2.35. ముద్దులాడు స.క్రి. ముచ్చటలాడు, ముచ్చటలుచెప్పకొను. పండి.చ. 2. 5.290పు. <ముద్దు + -లు + ఆడు. ముద్దులాడి వి. ముద్దుగుమ్మ. <ముద్దు + -లు + -ఆడి. ముద్దులాడు వి. 1. ముద్దులొలిక బాలుడు. తైమినిభా. 8.38; 2. మనోజ్ఞుడు. భాగ. 10-పా. 1253. <ముద్దు + -లు + -ఆడు. ముద్దులుగారు (-కాటు¹) అ.క్రి. ముచ్చటగా ఉండు. హంస. 3.24. ముద్దులుగునియ స.క్రి. ముచ్చటలాడు. కాళ్ళ.సం. 3.443. ముద్దులుగులుకు (-కులుకు) రూ. ముద్దులుగుల్కు. విజ. ముచ్చటయిన. పారి. 2.58. ముద్దులుగుల్కు రూ.చూ. ముద్దులుగులుకు. అ.క్రి. మనోజ్ఞంగా ఉండు. కవిక. 6.207. ముద్దులుచిలుకు అ.క్రి. ముద్దులొలుకు. విజయ. 2.40. ముద్దులువడించు అ.క్రి. ముద్దులుగూర్చు. ముద్దులుమూటగట్టు అ.క్రి. మనోజ్ఞంగా ఉండు. (శ్రీనివాస విలాపం). ముద్దులొలుకు అ.క్రి. గారాబించిండు. <అ.క్రి. గారాబించిండు. <ముద్దు + -లు + లుకు

ముద్దుపెట్టు(-పెట్టు) స.క్రి. చుంబనం చేయు. హంస. 5.174.

ముద్దుగలకాళ్ళపురుగు చూ. మూ-.

ముద్దుగలతల్లులబిడ్డ(డు) చూ. మూ-

ముద్దుగలము చూ. మూ-.

ముద్దుగులము చూ. మూ-.

ముద్దుగోలు రూ.చూ. ముద్దుగోలు. వి. పంటకు నూలు చుట్ట టానికీ ఈనికగా పెట్టే మట్టిముద్దు.

ముద్దు(డు) రూ. మొద్దు(డు), మొద్దు, మొద్దు. వి. 1. ముద్దు గోల, బేల. ఉ.హరి. 3.100; 2. బుద్ధిహీనుడు. కాంబేల్. 4.66.

సం. ముద్ద-. అమాయకమైన; ప్రా. ముద్ద-. మూడుడు, అవివేకి; ఆ.మా.పా.అప. ముద్ద-. వివేకం లేకపోవటం.

<ప్రా. ముద్ద-.

ముద్దె రూ. ముదు, ముద్దియ¹. వి. తామరపూవులోని దుద్దు, కర్ణిక.వేంక.పంచ. 24.154.

సం. ముద్రా. ముద్రికా, గుర్తు; ప్రా. ముద్దిఅ. ముద్దగ-, ముద్దయ, ముద్దా. మోహరు, అంగవిన్యాస విశేషం, అంగుళీయకం; ఆ.మా. ముద్దా, ముద్దియా, ఉంగరం, మోహరు; పా. ముద్దా, ముద్దికా. ముద్ర; అప. ముద్ద. ముద్ర;

క. ముద్దిగె; కొడ. మొదిర; త. మోతిరమ్; మ. ముద్దిర, మోతిరిం; కుజ.కువి. ముది.

<ప్రా. ముద్దిఅ.

ముద్దెర వి. వైష్ణవ గురువులచే శంఖచక్రాలు చేతులపై ముద్రవేయించుకొని వైష్ణవం స్వీకరించటం.

సం. ముద్రా. గుర్తు.

<సం. ముద్రా.

ముద్దెయ్య చూ. ముద్ద¹.

ముద్రకర్త వి. ఆయాస్థలాల్లో గురువుల దగ్గర తాబేదారుగా ఉండేవాడు. కాళ్ళ.సం. 8.26.

సం. ముద్రాకర్త. ముద్రవేసేవాడు.

<సం. ముద్రాకర్త.

ముద్రగడ వి. రాజదండం.

సం. ముద్రా-. నీలు.

<సం. ముద్రా + గడ.

ముద్రగరిటె వి. దేగాయిలు మో. వారి ముందర బిరుదుగా తీసుకొని పోయే గంటలున్న ఇత్తడి గరిటె.

సం. ముద్రా. నీలు.

<సం. ముద్రా + గరిటె.

ముద్రణాయంత్రము వి. అచ్చయంత్రం.

సం. ముద్రణ-. అచ్చు, యంత్ర-.

<సం. ముద్రణయంత్ర-.

ముద్రపుచ్చ స.క్రి. నైవేద్యం అర్పించు. బసవ. 7.199.

సం. ముద్ర-. నీలు.

<సం. ముద్ర + పుచ్చ.

ముద్రహనుసులు వి.బ.వ. ఆయాస్థలాల్లో గురువులదగ్గర

తాబేదారుగా ఉండేవారు. తాళ్ల.నం. 6.62.

నం. ముద్రా. సీలు.

<నం. ముద్రా + మానిసి + -లు.

ముద్రారాక్షసము వి. అచ్చురప్ప.

నం. ముద్రారాక్షస-. విశాఖదత్తుడు సంస్కృతంలో రచించిన నాటకం.

<నం. ముద్రారాక్షస-(అర్థవివరి.).

ముద్రారోహణము సేయు(-చేయు) అ.క్రి. నిశ్చితార్థ మొనర్చు కొను. కు.నం. 7.139.

నం. ముద్రారోహణ-. ముద్రయొక్క ఆరోహణం.

<నం. ముద్రారోహణ + -ము + చేయు.

మున్ రూ.చూ. మున్ను². విణ. ముందు. కు.నం. 1.72.

ముక్కును అ.క్రి. ముందుకొను. <మున్ + కొను.

ముక్కుమ్మమ్మకము వి. మనుబోతు, ఋశ్యమృగం.

<మున్ + కొమ్ము + మొకము. మున్నలి రూ. మునుకలి.

వి. ముందు, అగ్రభాగం. లక్ష్మి. వి. 5.80. మున్నలుగు

రూ.చూ. మునుకలుగు. అ.క్రి. తొలుతటివాడగు, ముందు

వాడగు. మున్నలు రూ.చూ. మునుకలుగు. అ.క్రి.

తొలుతటివాడగు, ముందువాడగు. పారి. 2.53. మున్నోమ

రూ. మునుకొను¹. అ.క్రి. 1. ముందుపడు, ఎదురుపడు.

కు.నం. 1.113; 2. ప్రారంభించు, మొదలుపెట్టు. భోజ.

5.218; 3. పూను, ఉద్యమించు; 4. హెచ్చరికతో

ఉండు, జాగరూకుడై ఉండు; న.క్రి. ముందు పెట్టుకొను,

వరస్కరించుకొను. మార్క. 8.26. మున్నలుగు రూ.చూ.

మునుకలుగు. అ.క్రి. ముందువాడగు. <మును + కలుగు.

మున్నలు రూ.చూ. మునుకలుగు. అ.క్రి. ముందువాడగు.

ముంగారికొమ్ము రూ.చూ. మునిగోరకొమ్ము. వి. కొన

ముందుకు వంగినకొమ్ము. ముంగారివత్తి రూ.చూ.

ముంగారుపత్తి. వి. ఏడాదిలో మొదటి పంటగా పండించే

పత్తి. <మున్ + కారు¹ + -ఇ² + పత్తి. ముంగారువత్తి

రూ. ముంగారిపత్తి. వి. ఏడాదిలో మొదటి పంటగా

పండించే పత్తి. <మున్ + కారు¹ + పత్తి. ముంగారు² వి.

ముందుకారు, అదనుప్రారంభం. <మున్ + కారు¹.

ముంగారుముంపు వి. తొలకరివాస. తాళ్ల.నం. 15.230.

ముంగాలు వి.బా. 1. పాదాగ్రం. ప్రపదం. మను.

4.115; 2. ఇటికబట్టి కింది ముందు భాగం. <మున్ +

కాలు². ముంగురుమొటికలు వి.బ.వ. దాన్యభేదం. ప్రబంధ.

112. ముంగురులు వి.బ.వ. అలకలు, నొనటపై ఆడే

ఉంగరాల వెంట్రుకలు. శృం.నై. 7.187. <మున్ +

కురులు. ముంగేలు వి.బా.ఆనా. ముంజేయి, ప్రకోష్ఠం.

కృ.శకు. 3.50. <మున్ + కేలు. ముంగొంగు రూ.

మునికొంగు, మునిగొంగు. వి. చెరగుకొన, మునికొంగు.

పల్నా. పు. 75. <మున్ + కొంగు. ముంగొంగువసిడి వి.

తన చేలాంచలంగో ముడివేసిన బంగారంలా సులభమైన

పదార్థం, అందుబాటులో ఉన్న అమూల్య వస్తువు.

జైమినిరా. 1.116. ముంగొంగులకండ్రి వి. పీతాంబరుడు,

మహావిష్ణువు. ముంగొన వి. ముందటికొన. రామాధ్యు.

2.80. <మున్ + కొన. ముంగోవము రూ. ముక్కిపము.

వి. ఓర్పులేక తటాలున వచ్చే కోపం. ఉ.రా. 3.7.

నం. కోప-. కోపం; క. ముంగోవపు. శీఘ్రకోపం.

<మున్ + నం.కోప- + -ము. ముంగోపి రూ. ముక్కిపి.

విణ. ఓర్పు లేక తటాలున కోపపడేవాడు. పాంచాలి.

2.53. నం. కోపిన్. కోపం కలవాడు; క. ముంగోపు.

శీఘ్రకోపి; త. మున్ గోపి. <మున్ + నం. కోపిన్.

ముంగోరు వి.బా. కొనగోరు. కృ.శకు. 3.157. <మున్ +

కోరు². ముంగోతి వి. మునిపల్లు. కకుత్స్థ. 4.105.

<మున్ + కోతి. ముంగోల రూ.చూ. మునికోల. వి.

మునికోల, పశువర్షి తోలే కర్ర, తోత్రం. <మున్ +

కోల. ముంగోలు విణ. మొదటిది. కవిక. 4.128. ముంజివర

వి. నేత పడుగులో అచ్చుదగ్గర దూర్చిన సన్నబెత్తం.

<మున్ + చివర. ముంజీకటి వి. మొదటి చీకటి.

<మున్ + చీకటి. ముంజీతము వి. పనికి ముందుగానే

ఇచ్చే కీతం. తాళ్ల.నం. 9.219. <ముందు + కీతము.

ముంజూరు వి. చూరు ముందటిభాగం, వాచూరి. పల్నా. పు.

2.110. <మున్ + చూరు. ముంజేయి రూ.చూ. ముంజేయి,

వి. మనికట్టు వరకు ఉన్న మోచేతి కిందిభాగం, ప్రకోష్ఠం.

అం.బా. 2.138. <మున్ + చెయి. ముంజేయ్యి రూ.చూ.

ముంజేయి. వి. మనికట్టువరకు ఉన్న మోచేతి కిందిభాగం.

ప్రకోష్ఠం. <మున్ + చెయ్యి. ముంజెరమ వి. నాసాపటం.

<మున్ + చెరమ. ముంజెరగు రూ.చూ. మునిచెరగు. వి.

మునిచెరగు, వస్త్రయొక్క ముందటి చెరగు. <మున్ +

చెరగు. ముంజే రూ.చూ. ముంజేయి. వి. ప్రకోష్ఠం.

చార. ఉద్యో. 3.300. ముంజేకోక వి. వేటకాడు దేగ మొ.

వి వాడేటప్పుడు దెబ్బతగలకుండా ముంజేతికి కట్టిన

వస్త్రం. ప్రబంధ. 78. ముంజేత అవ్య. ముందుగా. <

మున్ + చేయి + -అ¹. ముంజేతికంకణము వి. స్పష్టంగా కని

పించేది. తాళ్ల.నం. 15.201. నం. కంకణ-. వలయం. <

ముందు + చేయి + -ఇ² + నం. కంకణ- + -ము. ముంజేతి

దర్పణము వి. అరచేతి మాణిక్యం వంటిది. స్పష్టంగా కని

పించేది. రాధా. 1.54. నం. దర్పణ-. అర్థం. <మున్

+ చేయి + -ఇ² + నం. దర్పణ- + -ము. ముంజేయి రూ.

ముంజేయి, ముంజేయ్యి, ముంజే. వి. మణికట్టువరకు ఉండే

మోచేతి కిందిభాగం. చార. ఉద్యో. 3.60. <మున్ +

చేయి. ముందల¹ వి. 1. కిరీపురోభాగం, తలముందరి

భాగం. చార. విరా. 1.308; 2. తలముందటి జుట్టు.

చార. ఉద్యో. 1.347. ముందరికట్టులు కట్టు న.క్రి. కాళ్ళూ

చేతులూ ఒకచోటికి వచ్చేటట్లు మనిషినికట్టు. కు.నం. 2.79.

ముందరిదీర వి. తలపాగా, ఉష్టిపం. చార. విరా. 5.218.

ముందరిబట్టు రూ.చూ. ముందరిపట్టు. వి. తలముందున్న

జుట్టు పట్టుకొని చేసే పోరు. పాంచాలి. 4.24. ముందరి

వట్లకుకొడగు అ.క్రి. కొట్లాటకు దిగు. పాంచాలి. 4.24.

ముందరిపొయ్యి రూ.చూ. ముంగలపొయ్యి. వి. మంటపెట్ట

టానికి అముకుముందు అముగోడ మధ్యభాగంలో గుం

ద్రంగా విర్పరచిన సందు. ముందరిపట్టు(-పట్టు¹) రూ.

ముందరిపట్టు. న.క్రి. తలముందుభాగం పట్టుకొను. పారి.

5.38. మున్నమమరాలు రూ.చూ. మునిమనుమరాలు. వి.

మునిమనుమరాలు. మున్మన్మకుట్ట వి. చిన్నవయసువాడైన మనుమడు. పాండు. 4.267. <ముని¹ + మనుమడు + కుట్ట. మున్నాపు రూ.చూ. మునిమాపు. వి. ప్రదోషకాలం, మున్నుట్ట అవ్య.ద్రు. పూర్తిగా. భాస్కరా. కిష్కిం. 96. మున్నును వి. ముందుముందు. భార. ఆను. 5.183. మున్నెనుకలు వి.బ.వ. పూర్వాపరాలు, గతకాలమూ వచ్చే కాలమూ. విప్ర. 4.74. ముమ్మనుమడు వి. మునిమనుమడు. మను. 2.9. <మును¹ + మనుమడు. ముమ్మోటు విజ. మూర్ధ్యల్లో మొదటివాడు, మూర్ధాగ్రేనరుడు, అతి మోటువాడు. గౌ.హరి. ఉ.650 పం.

మునక రూ.చూ. మునుక. వి. స్నానం.

మునకేయు అ.క్రి. నిండుగాఉండు. <మునక + వేయు. మునకాలకర్ర రూ.చూ. ములుకోలుకర్ర. వి. ములుగోల, దుక్కికోల, ముల్లుగట్టె, అరకకు కట్టిన ఎడ్డనుతోరే పొడుగు కర్ర, దీనిచివరి చిన్నముల్లు (మేకు) వేస్తారు.

మునకేయు చూ. మునక.

మునగ రూ. మునుగ, ములక², ములగ. ములుక³, ముల్ల. వి. 1. శిగ్రుశలాటువు, మునగళాయి. భార. ఆను. 3.189; 2. శిగ్రువు, ఒకానొకెట్టు. శుక. 2.408 (Horinga plerygosperma).

క. నుగ్గె, నుగ్గి. ములగ; తు. నురిగె, నుర్గె. మునగ చెట్టు; త. మురుంకై. మునగచెట్టు (Moringa pterygosperma); మ. మురిన్న. మునగచెట్టు (Hyperantheramoringa); పర్తి. ముంగ, ములంగ. మునగచెట్టు.

మునగపూడిట్టువ వి. పక్షివిశేషం. హంస. 3.12. మునగ పొడ వి. తమలపాకు తెగులు. మునగబెండువార వి. మునగ చెట్టు బెరడునుంచి తీసిన నార.

మునమున వి. కోపం మింగుకొని రునరునలాడటం.

మునకీబు రూ.చూ. ముననబు. వి. గ్రామ న్యాయాధికారి, గ్రామ ముననబు.

మునన రూ. ముణన, మున్న. వి. ఏతంచూని మీది అరభాగం, మీట.

ముననవ్ రూ.చూ. ముననబు. వి. గ్రామన్యాయాధికారి, గ్రామ ముననబు.

ముననపు రూ.చూ. ముననబు. వి. 1. గ్రామాధికారి, అధ్యక్షుడు; 2. న్యాయాధికారి.

ముననవ్ రూ.చూ. ముననబు. వి. గ్రామన్యాయాధికారి, గ్రామ ముననబు.

ముననపు రూ.చూ. ముననబు. వి. గ్రామ న్యాయాధికారి, గ్రామ ముననబు.

ముననబు రూ. మునకీబు, ముననవ్, ముననపు, ముననవ్, ముననపు, ముననీవ్, మునిపీబు, మునినిపు, మునినీవ్, మునినీపు, మున్నపు, మున్నీపు, మున్సీపు, మున్సీబు. వి. 1. గ్రామన్యాయాధికారి, గ్రామముననబు; 2. న్యాయాధికారి.

హిం. ఉ. అర. మున్సిఫ్. జడ్జి, న్యాయాన్ని పంచే వాడు, మధ్యవర్తి, తగిన, నిష్పక్షపాతమైన;

క. మునసపు, మునసీపు; త. మునసీపు, ముని చిప్ప. గ్రామాధికారి, దిస్త్రిక్టు ముననబు; మ. మున్సిఫ్, మున్సిఫ్.

<ఉ. మున్సిఫ్.

మునపీవ్ రూ.చూ. ముననబు. వి. గ్రామ న్యాయాధికారి, గ్రామ ముననబు.

మునాది వి. 1. ఉదయం సాయంకాలం మసీదులో గొంతెత్తి ప్రార్థన చేసేవాడు; 2. ప్రకటన, చాటింపు.

హిం. ఉ. అర. మునాదీ. చిన్నడోలు, ప్రకటన, చాటింపు.

<ఉ. మునాదీ.

మునాథ రూ. మునాబ. వి. కౌలు, భూకామందుకు డబ్బుగాని పంటగాని 'ఇంత' ఇచ్చేట్టు అని ముందుగా నిర్ణయించు కొని చేసే వ్యవసాయం.

ఉ. మునాథ. వ్యవసాయలాభం, లాభం.

<ఉ. మునాథ.

మునాఫాకిచ్చు న.క్రి. కౌలుకిచ్చు.

ఉ. మునాఫా. లాభం, ఫలం, వ్యవసాయలాభం.

<ఉ. మునాఫా + -కున్ + ఇచ్చు.

మునాబ రూ.చూ. మునాథ. వి. కౌలు, భూకామందుకు డబ్బుగాని పంటగాని ఇంత ఇచ్చేట్టు అని ముందుగా నిర్ణయించు కొని చేసే సేద్యం.

మునాలు వి. రెంబికెదురుగా ఒకటి చొప్పున పచ్చిటికలను అరబెట్టే పద్ధతి.

మునానబు వి. 1. వివేకం; 2. రావలసింది.

హిం. మునాసిబ్. తగిన, సరైన, పొందికైన, అనుకూలమైన, ఉపాయం; ఉ. అర. మునాసిబ్. తగిన, సరైన, అనుకూలమైన, పొందికైన;

క. మునాసబు. తగిన, సరైన, రావలసిన, పొందికైన; త. మునాచివ్. తగిన, శిస్తు మినహాయింపు.

<ఉ. మునాసిబ్.

ముని రూ.చూ. మున్ను. విజ. మును శబ్దానికి వృత్తిలో ఉత్తరపదం పరమైనప్పుడు వికల్పంగా అయ్యే దావం. ఉ. మునికాళ్ళు, మునిపండ్లు, మునిమాపు మొ.వి.

మునికాలు రూ.చూ. మునిగాలు. వి.బి. 1. పాదాగ్రం, కాలికొన. నృసింహ. 2.81; 2. అగ్రపాదం, ముందరికాలు. మునికొంగు రూ.చూ. ముంగొంగు. వి. చెరగుకొంగు. మునికోల రూ. ములగోల, ములుకోల, ములుగోల, ముల్లుకోల. వి. 1. ఆరెగోల, వృషదాదుల్ని నడపటంకోసం పొడిచే కర్ర. భార. ద్రోణ. 3.228; 2. తోతం, కొరడా. భార. కర్ణ. 1.169. మునిగట్టుచివర (-కట్టుచివర) రూ. మునిగట్టునివర. వి. మగ్గం దండెదగ్గర నేతపడుగులో దూర్చిన చువ్వ. మునిగట్టుచివర రూ.చూ. మునిగట్టుచివర. వి. మగ్గం దండెదగ్గర నేతపడుగులో దూర్చినచువ్వ. మునిగాలు (-కాలు) రూ. మునికాలు. వి.బి. 1. పాదాగ్రం, కాలికొన. భార. విరా. 2.250; 2. అగ్రపాదం, ముందరికాలు. రాజ.చ. 2.75. మునిగుత్త వి. బాకీ చెల్లుబాటుకు భూమిపై ఇవ్వబడ్డ అధికారం: 1. అప్పు చెల్లేదాకా

భూమిపై ఇవ్వబడ్డ అనుభవాధికారం; 2. బాకీ తీర్మాన నిమిత్తం భూస్వామ్యాన్ని గుత్తకివ్వటం; 3. బాకీ తీర్మానం కోసం భూమిపై ఇచ్చిన అనుభవాధికారం; 4. అప్పు తీర్చటానికై భూమిపై ఇచ్చిన మాత్రాధికారం. మునిగూటం వి. మగ్గం గుంటలో పావుచెక్కల బిగింపుకు పాతినకొయ్య. మునిగొంగు(-కొండు) రూ.చూ. ముంగొంగు. వి. చెరగు కొంగు. కక. 1.281. మునిగోరకొమ్మ రూ. ముంగారికొమ్మ. వి. కొనముందుకు వంగిన కొమ్మ. మునిచీకటి వి. ప్రొద్దు కుంకిన వెంటనే వచ్చిన పల్చని చీకటి. దళా. 8.223. ఆం.భా. 1.146. మునిచీకటుల విచ్చు మొగ్గ రూ. చూ. మునుచీకటుల విచ్చు మొగ్గ. వి. చంద్రుడు. మునిచెఱగు రూ. ముంజెఱగు. వి. ముంగొంగు. కక. 3.117. ముని¹+చెఱగు. మునివంట నొత్తు న.క్రి. దంతక్షతమొనర్చు. కళా. 7.169. <ముని+పల్ల+అ⁷+ఒత్తు. మునివల్లు వి. బా. ముందు భాగంలో ఉండేపళ్ళు. కు.నం. 2.79. మునిపొందె వి. రెండుపూటలా నాగలికి కాని మోటుకుగాని ఒకేజత ఎద్దుల్ని కట్టటం. మునిబ్రాహ్మణులు వి.బ.వ. బ్రాహ్మణుల్లో ఒకకాఖ. మునిమనుషుడు వి. 1. ప్రపౌత్రుడు, పౌత్రుని పుత్రుడు. వేం. మా. 5.137; 2. పౌత్రిపుత్రుడు, దౌహిత్రుని పుత్రుడు, దౌహిత్ర పుత్రుడు. మునిమనుషురాలు రూ. మున్ననుమరాలు. వి. 1. పౌత్రుని పుత్రిక, మనుమని కూతురు; 2. పౌత్రిపుత్రిక, మనుమరాలి కూతురు; 3. దౌహిత్యని పుత్రిక; 4. దౌహిత్ర పుత్రిక. మునిమాపు రూ. మునుమాపు, మున్నాపు. వి. ప్రదోషకాలం, సాయంనంజ. నిర్వ. రా. 9.84. మునిమీనము వి. అప్పుడే మొలుస్తున్న మీనం. మునిముక్కట్టు వి. పంటకు కిందివైపున ఆకుల చివర్లను కామకు కలిపి వేసినకట్టు. మునిముక్కు రూ. మునుముక్కు. వి. పంటకు కిందివైపున ఆకుల చివర్లను కలిపి కట్టిన కొన. మునిముంగలి వి. మొట్టమొదట, ఎట్ట ఎదుట. మునిముచ్చు రూ. మునిముచ్చు. వి. 1. పశ్యతో హరుడు, పచ్చెకాడు, చూస్తుండగా దొంగిలించేవాడు. వరాహ. 11.57; 2. పశ్యతో హరురాలు, పచ్చెకత్తె. కళా. 3.188. మునిముట్టు క్రి.విణ. మిక్కిలి. మునిమునిచీకటి వి. ముంజీకటి. దళా. 3.223. మునిమునిమీనము వి. నూనూగు మీనం. ప్రబంధ. 29. మునిముచ్చు రూ.చూ. మునిముచ్చు. వి. దొంగవేషం వేసే మునులు, పంచకు లైన మునులు. మను. 2.73. మునియేడు (-ఏడు) రూ. మున్నేడు. వి. బా. నిరుటికి పూర్వపు సంవత్సరం, ముందజేడు. అష్టమ. క. 1.34ప. 11పం. మునివాకిలి రూ. మునోకిలి. వి. 1. సింహద్వారం, ఇంటిలోని మొట్టమొదటి ద్వారం; 2. ముందువాకిలి. మునివాడు విణ. ముందు వాడు. తాళ్ల. నం. 7.108. మునివేలు వి. బా. వేలికొన, అంగుళ్యగ్రం. నిర్వ. రా. 7.82. మునెంచు వి. అంచులో చిట్టచివరి భాగం. <ముని+అంచు³. మునోకిలి రూ.చూ. మునివాకిలి. వి. సింహద్వారం, ఇంటిలోని ప్రధానద్వారం. మునిగించు చూ. మునుగు. మునిగిపోవు చూ. మునుగు.

మునిమనోహరాలు వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం. ప్రబంధ. 112.

నం. మునిమనోహర. మునులమనుస్సును హరించే.

<నం. మునిమనోహర-+ము+-లు (అర్థవివరి).

మునిమోదుగ రూ.చూ. ములుమోదుగ. వి. గృహపాపకరణాల తయారీకి ఉపయోగపడే కలపనిచ్చే చెట్టు.

మునిగి రూ.చూ. మునిషి. వి. 1. లేఖకుడు; 2. బాషనేర్చే ఉపాధ్యాయుడు.

మునిషి రూ.చూ. మునిషి. వి. 1. లేఖకుడు; 2. ఉర్దూబాష నేర్చే ఉపాధ్యాయుడు.

మునిషి రూ. మునిగి, మునిషి, మున్ని, మున్నీ. వి. చదువు చెప్పేవాడు, బోధకుడు, లేఖకుడు, వ్రాయనకాడు. వేణు. 16.

హిం. మున్ శి. గౌరవనూచకమైన ఉపాధి; మరా. మున్ శి. దుబాసి. ఉపాధ్యాయుడు; ఉ. మున్ షి. లేఖకుడు, గౌరవనూచకమైన ఉపాధి.; పార. మున్ షి. లేఖకుడు, గ్రంథకర్త, ఉపాధ్యాయుడు; అర. మున్ షి. ఉపాధ్యాయుడు.

<ఉ. మున్ షి.

మునిషిబు రూ. చూ. ముననబు. వి. గ్రామన్యాయాధికారి, గ్రామముననబు.

నం. మునుష్యచికిత్సా. మునిషికి చేసే వైద్యం.

మునిషిపు రూ.చూ. ముననబు. వి. గ్రామన్యాయాధికారి, గ్రామముననబు.

మునిషివ్ రూ. చూ. ముననబు. వి. గ్రామన్యాయాధికారి, గ్రామముననబు.

మునిషిపు రూ. చూ. ముననబు. వి. గ్రామన్యాయాధికారి, గ్రామముననబు.

మునీబు వి. 1. డిప్యూటీని నియమించే ఒకఉద్యోగి; 2. చర్తకనంబందమైన అడితేదారుడు.

హిం. మునీబ్. నహాయకుడు, లెక్కలు వేసేవాడు, అసిస్టెంటు; మరా. మునీమ్. ఉ. అర. మునీబ్. మానేజరు, యజమాని, ప్రిన్సిపాల్, క్లయింటు, నియామకుడు, రక్షకుడు.

<ఉ. మునీబ్.

మును రూ.చూ. మున్ను. వి. 1. ముందు, పూర్వం. భార. ఆది. 3.19; 2. మొదలు, ప్రారంభం. భార. విరా. 5.124; 3. తుద, అగ్రం. హరి. పూ. 4.16; 4. పురోభాగం, ముందువైపు. పారి. 1.104.

మునుకడ రూ. మునుగడ. వి. 1. ప్రథమసమయం, మొదటివేళ, తొలుదొల్త. కాశీ. 5.158; 2. పురోభాగం, ముందువైపు. వేంక. పంచ. 3.324. మునుకలి రూ.చూ. మున్నలి. వి. ముందు, అగ్రభాగం. మునుకలుగు రూ. మునుకల్లు, మున్నలుగు, మున్లలుగు, మున్గల్లు. అ.క్రి. తొలుతటివాడగు, ముందువాడగు. మను. 3.70. మునుకల్లు రూ.చూ. మునుకలుగు. అ.క్రి. తొలుతటివాడగు, ముందువాడగు. మునుకొనిపోవు అ.క్రి. ముందుకుపోవు. హరి. ఉ. 10.282. మునుకొను¹ రూ.చూ. మున్నొను. అ.క్రి. 1. పూను, ఉద్యమించు, ప్రయత్నించు. భార. విరా.

5.387 ; 2. ముందగు, తలకడుచు, హరి. ఉ. 2.150 ; 3. హెచ్చరికతోనుండు, జాగరూకుడై ఉండు. భాగ. 10పూ. 210 ; 4. ప్రారంభించు. వాల్మీ. 3.27 ; న.క్రి. ముందు పెట్టుకొను, పురస్కరించుకొను. భీమ. 8.26. మునుకోలు వి. మునుకోవటం. మునుగట్టు వి. ఉదయాద్రి, పూర్వ వర్వతం. హ.న. 4.33. < మును¹ + గట్టు. మునుగడ రూ.చూ. మునుకడ. వి. 1. ప్రథమనమయం, మొదటివేళ, తొలుదొల్త ; 2. పురోభాగం, ముందు వైపు. మునుచీకట్టుల విచ్చుమొగ్గ రూ. మునిచీకట్టుల విచ్చుమొగ్గ. వి. చంద్రుడు. వేంక. ఆం. 11. మునుచు² అ.క్రి. మునుకొను, ముందు వడు. పను. 4.43. మునువడు అ.క్రి. మునుకొను, ముందగు. భాగ. 10పూ. 459. మునువు¹ న.క్రి. మును కొనచేయు, పొడచూపచేయు. ద్వి. పరమ. వి. 4.295పు. మునువు² రూ.చూ. మున్ను. విజ. 1. ఆరిశయిల్లిన, బల వత్తరమైన. రం. రా. అయోధ్యా. 138పు. 8పం. ; 2. దట్టమైన, సాంద్రమైన. నవనాథ. 2.105పు. 2పం. ; 3. తొల్లటిది, పూర్వపుది. దళా. 1 166 ; వి. ఔ. 1. పూర్వం ముందు. వరాహ. 9.3 ; 2. మొదలు, ప్రారంభం. విక్ర. 2.46. మునువువెనుకలు వి. బ. వ. పూర్వ వరాలు. తాళ్ల. సం. 10.47. మునుమాట వి. సంధ్యా నమయం. మునుమాపు రూ.చూ. మునిమాపు. వి. ప్రదోష కాలం, సాయంసంజ. మునుముక్కు రూ.చూ. మునిముక్కు. వి. పంతుకు కిందివైపున ఆకుల చివర్లను కలిపి కట్టినకొన. మునుముట్టవెచ్చెప్ప న.క్రి. మునుముందుగనే చెప్ప. ఉ. హరి. 5.185. మునుముట్టు అ.క్రి. 1. మొదలుతాకు, మొదలంటు. భార. అను. 3.182 ; 2. సాంతమగు, తుదతాకు. భీమ. 4.139 ; 3. మూలం అంటేటట్లుగా, సమూలంగా. కళా. 3.28. మునుముందు వి. బాగాముందు, మొట్టమొదట. మునుమున్ను వి. మొట్టమొదట. మునువెనుక తెలియక అవ్య. భాగోగులు తెలియక. కళ. 1.270.

మునులక చూ. మునుము.

మునుక చూ. మునుగు.

మునుకు¹ రూ. మున్ను¹. అ.క్రి. 1. ఎదుటివానికి వినబడ కుండ ఉచ్చరించు, గొణుగు. రం. రా. ఉ. 70పు. 14పం. ; 2. నంలాపించు, వలుకు, వచించు. శృం. నై. 3.42 ; 3. ప్రతివచనమిచ్చు, మారుపల్కు. భోజ. 5.66.

క. మిణుకు. రోగొంతుతో మాట్లాడు, గొణుగు ; తు. ముణుముణు. గొణుగు ; త. మిణుమిణు (-ప్పి-త్-). మెల్లగా మాట్లాడు, గొణుగు, అస్పష్టంగా చెప్ప ; మ. మిణుమిణుక్క. గొనుగు, అస్పష్టంగా మాట్లాడు ;

పో. చూ. సం. మిణుమిణు-. ముక్కుతో (అస్పష్టంగా) మాట్లాడు ; ప్రా. ముణుముణై. గొణుగు ; మరా. మిణ్ణిణా. నెమ్మదిగా, అస్పష్టంగా మాట్లాడు.

మునుకు² రూ. మున్ను². అ.క్రి. సంతాపించు ; భాస్క. రా. యు. 2345, వి. సంతాపం.

క. ముని ; ఇష్టపడకుండు, కోప్పడు ; తు. మునిపు. కోపం, అనహ్యం ; త. ముని (-వ్-, -న్-). ఇష్టపడక పోవు, కోపగించుకొను, ముణైపు. అయిష్టం, కోపం,

అనహ్యం ; మ. మునియుక. చిరచిరలాడు, అనహ్య పడు ; గోం. ముంగ్ సాంగ్ యేతానా. మిక్కిలి కోపగించు కొను.

మునుకుడు వి. కోయంబత్తూరు నుంచి తిరునల్వేలి వరకు కొండల్లో పెరిగే మొక్క (Limonla alata).

మునుకువ వి. పూనిక. యయా. 3.16.

మునుకొను చూ. మునుము.

మునుకోల రూ. మునికోల. వి. కొరడా, కళ. కు.సం. 4.83.

మునుగ రూ.చూ. మునగ. వి. మునగ.

మునుగుతామర రూ. మునుగుదామరము. వి. గడ్డి దీడుల్లో పెరిగి ఎర్రని పూలు పూసే మొక్క (Mimosa rubi-caulis).

మునుగుదామరము రూ.చూ. మునుగుతామర. వి. గడ్డి దీడుల్లో పెరిగి ఎర్రని పూలు పూసే మొక్క (Mimosa rubi-caulis).

మునుగంగబాటు చూ. మునుగు.

మునుగంబాటు చూ. మునుగు.

మునుగ(బిడు) చూ. మునుగు.

మునుగు రూ. ముడుగు, ముణుగు, మున్ను. అ.క్రి. 1. (జలాదుల్లో) మగ్గుమగు. భార.ఆది. 4.218 ; 2. పూర్ణ మగు. కు.సం. 1.12 ; 3. కప్పబడు, చన్నమగు, ఆవృత మగు. భార.విరా. 2.222 ; 4. లగ్నమగు, సక్తమగు. భార.అను. 5.416 ; 5. నశించు, చెడు. పండి.చ. 4.273 పు. ; 6. గుచ్చుకొను, నాటు. ఉ.హరి. 1.42 ; 7. అడగు, క్రుంగు. కాశీ. 3.6 ; 8. స్నానంచేయు, మునకచేయు. కాశీ. 3.16 ; 9. క్రుంగు, అస్తమించు. కుచే. 2.90 ; 10. తీరు, ఉపశమిల్లు. మైరా. 3.143 ; వి. స్నానం, మునగటం. అచ్చ.రా.బాల. 3.44 పు.

క. మున్, ముణుగు, ముణుగు, ముణిగు, ముణుకు, ముణింకు, ముణుంకు, ముణుంగు, మునుగు, మునగు, మునిగు. మునుగు, క్రుంగు, అస్తమించు ; కొడ. ముజ్జ్. మునుగు ; తు. ముర్కుని, ముళుగుని, ముణుగుని. మునుగు, క్రుంగు ; త. ముణుకు (ముణుక-). మునుగు, ముణుక్కు. ముంచు, ముణుచు. (నీటిలో) మునుగు ; మ. ముణుకుక. నీటి అడుక్కి పోవు, మునుగు, ముణ్ణుక. మునుగు, ముక్కుక. మునుగు ; గోం. మురుగానా. మునుగు ; కు. ముంజ (ముంజి-). ముంచు ; కువి. మ్రూఖలి. ముంచు ; పర్షి. ముల్-., ములి-. మునుగు ; కొలా. ముజ్జ్. మునుగు ; నా. ముజ్జ్. మునుగు.

< మూ.ద్రా. *ముట్-.

మునిగించు రూ. ముణిగించు. న.క్రి. మునిగేటట్లుచేయు, ముంచు, నశింపచేయు. శృం.నై. 2.185. < మునుగు + -ఇంచు³. మునిగిపోవు అ.క్రి. నష్టమగు. < మునుగు + -ఇ¹³ + పోవు. మునుక రూ. ముణక, మునక, మున్ను. వి. 1. మునగటం, స్నానం. విజయ. 1.55 ; 2. మునక వేయటం. మునుగంగబాటు రూ.చూ. మునుగంబాటు. అ.క్రి. మునగడానికి నిద్రంగా ఉండు. < మునుగు +

-అ⁷ + అగు + -అ⁷ + పాటు². మునుగంబాటు రూ. మునుగంగబాటు. అ.క్రి. మునగటానికి సిద్ధంగా ఉండు. హరి. ఉ. 7.130. మునుగబడు అ.క్రి. మునుగు, మగ్గు మగు. భాస్క.రా.య. 9.40. <మునుగు + -అ⁷ + పడు. మునుగుకోడి వి. పక్షి విశేషం. హంస. 3.12. మునుగుడువడు (-వడు) అ.క్రి. మునకపొందు, మునుగు. తాళ్ల.నం. 11.3.164. మునుగువాడు విణ. అష్టతుడు, స్నాతుడు. మునుచు¹ రూ.చూ. ముంచు. న.క్రి. మునగ చేయు, మగ్గుంకావించు.

మునుచు¹ చూ. మునుగు.

మునుతికరక వి. చిత్రికచెట్టు (Bursera serrata).

మునుమాటు చూ. మూ-. వి. మూడుసార్లు, ముమ్మారు. జాహ్న. 3.86.

మునుమాడు చూ. మునుము.

మునుమార చూ. మునుము.

మునుమిడి చూ. మునుము.

మునుమిడు చూ. మునుము.

మునుము రూ. మున్ను, ములుము. వి. 1. ఎదురు. భార.విరా. 5.110; 2. పరోధాగం, ఎదుటిచోటు. భార.భీష్మ. 2.213; 3. సేనాముఖం. భార.భీష్మ. 2.373; 4. వరన, పంక్త. భార.కర్ణ. 2.6; 5. వస్తు నమూహం. పండి.చ. 2.162 ప.; 6. వార్ధక్యం, ముదిమి. భోజ. 4.134; 7. కోసే వైరుకు ముంచున్న వైరు. ఆం.భా. 3.32; 8. తరచుదనం; 9. కరుకు, అకు కప్ప పేర్పు లోని మూరెడు పన; 10. ఒక మనిషి వైరు కొయ్యటానికి వదిలిన చాళ్ళు. కోత పనిలో ఒక మనిషి వాటా; 11. నేత సాగులో దండె దగ్గర నుంచి చివరి దాకా చాపిన పడుగు; విణ. తరచు, అధికం. హరి. ఉ. 9.41.

మునుంలాక రూ.చూ. మునుములాక. వి. నేత పడుగులో దండె దగ్గర దూర్చిన వెదురుబద్ద మునుకొను¹ అ.క్రి. 1. వరనపెట్టు. భాస్క.రా.నం. 470; 2. వాక్యాలంకారంగా కొన్నిచోట్ల ఉపయోగింపబడుతుంది. భాస్క.రా.య. 1449; 3. అతిశయించు. విప్ర. 3.53. మునుమాడు న.క్రి. వరనపెట్టు. బనవ. 6.163. <మునుము + అడు. మునుమార అవ్య.ద్రు. పూర్తిగా. పండి.చ. 1.4.508 ప. <మునుము + అరు¹ + -అ⁷. మునుమిడి క్రి.విణ. చక్కగా, బాగా. మునుమిడు రూ.చూ. మున్నిడు. అ.క్రి. వరనపెట్టు. భార.ద్రోణ. 2.164; న.క్రి. ఎదిరించు, మార్కొను. రం.రా.బాల. 31 ప. 31 పం. <మునుము + ఇడు మునుముకొను అ.క్రి. వరనపెట్టు. భార.గాంధి. 3.447. మునుముచివ్వ రూ. మునుమునివ. వి. నేత పడుగులో దండెకు అవతల దూర్చిన కర్ర. మునుములాక రూ. మునుంలాక, మునుములేక, మునులాక. వి. నేతపడుగులో దండె దగ్గర దూర్చిన వెదురుబద్ద. మునుములేక రూ.చూ. మునుములాక. వి. నేత పడుగులో దండె దగ్గర దూర్చిన వెదురుబద్ద. మునుమునివ రూ.చూ. మునుముచివ్వ. వి. నేత పడుగులో దండెకు అవతల దూర్చిన కర్ర. మునుంపురుగు వి. మొక్కమునుం, అకు కొనలు తినే ఎర్రగొంగళి

పురుగు. మునులాక రూ.చూ. మునుములాక. వి. నేత పడుగులో దండె దగ్గర దూర్చిన వెదురుబద్ద.

మునుంపురుగు చూ. మునుము.

మునులయిల్లు (-ఇల్లు) వి. ఆకుటిల్లు.

మునులాక చూ. మునుము.

మునెంచు చూ. ముని.

మువోకిలి చూ. ముని.

మువ్వు రూ.చూ. మునుక. వి. 1. మునగటం, స్నానం; 2. మునక వేయటం.

మువ్వులుపెట్టు (-పెట్టు) అ.క్రి. మునుగు. మను. 6.112. మున్ను¹ రూ.చూ. మునుకు¹. అ.క్రి. 1. ఎదుటివానికి వినబడకుండా ఉచ్చరించు, గొణుగు. మార్క. 5.127; 2. పలుకు, వచించు. పాండు. 1.6; 3. ప్రతివచన మిచ్చు. మారుపలుకు.

మున్ను² రూ.చూ. మునుకు². వి. సంతాపం.

మున్ను రూ.చూ. మునుగు. అ.క్రి. 1. (జలాదుల్లో) మగ్గు మగు. హర. 4.41; 2. స్నానంచేయు, మునకవేయు. పాండు. 4.196; 3. హర్షమగు; 4. కప్పబడు, చన్న మగు, ఆవృతమగు; 5. నశించు, చెడు; 6. లగ్నమగు, నక్తమగు; 7. అడగు, క్రుంగు; 8. క్రుంకు, అస్తమించు; 9. తీరు, ఉపశమిల్లు; 10. గుచ్చుకొను. నాటు; వి. స్నానం, మునగటం.

ముంత వి. 1. మానిక, కుంచంలో నాలుగో భాగం. నె.గా. C.P. 23. క్రి.శ. 1348; 2. దార్యాది కలశం, చెంబు. ఉ.హరి. 3.48; 3. చట్టి, చిన్నమట్టిపాత్ర; 4. బుడ్డిపై ఉన్న గుమ్మటం లాంటి భాగం; 5. ఒకవిధమైన కంచు చెంబు; 6. ఒక కొలక పాత్ర మూడు శేర్లు; 7. రాత్నం రెండు చక్రాలను వేరుచేసే కొయ్య.

క. ముందె. కూజాలాంటి ఇత్తడి పాత్ర; క. ముంతై. చిన్న పాత్ర, మొంతై. చిన్న మట్టిపాత్ర లేక మట్టిపాత్ర; మ. మొంత, మొంత; కుణ. మూత; కువి. మూంత.

ముంతఖర్జూరము వి. మెత్తగా నానబెట్టిన ఖర్జూరపు పండు. ముంతగజ్జనము వి. ఒకరకం పొద (Echites frutescens). ముంతగూడు వి. గొబ్బగూడు, పచ్చి గోడలో దబ్బు చాచుకోవటానికి చిన్న ముంత నమర్చిన గూడు. ముంతకొట్టి రూ.చూ. ముంతకొట్టి. వి. కలశం, బంగళా కప్పమూలల్లో దోర్లించే మట్టిపాత్ర. ముంతకొట్టి రూ. ముంతకొట్టి. వి. బంగళాకప్ప మూలల్లో దోర్లించే మట్టిపాత్ర. ముంతనీళ్లవేముసుగుబ్రతుకు వి. అతిసంకుచితమైన జీవితం. తాళ్ల. నం. 1ప. 151. ముంతవప్ప వి. చిన్నమట్టిపిడకలో నిప్పువేసి పప్పుమిదను పెట్టి వేడిచేసి అప్పటికప్పటికి అమ్మే వేరుసెనగపప్పు. ముంతపాటునకైన అవ్య.ద్రు. తాగటానికైనా. నిరంకు. 2.123. ముంతపొగ వి. ముంతలో నిప్పువేసి అందులో మిరపకాయలు వేసి పెట్టిన పొగ. ముంతపొగపెట్టు అ.క్రి. పిగాచబాద తొలగటం కోసం ముంతలో వేసిన మిరపకాయల పొగపెట్టు. కక. 2.115. ముంతపోత వి. కుండపోత, కడవలతో కుమ్మరించినట్టు వాన కురిసేతీరు. ముంతబాణం వి. ఒకరకం

చిచ్చుబుడ్డి. ముంతమామిడి వి. 1. అగ్రబీజం, జీడిమామిడి. కృ. శకు. 3.33; 2. మామిడిలో ఒకరకం. త. ముంతిరి. జీడిమామిడి. (Anacardium accidentale), ముంతిరికై; మ. ముంతిరి. ముంతరాయి వి. చిన్న చిన్న మూతులున్న పాత్రల్ని సర్పదానికి ఉపయోగించేరాయి. ముంతరౌతు వి. చిన్న చిన్న మూతులున్న పాత్రల్ని సర్పదానికి ఉపయోగించే రాయి. ముంతలబోసివట్లు అవ్వ. కుంభ వృష్టిగా, ఎక్కువగా అనటం. పాండు. 3.91. ముంతలోవి వి. మూడున్నరశేర్లు బియ్యం ఉడికే మట్టిపాత్ర. ముంతల్రాయి వి. చిన్నచిన్న మూతులున్న పాత్రల్ని సర్పదానికి ఉపయోగించేరాయి. ముంతవాటు వి. ముంతలో వేసి దాచటం. నిరంకు. 2. 123.

ముందట చూ. ముందు.

ముందటివంది చూ. ముందు.

ముందటిపీట చూ. ముందు.

ముందటిేడు చూ. ముందు.

ముందడి వి. 1. దౌర్భాగ్యుడు; 2. దుష్టుడు; 3. అనాథ; 4. లంజె.

ముందడుగువేయ చూ. ముందు.

ముందర రూ. ముందరు. ముందట, ముందటు, ముందలి. వి. ఔ. 1. ఉదత్కరం, ఉత్తరకాలఫలం. భార. ఆది. 6.174; 2. మొదటికాలం, పూర్వం, మునుపు. భార. ఆది. 7.241; 3. ముందు, ముందుభాగం, పురోభాగం, హరి. పూ. 5.150; 4. భవిష్యత్కాలం, ఆగామికాలం. భాస్క. రా. యు. 716; 5. వెనక. నీలా. 1.100.

తు. ముందణ. ప్రాధాన్యం; త. మున్నర్. ముందర; మ. మున్నర్. ఇంతుపుల ముందరిభాగం.

ముందరడుగువెనకపెట్టు (-అడుగువెనకపెట్టు) అ. శ్రీ. వెనుదీయ. అం. భా. 3.105. ముందరదాపులు వి.బ.వ ఆములో కాలేకుండలకు దెబ్బతగలకుండా మొగదాల పొయ్యిల దగ్గర ఆపుగా పెట్టిన ఓటికుండలు. ముందరవెనుకలగు అ.శ్రీ. తలక్రిందులగు. తాళ్ల. సం. 4.49. ముందరిల్లు వి. పెద్దఇళ్ళల్లో మొగదల ఉండే పెద్దహాలు. <ముందర + ఇల్లు.

ముందరిచిరతతాడు చూ. ముందరు.

ముందరిల్లు చూ. ముందర.

ముందరు రూ.చూ. ముందర. వి. ఔ. 1. ఉదత్కరం, ఉత్తరకాలఫలం; 2. మొదటికాలం; 3. ముందు, ముందుభాగం, పురోభాగం; 4. భవిష్యత్కాలం, ఆగామికాలం; 5. వెనక.

ముందరిచిరతతాడు వి. కుచ్చుతాడుకూ మగ్గం నిలుపు పట్టెకూ కట్టిన పక్కదారం.

ముందట రూ.చూ. ముందర. వి. ఔ. 1. ముందుకాలం, పూర్వకాలం. భార. ఆది. 6.195; 2. ఎదుటిప్రదేశం. కు. సం. 8.16; 3. మొదటికాలం. భార. విరా. 3.126; శ్రీ. విణ. ద్రు. మొదట. భార. ఆది. 7.117.

ముందటికొళ్లకుబందములువేయ చూ. ముందటు.

ముందటిమాను చూ. ముందటు.

ముందటు రూ.చూ. ముందర. వి. ఔ. 1. ముందుకాలం పూర్వకాలం. కు. సం. 2.12; 2. ఎదుటిప్రదేశం. కు. సం. 8.16; 3. మొదటికాలం.

ముందటికొళ్లకుబందములువేయ అ. శ్రీ. రాదోయేదానికి అడ్డుచెప్ప. <ముందటు + -ఇ + కొళ్లకు - బందములు వేయ. ముందటిమాను వి. అరిణ (తాటిదోసె) నిలపటం కోసం అడ్డంగా కట్టబడిన మాను. <ముందటు + -ఇ + మాను.

ముందలి రూ.చూ. ముందర. వి. 1. క్రమం; 2. ముందు. ముందాడి చూ. ముందు.

ముందిడుకొను చూ. ముందు.

ముందు వి. ఔ. 1. పూర్వకాలం. భార. విరా. 3.62; 2. ముంగల, నమ్ముఖం. భార. విరా. 4.7; 3. పురోభాగం. భార. ద్రోణ. 4.94; 4. ఆగామికాలం, భవిష్యత్కాలం. భాగ. 10ఉ. 481; 5. ఉదర్కం, ఉత్తరకాలఫలం. నీలి. 43.

క. మున్దు. అగ్రభాగం; త. ముంతు. ప్రారంభం, ప్రాచీనత, ప్రాధాన్యం.

ముందట అవ్వ. ద్రు. ఎదుట. ముందటివంది వి. అది వరాహం. అచ్చ. భా. 3.45. ముందటిపీట వి. ఆసుల్లో మొదటిపీట. ముందటిేడు వి. కడచిన సంవత్సరానికి ముందు సంవత్సరం. వరారి. వేమ. 1.169. <ముందు + -ఇ + - +, ఎడు. ముందడుగువేయ అ. శ్రీ. ఉవ్విళ్ళూరు. ధర్మజ. 25.2. <ముందు + అడుగు + వేయ. ముందాడి రూ. ముందోడి. వి. మొదలు. ముందిడుకొను స.శ్రీ. పురస్కరించు. <ముందు + ఇడుకొను. ముందుకలుపు రూ. ముందుగల్పు. వి. తొలికలుపు, నాడుమడిలో తీసేకలుపు, మొక్క నాటుకొన్న తరవాత తీసే మొదటికలుపు. ముందుకువచ్చు అ.శ్రీ. 1. అభివృద్ధికి వచ్చు; 2. అన్న పానాదులకు వీలుకలుగు; 3. గర్భిణియగు. ముందుకొను అ.శ్రీ. 1. వ్యాపించు. ఉ.రా. 8.168; 2. ముందగు. ముందుకొయ్య వి. తలపీటకు ఉండేకొయ్య. ముందుగల్పు (కల్పు) రూ.చూ. ముందుకలుపు. వి. మలికలుపు, వైరు పొట్ట కరుక్కు వచ్చినప్పుడు తీసేకలుపు. ముందుచివ్వ రూ. ముందుసివ. వి. మగ్గం దండెదగ్గర నేతపడుగులో దూర్చిన చువ్వ. ముందుచూపు వి. దూరదృష్టి. ముందువడు అ.శ్రీ. ముందగు, మునుకొను. ముందుబిల్లి వి. ఆనుపీటల్లో మొదటిపీట. ముందువెనుకలు వి.బ.వ. ముందూ వెనుకా భాగాలు. ముందుసివ రూ.చూ. ముందుచివ్వ. వి. మగ్గం దండెదగ్గర నేతపడుగులో దూర్చిన చువ్వ. ముందేరు వి. దున్నుకున్న నాగళ్ళ వరుసలో మొదటిమడత. <ముందు + ఎరు. ముందోడి రూ.చూ. ముందాడి. వి. మొదలు.

ముందేరు చూ. ముందు.

ముందోడి చూ. ముందు.

మున్న రూ.చూ. మన్నె. వి. నముద్రతీరంలో పెరిగి వచ్చని పాలుపూసే మొక్క (Crotalaria laburnifolia). మున్నటియట్ల చూ. మున్ను.

మన్నడి చూ. మున్ను.
 మన్నమర్పు చూ. మున్ను.
 మన్నరక చూ. మున్ను.
 మన్నరిక చూ. మున్ను.
 మన్నాటికాకర వి. రేత ఎరుపురంగు కలప కలిగి కొండల్లో
 పెరిగే చెట్టు (Melia composita).
 మన్నాడి చూ. మున్ను.
 మన్నాడు చూ. మున్ను.
 మున్నిటిజన్మము చూ. మున్ను.
 మున్నటివెనకలు చూ. మున్ను.
 మున్నిడు చూ. మున్ను.
 మున్నీటికవ్వె చూ. మున్నీరు.
 మున్నీటిగరిత చూ. మున్నీరు.
 మున్నీటిగొరు చూ. మున్నీరు.
 మున్నీటిచూలి చూ. మున్నీరు.
 మున్నీటివడిమివాడు చూ. మున్నీరు.
 మునీటివట్టి చూ. మున్నీరు.
 మున్నీటిమొలనూలిమగువ చూ. మున్నీరు.
 మున్నీటిమొలనూలిమగువచూలి చూ. మున్నీరు.
 మున్నీటియగ్గి చూ. మున్నీరు.
 మున్నీటిరాచూలి చూ. మున్నీరు.
 మున్నీటిరాడి చూ. మున్నీరు.
 మున్నీరు వి. ఓ. అనా. మొదటిసీరు, నముద్రం. భార.
 ఆరణ్య. 3.46.

క. మున్నీర్. నముద్రం; త. మున్నీర్. నముద్రం.
 భూమియొక్క స్పృశి, రక్షణలయం లక్షణాలుగా గలది, నది,
 వర్షం, ఈట అనే మూడు రకాల సీరు.

<మూ.ద.రా. *మున్నీర్.

మున్నీటికవ్వె వి. లక్ష్మి. రాజవా. 1.4. <మున్నీరు +
 ఇ³- + కవ్వె. మున్నీటిగరిత వి. నముద్రుని ఇల్లాలు, గంగ.
 ఉ.హరి. 2.144. <మున్నీరు + -ఇ³- + గరిత. మున్నీటి
 గొరు వి. ఐరావతం. <మున్నీరు + -ఇ³- + గొరు. మున్నీటి
 చూలి వి. 1. క్షీరసాగరకన్య; 2. కథలికొడుకు, చంద్రుడు.
 <మున్నీరు + -ఇ³- + చూలు + -ఇ³. మున్నీటివడిమి
 వాడు వి. 1. విష్ణువు; 2. నముద్రంమధ్యలో ఉన్న
 వాడు. <మున్నీరు + -ఇ³- + నడిమి + వాడు. మున్నీటి
 వట్టి వి. 1. సాగరకన్యక, లక్ష్మి; 2. సాగర వక్త్రుడు,
 చంద్రుడు. సాంబ. దేవ. 10. <మున్నీరు + -ఇ³- +
 పట్టి. మున్నీటిమొలనూలిమగువ నముద్రరశన, భూకాంత.
 <మున్నీరు + -ఇ³ + మొలనూలు + -ఇ³- + మగువ.
 మున్నీటిమొలనూలిమగువచూలి(-చూలు + ఇ³) వి. భూవక్త్ర.
 సీత. ఉ. రా. 6.19. మున్నీటియగ్గి వి. బడబానలం.
 <మున్నీరు + -ఇ³- + అగ్గి. మున్నీటిరాచూలి వి. 1.
 చంద్రుడు. ఆం.భా. 1.37; 2. క్షీరసాగరకన్య, లక్ష్మి.
 <మున్నీరు + -ఇ³- + రా(చ) + చూలు + -ఇ³. మున్నీటి
 రాడి వి. నముద్రకాంత, గంగ.యయా. 2.47. <మున్నీరు
 + -ఇ³- + రాడి.

మున్ను రూ. మున్, ముని, మును. వి. ఓ. 1. ముందు.

పూర్వం. భార.ఆది. 2.8; 2. తొలి. మొదలు. భార.విభా.
 4.248; 3. పూర్వజన్మం. భార.భీష్మ. 1.197; వి. 1.
 ముందువాడు, అగ్రేనరుడు, ముందున్నది. భార.భీష్మ.
 1.134; 2. తొలుతటిది, తొలిజన్మంలోనిది. పృథోధ.
 4.27.

క. మున్. ముందున్నది, ఎదుటఉన్నది, ముంచ.
 ముందున్న వ్యక్తి. నాయకుడు, మున్న, ముచ్చెమ్,
 మున్నల్. ముందు; కొద. మిన్న. ఎదుట; తు.
 ముండన. ముందు, మొదటిది; త. మున్. ముందు,
 పూర్వం. మున్నె. ముందు, ఎదురు, ముత్తె. ముందు,
 ఎదురు, ముంతి. పూర్వం, మున్ను; మ. మున్,
 మున్నమ్, మొట్టమొదటి, ముందు, ముంపిల్. ముందు.
 ఎదురు; కో. మున్-, ము-. ముందు; తా. ముద్క.
 ముందు, ఎదురు, వచ్చే ఏడాది; గోం. మున్నె. పూర్వం,
 ముందు; పర్తి. మునవంద. ముందువేలు, మున్ని.
 పూర్వం, ముందు; కొలా. ముత్. పూర్వం, మునుపు,
 ముత్తసల్. వచ్చే ఏడాది; నా. ముంద్. పూర్వం; గ.
 ముందేల్. ముందు; కురు. ముంద్ర, ముంద్. మొదటి,
 పూర్వం, మునుపు; మాల్తా. ముంది. పూర్వం, మునుపు;
 ట్యా. మున్. ముందు భాగం, ఎదుట; పో. చూ. త.
 ముతల్.

<మూ.రా. *మున్.

మున్నటియట్ల అన్య. ఎప్పటిలాగ. <మున్ను + -ఇ³-
 + అట్లు + -అ³. మన్నడి క్రి.విణ. ముందుగా. రం.రా.
 అయోధ్యా. 129 పు. 16 పం.; విణ. అగ్రేనరుడు. కృ.
 శకు. 3.56; త. అటి. అడుగు. <మున్ను + త. అటి.
 మున్నమర్పు అ.క్రి. ముందుపెట్టు, అడుగుపెట్టు, అందరి
 ముందూ దూషించు. పండి.చ. 3.214 పు. <మున్ను +
 అమర్పు. మున్నరక వి. 1. ధైర్యం. కుత్స. 4.71; 2.
 కృష్ణస్థితి. విజయ 3.143; 3. తొలిదుక్కి. ఆం.భా. 2.233.
 <మున్ను + అరక. మున్నరిక వి. ప్రస్తావన (ముందు
 మాట). నీలా. 2.101. మన్నాడి క్రి.విణ. ముందుగా.
 భార.అశ్వ. 2.152. కావ్యా. చూ. 3.41. త. ముణ్ణాడి.
 మన్నాడు అ.క్రి. ముందుపోవు. హర. 9.41. <మున్ను
 + అడు. మున్నిటిజన్మము వి. పూర్వజన్మం. తాళ్ల. నం.
 5.236. సం. జిన్నన్. షట్టుక. <మున్ను + -ఇ³ + సం.
 జన్మన్ + -ము. మున్నిటివెనకలు వి. బ.వ. పూర్వాపరాలు.
 తాళ్ల.నం. 17.368. <మున్ను + -ఇ³- + వెనక + -లు.
 మున్నిడు అ.క్రి. లోగొను. న.క్రి. వశపరచు. <మున్ను +
 ఇడు. మున్నుపు వి. పూర్వం. పరమ. 2.1133. మున్నెరిక
 రూ.చూ. మున్నెటిక. వి. వలకాక, విరహతాపం. మున్నెటిక
 రూ. మున్నెరిక. వి. పూర్వానురాగం, పూర్వానురాగంవలన
 కలిగిన సంతానం. రసిక. 3.87. నీలా. 2.101. <మున్ను
 + ఎటుక. మున్నెటికము వి. గడుసుదనం. <మున్ను +
 ఎటుక. మున్నేడు రూ.చూ. మునియేడు. వి. నిరుడికి
 తొలియేడు. <మున్ను + ఎడు. మున్నొరగు వి. ఒరుగు
 దిండు. పాండు. 3.160. <మున్ను + ఒరగు.

మహర్షులు చూ. మూ-.

మున్నులు చూ. మూ--.

మున్నులు చూ. మూ--.

మున్నెరిక చూ. మున్ను.

మున్నెటిక చూ. మున్ను.

మున్నెటికము చూ. మున్ను.

మున్నేడు చూ. మున్ను.

మున్నోరగు చూ. మున్ను.

మున్ను రూ. మునుపు². విణ. 1. తొల్లిటిది, పూర్వపుది, పండి.

చ. 2.169 పు.; 2. దట్టమైంది, సాంద్యమైంది. వి. 1.

పూర్వం, ముందు; 2. మొదలు, ప్రారంభం.

త. మున్ను.

మున్నిడు చూ. మున్ను.

మున్ను రూ.చూ. మునుము. వి. 1. తరచుదనం. విష్ణువు.

పూ. 3; 2. ఎదురు; 3. వరోదాగం, ఎదుటిచోటు;

4. సేనాముఖం; 5. వస్తునమూహం; 6. వార్ధక్యం,

ముదిమి; 7. కోసేపైరుకు ముందున్న పైరు; విణ.

తరచు, అధికం.

మున్నిడు రూ. మునుమిడి. అ.క్రి. వరసపెట్టు. కు.నం.

1.94; స.క్రి. ఎదిరించు, మార్కొను. < మున్ను + ఇడు.

మున్ని రూ.చూ. మునిషి. వి. 1. లేఖకుడు; 2. బాప నేర్పే
ఉపాధ్యాయుడు.

మున్నీ రూ.చూ. మునిషి. వి. 1. లేఖకుడు; 2. బాప నేర్పే
ఉపాధ్యాయుడు.

మున్న రూ.చూ. మునన. వి. సిడెకు గడకట్టేవైపునున్న భాగం,
సిడె ముందుభాగం.

మున్నిపు రూ.చూ. ముననబు. వి. 1. గ్రామాధికారి, అధ్య
క్షుడు; 2. న్యాయాధికారి.

మున్సపు రూ.చూ. ముననబు. వి. గ్రామ న్యాయాధికారి,
గ్రామముననబు.

మున్సీపు రూ.చూ. ముననబు. వి. గ్రామ న్యాయాధికారి,
గ్రామముననబు.

మున్సీబు రూ.చూ. ముననబు. వి. గ్రామ న్యాయాధిపతి
గ్రామముననబు.

ముప్తి వి. న్యాయాధికారి.

హిం. ఉ. అర. ముప్తి. న్యాయం చెప్పేవాడు, టర్కి

తెగలలో ప్రధాన న్యాయాధికారి.

త. ముప్తి, మూప్తి.

< ఉ. ముప్తి.

మువ్వక్కజెముడు చూ. మూ--.

మువ్వటిలు రూ. మువ్వటిల్లు. అ.క్రి. కాగి కొంచెం చల్లారు,
కవోష్టమగు. సిం.ద్వా. 3.42.

మువ్వటిల్లు రూ. చూ. మువ్వటిలు. అ. క్రి. కాగి కొంచెం
చల్లారు, కవోష్టమగు.

మువ్వటికమ్మి చూ. మూ--.

మువ్వండు చూ. మూ--.

మువ్వదార్గురు చూ. మూ--.

మువ్వదాటు చూ. మూ--.

మువ్వదాటుగురు చూ. మూ--.

మువ్వది చూ. మూ--.

మువ్వదితివ్వలుపెట్టు చూ. మూ--.

మువ్వదిపాటి చూ. మూ--.

మువ్వదియాటుగురు చూ. మూ--.

మువ్వదియాతేండ్లది చూ. మూ--.

మువ్వదిరెంటిగుంపు చూ. మూ .

మువ్వదిరెండాయేధములు చూ. మూ--.

మువ్వదిరెండువేళలు చూ. మూ--.

మువ్వదివాట చూ. మూ--.

మువ్వందుము చూ. మూ--.

మువ్వన్నం చూ. మూ--.

మువ్వయి చూ. మూ--.

మువ్వరువువేల చూ. మూ--.

మువ్వర్లు వి. చితా ఆవర్ణాలు లేని వరస పద్దుల పొత్తం.

హిం. ఉ. పుల్ల. పద్దు.

మువ్వర్లువేల చూ. మూ--.

ముప్పాతిక చూ. మూ--.

ముప్పాపు చూ. మూ--.

ముప్పాపులా చూ. మూ--.

ముప్పి రూ.చూ. ముప్ప. వి. 1. ఆపద; 2. ముదిమి;

3. మోసం; 4. దురదృష్టం.

ముప్పిడి¹ చూ. మూ--.

ముప్పిడి² చూ. ముంపు. వి. నీటివరద.

ముప్పిర చూ. మూ--.

ముప్పిరి చూ. మూ--.

ముప్పిరిగొను చూ. మూ--.

ముప్పిరిగొల్పు చూ. మూ--.

ముప్పిరిచేప చూ. మూ--.

ముప్పిరివడు చూ. మూ--.

ముప్పిరివడ్డి చూ. మూ--.

మువ్వ రూ. ముప్పి, ముప్ప. వి. 1. హాని, చేటు, ఆపద.

భార.విరా. 1.125; 2. ముదిమి, వార్ధక్యం. హరి.పూ.

7.42; 3. దురదృష్టం; 4. మోసం.

కు. ముప్ప. ముదిమి అయిన, వార్ధక్యం, దురదృష్టం,

నాశం, త. మూ(-ప్పి-, -త్త-). ముదునరి అగు,

ముదిమి; మ. మూప్ప. వార్ధక్యం, జ్యేష్ఠత.

మువ్వకోడె వి. ప్రాయంలో ఉన్న కోడె. మువ్వతివ్వలు

పెట్టు అ.క్రి. నానా కష్టాలు పెట్టు. మువ్వవకగు స.క్రి.

కష్టకాలంలో పనికివచ్చు. రామాధ్యు. 7.119. మువ్వవ

కండు స.క్రి. కష్టకాలంలో పనికివచ్చు. మువ్వమాడు

అ.క్రి. కీడుకలుగు.

మువ్వరి చూ. మూ--.

మువ్వరిఅతుకు చూ. మూ--.

మువ్వరిగొను చూ. మూ--.

మువ్వరిగొల్పు చూ. మూ--.

మువ్వరిజొన్న చూ. మూ--.

మువ్వరిదారం చూ. మూ--.

మువ్వరినద చూ. మూ-.

మువ్వరుటాలు చూ. మూ-.

మువ్వరుట చూ. మూ-.

మువ్వె చూ. మువ్వ. వి. 1. వ్యాదుడు, బోయ ; 2. కోయ వాడు.

మువ్వెట్టు చూ. మూ-.

మువ్వెట్టువెట్టు చూ. మూ-.

మువ్వెటకమ్మి చూ. మూ-.

మువ్వెటపేరు చూ. మూ-.

మువ్వెట¹ చూ. మూ-.

మువ్వెట² చూ. మూ-.

మువ్వెటలాడు చూ. మూ-.

మువ్వె చూ. మూ-.

ముప్పొం చూ. మూ-.

ముప్పొంగు చూ. మూ-.

ముప్పొత్తులు చూ. మూ-.

ముప్పొద్దులు చూ. మూ-.

ముప్పొకలబోవ చూ. మూ-.

ముప్పొకలాడు చూ. మూ-.

ముప్పొకలు చూ. మూ-.

ముప్పొగు చూ. మూ-.

ముప్పొద్దు చూ. మూ-.

ముప్పొళ్లు చూ. మూ-.

ముప్పనల్ రూ. మువన, మొప్పనల్. వి. ప్రత్యేకమైన. వి. పల్లెటూరు.

హిం. ముప్పనల్. వివరమైన, పట్టణంలో ఒకపేట ; ఉ.ఆర. ముప్పనల్. ప్రత్యేకమైన, నిండా. తగిన వివరమైన, వేరుగా, ప్రత్యేకంగా, సంఘాత్రిగా, విస్తారంగా ;

త. మొప్పనల్.

< ఉ. ముప్పనల్.

ముప్ప రూ. ముప్పల్. అవ్య. శ్రమలేక, తేరగా.

హిం. ముప్పల్. వ్యర్థం, నష్టం, శ్రమింపకయే ; ఉ. ముప్పల్. ఖర్చు లేక వ్యర్థం, నిరుపయోగం, నష్టం ; పార. ముప్పల్. తేరగా, శ్రమలేక.

< ఉ. ముప్పల్.

ముప్పల్ రూ.చూ. ముప్ప. అవ్య. తేరగా.

ముబాదల రూ.చూ. ముబాదలా. వి. నిర్ణయించిన కూలికంటె నేతపని వాడికి చెట్టి అదనంగా ఇచ్చిన రొక్కం.

ముబాదలా రూ. ముబాదల. వి. 1. మార్పు ; 2. నిర్ణయించిన కూలికంటె నేతపనివాడికి చెట్టి అదనంగా ఇచ్చిన రొక్కం.

హిం. ఉ.పార. ముబాద్లా. మార్పు, ఇచ్చి పుచ్చు కోవటం ; ఆర. ముబాదలత్.

< ఉ. ముబాద్లా.

ముబ్బడి చూ. మూ-.

ముబ్బడించు చూ. మూ-.

ముబ్బగమంచు చూ. మూ-.

ముబ్బాములు చూ. మూ-.

ముబ్బానవార్లము చూ. మూ-.

ముబ్బె వి. పక్కపిరుదు.

ముబ్బేడ చూ. మూ-.

ముభావము వి. తెలియని ; వి. అయిష్టాన్ని తెలియజేస్తూ మాట్లాడకుండా ఉండటం.

నం. ముఖి-. ముఖం, భావ-. అభిప్రాయం ; హిం. ముహ్.

< హిం. ముహ్ + నం. భావ- + -ము.

ముభావముగానుండు ఆ.క్రి. మాట్లాడకుండా ఉండు.

ముంపించు చూ. ముంచు¹.

ముంపిరి చూ. ముంచు¹.

ముంపు చూ. ముంచు¹.

ముంపుగొను చూ. ముంచు¹.

ముమ్మడి చూ. మూ-.

ముమ్మడిగొను చూ. మూ-.

ముమ్మడించు చూ. మూ-.

ముమ్మడివలుమడివాసి చూ. మూ-.

ముమ్మడుగు చూ. మూ-.

ముమ్మనుమడు రూ.చూ. మునిమనుమడు. వి. మనుమని కొడుకు.

ముమ్మరమగు చూ. ముమ్మరము.

ముమ్మరము వి. అధికం, మిక్కుటం, తీవ్రం. భాగ. 10 హ. 1214 ; వి. సాంద్రత, చిక్కన, తరచు. యయా. 4.13.

త. ముమ్మరమ్. తీవ్రత, ఉద్రిక్తత.

ముమ్మరమగు ఆ.క్రి. 1. దట్టమగు ; 2. హెచ్చగు. <

ముమ్మరము + అగు. ముమ్మరముగా క్రి. వి. ద్రు. మిక్కిలి అతిశయంగా, ఉగ్రంగా. ముమ్మరించు ఆ.క్రి. అతిశయించు. తపతి. 3.24. < ముమ్మరము + -ఇంచు³.

ముమ్మరించు చూ. ముమ్మరము.

ముమ్మలు చూ. మూ-.

ముమ్మాడు చూ. మూ-.

ముమ్మాయి వి. కంకిపొట్టు వదలని జొన్నగింజలు.

ముమ్మారు చూ. మూ-.

ముమ్మాలు చూ. మూ-.

ముమ్మాటె అవ్య. ఆశ్చర్య ప్రకంసాదుల్ని తెలిపే పదం. శా. 5.29.

ముమ్మావములు చూ. మూ-.

ముమ్మాడు చూ. మూ-.

ముమ్మారి చూ. మూ-.

ముమ్మారటా చూ. మూ-.

ముమ్మొంగి వి. దీప్తవిశేషం, ఒకానొక దీవి. శుక. 3.8.

ముమ్మోవ చూ. మూ-.

ముమ్మోనకత్తి చూ. మూ-.

ముమ్మోనకత్తిజోడు చూ. మూ-.

ముమ్మోనకైదువు చూ. మూ-.

ముమ్మోనయడిదంపుసామి చూ. మూ-.

ముమ్మోనయలుగుమేటి చూ. మూ-.

ముమ్మోనవాలు చూ. మూ-.

ముమ్మినవాలుదంట చూ.మూ.-.

ముమ్మినవాలుదాలుపు చూ.మూ.-.

ముమ్మినవాలుదాలు చూ.మూ.-.

ముమ్మినవార్లంట చూ. మూ.-.

ముమ్మొట్టు చూ.మూ.-.

ముయి చూ. మూయు. ని. మూత. తాళ్ల.నం. 14.270.

ముయిసేద్యం రూ.చూ. మొగుసేద్యం. వి. ఉమ్మడిసేద్యం.

చిన్నరైతులు కొంతమంది కలిసిచేసే సేద్యం.

ముయ్యగ్గి చూ. మూ.-

ముయ్యంచు చూ. మూ.-.

ముయ్యంచుతుంగ చూ. మూ.-.

ముయ్యడ చూ. మూ.-.

ముయ్యనికుట్టు చూ. మూ.-.

ముయ్యందము చూ. మూ.-.

ముయ్యబట్టు చూ. మూయు.

ముయ్యలి చూ. మూ.-.

ముయ్యలికుట్టు చూ. మూ.-.

ముయ్యలు చూ. మూయు. వి.బ.న. 1. బంధువులు మిత్రులు
వివాహాది శుభకార్యాల్లో కొంతపైకం కొన్నివస్తువులు కట్టు
రూపంగ చదివించినవి ; 2. బహుమతులు.

ముయ్యకుపొన్న చూ. మూ.-.

ముయ్యకుబొన్న చూ. మూ.-.

ముయ్యలు చూ. మూ.-.

ముయ్యి వి. 1. చదివింపు, వధూవరులకు వివాహ సమయంలో
బంధు మిత్రులు ఇచ్చే బహుమతులు, కానుకలు మొ.వి ;
2. పొత్తుల సేద్యం.

ముయ్యిముయ్యి వి. బదులుకు బదులు.

ముయ్యడు చూ. మూ.-.

ముయ్య రూ.చూ. మూయు. స.క్రి. కప్ప. తాళ్ల.నం. 12.327.

ముయ్యబట్టు స.క్రి. సలపతో వాట అడుగు బాగాన్ని
మూయగొట్టు.

ముయ్యూరు చూ. మూ.-.

ముయ్యెర¹ చూ. మూ.-.

ముయ్యెర² వి. 1. ఉదర ; 2. బహుమతి.

ముయ్యెరవెట్టు(-వెట్టు) అ.క్రి. 1. ఎలుకలు పందికొక్కు
లను పొగపెట్టి చంపు ; 2. చీకటిలోఉంచు.

ముయ్యెలగుట్ట చూ.మూ.-.

ముయ్యేడు చూ.మూ.-.

ముయ్యేరు చూ.మూ.-.

ముయ్యేలు చూ.మూ.-.

మురక వి. 1. నగం, సంకటి ముద్దలో నగం, రొట్టెలో నగం ;
2. చక్కలాల ముక్కలు, పొలుకు ; 3. నేల, పొలం.

మురకటము వి. విముఖతతో ముఖం పక్కకి తిప్పకోవటం.

మురకటించు రూ.చూ. ముఖకటించు. స.క్రి. తిప్ప ;

అ.క్రి. (నడిచేటప్పుడు) చలించు, కదలు, ఊగాడు.

మురకటించు చూ. మురకటము.

మురకము చూ. ముద్వ². వి. 1. నిక్కు, ఉద్ధతి ; 2. నేల,
పొలం ; 3. నగం.

మురగబెట్టు చూ. మురుగు².

మురగేయు చూ. మురుగు².

మురటి వి. తోక. ఆం. పదా. 5,7.

మురడించు అ.క్రి. అతిశయించు, పెంపెక్కు. నవనాథ.
1.52 పు. 20 పం.

మురదంగికుండ రూ.చూ. మృదంగంకుండ.వి. మద్దెలకు వాడే
కుండ.

మురదండమేఘం వి. సూర్యుడు కనబడకుండా ఆవరించినమబ్బు.

మురదారుసింగు వి. కంకుషం, వృక్షవిశేషం.

హిం. ముర్దార్. శ్రీకృష్ణుడు.

మురబ్బ రూ. మురబ్బా, మురబ్బి. వి. 1. పెంకితనం ; 2.
అల్లంమురబ్బా అనే లేహ్యం ; 3. ఊరగాయ.

హిం. మురబ్బా. కిచ్చిరి పళ్ళతో చేసిన ఒకవిధమైన
మిఠాయి ; ఉ.అర. మురబ్బా. నిలవఉంచబడింది, మిఠాయి.
త. మురప్పా.

< ఉ. మురబ్బా.

మురబ్బా రూ.చూ. మురబ్బ. వి. 1. పెంకితనం ; 2. అల్లం
మురబ్బా అనే లేహ్యం, పళ్ళ మొ. వాటిల్లో చక్కెర మొ.
వాటిని వేసి చెడకుండా తయారుచేసిన పదార్థం.

మురబ్బి రూ.చూ. మురబ్బ. వి. 1. పెంకితనం ; 2. అల్లం
మురబ్బా అనే లేహ్యం ; 3. పొగరుమోతుతనం.

మురము వి. అందుగు, చిల్ల, వృక్షవిశేషం.

సం. మురా. గంధద్రవ్య విశేషం.

మురముర వి. 1. మూలగటంలో అయ్యే ద్వనికీ అనుకరణం.
దాన్య.రా.య. 1449 ; 2. మెరవటంలో అయ్యే ద్వనికీ
అనుకరణం. నమిర. 6.169 ; 3. ఆణగటంలో అయ్యే
ద్వనికీ అనుకరణం.

మురమురమను(-అను) స.క్రి. కోపవికారం చూపు.
మురమురలాడు స.క్రి. కోపవికారాన్నిచూపు. < మురముర
+-లు+అడు.

మురమురాలు వి.బ.న. వేచిన ఉప్పుడుబియ్యం.

మురళించు రూ. మురళించు. స.క్రి. 1. తిరస్కరించు.
గౌ.హరి.పూ. 666 పం ; 2. (బట్టలు) నీరు పోయేటట్లు
పిడుచు. శ్రీరం.మా. 10.32 ; 3. అదుము, నొక్కు.
ప్రబంధ. 78.

మురాటి చూ. మరాటి. వి. ఉదజ హరితామ్లం
(Hydrochloric acid).

మురాదొల్ల వి. సువాసనగల ఒకరకం దాన్యవిశేషం.

మురామాంసి వి. సుగంధద్రవ్య విశేషం.

మురాయించు రూ. మొరాయించు, మొరాయించు. అ.క్రి.
అతిశయించు. హర. 4.89.

త. ముఱి. దుఃఖం.

మురాయింపు రూ. మొరాయింపు. వి. బుకాయింపు,
మొరాయింపు.

మురాయింపు చూ. మురాయించు.

మురాళము వి. దిగదుడుపు, మురళించటం.

మురళించు రూ.చూ. మురళించు. స.క్రి. దిగదుడుచు.

మురళింత వి. దిగదుడుపు, మురళింపు వి. దిగదుడుపు.

మూలాంశ చూ. మూలాశము.

మూలాంత చూ. మూలాశము.

మూలాంశ చూ. మూలాశము.

మూరి¹ రూ.చూ. ముటి. వి. 1. కండకావరం, గర్వం. అచ్చ.రా.కిష్కిం. 32; 2. నడకలోని కులుకు.

మూరికాడు వి. గర్విష్టి. నిర్వ.రా. 6.127.

మూరి² రూ.చూ. మురియ. వి. 1. చిన్న ముక్క, గుద్దలో నగం; 2. పత్తి రాట్నం నిలుపుల మధ్య రూళ్ళకర్ర మాదిరిగా ఉండే కట్టె.

మూరికొను న.క్రి. ఖండించు. ఉ.రా. 6.10. మూరిబొంత వి. 1. ఒకరకం చేప; 2. మొనలి. త. మురి. పొట్టిచేప. మూరిమూరి క్రి.విణ. కొంచెం, చాలా కొంచెం. మూరిమూరి చీకటి వి. కొంచెం చీకటి, చీజీకటి. మూరిమొండెము వి. చిన్న మొండెం.

మూరి³ రూ.చూ. పురి. వి. రాడు పేనటంలో తప్పే మెలిక.

మూరికి రూ. చూ. ముటికి. వి. మాలిన్యం; విణ. మలినమైన.

మూరికివపుడు వి. పీతిచవుడు, పసుపురంగులో ఉండే ఒకరకం చవిటినేల. మూరికితుమ్మ రూ. మురికితుమ్మ. వి. ముళ్ళు కలిగిన ఒకరకం నుగంద ద్రవ్యాన్నిచ్చే నువానన గల పూలు పూసే ముళ్ళుగల చెట్టు. మూరికితెవులు వి. తొన్న, చెరుకు మొ. పైర్ల కణుపుల దగ్గర మొక్క విరిగి పైరు కూలబడిపోయే తెగులు. మూరికిదుంప వి. కనివతీగ (Stemona minor). మూరికిదొమ్మ వి. నోటి వెంబడి చొంగ కాకే దొమ్మ. మూరికిమల్లె రూ. మురిమల్లె. వి. లేత పసుపురంగు గల మెత్తని కలప నిచ్చే చెట్టు (Ola scandens). మూరిక్కాలవ రూ.చూ. ముటికాలువ. వి. 1. మురుగునీళ్ళు పోయే దారి; 2. పంటచేల నుంచి నీరు పోయే కాలవ.

మూరిక్కాలవ చూ. మురికి.

మూరించు రూ.చూ. మురియించు. న.క్రి. తిప్ప. వేంక.పంచ. 3.158.

మూరిడిగొలును వి. హస్తభూషా విశేషం, ముంజేతికి రరించే బంగారు మెలిక గొలును. రసిక. 1.75.

మూరివము చూ. మురియు¹.

మూరిపి విణ. వక్రమైంది. కు.నం. 6.37.

త. మురిప్పు. పగలటం.

మూరిపించు చూ. మురియు¹.

మూరిపెము చూ. మురియు¹.

మూరిమల్లె రూ.చూ. మురికిమల్లె. వి. లేత పసుపురంగు గల మెత్తని కలప నిచ్చే చెట్టు.

మూరియ చూ. మురియు².

మూరియబడు చూ. మురియు¹.

మూరియించు చూ. మురియు¹.

మూరియు¹ రూ. ముటియు¹. అ.క్రి. 1. ఒప్పు, ప్రకాశించు. కు.నం. 11.131; 2. గర్వించు, బనవ. 7.698 పం.; 3. నడిచేటప్పుడు కులుకు, కులుకు. భార.కర్ణ. 2.66; 4. తిరుగుడుపడు, తిరుగు. శృం.నై. 2.99; 5. సంకోషించు, సంకోషంతో ఉప్పొంగు.

క. ముఱుకు, మురుక్కు, ముక్కు. గర్వం, అతిశయం; కొడ. మురి. అగౌరవపరచు; తు. ముర్రావ, ముర్రావ. గర్వం, అతిశయం, పొగరు, మూర్ఖత్వం; త. మురుక్కు (మురుక్కి-). గర్వించు, అంగీకరించకపోవు, కోపించు, మురిప్పు. గర్వం, కర్కశత్వం, ముఱుక్కు, ముఱుకు. గర్వించు; మ. మురుకుక. దిరుసెక్కు, గట్టిపడు; కో. మురుకక. తిరస్కరించు; తా. ముఱ్. కోపించు, దుఃఖించు.

మూరిపము రూ. మూరిపెము, మురుపు¹. వి. 1. విలాసం, చక్కదనం, సౌందర్యం. కు. నం. 8.101; హరి. 1.57; 2. నడకలోని కులుకు. శృం. నై. 2.56; 3. శృంగార గర్వం. భాగ. 10 పూ. 1171; 4. సంకోషం. చంద్రభా. 2.79; 5. గర్వం. విణ. 1. విలాసంగలది, చక్కదనంగలది. విక్ర. 6.44; 2. కులుకుగలది. మను. 6.30. మూరిపించు న.క్రి. 1. ఆశపెట్టు; 2. తిప్ప. <మురియు¹ + -ఇంచు¹. మూరిపెము రూ.చూ. మూరిపము. వి. 1. నడకలోని కులుకు. శృం. నై. 2.56; 2. సంకోషం. పల్నా.ప. 47; 3. చక్కదనం. పల్నా.ప. 72; 4. శృంగారగర్వం. శ్రీ.శృం. 23; 5. విలాసం; 6. గర్వం; విణ. 1. కులుకుగలది; 2. విలాసంగలది, చక్కదనం కలది. మూరియబడు అ.క్రి. అతిశయించు. నార.పంచ. 1.174. <మురియు¹ + -అ¹ + పడు. మూరియించు రూ. మూరించు. న.క్రి. 1. మూరియచేయు, తిప్ప. భార.సౌప్తి. 1.16; 2. మూరియచేయు, సంకోష పర్చు. కృ.శకు. 3.113. క. మురి. మూరితిప్ప, మూరిపు. తిప్ప, మురుచు, తిప్ప, మూరితిప్ప, మూరుక్కు. అహంభావం, తలతిరుగుడు. <మురియు¹ + -ఇంచు¹. మూరిపివడు అ.క్రి. 1. విచ్చిపోవు. హర. 3.92; 2. సంకోషపడు. <మురియు¹ + -ఇ¹³ + పడు.

మూరియు² చూ. ముటియు². అ.క్రి. 1. తెగు, ఖండితమగు, కు.నం. 11.131; 2. దగ్గుమగు, విరుగు. భార.కర్ణ. 1.162; 3. తెగు. హరి.ఉ. 2.60; 4. ఊడు, నడలు. పి.శకు. 3.176; 5. పాకంచెడు.

క. మురి. విరుచు, బద్దలుచేయు, ముఱి. బద్దలగు; కొడ. మురి, ముర్క్య-, ముర్చ్. ఖండించు; తు. మురి. కోత, నరుకు, మురిని. (కాయగూరలవలె) కోయు, తరుగు, మూరుని, తెగు; త. మురవు. తెగు, ఖండిత మగు, విరుగు, మురిప్పు. పగులు, విరుగు, మూరియల్. ముక్క, మురివు. విరుచు, ఖండించు, తుంపు, మురి; మ. ముఱిక్క, మూరుక. విరుచు, తెంచు, ఖండించు, ముక్కలుచేయు; కో. ముర్క్య. ఖండించు; తా. ముర్క్య. ఖండించు; కుజ. ముడ్చు. కర్ర కోయు; కొలా. ముర్క్య. ముక్కలుచేయు; నా. ముర్. ఖండించు; మూర్త. ముర్క్య. ముక్కలుచేయు, ఖండించు;

పో.చూ. ప్రా. మూరియ. విరిగిన, నశించిన.

మూ.ప్రా. *మూర్- , మూర్-వ-మూత్. *ముత్-వ-

మూరియ రూ. మూరి², మురు, ముటియ. వి. ఖండం. ముక్క. భార.శ్రీ. 2.3. క.తు.త.మ. మురి. ముక్క, నగం,

నూక. మరిసిపోవు అ.క్రి. 1. చిన్నమగు, ముక్కలగు.
హరి.ఉ. 9.214; 2. కులుకు; 3. ముచ్చటపడు.

<మరియు² + -¹³ + పోవు.

మరిసివడు చూ. మరియు¹.

మరిసిపోవు చూ. మరియు².

మరిలు చూ. మరి². రూ. ముట్టెలు. వి.బ.వ. దొరుగులు,
మురమరాలు, పేలాలు.

మరు రూ.చూ. మరియ. వి. కునక, ముక్క.

మరుకు రూ.చూ. మురు². వి. 1. మరుగు, బంగారు
కడియం; 2. చిన్నదిగా చేసిన గట్టి మణుబూవు.

మరుక్కోరు చూ. మురుగు².

మరుగడ చూ. మురుగు².

మరుగు¹ రూ.చూ. మురు². వి. 1. బంగారు కడియం,
ముంజేతికి దరించే ఆభరణ విశేషం. అచ్చ.రా.బాల. 87,
శ్రీరం.మా. 9.5; 2. అల్లిక నేసిన బంగారు కమ్మి; 3.
చెవి పోగు.

మరుగు² రూ.చూ. మురుగు. న.క్రి. కుక్కు; వి. మురికి.

మరుగబెట్టు న.క్రి. ఒరలు, తొట్లు మొ.వి చేయటానికి
వాడే మట్టిలో పొట్టు కలిపి వారం రోజులు మగ్గపెట్టు.

<మరుగు² + -¹ + పెట్టు. మరుగేయు న.క్రి. ఒరలు,
తొట్లు మొ.వి చేయటానికి వాడే మట్టిలో పొట్టు కలిపి
వారం రోజులు మగ్గపెట్టు. <మరుగు² + వేయు.

మరుక్కోరు వి. మాగాణి నుంచి పోయే మురుగునీరు
బయటనిచ్చే ప్రదేశం. <మరుగు² + కోడు. మరుగడ
వి. కుక్కు. మురుగుడు విణ. కుక్కిన, కంపెత్తిన. మురుగు
డుచేప వి. ఒక రకం చేప. మురుగుడుతీగె వి. బండి
మురుదుడు తీగ (Calycopten's floribunda).

మరుగుడుతెవులు వి. ఉలవ, పెనర మొ. కాయపైర్ల
తెగులు. మరుక్రోవ రూ.చూ. మురుక్రోవ. వి. దుర్గంధపు
కోవ.

మరుండము వి. క్షుద్రజలజంతు విశేషం. హంస. 4.186.

క. మురుడు, మురుండు. సంకోచించటం.

మరుక్రోవ చూ. మురుగు².

మరుదారసింగి వి. ఒకరకమైన గైరికాది రాతువు.

హం.ఉ. మురదార్. చనిపోయిన, మృతమైన.

మరువు¹ రూ.చూ. మరిపము. వి. 1. సంకోపాతికయం;
2. ఇష్టం.

మరువు² రూ.చూ. మురువు¹. వి. కాంతి, వెల్లుడు.

మరుమామిడి వి. కొరివిచెట్టు, ఆడవల్లో పెరిగే చెట్టు
(Hemigyrosa canescens).

మరుము వి. అందుగు, నల్లకి.

మరుమురాలు వి.బ.వ. దాన్యం ఉడకపెట్టి దంచి వేయించిన
బియ్యం.

మరువనడ చూ. మురువు¹.

మరువు¹ రూ. మురువు², మురువు¹. వి. 1. గర్వం, సౌందర్య
గర్వం. హరి.ఉ. 9.55; 2. సౌందర్యం, చక్కదనం.
హర. 4.11; 3. విదం, రీతి. శివరా. 1.61; 4. శోభ,
కాంతి. జైమినిభా. 1.136; 5. నాట్యగతివిశేషం.

ప్రబంధ. 108; విణ. 1. అతిశయించినది. జైమినిభా.
8.213; 2. సుందరం, చక్కనిది. రసిక. 5.183.

క. మురువు. చుట్టూతిరుగు.

మరువనడ వి. పుత్రగతివిశేషం.

మరువు² రూ.చూ. మురువు². వి. 1. బంగారుకడియం,
ముంజేతికి దరించే ఆభరణవిశేషం. నీలా. 1.75; 2.
కర్ణాభరణవిశేషం.

మర్కితుమ్మ రూ.చూ. మురికితుమ్మ. వి. ముక్కు కలిగి
ఒకరకం సుగంధద్రవ్యాన్నిచ్చే సువాసనగల పూలుపూసే
ముక్కుగల చెట్టు (Acacia Farnesiana).

మర్గు రూ.చూ. మురువు². వి. 1. ముంజేతినగ; 2. అల్లిక
చేసిన బంగారు కమ్మి.

మర్దగంకుండ రూ.చూ. మృదంగంకుండ. వి. మృదంగానికి
వాడే కుండ.

మర్త వి. తెరచాపకింద అంచు.

పో. అమూరా. తెరచాపల మూలకొనలను గట్టిగా
కట్టిఉంచే తాడు; స్వా. అమూరా. ఓడదూలం.
అమూరాదా. ఓడలోపలి అంచు, మూర్. గోడ, అలంగం.

<పో. ఆమూరా.

మర్దు రూ.చూ. ముట్టు². వి. గింజలో విర్పడి గట్టిపడుతున్న
పాలు.

మర్దుగాయ(-కాయ) వి. 1. దోరకాయ, పండవారిన
వేరుసెనగ, అలచంద, పెనర మొ. వాటి కాయ;
2. పలుకులేని వడ్లగింజ. మర్దుగాలు(-కాలు²) వి.
మోకాళ్ళవాపు. మర్దుబాలు(-పాలు) రూ.చూ. ముట్టుపాలు.
వి. 1. గేదె ఈనిన ఐదురోజులదాకా ఇచ్చే పాలు; 2.
ఈనకముందు పిలికితే వచ్చే పాలు.

మర్వు¹ రూ.చూ. మురువు¹. వి. 1. గర్వం, సౌందర్య
గర్వం; 2. సౌందర్యం, చక్కదనం; 3. విదం, రీతి;
4. శోభ, కాంతి; 5. నాట్యగతివిశేషం; విణ. 1.
అతిశయించినది; 2. సుందరమైన, చక్కనైన.

మర్వు² రూ. మురుకు, మురుగు¹, మురువు², మర్దు. వి.
1. కర్ణాభరణవిశేషం. ఇందు. 5.82; 2. బంగారు
కడియం, ముంజేతికి దరించే ఆభరణవిశేషం.

క. ముర, మురు, మురుగు, మురువు, మురుపు.
చెవికి ముక్కుకి కలిపి పెట్టుకొనే తీగలాంటి ఆభరణం;
కు. మురు. చెవిపోగు, మురుగి. (వెండి) కంకణం;
త. మురుకు. పైచెవికి పెట్టుకొనేనగ, మురుగు; కువి.
ముర్దు. ముక్కుకి పెట్టుకొనే నగ;

పో.చూ.ప్రా. మురవి. ఆభరణ విశేషం.

ముత వి. 1. హెయలు; 2. తెక్కు; 3. అల్పం.

ముతకటము రూ. ముతకాటము. వి. తిప్పటం, మురక
టించటం.

క. ముటుకు. కొత్తరూపాన్నిచ్చు. మెలిపెట్టు, తిప్పు;
కొడ. ముర్. దిగించు; త. ముటుక్కు. మెలితిప్పు,
తిప్పు; మ. ముటుకుక. మెలితిప్పు. తిప్పు.

ముతకటించు రూ. మురకటించు, మురకాటించు. అ.క్రి.
(నడిచేటప్పుడు) చలించు, కదలు, ఊగాడు. పండి.చ.

2.101 పు.; స.క్రి. తిప్ప. చార.అను. 1.221.

<ముఱకటము + -ఇంచు³.

ముఱకటించు చూ. ముఱకటము.

ముఱకము వి. అతిశయం, హెచ్చు, ఉద్ధతి, నిక్కు. భీమ 3.57.

క. ముఱక. ఓయ్యారం.

ముఱకాటము రూ.చూ. ముఱకటము. వి. తిప్పటం.

ముఱకాటించు రూ.చూ. ముఱకటించు. అ.క్రి. (నడిచేటప్పడు) చలించు, కదలు; స.క్రి. తిప్ప. <ముఱకాటము + -ఇంచు³.

ముఱకాటించు చూ. ముఱకాటము.

ముఱముఱ వి. 1. కోపం వెల్వరించటంలో అయిన అనుకరణం. గౌ.హరి.హ. 1149. ధ్వన్యను; 2. పట్టుబట్టు మొ.వాటి వలన కలిగే ధ్వని అనుకరణం. ద్వి. సార. చ. 1.35 పు.

క. మొరె. దిగ్గరగా అరుచు, కేకలుపెట్టు; త. ముఱుముఱు(-ప్పి-, -త్త-), మొఱుమొఱు(-ప్పి-, -త్త-), మొఱుమొఱు. మూలుగు, నణుగు, గొణుగు; మ. మ.ఱుముఱుక్క. మూలుగు; కో. ముర్గ్-గురుమను; తా. ముఱ్ఱ. గురుమను; గోం. మొహ్లానా. అరుచు; కుణ. ముస్క. అరుచు; కువి. మొఖలి. అరుచు; పర్తి. మొక్క. దిగ్గరగా అరుచు; పో.చూ.త. మురల్.

ముఱముఱమను (-అను) అ.క్రి. కోపవికారాన్ని చూపు. ముఱముఱలాడు అ.క్రి. కోపవికారం చూపు, మురమురమను. <ముఱముఱ + -లు + అడు.

ముఱి రూ. మురి¹. విణ. 1. కుత్సికం. ధాన్క.రా.ఆరణ్య. 2.400; 2. అల్పం. అం.భా. 1.146; వి. 1. గర్వం, మదం. నీలా. 1.8; 2. నడకలోని కులుకు. రసిక. 4.40; 3. శౌర్యం; 4. పౌరుషం; 5. క్రౌర్యం.

ముఱికాడు వి. గర్వికుడు. నిర్వ.రా. 6.127. ముఱిచీకటి వి. 1. చిమ్మచీకటి. ధార.విరా. 3.195; 2. కుత్సికం. ధాన్క.రా.ఆరణ్య. 2.400; వి. శౌర్యం. అచ్చ.రా.భా. 45. ముఱిప్రోవు వి. అల్పులగుంపు. ధార. విరా. 4.253. ముఱిముఱి విణ. కొంచెం కొంచెం. ధార. విరా. 3.196. ముఱిముఱిచీకటి వి. గబ్బుచీకటి.

ముఱికి చూ. ముఱుగు. రూ. మురికి. వి. 1. మాలిన్యం, మొదుక, మూర్ధమలం. ధార.అను. 5.167; 2. కళ్ళలోదళం. వేమ. 1.34.

ముఱికికాలువ రూ. మురిక్కాలవ. వి. మురికినీరు పోయే కాలువ. ముఱికిగుంట వి. పీతిరిగుంట. ముఱికిచెమట వి. కొంచు. ముఱికివాడు చూ. మురికినాడు. వి.కా. ఒకానొకదేశం, ఆంధ్రదేశంలో ఒకానొక ప్రాంతం. విజ్ఞా. 2.59. హిం.ఉ. ముల్క. దేశం.

ముఱియ చూ. ముఱియు².

ముఱియించు చూ. ముఱియు².

ముఱియు¹ రూ.చూ. మురియు¹. అ.క్రి. 1. గర్వించు. ధార. ద్రోణ. 1.173; 2. సంకోపించు. విక్ర. 882.

ముఱియు² రూ.చూ. మురియు². అ.క్రి. 1. విరుగు. హరి.ఉ. 2.54; 2. తెగు, ఖండితమగు. రం.రా.యు. 356 పు. 17 పం.

ముఱియ రూ.చూ. మురియ. వి. ఖండం. అచ్చ.రా. ఆరణ్య. 118. ముఱియించు స.క్రి. ముఱియచేయు, ఖండించు, నరకు. ద్వి. పరమ. వి. 2.66ప. <ముఱియు² + - ఇంచు³.

ముఱు రూ.చూ. ముఱ్ఱు². వి. ఆవు మొ. వి. ఈనిన తర్వాత మూడు రోజుల వరకు ఇచ్చేపాలు.

ముఱుకు చూ. ముఱుగు.

ముఱుగు రూ. మురుగు². అ. క్రి. 1. మురికగు. బసవ. 4.42; 2. చదియు, నలగు. మార్క. 2.41; 3. కుళ్ళు. మార్క. 2.155.

క. ముఱికిల్. మురికి, ముగ్గు. మురికగు; త. మురి. పాదగు; గోం. ముఱ్ఱ్ఱ. మాగదెట్టు; కొలా. ముగ్గర్. మురికి, ముర్, ముగ్గురు. మురికి;

మూ. ద. ద్రా. మూ. మ. ద్రా. *ముత్/ముర్-.

<మూ. మ. ద్రా.*ముత్.

ముఱుకు వి. మాలిన్యం; విణ. మలినమైన. ముఱుగుడు వి. మురిగినది, కుళ్ళినది. మను. 4.37. ముఱుక్రోవ రూ. మురుక్రోవ, దుర్గంధపు మార్గం. ఆము. 6.17. <ముఱుగు + క్రోవ. ముఱుమొండెము వి. దుర్గంధపు మొండెం. పండి. చ. 5.344పు. <ముఱుగు + మొండెము.

ముఱుక్రోవ చూ. ముఱుగు.

ముఱుమొండెము చూ. ముఱుగు.

ముఱువు స.క్రి. గిల్లు. కు. సం. 5.139.

క. మురువు. గుండ్రంగా తిరుగు.

ముఱ్ఱు రూ. ముఱ్ఱాట. వి. చిమ్మనగొట్టంలో నీరు చల్లుకొనే ఆట. కు. సం. 9.70.

<ముఱ్ఱి + ఆట.

ముఱ్ఱుటలాడు రూ. ముఱ్ఱాటలాడు. అ. క్రి. చిమ్మన గొట్టంలో నీళ్ళు చల్లుకుంటూ జలక్రిడలాడు. కు.సం. 9.52. <ముఱ్ఱుట + -లు + ఆడు.

ముఱ్ఱుట రూ. చూ. ముఱ్ఱుట. వి. చిమ్మనగొట్టంలో నీరు చల్లుకొనే ఆట, గ్రామదేవత కోనం పసంతం.

ముఱ్ఱుటలాడు రూ.చూ. ముఱ్ఱుటలాడు. అ.క్రి. చిమ్మన గొట్టంలో నీళ్ళు చల్లుకుంటూ జలక్రిడలాడు. కు.సం. 9.60. <ముఱ్ఱుట + -లు + ఆడు.

ముఱ్ఱి చూ. మురుగు². వి. మురికి.

ముఱ్ఱు¹ అ.క్రి. ముఱ్ఱు, ఎదుర్కొను. కొరవిగానసం. క్రి. శ. 892.922.

ముఱ్ఱు² రూ. ముగ్గు, ముఱు. వి. 1. కొవ్వ. సానంద 2.41; 2. ఆవులు మొ. వి. ఈనిన తరవాత మూడురోజులవరకు ఇచ్చేపాలు. ఆం. భా. 2.258.

త. ముఱ్ఱు. పరిపూర్ణత.

ముఱ్ఱుపాలు రూ. ముగ్గుపాలు. వి. బట్టెగాని ఆవుగాని ఈనినరోజున ఇచ్చేపాలు, జన్నుపాలు. ముఱ్ఱుపాలువదిలించు అ.క్రి. పొగరడచు. ముఱ్ఱు(బాము(-పాము¹)) వి. మాతులాహి,

నర్ప విశేషం. ఒకజాతిపాము. త. యుక్టు. ముదునలి.
ముట్టెబాలమంకు(-పాలమంకు) వి. చిన్నతనపు మొండితనం.
తాళ్లనం. 8.37. ముట్టెబాలు(-పాలు³) రూ. ముద్రబాలు.
వి.బ.వ. 1. ఆవు మొ. వి ఈనిన తరవాత మూడురోజుల
వరకు ఇచ్చేపాలు; 2. శ్రీలు ప్రసవించే ముందు వచ్చే
పాలు.

ముట్టెలు రూ.చూ. మురీలు. వి.బ.వ. మరమరాలు.

ములక¹ రూ.చూ. ములుక². వి. ఒకరకం వాకుడులాంటి అల్ప
వృక్షం. వేమ. 3.268.

ములక² రూ.చూ. మునగ. వి. అర్బుదఫలి, మునగ. హంస.
4.132. (*Moringa pterygosperma*).

ములకముండ్లం వి. ఒకరకం ముళ్ళకలుపు మొక్క (*Solanum ferox*).

ములకలిపున్నమి రూ. చూ. మొలకలపున్నమి. వి. చైత్ర
మాసంలో వచ్చే పూర్ణిమ.

ములకాలకట్ట రూ. చూ. ములుకోలకట్ట. వి. ములుకోల.
(ఉత్తరనర్కారుల్లో వాడుక).

ములగ రూ.చూ. మునగ. వి. అర్బుదఫలి, మునగ. హంస.
4.132 (*Moringa pterygosperma*).

ములముల వి. (పప్పాలు) వికసించటంలో అనుకరణం. ద్వి.
పరమ. వి. 5 434. పం. ధ్వన్యను.

ములసాయిదబ్బి వి. రాకబద్ద, పంగనాకిన్న ఉసికరల మీద
పొడుగ్గా పరచిన కర్ర.

ములాసాపాగ వి. ఒకరకం తలపాగ. సుదంతా. 3.164.

ములికి రూ.చూ. ముల్కి¹. వి. బాణపు అలుగు. భీమ.
4.127; 2. బాణం. శృం. నై. 2.109; 3. బొంగరం
ముల్లు, బొంగరం మొనకు గుచ్చబడి ఉండే ఇనపముక్క.
ద్వి. పరమ. వి. 3.148వ; 4. మనసున నాటిన మాట;
5. వంగిన కొనగల ముల్లు; 6. చిన్నకూచి చీల; 7.
దోనెగాడిలో బద్దెచువ్వ బిగించటానికి అమర్చిన కొయ్య
పుల్ల; 8. నేత నేసేటప్పుడు గుడ్డను బిరుపెట్టటానికి
అంచు చివర గుచ్చేనన్నటి లోహపు ముక్క; 9.
పట్టంచుకు తెల్లంచుకు మధ్యనేసిన గోరంత చిన్నబొగిడి;
10. నారవడికే కదురు కిందికొనకు వేసినముల్లు; 11.
కదురు ఈచకు కింద బిగించినమేకు.

ములికిపెట్టు వి. పట్టంచుకు తెల్లంచుకు మధ్యనేసిన
గోరంత చిన్నబొగిడి.

ములికివాడు రూ. చూ. ముల్కివాడు. వి. ఒకానొకదేశం,
తెలుగుదేశంలోని ఒకానొక ప్రాంతం. క్రీడా. 102.

ములిగిలిపార వి. దోకుదుపార, గడ్డిచెక్కేపనిముట్టు.

ములిపొచ్చి (-వచ్చి) వి. పచ్చిపచ్చి, కొద్దిపచ్చి.

ములివాడ వి. నల్లగాఉండే చిన్నచేప.

ములు రూ. ముల్ల, ముల్లు. మొల్ల⁴, మొళ్. వి. బొ. 1. త్రాసు
ముల్లు, తూనికలో బరువుల తారతమ్యాన్ని సూచించటం
కోసం త్రాసుమధ్య ఉండే వాడిగల సూక్ష్మావయవ విశేషం.
బార. అది. 4.95; 2. ఒకవస్తువుయొక్క వాడియైన చివర.
కేయా. 3.115; 3. బాణాగ్రం. అలుగు. కైమినిభా.
3.7; 4. నఖాగ్రం. విక్ర. 8.7; 5. నివ్వరి మొ.

ధాన్యపుగింజల కొనకి ఉండే సూక్ష్మావయవ విశేషం,
హకం. అము. 1.66; విణ. నన్నని మొనకలది. ద్వి.
పరమ. వి. 3.148వ.

క, యుల్, యుళు, యుల్పు. ముల్లు, నూదిమొన;
కొడ. యుల్పి. ముల్లు; తు. యుల్పు. ముల్లు, ముల్లుపొడ,
చేపముక, యుల్పడె. ముళ్ళనేల; త. యుల్. ముల్లు,
వాడిఅయినది, నూదికొన; మ. యుల్. వాడైన, చివర,
నూదికొన, ముల్లు; కో. యుల్. ముల్లు; కువి. యుల్లు.
నూది; పో. చూ. త. ముల్లె.

<మూ. ద్రా. *ముళ్.

ములుకట్టె రూ.చూ. ముల్లుగట్టె. వి. ములుకోల, అరకకు
కట్టిన ఎడ్లను తోలే పొడుగుకర్ర. ములుకత్తి రూ.చూ.
ములుగత్తి. వి. ముల్లుతీసేకత్తి. ములుకుట్టుకర్ర రూ.చూ.
ములుగట్టు కర్ర. వి. నేసినగుడ్డ ముడుచుకు పోకుండా
అడ్డంగా కిందివైపు బిరుపెట్టే కర్ర. ములుకోరింత
రూ. ములుకోరింద. వి. అడవుల్లో పెరిగే పెద్దతీగ
(*Acacia pennata*). ములుకోరింద రూ. చూ. ములు
కోరింత. వి. అడవుల్లో పెరిగే పెద్దతీగ (*Acacia*
pennata). ములుకోల రూ.చూ. మునికోల. వి. 1.
వృషభాదుల్ని నడపటానికి ఉపయోగపడే ముల్లున్నకర్ర,
ఎడ్లనుపొడిచే మునుకోల. బార. అరణ్య. 1.34; 2.
గుర్రాలను తోలటానికుపయోగించే సాధనం. హరి. పూ.
2.224. ములుకోలకట్టె వి. గొడ్లను తోలటానికి వాడే పొడు
గాటికర్ర. ములుకోలకట్ట రూ. ములకాలకట్ట. వి. ములుకోల.
ములుగట్టుకర్ర రూ. ములుకుట్టుకర్ర. వి. నేసినగుడ్డ
ముడుచుకు పోకుండా అడ్డంగా కిందివైపు బిరుపెట్టేకర్ర.
ములుగట్టుగుడి వి. చేడుకర్రకు లేదా చేడుబద్దకు చివర
కట్టినదారం. ములుగట్టుతాడు వి. నేతబట్టమీద చేడు
కర్రలను అడ్డంగా బిరుపెట్టే పొడుగుదారం. ములుగట్టుబద్ద
రూ. ములుగుటుబద్ద. వి. దోనెముందర నేసినగుడ్డ ముడు
చుకు పోకుండా అడ్డంగా వైవైపు బిరుపెట్టే కొయ్యబద్ద.
ములుగట్టుబొందు వి. చేడుకర్రల బిగించుకు దారాలకు వేసే
లోహపుచుట్టు. ములుగట్టె రూ.చూ. ముల్లుగట్టె. వి. ములు
కోల, అరకకు కట్టిన ఎడ్లను తోలే పొడుగుకర్ర. ములుగత్తి
రూ. ములుకత్తి. వి. ముల్లు తీసుకోవటానికి ఉపయోగించే
చిన్నకత్తి. వేంక. పంచ. 1.598. ములుగంప వి. ముళ్ళ
కంప. ములుగర్ర(-కట్ట) రూ.చూ. ముల్లుగర్ర. వి. ములు
కోల, అరకకు కట్టిన ఎడ్లను తోలే పొడుగాటి కర్ర. ములు
గుటుబద్ద రూ.చూ. ములుగట్టుబద్ద. వి. దోనెముందర
నేసిన గుడ్డ ముడుచుకుపోకుండా అడ్డంగా వైవైపు బిరు
పెట్టే కొయ్యబద్ద. ములుగుట్టుపూజ వి. చేడుకర్రలమధ్య
రెంటిసి బిగించే వైతాడు. ములుగుట్టుబర్ర వి. దోనెముందర
నేసిన గుడ్డ ముడుచుకుపోకుండా అడ్డంగా కిందివైపు బిరు
పెట్టే కర్ర. ములుగుత్తి రూ. ముల్లుత్తి. వి. ఒకరకం చోర
సాధనం, బొంగవాని పనిముట్టు. చెన్నబసవ. 3.294.
ములుగొట్టం వి. చేడుముళ్ళు వేసుకొనే వెదురుగొట్టం.
ములుగొలిమిడి వి. ఇక్షరం. ఒక జాతి గొబ్బి, హంస.
4.10 (*Copparis spnosia*). ములుగొవింద వి. ముళ్ళ

గోరింట బాటల పక్కన కంచెల్లోను పెరిగి తెలుపు పసుపు పూలుపూసే ముళ్ళగలమొక్క (Barleria prioniliis). ములుగోగు వి. ఒకరకం చెట్టు (Hibiscus suratensis). ములుగోధుమ వి. గోధుమలో ఒకరకం. ములుగోరంట రూ.చూ. ముళ్ళగోరింట. వి. బాటలపక్కన, కంచెల్లోను పెరిగి తెల్లని పసుపుపూలు పూసే ముళ్ళగల మొక్క (Balania prionitis). ములుగోరంట రూ. ముళ్ళగోరింట. వి. రింటి, పచ్చని పూలుకలిగి ముళ్ళున్న ఒకజాతి పూల మొక్క. హంస. 4.4 (Barleria cristata). ములుగోల (-కోల) రూ.చూ. మునికోల. వి. 1. కొరదా; 2. ఆరె గోల, వృషరాదుల్ని నడపటంకోసం పొడిచే కర్ర. ములు చంద్ర వి. వృక్షవిశేషం. ద్వి.సా.చ. 2.662. ములుచింత రూ. ముల్లుచింత. వి. ఒకరకం కూరాకు. పరమ. 5.185 ములుచుట్టు వి. శన్నని మొనగల తిరుగుడుచీల. మృత్యు. 1.6. ములుచూపు రూ.చూ. ములునూపు. అ.క్రి. 1. అతి శయించు. వరాహ. 4.159; 2. పూను, యత్నించు. పి. శకు. 4.166. ములుజీలుగ వి. నీమకుమ్మచెట్టు, పచ్చని పూలుపూసే చిన్నచెట్టు (Parkinsonia aculeata). ములుజెముడు వి. సింహుండభేదం, ఒకానొకజాతి జెముడు, అలంబుషం. ములుకారు రూ. ములుదారు. వి. ముళ్ళకంప లతో ఏర్పరచిన ఆవరం, ముళ్ళకోరడి. రామే. 5.81. ములుకుమికి రూ.చూ. ముళ్ళకుమికి. వి. ఎర్రగొడచెట్టు, ఆకుపచ్చ పూలుపూసే ముళ్ళగల చెట్టు (Diospyros montana). ములుతోటకూర వి. ముళ్ళతోటకూర. ములు త్రాసు వి. చిన్నత్రాసు, తప్పుడు తక్కిన. ములుదారు రూ.చూ. ములుకారు. వి. ముళ్ళకంపలతో ఏర్పరచిన ఆవరం, ముళ్ళకోరడి. ములుదోరణము వి. తోరణంలా ఆమ ర్చిన ముళ్ళవరగ, చోరసాధన విశేషం. వేంక. పంచ. 3.199. ములుదోన వి. రోమళి, ముళ్ళున్నదోన. ఆం.భా. 1.71. ములుదోనతీగె వి. ముళ్ళున్న దోనకాయలు కాసే తీగ. ములువంది వి. ముళ్ళపంది, సూకరం. ములువురుగు రూ.చూ. ములుపుర్వు. వి. తేలు, వృశ్చికం. ములువుర్గు రూ.చూ. ములుపుర్వు. వి. తేలు, వృశ్చికం. ములువురువు రూ.చూ. ములుపుర్వు. వి. తేలు, వృశ్చికం. ములుపుర్వు రూ. ములుపురుగు, ములుపుర్గు, ములుపురువు. వి. తేలు, వృశ్చికం, ముల్లు, (కొండెం) కల పురుగు. ములుబంతి వి. చెందులా ముళ్ళతో ఏర్పరచిన దొంగవాని పనిముట్టు, గద్దగోరు, చోరసాధనం. పరమ. 4.184. హరిశ్చ. 5.111. ములుబూరుగు రూ.చూ. ములుబూర్గు. వి. శాల్మలీదేదం, ఒకజాతి బూరుగుచెట్టు. ములుబూర్గు రూ. ములుబూరుగు. వి. ఒకజాతి బూరుగుచెట్టు. వాల్మీ. 2.82. ములుమోడుగ రూ.చూ. ములుమ్రొంతువు. వి. గృహపాపకరణాల తయా రీకి ఉపయోగపడే కలపనిచ్చే చెట్టు (Erythrina rohitaka). ములుమోడుగు రూ.చూ. ములుమ్రొంతువు. వి. రోహితక వృక్షం. హంస. 4.11, అచ్చ.రా.య. 364 (Andersoria Rohitaka). ములుమ్రొంతువు రూ. మునిమోడుగ, ములుమోడుగ, ములుమోడుగు, ముళ్ళ మోడుగ. వి. ములుమోడుగు. పితాపురం శాసనం. 1024.

E.P. Ind. 5.90 ప. (Erythrina rohitaka). ములు వద్దు వి.బ.వ. గోధుమలు, యవలు. ములువారుగ వి. ఒక జాతి చేప. ములువెంపలి రూ. ముళ్ళవెంపలి. వి. కంటక పుంజి, ఒకజాతి చిన్నమొక్క. హంస. 4.10. (Trephosia spinosa). ములువెలగ వి. చతురశ్రకం, ఒకజాతి గడ్డి దుంప. ములువెలమ వి. వికంతం, స్వాదుకంటకం. ఆం.భా. 2.46. ములువేగి వి. వృక్షవిశేషం. హంస. 4.11. ములు నూపు రూ. ములుచూపు, ముల్లుచూపు, ముల్లునూపు. అ.క్రి. 1. త్రాసుముల్లు బరువు వైపురంగు. భార.ఆది. 4.95; 2. పూను, యత్నించు. ములుపై వి. ఒకరకం ఉచ్చిత. హంస. 4.10. ముల్లట్టె రూ.చూ. ముల్లుగట్టె. వి. మూలకోల, అరకకు కట్టిన ఎద్దను తోలే పొడుగు కర్ర, దీని చివర చిన్న ముల్లు (మేకు)వేస్తారు. ముల్లర్ర రూ.చూ. ముల్లుగర్ర. వి. అరకకు కట్టిన ఎద్దను తోలే పొడుగాటి కర్ర, దీనిచివర ముల్లు (మేకు) ఉంటుంది. ముల్లుత్తి రూ.చూ. ములుగుత్తి. వి. ఒకరకం చోరసాధనం, దొంగవాని పనిముట్టు. ముల్లొలిక వి. మత్స్య విశేషం, ఒకజాతి చేప. ప్రబంధ. 195.

ములుం రూ.చూ. ములుము. వి. ఎత్తుగాఉన్న పొలానికి నీరు సరఫరా చేసే కుంట.

ములుక¹ వి. నిర్దయత. అచ్చ.రా. ఆరణ్య. 98.

ములుక² రూ. ములక¹, మోళంగి. వి. కంటక, వార్తాకం, ముళ్ళవంగ. కు.సం. 2.60.

ములుకపూవన్నెలు వి.బ.వ. వస్త్రవిశేషం. దనా. 3.38. ములుకో రూ.చూ. మునగ. వి. మునగచెట్టు.

ములుకు విణ. 1. ప్రకాశమానం. ద్వి. పరమ. వి. 3.191; 2. తీక్షమైంది, వాడియైనది. కృ.శకు. 2.132; వి. 1. తూగ్గుండు చివరి మొనదేలిన భాగం; 2. పెంకు కోతకు వాడే మొనగల సాధనం.

ములుగ వి. గరియ, గరుగు, వృక్షవిశేషం.

ములుగు¹ రూ. మూలుగు¹, మూల్గు¹. అ.క్రి. 1. మూలుగు. ఉ.హరి. 6.77; 2. మొరయు, ద్వనించు. క్రిడా. 226; వి. మూలగటం, భేదద్వని.

క మూలుగు, ములుకు. మూలుగు, బాధపడు, ములుకు. నొప్పలుపడు; త. ముణంగ; మ. మూళుక. మూలుగు, మెరయు, బాధపడు; కువి. మూల్. చిరచిర లాడు, మూరీకీ. గుర్రుమని ద్వనించేయు.

ములుగు² వి. బాండారం, బొక్కనం. భల్లా. 1.

నం. మూల-, మూలక-, మూలధనం.

<నం. మూలక-.

ములుగు³ రూ.చూ. ములుగు. వి. పాపమీను, శృంగి, ఒక జాతి ఆడచేప.

ములుగు⁴ వి. కుంట మొ. వాటినుంచి నీళ్ళు తోడిపోసేవైపు ఎత్తుగా కట్టిన కట్ట.

ములుగుడు వి. ఒకరకం చెట్టు (Morinda umbellata).

ములుచ రూ. ముల్చ. వి. 1. మూడుడు. జైమినిభా. 5.59; 2. ధూర్తురాలు. తాళ్ల. నం. 17.174; 3. మూర్ధుడు. యయా. 3.89; 4. ధూర్తుడు. ఆం.భా. 3.7, విణ. మోటై. నది. అచ్చ.రా.య. 103.

ములుచ(దనము(-తనము) వి. మూర్ఖత్వం. హంస. 2.236.

ములుము రూ. ములుం. వి. 1. బావుల నీరు పారించి పండించే పొలం, కోతకోసిన పొలం; 2. కోసే పైరుకు ముందున్న పైరు; అ.ప్ర. ఎత్తుపల్లాలు లేకుండా చదునుగా ఉండు. ముల్కాసు వి. అల్లిక. పాండు. 2.229.

ముల్కి¹ రూ. ములికి, మొలికి, మొల్కి. వి. 1. బాణం. భార. కాంతి. 2.100; 2. బాణపుటలుగు; 3. బొంగరంముల్లు; 4. దోనెగాడిలో బద్దెచువ్వ బిగించటానికి అమర్చినకొయ్య; 5. పట్టంచుకు, తెల్లంచుకు మధ్య నేసిన గోరంత చిన్న బొగడి; 6. నారవడికే కదురు కిందికొనకు వేసినముల్లు; 7. చేదు చివరి జనపమొన; 8. ఉన్నికదురు ఈచకు కింద బిగించిన మేకు.

ముల్కి² రూ. ముల్కి. విణ. రెవిన్యూ సంబంధమైన.

హిం. ముల్క. దేశం, ప్రాంతం, ప్రదేశం; మరా. ముల్కాఖ, ముల్క. దేశం, ప్రాంతం; ఉ. అర. ముల్కీ, సివిల్, రాజకీయ సంబంధమైన, దేశానికి సంబంధించిన, భూమి లేక రెవిన్యూ వ్యవహారాలకు సంబంధించిన;

క. ఇల్లు, న్యదేశీయమైన; త. రెవిన్యూ విషయ సంబంధమైన, న్యజాతీయమైన.

<ఉ. ముల్కీ.

ముల్కినాడు రూ. ములికినాడు. వి. ఒకనాళ దేశం. క్రిడా. 22.

హి.ఉ. ముల్క. దేశం, ప్రాంతం.

<ఉ. ముల్కీ + నాడు².

ముల్కి రూ. చూ. ముల్కి². విణ. పన్నుల సంబంధమైన. ముల్కు¹ వి. దేశం.

హిం. ముల్క్; మరా. ముల్కాఖ, ముల్క. దేశం, రాజ్యం; ఉ. ముల్క్; పార. ముల్క్; అర. ముల్క్. ప్రాంతం, దేశం, రాష్ట్రం.

<ఉ. ముల్క్.

ముల్కు² రూ.చూ. ముల్క². వి. తురుష్కుడు, మహమ్మదీయుడు.

ముల్కేషానవాన్ఖానీ వి. తివానీ నేతలో వచ్చే ఒకరకం డిజైను.

హిం.ఉ. ముల్క. దేశం, కాహ్. రాజు, నవాబ్. దయాళువు, ఖాన్. స్థానం.

మల్కేషానవాన్ఖాన్కు సంబంధించిన.

ముల్గ రూ.చూ. మునగ. వి. అద్భుతఫలి, మునగచెట్టు.

ముల్గట్టె చూ. ములు.

ముల్గర్ర చూ. ములు.

ముల్గు రూ.చూ. ములుగు. వి. పాపమీను, శృంగి, ఒకజాతి ఆడచేప.

ముల్గుత్తి చూ. ములు.

ముల్పు రూ.చూ. ములుచ. విణ. 1. మూడుడు. పరమ. 3.198; 2. మూర్ఖుడు; 3. మోటైన; 4. ధూర్తుడు.

ముల్లి రూ.చూ. ముల్లి. వి. అట్టేపెట్టటం.

ముల్లి రూ. ముల్లి. వి. అట్టేపెట్టటం.

హిం. ముల్తవీ. వాయిదా వేయబడ్డ; ఉ.అర. ముల్తవీ. ఆలస్యం చేయబడ్డ, పెండింగ్, వాయిదా వేయబడ్డ, పెంచిచెప్పటం, ఎన్నో దినాలుగా జరిగిన.

<ఉ. ముల్తవీ.

ముల్లైలిక చూ. ములు.

ముల్లీళ్ళముంత వి. కొన్ని కులాలవారు అరివేణికి వాడే మట్టి పాత్ర.

ముల్ల రూ.చూ. ములు. వి. 1. పత్తినుంచి గింజలు వేరుచేసే పనిముట్టు; 2. అచ్చు కట్టేటప్పుడు వన్నె గూళ్ళలోకి పోగులు దూర్చే పల్ల; 3. నేత నేసేటప్పుడు గుడ్డను బిరు పెట్టటానికి అంచు చివర గుచ్చే సన్నటి లోహపు ముక్క; 4. నాడెలో పేకదారం కండె గుచ్చే జనపపల్ల; 5. ఉన్ని కదురు ఈచకు కింద బిగించిన మేకు; 6. చేదు చివరి జనప మొన.

ముల్లంగి వి. ఒకజాతి దుంప, హస్తీకంద. భార.అను. 2.379 (Raphanus sativas).

నం. మూల-, మూలక-; ప్రా. మూలగ-. మూలయ. కంద విశేషం, కాకదేదం; అ. మా. మూలగ-. కంద విశేషం.

క. ముల్లంగి, మూలగె, మూలంగె; తు. ముల్లంగి, మూలంగి, మూలెంగి.

<ప్రా. మూలగ-.

ముల్లంగిపిట్ట వి. ఒకరకం పిట్ట.

ముల్లడ(చు చూ. ముల్లు.

ముల్లమునై చూ. ముల్లు.

ముల్లంపిడుం చూ. ముల్లు. వి. బొంగు ముక్క ఎక్కువగాఉండే ఒకరకం వెదురు, రమారమి 50 అడుగుల ఎత్తువరకు పొడగా పెరిగే తృణ విశేషం. చీల్చిన గడలతో చావలు, బుట్టలు, విననకర్రలు మొ.వి అల్లుతారు. గడలు వాసాలుగా గుంజలుగా నర్వసాధారణంగా వాడుకలో ఉన్నాయి (Bambusa arudinace).

ముల్లా రూ.చూ. మొల్లా. వి. 1. ముస్లిం పండితుడు; 2. ముస్లిం మతగురువు, మౌల్వీ.

ముల్లాజినాం వి. ముస్లిం పండితుని కిచ్చే జనాం, డబ్బు.

హిం.ఉ. ముల్లా. ముస్లిం పండితుడు, జినామ్. బహుమతి.

<ఉ. ముల్లాజినామ్. ముల్లామాన్యం వి. ముస్లిం పండితుల కిచ్చే భూమి.

ముల్లాకుటాయి చూ. ముల్లు.

ముల్లాడించు చూ. ముల్లు.

ముల్లాప చూ. ముల్లు.

ముల్లార్చి చూ. ముల్లు.

ముల్లిగొరె వి. చెవులు లేని గొర్రె.

ముల్లిడు చూ. ముల్లు.

ముల్లియ రూ. ముల్లె. వి. మూట. బసవ. 2.384.

నం. మూల-, మూల్య-. వెల, కమ్మత్తు; ప్రా. ముల్లియ-. ముల్ల, మొల్లం; జై.శా. మల్ల; అ.మా. ముల్లం. ములువ, ఖరీదు;

కు. మోలు. విలువ; కుజ. ముల, మొల. కన్యా శుక్లం; పర్తి. మొల్ల. ఖరీదు.

<ప్రా. ముల్లియ.

ముల్లు రూ.చూ. ములు. వి.బి. 1. కంటకం, కొన్ని వృక్ష లతాదులకు కలిగే వాడిలయిన నూత్నావయవ విశేషం. దార.ఆది. 6116; 2. కంటకుడు (క్షుద్రశత్రువు). రం.రా.ఉ. 146 పు. 29 పం.; 3. ఒక వస్తువుమొక్క వాడిలయిన అగ్రభాగం. మను. 3.34. ప్రభు. 3.92 పం.; 4. కూకం, నివ్వరి మొ. ధాన్యం గింజల చివర ఉండే నూత్నావయవం. అము. 1.67; 5. ముళ్ళపంది మెడమీద ఉండే బలిష్ఠమైన వాడిలయిన రోమం, శలం. అము. 8.84; 6. త్రాసు ముల్లు, తూనికలో బరువుల తార తమ్యాన్ని నూచించే త్రాసుకు మధ్యలో ఉండే అవయవ విశేషం; 7. నన్నని మొన; 8. అచ్చు కట్టేటప్పుడు పన్నె గూళ్ళలోకి పోగులు చూర్చేవల్ల; 9. నేక నేసేటప్పుడు గుడ్డను బిరు పెట్టటానికి అంచు చివర గుచ్చే నన్నటి లోహపు ముక్క; 10. నాడెలో పేకదారం కండె ఇనపవల్ల; 11. ఉన్ని కదురు ఊచకు కింద బిగించిన మేకు; 12. చేదు చివరి ఇనప మొన; 13. తలలేని మేకు, పెంకు కోతకు వాడే మొనగల సాధనం; 14. కైవారంలోని మొనదేరిన రేకుముక్క; 15. తూగ్గుండు చివరి మొనదేరిన భాగం.

ముంటి(బీల్చు) (-బీల్చు) న.క్రి. నార లోనగు వాటి నలుసులు పోయేటట్లుగా నన్నగా తీయు. <ముల్లు+-అ + బీల్చు. ముంటికంప వి. ముంటిచెట్టు కంప. ముంటికొను అ.క్రి. వివరాలు తెలియు. తాళ్ల.నం. 14.298. ముంటిగంటి తెలియు అ.క్రి. వివరాలు తెలియు. వేంక.పంచ. 1.37. ముంటిమొననిల్చినట్లులుండు న.క్రి. ఆతికష్టమీద ఉండు, ముళ్ళమీద ఉన్నట్లు ఉండు. ప్రబంధ. 727. ముండ్లకంచె రూ.చూ. ముండ్లకంచె. వి. ముండ్లకంప వెలుగు. ముండ్ల కంచె రూ. ముండ్లకంచెయ. వి. ముండ్లకంప వెలుగు. ముండ్లకల్లి వి. అము కల్పటానికి వాడే ముండ్లకంప. ముండ్లకుసుమ వి. చెండు ముళ్ళలో ఉండే రకం. ముండ్ల గుంపు వి. 1. ముళ్ళపొద; 2. లంజెల సమూహం. ముండ్లగొబ్బి వి. ముళ్ళగోరింట (Barleria priontis) ముండ్లతోటకూర వి. కాదకు ముళ్ళుండే ఒకరకం కూర. దీన్నే గొడ్డలికూర అంటారు. ముండ్లవంది వి. ఎదువంది, శల్యం. ముండ్లవైకూర్పున్నట్లు అవ్య. అకాంతిగా. ముండ్ల పొద వి. ఒకవిధమైన ముళ్ళపొద, నన్ననిముల్లు. ముండ్ల బూరగ వి. పరుపులు మొ. వాటికి ఉపయోగించే దూది నిచ్చే చెట్టు (Bambax malabaricum) ముండ్లమండ వి. ముళ్ళతో కట్టిన వెలుగు. ముండ్లములుచింత వి. ఒకానొక కూరాకు చెట్టు. పరమ.వి. 8.581. ముండ్లముసై వి. నముద్రతీరంలో పెరిగే తీగ (Solanum trilobatum). ముండ్లవెదురు వి. గృహాది నిర్మాణాలకు తడికలు మొ. వి అల్లటానికి ఉపయోగపడే గడల నిచ్చే పొద. (Bambus arundinacea). ముండ్లశేషణం వి. రాకిరి, పదును చేసే పనిముట్టు, ఒకవైపు పళ్ళున్న ఉక్కుదిమ్మ.

ముండ్లుగండ్లు అనక అవ్య. రాయరపు గమనించక, కష్టార్చి లెక్కించక. దార. అరణ్య. 6.161. ముల్లడ(చు అ.క్రి. ముళ్ళగుచ్చి ఆనవాలుచేయు, ముళ్ళకంపవైన పేర్పు. పాండు. 4.149. <ముల్లు+అడ(చు. ముల్లముసై వి. ముల్లుచింత, కుండ. (ఒకజాతిచింతచెట్టు). ముల్లాకుతాయి వి. ఒకరకంరాయి, పత్తపరశు లేదం. <ముల్లు+ఆకు తాయి. ముల్లాడించు న.క్రి. ఉలితోచెక్కు, మలచు. <ముల్లు+ఆడించు. ముల్లాను వి. ముల్లుకట్టతో పొడుపు తిని నడిచేది. <ముల్లు+ఆను. ముల్లార్చి వి. ముల్లులో మొనదేరిన గుండటి అర్చి. <ముల్లు+అర్చి ముల్లిదు అ.క్రి. కంచెవేయు, పొలంచుట్టూ ముళ్ళకంపల్ని పాడు. అము. 4.219. <ముల్లు+ఒడు. ముల్లుకట్టకాడు వి. చేతుబద్దకు చివర కట్టినదారం. ముల్లుకట్టె రూ.చూ. ముల్లు గట్టె. వి. ములుకోల, అరకకు కట్టిన ఎడ్లను తోలే పొడుగు కర్ర. ముల్లుకట్ట వి. మునికోల, కొండా. ముల్లుకోల రూ. చూ. మునికోల. వి. 1 కొరడా; 2. వృక్షభాదుల్ని నడపటం కోసం పొడిచేకర్ర. ముల్లుగట్టుసివర వి. మగ్గానికి అమర్చేపడుగు మెడటిదాగం దూర్చిన పొడుగాటి బెత్తం. ముల్లుగట్టె రూ. ములుకట్టె, ములుగట్టె, ములుకట్టె, ముల్లట్టె. వి. ములుకోల, అరకకు కట్టిన ఎడ్లను తోలే పొడుగుకర్ర. ముల్లుగర్ర రూ. ములుగర్ర, ముల్లర్ర. వి. ములుకోల, అరకకు కట్టిన ఎడ్లను తోలే పొడుగుకర్ర, దీనిచివరముల్లు (మేకు) కొట్టిఉంటుంది. ముల్లుగోరింట రూ.చూ. ముళ్ళ గోరింట. వి. 1 ముదురు పనరుకంగు, ముళ్ళగోరింటపవ్వు రంగు; 2. బంగారం మాదిరి పసుపుపన్నె. ముల్లుచింత రూ.చూ. ములుచింత. వి. ఒకజాతికూరాకు. ద్వి. పరమ. వి. 8.581. ముల్లుచూపు రూ.చూ. ములుచూపు. అ.క్రి. 1. అతిశయించు. విక్ర. 1.20; 2. త్రాసులో ఉంచిన వస్తువుల తగ్గు మొగ్గుల్ని నూచించు. మొగ్గునుచూపు. ముల్లుదబ్బి వి. నేకలయిన తరవాత చేదుముళ్ళు వేసుకొనే దబ్బి. ముల్లుతోటకూర రూ. ముళ్ళతోటకూర. వి. 2, 3 అడుగులెత్తు పెరిగే కాదలు ఎర్రగా ఉండి కూరగా ఉపయోగపడే ముళ్ళ కలుపుమొక్క (Anasanaspinosus). ముల్లుపుచ్చికొట్టడ(చు రూ. ముల్లుపుచ్చికొట్టడ(చు. అ.క్రి. తక్కువదాదను తొలగించటానికి పోయి మరింత ఎక్కువదాదను కల్పించు. ఉ. హరి. 5.103. ముల్లుపుచ్చి వదరడ(చు అ.క్రి. ఒకకిడును తొలగించు కొనబోయి మరింత పెద్దదాద కలిగించుకొను. బసవ. 183. ముల్లుబొట్ట వి. అకు. విదవకుండా ఎన్ను లేర్పడుతున్న మొక్కదళ. ముల్లుబోయ (పోయ) అ.క్రి. తిరుగలి మొ. వాటికి గంట్లు పోయ. ముల్లుముంటి(బుచ్చు) న.క్రి. చెడును చెడుతోనే సాదించు. <ముల్లు+ముల్లు+-అ+-చుచ్చు. ముల్లు పుచ్చికొట్టడ(చు రూ.చూ. ముల్లుపుచ్చికొట్టడ(చు. అ.క్రి. మునుపటికంటే ఎక్కువ దాదకలుగు. ముల్లునజ్జ రూ. ముల్లునద్ద. వి. సజ్జల్లో ఒకరకం. ముల్లునద్ద రూ. చూ. ముల్లునజ్జ. వి. ఒకరకం సజ్జ. ముల్లునూపు (-చూపు) రూ. చూ. ములునూపు. అ.క్రి. 1. అతిశయించు. విక్ర. 1.20; 2. త్రాసులో ఉంచిన వస్తువుల తగ్గు మొగ్గుల్ని నూచించు,

మొగ్గుచూపు. భాగ. 10ఉ. 10. ముల్లూచ రూ. చూ. ముల్లూచి. వి. ఒకరకం గడ్డి. హంస. 5.45. ముల్లూచి రూ. ముల్లూచి. వి. ఒకరకం గడ్డి. ప్రబంధ. 201. ముళ్ళ కంప వి. 1. ముళ్ళకోకిన్న ఎండుకొమ్మల సమూహం; 2. చిక్కులు; 3. ఆముకాల్పులో వాడే కంపకట్టెలు. ముళ్ళకంపలోచిక్కుకొను అ.క్రి. చిక్కుల్లోపడు. ముళ్ళగొర్రు వి. పలుగొర్రు, మాగాణిలో విత్తకముందు చదును చెయ్యటానికి విత్తి నతిరవాత కలుపు గడ్డిపోవటానికి తోలే పరికరం. ముళ్ళగోరంకి వి. ముదురుఎరువు రంగులో తెల్ల చాయ. ముళ్ళగోరింట రూ.చూ. ములుగోరంట, ములుగోర ముల్లగోరింట, ముళ్ళగోరింత. వి. 1. ముదురు పసరు రంగు, ముళ్ళగోరింట పువ్వురంగు; 2. బంగారం మారిరి పసుపువన్నె. ముళ్ళగోరింత రూ.చూ. ముళ్ళగోరింట. వి. 1. ముదురు పసరు రంగు. ముళ్ళగోరింట పువ్వురంగు; 2. బంగారం మారిరి పసుపు వన్నె. ముళ్ళతుమికి రూ. ములుతుమికి. వి. ఎర్రగొడచెట్టు, ఆకుపచ్చ పూలుపూసే ముళ్ళచెట్టు (*Diospyros montana*). ముళ్ళతోటకూర రూ.చూ. ముల్లుతోటకూర వి. తోటకూరలో ఒకరకం, 2, 3 అడుగులు ఎత్తుపెరిగే మొండిరకం ముళ్ళకలుపు మొక్క. (*Amaranfas spinosu*). ముళ్ళముసై వి. ఉత్తర సర్కారులు, దక్కను, కర్ణాటక ప్రాంతాల్లోని సముద్ర తీరంలో పెరిగే ఓగ (*Solanum trilobatum*). ముళ్ళమోదుగ రూ.చూ. ములుమోంతువు. వి. గృహపాకరణాల తయారీకి ఉపయోగపడే కలపనిచ్చే చెట్టు (*Erythrina suberosa*). ముళ్ళవంకాయ వి. తొడిమెకు ముళ్ళుండి కాయతెల్లగా గుండంగా ఉండే వంకాయ. ముళ్ళవంగ వి. కత్తెరవంగ. ముళ్ళవెంపలి రూ. ములువెంపలి. వి. సముద్ర తీరంలోని బంజరుల్లోను కొండల మీద పెరిగే ముళ్ళుగల మొక్క (*Tephrosia spinosa*). ముళ్ళుకొక్కిత వి. ఎర్రబిక్కిచెట్టు, ముళ్ళు కలిగినచెట్టు (*Gandenia turgida*). ముళ్ళుకోరింత వి. కొండలమీద అడవుల్లోను పెరిగే ముళ్ళుగల ఓగ (*Acacia pennata*). ముళ్ళుకోరింద వి. నీలగిరుల్లో పెరిగే ముల్లుగలఓగ (*Toddalia aculeata*). ముళ్ళు గుంత రూ.చూ. ముళ్ళుగోరంట. వి. బాటల పక్కన కంచెల్లోను పెరిగి తెలుపు పసుపుపూలు పూసే ముళ్ళుగల మొక్క (*Barleria prionitis*). ముళ్ళుగొంత రూ.చూ. ముళ్ళుగోరంట. వి. బాటలపక్కన, కంచెల్లోను పెరిగి తెలుపు, పసుపు పూలు పూసే ముళ్ళుగల మొక్క (*Barleria prionitis*). ముళ్ళుగోరంట రూ. ములుగోరంట, ముళ్ళుగుంత, ముళ్ళుగొంత. వి. బాటలపక్కన కంచెల్లోను పెరిగి తెలుపు, పసుపు పూలు పూసే ముళ్ళుగల మొక్క (*Barleria prionitis*). ముళ్ళువెండలము వి. అడవి గెనుసుతీగ, ఆకుపచ్చని నువానసగల పూలు పూసే తీగ (*Dioscorea pentaphylla*). ముళ్ళుమాను వి. ఒరిస్సాలో పెరిగే చిన్నచెట్టు (*Flacourtia cataphracta*). ముళ్ళువెదురు వి. నదనపువెదురు, గృహాది నిర్మాణాలకు ఉపయోగపడే కలపనిచ్చే చెట్టు (*Bambusa*

arundinacea).

ముల్లూచ రూ. ముల్లు.

ముల్లూచి రూ. ముల్లు.

ముల్లై రూ.చూ. ముల్లియ. వి. 1. మూట, దనం. ముదుపు; 2. కంబళిలో దాన్యం పోసి కట్టుకొన్న మూట; 3. పదివేల దనలికాయలు.

ముల్లైకట్ట వి. చెరువులు నాలుగూ చేర్చి కట్టినకట్ట; అ.క్రి. 1. డబ్బును జాగ్రత్తచేయు; 2. డబ్బును ముడుపుగా కట్టు. ముల్లైవివ్వవాడు విజ. మాటలదొంగ.

ముల్లైవలు వి. ఎద్దుల దాడాగా ఉపయోగించే ఒక రకం దాన్యం. నం. యవ.-. దాన్యవిశేషం.

ముల్లొకము రూ. మూ.-.

ముళ్ళకంప రూ. ముల్లు.

ముళ్ళకంపలోచిక్కుకొను రూ. ముల్లు.

ముళ్ళగొర్రు రూ. ముల్లు.

ముళ్ళగోరంకి రూ. ముల్లు.

ముళ్ళగోరింట రూ. ముల్లు.

ముళ్ళగోరింత రూ. ముల్లు.

ముళ్ళతుమికి రూ. ముల్లు.

ముళ్ళతోటకూర రూ. ముల్లు.

ముళ్ళపేరు రూ. ముడి.

ముళ్ళమాటలు రూ. ముడి.

ముళ్ళమారి రూ. ముడి.

ముళ్ళముసై రూ. ముల్లు.

ముళ్ళమోదుగ రూ. ముల్లు.

ముళ్ళయతి రూ. ముడి.

ముళ్ళవంకాయ రూ. ముల్లు.

ముళ్ళవంగ రూ. ముల్లు.

ముళ్ళవెంపలి రూ. ముల్లు.

ముళ్ళు రూ. ముడి.

ముళ్ళుకొక్కిత రూ. ముల్లు.

ముళ్ళుకోరింత రూ. ముల్లు.

ముళ్ళుకోరింద రూ. ముల్లు.

ముళ్ళుగుంత రూ. ముల్లు.

ముళ్ళుగొంత రూ. ముల్లు.

ముళ్ళుగోరంట రూ. ముల్లు.

ముళ్ళుపెట్టు రూ. ముడి.

ముళ్ళువెండలము రూ. ముల్లు.

ముళ్ళుమాను రూ. ముల్లు.

ముళ్ళువెదురు రూ. ముల్లు.

ముళ్ళువేయు రూ. ముడి.

ముచ్చలు రూ. ముచ్చిలు. న.క్రి. దొంగిలించు. కొరవిగావనం.

క్రి.క. 892-922. ముచ్చిలు పదం యొక్క కృతక ప్రామాణికరూపమే ముచ్చలు.

<మూ.ప్రదా. *మూయ్-/*ముచ్-.

మూ- రూ.చూ. మూన్. విజ. వృత్తిలో మూడుశబ్దానికి మీడి వర్ణం రోపించగా మిగిలినరూపం అని వ్యాకర్తలు. మూ శబ్దం మూడుకు పర్యాయంగా భావించవచ్చు. మను. 4.73.

ముక్కచ్చి రూ. ముక్కచ్చె. వి. సరిచేసిన పదుగులో
 మూడు లాకలతో ఒక చోటికి చేర్చిన రెండు అనులున్న
 బాగం. <మూ+కచ్చి. ముక్కచ్చివత్తు రూ. ముక్కచ్చె
 ఎత్తు. స.క్రి. సరి చేసిన పదుగులో మూడు లాకలతో
 రెండు అనులున్న బాగాన్ని ఒక చోటికి చేర్చు. ముక్కచ్చి
 కూర్చు రూ. ముక్కచ్చెకూర్చు. వి. సరిచేసిన పదుగులో
 మూడు లాకలతో ఒకచోటికి చేర్చిన రెండు అనులున్న
 బాగం. ముక్కచ్చిచేయు రూ. ముక్కచ్చెచేయు. స.క్రి.
 1. సరిచేసిన పదుగులో మూడు లాకలతో రెండు
 అనులు ఒకచోటికి చేర్చు: 2. సరిచేసిన పదుగులో
 మూడు కచ్చులు మిగిల్చి తక్కినవి తీసివేయు. ముక్కచ్చి
 చేర్చు రూ. ముక్కచ్చెచేర్చు. అ.క్రి. సరిచేసిన పదుగులో
 మూడు లాకలతో రెండు అనులున్న బాగాన్ని ఒక చోటికి
 చేర్చు. ముక్కచ్చిదూయు రూ. ముక్కచ్చెదూయు. స.క్రి.
 సరిచేసిన పదుగులో మూడు లాకలతో రెండు అనులున్న
 బాగాన్ని ఒకచోటికి చేర్చు. ముక్కచ్చివేయు రూ.చూ.
 ముక్కచ్చెవేయు. స.క్రి. సరిచేసిన పదుగులో మూడు
 లాకలతో రెండు అనులున్న బాగాన్ని ఒకచోటికి చేర్చు.
 ముక్కచ్చె రూ.చూ. ముక్కచ్చి. వి. సరిచేసిన పదుగులో
 మూడు లాకలతో ఒకచోటికి చేర్చిన రెండు అనులున్న
 బాగం. <మూ+కచ్చె. ముక్కచ్చెవత్తు రూ.చూ.
 ముక్కచ్చివత్తు. స.క్రి. సరిచేసిన పదుగులో మూడు
 లాకలతో రెండు అనులున్న బాగాన్ని ఒకచోటికి చేర్చు
 ముక్కచ్చెకూర్చు రూ.చూ. ముక్కచ్చికూర్చు. వి. సరిచేసిన
 పదుగులో మూడు లాకలతో ఒకచోటికి చేర్చిన రెండు
 అనులున్న బాగం. ముక్కచ్చెచేయు రూ.చూ. ముక్కచ్చి
 చేయు. స.క్రి. 1. సరిచేసిన పదుగులో మూడు లాకలతో
 రెండు అనులు ఒకచోటికి చేర్చు: 2. సరిచేసిన పదుగులో
 మూడు కచ్చులు మిగిల్చి తక్కినవి తీసివేయు. ముక్కచ్చె
 చేర్చు రూ. చూ. ముక్కచ్చి చేర్చు. స.క్రి. సరిచేసిన
 పదుగులో మూడు లాకలతో రెండు అనులున్న బాగాన్ని
 ఒకచోటికి చేర్చు. ముక్కచ్చెదూయు రూ.చూ. ముక్కచ్చి
 దూయు. స.క్రి. ముక్కచ్చిలాకలు తీసివేయు. ముక్కచ్చె
 వేయు రూ. ముక్కచ్చి వేయు. స.క్రి. సరిచేసిన
 పదుగులో మూడు లాకలతో ఒకచోటికి రెండు అను
 లున్న బాగం చేర్చు. ముక్కటము వి. ఆముదం, ఆవునేయి,
 నువ్వులనూనె చేర్చి శిశువులకు పెట్టే ఆహారం. సం. కట.-
 వినుగుచెక్కిరి, తృణం. దాప, కాలకూటవిషం, లవణం,
 సొంటి. <మూ-+నం. కట-+ము. ముక్కట్టుతాడు
 వి. పంటకు కిందివైపున ఆకులచివర్లను కామకు కలిపి
 కట్టిన తాడు. <మూ-+కట్టు+తాడు. ముక్కంటి? వి.
 త్రిలోచనుడు, శివుడు. భార.ఆరణ్య. 1.334. ఉ.హరి.
 2.142. క. చుక్కణ్ణ. శివుడు: త. చుక్కణ్ణన్.
 <మూ-+కన్ను+-ఇ. ముక్కంటి? వి. మూడు కంటల
 భూపరిమాణం. E.I. 41. <మూ-+కంట+-ఇ.
 ముక్కంటిచుక్క వి. ఆర్థానక్షత్రం. ముక్కంటిచెలి వి.
 కుడేరుడు, త్ర్యంబకనటుడు. ముక్కంటితల వి. శివుని తల.
 ముక్కంటితలపువ్వు రూ.చూ. ముక్కంటితలపూవు. వి.

చంద్రుడు. ముక్కంటితలపూవు రూ. ముక్కంటితలపువ్వు.
 వి శివునినిగవువ్వు, చంద్రుడు. ముక్కంటితలవట్టి వి.
 వినాయకుడు, శివుని మొదటి కుమారుడు. ముక్కంటివట్టి
 వి. 1. గణపతి; 2. కుమారస్వామి, వ్య. శివకుమారుడు.
 ముక్కంటివండు వి. కొబ్బరికాయ. మూడుకన్నులుగల
 వండు. ప్రబంధ. 163. ముక్కంటివండుచెట్టు వి. కొబ్బరి
 చెట్టు. ముక్కంటివండులమెక్కెడుదిండి(డు) వి. వినాయకుడు.
 ముక్కంటిపేరిటికన్నులు వి.బ.వ. రుద్రాక్షలు. ముక్కంటిపీల
 వి కైలాసం. చంపూరా. 5.56. ముక్కంటిమామ వి.
 హిమవంతుడు, శివునిమామ. ముక్కంటిమామ వి నంది,
 శివవాహనం. ముక్కంటియమ్మలపొది వి. సముద్రం,
 త్రిపురాసురసంహార సందర్భంలో సముద్రం శివుడికి
 లమ్మలపొది అయ్యింది. ముక్కంటియావు(-ఆవు) వి.
 1. ఆచ్చుబెడ్డు; 2. నందీశ్వరుడు. ముక్కంటియల్లు(-ఇల్లు)
 వి. కైలాసం, శివుని నివాసం. ముక్కంటివలిగట్టు వి.
 కైలాసం. ముక్కంటివార్లంటి వి. పార్వతి, భవాని. మను.
 6.58. ముక్కంటివిల్లు వి. బంగారుకొండ, మేరుపర్వతం,
 శివుని దనువు. ముక్కంటివెల(డి) వి. పార్వతి. ముక్కంటి
 సంగతి వి. కుడేరుడు, శివుని మిత్రుడు. ముక్కంటినుడి
 రూ.చూ. ముక్కాణినుడి. వి. 1. నొసటి మీద పైన ఒకటి
 కింద రెండుగా ఉన్ననుళ్ళు; 2. నొసట మూడో కన్ను
 లాగా ఉన్న నుడి. ఈ లక్షణం ఉన్న పశువు పవిత్ర
 మైనది. ముక్కంటిసొమ్ము వి. పాము, శివాభరణం. వేంక.
 ఆం. 102. ముక్కనుమ వి. కనుమ పండుగకు మర్నాడు.
 <మూ-+కనుమ. ముక్కనుసామి వి. ముక్కాటి, శివుడు.
 అచ్చ.బా. 4.59 పు. ముక్కన్ను వి. 1. మూడుకన్నులు.
 వండి.న. 1.73 పు. పీర. వి. 2.182; 2. మూడోకన్ను.
 <మూ-+కన్ను. ముక్కన్నునుడి రూ.చూ. ముక్కాణి
 నుడి. వి. 1. నొసటి మీద పైన ఒకటి కింద రెండుగా
 ఉన్న నుళ్ళు; 2. నొసట మూడోకన్నులాగా ఉన్న నుడి
 (ఈ లక్షణం ఉన్న పశువు పవిత్రమైనది). ముక్కలి వి.
 ముక్కాలిపీట. విప్ర. 4.82. <మూ-+కాలు²+ఇ.
 ముక్కలిపీట రూ. ముక్కాలిపీట. వి. మూడు కాళ్ళమర్చిన
 ఎత్తుబల్ల. యయా. 4.93. ముక్కా(క) వి. గొప్పతాపం.
 ప్రభు. 4.135 పు. 13 పం. మూడుకాకల సమూహం.
 <మూ-+కా(క. ముక్కా(కయగు(-అగు) అ.క్రి. మిక్కిలి
 కష్టమగు. వర.రా.య.పు. 311 పం. 16. ముక్కా(కల
 వాటిలేటు అ.క్రి. మిక్కిలి సమర్థుడగు, అత్యంత ప్రవీణు
 డగు. జైమినిబా. 1.87. ముక్కా(కల(దేటు అ.క్రి. మిక్కిలి
 సమర్థుడగు. భాస్క.రా.య. 817. <మూ-+కా(క+
 లు+అ+తేటు. ముక్కాకలుతీరినవాడు విణ, మూడు
 మారులు కాల్యబడి గడిచేరినవాడు. అనగా అతి సమర్థుడు.
 ముక్కాణినుడి రూ. ముక్కంటినుడి, ముక్కన్నునుడి. వి.
 1. నొసటి మీద పైన ఒకటి కింద రెండుగా ఉన్న నుళ్ళు;
 2. నొసట మూడో కన్నులాగా ఉన్న నుడి. ఈ లక్షణం
 ఉన్న పశువు పవిత్రమైంది. ముక్కాని వి. మూడుకానులు.
 ఆం.బా. 2.272. <మూ-+కాను+-ఇ. ముక్కారు¹
 వి. 1. మూడుకాలు. నె.గా. కావలి. 42, కాశీ. 7.26;

2. ముక్కారువంట, తొలుకారు. <మూ-+కారు'. ముక్కారువంట వి. తొలికారు. ముక్కారు(బండు(-వండు) అ.క్రి. సంవత్సరానికి మూడు పంటలు పండు, సమృద్ధిగా పండు. శుక. 2.145. ముక్కారిపీట రూ.చూ. ముక్కారి పీట. వి. మూడుకాళ్ళపీట. వైజ 374. ముక్కాలు వి. 1. ముప్పాతిక. రాజ వి. 3.65. 2. మూడుకాళ్ళు. <మూ-+కాలు'. ముక్కాలుకొయ్య వి. ఆసు పోసిన నూలు మూడు జేనల పొడుగు ఒడనలగా కావటానికి దిగించిన కొయ్య. ముక్కాలుగడియ వి. త్రిపాద మడిక. ముక్కాలుదుడ్డు వి. మూడువైనలు. ముక్కున రూ. ముక్కవ, ముక్క, ముక్కా. వి. మూడు కుంచాలు. బసవ. 2.433. <మూ-+కుంచము. ముక్కొంకులు వి.బ.వ. మూడు వంకరలు. బసవ. 3.564. <మూ-+కొంకులు ముక్కొటిక వి. త్రిపురాలు. <మూ-+కొటిక. ముక్కొటికగెలుపరి రూ. ముక్కొటిక గెల్పరి. వి. త్రిపురారి, శివుడు. అచ్చ.రా. 4.61 పు. ముక్కొటికగెల్పరి రూ.చూ. ముక్కొటిక గెలుపరి. వి. త్రిపుర జేత, శివుడు. ముక్కొమ్మమెకము వి. మనుబోతు. <మూ-+కొమ్ము+మెకము. ముక్కొయ్యలు వి.బ.వ. మూడు తున కలు. కు.సం. 11.40. <మూ-+కొయ్యలు. ముక్కొటి వి. వైకుంఠ ఏగాదిశి, ధనుర్మాస శుక్ల ఏగాదిశి. రాజవా. 1.35. సం. కోటి-. సంఖ్యా విశేషం. 100 లక్షలు. <మూ-+కోటి. ముక్కొటికలకంటు వి. శివుడు. ఆం. పదా. 1.10. ముక్కొణంగూడు వి. కమానుగూడు, త్రిదుశాకారంలో ఉండే గూడు సం. కోణ-. మూల. <మూ-+సం. కోణ-+-ము+గూడు. ముక్కొణపుబద్ద రూ.చూ. ముక్కొణబద్ద. వి. లోగిలింటి వాసాల అంచుమీదగాని కప్పు తడిక అంచుమీదగాని వేసే కోతబద్ద. ముక్కొణ మార్పి వి. ఇరకపుమాను, త్రిదుశాకారంలో ఉండే అర్పి. <ముక్కొణము+అర్పి. ముక్కొణము వి. త్రికోణం. సం. కోణ-. మూల; క. ముక్కొణపు. మూడుకోణాలు; త. ముక్కొణమ్. <మూ-+సం.కోణ-+-ము. ముక్కొణం బద్ద రూ. ముక్కొణపుబద్ద వి. లోగిలింటి వాసాల అంచు మీదగాని కప్పుతడిక అంచుమీదగాని వేసే కోతబద్ద. <ముక్కొణము+బద్ద. ముక్కొండం వి. తూర్పారపోసే మనిషి నిలబడటానికి కట్టే మూడుకాళ్ళపీట. ముక్కొనంపట్టె వి. ఒడ చాకట్టులోనిపట్టె. సం. కోణ-. మూల. <మూ-+సం. కోణ-+-ము+పట్టె. ముక్కొల వి. త్రిదండం. ధాన్య.రా.ఆరణ్య. 232. త. ముక్కొల్. త్రిదండం. <మూ-+కోల. ముగ్గడ్డలు వి.బ.వ. 1. మూడుదుంపలు; 2. నీరుల్లి, వెల్లుల్లి, ముల్లంగిదుంపలు. <మూ-+గడ్డ+-లు. ముగ్గట్ట వి.బ.వ. మూడుగుట్టలు. EI XIV 25. క్రి.శ. 1548 <మూ-+గుట్ట. ముగ్గోడి వి. పాత్రనిలకటానికి ఆధారంగా పొయ్యికి పైనపెట్టే మూడుగుట్టలు. <మూ-+గోడి. ముగ్గోరంచు వి. మూడుగీరలు పడేట్టు నేసిన ఒకరకం అంచు. <మూ-+గోరు+అంచు'. ముంగోరు' వి.బ.వ. మూడు కారులు. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.సం. 274. క్రి.శ. 1290. <మూ-+కారు'. ముంగోరు' వి. పంటను ఆసామి రెండు భాగాలు, సాగుచేసిన తైలు ఒకభాగం పంచుకొనే

పద్ధతి. <మూ-+కోరు'. ముచ్చటులు రూ.చూ. ముచ్చట్లు. వి.బ.వ. మూడుప్రదేశాలు. ముచ్చట్లు రూ. ముచ్చటులు. ముచ్చాటులు. వి.బ.వ. మూడుప్రదేశాలు. విజ్ఞా. ఆచార' 67. <మూ-+చోటు+-లు. ముచ్చంద్రిసీమ వి. మూడు నందులు, ఎల్లలు కలిసినచోట. EI IV 228. క్రి.శ. 1202. ముచ్చవలము వి. మూడుచవలాలు. <మూ-+చవలము. ముచ్చవకము రూ.చూ. ముచ్చొకము. విజ్ఞ. పండ్రెండు. <మూ-+చవుకము. ముచ్చాయలు వి.బ.వ. మూడురంగులు. త్రివర్ణాలు. కువ.చ. 2.42. <మూ-+చాయ+-లు. ముచ్చాలింపు వి. మూడోసారి దున్నటం. <మూ-+చాలు+-జంపు. ముచ్చాలు వి. మూడోసారి దున్నటం. <మూ-+చాలు. ముచ్చాలుదుక్కి వి. మూడో సారి దున్నటం. ముచ్చిచ్చు వి. 1. గార్హ పత్యం, ఆహవనీ యం, దక్షిణాగ్ని అనే యజ్ఞంలోని అగ్నిత్రయం. భార. భీష్మ. 2.277; 2. ముక్కాక. భాగ. 9.47. <మూ-+చిచ్చు. ముచ్చిచ్చుననువేసు అ.క్రి. ఆందోళనచెందు, నిప్పులవైసున్నట్లు అగు. పాండు. 4.149. ముచ్చిముమ్మా టికి అవ్య.ద్రు. తప్పనిసరిగా మూడుసార్లు. ముచ్చిమూడు మాటలు వి.బ.వ. మూడుముక్కలు. సంగ్రహం. ముచ్చిపుక వి. ముద్దుగులం, మూడు పాదలాలు, వరహలో 14వ వంతు. <మూ-+చివుక. ముచ్చట్టు వి. మూడుచుట్టులు. హరి.ఉ. 10 233. <మూ-+చుట్టు. ముచ్చట్టునుట్టు స క్రి. మూడుసార్లు ప్రదక్షిణంచేయు. పండి.చ. 1.1.175. <ముచ్చట్టు+-లు+చుట్టు. ముచ్చెమటలు పోయు అ.క్రి. అతిగా చెమటలు పట్టు. మూ-+చెమట+-లు+పోయు. ముచ్చెలక వి. దుగులముజేడ, నాలుగణాలు. <మూ-+చెలక. ముచ్చెవక వి. మూడుపాదలాలు. <మూ-+చెవక. ముచ్చొటులు రూ.చూ. ముచ్చట్లు. వి.బ.వ. మూడు ప్రదేశాలు, పాదాలు, హస్తాలు, ముఖం. విజ్ఞా. 1.79. <మూ-+చోటు+-లు. ముచ్చొకము సర్వ. మూడు నాలుగులు, పన్నెండు. అచ్చ.రా. క్షిప్రం. 23. <మూ-+చొకము. ముజ్జగము వి. మూడులోకాలు. శృం.నై. 3.161. సం. జగత్. ప్రపంచం. <మూ-+సం. జగత్+ము. ముజ్జగములు వి.బ.వ. మూడు లోకాలు. భీమ. 2.16. సం. జగత్. ప్రపంచం. <మూ-+సం. జగత్+-లు. ముజ్జిడ్డు వి. 1. పెద్దచీకాకు; 2. పెద్దచీకటి <మూ-+జిడ్డు. ముత్తర రూ.చూ. ముత్తరము. వి. 1. మూడుతరాలు; 2. మూడు వరసలు; 3. మూడు పురుషాంతరాలు. ముత్తరంగలు వి. బ. వ. కడుపుమీది త్రివళులు. కు. సం. 6.110. సం. తరంగ-. అల. <మూ-+సం. తరంగ-+-లు. ముత్తరము రూ. ముత్తర, ముత్తెర, మెత్తర. వి. 1. మూడు వరసలు. మను. 4.46; 2. మూడు విధాలు. ప్రబంధ. 27; 3. మూడు పురుషాంతరాలు. శుక. 2.442. <మూ-+తరము. ముత్తటి' వి. కాలత్రయం. అచ్చ.రా.భాల. 117. <మూ-+తటి'. ముత్తటి' వి. శ్రీల కడుపుమీద ఉండే మూడుముడతలు, వశిత్రయం. అని. 2.56. <మూ-+తటి'. ముత్తల వి. మూడుచోట్లు. <మూ-+తల(ము). ముత్తాలిపండుదిను అ.క్రి. చిరకాలం జీవించు.

పాండు. 4.267. ముత్తాడు వి. 1. తనునాదిన తాటితెంక
నుంచి మొలచిన తాటి తెంకనుంచి పట్టిపెరిగిన తాటిచెట్టు.
పాండు 4.267; 2. మూడుకరాల తాటిచెట్టు. <మూ-
+ తాడు. ముత్తిక² రూ. ముత్తిగ. వి. మూడుముతాలు.
వర.రా.యు. పు. 147. పం. 10. <మూ-+ తిగ. ముత్తిగ
రూ.చూ. ముత్తిక². నం. తొమ్మిది. రసిక. 3.47. ముత్తునియే
వి. బ. వ. మూడుముక్కలు. భార. ప్రదో. 1.853. <మూ-+
తునియ. ముత్తునియేలు వి. బ. వ. మూడుముక్కలు. కు.నం.
11.193. <మూ-+ తునియ + -లు. ముత్తుము రూ.
ముత్తాము. వి. 1. పన్నెండు కుంచాల రాన్యపుమానం,
ఆధకత్రయం. ద.హిం.కా. 4.1016; 2. ముప్పై కుంచాల
భూపరిమాణం, మూడుఎకరాలు. <మూ-+ తూము².
ముత్తాము రూ.చూ. ముత్తము. వి. 1 రాన్యంకొలత,
3 తూములు; 2. భూమికొలత 30 కుంటలు, 3 ఎకరాలు.
ముత్తెరువులాడి వి. ఆకాశగంగ, మూడుమార్గాలుగలది. <
మూ-+ తెరువు + -లు + -డి. ముత్తేవ వి. బ. వ. మూడు
కోవలు. <మూ-+ త్రోవ. ముత్తేవద్రమ్మరి(-త్రిమ్మరి)
వి. గంగానది, త్రవథగ. ఆం.నా.నం.దేవ. 31, <మూడు
+ త్రోవలు + త్రిమ్మరి. ముద్దుగల కాళ్ళపురుగు వి. పట్ట
దం, తుమ్మెడ. <మూ-+ దుగల + కాళ్ళపురుగు. ముద్దుగల
తల్లుల బిడ్డడు వి. కుమారస్వామి, పాడ్కాతురుడు. <
మూ-+ దుగుల + తల్లుల బిడ్డడు. ముద్దుగలము రూ. ముద్దు
గులము. వి. ఆరుబేడలు. <మూ-+ దుగులము. ముద్దు
గులము రూ. చూ. ముద్దుగులము. వి. మూడు దుగులాలు,
పన్నెండవాల. మున్నూర్పురు సర్వ. మూడువందలమంది,
త్రిశత సంఖ్యాకులు. ద.హిం.కా. సంపు. 4. కా.నం. 989.
<మూ-+ నూర్పురు. మున్నూరు సర్వ.దౌ. మూడు
వందలు, త్రిశతి. భార. అది. 1.65. క. యున్నూరు.
యూనూరు. మూడువందలు; కొద. యున్నూరి. మూడు
వందలు; తు. యున్నూరు. మూడువందలు; త.
యూన్నూరు. మూడువందలు; మ. యున్నూరు. మూడు
వందలు; కో. యు.ను.ర్. మూడువందలు; తొ.
యూ.ను.ర్. మూడు వందలు. <మూ-+ నూరు²
మున్నూరు విణ. మూడు నూలులు కలది, మూడు పోగులు
చేర్చి నేసినది. రంగా. చ. 2.10. <మూ-+ నూలు¹.
ముప్పక్కజెముడు వి. పెద్దజెముడుచెట్టు (Euphorbia
tortilis). <మూ-+ పక్క + జెముడు.
ముప్పటికమ్మి వి. మూడు పట్టెలుగా నేసిన కమ్మి.
<మూ-+ పట్టి + కమ్మి. ముప్పండు సర్వ. బ.వ.
ముప్పైమంది, ముప్పదికి మహాన్మహాత్యర్థక బహువచ
నాంతాదేశం. భార. సదా. 2.121, ద. హిం. కా. సంపు.
4. కా.నం. 1248. త. యు. పుత్తు. ముప్పయ్; మ.
యుప్పత్తు. ముప్పయ్; కో. యుప్పద్. ముప్పయి
రోజులు; తొ. యుప్పాథ్. ముప్పయ్. ముప్పయ్ రోజులు;
కుజ. యుప్పట్టు. పన్నెండు దశన్నకి మూడురెట్లు. ముప్పదా
ర్థురు రూ.చూ. ముప్పరాటుగురు. సర్వ.దౌ. ముప్పైఅరు
మంది. <ముప్పది + అరురు. ముప్పదాటు సర్వ. ముప్పై
అరు. భార. ప్రదో. 2.203. <ముప్పది + అరు. ముప్ప

రాటుగురు రూ. ముప్పదార్థురు, ముప్పదియాటుగురు, సర్వ.
ముప్పైఅరుమంది. ఉ.రా. 4.289. <ముప్పది + అరుగురు.
ముప్పది రూ. ముప్పయి. ముప్పై. సర్వ.దౌ. మూడుపదులు.
ద.హిం.కా. 4. 1015, భార ఆరణ్య. 201. త. యుప్పత్తు.
ముప్పై <మూ-+ పది. ముప్పదితిప్పలుపెట్టు అ.క్రి. నానా
కష్టాలుపెట్టు. ముప్పదిపాట రూ.చూ. ముప్పదివాట, వి.
మూడుపదుల సంఖ్యగల పాటలు. ముప్పదియాటుగురు రూ.
చూ. ముప్పరాటుగురు. సర్వ. ముప్పైఅరుమంది. ముప్పది
యాతేంద్రి విణ. 1. మిక్కిలి ఇచ్చగలది; 2.
ముప్పైఆరేళ్ళ పయస్సుగలది. ముప్పదిరెంటిగుంపు
వి. ముప్పైరెండుచుక్కలున్న నక్షత్రం, రేవతీనక్షత్రం.
ముప్పదిరెండాయుధములు వి. బ. వ. బాణం, కటాం,
కోమరం మొ. ముప్పైరెండు ఆయుధాలు. నం.
ఆయుధ-. కత్తి మొ. యుద్ధపరికరాలు. <ముప్పది
+ రెండు + నం. ఆయుధ- + -ము + -లు.
ముప్పది రెండువేళ్లు వి. బ. వ. ఎల్లప్పుడు, అన్నిసమ
యాలు. తాళ్ల. నం. 9.170. ముప్పదివాట (-పాట) రూ.
ముప్పదిపాట, వి. మూడుపదుల సంఖ్యగల పాటలు. ద్వి.
వరమ. వి. 3.231పు. ముప్పందుము రూ. ముప్పన్నం.
వి. ముప్పైతూముల రాన్యం. <మూ-+ పందుము.
ముప్పన్నం రూ.చూ. ముప్పందుము. వి. 1. రాన్యం
కొలత. 30 తూములు; 2. భూమికొలత, 480 కుంటలు
లేదా 12 ఎకరాలు, 300 కుంటలు లేదా, 7½ ఎకరాలు,
480 మానికలు లేదా 30 ఎకరాలు. ముప్పయి రూ.చూ.
ముప్పది. సర్వ. మూడుపదులు. ముప్పరువువేల రూ.చూ.
ముప్పర్దువేల. వి. మూడుకోసుల దూరం. ముప్పర్దువేల
రూ. ముప్పరువువేల. వి. మూడుకోసుల దూరం. ఆం.రా.
2.7. <మూ-+ పదువు + వేల. ముప్పాతిక వి. ఒక
వస్తువులోని నాలుగు భాగాల్లో మూడుభాగాలు, మూడు
పాతికలు. రత్న. 54. ఆం. రా. 2.272. <మూ-+
పాతిక. ముప్పావు వి. ఒకవస్తువులోని నాలుగువంతుల్లో
మూడువంతులు, మూడుపావులు. <మూ-+ పావు.
ముప్పావులా వి. ఒకరూపాయిలో నాలుగో వంతులో
మూడువంతులు, మూడుపావులాలు. <మూ-+ పావులా.
ముప్పిడి¹ వి. మూడుపిడులుకలదాకు, కటారి. వరాహ.
4.86, గౌ. హరి. ఉ. 8; విణ. దీర్ఘం, పెద్దది. ద్వి. వరమ.
వి. 2.94. <మూ-+ పిడి¹. ముప్పిర వి. 1. మూడు
పిరలు; 2. కానీలో మూడోవంతు. <మూడు + నిర.
ముప్పిరి. రూ. ముప్పరి, వి ముప్పేట, త్రినూత్రి. భార.
<మూ-+ పిరి. ముప్పిరిగొను (-కొను) రూ. ముప్పరిగొను.
అను. 1.376. అ.క్రి. 1. పెనుగొను. చుట్టుకొను పంది. చ.
1.2.284పు; 2. మూడుపిరులుగా పెనగొను. భార. విరా.
3.220; 3. అతిశయించు. రం.రా.యు. 361పు. 15 పం.
ముప్పిరిగొల్పు (-కొల్పు) రూ.చూ. ముప్పరిగొల్పు. న.క్రి.
మూడు పిరులు కలిగేటట్లు చేయు, త్రిగుణితంచేయు. బనవ.
7-319 పం. ముప్పిరిచేప వి. ఒకరకం చేప. ముప్పిరివడు
(-వడు) అ.క్రి. మూడు దొంతర్లుగావడు. కు.నం. 12.27.
ముప్పిరివడ్డి వి. మూడురెట్లువడ్డి. తాళ్ల. నం. 5.330. ముప్పరి

రూ.చూ. ముప్పిరి. విణ. మూడుపేటలుకలది, త్రినూత్రం. బిల్లు. 3.73; వి. 1. మూడు మెలికలు; 2. మూడుపోగులు కలిపి పరిపెట్టిన నూలు. మువ్వరిఅతుకు వి. అచ్చతికే టప్పుడు రెండుపోగులు కొలికి వేసి మరొకపోగు కొలికిలోకి దూర్చి అతకటం. మువ్వరిగొను(-కొను) రూ.చూ. ముప్పిరి గొను. అ. క్రి. మూడుమెలికలు కలదిగు. చంద్రికా. 2.18. మువ్వరిగొల్పు(-కొల్పు)రూ. ముప్పిరిగొల్పు. స.క్రి. మూడు పురులతో లాడుపేను. బసవ. 7.190. మువ్వరిజొన్న వి. ఒకరకం జొన్న. మువ్వరిదారం వి. మూడుపోగులకు పరి పెట్టిన దారం. మువ్వరినర్ద వి. కంకిమూడు మెలికలుతిరిగి ఉండేరకం. మువ్వరుటాలు వి. జె. పురుటి మూడవనాటి బాలింతరాలు. పి. శకు. 4.62. <మూ-+పురుడు + - ఇ + ఆలు. మువ్వుట వి. మూడు పూటలు. బసవ. 2.109పం. <మూ-+పూట. ముప్పేట్టు వి. మూడు చుట్టు. <మూ-+పెట్టు. ముప్పేట్టుపెట్టు (-పెట్టు) అ.క్రి. స.క్రి. మూడుచుట్టుతిరుగు. పండి. చ. 1.41ప. ముప్పేట¹ విణ. మూడుపేటలుకలది. సమీర 2.222; వి. త్రినూత్ర. ఆం. భా. 2.295. <మూ-+పేట. ముప్పేట¹ విణ. కొంతవరకు ముదిరినది (కొబ్బరికాయ). ముప్పేటకమ్మి వి. మూడు పట్టెలు వరనగా నేసిన కమ్మి. <మూ-+ పేట + కమ్మి. ముప్పేటపేరు వి. త్రినరం. <మూ-+పేట+పేరు. ముప్పేటలాడు అ.క్రి. నంతో పంతో ఉప్పొంగు. పృథ్వ. 3.19. <ముప్పేట+ -లు+ఆడు. ముప్పై రూ.చూ. ముప్పది. వి. ముప్పది. ముప్పొం రూ.చూ. ముప్పొగు. వి. మూడుపోగుల దారం. ముప్పొంగు అ.క్రి. ఉప్పొంగు, మూడుపొంగులు పొంగు. ద్వి. సార. చ. 3.343పం. <మూ-+పొంగు. ముప్పొత్తులు వి.బ.వ. 1. త్రిరావృత్తమైన నంబందం, మూడు కలయికలు; 2. అశ్రద్ధ. ముప్పొద్దులు వి.బ.వ. మూడు పూటలు. <మూ-+ప్రొద్దు+-లు. ముప్పొకలబోవు అ.క్రి. మూడుమార్గాల్లో తిరుగు. <మూ-+పోక+ -లు+-అ¹+పోవు. ముప్పొకలాడు విణ. త్రిగుణాత్మకుడు, మూడుతోవలు తొక్కినవాడు. భాగ. 10ఉ. 791. <మూ-+పోక + -లు+-అ¹+వాడు. ముప్పొకలు వి.బ.వ. ఎక్కువతోవలు. భాగ. 8.552. <మూ-+ పోక+-లు. ముప్పొగు రూ. ముప్పొం, మూటపోగు. వి. మూడుపోగులదారం. <మూ-+ పోగు. ముప్రొద్దు వి. మూడుపూటలు. బసవ. 5.909పం. <మూ-+ ప్రొద్దు. ముప్రొద్దు వి.బ.వ. త్రిపుకాలు. పండి. చ. 3.225. ప. <మూ-+ప్రోలు+-లు. ముబ్బడి రూ.చూ. ముమ్మడి. విణ. మూడురెట్లున్నది, త్రిగుణికం. <మూ-+ -బడి¹. ముబ్బడించు రూ.చూ. ముమ్మడించు. అ.క్రి. మూడురెట్లు కలదగు. <ముబ్బడి + - ఇంచు³. ముబ్బాగ మంచు వి. చీరవెడల్పులో మూడోవంతు మేరకు నేసిన అంచు. <మూ-+ బాగము + అంచు³. ముబ్బాములు వి.బ.వ. పెక్కుకష్టాలు. భాస్క. రా. య. 820. <మూ-+దాము-+లు. ముబ్బానవార్గము వి. నూర్కుడు, త్రియాతనువు. ఆం. పదా. సుర. 21. ముబ్బేడ వి.

మూడుబేడలు. <మూడు-+బేడ. ముమ్మడి రూ. ముబ్బడి. విణ. 1. మూడురెట్లు. కలది, త్రిగుణికం, మూడోది. వలి వేరు. కాననం. క్రి.శ. 1043; భోజ. 1.33; 2. కలనిచేసినది. <మూ-+ మడి³. ముమ్మడిగొను (-కొను) అ. క్రి. మూడురెట్లు కలదగు, మూడు మడుగులు కలదగు. నవనాథ. 1.26ప. 10పం. ముమ్మడించు రూ. ముబ్బడించు. అ.క్రి. ముమ్మడిగొను, ముమ్మడగు, మూడుపొద్దతోకూర్చు. లాళ్ల. సం. 12.237. <ముమ్మడి + - ఇంచు³. ముమ్మడివలుమడివాసి వి. మూడింతలు, నాలుగింత లెక్కువ. ప్రభా. 3.118. ముమ్మడుగు వి. మూడురెట్లు. భార. ఆది. 1.81. <మూ-+మడుగు. ముమ్మటు రూ.చూ. ముమ్మాటు. వి. మూడుపర్యాయాలు. రేవ-అ-101. ముమ్మార్చు రూ. చూ. ముమ్మాటు. వి. మూడుసార్లు. ముమ్మాటు రూ. ముమ్మటు, ముమ్మారు. వి. మూడుపర్యాయాలు, మూడుతడవలు భార. ఆను. 3.284. <మూ-+ మూటు. ముమ్మానములు వి.బ.వ. మూడునెలలు. జైమినిదా. 8.99. సం. మాశ- నెల. <మూ-+నం. మాన- + -ము + -లు. ముమ్మాడు నర్వ. మూడుముక్కు, తొమ్మిది, త్రిరావృత్తమైన త్రిసంఖ్య. హరి. ఉ. 8.105. <మూ-+ మూడు. ముమ్మాల వి. మూడు కోణాలు కలది. ఉ.హరి. 2.122. <మూ+మూల². ముమ్మాలజా వి. మూడు మూలలుకల రత్నం. ఉ.రా. 6.127. ముమ్మొవ వి. 1. మూడు మొనలు. పండి.చ. 4.259 ప. ; 2. మల్లవిద్యా విశేషం. హంస. 1.206; విణ. మూడు మొనలు కలది. <మూ-+మొన. ముమ్మొనకత్తి వి. 1. మూడు మొనలు కల కత్తి; 2. త్రిశూలం. ముమ్మొనకత్తిజోడు వి. శివుడు. ముమ్మొనకైడువు వి. మూడు మొనలు కల ఆయుధం, త్రిశూలం. ఉ.రా. 7.38. ముమ్మొనయడిదంపుసావి వి. త్రిశూలం ఆయుధంగా కల ప్రభువు. శివుడు. ముమ్మొన యలుగమేటి వి. త్రిశూలం ఆయుధంగా కలవాడు, శివుడు. ముమ్మొనవాలు వి. త్రిశూలం. నీలా. 1.13, ఉ.రా. 7.143. ముమ్మొనవాలుదంట రూ. ముమ్మొనవార్లంట. వి. త్రిశూలం ఆయుధంగా కల యోధుడు, శివుడు. ముమ్మొనవాలుదాలువు రూ.చూ. ముమ్మొనవాలుదాల్చు. వి. శివుడు. ముమ్మొన వాలుదాల్చు రూ. ముమ్మొనవాలుదాలువు. వి. త్రిశూల దరుడు, శివుడు. ఆం.నా.సం.దేవ. 6. ముమ్మొనవార్లంట రూ.చూ. ముమ్మొనవాలుదంట. వి. శివుడు, త్రిశూలం దరించినవాడు. ముమ్మొటు విణ. మిక్కిలి మోటువ్యక్తి. <మూ-+ మోటు. ముయ్యగ్గి వి. అగ్నిత్రయం, త్రేతాగ్నులు. <మూ-+అగ్ని. ముయ్యంచు వి. 1. వస్త్ర విశేషం. సిం.ద్వా. 3.206; 2. మూడంచులు, మూడు మూలలు. <మూ-+ అంచు³. ముయ్యంచుతుంగ వి. మూడంచులతుంగ. భార. మానల. 54. ముయ్యడ వి. ఆరు మానికలు. ఆం.భా. 2.270. <మూ-+ అడ్డ. ముయ్యనికుట్టు రూ. ముయ్యలికుట్టు, ముయ్యెలగుట్టు. వి. మూడు ఎల్లలు కలిసిన తావు. ద.హిం.కా.సంపు. 4. కా.సం. 1255. నందంపూడి కాననం. క్రి.శ. 1054. ముయ్యందము

విణ. మూదందాలు కలది. నిర్వ.రా. 8.62. <మూ-+ అందము. ముయ్యలి వి. మూడు ఎల్లలు. వేమలూర్పాడు కాననం. క్రి.శ. 945-70. <మూ-+ఎల్ల. ముయ్యలికుట్టు రూ.చూ. ముయ్యనికుట్టు. వి. మూడు ఎల్లలు కలిసిన తావ. ముయ్యకుపొన్న రూ. ముయ్యకుబొన్న. వి. త్రివర్ణిక, ఒకరకం చిన్నచెట్టు. హంస. 4.10 (Pseudarthria viscida). <మూ-+ ఆకు + పొన్న. ముయ్యకుబొన్న (-పొన్న) రూ.చూ. ముయ్యకుపొన్న. వి. మువ్వంచాకు, సాలపర్ణి. ముయ్యలు నర్వ. వద్దెనిమిది. బాస్క.రా.య. 1076. <మూ-+ ఆటు. ముయ్యారు విణ. మూడు వయస్సులు కలవాడు, యువకుడు, యౌవన వంతుడు. పాండు. 4.261. <మూ-+ ఈడు. ముయ్యారు వి.బ.వ. గ్రామశ్రయం, మూడు ఈడ్లు. కాశీ. 7.192. <మూ-+ ఈరు. ముయ్యేర¹ వి. నీలి కూనం విడిచిన తరవాత పది రోజులకు దనలి పురుగు విడిచే కూనం. ముయ్యేలగుట్ట రూ.చూ. ముయ్యనికుట్టు. వి. 1. మూడు గ్రామాల హద్దులు కలిసిన చోటు. కొంకుదురు కాననం. క్రి.శ. 1480; 2. మూడు దారాలు కలిసిన చోటు. మను. 3.34. ముయ్యేడు నర్వ. ఇరవైఒకటి. బార.ఆది. 1.79. <మూ-+ ఎదు. ముయ్యేరు రూ.చూ. ముయ్యేలు. వి. మూడు మార్గాల్లో ప్రవహించేది. ముయ్యేలు రూ. ముయ్యేరు. వి. మూడు మార్గాల్లో ప్రవహించేది. గౌ.హరి. ఉ. 4 పం. <మూ-+ ఎటు. ముయ్యేకము వి. ప్రపంచం. నం. లోక-. ప్రపంచం. <మూ-+ నం. లోక-+ము. మువ్వ రూ. మూగ¹, మూపి¹, మొవ్వ¹. వి. మొనను మూడు నందులుగల పెద్దగజ్జె, కింకిడి. కు.నం. 8.179. ద.హిం.కా.నం.పు. 5. కా.నం. 1081, క్రి.శ. 1132. కొలా. ముజ్జ. గజ్జె, మువ్వ. చిరుగంట, నూపురంలో గంట. <మూ-+వ. మువ్వకోడియ రూ. మువ్వకోడె. వి. కాడికి గంతకు కొత్తగా అలవర్చిన ఎద్దు. మువ్వకోడె రూ.చూ. మువ్వకోడియ. వి. మువ్వవనరం. కాడికి గంతకు కొత్తగా అలవర్చిన ఎద్దు. మువ్వగలవన్నె మెకము వి. పెద్దపులి. మువ్వంక విణ. 1. మూడు పంకలు కలది. పాండు. 4.134, ఘటికా. 1.128; 2. మూడు వైపులు. తాళ్ల.నం. 7.153. <మూ-+ పంక. మువ్వంకవట్టిన వి. త్రిశూలం. నిరంకు. 3.12. మువ్వంకమురువు వి. త్రిభంగిమ లోని అందం. నాట్యంలో నిలబడే ఒక తీరు. పాండు. 4.134. మువ్వంకమేను వి. త్రిభంగిమ, ముడుచుకొన్న శరీరం. తాళ్ల.నం.పు. 62. మువ్వంచ వి. మూడు పంచలు. బార.ఉద్యో. 1.93; విణ. మూడు పంచలు కలది. <మూ-+ పంచ. మువ్వంచాకు వి. ముయ్యకు పొన్న. <మూ-+ పంచ + ఆకు. మువ్వంచు వి వృక్ష విశేషం. ద్వి.సా.చ. 2.656 పం. <మూ + పంచు. మువ్వంటుల వాడు వి. చిన్నతనం. <మువ్వంటులు + -అ¹ + ఆడు. మువ్వంటులు వి.బ.వ. నెలపురుడు. హరి.పూ. 8.58. <మూ-+ అంటు + -లు. మువ్వదోవే వి. అడుగున ఒంటి పలకగల దోవే. మువ్వప్పియవేల్పు వి. నూర్కుడు. ఘటికా. 2.134. <మూ-+ వన్నియ + వేల్పు. మువ్వన్నె విణ.

మూడు రంగులు కలది. హర. 5.55. మువ్వన్నెకాడు వి. నూర్కుడు. మువ్వన్నెమెకము రూ. మువ్వన్నెమెగము. వి. పులి, మూడు రంగులుకల జంతువు. కాశీ. 2.146. మువ్వన్నె మెగము రూ.చూ. మువ్వన్నెమెకము. వి. పులి, చిత్ర కాయం. మను. 1.59. మువ్వన్నెవిల్లు వి. ఇంద్ర ధనుస్సు. పాండు. 4.35. మువ్వవనరము వి. కాడికి గంతకు కొత్తగా అలవర్చిన ఎద్దు. మువ్వనము వి. 1. రూపాయిలో పదహారు బాగాల్లో మూడు బాగాలు. అం.రా. 2.272; 2. ఒక వస్తువులోని పదహారు బాగాల్లో మూడు బాగాలు. <మూ-+ వీసము. మువ్వెట్టి వి. మూడు రకాలైన కూలిలేని సేవలు. బాస్క.రా.య. 54. <మూ-+ వెట్టి. మువ్వెట్టిగమ (-కొను) న.క్రి. వెట్టిచాకిరి చేయించుకొను, దానులుగా చేసుకొను. పండి.చ. 2.1. 119పు. మువ్వెత వి. మూడురకాలైన బాదలు. గౌ.హరి.ఉ. 1264పం. <మూ-+ వెత. మువ్వెలుగు వి. 1. నూర్కుడు. కకుత్స్థ. 3.85; 2. త్రేతాగున్నలు, మూడగున్నలు. విజయ. 3.177. <మూ-+ వెలుగు. మువ్వెలుపులయిక్క రూ.చూ. మువ్వెల్పుటిక్క. వి. నూర్కుడు. అచ్చ.రా.బాల. 182. <మూ-+ వేలుపులయిక్క. మువ్వెలుపులు వి.బ.వ. త్రిమూర్తులు, బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు. <మూ-+ వేలుపు + -లు. మువ్వెల్పుటిక్క రూ. మువ్వెలుపులయిక్క. వి. నూర్కుడు. ముకుంద. 1.34 పు. 2 పం. <మూ-+ వేల్పు + ఇక్క. మూనాళ్లు రూ.చూ. మూనాళ్ళు. వి.బ.వ. మూడు రోజులు. సమీర. 3.173. మూనూరు రూ. మూనూలు. నర్వ. మూడువందలు. పాలపట్టు కాననం. క్రి.శ. 8వ శతాబ్ది. మూనూలు రూ.చూ. మూనూరు. నర్వ. మూడు వందలు. మాలెపాడు కాననం. క్రి. శ. 971. మూవంకలు వి.బ.వ. అన్నివిధాలు. తాళ్ల.నం. 10.47. మూవరున వి. మూడు పంక్తులు. తాళ్ల.నం 10.31.

మూకగీతలు వి.బ.వ. ఒక నమూనాకోసం గీసిన గీతలు. నం. మూక-. మూగవాడు, దీనుడు, చెడ్డ స్థితిలో ఉన్నవాడు. <నం. మూక-. + గీత + -లు. మూకంచు వి. 1. చిన్న పట్టె మాదిరిగా నేసిన మామూలంచు; 2. దోడంచు, గుండంచు. నం. మూక-. మూగవాడు, దీనుడు, చెడ్డ స్థితిలో ఉన్నవాడు. <నం. మూక- + అంచు³. మూకటి రూ.చూ. మూకుడు. వి. పాత్రలమీద మూకగా వాడే మట్టిపక్కెం. మూకటిరాయి రూ. మూకిట్రాయి, మూకుట్రాయి, మూకుల్లరాయి. వి. మూకట్లు నర్సటానికి వాడే రాయి. మూకటి రూ.చూ. మూకుడు. వి. పాత్రలమీద మూకగా వాడే మట్టిపక్కెం. మూకడు రూ.చూ. మూకుడు. వి. పాత్రలమీద మూకగా వాడే మట్టిపక్కెం. మూకాలిగ వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క.

నం. మూక- మూగఅయిన, దీనమయిన, చెడ్డస్థితిలో ఉన్న.

<నం. మూక-+-ము+-బ+అ¹¹+తీగ.

మూకజాడి వి. నలుపురంగులో ఉన్న ముదురుగొర్రె ఉన్నితో నేసిన గొంగడి.

మూకీట్రాయి చూ. మూకడి.

మూకడి రూ.చూ. మూకుడు. వి. పాత్రలమీద మూతగా వాడే మట్టిపళ్ళెం.

మూకీట్రాయి రూ.చూ. మూకటరాయి. వి. మూకట్లు సర్పటానికి వాడేరాయి.

మూకుటు రూ.చూ. మూకుడు. వి. మూతగా వాడే మట్టి పాత్ర.

మూకుడి రూ.చూ. మూకుడు. వి. పాత్రలమీద మూతగా వాడే మట్టి పళ్ళెం.

మూకుడిచిప్ప రూ.చూ. మూకుడుచిప్ప. వి. గుండ్రంగా చిప్పలాగా ఉండే మట్టి మూకుడు.

మూకుల్రాయి చూ. మూకుడు.

మూకుల్లరాయి చూ. మూకుడు.

మూకొడి చూ. మూకొను. వి. పొగడగెట్టు, సువాసనగల చిన్న గుండ్రని పూలుపూసే చెట్టు (Schrebera scirietenioides).

మూకొను రూ.చూ. మూకొను. స.క్రి. వాసనచూచు. తాళ్ల. నం. 18.529.

మూగ¹ రూ.చూ. మువ్వ. వి. ఎద్దు మొ. వాటి మెడ పట్టెడకు వేసే పెద్దనైజు గట్టె.

మూగకోడే వి. ముడించిన కోడే.

మూగ² రూ. ముగ. వి. అచ్చతికేటప్పడు కిందిపోగులూ వైపోగులూ కలిపి మొత్తం అతికే పడుగు.

నం. ముఖి-. మోము.

మూగఎంటి వి. అచ్చతికేటప్పడు కిందిపోగులూ వైపోగులూ కలిపి మొత్తం అతికే పడుగు. మూగనరి వి. అచ్చతికేటప్పడు కిందిపోగులూ వైపోగులూ కలిపి మొత్తం అతికే పడుగు. మూగనరిఅతుకు వి. అచ్చతికే టప్పడు కిందిపోగులూ వైపోగులూ కలిపి మొత్తం అతికే పడుగు. మూగాను వి. మూగపడుగు పోసే ఆను.

<మూగ²+ఆను.

మూగట రూ.చూ. మూకుడు. వి. పాత్రలమీద మూతగా వాడే మట్టిపాత్ర.

మూగటి రూ.చూ. మూకుడు. వి. పాత్రలమీద మూతగా వాడే మట్టి పళ్ళెం.

మూగబంతి చూ. మూగ². వి. కొర్రబంతి, తడిసిన కళ్ళం గట్టిపడేట్టు తొక్కించటానికి కట్టిన బంతి.

మూగాము చూ. మూగ¹. వి. విడవకుండా మబ్బుకప్పి వానకురవని స్థితి.

మూగారు రూ.చూ. ముక్కారు². వి. చిమ్మెట, మోట తొందం చివర వేసిన రంధ్రం.

మూగాను చూ. మూగ².

మూగినేత రూ.చూ. ముంగినేత. వి. 1. రెండుమూడు

రంగులు కలిపి నేసిన గడినేత ; 2. నిలువుకు పెట్టినన్ని రంగులు వేకకు కట్టి నేసిన ఒకరకం నేత.

మూగీలు రూ.చూ. మూగేలు. వి. చుంచు.

మూగురు రూ.చూ. మువ్వరు. వి.బ.వ. ముగ్గురు.

మూగేలు రూ. మూగీలు. వి. గంధమూపిక, చుంచు.

<మూగ+-విలు.

మూక చూ. మూగు.

మూకగట్టు చూ. మూగు.

మూకగమికాడు చూ. మూగు.

మూకలుగట్టు చూ. మూగు.

మూకలుగొను చూ. మూగు.

మూకవిప్ప చూ. మూగు.

మూకసేయు చూ. మూగు.

మూకు రూ.చూ. మూకుడు. వి. మట్టిమూత.

మూకురు రూ. మూకట, మూకటి, మూకడు, మూకడి, మూకుటు, మూకుడి, మూగట, మూగటి, మూకు. వి.బి.

1. కుండమీద మూయటానికి ఉపయోగించే మట్టిపాత్ర.

శరావం. కాశీ. 1.138 ; 2. మూత. పాండు. 4.231 ;

3. కదురుకు దిగించిన గిలకలాంటి కొయ్యతునక.

క. ముక్కు. ఒకరకం పాత్ర, కుండ.

<మూత+కుడుక.

మూకుల్రాయి రూ.చూ. మూకటరాయి. వి. మూకట్లు సర్పటానికి వాడే రాయి. మూకుల్లరాయి రూ.చూ. మూకట రాయి. వి. మూకట్లు సర్పటానికి వాడే రాయి. మూకురు చిప్ప రూ. మూకుడిచిప్ప. వి. అన్నం తినటానికి వాడే మూకుడులాంటి మట్టిపళ్ళెం. మూకురుతూకు వి. ఇడ్లీచిట్టి పైభాగంలోని మూకుడును పట్టుకోటానికి ఉండే మట్టికాడ. మూకొను రూ. మూకొను. స.క్రి. వాసనచూచు. పల్నా. 322. తాళ్ల.నం. 7.233.

మూగ¹ రూ. ముంగ², మూగి, మూవ¹, విణ. 1. మాట్లాడ లేనివారు. భార.ఆరణ్య. 1.301 ; 2. మూగవాడు, మూగడి. వసు. 3.134 ; 3. వేగకుండా మిగిలిన రాన్యం.

నం. మూక-. మూగ ; ప్రా. మూగ- ; అ.మూ. మూజిఅ, మూయ, మూయగ- ; పా. మూగ- ;

క. మూంగ. మూగ, మూగవాడు ; త. మూంకై, మూంకైయాన్. మూగవాడు, మూంకర్. మూగవాళ్ళు.

<ప్రా. మూగ-.

మూగకంకులు వి.బ.వ. గింజలు పట్టని కంకులు. మూగకట్టు వి. కాళిరాయి కట్టుబడి, చెక్కని రాళ్ళతో కట్టే పద్ధతి. మూగకలలు వి.బ.వ. వ్యర్థపు కోర్కెలు. మూగచెవిటిముచ్చట వి. ఎవరికీ బోధపడని విషయం. మొల్లరా. పీఠి. మూగదయ్యము వి. మూకపికావం. వార్హి. 3.118. మూగదూడ వి. పాలు విడిచిన దూడ. మూగ దెబ్బ వి. గాయం బయటికి కనుపించకుండా రోపలనే కండ నరిగి బాధ పెట్టే దెబ్బ. మూగనోము వి. మౌనవ్రతం. మూగపోవు అ.క్రి. 1. మౌనంతాల్పు. మాట్లాడకుండు ; 2. ఉపేక్షించు. మూగబిట్టుకోడి వి. ఒకరకం పుంజు. మూగమొగ్గలు వి.బ.వ. వికసించని మొగ్గలు. మూగయల్క

(-అల్క) వి. అరిగి మాటా పలుకూ లేకుండా కూర్చోటం. రాజగో. 2.75. మూగరాయి రూ. మోగరాయి. వి. దొంటురాయి, సారాజంగా పునాదులు నింపటానికి (కొన్నిసమయాల్లో గోడల కట్టుబడి) వాడబడే చెక్కని రాయి. మూగవాడు విణ. నాలుకలేనివాడు. మూగెండ్ర వి. సూర్యుడు మబ్బుచాటున ఉండి కలిగించే ఎండ. <మూగ¹ + ఎండ.

మూగ² వి. ఒకానొక చెట్టు. పి.శకు. 2.14.

మూగ³ వి. 1. దోమ. గొ.హరి.పూ. 2060 పం; 2. పక్షి విశేషం. హంస. 3.12.

త. మూక్కాన్. పక్షివిశేషం.

మూగ⁴ చూ. మూవ¹. వి. 1. మువ్వ. నవనాథ. 4.187 ప. 2 పం; 2. ఫలహార విశేషం. హంస. 1.105.

పర్తి. మూవ. మువ్వ; కొలా. ముంగె. అందెమువ్వ; నా. ముంగె.

మూగతీట చూ. మూగు.

మూగపోత చూ. మూగు.

మూగబిడు చూ. మూగు.

మూగబాటు చూ. మూగు.

మూగవేయి చూ. మూగు.

మూగి రూ.చూ. మూగ¹. విణ. మూగవాడు.

మూగిమూపానమ్మ రూ.చూ. ముంగిమూసానమ్మ. వి. మాటలాడనిది.

మూగికోమ చూ. మూగు.

మూగితువలు చూ. మూగు.

మూగితువ్వాలు చూ. మూగు.

మూగినేత చూ. మూగు.

మూగు రూ. మూవ. అ.క్రి. 1. గుంపుగూడు, సంపీదించు. భార. అది. 4.169; 2. అతిశయించు. భార. దీప్తి. 1.136; 3. వ్యాపించు. ఉ.హరి. 1.147; 4. కవియు. కళా. 3.17; న.క్రి. ఆవరించు, చుట్టుకొను. ఉ.హరి. 4.137; వి. ఒకపొర అచ్చతికిన పట్టువడుగు ఒక పంచెల చావుకుగాని చీరకుగాని సరిపోయే పడుగు.

క. ముకరు, ముక్కరు, ముక్కురు. వచ్చిపడు; త. మూమ్. వ్యాపించు, మూచు, మూత్. ముసురు, వ్యాపించు, మూచు (మూచి). మూగు. పోగుపడటం; గోం. మొజ. కవియు; గ. మూంగేర్, మూంగివిర్. మూగు.

<మూ.ద్రా. *మూయ్-/మూ.

మూక వి. 1. నేన, దండు. భార. అది. 8.200; 2. నమూహం. పను. 2.71, త. మూకై. పెద్ద అల్లరిమూక. మూకగట్టు(-కట్టు) అ.క్రి. గుంపుగూడు. తాళ్ల.నం. 16-2-85. మూకగమికాడు వి. విప్లవేనుడు, నేనా నమూహాదిపతి. తాళ్ల.నం. 6.64. మూకలుగట్టు అ.క్రి. గుంపుగూడు. రం.రా.ఆరణ్య. 148 ప. 20 పం. మూకలు గొను(-కొను) అ.క్రి. నమూహాలుగా ఉండు, గుంపుగూడు. పి.శకు. 2.14. మూకవిప్ల విణ. తొలగించేది. ఉ.హరి. 1.131, పను. 4.108. మూకసేయి(-చేయి) అ.క్రి.

మూగు. రాజగో. 2.14. మూగతీట వి. దట్టంగా పేరిన తీట. మూగపోత వి. పొల్లుకోకున్న రాన్యం. అం.రా. 2.238, మూగబిడు అ.క్రి. 1. చుట్టుకొను. పారి. 4.5; 2. గుంపుగూడు. నిరంకు. 4.93. <మూగు + -అ¹ + పడు. మూగబాటు అ.క్రి. మూగు, ఉ.హరి. 4.92. <మూగు + -అ¹ + పాటు¹. మూగవేయి న.క్రి. లోహ సామగ్రి బెజ్జాల్ని నుత్తితో మూత పడేటట్లు కొట్టు. <మూగు + -అ¹ + వేయి. మూగికోను న.క్రి. చుట్టుకొను, ఆవరించు. ఉ.రా. 3.269. <మూగు + -ఇ¹ + కొను. మూగితువలు రూ.చూ. మూగితువ్వాలు. వి. ఒకరకం తువ్వాలు. మూగితువ్వాలు రూ. మూగితువలు. వి. ఒక రకం తువ్వాలు. మూగినేత రూ.చూ. ముంగినేత. వి. 1. రెండు మూడు రంగులు కలిపి నేసిన గడినేత; 2. నిలువుకు పెట్టినన్ని రంగులు వేకకుకూడా పెట్టి నేసిన ఒకరకం నేత.

మూగెండ్ర చూ. మూగ¹.

మూచూచు న.క్రి. మూర్కొను. అప్రూడించు, వాననచూచు. భార. అను. 4.109.

క. మూసు. వాననచూచు, కొడ. మున్. ముసి; తు. మూసుని. వాననచూచు, గమనించు; త. ముక(-వ్)-, న్). ముకర్(-వ్-, న్). వాననచూచు, మూచు; మ. ముకక్క, ముకరుక. వాననచూచు, ముద్దు పెట్టుకొను; కో. ముత్, ముయ్. వాననచూచు.

<మూతి + చూచు.

మూచూద్ధావికిలేకుండు అ.క్రి. బొత్తిగా లేకుండు.

మూచూద్ధావికిలేకుండు చూ. మూచూచు.

మూజబాని రూ.చూ. మూజబానీ. విణ. నోటిమాటగా.

మూజబానీ రూ. మూజబాని, మూజమానీ, మూజమాని, మూజవాణి, మూజవాని, మూజవానీ. విణ. నోటిమాటగా. హం.ఉ.ఆర. ముహూజబానీ. నోటిమాటగా చెప్పే విషయం లేదా సాక్ష్యం;

త. మూజవాణి.

<ఉ. మూహోజబానీ.

మూజమానీ రూ.చూ. మూజబానీ. విణ. నోటిమాటగా.

మూజమాని రూ.చూ. మూజబానీ. వి. నోటిమాట.

మూజవాణి రూ.చూ. మూజబానీ. విణ. నోటిమాటగా.

మూజవాని రూ.చూ. మూజబానీ. విణ. నోటిమాటగా.

మూజవానీ రూ.చూ. మూజబానీ. విణ. నోటిమాటగా.

మూట వి. 1. నరుకులు పోగువేసి కట్టిన ముక్తి. హర. 1.20; 2. పడుగులో అతికిన పేటుపోగులు ద్విధ్రుగా ఉండటానికి దండెమీదనుంచి వేలాడదీసి చివరకట్టిన బరువు.

క. మూడె. రాగి మొ. కంబులకట్టు, తలగడ, చిందు, మూటె, మొట్టె, మట్టె. తోలునంది; తు. మొట్టె. కట్టు; త. మూటై. మూట; మ. మూటి, మూడ; పర్తి మూట. రాన్యం వేసుకొనే బుట్ట.

మూటకట్టులుగట్టు(-కట్టు) న.క్రి. కాళ్ళు చేతులు బందించి మూటలాగా కట్టు. జైమినిరా. 2.23. మూటకట్టు అ.క్రి. మూటగా కట్టు. శివ.సా. 289; వి. మూటకట్టటం. విక్ర.

1.77. మూటకాయ వి. పత్తికాయ పగలని తెగులు. మూట కూడు వి. 1. దారిలో తినటానికి అన్నాన్ని సాదకాలను ఒకటిగానే కట్టిన మూట; 2. శవాన్ని మోసేటప్పుడు దింపుడు కళ్ళందగ్గర పెట్టే అన్నం. మూటగట్టుకొను(-కట్టు కొను) న.క్రి. 1. సొగసుగాఉండు; 2. కూడబెట్టుకొను. మూటలు ముడియలు వి. బ.వ. మూటాముల్లె. పండి చ. 2.5. 361ప్ర. మూటముల్లె చూ. మూటాముల్లె. వి. మూట మొ. సామాను. మూటలుచూచి పీటలువేయు అ.క్రి. ఉన్న డబ్బును చూచి నక్కరించు. మూటలుమోయు అ.క్రి. కొండేలుచెప్ప. మూటలు వేయువాడు విణ. చాడీలు చెప్పేవాడు. మూటా ముల్లె రూ.చూ. మూటముల్లె. వి. మూట మొ. సామాను. మూటాయితీదూది వి. ఆకాశ్యతం.

మూటం వి. అంచులో మొదటిభాగం, పడుగువైపుది.

మూటపోగు చూ. మూడు¹.

మూటబడి చూ. మూడు¹.

మూటబిగువు చూ. మూడు¹

మూటము రూ.చూ. ముటము. వి. 1. ముద్దపిడక; 2. పంట చెరకు, కట్టెలు.

మూటాముల్లె చూ. మూట.

మూటాయితీదూది చూ. మూట.

మూటికి(దెగించు చూ. మూడు¹.

మూటికి ముడివేయు చూ. మూడు¹.

మూటికి ముమ్మాటికి చూ. మూడు¹.

మూటింకం చూ. మూడు¹.

మూటిలెక్క వచరించు చూ. మూడు¹.

మూటు చూ. మూయు. వి. ఆవం వైకప్పు.

మూడం రూ.చూ. మోడం. వి. మబ్బు ఆకాశంలో తెరలు తెరలుగా కూడుకొని కనపడే నీటితవిరి, వానమబ్బు.

మూడమంచు వి. హిమాని, దట్టమైన మంచు, లోకాన్ని మూడంగా చేసే మంచు. భార. విరా. 5.169.

సం. మూడ-. తెలివిలేని, మందబుద్ధి.

<సం. మూడ- + మంచు.

మూడ్లు చూ. మూర.

మూండు రూ.చూ. మూన్. సర్వ. రెండున్నొకటి. కు.నం. 6.157.

మూటికి చూ. మూడు¹.

మూడంకెవేయు చూ. మూడు¹.

మూడవకంటికి(దెలియకుండ చూ. మూడు¹.

మూడవకంటివేల్పు చూ. మూడు¹.

మూడవకన్నుతెరిచు చూ. మూడు¹.

మూడవకొలము చూ. మూడు¹.

మూడవకొలముమనిషి చూ. మూడు.

మూడవచెవిలో(బడకుండ చూ. మూడు¹.

మూడవతొలువల్కు చూ. మూడు¹.

మూడవమూల చూ. మూడు¹.

మూడవహస్తము చూ. మూడు¹.

మూడవహస్తమువారు చూ. మూడు¹.

మూడాకులతీగ చూ. మూడు¹.

మూడాకులతీవ చూ. మూడు¹.

మూడాకులలం చూ. మూడు¹.

మూడాగుగొలలు చూ. మూడు¹.

మూడి రూ.చూ. ముడ్డి⁵. వి. ముడ్డి. గుదం. గౌ. హరి. 1204పం.

మూడిగారి రూ. చూ. ముడిగారి. వి. అపానం. మూడిచొచ్చివాతవెడలువాడు విణ. కపటి, మోనగాడు. కళా. 2.85. మూడిచొచ్చివాతవెళ్ళవట్టి అవ్య. అతిఉపాయ గారి (నిరసనలో ఉపయోగించేమాట). కళా. 2.79.

మూణ్ణు రూ.చూ. మూన్. సర్వ. మూడు. పరివేరుకాననం. క్రి.శ. 1048.

మూడు¹ రూ.చూ. మూన్. సర్వ. మూడు. భార. ఆది.1.80.

మూటపోగు రూ.చూ. ముప్పొగు. వి. మూడుప్పొగుల వారం. మూటబడి వి. మూడుభాగాల దిగుబడి లభించేది. మూటబిగువు వి. త్రపీటాన్ని మోసేగుట్టు, మూడుకొయ్యల కలగుట్టు. మూటికి(దెగించు (-తెగించు) అ.క్రి. అన్నిటికీ తెగించు. మూటికిముడివేయు అ.క్రి. మొండికెత్తు, అన్నిటికీ తెగించు. మూటికిముమ్మాటికి అవ్య. ద్రు. తప్పకుండా. మూటింకం వి. మూడు అంకెలాగ ముడుచుకొని పడుకోవ లం. మూటిలెక్కవచరించు అ.క్రి. ముడుచుకొను, మూడంకె వేయు. పాండు. 4.5. మూటికి అవ్య. దాహానికి. < మూడు + -ఇ³ + -కున్. మూడంకెవేయు అ. క్రి. ముడుచుకొని పడుండు. < మూడు + అంకె + వేయు. మూడవకంటికి(దెలియకుండ అవ్య. ద్రు. ఎవరికీ తెలియ కుండా, అతీతహస్తంగా. మూడవకంటివేల్పు వి. శివుడు, ముక్కంటి. కళా. 4.99. మూడవకన్నుతెరిచు అ.క్రి. కోప గించు. మూడవకొలము వి. వైశ్యకులం. మూడవకొలము మనిషి వి. వైశ్యుడు. మూడవచెవిలో(బడకుండ క్రి. విణ. ద్రు. ఇతరులకు తెలియకుండు. మూడవతొలువల్కు వి. సామవేదం. యయా. 2.50. మూడవమూల వి. వాయవ్యం. మూడవహస్తము వి. చాదస్తం. మూడవ హస్తమువారు విణ. బ.వ. వైదికులు. మూడాకులతీగ రూ. రూ. మూడాకులతీవ. పి. రెమ్మరెమ్మకుమూడేసిఆకులుండే ఒకరకం పాకుడుకలుపుమొక్క. < మూడు + ఆకులతీగ. మూడాకులతీవ రూ.చూ. మూడాకులతీగ. వి. రెమ్మ రెమ్మకు మూడేసిఆకులుండే ఒకరకం పాకుడు కలుపుమొక్క. మూడాకులలం వి. మూడాకులతీగ, రెమ్మ. రెమ్మకు మూడేసి ఆకులుండే ఒకరకం పాకుడు కలుపుమొక్క. మూడాగుగొలలు వి.బ.వ. ఎల్లవేళలు. సం. కాల-. నమయం, వేళ. <మూడు + ఆటు + సం. కాల- + -ము + లు. మూడుకటారి వి. మూడంచులున్నకటారి. మూడుకన్నులయ్య వి. శివుడు, ముక్కంటి. మూడుకన్నుల వాడు విణ. శివుడు, త్రిలోచనుడు. పి. శకు. 3.31. మూడుకన్నులవేల్పు వి. శివుడు, త్రినేత్రుడు. శృం. నై. 4.23. మూడుకన్నులసామి వి. ముక్కంటి, శివుడు. మూడుకాళ్ళముడుక చూ. మూడుకాళ్ళమునలి. వి. అతి వృద్ధు. కైమినిరా. 4.46. మూడుకాళ్ళమునలి రూ. మూడుకాళ్ళమునలి. విణ. నడవటానికి ఓపిక లేనంతటి

మిక్కిలి ముసలి, పండువృద్ధుడు, మూడోకాలైన క్రమము
ఈతగా చేసికొని నడిచే వృద్ధుడు. శృం. నై. 1.109.
మూడుగాళ్లముసలి రూ. చూ. మూడుకాళ్లముసలి. వి.
పండువృద్ధుడు. చంద్రాంగ. 3.130. మూడుచెక్కలదిండు
వి. బంకదిండు. మూడుచెరువులనీళ్లు తాగించు న. శ్రీ.
నానాతిప్పలూ పెట్టు. మూడుజాలు వి.బ.వ. మూడు
యామాలు. హరి. పూ. 99. <మూడు + కాము +
లు. మూడువాడెలవేత వి. అంచుల్లో వేరేరంగు పేక
దాదాలు పెట్టి దీక్షెను పువ్వులు, మొగ్గలు ఆకులు మొ.
వి పెడెట్టు నేసేనేత. మూడు నాడెల పర్తింగు రూ.
మూన్నాళ్ళ పర్తింగు. వి. మూడు నాడెలతో నేసిన ఒక
రకం చొక్కాగుడ్డ. మూడునొకటి వి. నాలుగు. మూడు
పూవులాటుకాయలు వి.బ.వ. అరివృద్ధి. మూడుపూవులాటరు
కాయలు వి.బ.వ. అరినమ్మర్తి. మూడుమాటలకాటుతవ్వలు
వి.బ.వ. తప్పొప్పులెరుగని ఆమాయకులు. మూడుమాటల
కాటుతవ్వలుతెలిసినవాడు విజ. మిక్కిలి ప్రతిభాశాలి. కళా.
5.219. మూడుమాటలతోముడిపెట్టు న. శ్రీ. సంగ్రహంగా
ముగించు. మూడుమాటలాటుతవ్వలు వి. బ. వ. ఎక్కువ
తవ్వలు. మూడుముక్కలాట వి. పేకలలో ఒకరకం.
మూడుముక్కలు వి.బ.వ. పేకముక్కలు. మూడుముళ్లవడు
అ. శ్రీ. వివాహమగు. మూడుమూడురోకాలు వి.బ.వ.
విలిన్న బావాలు కలవారు, విచిత్రమైనవారు. మూడు
మూతలకుండ వి. జింకలు, నక్కలు మొ. జంతువులు
రాకుండా నున్నప్పుని బొగ్గు చుక్కలు పెట్టి రోటల్లో
ఉంచిన మట్టిపాత్ర. మూడుమూలజెముడు వి. ముక్కోణం
ఆకారంగా ఉండే మూలల్లో ముళ్ళుండే కొమ్ములుకలిగి
సుమారు ఏడడుగుల ఎత్తు పెరిగే మొక్క (Euphorbia
trigona). మూడుమూసితరులకీనా అవ్య. ఎన్ని
ఆకుకులు వేసినా. మూడుమెచ్చలుమెచ్చు న.శ్రీ. దాగా
మెచ్చుకొను. విప్ర. 4.12. మూడులాకలకమ్మి రూ.
మూళ్ళాకలకమ్మి. వి. ఒకరకం చీరకమ్మి. చీరపడుగును
మూడుపాయలుగా విడదీసి రంగుపోగులతో నేసిన కమ్మి.
మూడురోకములకుముల్లు వి. త్రిలోక కంఠకుడు. మూడే
మాటలు వి.బ.వ. సంగ్రహంగా ఉండేది. కళ. 2.307.
<మూడు¹ + -వి¹ + మాట + -లు. మూణ్ణాలుగురోజులు
వి.బ.వ. కొద్దిరోజులు. < మూడు + నాలుగు +
రోజు + -లు. మూణ్ణెల్లనన్నం వి. కాశీపిచోడిలు. మూన్నాళ్ళ
పట్టవగలు వి. మూడురోజుల మధ్యాహ్నం. అల్పకాల
భోగం. మూన్నాళ్ళముచ్చడి వి. మూడురోజుల మధ్యా
హ్నం. స్వల్పకాలభోగం. మూన్నాళ్ళ రూ. మూన్నాళ్లు.
వి.బ.వ. మూడురోజులు. కాశీ. 2.72. మూన్నాళ్ళపర్తింగు
రూ.చూ. మూడునాడెల పర్తింగు. వి. మూడునాడెలతో
నేసిన ఒకరకం చొక్కాగుడ్డ. మూహ్నాలు రూ.చూ.
మున్నాలు. వి. ముప్పిరి. <మూడు¹ + నూలు¹. మూవ్వి
లలు వి.బ.వ. మూడునెలలు. మార్క. 3.199, జైమినిదా.
8.209. <మూడు¹ + నెల + -లు. మూళ్ళాకలకమ్మి
రూ.చూ. మూడులాకలకమ్మి. వి. ఒకరకంచీరకమ్మి, చీర
పడుగును మూడుపాయలుగా విడదీసి రంగు పోగులతో

నేసినకమ్మి. <మూడు¹>లాకలకమ్మి.
మూడు² అ.శ్రీ. (చేటు మొ. వి) సందవిండు, కలుగు. దాశ.
ద్రోణ. 5.119.
క. మూడు. పట్టు, కలుగు, సందవిండు ; తు. మూడు.
పట్టు, ఆదారం, మూడుని. పట్టు, మూడావుని. పట్టు ;
త. మూడు. మూలం, కారణం ; మ. మూడు. పాత్రా
దుల అడుగుదాగం.
మూడుచు రూ. చూ. మూడు. న.శ్రీ. కలిగించు,
సందవింపచేయు. మూడుచు రూ. మూడుచు. న. శ్రీ.
కలిగించు, సందవింపచేయు. శృం. నై. 2.34. తు.
మూడావుని.
మూడు³ అ.శ్రీ. ముగియు. విష్ణుపు. 7.866.
క. ముడి. తుడికిచేరు, తుడ, నాశనం, ముడిపు.
ముగియు ; తు. ముడుసుని. వినియోగించు, తిను ;
త. ముటి(-వ-, న్-). ముగియు, చచ్చు, మూడు.
క్లిష్టదశకుచేరు ; మ. ముటియుక. ముగియు, ముటిప్పు.
నాశనం ; కో. ముడ్చి. పూర్తిచేయ.
మూ.ద.ద్రా. *ముట్-, *మూట్.
మూడేమాటలు చూ. మూడు¹.
మూణ్ణాలుగురోజులు చూ. మూడు¹.
మూణ్ణెల్లనన్నం చూ. మూడు¹.
మూడుచు చూ. మూడు².
మూతము వి. రూపు, ఆకృతి.
సం. మూర్తి-. ఆకారం, దేహం ; ప్రా. ముత్తి
ప్రకటింబం, ఆకారం, దేహం.
<ప్రా. ముత్తి.
మూతి చూ. మూయు. వి. 1. పైపెడపీ కిందిపెడపీ, మూతలా
ఉండే దాగం. దాశ.విరా. 2.236 ; 2. మీనం, గడ్డం,
శృంగ్రవ. దాగ. 10పూ. 1770 ; 3. పాత్రలకు తెరుచు
కొని ఉండే ముఖదాగం ; 4. గునపంలోని పదునైన
దాగం, మొన ; 5. కిందపెచ్చె, గూడచివరి నన్నని
దాగం ; 6. కొన, దూలం చివరి దాగం ; 7. వానం చివరి
దాగం ; 8. నున్నపబట్టి పైదాగం ; 9. పంకాబట్టికున్న
పొయ్యి.
క. ముసడి, ముసుడి, ముసులి, మూతి, మోతి.
నోరు, ముట్టి ; తు. ముసుంటు, ముసుండు. ముఖం ;
త. మూంచి. మొగం, మూంచై. పొడవైన ముఖం ;
మ. మూచ్చు, ముచ్చి, ముట్టే, మొట్టే, మొత్తి,
మోంత. మొగం ; కో. మొంద్, ముచ్చ్. నోరు ;
తా. మున్. మొగం, ముందుది, పూర్వకాలం, ముతుఫ్.
ముక్కు ; కొం. మూజి. ముక్కు ; కొలా. ము.తి. నోరు ;
నా. మూతి. నోరు.
మూతికట్టు వి. 1. కుండకట్టు, బండికుండకు చుట్టూ
కట్టిన ఇనపరేకు ; 2. ఉగ్గం ; 3. గూడమూతికి రెండు
వైపులా తాడుకట్టే చోటు ; 4. పంటకు కిందివైపున ఆకుల
చివర్లను కామకు కలిపి వేసిన కట్టు. మూతికూన రూ.
మూతికూన. వి. సన్నగా ఉన్నవైపున కడియంలాగా
ఉండే పెంకు. మూతిగిరిపు న.శ్రీ. అనంతపురిని ప్రకటించు

తాళ్ల.నం. 6.156. మూతిగూన రూ.చూ. మూతికూన. వి. ఇంటి చూరుపైన ముందుభాగం అంచులో అందంగా ఉండటానికి పెట్టిన గుండ్రటి పెంకు. మూతిచిక్కం వి. సిగమోర, తాడుతోగాని, తోలుతోగాని అల్లి మూతికి తగిలించే అలంకారం. మూతినాకుడుకుక్క వి. ఇచ్చకాలాడే వ్యక్తి. మూతినాకుడుమాటలు వి.బ.వ. ఇచ్చకవమాటలు, కల్లబొల్లికబుర్లు. మూతినాకుళ్లు వి.బ.వ. మొగం ముందరి మాటలు, కల్లబొల్లి మాటలు, ఇచ్చకం మాటలు. మూతినాకే రకం వి. ఇచ్చకాలాడే వ్యక్తి. మూతివుటిక వి. చిక్కం. పశువులు మెయ్యటానికి వీల్లేకుండా మూతికి వేసే జల్లిబుట్ట. మూతిపెంక వి. ఇంటిచూరుపై ముందుభాగం అంచులో అందంగా ఉండటానికి పెట్టిన గుండ్రని పెంకు. మూతి బుంగ వి. చిక్కం, పశువులు మెయ్యటానికి వీల్లేకుండా మూతికి వేసే జల్లిబుట్ట. మూతిబుట్ట రూ. మూతిబుట్టి, మూతిబుట్టె. వి. చిక్కం, పశువులు మెయ్యటానికి వీల్లే కుండా మూతికి వేసే జల్లిబుట్ట. మూతిబుట్టి రూ.చూ. మూతిబుట్ట. వి. చిక్కం, పశువులు మెయ్యటానికి వీల్లే కుండా మూతికి వేసే జల్లిబుట్ట. మూతిబుట్టె రూ.చూ. మూతిబుట్ట. వి. చిక్కం, పశువులు మెయ్యకుండా ఉండ టానికి మూతికి కట్టే జల్లిబుట్ట. మూతిముట్టు స.క్రి. 1. మూతితో ముట్టు, వానన చూచు. శివరా. 2.107; 2. తిను, భక్షించు. ఘటికా. 1.74. మూతిముడుచు అ.క్రి. 1. ఆనవ్యాడదు; 2. అనంత్యప్తిని తెలుపు. మూతిముడుచు కొను అ.క్రి. అయిష్టంతో మూతి దిగించుకొను. ముఖం ముడుచుకొను. మూతిమువ్వుడివ్యవహారము వి. దాపరికంగా చేసేపని. మూతివిచ్చు అ.క్రి. వికసించు. పొండు. 1.183. మూతివిటుచు అ.క్రి. 1. అనంత్యప్తిని ఆయిష్టతను కనబరచు; 2. ఇష్టం లేకుండు. శివ.సా. 289. మూతులు కట్టుకొను అ.క్రి. ఎవరికీ చెప్పక నోరు మూసుకొని ఉండు. <మూతి+-లు+కట్టుకొను. మూతులుకట్టుగా ఆవ్య.ద్రు. మూటకట్టినట్లు, గట్టిగా. మూతులునాకు అ.క్రి. శుష్క ప్రయాలాడు, నంతలాడు. పొండు. 4.196. <మూతి+-లు+నాకు మూతొర వి. ఒరగాది వైభాగం. <మూతి+-లర.

మూతులుకట్టుకొను చూ. మూతి.

మూతుకట్టుగా చూ. మూతి.

మూతులునాకు చూ. మూతి.

మూతొర చూ. మూతి.

మూదల(-తల²) వి. 1. ప్రమాణం నిర్ణయకం, రుజువు. భార.విరా. 1.4; 2. సంబంధించినది. భాగ. 6.813.

క. మూదలె. ఎత్తిపొడువు; త. ముకతలై; ప్రతిఘటన.

మూదలిక వి. తార్కాణం, రుజువు మూదలించు స.క్రి. 1. తాకు, కవియు. కు.నం. 12.21; 2. న్మరింపజేయు. భార.ఉద్యో. 3.59; 3. ఎత్తిపొడుచు, ముదలకించు. భార.భిష్మ. 3.113; 4. ఎచ్చరించు. భార.కర్ణ. 2.19; 5. వట్టించు. కాశీ. 5.319. క. మూదలిను. ఎత్తి పొడుచు, ప్రతిఘటించు; త. మూతలి(-వ్వి-), త్రి).

మూతలి(-వ్వి-), త్రి), మూదలి. <మూదల+-ఇంచు³ మూదలిక చూ. మూదల.

మూదలించు చూ. మూదల.

మూదేవి వి. 1. పెద్దమ్మ. దరిద్రదేవత; 2. ఎదువు మొగంతో ఉండేవాడు.

క. మూదేవి. జ్యేష్ఠాదేవి; కొడ. ముత్తయి. ముత్తవ్వ; త. మూతియాల్. పెద్దస్త్రీ, దయ్యంపట్టినస్త్రీ, మూత్తాల్. వృద్ధస్త్రీ, పెద్దక్క, మొదటిభార్య, మూత్తాడ్రి. వృద్ధురాలు; మ. ముత్తి. వృద్ధురాలు, ముత్తాచ్చి. మామ్మ.

మూన వి. 1. కుషనమేతరాన్యం. అం.భా. 2.238; 2. నాటేవరిమొక్క; 3. రాగి, జొన్న, నజ్జ మొ. వాటిని కూర్చార పట్టినప్పుడు దూరంగా పడే పొట్టు; 4. తరక, కార్చిన సున్నాన్ని జల్లించగా వచ్చిన తుక్కు; 5. వస్త్రగారితం చేయగా రాలకుండా నిలిచిన పదార్థం.

త. మూన. పొట్టు.

మూనకుప్ప వి. కూర్చార పోసేటప్పుడు మేలురాని దగ్గరపడే పొట్టు, రాన్యం కలిసిన కుప్ప. మూనగాయ (-కాయ) వి. దోనకాయ గిజరు (గింజ) తీసి తరిగి వండిన కూర. మూనదిరుగు(-తిరుగు) అ.క్రి. నాటిన వరిమొక్క వేళ్ళపారి దాగా నాటుకొను.

మూను¹ రూ.చూ. మూన్. నర్వ. మూడు. నలజనంపాడు కాననం. క్రి.శ. 928.

మూను² చూ. మూన. స.క్రి. వస్త్రగారితంచేయు, వడపోయు. మూను³ వి. పైన మొత్తంగా కనిపించే రంగు.

మూత్ర చూ. మూయు. వి. 1. మూయటం. హంస. 2.63; 2. మూయటానికి సాధనమైన మూకుడు మొ. వి. అం.భా. 1.79; 3. అడ్డం. అం.భా. 1.79; 4. సీసాకు వేసే దిరడా; 5. కనురెప్పమూత; 6. ఇంటికొప్పుకు చూరుకు మధ్య ఉండే భాగం; 7. రాతిపై బద్దలను దిగించి వాటిమధ్య బోర్లించి కట్టిన చిప్ప; 8. మరమగ్గం సొరుగుకు చివర నాడె బయటికి పోకుండా ఆపటానికి దిగించిన కొయ్యచెక్క; 9. మగ్గం సొరుగు మీద దిగించిన చెక్క; 10. బట్టిపొయ్యిని మూస్తూ కట్టిన తాత్కాలికప రాతికట్టడం.

క. ముచ్చె. మూత; కొడ. ముచ్చి.; తు. ముచ్చ, ముచ్చల, ముచ్చి, ముచ్చు.

మూత్రకుండ వి. సారాయి బడ్డిలో బద్దుబుడ్డికి పెట్టిన పెద్ద రంధ్రానికి సరిపడినట్లు పెట్టే చిన్న మట్టిపాత్ర. మూత్రకూటు వి. పైన చెక్కలు పరిచి మూత్రపెట్టిన కూటు. మూత్రచెక్క వి. మరమగ్గం సొరుగుకు చివరనాడె బయటికి పోకుండా ఆపటానికి దిగించిన కొయ్యచెక్క. మూత్రతలుపు వి. ఏకాండం తలుపు. ఒకచెక్కతో చేసిన తలుపు. మూత్ర వట్టి వి. అతుకుచెక్క, తలుపురెక్క అంచున పెచ్చుగా దిగించిన పలచటి రేపరుబద్ద. మూత్రవడు స.క్రి. మూసి కొనిపోవు. మూత్రవవి వి. గోడలు, దర్వాజాలు మొ.వి కట్టటం. మూత్రవలిక వి. 1. గండప్పట్టె, తలుపురెక్కమీద అడ్డంగా దిగించే కొయ్యబద్ద; 2. మునుగుచెక్క, కుసి తగిలించటానికి రంధ్రం ఉంచి దర్వాజాపై కమ్మిమీద

పరచిన చెక్క. మూతపాడుపు వి. బాలక్రిడా విశేషం. హంస. 3.146. మూతబండ వి. 1. తానబండ, దర్వాజా ఉత్తరాసిమీద పరచే బండ; 2. నమాధిమీద కప్పుగా పెట్టే వికాలమైన రాయి; 3. నన్ షేదుగా వేసిన బండ. మూతబల్లి వి. ఇంటి ముంజారును మూసే బల్లి. మూత మగ్గం వి. ఒకరకం మరమగ్గం, తొట్టికి చివర మూతచెక్క బిగించినది. మూతముప్పిడి వి. దాపరికం. మూతమునర వి. ఒక్కంకా బిళ్ళలుకట్టి అది చితికి చీముకారి కంటినుంచి రక్తం కాకుతుండగా గడగడ వడికించే కలరావంటి ఒకరకం జబ్బు. మూతమూకుడి వి. కడవలు, పాలముంతలు మొ. వాటిమీద మూతగా వాడే మూకుడు. మూతయిల్లు(-ఇల్లు) వి. గారిరాని కొంప. మూతరాయి వి. దానబండ, దర్వాజా ఉత్తరాసిమీద పరచే బండ. మూతలు వి. బ. వ. చెవికి తగిలించుకొనే పెద్ద నగలు.

మూవ్యాళ్ళవట్టవగలు చూ. మూడు¹.

మూవ్యాళ్ళముచ్చట చూ. మూడు¹.

మూవ్యాళ్ళు చూ. మూడు¹.

మూవ్యాళ్ళెవ్వింసు చూ. మూడు¹.

మూవ్యాలు చూ. మూడు¹.

మూవ్యాలు చూ. మూడు¹.

మూవ్ రూ. మూ-, మూట్టు, మూండు, మూడు², మూను¹. నర్వ. మూడు. సెలపాడు శాసనం. క్రీ.శ. 745, 801.

క. మూజు; కొడ. మూందు; కు. మూజి; త. మూన్లు; మ. మూన్లు; కో. మూంద్; తా. మూద్; గోం. మూంద్; కొం. మూండ్; కుఇ. మూంజి; పర్తి. మూదు(క); కొలా. మూందిజ్; నా. మూంది; గ. మూండ్; కురు. మూంద్; ద్రా. మూసిట్.

<మూ.ద్రా. మూన్ త్.

మూవరం రూ. చూ. మూపురము. వి. చేతిమగ్గం పలకకు మధ్యలో ఎత్తుగాఉన్న భాగం.

మూపురము చూ. మూపు. రూ. ఈపురము, మూపరం, మూపురము, మూపురం. వి. 1. ఎద్ద మెడవెనక ఎత్తుగా ఉండే భాగం; 2. చేతిమగ్గం పలకకు మధ్యలో ఎత్తుగా ఉన్న భాగం.

మూబంతి రూ.చూ. ముకుబంతి². వి. ముట్టెబంతి, ఒకరకం రోగం.

మూపు వి. భుజిరన్ను. కు.నం. 2.72.

క. ముడుపు, ముడుహు, ముయ్, ముయిబు, ముయ్యపు, ముయ్యు. మూపు; కు. ముడు. భుజన్కందం; త. మొయ్ము. భుజం; మ. ముటప్ప; కో. ముడి. భుజన్కందం; కుఇ. మోపా. చేతి పైభాగం.

మూపువగట్టవచ్చి వి. కొంగుపసిడి. తాళ్ల. నం. 7.6. మూపువగంధలిచ్చు అ.క్రి. 1. మొక్కుబడిగా దేవడికి గండ దీపాలనెత్తు. పండి. చ. 2.471 పు.; 2. మూపుమీది కండలు కోసి ఇచ్చు. పాండు. 3.77. మూపులుమూడగు అ.క్రి. 1. ఉప్పొంగు. వేంక. పంచ. 3.130 పు.; 2. భుజములుప్పొంగు. విజయ. 3.169. <మూపు + -లు + మూడు¹ + ఆగు.

మూపురపుటెద్దు చూ. మూపురము.

మూపురపుమెకము చూ. మూపురము.

మూపురము రూ.చూ. మూపురము. వి. ఎద్దు భుజిరం.

మూపురపుటెద్దు(-ఎద్దు) వి. ఆంబోతు, అచ్చుటెద్దు.

మూపురపుమెకము వి. ఎద్దు, అలపోతు.

మూయ్ నివాళి మూసివట్టుగ చూ. మూయ్.

మూయి చూ. మూయ్.

మూయించు చూ. మూయ్.

మూయ్ న. క్రి. 1. మూతపెట్టు. భార. ఆది. 6.272; 2. కప్పు, ఆచ్ఛాదించు. శృం.నై. 7.63; అ.క్రి. 1. మూత పడు. భార.ఆరణ్య. 1.270; 2. ముకుళించు, మొగుడు. గౌ.హరి.పూ. 551 పం.

క. ముచ్చు. మూయ్, ముచ్చక. మూయటం, ముచ్చలు. మూయటం; త. మూడు. మూయ్, మూయ్ (మూయ్-న్, మూయ్-జన్). మూయ్, నింపు, కమ్ము. మూత. మూత్. ముడుచుకొను; తా. మోజ్. దాచు; గోం. మొజ. మూతపెట్టు; కుఇ. ముస్తా (ముస్త). మూయ్, కప్పిపెట్టు, నమాధిచేయు; కువి. ముహ్. నమాధిచేయు; పర్తి. మూయ్. మూసికొను; కొలా. ముయ్. దాగుకొను; నా. ముయ్; గ. మూయ్- / మూయ్-(-మూయ్-త్). మూయ్; కురు. ముండ్. కప్పు; మాల్తా. ముస్త్, మూయబడు.

<మూ.ద్రా. *మూ-/ముయ్/మూయ్-.

మూయ్ నివాళి మూసివట్టుగ ఆవ్య. ద్రు. అతివేగంగా దూసుకొని బలమంతా ఉపయోగించి. మూయి వి. కప్పు. మూత. అం.భా. 1.86. మూయించు స.క్రి. మూయచేయు. చంపారా. 4.66. <మూయ్ + -ఇంచు³. మూసికొనివచ్చు అ.క్రి. కమ్ముకొని ఆవరించు. <మూయ్ + -ఇ¹¹ + కొను + -ఇ¹³ + వచ్చు. మూసికొను స.క్రి. చుట్టుకొను. భార. విరా. 5.250 <మూయ్ + -ఇ¹¹ + కొను. మూసివకన్ను తెరవలేకపోవు అ.క్రి. నృహలేక పడియుండు. మూసిన గంతులు వి.బ.వ. కనుమూసి గంతులు, బాలక్రిడ. మూసిన ముత్తెము రూ. చూ. మూసినముత్తము. వి. 1. అణగి మణి ఉండటం. తాళ్ల. నం. 18.455; 2. ఎక్కువ జాగ్రత్తగా ఉండటం. సారంగ. 3.53; 3. ఏమీతెలియని అమాయకురాలు. కక. 2.136; మూసినముత్తము రూ. మూసినముత్తము. వి. 1. అణగిమణి ఉండటం. తాళ్ల.నం. 17.75; 2. తెలిసికూడా తెలియనట్లు నటించేవాడు; 3. ఎక్కువగా మాట్లాడనివాడు. మూసిన మురికి విజ. అప్రయోజకుడు. హంస. 5.113. మూసిన మేను వి. లోపలి శరీరం. తాళ్ల. నం. 10.41. మూసిన వాయవం వి. పెళ్ళినమయాల్లోనూ తీర్థాలనమయాల్లోనూ చేటల్లో మంగళద్రవ్యాలు పెట్టి పైన చేటమూసి ముత్తెదు పుకు ఇచ్చే వాయవం. మూసిపెట్టు స.క్రి. ఎదైనా సంగతిని రహస్యంగా ఉంచు. <మూయ్ + -ఇ¹³ + పెట్టు. మూసి ముల్లద్రు స.క్రి. దాన్యాదుల్ని గాదుల్లో వేసి మూతవేసి. జాగ్రత్తపరచటానికి మెత్తువేయు. పాండు. 4.149. <మూయ్ + -ఇ¹³ + ముల్లు + ఆడచు.

మూర రూ. మూళ. వి. 1. హస్తప్రమాణం, రెండు జేనల కొలత. కాశీ. 1.53; 2. నిడువైనది.

కొడ. మొల్, ముర, మొర; తు. ముర, మొర, మురంగె, మొరంగె; త. ములమ్. మూర; మ. ములమ్; కో. మొల్. మూర; పర్తి. మూర. మూర; కొలా. ము, ర. మోచేయి.

మూర్ధు వి.బ.వ. మూరకు బహువచనం. ద. హిం. కా. సం. 5. కా. సం. 70. క్రి.శ. 1277. <మూర + -లు. మూరకొక్కండును జేనకొక్కండునుగా అవ్య. ద్రు. దగ్గర దగ్గరగా. అము. 4.35. మూరకొయ్యలు వి.బ.వ. అను పొదుగుపీటకు దిగించిన కొయ్యలు. మూరకోక వి. దార చాప. మూరకోల వి. 1. గజంబద్ద; 2. అరగజంబద్ద. మోరకొలతగలబద్ద. మూరగుంజ వి. 1. శంకు, కాస్త్ర పద్ధతిలో చెక్కిన గృహ నిర్మాణానికి ఉంప్రథమంలో ఈశాన్యమూలన పాతే కొయ్య; 2. ఉన్నివదుగు తోడేటప్పడు మూర కొలుచుకోవటానికి దిగించిన అనుగూటం. మూరగూటం వి. ఉన్నివదుగు తోడేటప్పడు మూర కొలుచు కొనటానికి దిగించిన అనుగూటం. మూరటబారట క్రి.విణ. ద్రు. దీర్ఘంగా, పొదుగ్గా. కాశ్. సం. 11.3.53. మూరంటు (-అంటు) వి. అచ్చతికిన పదుగుమీద కొలతను బట్టి వేసిన గుర్తు. మూరంటువేయి అ.క్రి. అచ్చతికిన పదుగు మీద కొలతనుబట్టి గుర్తువేయి. మూరవుల్ల వి. అచ్చతికిన పదుగుమీద గుర్తులు పెట్టటానికి కొలత చూసుకొనే బద్ద. మూరవెంకు వి. గొట్టాల్లాగా సారెమీద తయారుచేసి మధ్యగా కోసి ఇంటి కప్పుకు వాడే మట్టివెంకు. మూరెంటు అవ్య. ప్రతిమూరకు, మూర పొడవు నేల కాగానే, పండి.చ. 2.5.480 ప. మూర్లకడవ వి. పప్పు, చారు కాచుకోవటానికి వాడే చిన్న మట్టిపాత్ర.

మూరటిలు రూ.చూ. మూరటిల్లు. అ.క్రి. మోగు.

మూరటిల్లు రూ. మూరటిలు. అ.క్రి. మోగు. శ్రీరం.మా. 10.114.

క. మూరి. చలించు, కదల్చు.

మూరతము రూ.చూ. మూరుతము. వి. ముహూర్తం.

మూరి చూ. మూరు.

మూరితి వి. 1. ప్రతిమ, విగ్రహం; 2. దేహం.

సం. మూర్తి-. స్వరూపం, దేహం, ప్రతిమ; ప్రా. అ.మా. ముత్తి. రూపం, ప్రతిబింబం, దేహం;

క. మూరుతి. స్వరూపం, ఆకారం; తు. మూర్తి, మోర్తి; కుజ. ముర్తి; పర్తి. ముంత్.

<సం. మూర్తి-.

మూరిపోవు చూ. మూరు.

మూరిబుచ్చు చూ. మూరు.

మూరిబోవు చూ. మూరు.

మూరివోవు చూ. మూరు.

మూరు అ.క్రి. 1. అతిశయించు. భోజను. 3.90; 2. నందదించు, విష్టువు. 7.100; 3. ముదురు.

త. మూరి. బలం, గొప్పతనం, మురంచు (మురంచి). పరిహర్షమగు, అతిశయించు.

మూరి వి. 1. చిత్రనిధ్రమం. కు.సం. 8.124; 2. అతిశయించు. మూరిపోవు రూ.చూ. మూరిబోవు. స.క్రి. అతిశయించు, వర్ధిల్లు, విజృంభించు. మూరిబుచ్చు(-పుచ్చు) స.క్రి. 1. వర్ధిల్లచేయు, విజృంభింపచేయు. సిం.ద్వా. 4.218; 2. సంకోషపెట్టు. కావ్యా. సం. 4.44, మూరిబోవు (-పోవు) రూ. మూరిపోవు, మూరివోవు. అ.క్రి. 1. అతిశయించు. భార.కాంతి. 3.337; 2. వర్ధిల్లు. హరి.ఉ. 6.10, మార్క. 6.235; 3. నఫలమగు, సిద్ధించు. మార్క. 7.185; 4. సంకోషించు. హరి.హ. 3.45; 5. విజృంభించు. హరి. ఉ. 4.43; 6. దృఢమగు. పి.శకు. 4.86; 7. నశించు, చెడు. భాగ. 9.135; 8. సంకోచించు. కావ్యా.సం. 3.122. మూరివోవు (-పోవు) రూ.చూ. మూరిబోవు. అ.క్రి. విజృంభించు. మార్క. 6. శివరా. 1.92.

మూరుకొండ రూ.చూ. మూర్కొండ. వి. రూపగండ, ఒకరకం ఓషధి విశేషం.

మూరుకొను రూ.చూ. మూర్కొను. స.క్రి. ఆప్రూడించు, వాసనచూచు. భార.అను. 4.77.

మూరుతము రూ. మూరతము, మూర్తము. వి. శుభకాలం, 12 క్షణాలు. అచ్చ.రా.అయోధ్యా. 47, నీలా. 3.78.

సం. ముహూర్త. క్షణం, నిమేషకాలం, రిప్త; ప్రా. ముహుత్త-, ముహుత్తాగ-.

<సం. ముహూర్త-.

మూరెంటు చూ. మూర.

మూర్కొండ రూ. మూరుకొండ. వి. రూపగండ.

మూర్కొను రూ. మూరుకొను. స.క్రి. ఆప్రూడించు. భార. విరా. 1.286.

తు. మూసుని. వాసనచూచు; త. ముక (-మై-, -న్-), ముకర్ (-వ్-, -న్-). వాసనచూచు, మో (-మై-, -న్-), మూచు (మూచి). వాసన పసికట్టు; మ. ముకక్క, ముకరుక. వాసనచూచు, ముద్దుపెట్టుకొను.

మూర్తంకోక చూ. మూర్తము.

మూర్తంగెడ చూ. మూర్తము.

మూర్తవుగుడ్డలు చూ. మూర్తము.

మూర్తమాడు చూ. మూర్తము.

మూర్తము రూ.చూ. మూరుతము. వి. ముహూర్తం.

మూర్తంకోక వి. పెళ్ళి ముహూర్తానికి పెళ్ళికూతురు కట్టుకొనే తెల్లచీర. <మూర్తము + కోక. మూర్తంగెడ వి. శంకు, కాస్త్రపద్ధతిలో చెక్కి గృహ నిర్మాణానికి ఉంప్రథమంలో ఈశాన్య మూలన పాతే కొయ్య. <మూర్తము + గెడ. మూర్తవుగుడ్డలు రూ.చూ. ముహూర్తవు గుడ్డలు. వి. పెళ్ళి లగ్నానికి పెళ్ళికూతురు, పెళ్ళికొడుకు కట్టుకొనే బట్టలు. మూర్తమాడు అ.క్రి. విశ్రమించు. కాశ. 1.35 క. మూర్తమాడు. కూర్చుండు, విశ్రమించు. <మూర్తము + ఆడు. మూర్తంవంచె వి. పెళ్ళి ముహూర్తానికి పెళ్ళికొడుకు కట్టుకొనే పంచె, తలంబ్రాల పంచె. <మూర్తము + వంచె. మూర్తంవంచె చూ. మూర్తము.

మూర్తి వి. 1. గొప్పతనం, మహత్త్వం. భార.విరా. 1.276;

2. నేసిన ఒక బట్ట; 3. సారెమీద కుమ్మరి మట్టితో ఏర్పరచుకొన్న పాత్ర ఆకారం.

నం. మూర్తి-. న్వరూపం, దేహం, ప్రతిమ, గట్టితనం.

<నం. మూర్తి- (అర్థవిపరి.).

మూర్తకదవ చూ. మూర.

మూల రూ. మొల్ల. వి. 1. విదిక్కు, దిక్కుద్యం, భార. విరా. 5.48; 2. కొప్ప. కా. 3.109, బీమ. 1.94; 3. లోకం. భాగ. 10 హ. 544; 4. చోటు, ప్రదేశం. కృష్ణరా. 4.49; 5. గొండ్రి. నీలా. 2.20; 6. కోణం. అచ్చ.రా.య. 3.22; 7. వీధి మలుపు.

క. మూలె. మూల; కొడ. మూలె; తు. మూలె;

త. మూలె. మూల, ఇల్లు, కోణం; మ. మూల; కో. మూల్; తా. మూలె;

పో.చూ. నం. మూల-. మొదలు, ఆధారం.

మూలకట్టలు వి.బ.వ. 1. చెరువు కలుజుకు ఇరుప్రక్కలా ఉండే బట్టవైన కట్టలు; 2. మంచానికి వేసిన ఇనప మూలకట్టు. మూలకట్టు వి. చేలో ఒకమూల కోనుగా ఉన్న భాగం. మూలకడి వి. వీధి మూలలో గోడకు పక్కగా రక్షణ నిమిత్తం పాతిన పొడుగాటి రాయి. మూలకడ్డి వి. మూలవానం, దూలం మీదనుంచి మూలలకు వేసే వానం. మూలకమాను వి. ముక్కోణమార్పి, త్రిభుజాకారంలోఉండే అర్పి. మూలకు(జొనుపు (-చొనుపు) న.క్రి. పనికిమాలిన వానిగా చేయు. వసు. 6.9. మూలకూర్పుగడి వి. గచ్చు నేల తడిగా ఉండగానే నూలుతాడుతో కొట్టే గడి, మూలల నుంచి కొట్టే గడి. మూలకైచు వి. కొంగు నేసిన తరవాత కొనకు నేసిన చిన్న బొగిడి. మూలకొత్తడము రూ. మూలకొత్తడము. వి. కోట బురుజు, గడి. ఆం.భా. 2.18. మూలకొత్తడము రూ.చూ. మూల కొత్తడము. వి. కోట బురుజు, గడి. మూలకొత్తు న.క్రి. అవమానించు, ఈనడించు. వసు. 3.132. <మూల+కున్+ఒత్తు. మూలకొయ్య వి. మిడి గూటానికి వేసిన నేత మోకు పడుక్కు అద్దురాకుండా తగిలించటానికి నేత బయలులో ఒక మూలకు పాతిన గూటం. మూలకోండ్ర వి. మూలగా వేసిన కోండ్ర. మూలగడి వి. ఒకరకం గడి నేత. మూలగారి వి. చరికాలంలో ఈశాన్యంనుంచి వీచే ఈదర గారి. మూలగిట్ట రూ. మూలగొట్టె. వి. కొనన కొద్దిగా వంపుతిరిగిన గిట్ట. మూలగుజ్జ రూ. మూలగురుజు. వి. మూల వాసాన్ని మోసే గురుజు. మూలగురుజు రూ.చూ. మూలగుజ్జ. వి. మూల వాసాన్ని మోసే గురుజు. మూలగూటం వి. మిడిగూటానికి వేసిన నేతమోకు పడుక్కు అద్దురాకుండా తగిలించటానికి నేతబయలులో ఒకమూలకు పాతిన గూటం. మూలగూడు వి. కమానుగూడు, త్రిభుజా కారంలో ఉండే గూడు. మూలగూవ వి. ఇంటికప్పు మూలకు వాడే పెద్దనైజు పెంకు. మూలగొట్టు వి. మారుమూల, మూల గొట్టె రూ.చూ. మూలగిట్ట. వి. కొనన కొద్దిగా వంపు తిరిగిన గిట్ట. మూలగొయ్య(-కొయ్య) వి. అంగ్లంలోని 'A' అనే అక్షరం ఆకారంలో ఉండే పరికరం. మూలచాలు రూ. మూలూలు. వి. మూలగా దున్నటం, మూడోసారి దున్న

టం. మూలచుక్క వి. కాపుచెరువు చుక్క, జాము చెక్క, తెలగాయచుక్క, దొంగచుక్క, నడిజాముచుక్క, రెడ్డిచుక్క. బృహస్పతి వేరుతో ఉండే నక్షత్రం, ఈశాన్యమూల పొడిచే నడిజాముకు తూర్పు వైపు కనిపించే చుక్క. మూలచెక్క రూ. మూల జెక్క, మూలైక్క. వి. గోడలు కలిపే మూలల్లో నున్న బరచటానికి బేల్దారులు వాడే త్రిభుజాకారపు కొయ్య ముక్క. మూలజెక్క(-చెక్క) రూ.చూ. మూలచెక్క. వి. గేబిలింటివానం. మూలజోడు చొకోటు వి. ఇంటిరు గుమ్మం, ఇంటిరు దర్వాజాపైన గారి కిటికీకున్న ద్వారబంధం. మూలజ్జి వి. కొమిరేక ఆధారంగా మోటదోనే పక్కగా బావి వైపు చొచ్చుకు వచ్చిన కొయ్య. మూలతాపి వి. ఎదురాకు తాపి, నన్నగా పొడుగ్గా కోలగాఉండే రేకుగల చిన్నతాపి. మూలదంతి రూ. మూలంతి. వి. మూలమలుపువానం, దూలంమీడినుంచి మూలలకు వేసే వానం. మూలదబ్బి వి. మూలదంతి, దూలంమీదనుండి మూలలకు వేసే వానం. మూలదా? వి. ఐమూలలుగూడా గీతలున్న వాడి అట. మూలదిమ్మి రూ. మూర్తిమ్మ. వి. మూర్తింగు దిమ్మ. గోడకట్టుబడి గుర్తించటానికి మూలల్లో కట్టేదిమ్మ. మూల దిమ్మె వి. టకోరా, తులసికోట పై అంచున అందానికి కట్ట బడిన ఆకులాంటి నిర్మాణం. మూలమన్నవాని ముంగిట(బెట్టు న.క్రి. ఎదుటపెట్టు. మూలనేత రూ. మూల్నేత. వి. అయి మూల దిత్తెను వచ్చేట్టు నేసిననేత. మూల(ద్రోచు(-త్రోచు) న.క్రి. నిరసించు, పరిత్యజించు, విడనాడు. పాండు. 4.208 మూలవట్టి రూ.చూ. మూలపట్టె. వి. మూలవానం. మూలవట్టి రూ. మూలపట్టి. వి. మూలవానం. మూలపొల్పు అచు న.క్రి. మూలపొరవైచు, నిండుగ విడిచిపెట్టు. కవిక. 3.109. మూలపీట వి. లంకెచోడె, నాలుగు ముఖాలు చెక్కిన కొయ్యస్తంభంమీది పీట. మూలపెంకు వి. ఇంటి మూలలమీద కప్పటానికి వాడే వెడల్పయిన పెంకు. మూలపెట్టి రూ.చూ. మూలపెట్టె. వి. కొయ్యతోచేసిన తొట్టి. మూలపెట్టె రూ. మూలపెట్టి. వి. కొయ్యతోచేసిన తొట్టి. మూలపొయ్యి వి. ఒకవైపు మట్టిపాత్రకు ఒత్తుగాపెట్టిన పొయ్యి. మూలపోటు వి. రెండిళ్ళ మూలలు ఒకదానికొకటి ఎదురు రావటమనే దోషం. మూలబట్టు(-వట్టు) అ.క్రి. మూలపడు, పనికిరాకపోవు. మూలబద్ధ వి. మరాసు కట్టు బడిలో అద్దపట్టెలను ఆకులను బిగించిన కట్టె. మూలబవంతి వి. మెట్టిల్లు; మూలలుతప్పి కట్టిన ఇల్లు. మూలబుట్ట రూ.చూ. మూలబూటా. వి. దుప్పట్లకు మూలల్లో అడ్డే రంగు దిత్తెను. మూలబుడ్డివానం వి. మూలవానం, దూలం మీదనుంచి మూలలకువేసే వానం. మూలబూటా రూ. మూలబుట్ట. వి. దుప్పట్లకు మూలల్లో అడ్డే రంగు దిత్తెను. మూలబొంగు వి. మూలవానం, దూలంమీదనుంచి మూల లకు వేసే వానం. మూలబొద్దు వి. పెంకుటింటి కప్పు మూలల్లో వేసే నున్నపుబట్టి. మూలభవంతి వి. ముందు వెనకల వసారాలు, పెంకు కప్పుగల ఇల్లు. మూలమట్టపు వలక వి. పద్దవాని ఆయుధం, గోడలమూలల్లో నరిచూసే మట్టవలక. మూలమట్టము రూ. మూలమట్టాం. వి. 1.

మూలలు కొలవటానికి తాపీపనివాళ్ళు వాడే పరికరం, అంగ్లంలోని 'L' ఆకారంలో చేయబడిన ఇనపబద్ధి; 2. మరాను కట్టుబడిలో కీలును ఒగ్గులపట్టెను కలిపిన ముక్కొణవురేకు; 3. మొత్తం, అంతా. మూలమట్టంతలుపు వి. ముందు చట్రంలోకి చెక్కి చెక్కించిన తరవాత గందెవాట్లు నరికి బిగించిన తలుపు. మూలమట్టంబావి వి. చొకంబాయి, నల్పదరంగా ఉన్న చుట్టుగోడలుగల బావి. మూలమట్టం రూ.చూ. మూలమట్టము. వి. 1. మూలలు కొలవటానికి తాపీపనివాళ్ళు వాడే పరికరం, అంగ్లంలోని 'L' ఆకారంలో చేయబడిన ఇనపబద్ధి; 2. మరాను కట్టుబడిలో కీలును ఒగ్గులపట్టెను కలిపిన ముక్కొణవురేకు; 3. మొత్తం, అంతా. మూలమత్త వి. మోటబావి కుంట మొ. వాటి నుంచి నీళ్ళు తోడిపోసేవైపు ఎత్తుగా కట్టిన కట్ట. మూలమలుపు వి. వీధిమలుపు. మూలమలుపువానము వి. ములుపానం, మూలదంతి దూలంమీదనుంచి మూలలకు వేసే వానం. మూలమాను వి. 1. కుండలు మొ.వి పెట్టుకోవటానికి మూలలో ఇరికించిన మాను; 2. ఏతపు మానుకు ఆధారంగా నేలలో పాతిన నిలువకొయ్యి. మూలమాడు వి. దున్నిన చేలోమూలగా గుంటక తోలటం. మూలమట్టు క్రి విణ. ఆమూలం. మకు. 3.134. మూలమట్టుగ అవ్య.ద్రు. 1. ఈచముట్టుగ, సమూలంగా, పూర్తిగా. శివరా. 1.51. మూలమూల అవ్య.ద్రు. అక్కడక్కడ. మూలమూలలనడంచు న.క్రి. అక్కడక్కడ దాచిపెట్టు. శక. 3.345. మూలమెట్టు వి. మేడమెట్టు, వంపు తిరిగినచోట వేసిన మెట్టు. మూలమెట్టు వి. మూలమట్టం, మూలలు కొలవటానికి తాపీ పనివాళ్ళు వాడే పరికరం. 'L' ఆకారంలో చేయబడిన ఇనపబద్ధి. మూలమోటి వి. దండమోటి. రెండుగోడలు కలిపే మూలమీద చూరుకు ఆధారంగా నిలిపినకర్ర. మూల(బడవైచు(-వడవైచు) న.క్రి. నిష్పన్నమోజనంగా ఉంచు. చిత్రబా. 3.103. మూల(బడు(-వడు) అ.క్రి. 1. చెడు, నశించు. వేంక. పంచ. 1.262; 2. అడగు, అస్తమించు. దళా. 5.27. మూలయేలునేర్పరి వి. నిర్మతి, నైర్మతి, కుబేరుడు. మూలరా రూ.చూ. మూలతా. వి. వక్షం. మూలరాయి వి. 1. పశువుల వల్లగాని, బళ్ళవల్లగాని మూలగోడలకు దెబ్బతగలకుండా రక్షణ నిమిత్తం గోడ మూలల్లో వీధివైపున పాతిన పొడుగాటిరాయి; 2. హద్దురాయి, పొలానికి హద్దులు నిర్ణయించి నాలుగు మూలలా ప్రభుత్వంవారు గుర్తుగా పాతినరాయి. మూలరేవులు రూ. ముర్రేవులు. వి.బ.వ. ఆము! మూలల్లో ఉంచిన రేవులు. మూలరొతు వి. 1. కొలా, రెండువైపులా చదునుగా నున్నగా చెక్కబడి దర్వాజా పక్కనగాని తక్కిన మూలల్లోగాని కట్టుబడి వాడబడేరాయి; 2. హద్దురాయి, పొలానికి హద్దులు నిర్ణయించి నాలుగు మూలలా ప్రభుత్వంవారు గుర్తుగా పాతినరాయి. మూలతా రూ. మూలరా, మూలతాయి. వి. వక్షం. వసు. 2.57. మూలతాయి రూ.చూ. మూలతా. వి. వక్షం. మూలతేడు వి. నిర్మతి. కోణపుడు, కుబేరుడు. అచ్చ.రా. సుందర. 41. మూలలిగూడు వి. చొకంగూడు, నలుపలకలుగా ఉండేగూడు. మూలలిబాయి వి. చొకంబాయి, నల్పదరంగా ఉండే చుట్టుగోడఉన్న బావి. మూలవకాడి వి.

మూలదంతి, దూలంమీదనుంచి మూలలకు వేసే వానం. మూలవద్రంగుర్లు వి. పెంకుబింటి చట్రాన్ని మామూలుగా దూలాలు, వాసాలు, గుజ్జలు మూలపట్టెలువేసి తయారు చేయగా ఏర్పడే కొయ్యముక్క. మూలవంపుదూలం వి. మూలొంపు, దూలాలమీదుగా మూలల్లో వేసే దూలం. మూలవనము వి. పట్టణంలోకి అమ్మకానికివచ్చే నరుకులపై విధించే పన్ను. కొండవీడిగా. క్రి.శ. 1220. మూలవాటు వి. ఆయిమూల, విడిక్కు. మూలవానము రూ. మూలానం, మూలాసాం. వి. కచ్చువానం, దూలంమీదనుంచి మూలలకు వేసే వానం. మూలసాలు(-చాలు) వి. కూచకప్పును మూలలవైపుకు వేర్చే తీరు. మూలస్తంభం వి. శంకు, శాస్త్ర పద్ధతిలో చెక్కి గృహనిర్మాణానికి ఓంప్రథమంలో ఉగాన్య మూలన పాతే కొయ్య. నం. స్తంభ-. కంబం < మూల + నం. స్తంభ - + - ము. మూలానం రూ.చూ. మూలవానము. వి. కచ్చువానం, దూలంమీదనుంచి మూలలకు వేసే వానం. మూలాసాం రూ.చూ. మూలవానము. వి. కచ్చువానం, దూలం మీద, నుంచి మూలలకు వేసేవానం. మూలేటు వి. లాడులో తొరన రాతిని మూలలనుంచి అతుకుతూ పోవటం. < మూల + ఏటు. మూలేత్తుడు వి. మూలలుగా అతకడం < మూల + అత్తుడు. మూలొంపురాయి వి. వంగిపోయిన రాతిగోడల మూలల్లో బిగువకోసం పెట్టి అతికినరాయి. < మూల + వంపు + రాయి. మూల్చాలు రూ.చూ. మూలచాలు. వి. మూలగా దున్నటం, మూడోసారి దున్నటం. < మూల + చాలు. మూల్చెక్క రూ. చూ. మూలచెక్క. వి. గోడలు కలిపే మూలల్లో నున్నపరచటానికి బేల్దారులు వాడే త్రిభుజాకారపు కొయ్యముక్క. < మూల + చెక్క. మూల్గంతి రూ.చూ. మూలదంతి. వి. మూలదబ్బ, మూలపకోడి, మూలమలుపువానం, దూలంమీదనుండి మూలలకు వేసేవానం. మూల్లిమ్మ రూ. చూ. మూలదిమ్మ వి. టకోరా, తులసికోటపై అంచున అందానికి కట్టబడిన ఆకులాంటి నిర్మాణం. మూల్నేత రూ. చూ. మూలనేత. వి. ఆయిమూల దిక్షైను వచ్చేట్టు వేసిన నేత. మూర్రేవులు రూ. చూ. మూలరేవులు. వి.బ.వ. ఆము! మూలల్లో ఉంచిన రేవులు. మూర్రొతు వి. మూలరాయి, గోడలోబాగంగా మూలల్లో పెట్టి కట్టుబడి చేసేరాయి. మూలం వి. మార్గశీర్ష మాసంలో వచ్చే కార్తె.

నం. మూలా. ఒకనక్షత్రం, ఒకకార్తె.

< నం. మూలా (అర్థవిపరి.).

మూలకముగా క్రి. విణ. ద్రు. ద్వారా.

నం. మూల-. ఆధారం, పునాది, మూలధనం. సంస్కృతమూల శబ్దం వైస్వార్థంలో 'క' ప్రత్యయం చేరింది.

< నం. మూలక - + - ము + అగు + - అ.

మూలగ రూ.చూ. మూలుగు. వి. మజ్జ, నెనడు. చంద్రాంగ. 2.105.

మూలటిక్క వి. ప్రధానస్థానం. పాండు. 4.5.

నం. మూల-. ఆధారం, పునాది.

<నం. మూల-+ ఇక్క. (మిశ్రన.).

మూలదుంప వి. మూలకంద, ప్రధాన కారణం. భిమ. 5.157.

నం. మూల-., పునాది, మూలాధారం.

<నం. మూల-+దుంప. (మిశ్రన.).

మూలము వి. మూలశంకవ్యాధి.

నం. మూల-., అడుగు, మూలాధారం ;

త. మూలమ్. మూలశంక ; మ. మూలమ్ ; కో. ముల్క.

<నం. మూల- (అర్థవిపరి.).

మూలరీతి వి. సంభోగంలో భేదం. కు. నం. 9.152.

నం. మూల-., అడుగు, మూలాధారం, పునాది, రతి- సంభోగం.

<నం. మూలరతి- (అర్థవిపరి.).

మూలవిరాట్టు వి. మూలకారణం.

నం. మూలవిరాట్. ఆకారమైన బ్రహ్మాండాత్మక స్థూలదేహాభిమాని అయిన ఆదిపురుషుడు.

<నం. మూలవిరాట్- (అర్థవిపరి.).

మూలశంక వి. మూలరోగం, గుడరోగం.

నం. మూల-., అడుగు, ప్రధానాధారం, పునాది, శంకా. అనుమానం.

<నం. మూలశంకా (అర్థవిపరి.).

మూలసంక వి. పిలక, పిలుక, పిల్క, మొటిమ, మొలక.

నం. మూల-., అడుగు, పునాది, ప్రధానాధారం, శంకా. అనుమానం.

<నం. మూలశంకా.

మూలాసం చూ. మూల.

మూలాసాం చూ. మూల.

మూలిగడ్డ వి. ముల్లంగి.

హిం. మూలి. ముల్లంగి.

<హిం. మూలి+గడ్డ.

మూలుగు¹ రూ. మూలుగు¹. అ. క్రి. 1. దనదేవత నిరుపయోగంగా ఉన్నప్పుడు తనను పరిగ్రహించమంటూకూయు. జైమినిభా. 1.66 ; 2. (బాదతో) ఒకవిధంగా రోదనర్వని చేయు. ద్వి. సా. చ. 1.35పు. 11పం.

మూలుగుచుండు అ. క్రి. కావలసినదాని కంటే ఎక్కువగా ఉండు. పాండు. 4.211. మూలుగులు వి. బ. వ. పల్లకి మోసేవారు భుజంమీద వేసుకొనే దూచివేసి కుట్టిన దిళ్ళలు, మెత్తలు.

మూలుగు² రూ. మూలగ, మూల్గు² వి. ఎముకల మధ్య ఉండే మాంస సారం, మజ్జ. హర. 2.121.

త. మూలై. మెదడు, మజ్జ ; మ. మూళ ; కో. మి.ల్.

మజ్జ ; బ్రా. మిలి. మెదడు, కాయలోనిగుంజు.

మూలుగు³ వి. అంబుదఫలి, అనీలయప్తిక, క్లేబని.

మూలుగుమామ వి. ఒకరకం చెట్టు (Morinda bracteata).

మూలేటు చూ. మూల.

మూలొత్తుడు చూ. మూల.

మూలొంపురాయి చూ. మూల.

మూలోసం చూ. మూల.

మూల్గు¹ రూ. చూ. మూలుగు¹. అ. క్రి. 1. (బాదతో) ఒక రకంగా రోదన ర్వని చేయు. శుక. 2.205 ; 2. దనదేవత మొ. వారు వ్యర్థంగాఉన్న నన్ను పరిగ్రహించమని సూచిస్తూ కూయు.

మూల్గు² రూ. మూలుగు². వి. ఎముకలమధ్య ఉండే మాంస సారం, మజ్జ.

మూల్పాలు చూ. మూల.

మూల్కైక్కు చూ. మూల.

మూల్లింఠి చూ. మూల.

మూల్లిమ్మ చూ. మూల.

మూల్నేత చూ. మూల.

మూలేవులు చూ. మూల.

మూలొత్తు చూ. మూల.

మూళ చూ. చూ. మూర. వి. రెండుకానలు, అరగజం.

మూళ్ళకలకమ్మి చూ. మూడు¹.

మూవ¹ రూ. చూ. మూగ¹. విణ. మూగవాడు, మూగడి. వాళి. రా. 2.132.

మూవ² రూ. చూ. మువ్వ¹. వి. పశువుల మెకపట్టెకకు వేసే గడ్డె.

మూవు రూ. చూ. మూగు. అ. క్రి. ముసురు. కు. నం. 4.105. మూవురు రూ. చూ. మువ్వరు. వి. బ. వ. ముగ్గురు. (మూడుకు మహాస్మహాత్కర్తకరూపం). ఉ. హరి. 4.10.

మూన రూ. మోన². వి. 1. బంగారం మొ. వాటిని కరిగించే పాత్ర. హంస. 2.181 ; 2. అరీపులు, క్లాబులు మొ. వాటి నిర్మాణానికి పనికివచ్చే తాత్కాలికపు కట్టు.

నం. మూషా, మూషికా. బంగారం మొ. వాటిని కరిగించేపాత్ర ; ప్రా. మూసగ., మూసయ, మూసా, మూసియార ;

క. ముసి, మూసి, మూసె, మోస. ఖనిజాల్ని కరిగించేపాత్ర ; కు. మోసి ; త. మూలై ; మ. మూస, మోస, మూసికొది, మూసారి.

మూనకట్టు రూ. మూనగట్టు. వి. సెంటింగు, పోత పోయవలసిన ద్రవ్యానికి ఆకారమిచ్చే తాత్కాలికపు నిర్మాణం. మూనకట్టుబడి వి. సజ్జకట్టుడు, మూనకట్టునహాయంతో చాల్కనీలు మొ. వి కట్టటం. మూన కర్ర వి. మూనపోటీకి నిలిపిన కర్ర. మూనకాల్పు వి. నల్లకాల్పులో ఒకవిధం. మూనకుండ వి. మూన కాల్పులో కార్చినకుండ. మూనగట్టు(-కట్టు) రూ. చూ. మూనకట్టు. వి. పోతపోయవలసిన ద్రవ్యానికి ఆకారమిచ్చే తాత్కాలికపు నిర్మాణం. మూనబండ వి. మూనరాయి, మూనగా వాడే రాయి. మూనరాయి వి. మూనగా వాడే రాయి.

మూనకము వి. 1. ఎలుక ; 2. పందికొక్కు.

నం. మూషక-.. ఎలుక.

<నం. మూషక-..

మూనర రూ. చూ. ముసురు¹. వి. ఎడతెరిపి లేకుండా నన్నగా

పడే వాన.

మూసా వి. ప్రెంచివారు మర్యాదా నూచకంగా వురుమల పేర్లకు శ్రీలాగా ముందు చేర్చే పదం.

ప్రె. Monsieur.

<ప్రె. Monsieur.

మూసాంబరము రూ.చూ. ముసాంబరము. వి. ఒకరకం మందు.

మూసార రూ.చూ. ముసురు. వి. రొజ్జ, ఎడతెరిపి లేకుండా సన్నగా పడే వాన.

మూసిక వి. మంగళనూత్రంలో తాళిబొట్టుకు ఇటు అటు గుచ్చి కట్టుకునే నానుకోవి. నీలా. 1.103.

సం. మూపిక-. ఎలుక, ఎలుకచెవిచెట్టు.

<సం. మూపికా.

మూసికొనివచ్చు చూ. మూయు.

మూసికొను చూ. మూయు.

మూసివకమ్మతెరవలేకపోవు చూ. మూయు.

మూసివగంతలు చూ. మూయు.

మూసివముతైము చూ. మూయు.

మూసివముత్యం చూ. మూయు.

మూసివముడికి చూ. మూయు.

మూసివమేను చూ. మూయు.

మూసివవాయనం చూ. మూయు.

మూసిపెట్టు చూ. మూయు.

మూసిముల్లదంచు చూ. మూయు.

మృదంగంకుండ రూ. మురదంగికుండ, ముర్దంగంకుండ. వి. మృదంగానికి వాడే మట్టికుండ.

సం. మృదంగ-. వాద్యవిశేషం.

<సం. మృదంగ-+ము+కుండ.

మెకపుటాము చూ. మెకము.

మెకము రూ. మెగము. వి. 1. సలి, వ్యాఘ్రం, అలాండి కూరజంతువు. భార.ఆది. 6.179; 2. నాలుగుకాళ్ళ జంతువు. భార.కాంతి. 3.16; 3. జింక, కురంగం. భాగ. 9.688; 4. ఎరుపంది, ముళ్ళపంది.

సం. మృగ-. నాలుగుకాళ్ళజంతువు; ప్రా. మిగ-, మయ-. హరిణం, పశువు, మిఱ, మిగి.; అ.మా. మఱ, మయ-, మిగ-, మయ-; సా. మగ-, మిగ-. జింక, కూరజంతువు, మిగి.;

క. మిక, మిగ, మిగె, మురగ, మురగి, మురుగ, మిరుకమ్, మిరుకుమ్.; తు. మిగ.; మ. మెరువం.; కొలా. మెకం, మేకం.

<ప్రా. మిగ-.

మెకపుటాము(-అము) వి. మృగమదం, కస్తూరి. అచ్చ. రా.అమోద్యా. 4. మెకములకొలముసామి వి. సింహం. మెకములతిండి వి. మృగాశనం, శివంగి. మెకములదొర వి. సింహం. మెకములతేడు వి. మృగరాజు, సింహం. అచ్చ. రా.య. 368. మెకములసామి వి. సింహం. మెకములసూదు వి. పెద్దవలి, బెబ్బరి. మెకంబునెక్కుదొర(-ఎక్కుదొర) వి. జింక వాహనంగా కలవాడు, వాయువు. చంద్రికా. 2.74. మెకంబునెక్కుదొర చూ. మెకము.

మెకమెకవడు అ.క్రి. ఉద్ధతి కలిగి ఉండు, మిట్టివడు, ఎగసి పడు. భార.కాంతి. 3.392.

మెకమెకపాటు వి. 1. ఉద్ధతి. మను. 3.38; 2. ఒక్కరేని ఆకలిచాడ. అం.భా. 3.39.

మెక్కు న.క్రి. ఎక్కువగాతిను, అధికంగా దక్షించు. అము. 4.184.

క. మెల్(ఉ), మెల్లు, మెలి. నములు, చప్పుడు చేస్తూ తిను, మెలకు, మెలుకు, మెల్కు, మలుకు. నెమరువేయు; త. మెల్(మెల్వె-మెల్వె), మెల్కు. నములు; మ. మెల్లుక. నములు; కో. మెక్. నెమరు వేయు; తా. మెల్కో. నెమరువేయు; కుజ. (మెడ-, మెడి-). నములు.

మెక్కును చూ. మెక్కు. అ.క్రి. కలుగు, సంభవించు. కువ.చ. 3.58.

మెగము రూ.చూ. మెకము. వి. 1. వేడి. భాస్క.రా.ఆరణ్య. 2.63; 2. కూరజంతువు. వేంక.పంచ. 4.288.

మెగ వి. నెలవెరు, ఊబనీరు.

-మెంగ ప్రత్య. 'నోరు' అనే పదానికి చేర్చే అంత్య ప్రత్యయం. ఉ. నోరుమెంగ "నోరులేని" క్రిడా. 2.28; వి. ముద్దరాలు, బేల.

మెంగెము వి. సున్న, శూన్యం.

మెచ్చించు చూ. మెచ్చు¹.

మెచ్చితలయాచు చూ. మెచ్చు¹.

మెచ్చిమేకకోలుకప్పు చూ. మెచ్చు¹.

మెచ్చు¹ న.క్రి. 1. శ్లాపించు, పొగడు. కు.నం. 12.144. బుడమనారాయలపాడు కాసనం. క్రి.శ. 7వ శతాబ్ది; 2. లక్ష్యపెట్టు, నరకుచేయు. భార.ఆది. 5.206; 3. గారవించు. భార.ఆది. 7.110; 4. గణించు, లెక్కవేసి చెప్పు. కకుత్స్థ. 4.35; అ.క్రి. సంతోషించు, ప్రేమపడు. భార.ఆది. 2.106; వి. 1. సంతోషం. భార.ఆది. 6.200. దీర్ఘానికాసనం. క్రి.శ. 1075; 2. శ్లాప, పొగడ్త. భార. భీష్మ. 2.307; 3. అద్భుతం. భార.శల్య. 1.120; 4. బహుమానం. రం.రా.య. 333వ. 18వం.; 5. శ్లాపించువాడు, బట్టు. హర. 6.10; 6. అనురాగం, ప్రీతి. భీమ. 6.11; విణ. శ్లాపాపాత్రం. భార.శర్ణ. 3.17.

క. మెచ్చు, మచ్చు. సంతోషపరచు, సంతోషపెట్టు, ఇష్టపడు; తు. మెచ్చుని. ఆమోదించు, సంతోషించు; త. మెచ్చు. సంతోషించు; కో. మెచ్. పొగుడు; గోం.కురు. మెయ్-, మయ్.

<మూ ద్రా. *మెయ్.

మెచ్చించు న.క్రి. 1. సంతోషపెట్టు. కు.నం. 6.21; 2. మెచ్చెట్టచేయు, శ్లాపింపచేయు. రం.రా.య. 312వ. 11వం. <మెచ్చు¹+ఇంచు³. మెచ్చితలయాచు అ.క్రి. నెదానను. <మెచ్చు¹+ఇ¹³+కలయూచు. మెచ్చి మేకకోలుకప్పు అ.క్రి. బూటకపు ప్రసంగంచేయు. <మెచ్చు¹+ఇ¹³+మేకకోలుకప్పు. మెచ్చుకొను న.క్రి. శ్లాపించు. దశా. 1.171. మెచ్చుగొల్పు(-కొల్పు) న.క్రి.

మెచ్చకొనచేయు, మెప్పించు. కు.సం. 6.28. మెచ్చపుట్టు అ.క్రి. మెచ్చకలుగు. మెచ్చులచెట్టు వి. కల్పవృక్షం. మెచ్చలాడి వి. మెచ్చకొనదగ్గ త్రి. కటత్తు. 1.2. మెచ్చలాడు వి. మెచ్చకొనదగినవాడు. మెచ్చలుపేయు (-చేయు) అ.క్రి. సంకోషం కలిగించు. వసు. 2.11. మెచ్చవచ్చు అ.క్రి. స్తుత్యమగు, శ్లాఘాపాత్రమగు. రాన్క. రా.య. 823. మెచ్చవడు(-వడు) అ.క్రి. మెప్పవడు, శ్లాఘనొందు. వేంక.మా. 5.158. మెప్పాచారము వి. నలుగురికి మెప్పగా ఉండే మాట. సం. అచార. అనుష్ఠానం, సంప్రదాయం, సదత. <మెప్ప+నం, ఆచార-+-ము. మెప్పించు స.క్రి. 1. రంజించు, సంకోషపెట్టు. భార.భిష్క. 3.177; 2. మెచ్చనట్లు చేయు, శ్లాఘింపచేయు. ఆము. 1.13. <మెచ్చు+ఇంచు. మెప్పించుకొను స.క్రి. మెప్పవచ్చేట్లు చేసుకొను. మెప్పి వి. 1. సంకోషం, ఉ.రా. 2.251; 2. శ్లాఘ, పొగడ. ఉ.రా. 7.393; 3. వరం. అచ్చ.రా.అయోర్యా. 20; విగ. శ్లాఘాపాత్రం, మెచ్చదగినది. ఇందు. 5.98. మెచ్చి వి. పడియ, చెలమ, పల్వలం. ఆం.భా. 1.163.

మెజంటా రూ. మెజంతా, మెజెంట్, మెజెంట. వి. 1. ఒకరకం నీలం, చంద్రకాంతపువ్వరంగు; 2. బచ్చలిపండురంగు, పల్కజిమ్మడిపండురంగు; 3. వెంపలిపువ్వరంగు, బచ్చలి పండువన్నెకంటే బేలగాఉండే రంగు; 4. ఎరుపు ఈదా కలిసిన రంగు.

ఇం. Magenta. ఉత్తర ఇటలీలో 1859 లో జరిగిన యుద్ధం, ఈ యుద్ధం తర్వాత కనుక్కోబడిన ఒక రంగు వదార్థం, ముదురుఎరుపు.

<ఇం. Magenta.

మెజంటా రూ.చూ. మెజంటా. వి. 1. ఒకరకం నీలం, చంద్ర కాంతపువ్వరంగు; 2. బచ్చలిపండురంగు, పల్కజిమ్మడి పండురంగు; 3. వెంపలిపువ్వరంగు, బచ్చలిపండు వన్నె కంటే బేలగా ఉండే రంగు; 4. ఎరుపు ఈదా కలిసిన రంగు.

మెజెంట్ రూ.చూ. మెజంటా. వి. 1. ఒకరకం నీలం; 2. బచ్చలిపండురంగు, పల్కజిమ్మడిపండురంగు; 3. వెంపలి పువ్వరంగు, బచ్చలిపండు వన్నెకంటే బేలగా ఉండే రంగు; 4. ఎరుపు ఈదా కలిసిన రంగు.

మెజెంట రూ.చూ. మెజంటా. వి. 1. ఒకరకం నీలం; 2. బచ్చలిపండురంగు, పల్కజిమ్మడిపండురంగు; 3. వెంపలి పువ్వరంగు, బచ్చలిపండు వన్నె కంటే బేలగా ఉండే రంగు; 4. ఎరుపు ఈదా కలిసిన రంగు.

మెలచ వి. మ్లేచ్చుడు, తురక, మహమ్మదీయుడు. ఆం.భా. 2.290.

సం. మ్లేచ్చ-. ద్వీపాంతరం నుంచి వచ్చినవాడు, అనార్యుడు, పాపి; ప్రా. మేచ్చ-, మిచ్చ-, మివిచ్చ-; శా. కై.మహా. అ.మా. అప. మేచ్చ; అ.మా. మిచ్చ-, మిలక్ష-; పా. మిలక్ష-. విదేశీయుడు, అనార్యజాతి, జాతివ్రష్టుడు, కొండజాతివాడు, మిలా;

క. మ్లేంఛ; కు. మ్లేంఛ. అనార్యజాతి, అపరిశుద్ధత,

అనాగరికత, మ్లేంఛ. మ్లేచ్చుడు.

<ప్రా. మేచ్చ-.

మెట రూ.చూ. మెట్ట. వి. మగ్గం కుచ్చుతాడు కట్టటానికి ఆధారంగా చట్రం నిలుపుపట్టెకు బిగించిన కొయ్యపుల్ల.

మెటర్ రూ. మెట్టలు, మెట్ల. వి. కంకరాయ, పునాదుల్ని దిట్టవర్చటం, శ్లాబులు పోతపోయటం, రోడ్లు వేయటం మొ. ఎన్నటి పనికివచ్చే రాతిముక్కలు. ఇవి గట్టిగా పిండాకారంగా ఉంటాయి.

ఇం. Metal, Mettle రోహం.

<ఇం. Metal.

మెటికా రూ. మెటికా. వి. 1. అంగుళిపర్వం, వేలికణుపు. సానంద. 5.193, హంస. 3.150; 2. వేలు మొ. వాటిని విరిచి చేసే శబ్దం.

మెటికాయ వి. గోరుచిక్కుడుకాయ. (రాయలసీమలో వ్యవహారం). మెటికవిటుచు స.క్రి. వివరించు. శేషర. 1.95.

మెటికా రూ.చూ. మెట్టిక. వి. 1. సోపానం, మెట్టు. ఆం.భా. 2.22; 2. ఉబ్బు, రాతిలో ఎత్తుగాఉన్న భాగం; 3. ఆము గోడ ఎక్కటానికి మెట్టుగా గోడలో బిగించిన రాతి వలక.

మెటికగోడ వి. మెట్లగోడ, మెట్ల పక్కన కట్టిన పొట్టి గోడ.

మెటికా రూ.చూ. మెటికా. వి. 1. అంగుళిపర్వం, వేలి కణుపు; 2. కిక్కు విరగటంవల్ల కలిగే ద్వని; 3. పాదం. మెటికా రూ.చూ. మెట్టిక. వి. మోలదావిలో దిగటానికి కట్టిన మెట్టు.

మెటికెలు రూ.చూ. మిటుకుళ్ళు. వి.బ.వ. పెనల మాదిరిగా ఉండే ఒకరకం రాన్యం.

మెటు రూ.చూ. మెట్ట. వి. కాంక్రీటు, కట్టుబడికి కావలసిన రాళ్ళు దొరికే గుట్ట.

మెటుమ రూ. మెట్ట. వి. రాన్యం జాడీలు కదలకుండా వాటి చుట్టూ కట్టిన చిన్నగోడ.

మెట్ట రూ. మిట్ట, మెట, మెటు, మెట్టు, మెంట. వి. 1. కొండ, పర్వతం. బసవ 7.571 పం.; 2. నీరు లేని దూమి, మెరకపొలం. దగా. 2.238; 3. పాదం, కాలు. అచ్చ.రా.దారి. 3; 4. మగ్గం కుచ్చుతాడు కట్టటానికి ఆధారంగా చట్రం నిలుపుపట్టెకు బిగించిన కొయ్యపుల్ల; 5. ఆడవాళ్ళు వెంట్రుకల్ని ఎడమవైపుకి మళ్ళించి తురుము కొనే కొప్పు; 6. మెరక; 7. నీటి వనతి లేని ప్రదేశం; విగ. ఉన్నతం, ఉత్తానం (జల ప్రదేశం). ఆం.భా. 1.158.

క. మిట్టు. కొండ, మిట్టె. ఎత్తుగా ఉండటం; కు. ముట్టె. గుట్ట; గోం. మట్టా, మెటా, మెట్టె; కొం. మెట్టా. చిన్న కొండ; కొలా. మెట్టా. కొండ, మిట్ట. మెట్; నా. మెట్.

మెట్టికెందమ్మి వి. మెట్టనేలమీద వట్టే ఎర్రకామర, రాని పూవు. ఉ.రా. 6.24. మెట్టికొమ్మ రూ.చూ. మెట్టి కొమ్మ. వి. ఎత్తుగాఉండే కొమ్మ. మెట్టిచాలు వి. గంగ.

మెట్టచెంగల్వ వి. మెట్టనేల మొలచే ఎర్రకలువ. ఉ.రా. 4.167. మెట్టజీలుగు వి. నన్య విశేషం. పిష్టువు. హ. 3. మెట్టంచుకుండ (-అంచుకుండ) వి. అంచు దిక్కుగా ఉండే మట్టిపాత్ర. మెట్టతమ్మి రూ. మెట్టదమ్మి. వి. మెట్టనేలలో పుట్టి తామర, స్థలపద్మం. ఉ.రా. 1.170. మెట్టతంగేడు వి. లేతపనువు రంగు పూలు పూసే అందమైన చెట్టు (Cassia glauca). మెట్టతామర¹ రూ.చూ. మెట్టదామర. వి. స్థలపద్మిని. స్థలపద్మం. ఆం.రా. 2.69. మెట్టతామర² వి. వెస్టిండిస్ దీవులనుంచి తేబడి మందుల్లో ఉపయోగపడే జిగురు నిచ్చే మొక్క (Cassia alata). మెట్టతామర³ వి. మెట్ట నేలలో పెరిగే మొండిరకం కలుపు మొక్క (Fimbristylis genus). మెట్టకుంగ వి. ఒకరకం కుంగ (Cyperus species). మెట్టతూతి వి. చంద్రకాంత మొక్క (Ipomea glaberrima). మెట్టదమ్మి రూ.చూ. మెట్టదిమ్మి. వి. మెట్టనేలలో పుట్టి తామర, స్థలపద్మం. రాజవా. 4.14. మెట్టదామర (-తామర) రూ. మెట్టతామర¹. వి. స్థలపద్మిని, స్థలపద్మం. ఆము. 5.124. మెట్టదిమ్మి రూ.చూ. పెట్టదిమ్మి. వి. పెట్టగొయ్య. పంటచేలో పిట్టల్ని కోలటానికి మందుపెట్టి పేల్చే కొయ్యయంత్రం. మెట్టదుక్కి వి. మెట్టలో మన్నటం, దున్నిన మెట్టపోలం. మెట్టనాగలి రూ. మెట్టునాగలి. వి. మెరక దున్నే నాగలి. మెట్టపంట వి. 1. నీరు అక్కరలేకుండా పండే పంట. మను. 1.18; 2. వర్షారాంవల్ల పండే పంట. మెట్టవత్తి వి. మెట్టచేలో పెండించే పత్తి. మెట్టపాలతీగ వి. ఎర్రని పూలు పూసే పెద్దతీగ. మెట్టపొగాకు వి. పొగాకులో ఒకరకం. మెట్ట పొంకడములు వి.బ.న. నిరుపయోగమైన మాటలు. మెట్ట బందారి వి. వృక్ష విశేషం. హంస. 4.10. మెట్టమడుగు వి. పర్వతాల్లో ఉండే మడుగు, దాన. మెట్టమామి వి. గృహాపకరణాలు చేయటానికి పనికివచ్చే కలపనిచ్చే చెట్టు, తనకుచెట్టు. మెట్టమామిడి వి. ముళ్ళు కలిగి జిగురు నిచ్చే చెట్టు. మెట్టమార్గము వి. మెరకమార్గం. మెట్టమొల కొలుకులు వి.బ.వ. ఒకరకం దాన్య విశేషం. మెట్టరాయి వి. తెల్లరాయి, ముగ్గు వేసుకోవటానికి పనికివచ్చే మెత్తని తెల్లని రాయి. మెట్టవంగ వి. పెద్ద వంగ (Solanum melongena). మెట్టవాయిపిట్ట రూ.చూ. మెట్టవాయిపిట్ట. వి. కోడి, చరణాయుధం, పెట్టపోలి. మెట్టవాయిపిట్ట రూ. మెట్టవాయిపిట్ట. వి. కోడి, చరణాయుధం. అచ్చ.రా.బాల. 8. మెట్టవేదాంతము వి. 1. అనుభవం. లేని వేదాంతం; 2. బూటకపు మాటలు. మెట్టులవ వి. ఉలవలో ఒకరకం. <మెట్ట + ఉలవ.

మెట్టంచు చూ. మెట్టె.

మెట్టలు రూ.చూ. మెట్టల్. వి. కంకరాయి. పునాదుల్ని దిట్ట పర్వతం, గ్లాబులు, రోడ్డు మొ.వాటిని వేయటానికి ఉపయోగించే రాతిఘుక్కలు.

మెట్టాడు చూ. మెట్టు¹.

మెట్టిక చూ. మెట్టు¹.

మెట్టికుండ చూ. మెట్టు¹.

మెట్టికొను చూ. మెట్టు¹.

మెట్టించు చూ. మెట్టు¹.

మెట్టివయల్లు చూ. మెట్టు¹.

మెట్టివిల్లు చూ. మెట్టు¹.

మెట్టిమల్లాడు చూ. మెట్టు¹.

మెట్టియ రూ.చూ. మట్టియ¹. వి. స్త్రీలు కారి రెండోవేరికి పెట్టు కొనే భూషణం. హర. 5.45.

మెట్టు¹ అ.క్రి. 1. నటించు. భార. అది. 8.175; 2. ఏతెంచు, వచ్చు. హంస. 3.189; న.క్రి. 1. (అడుగు) పెట్టు, మోపు. కు.నం. 2.101; 2. తొక్కు. కు.నం. 3.25; 3. చొచ్చు. ప్రవేశించు. ఉ.హరి. 2.37; 4. (పాదుకలు) తొడుగు కొను. భీమ. 2.147; 5. తిరుగు, నంచరించు. వరాహ. 2.176; 6. అణగద్రొక్కు. వరాహ. 8.35; వి. 1. బండి ఇటు అటు కదలకుండా బండికింద కట్టి క్రర, తొక్కుడు పలక. కు.నం. 4.83; 2. తిప్ప. భార. ఆను. 1.220; 3. మెరక. ద.హం.గా. నంపు. 4. గా.నం. 1384; 4. మొత్తం, వెరసి. హరి.హ. 8.76; 5. కొండ, పర్వతం. సిం.ద్యా. 9.12; 6. చెప్ప, పాదరక్ష. వేంక. పంచ 1.593; 7. వీణనరకట్టు, వీణాదండానికుండేమెట్టు, ఆము. 1.62; 8. ఆశ్రయం, ప్రాశ. పారి. 1.23; 9. పాదుక. వసు. 5.77; 10. సోపానం. ఉ.రా. 5.154; 11. కాలు. చంద్రరే. 5.57; 12. తొక్కుడు; 13. సుంకం తీసుకొనే చోటు, మట్టం; 14. శిరస్సు, తల; 15. వామి అడుగు, గడ్డివామి వేసేటప్పుడు అడుగున వేసిన కట్టలు; 16. సిడెమిడ మనిషి తిరగటానికి వీలుగా కొయ్యముక్కలతో వేసిన మెట్టు; 17. శిమ్మెనబల్ల, తూర్పురపోనే మనిషి నిలబడటానికి వీలుగా కట్టిన నిర్మాణం; 18. ముక్కరమాను, కొమిరెకి ఆధారంగా మోట దోనె పక్కగా దావివైపు చొచ్చుకు వచ్చిన కొయ్య; 19. చేదుకర్రల దిగింపుకు దారాలకు వేసే రోహపచుట్టు; 20. గొంగడినేసే మగ్గం జంత్రానికి కింద దిగించిన కొయ్యచెక్క. విణ. ఉన్నతమైన, ఎత్తైన.

క. మెట్టు. అడుగుపెట్టు, పాదంమోపు, మెటు. ఎత్తు. దిబ్బ. మెట్టు. గుట్ట, మిట్టై. ఎత్తైనదిబ్బ; కొడ. మెట్టై, అడుగుజాడ, అడుగుకొలత, సోపానం; కు. మిట్టై. బాగా కనిపించేట్టుగా ఉన్న, ఎత్తుగాఉన్న, ముట్టై. గుట్టు; త. మెట్టు. మట్టిదిబ్బ, ఎత్తైన ప్రదేశం, కాలితో రోయు తొక్కు, మెటు. దిబ్బ, గుట్ట; మ. మెటు. ఎత్తుగాఉన్న ప్రదేశం, మాటు. గుట్ట, ఎత్తైన ప్రదేశం, మిట్టాల్. ఎత్తుగాఉన్న ప్రదేశం, మిట్ట; కో. మెట్- (మెచ్-). తొక్కు, మెట్. అడుగుజాడ; గోం. మట్టా. పర్వతం. మెటా. పర్వతం; కొం. మెట్టై. కొండ, మెట్టా. గుట్ట; కొలా. మెట్టా. కొండ, మెట్టో, మెట్. పర్వతం; మెట్టో, కొండ, పర్వతం; మూర్తా. మడ్డై. అణగతొక్కు; పో.చూ.త. ఎటమ్.

<మూ.ద్రా. *మెట్.

మెట్టాడు అ.క్రి. తొక్కుడులాడు. ప్రభా. 1.107. <మెట్టు¹ + ఆడు. మెట్టిక రూ. మిటిక, మెటికీ, మెటికే. వి. సోపానం, తాప. రాజవా. 3.29. క. మెట్టిగ. మెట్టు.

మెట్టికుండ వి. చావనాడు అగ్ని, అన్నం ఎత్తుకుపోయే మట్టి పాత్ర. <మెట్టు¹ + -ఇ⁹ + కుండ. మెట్టికొను రూ.చూ. మెట్టుకొను. న.క్రి. తొడిగికొను. వేంక. మా. 1.136 < మెట్టు¹ + -ఇ¹ + కొను. మెట్టింపు న.క్రి. 1. ఆయత్త పరచు, నిర్దిష్టపరచు. హరి.హ. 6.21; 2. తొక్కించు. ముకుంద. 3.291. < మెట్టు¹ + -ఇంచు³. మెట్టివయిల్లు (-ఇల్లు) రూ. మెట్టినిల్లు. వి. అత్తవారిల్లు. వసు. 1.63. మెట్టినిల్లు రూ.చూ. మెట్టివయిల్లు. వి. ఆదుదాని అత్తవారిల్లు. మెట్టిమల్లాడు న.క్రి. హతంచేయు, ధ్వంసంచేయు. <మెట్టు¹ + -ఇ¹ + మల్లాడు. మెట్టుకట్టు వి. 1. పొయ్యిమీద ఉడికే నంకటిని తెగ్గుతో గెలకటానికి కుండకు అనించి దానిపై ఒక కాలు అదిమిపెట్టే కట్టె; 2. అద్ద, గడ్డివామి వేసేటప్పుడు అడుగున పరచిన కట్టలు, కోనుభాగం వెయ్యనివామి, వామి అడుగు. మెట్టుకు అవ్య. ద్రు. 1. తుదకు; 2. మొత్తానికి మెట్టుకొను రూ. మెట్టికొను. న.క్రి. ఒకదాన్ని ఒకటి తాకు. కు.నం. 12.141. మెట్టుగుది వి. బెట్టుతాడు, బెట్టుమోకు, మెట్టుగుదితాడు, మెట్టుగుదిమోకు, మెట్టుతాడు, మొండి మోకు, బండి పరాన్ని దొలుపుకు దిగించేతాడు. మెట్టు గుదితాడు వి. బెట్టుతాడు, బెట్టుమోకు, బండిపరాన్ని దొలు పుకు దిగించేతాడు. మెట్టుగుదిమోకు వి. బండిపరాన్ని దొలు పుకు దిగించేతాడు. మెట్టుగుది వి. ఒకరకం శకటావయవం. కు.నం. 4.439. మెట్టుచాలు వి. హంసల విడివి. గంగానది. మెట్టుతాడు వి. మెట్టుగుది, బండిపరాన్ని దొలుపుకు దిగించే తాడు. మెట్టువాగలి రూ.చూ. మెట్టునాగలి. వి. మెట్ట లేక కుప్పీ నేలలుదున్నే నాగలి. మెట్టునేల వి. మెట్టభూమి, మెరక నేల. ద.హిం.శా.నంపు. 4.శా.నం. 1243. మెట్టువలక వి. తూర్పారపోసేమనిషి నిలబడటానికికట్టే మూడుకాళ్ళపీట. మెట్టుబండ వి. చడితాయి, మెట్టు కట్టటానికి వాడినరాయి. మెట్టుమోకు వి. మెట్టుగుది, బండిపరాన్ని దొలుపుకు దిగించే తాడు. మెట్టుబ్రాలు(-ప్రాలు) వి. బ.వ. తలంబ్రాలు. మను. 5.79. మెట్టురేక వి. వేషడు! వాడే మట్టిపాత్ర. మెట్టులు గొను(-కొను) అ.క్రి. మెట్టలా ఏర్పడు, సోపానాలుగా ఏర్పడు. కు.నం. 12.172. మెట్టువిల్వేలుపు రూ.చూ. మెట్టు విల్వేల్పు. వి. శివుడు. మెట్టువిల్వేల్పు రూ. మెట్టు విల్వేలుపు. వి. శివుడు, గిరిదన్వుడు. అచ్చ.రా.య. 161. మెట్టుగుంటక వి. ఒకరకం గుంటక, ఒకానొక సేద్యం పని ముట్టు, ఒకరకం ఓమ్మిన. మెట్టుగూడు వి. తావలగూడు, మెట్టుకు ఎండా వానా తగలకుండా కప్పులాగా పెట్టిన గూడు. మెట్టుగోడ వి. మెటికలగోడ, మెట్టువక్కన కట్టిన పొత్తిగోడ. మెట్టచట్టం వి. మెట్టుకట్టేగోడ. మెట్టదంతె వి. మూడు పలుగుల గుంటక, వైరులో గడ్డి కలుపు పోవటానికి తోలేది. మెట్టబావి వి. దిగుడుబావి, నీళ్ళకోనం దిగటానికి మెట్టు పెట్టిన బావి.

మెట్టు² వి. పులికడుగు, పులిమజ్జిగ.

మెట్టు³ రూ.చూ. మెట్ట. వి. ఎలగడ, గరుపు, గడ్డి, చెలక, చేను, దిన్నె, పొలం, మెరక. వర్షారారంతో పండే నేల.

మెట్టుబుడమ వి. మెట్ట వద్దలో ఒకరకం. మెట్టువరి వి. బుడమ, జిలమ మొ. వర్షారారంతో పండే వరినవ్యం.

ద.హిం.శా. నంపు. 4. శా.నం. 1384.

మెట్టులవ చూ. మెట్ట.

మెట్టె రూ.చూ. మట్టియ¹. వి. 1. స్త్రీలు కాలి రెండోవేలికి పెట్టుకునే భూషణం. దశా. 2.352; 2. అచ్చుగుదులు తగి లించిన చుట్టు.

మెట్టంచు రూ.చూ. మెట్టెంచు. వి. లోపల పిళి ఉండి నాలుగు గీతలలాగా ఆడవారి కాలిమెట్టమాదిరి దిట్టంగా కచ్చితంగా ఉండే అంచు. మెట్టెకొమ్ము రూ. మెట్టకొమ్ము. వి. ఎత్తుగాఉండే కొమ్ము. మెట్టెంచు రూ. మెట్టంచు. వి. లోన పిళిఉండి నాలుగు గీతలలాగా ఆడవారి కాలిమెట్ట మాదిరి దిట్టంగా ఖచ్చితంగా ఉండే అంచు. <మెట్టె + అంచు³.

మెట్టు రూ.చూ. మిట్ట. వి. మూలలు కొలవటానికి తాపీ పని వాళ్ళు వాడే పరికరం.

మెట్టుడిజైవంచు వి. మూలమట్టమంచు, నేతలో ఒక డిజైను. మెట్టుబవంచు వి. మెట్టిల్లు, మూలలుతిప్పి కట్టిన ఇల్లు. మెట్టురొతు రూ. మెట్టారొతు. వి. మూలరాయి, గోడలో భాగంగా మూలల్లోపెట్టి కట్టుబడిచేసే రాయి. మెట్టువానం రూ. మెట్టోనం. వి. మూలవానం, దూలం మీదనుంచి మూలలకు వేసే వానం. మెట్టిల్లు వి. మూల బవంతి, మెట్టుబవంతి, మూలలు తిప్పి కట్టిన ఇల్లు. < మెట్టు + ఇల్లు. మెట్టోనం రూ.చూ. మెట్టువానం. వి. మూలవానం, దూలంమీదనుండి మూలలకు వేసే వానం. మెట్టుకొచ్చు చూ. మెట్టా. న.క్రి. నందుల్లేకుండా నరిచూచు. మెట్టా రూ.చూ. మిట్ట. వి. మూలమట్టం, మూలలు కొలవ టానికి తాపీపనివాళ్ళు వాడే ఇంగ్లీషు 'L' ఆకారంలోఉండే ఇనకకడ్డి, దీనికి రెండు భుజాలమీద స్కేలు గీయబడి ఉంటుంది.

మెట్టాపిల్లు వి. మెట్టిల్లు, మూలలు తిప్పికట్టిన ఇల్లు. మెట్టామూల వి. రెండురాళ్ళు కలిసేమూల. మెట్టారొతు రూ.చూ. మెట్టారొతు. వి. మూలరాయి, గోడలోభాగంగా మూలల్లో పెట్టి కట్టుబడి చేసేరాయి. మెట్టార్పి (-అర్పి) వి. ముక్కోణమార్పి, త్రిభుజాకారంలో ఉండేఅర్పి.

మెట్టిల్లు చూ. మెట్ట.

మెట్టోనం చూ. మెట్ట.

మెట్టెలు అ.క్రి. ప్రసరించు, తొలుకు. శక. 3.16.

మెట్ట రూ.చూ. మెటల్. వి. కంకరాయి, పునాదుల్ని దిట్ట పర్చటం, క్లాబులుపోయటం, రోడ్లువేయటం మొ. వస్త్రకి పనికివచ్చే రాతిముక్కలు. ఇవి గట్టిగా పిండాకారంగా ఉంటాయి.

మెట్టంకి రూ.చూ. మెట్టంగి. వి. 1. రోడ్డు వేసినందుకువహించి గించే నల్లరాతి ముక్కలు; 2. కట్టుబడికి కావలసిన రాళ్ళు దొరికేగుట్ట.

మెట్టంగి రూ. మెట్టంకి. వి. 1. పునాదులు దిట్టపరచటం, క్లాబులు పోతపోయటం, రోడ్లువెయ్యటం. మొ. పనులకు పనికివచ్చే గట్టిగా పిండాకారంలో ఉండే రాతిముక్కలు; 2. కట్టుబడికి కావలసిన రాళ్ళు దొరికేగుట్ట.

ఇం. Metaling. రోడ్డు, రైలుదారి మొ. వి. కంకర

రాళ్ళతో వేయటం.

<నం. Metaling.

మెట్లదిమ్మె రూ.చూ. పెట్లదిమ్మె. వి. పెట్లగొయ్య, పంటచేలో
పిట్టల్ని తోలటానికి మందు పెట్టి వేల్చేకొయ్య యంత్రం.

మెట్లగుంటక చూ. మెట్టు¹.

మెట్లగూడు చూ. మెట్టు¹.

మెట్లగోడ చూ. మెట్టు¹.

మెట్లచట్టం చూ. మెట్టు¹.

మెట్లదంతె చూ. మెట్టు¹.

మెట్లబావి చూ. మెట్టు¹.

మెడ వి. 1. కండరం, గ్రీవం, అట్టు. భార. ఆరణ్య. 3.396;
2. కుత్తుక, గళం. బనవ. 4.638పం; 3. పాత్రల అంచుకు
కిందగా ఉండే మెడభాగం.

క. మెల్లె. గొంతు; త. మిటలు. మెడ, గారిగొట్టం,
గొంతు, మిడలు; మ. మిటలు. గొంతు; కో. మిట్.
కంఠం, కుండమెడ; తా. మిట్. మెడ; గోం. వరేర్.
మెడ, వెడెర్. మెడ, గొంతు, వెడోర్, వెడాగా. గొంతు.

మెడకవ వి. చేనిచుట్టూ కొయ్యలు పాతి కంపకూర్చటం.
మెడకాయ వి. కంఠం, గళం. మెడకొంకి వి. మెడముందరి
అడ్డ ఎముక. మెడగాని వి. కిరగాని, ఎద్దుకు కాడి మరప
టానికి (అలవాటు చెయ్యటానికి) గానుగ మాదిరి కొయ్య
యంత్రం. మెడగట్టు (-కట్టు) అ.క్రి. తప్పించుకోవటానికి
శక్యంకాకుండేట్లు కూర్చు. కాళ. 9. మెడచింపులు
వి.బ.వ. మెడవంపులు, కంఠభాగం. మెడ(జట్టుకొను
(-చుట్టుకొను) అ.క్రి. తప్పించుకోవటానికి శక్యం కాకుండా
అలుముకొను. పాండు. 5.225, 288. మెడతెరువులు
వి.బ.వ. పికిలిపిట్టలు మొ. వాటి మెడమీద చారలు.
ప్రబంధ. 1.30. మెడనూలు రూ. మెట్టనూలు. వి. బె. కంఠా
భరణ విశేషం. ద. హిం. గా. నంపు. 5. గా. నం. 1228.
క్రి.శ. 1508. మెడవట్టనిమేనరికం వి. దగ్గర వ్యవహారం
కాని, భరించలేని అవస్థ. మెడవట్టు వి. మల్లురుపట్టే ఒక
రకం కుస్తీపట్టు. మెడవంపులు వి.బ.వ. కంఠభాగం. మెడ
పొంపులు. మెడవలుపు వి. పట్టెళ్ళ బదులు మెడకిందుగా
తీసి కాడికి కట్టెతాడు. మెడపాములు వి.బ.వ. మెడకు రెండు
పక్కలా ఉండే నల్లటిచారలు. మెడపొంపు వి. మెడవెనక
భాగం. మెడబిగురు. వి. పొగురు. మెడవచ్చు అ.క్రి.
కోడెలకు కాడి తాకిడిచే ఒరసి మెడపై గుబ్బరేచు. మెడ
వంపు వి. గ్రీవాగ్రభాగం, మెడకొనభాగం. అం. భా.
2.142. మెడవల వి. ఒకరకం వల. హంస. 4.185.
మెడవారు రూ.చూ. మెడారు. వి. పట్టెడ. మెడవిరుపు వి.
కొన్న. కొర్ర మొ. పైర్ల తెగులు. మెడారు రూ. మెడవారు,
మెడోరు. వి. పట్టెడ, ఎద్దుమెడలో అలంకారంగా వేసే
మువ్వలుండే తోలుపట్టి. మెడోరు రూ.చూ. మెడారు. వి.
పట్టెడ. మెట్టనూలు రూ.చూ. మెడనూలు. వి.బ.వ. వి. బె.
కంఠాభరణ విశేషం. హంస. 4.188.

మెడత రూ.చూ. మెడత. వి. ఈతబద్దలు వెదురుబద్దలు మొ.
వాటితో అల్లినదడి, మెల్లె.

మెడతి వి. జేన.

మెడద వి. 1. వనం, అడవి. ప్రబంధ. 217; 2. చేను.

మెడమ వి. కప్పును దూలాలు నమంగా మోసేటట్లు కదల
కుండా ఉంచటం.

మెడవారు రూ.చూ. మడివారు. వి. చాకలివారు.

మెడనరం రూ.చూ. మిడనరము. వి. 1. ఎగురుబోతుకనం;
2. పెడనరం; 3. ఎగిరిపడేవ్యాధి; 4. ఒకరకం వాతపు
జబ్బు, జెబ్బులువాచి పశువులు నడవలేనిజబ్బు.

మెడసరి వి. జేష్ఠమాసంలో వచ్చేకారై.

నం. మృగశిర్షా. ఇరవైవిడు నక్షత్రాల్లో ఆయిదో
నక్షత్రం.

<నం. మృగశిర్షా.

మెడారు చూ. మెడ.

మెడిదము వి. ధ్వని. చప్పడు. యయా. 1.116.

మెడిమి చూ. మడమ. వి. తాపీపిడి.

మెడుకు రూ.చూ. మిడుకు¹. వి. తుళ్ళు, ఎగిరిపడు. ప్రబంధ.
7.88.

మెడుగు రూ. మెలగు¹, మెలుగు. వి. 1. కొయ్యలు రెండు
వైపులా పాతి వాటిమధ్య ముళ్ళకంప దూర్చటం; 2.
చుట్టుపాక గుంజలమీద కంపతోగాని బద్దతోగాని
గుండ్రంగా కట్టినకట్టు; న.క్రి. అల్లు, కూర్చు.

మెడుద వి. పులికడుగు, పులిమజ్జిగ. అం. భా. 2.280.

మెడెముచుక్క రూ.చూ. మడిమచుక్క. వి. బుధుడిపేరుతో
ఉండే చుక్క, రోహిణీనక్షత్రం అనికొందలు.

మెడోరు చూ. మెడ.

మెడ్డాయించు (-ఇంచు¹) న.క్రి. 1. కుళ్ళగించు, సాధనాలతో
నేలను తిరగవేయు; 2. లెక్కచేయకపోవ.

మెడ్త రూ.చూ. మెడత. వి. పూరిళ్ళ చుట్టుగోడ బదులు
కట్టినదడి.

మెణకరి చూ. మెణకు.

మెణకు వి. నేర్పు, చాతుర్యం. ద్వి. వరమ. వి. 4.268వ.

మెణకరి వి. 1. నేర్పరి, చతురుడు. ఉ. హరి. 5.26;
2. బ్రహ్మచారి. <మెణకు+-అరి.

మెణత రూ. మెడత, మెడ్త. వి. 1. ఈతబద్దలు వెదురుబద్దలు
మొ. వాటితో అల్లిన అవరణం, దడి, మల్లె; 2. బరికె,
కొమ్మ; 3. కొరడా.

మెంటి రూ.చూ. మెట్ట. వి. 1. మెరక. నె. గా. ఒంగోలు.
47. క్రి.శ. 1519; 2. పశువుకు, ఒకకొమ్ము ఒకవైపుకు,
రెండోకొమ్ము ఇంకో వైపుకు తిరిగి ఉండటం.

మెంటికన్ను వి. మెల్లకన్ను. మెంటికొమ్ము వి. పశువుకు
ఒక కొమ్ము ఒకవైపుకు రెండోకొమ్ము ఇంకోవైపుకు తిరిగి
ఉండటం. మెంటిబ్రరి వి. కురచగా ఉన్న పక్కెముక.

మెంటవ చూ. మెంట. వి. మూతిఎరుపులోను, మూతిపొడుపు
లోను కొంతవార ఉండే ముంగినజాతి.

మెంటికాలు వి. చెడుస్వభావం, తిరుగుళ్ళ కల త్రి.

మెంటిచీల వి. బండిపరాన్ని దోసె మొద్దుకు కలిపే చీల.

మెంటి వి. 1. తలుపుగాలికి వడకుండా దర్వాజాపై కమ్మికి
దిగించిన కొయ్యముక్క; 2. లంకె; 3. దోసెగాడిలో
లాక దిగించటానికి పెట్టిన సీల; 4. కొమ్ము, కోటేరు

వేసినప్పుడు ఏడికోల కొన ఆరిగిపోకుండా అతుకు వేసిన కొయ్యముక్క; 5. పిరచీల, ఏడికోల పడతలో దూర్చి ఊడకుండా చివర కట్టే కొయ్యమేకు.

మెంతెల చూ. మెంట. వి. ఒకటి వెనక్కు, ఒకటి ముందుకు వారిన కొమ్ములున్న కల.

మెంతము వి. పొట్టేలు. కాశీ. 7.189.

నం. మ్రోడ-. గొర్రెపోతు, పొట్టేలు.

మెందాడు చూ. మెందు.

మెండిమోకు వి. మెట్టుగుది, బండిపరాన్ని దొలుపుకు దిగించే కాదు.

మెండియము రూ. మెండెము. వి. చూపుడువేలికి దరించే ఉంగరం, తర్జన్యభరణం. విజ్ఞా. 1.77.

మెండిలు చూ. మెందు.

మెండిడు చూ. మెండెము.

మెందు వి. 1. ఉద్ధతి, మిడిసిపాలు. రం.రా.ఉ. 120వ.

13వం.; 2. ఆదిక్యం. భీమ. 3.57; 3. ఆతిశయం. మను. 3.28; 4. విధం, రీతి. ఉ.రా. 3.246; 5. మిట్టు, ఉన్నతభూమి. అం.రా. 1.158; 6. మెరి; 7. ఇనపచీల, గొర్రుకు కట్టివేసి దిగించేమేకు; 8. సారె పలకను చుట్టును కలుపుతూ దిగించే కొయ్యముక్క; విణ. ఆదికం, మిక్కుటం, అదికుడు, గొప్పవాడు. ఆము. 6.98; శ్రీ.విణ. ఆదికంగా, మిక్కుటంగా. రాజవా. 3.65; న.శ్రీ. వైశేపు; గడ్డను పదిలేసి పలుమారు గాలువేసి పక్కన నాటిన గుంజ మొ. లగు వాటిని పెగల్పు.

త. మెన్ను. (బరువులు మొ. వి) వైకెత్తు; పో.చూ. మ. మిరుంతు.

మెందాడు అ.శ్రీ. నంచరించు, త్రిమ్మరు. కవిక. 4.90. <మెందు + అడు. మెండిలు అ.శ్రీ. మెందుకొను, పెంపెక్కు. మెందుకట్టె వి. గొసినాగ, కోడిపీటలబండి దొంకిపట్టెనుంచి కాడి వరకు ఉన్న నాగ. మెందుకొను అ.శ్రీ. 1. విజృంభించు. నిర్వి.రా. 2.52; 2. అతిశయించు. రార.విరా. 4.243; 3. నిండుకొను. ఉ.హరి. 5.84; 4. సంపూర్ణమగు. మెందుకొలుపు న.శ్రీ. అతిశయింపజేయు, అధికంచేయు. మెందుగా శ్రీ.విణ.ద్రు. అధికంగా, ఎక్కువగా. <మెందు + అగు + -అ. మెందు పెట్టు రూ.చూ. మెందుపెట్టు. అ.శ్రీ. మిడిగూటానికి వేసిన నేతమోకు ఇవతలకు లాగి చేతిగూటానికి మెలివేయు. మెందుమీటు అ.శ్రీ. అతిశయించు, మెందుకొను. ఆము. 2.56. మెందుపెట్టు(-పెట్టు) రూ. మెందుపెట్టు. న.శ్రీ. మెలిపెట్టు, పెనవేయు. చంద్రాంగ. 2.61. మెండేయు న.శ్రీ. సారెకర్ర వేయటానికి ముందు సారె చేతిల్ని పట్టుకొని గట్టిగా తిప్పు. మెండొగ్గు అ.శ్రీ. ఎదిరించు. గొ.హరి.ఉ. 894 పం. <మెందు + ఓగు. మెండొగ్గు అ.శ్రీ. 1. చెప్పినదానికి వ్యతిరేకంగా వర్తించు. బహుళ. 1.60; 2. ఎదిరించు. <మెందు + ఓడ్డు. మెండోడు అ.శ్రీ. పాటితప్పు. రం.రా. అయోధ్యా. 128వ. 22వం. <మెందు + ఓడు.

మెందుబండవాడు చూ. మెందు. విణ. మెండికులానికి చెందిన వాడు.

మెండె రూ.చూ. మండె. వి. 1. నలచదరంగా వేసే పంటగడ్డికుప్ప; 2. పొగాకు తోరణాలు అరిన తరువాత పేర్చినకుప్ప; 3. పొట్టు మొ. వి దాచటానికి చుట్టూ చొప్పతో కట్టే ఆవరణం; 4. తూర్పారపొయ్యటానికి నిద్దంచేసిన బూగరరాశి లేక మదనం; 5. పత్తికాయలు కోసి వేసినకుప్ప; 6. నలచదరంగా వేసిన చొప్పవామి.

మెండెకట్టు రూ.చూ. మండెకట్టు. న.శ్రీ. పొగాకు, పొట్టు మొ. వి నలచదరంగా కుప్ప కట్టు. మెండెకుచ్చెల రూ.చూ. మండెకుచ్చెల. వి. కళ్ళంలో మెదిగిన చొప్పను తీసి నలచదరంగా వేసిన కుప్ప. మెండెగూడు రూ.చూ. మండెగూడు. వి. కంకులు దాచిపెట్టటానికి గడ్డితో కట్టిన ఆవరణం. మెండెదింపు రూ.చూ. మండెదింపు. న.శ్రీ. పొగాకు, పొట్టు మొ. వి నలచదరంగా కుప్పవేయు. మెండెపెట్టు రూ.చూ. మండెపెట్టు. న.శ్రీ. పొగాకు, పొట్టు మొ. వి నలచదరంగా కుప్పగా పెట్టు. మెండెవేయు రూ.చూ. మండెవేయు. న.శ్రీ. పొగాకు, పొట్టు మొ. వి నలచదరంగా కుప్పవేయు.

మెండెము రూ.చూ. మెండియము. వి. చూపుడువేలికి పెట్టుటనే ఉంగరం.

మెండిడు వి. చూపుడువేలు, తర్జని, ప్రదేశిని. విజ్ఞా. 1.77; విణ. మార్గదర్శకుడు. పండి.చ. 5.358వ.

<మెండెము + -ఈడు.

మెండేయు చూ. మెందు.

మెండొగ్గు చూ. మెందు.

మెండొడ్డు చూ. మెందు.

మెండోడు చూ. మెందు.

మెండ్రించు న.శ్రీ. బలంగా కెలుకు.

మెణ్ణాలు చూ. మెడ.

మెతక రూ.చూ. మెదుక. విణ. 1. మృదువైన; 2. మందం గల; వి. మెత్తనినేల.

మెతకకంచురాయి వి. తెల్లటి క్వార్జైట్ రాయి. మెతక కాల్పు రూ. మెతక్కాల్పు. వి. ఆములో కుండలు నరిగా కాలక మెత్తగా ఉండటం. మెతకగొట్టు రూ. మెతగొట్టు. న.శ్రీ. గుడ్డపిడచతో పడుగుకు గంజి పట్టించు. మెతకనూలు రూ. మెతువునూలు, మెత్కినూలు. వి. పురి తక్కువనూలు. మెతకమనిషి వి. మృదున్యతావం గల మనిషి. మెతకరాయి రూ. మెకుకురాయి. వి. మెత్తగా ఉండి ఇనుక రాలుతూ ఉండేరాయి. మెతక్కాల్పు రూ.చూ. మెతకకాల్పు. వి. ఆములో కుండలు నరిగా కాలక మెత్తగా ఉండటం. మెతగొట్టు రూ.చూ. మెతకగొట్టు. న.శ్రీ. గుడ్డపిడచతో పడుగుకు గంజి పట్టించు. మెత్కనూలు రూ.చూ. మెతక నూలు. వి. పురి తక్కువనూలు.

మెతక్కాల్పు చూ. మెతక.

మెతకగొట్టు చూ. మెతక.

మెతబ్ రూ.చూ. మోకుబరి. వి. 1. మంచిస్థితిలో ఉన్న; 2. అధికనంబందమైన; 3. అప్పులు చెల్లించే శక్తికలిగి

ఉండటం.

మెతుక రూ.చూ. మెదుక. విణ. 1. మృదువైన ; 2. మందం గల. వి. తలవెంట్రుకల్లో చెమట మొ. వాటివల్ల ఏర్పడిన మురికి.

మెతుకు' రూ. మెదుకు. వి. అన్నకణం, సిక్తం. విజ్ఞా. 1.68.

త. మితవై. అన్నం, పప్పుతో చేసినది, ఎత్తలై. అన్నం, మెతుక్కు. అన్నం, మెదుక్కు.

మెతుకు' రూ.చూ. మెదుక. వి. 1. లజ్జ ; 2. మెత్తదనం.

మెతుకురాయి రూ.చూ. మెతకరాయి. వి. కొంతురాయి, మెత్తగా ఉండి ఇనక రాలుతూ ఉండే రాయి.

మెతువు రూ.చూ. మెదుక. విణ. మృదువు. వి. లజ్జ, మెత్తదనం.

మెతువునూలు రూ.చూ. మెతకనూలు. వి. పురితక్కువ నూలు.

మెత్కనూలు చూ. మెతక.

మెత్త రూ. మెత్తా. విణ. 1. మృదువైన, నుకుమారమైన. భార. విరా. 4.13 ; 2. అల్పమైన, కొంచెం. పొందు. 5.109 ; 3. నరనమైన, రసార్థమైన. సారంగ. 2.87 ; వి. 1. గుర్రం బల్లకింద పరువు. వరాహ. 4.120 ; 2. తల్పం, పరువు. వరాహ. 4.156, కాళ. 1.99 ; 3. గుర్రంబల్ల. రసిక. 1.85 ; 4. సాగరం మోసే ఎద్దులగంధమీడి పరువు ; 5. గానుగ చక్రం బెనగకుండా దిగించే కొయ్యముక్కు ; 6. బండిమీద జల్లకొండ వేసే గడ్డి ; 7. పశువులు పడుకోవటానికి కొట్టంలో వేసేగడ్డి ; 8. అరుగుకు ఒక అంపున కట్టే ఆనుడు ; 9. మట్టిపాత్రల్ని నర్సేటప్పుడు కింద ఒత్తుగా పెట్టుకొనే చిన్న దిండు ; 10. కమాను, దూది ఏకే కొయ్యపనిముట్టు ; 11. రంగు కొట్టిలో పరువుమీద వేసిన ముతకగుడ్డ ; 12. కలంకారీ అద్దకంలో రంగులదే బట్ట పరవటానికి ఒత్తుగా గుడ్డలు పెట్టినబల్ల ; క్రి.విణ. మందంగా. దళా. 4.21.

క. మెత్తన్న. మృదువు, నుకుమారం, మెత్త. పరువు ; కొడ. మెత్త. పరువు ; తు. మెత్తెన. మృదువైన ; త. మెత్తె. పరువుమెత్త, మెతు. మృదుత్వం, మెత్తదనం ; మ. మెత్త. పరువుచుట్ట, మెత్త ; కో. మెద్. పరువు ; కొ. మెద్దె. పరువు, పక్క.

మెత్తకట్ట వి. మట్టిపాత్రల్ని నర్సేటప్పుడు కింద ఒత్తుగా పెట్టుకొనే చిన్నదిండు. మెత్తకట్టరాయి వి. కమిదమీద కూర్చుని కమిద కట్టమీద కుండనుపెట్టి నర్సేటప్పుడు కమిద ముందుభాగం మడత పడకుండా ఉండటానికి కుండ తిప్పినప్పుడు కమిదకట్ట జరగకుండా ఉండటానికి, బరువుగా పోటుగా పెట్టేరాయి. మెత్తకమ్మ వి. చేనుకోసిన తరవాత నిలిచిఉండే చొప్పుదంటు. రాజవా. 2.65. మెత్తకాల్పు రూ.చూ. మెత్తనికాల్పు. వి. ఆములో కుండలు సరిగా కాలక మెత్తగాఉన్న స్థితి. మెత్తకుదం వి. వంట బానలు మొ. వాటిని రెండోసారి నర్సిన తీరు. మెత్తగా ద్రు. క్రి.విణ. మృదువుగా. < మెత్త + అగు + అ' మెత్తగాల్పు రూ.చూ. మెత్తనికాల్పు. వి. ఆములో కుండలు సరిగా

కాలక మెత్తగాఉన్న స్థితి. మెత్తగిలు రూ. మెత్తగిల్లు. అ.క్రి. మృదువగు, మెత్తనగు. వేంక. పంచ. 1.609. మెత్తగిల్లు రూ.చూ. మెత్తగిలు. అ.క్రి. మృదువగు, మెత్తనగు. మెత్త(జేయ(-చేయ)) న.క్రి. మృదుత్వం కలిగించు, రసార్థం గావించు. పొందు. 5.52. మెత్తటిసక(-ఇనక) వి. మన్నును పాకంగా చేయటానికి మసితోపాటు మట్టిలో కలిపే ఇనక. మెత్తతుంగ వి. కుంగలో ఒకరకం (Cyperus species). మెత్తన వి. 1. కామక్రోదాదులు లేకపోవటం. భార. ఆది. 4.89 ; 2. మృదుత్వం, మెత్తదనం. ఆము. 4.219, విణ. మృదువు. భార. విరా. 1.98 ; క్రి.విణ. మెల్లగా, ఒయ్యన. శృం.నై. 3.119, హర. 2.95. క. మెత్తగె, మెత్తిగె. మృదుత్వం, మెత్తనె, మెత్తన్నె, మెత్తానె. మృదువైన, మెదు. మృదువైన ; త. మెత్తణపు ; నా. మెత్తె. మెత్తని. మెత్తనకాల్పు రూ.చూ. మెత్తనికాల్పు. వి. ఆములోకుండలు సరిగా కాలక మెత్తగాఉన్న స్థితి. మెత్తనికాల్పు రూ. మెత్త కాల్పు, మెత్తగాల్పు, మెత్తనకాల్పు. వి. 1. ఆములోకుండలు సరిగా కాలక మెత్తగాఉన్నస్థితి ; 2. మెత్తనిమనస్సు, మృదు హృదయం. మెత్తనిది విణ. మెత్తగా ఉండేది, మృదువైన. మెత్తనివాడు విణ. నెమ్మదైనవాడు. మెత్త(దనము(-తనము)) వి. మృదుత్వం, మార్దవం. కు.నం. 10.162. మెత్తవట్టు వి. మృదువుగా ఉండే పట్టు. మెత్తవటచు న.క్రి. (కోలును) మెత్తపరచు, మృదువుగాచేయు. మెత్తపాటు వి. మృదుత్వం, అలస్యం. మెత్తబాదు రూ.చూ. మెత్తబాటు. అ.క్రి. మృదు వగు. మెత్తబొద్దు వి. కుంగమాదిరిగా ఉండే మెత్తటి ఆకుల కలుపుమొక్క (Finbristylis genus). మెత్తమెత్తగావచ్చు అ.క్రి. మెల్లమెల్లగావచ్చు. హంస. 1.192. మెత్త(బడు (-వడు)) రూ. మెత్తవడు. అ.క్రి. 1. లొంగు, వగమగు. భార. విరా. 2.54 ; 2. మృదువగు, బింకం విడచు. భార. ఉద్యో. 3.92 ; 3. తగ్గు, క్షీణించు. విజయ. 3.107 ; 4. రసార్థమగు. రసిక. 3.76 ; 5. లోబడు, ఎదిరింపలేకపోవు. వర.రా. ఆయోధ్యా. 340 పు. 20 పం. ; 6. అర్థికంగా దెబ్బతిను ; 7. ఎడ్లు, దున్నలు బాగా పని చేసి గిట్టలు మెత్తబడి నడవ లేకుండు. మెత్త(బాటు(-పాటు)) వి. 1. మృదుత్వం మార్దవం, బింకంలేని. భార. ఆరణ్య. 6.34 ; 2. మాంద్యం. చంద్రాంగ. 5.42. మెత్త(బారు రూ.చూ. మెత్తబారు. అ.క్రి. మెత్తబడు. మెత్త(బాటు (-పాటు)) రూ. మెత్తబారు, మెత్తబారు. అ.క్రి. మెత్తబడు. చంద్రాంగ. 5.42. మెత్తవడు(-వడు) రూ.చూ. మెత్తబడు. అ.క్రి. 1. మృదువగు ; 2 గాంతపడు ; 3. అణగు.

మెత్తడము చూ. మెత్తు.

మెత్తడి వి. ఒకజాతి చిన్నచేప.

త. మెత్తంపారై. ఒకరకం చేప.

మెత్తర రూ.చూ. ముత్తర. వి. విన్నాణం.

మెత్తల్ చూ. మెత్తాల్. వి.బ.వ. చిన్నరకం చేపలు.

మెత్తా రూ.చూ. మెత్త. వి. తలదిండు.

మెత్తాల్ రూ.చూ. నెప్తాల్. వి. తడిరంగు చన్నిళ్ళతో కలిపి నూలుకు వేసే రంగు.

మెత్తాల్ చూ. మెత్తడి వి.బ.వ. చిన్ననముద్రజాతి చేపలు.

మెత్తాళ్లు చూ. మెత్తడి. వి.బ.వ. చిన్నసముద్రపు జాతి చేపలు. మెత్తినగోడ చూ. మెత్తు.

మెత్తు స.క్రి. 1. దట్టంగా హాయి, లేపనంచేయు. శివరా. 2.53; 2. అలుకు; వి. 1. హత, మన్ను మొ. వాటితో దట్టంగా హానినహత. పాండు. 4.149; 2. ప్రాపు. అశయం. శివరా. 4.95; 3. గాదె, బొట్టలలో రాన్యం పోసి పైన గడ్డి దురిగి బురదమట్టితో ఒత్తుగా అలకటం; 4. ఒక బాధ్యత.

క. మెత్తు. గోడలకు మన్ను మొ.వి దట్టంగా హాయి; మెత్తువితే, పైనహాయి; ఖ. మెత్తుని. మన్నుమెత్తు, వేప నంచేయు, మెట్టో. హాయి, మెత్తు; పర్తి మెత్త (మట్టి మొ. వి) మెత్తు; కొలా. మెత్ (మెత్). మట్టితో అలుకు మెత్తు; నా. మెత్త. మెత్తు. హాయి.

మూ.ద.ద్రా. మూ.మ.ద్రా. *మెత్- , త్ - *ల్-త్.

మెత్తడము వి. మెత్తటం. విష్ణువ. 3.362. మెత్తినగోడ వి. రోవల ఎముకలుంచి పెట్టినగోడ, ఎముకవంటి గట్టి వచార్థా లతో కట్టి హత హానినగోడ, ఏదూకం. మెత్తుకూటిగుడ్డ వి. కూటిదుత్త మూతినీకప్పి కట్టినగుడ్డ. మెత్తుకొమ స.క్రి. దట్టంగా హానికొను. హరి. 4శ. 283; ఆ.క్రి. కన్నులు తొక్కుడు తొక్కుడుగాఉండి అతుక్కొనిపోవు. మెత్తుతీయు వి. గాదెరోవరి రాన్యాన్ని బయటికితీయు. మెత్తుమన్ను వి. గిలాపమన్ను, హతకు పనికనచ్చే మట్టి. మెత్తులువేయు ఆ.క్రి. హాయి. కాళ్ళ. సం. 15.135. మెత్తులూర్పు స.క్రి. గాదెరోవరి రాన్యాన్ని బయటికితీయు. పాండు. 4.149 < మెత్తు + -లు + ఉడుపు. మెత్తేయు ఆ.క్రి. పీచు, బొచ్చుకలిపి మృగగదెట్టిన మట్టిని సారెచక్రంవైనా చుట్టూ గుండ్రంగా అలికించు. < మెత్తు + వేయు.

మెత్తేయు చూ. మెత్తు.

మెత్తోర్ రూ.చూ. నెప్తాలు. వి. తడిరంగు, చన్నిళ్ళలో కలిపి నూలుకు వేసే రంగు.

మెద వి. 1. గడ్డిమోపు; 2. కోసిన పనకట్ట; 3. అయిదు పెంకుల వరన.

మెదగట్టు(-కట్టు) స.క్రి. గింజలు దులుపు. మెదగింజ వి. ముదిరీ ముదరని గింజ. మెదముమము వి. ఇద్దరికిమధ్య మరొక మనిషి! పైరు కొయ్యటానికి వదిలే చాళ్ళు. మెదవేయు ఆ.క్రి. ఒడవేయు, కోసినచోటనే పనవేయు.

మెదగడ చూ. మెదుగు. వి. బండిచక్రం దిగబడే ఒదులుమట్టి గల ప్రదేశం.

మెదగము చూ. మెదగు. వి. కొక్కించేటప్పుడు ఎక్కువగా మెది గిన గడ్డి.

మెదగు రూ. మెదురు. వి. మస్తిష్కం, తలలోఉండే కొవ్వు. భార. రిష్క. 2.71.

క. మిదుదు, మిదులు, మెదగు, మెదలు-ల్. మస్తిష్కం; త. మితలు; గోం. మద్దుర్, మెదుర్, వెదుర్-ర్; ఒరయాన్. మెద్దో; పర్తి. మెదెక్; కొలా. మిలిక్; నా. మిలిక్; మాల్తో. మెదో; బ్రా. మజ్మే.

మెదగువట్టు(-వట్టు) ఆ.క్రి. కొవ్వుపట్టు, మస్తిష్కహరిత మగు. వరాహ. 8.75. మెదగునుడి వి. నడినెత్తిన (కొమ్ముల

మధ్య) ఉండేది.

మెదవు చూ. మెదలు.

మెదలాడు చూ. మెదలు.

మెదలిక చూ. మెదలు.

మెదలించు చూ. మెదలు.

మెదలు ఆ.క్రి. 1. కొంచెం కదలు, కదలు. భార. నభా. 1.148; 2. నంజరించు, తిరుగు. భార. ఆరణ్య. 7.254; 3. వర్తించు, ఉండు. భోజ. 1.106; 4. వీచు. రాఘవ. 2.6; 5. అప్పుడప్పుడు కనపడు.

క. మిసుకు. కదలు, చలించు; తు. మిసుక్కుని. కదలు, చలించు, మెదుకు, మెద్దుని. కడులు.

మూ.ద.ద్రా. *మిచ్- / *మిత్-.

< మెచ్- / మెయ్-.

మెదవు రూ.చూ. మెదువు. స.క్రి. కదల్చు, చలింప చేయు. చంద్రాంగ. 2.88. మెదలాడు ఆ.క్రి. మెదలు, నంచరించు. కృష్ణరా. 4.42. < మెదలు + అడు. మెదలిక వి. మెదలటం, కదలిక. మెదలించు స.క్రి. కదల్చు, మెదల చేయు. భాగ. 9.207. < మెదలు + -ఇంచు? మెదలుచు రూ. మెదల్చు. స.క్రి. మెదలించు, కదల్చు. కైమినిభా. 8.26. మెదలువు రూ. మెదల్చు. వి. కదలింప, మెదువు. మెదల్చు రూ.చూ. మెదలుచు. స.క్రి. మెదలించు, కదల్చు. ప్రబోధ. 2.8. మెదల్చు రూ.చూ. మెదలువు. వి. కదలింప, మెదువు.

మెదల్చు చూ. మెదలు.

మెదల్చు చూ. మెదలు.

మెదాయించు చూ. మెదుగు.

మెది రూ.చూ. మదుగు. వి. 1. కలవనుంది మాగాడి! నీళ్ళు పెట్టటానికి గట్టు కొట్టి చేసినవారి; 2. పొలంలో పడ్డ వాననీళ్ళకు మట్టి కొట్టుకుపోకుండా గట్టు చివర కట్టే రాతికట్ట; 3. పొలం.

మెదికాళ్లు వి.బ.వ. మానికాళ్ళు. మెదిమదవ వి. కొంత నీరుపైన పొర్లిపోయేటట్లు చేసిన చేనిగట్టు.

మెదిగినవాడు చూ. మెదుగు.

మెదించు చూ. మెదుగు.

మెదిపివేయు చూ. మెదుగు.

మెదియించు చూ. మెదుగు.

మెదీవా రూ. మదీనా. వి. అరేబియాలోని మహమ్మదీయుల వణ్యక్షేత్రం.

ఉ.అర. మదీనహ. అరేబియాలోని మదీనా పట్టణం, నగరం, రాష్ట్రం.

< ఉ. మదీనహ.

మెదుక రూ. మెకక, మెకుక, మెకుకు?, మెకువు, మెనుగు, మొటువు?. ఆ.క్రి. పినకపట్టు. హరి.పూ. 5.148; విజ. మందుడు. గౌ.హరి.శ. 1081 పం.

సం. మృదుక-. మెత్తని; ప్రా. మెదుఅ, మిఉఅ-; పా. ముదుక-.

< సం. మృదుక-.

మెదుకగొను(-కొను) ఆ.క్రి. చెమట మొ. వాటితో

బంకపట్టు. హరి.హ. 5.142.

మెదుకు రూ.చూ. మెదుకు¹. వి. అన్నకణం.

మెదుగు అ.క్రి. 1. నలగు. కైమినిబా. 2.8 ; 2. బలహీను
దగు. విష్ణువు. 5.137 ; 3. రాన్యం పొట్టు పోయేట్టు
నలుగు ; 4. చిమురు ; 5. మెత్తబడు ; 6. చితికిపోవు ;
7. ఒకవిషయం క్షణంగా చర్చించబడు ; 8. అనుభవం
గడించు.

క. మిది. నలగొట్టు. చంపు. నాశనంచేయు. మిదిను,
మిద్దిను. నలగొట్టు. నలుపు ; కొద. మెయ్-(మెయ్యె-
మెయ్ంజ్). బాగా నలిగిన ; కు. మెదిపుని, మెచుపుని.
మరపట్టు ; త. మితి(-ప్పి-, త్-). తొక్కు. అణచు.
మట్టు, పైనుంచి నడుచు, మితియల్. అణగకొక్కు ;
మ. మెతి. తొక్కు. మెతిక్క. తోయు, తొక్కు. అణచు.
నలిపివేయు, మెతియుక. నలుపు. నలగొట్టు ; కువి.
మెదలి. నెట్టు, తోయు.

మెదాయించు రూ.చూ. మేదించు. న.క్రి. మర్చించు.
నూరు. మెదిగినవాడు విజ. అనుభవజ్ఞుడు. మెదించు
రూ.చూ. మేదించు. న.క్రి. మేదించు. కలియగల్గు.
హంస. 5.130, రసిక. 4.35. మెదిపివేయు న.క్రి.
నలగగొట్టు. పల్నా.వ. 50. మెదియించు రూ.చూ.
మేదించు. న.క్రి. మర్చించు. నూరు. మెదుగుడు వి. 1.
మెత్తనిగుడ్డ. పాండు. 2.19 ; 2. పాతబట్ట. మెదుగుడుబడు
(-వడు) అ.క్రి. 1. సమన్య కొంత నలుగు ; 2. దారి బాగా
నలుగు. మెదుగేయు న.క్రి. పాకం చేసిన మట్టిని చేత్తో
మెత్తగా చేయు. <మెదుగు + వేయు. మెదుచు న.క్రి.
1. కాటుక మొ. వాటిని ఒకచేతి వేలిమీద వ్రాచి వేరితో
రారు. కు.నం. 8.99 ; 2. నలగొట్టు. రం.రా.ఆరణ్య.
188వ. 17వం. ; 3. మేదించు. మర్చించు. విక్ర. 4.162.
మెదువు రూ. మెదవు. మెనువు. న.క్రి. 1. మేదించు,
మర్చించు, కలిపేట్టు కలుపు. మను. 2.36 ; 2. నలగగొట్టు.
సారంగ. 2.27 ; 3. వనికి అలవరచు ; 4. హాయు ;
వి. 1. ఒక వస్తువుకు మృదుత్వాన్ని కలిగించే వేరే
వస్తువు ; 2. మెత్తదనం.

మెదుగేయు చూ. మెదుగు.

మెదుచు చూ. మెదుగు.

మెదువు చూ. మెదుగు.

మెదురు రూ.చూ. మెదరు. వి. మస్తిష్కం.

మెదువగు చూ. మెదువు¹.

మెదువు¹ విజ. 1. మెత్తనిది. పాండు. 4.16 ; 2. మందం :

వి. లజ్జ, మెత్తదనం ; క్రి.విజ. మెల్లగా.

కు. మురుదు. ; త. మెదు.

సం. మృచు-. మెత్తని, నరళమయిన.

మెదువగు అ.క్రి. వండేటప్పుడు అన్నం మెత్తబడు.

<మెదువు¹ + అగు.

మెదువు² రూ.చూ. మదుగు. వి. చెరువు మొ. వాటినుంచి నీరు
పోయే మార్గం, జలస్రవ ; అ.క్రి. ఒకేచోట నీళ్ళు నిలుచు.

మెదువురాయి వి. నీళ్ళపారుదల అవసరం లేనప్పుడు
చెరువు తూముకు అడ్డంగా వేసిన బండ.

మెనానకట్టె రూ.చూ. మనేనకట్టె. వి. చెక్కతాపి, కొయ్యతో
చేసిన తాపి, గరుగ్గా ఉన్న చోట్లను చదరం చేయటానికి
వాడేది.

మెనుగు రూ.చూ. మెదుక. వి. మెత్తదనం.

మెనుచు న.క్రి. కవ్వంతో కలుపు.

మెమవు రూ.చూ. మెదువు. న.క్రి. (కవ్వంతో) ఎనుచు
కలియబెట్టు.

మెనుసురేషన్ వి. భూమికొలత సంబంధమైన గాత్రం.

ఇం. Mensuration. కొలవటం.

<ఇం. Mensuration.

మెంతి వి. 1. నన్యవిశేషం. హర. 2.120 (Trigonella
Foenungraceum) ; 2. మెంతులతో చేయబడ్డ ఒక
రకమైన తారింపు వస్తువు.

క. మెంతె, మెంతెయ. మెంతులు ; కు. మెత్తె,
మెంతి, మెంతియ ; త. మెంతియ, మెంతై ; మ.
వెందయం. మెంతులు ; తొ. మొతి. మెంతులు ;

సం. మెన్తి- మెంతి ; ఒ. మెన్తి-.

మెంతికుర రూ. మెంతినికుర. వి. మెట్టనేలలో
సాగుచేయబడి ఆకుకూరగా ఉపయోగపడే మొక్క
(Trigonella foenungraceum). మెంతివికుర
రూ.చూ. మెంతికుర. వి. మెట్టనేలలో సాగుచేయబడి
ఆకుకూరగా ఉపయోగపడే మొక్క (Trigonella
foenungraceum). మెంతిమట్టిగ వి. చల్లకడి, తిమ్మనం,
సిగర, సిగరి, వేమనం. తిరగబోత చేసిన మట్టిగ.

మెప్పాచారము చూ. మెచ్చు¹.

మెప్పించు చూ. మెచ్చు¹.

మెప్పించుకొను చూ. మెచ్చు¹.

మెవ్వు¹ అ.క్రి. ఎగురు, దుముకు. ఇందు. 2.143.

త. మెత్తు. పెరుగు, వృద్ధిచెందు ; మ. మెత్తుక.
ఎగురు, గెంతు.

<*మెయ్-. ప్పి- త్.

మెవ్వు² చూ. మెచ్చు¹.

మెబ్బులపూట రూ.చూ. మబ్బులపూట. వి. సాయంత్రం, సందె
వేళ.

మెంపు అ.క్రి. ఎదురేగు, ఎదురుగావచ్చు. విష్ణువు. 7.147 ;
న.క్రి. ఆహ్వానించు.

మెంబరు వి. సభ్యుడు.

ఇం. Member. సభ్యుడు.

<ఇం. Member.

మెయి¹ రూ.చూ. మై¹. వి. 1. దేహం, ఒడలు. భార. ఆది.
6.190 ; 2. విధం, రీతి. కు. నం. 5.70 ; 3. పార్శ్వం
పక్క. భార. భీష్మ. 1.267 ; 4. వెంబడి. భార. గాంధీ.
4.195.

మెయి² రూ.చూ. మై²ను. అ.క్రి. 1. నమ్మించు,
ఇష్టపడు. కు. నం. 4.60 ; 2. హను, ఉద్యమించు. భార.
విరా. 1.193 ; 3. కలుగు, పట్టు. భార. విరా. 2.64 ;
4. లరించు. భార. గాంధీ. 3.170 ; 5. ఇష్టమగు,
రుచించు. రాస్క. రా. ఆరణ్య. 2.19 ; న.క్రి. 1. అంగీక

రించు, ఒప్పుకొను. భార. ఉద్యో. 4.82 ; 2. పొందు. భార. ఆను. 4.202. మెయికోలు రూ. మయికోలు, మేకోలు. మైకోలు. వి. పూనిక, ఉద్యమం, అంగీకారం. భార. రీష్య. 1.81. మెయిగలి రూ.చూ. మైగలి. వి. కూరుడు, భార. కర్ణ. 2.186. మెయికాలుపు రూ. మయికాలుపు, మయికాలుపు, మైకాలుపు. వి. శరీరదారి. ప్రాచీ. అచ్చ. రా. య. 64. మెయికాలుపు రూ.చూ. మెయికాలుపు. వి. జీవి, శరీరదారి. మెయిపాలు వి. బొ. సమదాగం. విజ్ఞా. 3.86. మెయిమర్దు రూ.చూ. మైమయిపు. వి. కవచం. మెయిమయిగు రూ. చూ. మైమయిపు. వి. కవచం. మెయిమయిచు అ.క్రి. మేనుమరచు, పారవశ్యం చెందు. కు. సం. 5.3. మెయిమయిపు రూ.చూ. మైమయిపు. వి. మైమయిపు. మెయిమయిపు రూ.చూ. మైమయిపు. వి. కవచం. మెయిమయిగు రూ.చూ. మైమయిపు. వి. కవచం. భార. కర్ణ. 2.227. మెయిమయిపు రూ.చూ. మైమయిపు. వి. పారవశ్యం, ఒకరెరుగని, పరవశక. మెయిమయిపు రూ.చూ. మైమయిపు. వి. కవచం. మెయిమయి రూ. మయిమయి, మేమయి, మేమే, మైమయి, మైమయి, మైమేయి, మైమై. అవ్య. ద్రు. 1. అనాయాసంగా, సులభంగా. కు. సం. 3.23 ; 2. నిరుపద్రవంగా. భార. విరా. 5.91 ; 3. పదంపది. రాధా. 4.13. మెయివడి రూ.చూ. మైవడి. వి. మెయి రూ.చూ. మై (న్). ప్రత్య. ద్రు. 1. కొన్నిచోట్ల తృతీయా విదక్తిలో వస్తుంది. కు. సం. 4.85 ; 2. కొన్ని చోట్ల నస్తవి విదక్తిలో వస్తుంది. భార. ఆను. 1.251. మెయి వి. భూమి. భార. ఆది. 3.45.

సం. మహి, భూమి ; ప్రా. మహి. భూమి.

<ప్రా. మహి.

మెయిదు రూ.చూ. మెయిదు. అ. క్రి. పరవశమగు.

మెయిదు రూ. మెయిదు. అ. క్రి. పరవశమగు. కు. సం. 10.98.

మో. చూ. క. మైంతు. ప్రేమపారవశ్యం, మైకం, మూర్ఖత్వం, మైయల్. మైకం, ఉన్నాదం ; మూర్తా. మేచ. కొన్నలకో కయారుచేసిన మత్తుపానీయం.

మూ. ద. ద్రా. *మయ్/మేయ్.

మెర వి. 1. సంశయం. భార. కాంతి. 1.280 ; 2. విధం, రీతి ; ప్రబంధ. 295 ; 3. ప్రశంసార్థకం ; సెదాను ; 4. అనుకూల్యం.

మెరక వి. మెట్టు. ఆం. రా. 2.5 ; వి. 1. మెట్టనేల ; 2. మెట్టపొలం.

సం. మరుక-. మరుభూమి, మెరకనేల.

<సం. మరుక-.

మెరకతంగేడు వి. వచ్చని పూలుపూసే అందమైన చెట్టు (Cassia auriculata). మెరకదాక వి. రారించలకు వాడే మట్టిపాత్ర. మెరకనాగలి వి. మెట్టనాగలి. మెట్ట దుక్కికి ఉపయోగించే నాగలి. మెరకపాయ వి. తూము కగ్గర నీళ్ళుపారటానికి వీలుగా పెట్టిన కొద్దిపాటివాటం. మెరకబిల్లి వి. అరువదును పాత్రలమీద నునుపు, గట్టికనం రావటానికి వర్తేపలక. మెరకమన్న వి. ఎత్తుగా దిబ్బిల్లాగా ఉన్నచోట దొరికే నల్లమన్ను. మెరకనున్ని వి.

గుబ్బికాయితో తోకు తక్కువగా పెట్టిన రంధ్రం.

మెరకు న.క్రి. తెప్ప. పండి. చ. 3.251వ.

మెరగం రూ.చూ. మెరుగు. వి. మృగశిర.

మెరగనూడు (-దోడు) న. క్రి. టంకం లేకుండా తోహాల్ని అతుకు.

మెరగాలకట్టె చూ. మెరక. వి. కళ్ళంలో గడ్డితీసే పంగలకర్ర. మెరపించు చూ. మెరప.

మెరపు రూ.చూ. మెజపు. వి. మెరుపు.

మెరపించు న. క్రి. మెరిసేట్లుచేయు. <మెరపు+-ఇంచు.

మెరమన చూ. మెజము. వి. హింసించి హింసించి చునిపిని చంపటం.

మెరమిట్ల చూ. మెజము. వి.బ.వ. వీరభద్రుని తిరునాళ్ళలో జంగాలు మొ. వారు నిప్పల్లో నడచిపోయే ఉత్సవం.

మెరము¹ చూ. మెజము². వి. చేట.

మెరము¹ రూ.చూ. మెజపు. వి. తటిత్తు.

మెరము² రూ.చూ. మెజము. వి. గంకు. చంద్రాంగ. 4.234.

మెరమెర¹ వి. 1. భేదం. భార. రీష్య. 1.199 ; 2. సంశయం, సంభావన. భార. కాంతి. 1.280 ; 3. వ్యథ. దుఃఖం. భార. మౌనల. 157 ; 4. మారిన్యం. ప్రభు. 2.60వ. 22వం. ; 5. క్రౌర్యం. కవచీ. 4.26.

క. మెరుల్. భయపెట్టు, సిగ్గుపడు, మెరులి. సిగ్గుపడే వ్యక్తి. మిరల్, మిరల్, భయపెట్టు, మిరట్టు. భయ పెట్టు, మోసంచేయు.

మెరమెరపడు అ.క్రి. సంశయపడు. వాళి. రా. 4.110.

మెరమెరపాటు వి. సంశయపడటం, మెరమెరపడటం, సంకోచం. గౌ. హరి. పూ. 1515వం. మెరమెరలాడు అ.క్రి. వ్యధనొందు, దాధపడు. <మెరమెర¹+-లు+-అడు.

మెరమెర² వి. తళతళ మనేకాంతి. మను. 3.84. ధ్వన్యను.

మెరయ రూ. మెరియ. వి. గుండ్రాయి.

మెరయు రూ.చూ. మెజయు. న. క్రి. 1. ప్రకాశించు ; 2. బయల్పడు.

మెరవడి రూ.చూ. మెజవడి. వి. ధైర్యం. శక్తి, ఉద్రేకం, ఆతిశయం, గౌరవం.

మెరవడిగె రూ.చూ. మెజవడిగె. వి. ఈరేగింపు.

మెరవడి రూ.చూ. మెజవడి. వి. 1. ధైర్యం, శక్తి, ఉద్రేకం, ఆతిశయం, గౌరవం ; 2. ఈరేగింపు ; క్రి.వి. ప్రకాశం గల.

మెరవడిగె రూ. చూ. మెజవడిగె. వి. ఈరేగింపు.

మెరవిడి రూ.చూ. మెజవిడి. వి. ఈరేగింపు.

మెరాబా రూ. మెరాబి. వి. వళ్ళార్చి, పక్కదాగాలు వంపులుగా ఉండేఆర్చి.

మెరాబారెను వి. వంపుతిరిగిన రెండు అంచులమీద మరోవంపు కమ్మినట్లు కట్టినఆర్చి.

మెరాబి రూ. చూ. మెరాబా. వి. వళ్ళార్చి, పక్కదాగాలు వంపులుగా ఉండేఆర్చి.

మెరిక రూ.చూ. మెజియ. వి. 1. కంకర ; 2. పొట్టు విడి

విదని బియ్యం; 3. నమరుడు.

మెరిగ రూ.చూ. మెరియ. వి. 1. కంకర; 2. పొట్టు విడివిదని బియ్యం.

మెరిగ రూ.చూ. మెరుగు. వి. మృగగిర.

మెరిమెణ రూ.చూ. మెఱవడి. వి. ఈరేగింపు.

మెరియ రూ.చూ. మెరయ. వి. గుండాయి.

మెరివిడి రూ.చూ. మెఱవడి. వి. పెళ్ళి ఈరేగింపు.

మెరుకు చూ. పెరుకు. న.క్రి. పెరుకు, ఉచ్చాతంచు.

మెరుకుడు వి. దూలం మీద ఒకదాని పక్కన మరొకటి వచ్చేటట్లు ఎదురెదురు కడియాలను వేర్వేరు విరానం, వాటి కొనల మధ్య నందు.

మెరుక్కాయితం చూ. మెరుగు.

మెరుగు రూ.చూ. మెరుగు. వి. 1. మెరుపు; 2. తళతళ మనే కాంతి; 3. నెయ్యి మొ. వాటి జిడ్డు; 4. వన్నె; 5. వాడి, తీక్షణత; 6. సున్నం పూత మీద మెరుగు; అ.క్రి. 1. మెరయ; 2. ఆము కాల్పులో కుండలు బాగా కాంతివంతంగా కాలు.

మెరుక్కాయితం రూ.చూ. మెరుగుకాయితం. వి. నాడె దెబ్బతిని పేడు లేచినప్పుడు సున్నబరచటానికి రుద్దే గరుకు కాయితం. < మెరుగు + కాయితము. మెరుగుకాయితం రూ. మెరుక్కాయితం. వి. నాడె దెబ్బతిని పేడు లేచి నప్పుడు సున్నబరచటానికి రుద్దే గరుకు కాగితం. మెరుగుగద్ద వి. సాంబారు పొడి పోసుకోవటానికి వాడే మెరుగు మట్టితో చేసిన చిన్న మట్టిబుడ్డి. మెరుగురాపి వి. దిక్కురాపి, గచ్చును సున్నబరచటానికి పనికివచ్చే చిన్న రాపి. రూ. చూ. మెరుగు(బెట్టు. మెరుగుతీగె వి. ఒక కంఠాభరణం. మెరుగు పుడగు వి. ఇంద్రగోపం, మిణుగురువరుగు. మెరుగుపెట్టు అ.క్రి. 1. కాంతి వచ్చేటట్లుచేయు; 2. కుండనున్నగా మెరుగ్గా రావటానికి తడిబట్టను సారెమీది కుండకు వట్టు. మెరుగుబుడ్డి వి. నూనె, నెయ్యి మొ.వి కొలవటానికి వాడే మట్టిపాత్ర. మెరుగుబోడి రూ.చూ. మెరుగుబోడి. వి. మెరువులా అందమైన స్త్రీ. మెరుగుమట్టి వి. గిలాపుమన్ను. పూతకు పనికివచ్చే మట్టి. మెరుగుమన్ను వి. మెరుగు రావటానికి పూతగాపూసే మన్ను. మెరుగు(బెట్టు(-పెట్టు) రూ. మెరుగు పెట్టు. న.క్రి. కాంతి వచ్చేటట్లు చేయు. తాళ్ల.నం. 15.43. మెరుగురాయి రూ. మెరుగరాయి. వి. 1. బలవంపురాయి, కఠిన శిలల ఉపరితలాన్ని అరగదీసి మెరుగు పెట్టటానికి వాడే తెల్లని సానరాయి లేక ఒరపిడిరాయి; 2. కుండలకు మెరుగు రావటానికి వాడే ఒకరకపు రాయి. మెరుగురిక్క రూ.చూ. మెరుగురిక్క. వి. 1. పగడం; 2. కాంతిగల చుక్క.

మెరుగు రూ. మెరగం, మెరిగ, వి. మృగగిర.

నం. మృగ-. లేడి.

<నం. మృగ-.

మెరుగుడు చూ. మెరుగు. వి. 1. పారిష్, మెరిసే పూత, సున్నం పూతమీద మెరుగు; 2. బంగారంతో వేసే అకుకు.

మెరుగుడునూనె వి. వార్నిష్, క్రానూనె. మెరుగుడు పురుగు రూ.చూ. మెరుగుడుబురువు. వి. ఇంద్రగోపం,

మిణుగురు పురుగు. మెరుగుడురిక్క రూ.చూ. మెరుగు రిక్క. వి. 1. పగడం; 2. కాంతిగల చుక్క. మెరుగేయు అ.క్రి. బంగారంలాగా కాంతి వచ్చేటట్లు కుండలకు మెరుగు రాయికోరుద్దు. <మెరుగు + వేయు. మెరుగుండు వి. అరవనంబరు రాయి, కఠినశిలల ఉపరితలాన్ని అరగదీసి మెరుగు పెట్టటానికి వాడే ఒకానొక రాయి, ఒరిపిడిరాయి. <మెరుగు + గుండు.

మెరుగేయు చూ. మెరుగు.

మెరుగుండు చూ. మెరుగు.

మెరువు రూ.చూ. మెఱపు. వి. 1. తటిత్తు, వానమబ్బుల్లో తళుక్కున వెలిగే విద్యుత్తు; 2. నివ్వరవ్వ.

మెరువురాయి వి. ఎర్రరాయి, సున్నం మట్టు రాయి.

మెరువుసాని వి. త్యేష్ఠమానంలో వచ్చే కార్తె, మృగగిర కార్తె.

మెరుము రూ.చూ. మెఱపు. వి. తటిత్తు.

మెరోను వి. వార్నిషురంగు.

ఇం. Maroon. ఒకరకం ఎరుపురంగు.

<ఇం. Maroon.

మెర్క్యరీ వి. 1. పాదరసంరంగు; 2. పాదరసం.

ఇం. Mercury. పాదరసం.

<ఇం. Mercury.

మెర్లు రూ.చూ. మెరుగు. వి. 1. తళతళమనే కాంతి, కాంతి, ప్రకాశం. కు.నం. 7.7; 2. మెఱపు. కు.నం. 11.51; 3. నెయ్యి మొ. వాటి జిడ్డు; 4. వన్నె; 5. వాడి, తీక్షణత; విద. 1. తళతళమనే కాంతిల; 2. తీక్షణ, వాడైనది.

మెర్లురాయి రూ.చూ. మెరుగురాయి. వి. బలవంరాయి. కఠినశిలల ఉపరితలాన్ని అరగదీసి మెరుగు పెట్టటానికి వాడే తెల్లని సానరాయి లేక ఒరపిడిరాయి.

మెర్వ రూ.చూ. మెరుగు. వి. మెరుగు.

మెర్వరు(బుర్వ(-పుర్వ) రూ.చూ. మెరుగురు(బురువు). వి. మెరుగురుపురుగు, బద్వ్యతం, చెన్నబనవ. 5.71.

మెఱకు న.క్రి. ఈడబీకు, పెరుకు.

మెఱగు రూ.చూ. మెరుగు. వి. 1. మెరుపు; 2. కాంతి.

మెఱచు చూ. మెఱయ. అ.క్రి. తళుక్కున ప్రకాశించు. తార. అది. 6.201.

మెఱపు రూ. మెరపు, మెరము, మెరుపు, మెరుము. మెఱపు. వి. 1. మెరుపు, తళుకు. తార.అది. 7.160; 2. విద్యుత్తు, మించు. పారి. 2.49. మెఱపు(దీగ (-తీగ) వి. 1. తీగలా సోగైన మెరుపు; 2. త్యేతిష్కతలత.

మెఱపు చూ. మెఱచు.

మెఱపు(దీగ) చూ. మెఱచు.

మెఱము రూ. మెరము. అ.క్రి. 1. (నాటిన శల్యాదికం) ఇటు అటు మెదలు. నృసింహ. 5.4; 2. చెలరేగు, విజృంభించు. విక్ర. 8.57; వి. 1. కలకంధగా వేసి దుముకు, పిల్లమెరము. రాస్క.రా.య. 283; 2. గంతు. అచ్చ.రా.య. 90; న.క్రి. 1. (తీగతో పొడిచి) అటూ ఇటూ తిప్పు. బాగ. 6.370; 2. మెదల్చు, కదల్చు.

దాగ, 10 పూ. 449; 3. దాదించు, వసు. 2.114; 4. దేదించు, లక్ష్మివి. 2.84.

ఓ. మెరె, కోలు, తిరుగు, సంచరించు, మెరె, తిరుగు, సంచరించు; కు. మిజివుని, మిజిలుని, వరుగులతో నిండిఉన్న; త. మిత్తె, దాదించు, కష్టపెట్టు; కో. మర; గోం. మిర్రానా. వరుగులు మొ.వి గుమికూడు, మరస్థానా. చెల్లాచెదరగు.

మెమెచ్చ చూ. మెమవ. వి. ఇచ్చకానికైన పొగడ్త. పారి. 1.118; విం. ముఖప్రీతి కొరకైనది. విప్ర. 4.13; అ.క్రి. మిక్కిరి మెచ్చకొను, వేం.మా. 5.149.

క. మెఱ, మెఱి. ప్రకాశం, కాంతి.

మెమెమెవదు అ.క్రి. కొంకు, వెనుదీయు. ద్వన్యను.

మెమెయించు చూ. మెమయ.

మెమెయ రూ. మెరయ. అ.క్రి. 1. లప్ప, కోబిల్లు, భార. అది. 2.186; 2. అతిశయించు. కు.నం. 10.171, గా. హరి. పూ. 352 పం.; 3. (మెరపు) తరుక్కున ప్రకాశించు, ప్రకాశించు, భార. విరా. 2.83; 4. ప్రసరించు. హరి.పూ. 7.189; 5. ప్రకటితమగు, వెల్లడి అగు. హర. 2.119; 6. పూను, ఉద్యమించు. కాశీ. 2.107; 7. విజృంభించు, చెలరేగు. దాగ. 10. ఉ. 161; న.క్రి. 1. ప్రకటించు, బయల్పరచు. భార.అది. 6.11; 2. మెరిసేటట్లు చేయు, మెరపు మెరయించు. అము. 4.61.

క. మెఱి. ప్రకాశించు, ప్రదర్శించు, మెఱగు, ప్రకాశించు, మెరియు, మెఱు, ప్రకాశం, కాంతి, మెరుగు, ప్రకాశించు; కు. మెరెయుని. ఈరేగు, ప్రకాశించు, మెరియు, మెరె. ప్రదర్శన, మెరెపావుని, ప్రకాశింప చేయు, మెర్చు. మెరువు. కాంతి; త. మెరుకు. మెరుగు, కాంతి; మ. మెరుకు, కాంతి; గోం. మిడన్. మెరియు, ప్రకాశించు; పర్షి. మర్చి. ప్రకాశించు; కొలా. మెర్చి. మెరియు; నా. మెర్చి; పో.చూ. మాల్తా. మెర్చి. ఉరుము, మెర్ల, మెర్లు. అకాశం, స్వర్గం.

<మూ.ద్రా. *మిత్- / మిన్.

మెమెయించు న.క్రి. ప్రకటించు, బయల్పరచు. కళా. 2.79. <మెమయ + -ఇంచు³. మెమెసియాడు అ.క్రి. వెలు గొందు, ప్రకాశించు. <మెమయ + -ఇ¹³ + అడు.

మెమెవడి చూ. మెమెవడిగె. రూ. మెరవడి, మెరవడి, మెరవిడి, మెరిమెణ, మెరివిణి, మెమెవడి. వి. 1. దైర్యం, దిటవ. పండి.చ. 2.90పు; 2. ఉద్రేకం, విజృంభణ. దాగ. 3.396; 3. ప్రకాశం, కోద. నార. పంచ. 1.351; 4. నేర్పు. యయా. 4.86; 5. అతిశయం. పాంచారీ. 4.14; 6. విదం. ప్రబంధ. 7.88; 7. గౌరవం. శేషద. 4; 8. ఈరేగింపు విం. ప్రకాశించేది, కోబిల్లేది. గా.హరి.పూ. 64 పం. విక్ర. 6.64.

క. మెఱవణి. ప్రదర్శన, అందరికీ కన్పించే రీతిగా చేసే ప్రదర్శన.

<క. మెఱవణి.

మెమెవడిపోవు రూ. మెమెవడిపోవు. అ.క్రి. ఈరేగు.

మెమెవడిగె రూ.చూ. మెమెవడిగె. వి. 1. ఈరేగింపు; 2. దిటవ, దైర్యం; 3. వెంపు; 4. నేర్పు.

మెమెవడి రూ.చూ. మెమెవడి. వి. 1. దైర్యం. బసవ. 4.1025; పం; 2. ఉద్రేకం, విజృంభణ; 3. ప్రకాశం. కోద; 4. నేర్పు; 5. విదం; 6. అతిశయం; 7. గౌరవం; 8. ఈరేగింపు; విం. ప్రకాశించేది, కోబిల్లేది.

మెమెవడిపోవు(-పోవు) రూ.చూ. మెమెవడిపోవు; అ.క్రి. ఈరేగు.

మెమెవడిగె రూ. మెరవడిగె, మెరవణిగె, మెమెవడిగె. వి. 1. ఈరేగింపు; 2. వెంపు; 3. దిటవ, దైర్యం; 4. నేర్పు.

క. మెఱవణిగె. వివాహం మొ. వాటి ఈరేగింపు, దేవుడి ఈరేగింపు, ఆదంబరంతో కూడిన ప్రదర్శన.

<క. మెఱవణిగె.

మెమెసియాడు చూ. మెమెయ.

మెమెక రూ.చూ. మెమెయ. వి. 1. గుండ్రాయి. ప్రదా. 1.81; 2. నమర్చుదు.

మెమెకలు రూ. మెమెకులు. వి.బ.వ. పొట్టు విడివిడని బియ్యం. మెమెకె రూ.చూ. మెమెయ. వి. అందరికంటె అదికుదు.

మెమెపించు చూ. మెమెపు.

మెమెమెణవెళ్లు చూ. మెమెవణిగె. రూ. మెమెమెణవెళ్లు. అ.క్రి. ఈరేగు.

మెమెమెణవెళ్లు రూ.చూ. మెమెమెణవెళ్లు. అ.క్రి. ఈరేగు.

మెమెయ రూ. మెరిక, మెరికె, మెమెక, మెమెకె. వి. 1. గుండ్రాయి. శివ.సా. 197; 2. నమర్చుదు, దిట్టరి.

మెమెయ(డు) వి. గుండ్రాయిలాంటివాడు. కఠినుడు. సారంగ. 2.127. మెమెయత వి. గుండ్రాయిలాంటిది, కఠి నాట్టురాలు. కళా. 3.222.

మెమెకు¹ న.క్రి. మెరుకు, ఉత్పాదించు. కాశీ. 3.152.

కో. మర్చి. యంత్రంద్వారా తిప్ప; పో.చూ.క. మరె. ఎగరవేయు, మెరెకోలు.

మెమెకులు రూ.చూ. మెమెకులు. వి.బ.వ. పొట్టు విడివిడని బియ్యం.

మెమెకు² అ.క్రి. వన్నెగాంచు, పరిపాలనలో ఉత్కర్షణ హించు.

మెమెగుంచుకమ్మ చూ. మెమెగు.

మెమెగారు చూ. మెమెగు.

మెమెగారు(బోడి) చూ. మెమెగు.

మెమెగారు(బోడి) చూ. మెమెగు.

మెమెగిచ్చు చూ. మెమెగు.

మెమెగిడు చూ. మెమెగు.

మెమెగి(టి) చూ. మెమెగు.

మెమెగు రూ. మెరుగు, మెరుగు¹, మెర్చు, మెర్చు, మెమెగు. వి.

1. తళతళమనే కాంతి, కాంతి, ప్రకాశం. భార. ఆరణ్య. 3.179; 2. మెరుపు, విద్యుత్తు. కు.నం. 3.81; 3. నెయ్యి మొ. వాటి జిడ్డు. మను. 5.38; 4. వన్నె, ఉత్కర్షణ, ఉత్కృష్టం. కవిక. 1.10; 5. వాడి, తీక్షణ; విం. 1.

తళతళమనే కాంతి కలది, కాంతి కలది. కు.నం. 5.39; 2. తీక్షణ, వాడియైన. గా.హరి. ఉ. 214 పం.

క. మెరుగు. కాంతి, ప్రకాశం; త. మెరుకు, మెమెకు.

మెత్తదనం, ప్రకాశం.

మెరుగుంచుకమ్మ వి. ఒకరకం కర్ణాధరణం. హంస. 4.188. <మెరుగు + అంచు + కమ్మ¹. మెరుగారు అ.క్రి. మిక్కిలి ప్రకాశించు. తళతళలాడు. కు.నం. 3.291. <మెరుగు + అరు¹. మెరుగారుబోడి(-పోడి) రూ. మెరుగారుబోడి. వి. మిక్కిలి సౌందర్యంగలస్త్రీ. నవనాథ. 1.70 పు. 3 వం. మెరుగారుబోడి(పోడి) రూ.చూ. మెరుగారుబోడి. వి. మిక్కిలి సౌందర్యంగల స్త్రీ. హంస. 1.58. మెరుగిచ్చు అ.క్రి. వన్నెపెట్టు. కు.నం. 3.81. <మెరుగు + ఇచ్చు. మెరుగిడు అ.క్రి. వన్నెపెట్టు. భార. అశ్వ. 4.174. <మెరుగు + ఇడు. మెరుగిడె వి. ఒకరకం వేటసాధనం, వాడియైనఈటె. ఇందు. 2.58. <మెరుగు + ఈటె. మెరుగుకడ్డి వి. మెరుగుపెట్టే కడ్డి. మెరుగుగడ్డి వి. ఒకరకంగడ్డి. హంస. 5.48. మెరుగు గంచము(-కంచము) వి. దొమ్మరి వద్య కుపయోగించే ఒకరకమైన కంచం. చెన్నబసవ. 2.209. మెరుగుజెట్టి రూ. మెరుగుడుజెట్టి. వి. ఒకవిధమైన జెట్టి, నరన్వతి. మెరుగుడునూనె వి. పెట్టెలు మొ. వాటికి మెరుగు తేవటంకోసం వూసే ఒకరకమైన నూనె, కర్రనూనె. మెరుగుడుబురుగు (-పురుగు) రూ.చూ. మెరుగుడుబురువు. వి. ఖద్యోతం, మిణుగురు పురుగు మెరుగుడుబురువు(-పురువు) రూ. మెరుగుడు పురుగు, మెరుగుడుబురువు, మెరుగుడుబురుగు, మెరుగుడుబుర్గు, మెరుగుడుబుర్వు, మెరువుడుబుర్వు. వి. మిడుగురు పురుగు, ఖద్యోతం. మను. 3.28. మెరుగుడుబుర్గు రూ.చూ. మెరుగుడుబురువు. వి. మిణుగురు పురుగు. భల్లా. 1 అ. మెరుగుడుబుర్వు రూ.చూ. మెరుగుడుబుర్గు. వి. మిడుగురు పురుగు. మెరుగుతీగ వి. కంఠాధరణం, రాజవా. 2.156. మెరుగువల్లలు వి.బ.వ. అక్కడక్కడ బంగారు కట్టు గుచ్చిన నల్లపూసలు. మెరుగునూనె వి. వార్షిపు, మెరుగుకోసం పెట్టెలు మొ. వాటికి వూసే నూనె. మెరుగు(దీవెలు(-తీవెలు) వి.బ.వ. కలభంగురాలు, అకాశ్యరాలు. పండి.చ. 2.5. 418 పు. మెరుగుపెట్టు అ.క్రి. 1. ప్రకాశాన్ని కలిగించు; 2. వాంఛిపట్టించు. మెరుగుపోటు వి. 1. నడింపులు చేసిన దియ్యాన్నే మరి ఒకపోటు వేయటం; 2. దంపుదుబ్బయ్యం పోటు. మెరుగుబెట్టు(-పెట్టు) రూ.చూ. మెరుగువెట్టు. అ.క్రి. ప్రకాశాన్ని కలిగించు. ఆము. 4.142. మెరుగుబోడి రూ.చూ. మెరుగుబోడి. వి. మెరుపులా మనోజ్ఞురాలైన ఆడది, ఆడది. మెరుగుబోడి రూ. మెరుగుబోడి, మెరుగుబోడి. వి. మెరుపులా మనోజ్ఞురాలైన ఆడది, ఆడది. శృం.నై. 3.164. మెరుగురిక్క రూ. మెరుగుదురిక్క. మెరుగురిక్క. వి. 1. పగడం; 2. తళతళమనే కాంతిగల నక్షత్రం. మెరుగుతాయి వి. మెరుగుపెట్టేరాయి. మెరుగువెట్టు(-పెట్టు) రూ. మెరుగువెట్టు. అ.క్రి. ప్రకాశాన్ని కలిగించు. భార. ఉద్యో. 2.184. మెరుగువేయు స.క్రి. 1. మెరుగుపెట్టు; 2. నెయ్యి నూనె మొ. వాటితో తడిచేయు. మెరుగుసాన వి. ఆయుధాలకు వాడి కలిగించేరాయి. దశా. 2.282. మెరుగెక్కు అ.క్రి. వన్నెగాంచు, ఉత్కర్ష వహించు. భార.

విరా. 3.103. <మెరుగు + ఎక్కు.

మెరుగెక్కు చూ. మెరుగు.

మెరువు రూ.చూ. మెరువు. వి. 1. విద్యుత్తు; 2. కాంతి.

మెటిపించు అ.క్రి. తనగొప్ప వెల్లడించు. <మెరువు + ఇంచు³.

మెరుము¹ అ.క్రి. మెరుచు, తళుక్కుని ప్రకాశించు. భార.అది. 8.270; వి. మెరువు, విద్యుత్తు.

మెరుము² స.క్రి. 1. పొడుచు. ఉ.హరి. 3.64; 2. కట్టు, ప్రహరించు. సీతావి. 8.106.

త. మిత్తి(-ప్పి-, -త్తి-). హింసించు. భారవడు; మ. మిత్తి. ఉద్రేకం, భయం.

మెరువుడు(బుర్వు(-పుర్వు) రూ.చూ. మెరుగుడుబురువు. వి. మెరుగుడు పురుగు, ఖద్యోతం.

మెరిక చూ. మెరిక. వి. 1. వంచన, దగా, మోసం; 2. కుచ్చితం.

మెరికు అ.క్రి. జ్వలించు, మండు, రగుల్కొను. భాగ. 8.216.

మెరికోల వి. దిజైస్తు నేసేటప్పుడు నూలు కొలుచుకొనే కర్ర.

మెరిగాంకర వి. కొంక, కళ్ళంలో పట్టి గడ్డిలాగే కర్ర.

మెరిగు¹ రూ. మెరిగుడు. వి. 1. అచ్చుకోలకు ఉన్నిచారంతో వేసిన లంకె; 2. వడి.

మెరిగు² రూ.చూ. మెరుగు. వి. గొంగడి నేసే మగ్గం ఇంతాన్ని, అచ్చుకోలను కలిపేనకం.

మెరిగుతాడు వి. లీపుతాడు, జడ్డిగవ పిదత కదలకుండా బిగింపుకు వేసేతాడు. మెరిగుపీట వి. దండెగాడి, ఎదగొర్రు నొగల మీద బిగించిన అడ్డపట్టె.

మెరిగుడు రూ.చూ. మెరిగు¹. వి. 1. అచ్చుకోలకు ఉన్ని చారంతో వేసినలంకె; 2. వడి.

మెరిగువ చూ. మెరిగు.

మెరిగువకాడు చూ. మెరిగు.

మెరిగువవడు చూ. మెరిగు.

మెరిగువవాడు చూ. మెరిగు.

మెరిగాడు చూ. మెరిగు.

మెరిగించు చూ. మెరిగు.

మెరిగు రూ.చూ. మెరివు. అ.క్రి. 1. నంచరించు, తిరుగు.

భార.ఆరణ్య. 4.106; 2. వర్తించు, ఉండు. భార.విరా.

1.230; 3. ప్రవరించు, వ్యాపించు. భార.విరా. 5.395;

4. ప్రవర్తించు, నడచుకొను, అనుకూల్యంతో ప్రవర్తించు.

భార.అశ్ర. 1.94; 5. (పొట్టతో)మెల్లమెల్లన జరుగు, పాకు.

హరి.పూ. 5.190; 6. ప్రవహించు, పారు.భాగ. 9.215;

7. వీచు. పారి. 5.103.

మెరిగువ రూ. మెరుకువ, మెల్కువ, మెళకువ,

మెళకువ. వి. 1. వర్తనం. భార.విరా. 1.125; 2.

రైర్యం, దిట్టతనం. రం:రా. కిష్కిం. 209 పు. 3 వం.;

3. భద్రంగా వర్తించటం. ఉ.హరి. 5.198; 4.

సంచారం, స్వేచ్ఛా సంచారం. సిం.ద్యా. 8.24; 5.

జీవనం. నార.పంచ. 1.315; 6. ప్రౌఢత్వం, నేర్పు.

కృష్ణరా. 1.27; 7. వర్ణం, చోటు. చిత్రరా. 3.187;

8. తెలివి, జ్ఞానం, ప్రబోధం, అవబోధం. అష్టమ.

8. 1.39; 9. నాట్యగతి భేదం. ప్రబంధ. 108; 10. మల్లవిద్యానంబందమైన పద్నాలుగు అవతారాల్లో ఒకటి; 11. మేల్కొలుపు; 12. ఎచ్చరిక; 13. నడక. మెలకువ కాదు వి. జాగరూకత కలవాడు. అం.దా. 3.11. మెలకువపడు అ.క్రి. జాగ్రత్తవహించు, దూరదృష్టి కలిగి ఉండు. మెలకువవాడు విణ. మేల్కొని ఉంచేవాడు. మెలగాడు అ.క్రి. నంచరించు. నవనాథ. 4.206వ. 13వం. <మెలగు+అడు. మెలగించు స.క్రి. 1. వర్తింపజేయు, నడపు. భార.ఉద్యో. 1.359; 2. తిప్పు, తిరగజేయు. భాస్క.రా. ఆరణ్య. 1.148. <మెలగు+-ఇంచు. మెలచు స.క్రి. మెలగజేయు, నడపు. మను. 4.115. మెలన వి. నడక, ప్రవర్తన. మెలపు స.క్రి. మెలగజేయు, నడపు. భార.ఆరణ్య. 2.77.

మెలచు చూ. మెలయు.

మెలచు చూ. మెలగు.

మెలన చూ. మెలగు.

మెలత చూ. మెలయు.

మెలతుక చూ. మెలయు.

మెలపాడు చూ. మెలయు.

మెలపాడు చూ. మెలయు.

మెలపు చూ. మెలయు.

మెలమెల్లగా క్రి.విణ.ద్రు. మందంగా, నెమ్మదిగా.

<మెల్ల+మెల్ల+అగు+అ.

మెలపు చూ. మెలగు.

మెలియ చూ. మెలగు, దూ. మెలియ. అ.క్రి. 1. వర్తించు, ఉండు. ఉ.కా. 3.209; 2. జాగ్రత్తలో ఉండు; 3. పెనగు.

మెలచు దూ.చూ. మెలుచు. స.క్రి. మెలివేయు. మెలత దూ. మెలుత, మెల్ల. వి. శ్రీ, ఆదది. భార. ఆరణ్య. 2.77. 8. మెల్లి. శ్రీ, మెల్లియర్. బలహీనులు, శ్రీలు. మెలతుక దూ.చూ. మెల్తుక. వి. ఆదది. శ్రీ. పి.కకు. 1.73. మెలపాడు అ.క్రి. వర్తించు, నృత్యంచేయు. హ.న. 2.114. <మెలవు+అడు. మెలపాడు అ.క్రి. మృదువగు, మెత్తనగు. కు.నం. 5.23. <మెలవు+అడు. మెలపు దూ. మెలుపు, మెల్పు. వి. 1. చాకుర్యం, నేర్పు. కు.నం. 3.32; 2. జాగ్రత్త, అప్రమత్తత. భార. విరా. 2.3; 3. మార్గవం, మెత్తదనం. భార.ద్రోణ. 2.166; 4. మాంద్యం, మెల్లదనం. విక్ర. 4.17; 5. విధం, రీతి. కాళ. 1.142; 6. స్తైర్యం. కవిక. 3.151; 7. ఉల్లాసం, ప్రమాదం కవిక. 4.12; 8. సౌందర్యం, చక్కదనం. కృ.కకు. 1.22; 9. చాంచల్యం, కదలిక. అవి. 2.26; 10. నడక, సంచారం. విష్ణు. 5.146; స.క్రి. నడుపు, ప్రవర్తింపజేయు. వరాహ. 7.14. మెల్పు దూ.చూ. మెలపు. స.క్రి. మెలయజేయు, ప్రవర్తించు. వి. 1. చాకుర్యం, నేర్పు; 2. జాగ్రత్త, అప్రమత్తత; 3. మార్గవం, మెత్తదనం; 4. మాంద్యం, మెల్లన; 5. విధం, రీతి; 6. స్తైర్యం; 7. ఉల్లాసం, ప్రమాదం; 8. సౌందర్యం, చక్కదనం; 9. చాంచల్యం,

కదలిక; 10. నడక, సంచారం.

మెలరాదు(-అరు) అ.క్రి. 1. మనోహరమగు, ఒప్పదమగు కు.నం. 7.69; 2. చరించు, తుళ్ళు, నంచరించు. కు.నం. 10.26; 3. పెనగు.

మెలవు దూ. మెలగు. అ.క్రి. 1. మరలు, తిరుగు. క్రి.క. 1102. E.P. 5; 2. పెనగు.

8. మిలిర్. అటూఅటూ కదలు, చరించు, ఈగు, గెంతు, వినదు, మిలిర్చు. చరించు, మిల్చిరి. ఇటూఅటూ కదలు, మిల్చును. ఇటూఅటూ కదులు, ప్రవహించు, ఎగురు. గెంతు, మెల్చిను. గుండ్రంగా తిరుగు, మెల్లె. తిరుగు, మెల్లకన్ను; తు. చులవె. మెల్లకన్నువాడు; 8. మిలిర్(-న్-.-న్-). తిరుగు, గెంతు, ఎగురు; కొలా. మెలాగ్. కదలు, మెలావ్. వైకి కిందికి ఈచు, కదల్చు.

మెలి దూ. మలికి, మెలిక, మెలికి, మెలికె, మెలుము, మెల్కి. మెల్లి. వి. 1. మెలక, పెన, పరి. రాజవా. 2.51; 2. చిక్కు. మృత్యు. 3.88; 3. ప్రతిష్ఠంభనం.

నం. మిలిత-. కూడినది.

మెలికల వి. నేతపడుగులో చివరి పాయలు దిగించిన కర్ర. మెలిగర్లు వి.బ.వ. గొంగడి నేసే మగ్గం. జంత్రాన్ని అచ్చుకోలను కలిపే నరాలు. మెలిగుది వి. నేత పడుగులో చివరిపాయకు కట్టిన దారం. మెలిగను(-కను) అ.క్రి. 1. వంకరతిరుగు. గా.హరి. 4.157; 2. పెనగను, చిక్కువడు. దశా. 5.81. మెలిగుక్కు వి. కూలీపలుకు, మణితం. మెలిదారము వి. రాతిపనివాళ్ళు దిండు పక్క కొయ్యలకు కట్టే దిగిదారం. మెలివడు దూ. మెలివడు. అ.క్రి. పరెక్కు. మెలిపెట్టు దూ.చూ. మెలిపెట్టు. స.క్రి. పెన వేయు కక. 2.426. మెలిబొంగు వి. పట్టుమగ్గానికి తగిలించిన పడుగు చివరిపాయలు కట్టిన పెడురుకర్ర. మెలివడు(-వడు) దూ.చూ. మెలివడు. అ.క్రి. మెలిగను. మెలిపెట్టు(-పెట్టు) దూ. మెలిపెట్టు. స.క్రి. పెనవేయు, పల్నా. పు. 28. మెలివేయు స.క్రి. పరిపెట్టు.

మెలిక దూ.చూ. మెలి. వి. 1. పరి, పెన; 2. మెలి, చిక్కు; 3. బెత్తం.

మెలికంచు వి. రెండురకాల రంగుపోగులు ఒక్కొక్క కొలికి చొప్పున పరిపెట్టి నేసిన అంచు. మెలిక+అంచు. మెలికంచుకొట్టి వి. గ్రామపోన్కొట్టి అంచులు వంపులుగా తీర్చిచేసిన మట్టికొట్టి. మెలికముగ్గు వి. వంపులు వంపులుగా ఉండే గీతలతో వేసిన ముగ్గు. మెలికలుకట్టు వి. నన్న కొయ్యలమీద మెలికలు వచ్చేటట్లు చెక్కిన చెక్కడం. మెలికలు తిరుగు అ.క్రి. అతి దారతో వంకరలుపోవు. మెలి కించు స.క్రి. మెలిపెట్టు, పెనవేయు. పల్నా. 3.113. <మెలిక+-ఇంచు.

మెలికి దూ.చూ. మెలి. వి. కొయ్యకు చెక్కిన వంపు.

మెలికించు చూ. మెలిక.

మెలికె దూ.చూ. మెలి. వి. 1. పరి, పెన; 2. అచ్చుకట్టే బప్పుడు రెండు అచ్చుకర్రల వడిదారాలకు వేసిన లంకె. మెలియ దూ.చూ. మెలయు, అ.క్రి. పెనగు, పరికొను.

మెలుచు రూ. మెలచు. స.క్రి. మెలివేయ, పెనవైచు. ద్వి.సార.చ. 1.509 వ. మెలుపు రూ.చూ. మెలపు. వి. 1. మార్దవం, సౌకుమార్యం. కు.నం. 3.42; 2. మెల్లదనం. భార. ఆను. 4.419; 3. చాతుర్యం, నేర్పు. భార. మానల. 73; 4. చక్కదనం, సౌందర్యం. భాగ. 6.260; 5. స్నేహం. కాళ్ల.నం. 7.56; 6. చిక్కు, మర్మం.

మెలుకువ రూ.చూ. మెలకువ. వి. 1. జాగరత్; 2. మేల్కోవటం.

మెలుగు¹ రూ.చూ. మెడుగు. వి. 1. కడిమి, చుట్టుపాక గుంజల మీద కంపకోగాని బద్దతోగాని గుండ్రంగా కట్టినకట్టు; 2. బిరుకట్టె, నిచ్చెన నిలువకరలు, మెట్లు కదలకుండా గట్టిగా బిగించి కట్టిన తాడుకు పురిపెట్టి పురి పదులుకాకుండా తాడు మెలికలో ఇమిడిన కర్రపల్ల; 3. గొంగడినేసే మగ్గం జంతువాన్ని అచ్చుగోలను కలిపే నరం.

మెలుగు² రూ. మెలుము. వి. అంకెన, గొర్రుభాగం, దండెగాడి తాడుకుగట్టి గొర్రె చెక్కపై కొక్కేనికి తగిలించే ఇనపవంకి.

మెలుగుడుపుల్ల వి. మరమగ్గం నిలువపట్టెకు మేరువు పలక బిగించి తాడు వడిపెట్టేపుల్ల. మెలుగుతాడు రూ. మెలుముతాడు, మెల్లతాడు; వి. మరమగ్గం నిలువపట్టెను మేరువు పలకను వైకిగాని కిందికిగాని జరుపుకొని బిరుపెట్టే తాడు. మెలుగునరం వి. గొంగడినేసే మగ్గం జంతువాన్ని అచ్చుగోలను కలిపే నరం.

మెలుచు చూ. మెలియు.

మెలుత రూ.చూ. మెలత. వి. నెలత. స్త్రీ. కు.నం. 5.85. భార. ఆను. 3.221.

మెలుపు చూ. మెలియు.

మెలుము రూ.చూ. మెలి. వి. 1. కపిలకు ఉపయోగించే ఒక రకం తాడు; 2. రెండుమూడు కాళ్ళను వేనకుండా మెలి వేసిన తాడు; 3. నలుగగొట్టిన ఈతచువ్వ; 4. చువ్వ, బరిగ, చూరుకుట్టుకు వాడే మెలిపెట్టిన ఆకుచువ్వ; 5. అంకెన, గొర్రుభాగం, దండెగాడి తాడుకుకట్టి గొర్రె చెక్కపై కొక్కేనికి తగిలించే ఇనపవంకి.

మెలుముకట్టె వి. దండెగాడి, ఎదగొర్రు నాగలమీద బిగించిన అద్దపట్టె. మెలుముతాడు రూ.చూ. మెలుగుతాడు. వి. అంకెతాడు, అంకెనతాడు, అంకెనవారు, అంకెపుతాడు, దండెగాడితాడు, నాగవాసం, గొర్రె చెక్కలకు దండెగాడి పట్టెకు కలిపి కట్టేతాడు లేక వారు.

మెలుపు చూ. మెలియు. స.క్రి. అంపుకొను, వంచు, వంగేటట్లు చేయు.

మెలును చూ. మెలియు. వి. మెలిక, పెన. భాగ. 10 వా. 143.

మెల్కి రూ.చూ. మెలి. వి. చువ్వ, బరిగ, చూరుకుట్టుకు వాడే మెలిపెట్టిన ఆకుచువ్వ.

మెల్కువ రూ.చూ. మెలకువ. వి. జాగరూత, మెలకువ. చెన్నబనవ. 3.274.

మెల్లతాడు రూ.చూ. మెలుగుతాడు. వి. కొమిరెలకు దోర్నపు ట్టెకు కలిపి కదలకుండా గట్టిగా కట్టేతాడు.

మెల్ల రూ.చూ. మెలత. వి. ఆదది. స్త్రీ. శృం.నై. 8.173.

మెల్లుక చూ. మెలత. రూ. మెలకుక. వి. ఆదది. స్త్రీ. కు.నం. 8.130.

మెల్లు చూ. మెలయు.

మెల్ల¹ చూ. మెలగు. విణ. కొంచెం వంకరైనది (కన్నుచూపు), కేకరం.

మెల్లకంటి వి. కేకరాక్షసుడు, కొంచెం వంకరైన చూపు కలవాడు, కడకంటి కొరిగిన కనుపాపకలవాడు లేదా కలది; వి. కాకి. మెల్లకంటిది విణ. కిరకంటిది. మెల్లకంటివాడు విణ. కేకరుడు. ఆం.భా. 2.120. మెల్లకన్ను వి. అపాంగం, కొంచెం వంకరైన చూపు. మెల్లచూపు వి. కిరచూపు. కాశీ. 6.206.

మెల్ల² క్రి.విణ. 1. మందంగా, క్వరవడక. భార. ఆరణ్య. 2.78; 2. బిగ్గరకాకుండ, ఉచ్చైర్వని లేకుండు. ఆం.భా. 3.76; విణ. 1. మందం, వేగంలేనిది. పండి.చ. 5.335 ప; 2. కాంతం, ప్రసన్నం; 3. మేలైంది.

క. మెల్. మృదువైన, మెత్తని, మెల్ల, మెల్లనె, మెల్లె. మెల్లగా, మృదువుగా, మెత్తగా, మెల్లితు, మెల్లిత్తు. మెత్తనిది; కోడ. మెల్లె. తేలికగా, మెల్లగా; తు. మెల్ల. నెమ్మది, మృదువైన, మెత్తని; త. మెల్. మృదువైన, నున్నితమైన. మెల్కు (మెర్కి). తేలికైన, మృదువైన, మెల్లికై. నన్నని, పల్పని, మెల్లితు, మెల్లిచు. నన్నగా ఉన్న. మృదువుగాఉన్న. నున్నితంగాఉన్న, మెల్లె-విణల్. మృదువైన, మందమైన, మందబుద్ధిగల, మెలియవణ. బలహీనమైన, శక్తిహీనమైన, వరుమడు. మెలివు. బలహీనత, అలసత్వం; మ. మెల్. మృదువైన, నున్నితమైన, మెలివు, మెలిచ్చల్. నన్నని, పల్పని, మెల్లుక, మెల్లిక్క. మృదువైన, నన్నని, మెల్లె. నెమ్మదిగా, మెల్లగా, మృదువుగా; కో. మెల్లె. (వేడిచేయటం మరగించటంవల్ల) మృదువుపరచు, మెత్తచేయు, మెల్లె. (వేడిచేయటం, మరగించటంవల్ల) మృదువుపరచు, మెత్త చేయు; తా. మెక్స్. మెత్తగా చేసిన, మృదువైన; కుజ. మ్రేన. మెత్తని, మృదువైన.

మెల్లగ రూ.చూ. మెల్లగా. క్రి.విణ.ద్రు. నెమ్మదిగా, మందంగా, మెల్లగా రూ. మెల్లగ, మెల్లిగా. క్రి.విణ.ద్రు. అల్లన, మాంద్యంగా, మందంగా. మెల్లన వి. అల్లన, మాంద్యం, మందస్వరం. మెల్లని క్రి.విణ. తిన్నని. మెల్ల మెల్ల క్రి.విణ.ద్రు. 1. తిన్నగా, మెల్లగా. రాదికా. 1.108; 2. మృదువుగా.

మెల్ల³ రూ. మల్లె³, మెల్లా, మల్లె¹. వి. 1. ఊరిబయలు. ఆం.భా. 2.23; 2. మధ్యరంగం; 3. మిడ్లెగుమ్మానికి మీదుగా గజం ముందును వెంచి కట్టినగోడ; 4. వసారా; 5. అరుగు.

౬. మెల్లా. ఆరుబయలు.

<౭. మెల్లా.

మెల్లము చూ. మెల్ల³. విణ. ఉపశమిల్లినది, తగ్గినది. ద్వి. పరమ.వి. 5.41.

మెల్లా రూ.చూ. మెల్ల³. వి. వీధివాకిలి, సింహద్వారానికి మధ్య ఉన్న స్థలం.

మెల్లి రూ.చూ. మెల్లి. వి. చువ్వ, బరిగ, చూరుకుట్టుకు వాడే
మెల్లిపెట్టినఆకు, ఆకుచువ్వ.

మెల్లిగా రూ.చూ. మెల్లిగా. క్రి.విణ. నెమ్మడిగా.

మెల్లిఅక్షరము వి. వత్తులేని హల్లు.

త. మెల్లినమ్. ఒత్తులేనిహల్లు.

మెల్లై రూ.చూ. మెల్లై. వి. అరుగు, మలెసాల.

మెల్లై వి. 1. చివక, చువ్వ. రాజవా. 3.41; 2. లేకకొమ్మ.

మెల్లివరాయి రూ.చూ. మలినినరాయి. వి. కండిపొడిరాయి.
కట్టుబడిగాని నేలపై పరవటానికిగాని న్తంబాలుగా నిలప
టానికి గాని వాడే చెక్కిన లేక మలినినరాయి.

మెల్లిరాయి రూ.చూ. మలినినరాయి. వి. కండిపొడిరాయి
కట్టుబడిగాని నేలపై పరవటానికిగాని న్తంబాలు నిలప
టానికిగాని వాడే చెక్కిన లేదా మలినినరాయి.

మెళకువ రూ.చూ. మెలకువ. వి. 1. మేల్కోవటం; 2.
జాగర.

మెళవ వి. ఒండిపాటు, వికాకత్వం. చంద్రాంగ. 4.197.

సం. మేల-, మేలన-. కలవటం; ప్రా. మేలావ.
నంగమం.

<ప్రా. మేలావ.

మెళకువ రూ.చూ. మెలకువ. వి. 1. జాగర; 2. మేల్కోవ
టం.

మెనగు రూ. మెనవు. న.క్రి. 1. తిను, భుజించు, మింగు,
కలిగించు. శృం. నై. 7.82; 2. అనుభవించు. కివర.
3.39.

త. మిచై (-వ్-, -న్-). భుజించు, తిను, తృప్తిగా అను
భవించు, మిచైవు. తిను, తిండి.

మూ. ద. ద్రా. *మెచ్-, మెచ్-వ్.

మెనలు రూ.చూ. మనలు. అ.క్రి. కదులు.

మెనవు రూ.చూ. మెనగు. న.క్రి. తిను, భుజించు, కలిగించు,
మింగు. కాశీ. 250.

మెనులు రూ.చూ. మనలు. అ.క్రి. తిరుగు.

మెన్త కు వి. కిర్తిక.

సం. మన్తక-. తల; హిం. మన్తక్ తల, కిరం,
కొన, కుద, నుదురు, ముఖం.

<సం. మన్తక-.

మెహనత్ రూ.చూ. మెహనతు. వి. 1. వ్యాయామం; 2.
కష్టం; 3. తెలివి, వివేకం; 4. కానుక; 5. జీతం.

మెహనతు రూ. మెహనత్. మెహనత్తు, మెహన్నతు, మేహ
నతు, మేహనత్తు, మేహన్నతు. వి. 1. కష్టం; 2. బహు
మతి; 3. పరిశ్రమ.

హిం. ఉ. మేహనత్. శ్రమ, ప్రయాస; గు. మేహ
నత్. పనికష్టం; మరా. మేహనత్. పరిశ్రమ, కష్టం;
పార. మిహనత్. శ్రమ, ప్రయాస.

<ఉ. మేహనత్.

మెహనతుచేయు అ.క్రి. పరిశ్రమచేయు.

మెహనత్తు రూ.చూ. మెహనతు. వి. 1. కష్టం; 2. పరిశ్రమ.

మెహన్నతు రూ.చూ. మెహనతు. వి. కష్టం.

మెహబూబ్ ఖానీ వి. తివానీ నేరలో వచ్చే ఒకరకం డిజైను.

హిం. ఉ. మేహబూబ్; ప్రియమైన, ఖానీ. స్థానానికి
సంబంధించినది.

మెహర్బాన్ వి. దయకలవాడు.

హిం. మేహర్ బాన్. దయాళువు, కృపాళువు; ఉ.
పార, మేహర్ బాన్, మెహర్బానీ;

క. మెరుబానీ. మెహరబాను, మెహర్ బానగి.

<ఉ. మెహర్ బాన్.

మెహర్బానీ రూ.చూ. మెహర్బానీ. వి. 1. మనక; 2. గొప్ప
తనం.

మెహర్బానీ రూ. మెహర్బానీ. వి. 1. మనక; 2. గొప్ప
తనం.

హిం. ఉ. మెహర్బానీ. దయ. కృప.

<ఉ. మేహర్బానీ.

మే రూ. మేను. వి. 1. దేహం, ఒడలు. భార. అది. 5.170;
2. తెగ, సంఘం. భార. విరా. 3.123; 3. విదం,
ప్రకారం. భార. ద్రోణ. 5.124; 4. పార్శ్వం, పక్క.
చంద్రా. 5.58. విజ. మిది.

కాద. మెలి. శరీరం; త. మేణి. శరీరం, ఆకృతి,
రంగు, అందం; మ. మేని; గోం. మెందుర్, మెందుల్,
మెందల్, మెందోల్. శరీరం; పర్షి. మెన్. శరీరం,
మేను, శరీరం; కొలా. మెన్. శరీరం; కురు. మేదో,
మేదో. శరీరం, వెనుక; మాలా. మెధి. శరీరం; పో.
చూ.త మెయ్. శరీరం.

మేకొను రూ.చూ. మైకొను. అ.క్రి. 1. ఒర్పు, రాకు,
సహించు. భార. విరా. 1.103; 2. హను, ప్రయత్నించు.
భార. ఉద్యో. 3.120; 3. తహతహపడు. భార. ఆరణ్య.
5.341; 4. సంభవించు. పారి. 3.38; 5. కాడికిండకి
వచ్చు; న.క్రి. అ.క్రి. అంగీకరించు, ఒప్పుకొను. భార.
ఉద్యో. 4.54; న.క్రి. 1. పొందు. శృం. నై. 7.75; 2.
చేయు, ఒనర్చు. శృం. నై. 7.183. మేకొలుపు న.క్రి. 1.
మేకొనచేయు, అంగీకరింపచేయు. కు. సం. 9.146; 2.
పొందించు. రామాధ్య. 2.110; 3. కరిగించు. రామాధ్య.
7.108. మేకోలు రూ.చూ. మెయికోలు. వి. 1. నమ్మతి,
అంగీకారం. కువ. చ. 4.91; 2. కోరిక, అభీష్టార్థం. కుశ.
4.111; 3. హానిక, ప్రయత్నం. మేగలి రూ.చూ. మైగలి.
వి. కూరుడు. మేగాపు (-కాపు) వి. దేవాలయపు కావలివాడు.
ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. సం. 740. మేగాపుచంద
నము వి. దేవుని విగ్రహానికి చేసే చందనపు లేపనం. ద.
హిం. కా. సంపు. 6. కా. సం. 759. క్రి.శ. 1374.
మేగూలి (-కూలి) వి. పాలికాడు, పాలికినేడ్యం చేసేవాడు.
మేతాలుపు రూ. మేతాలుపు. వి. శరీరధారి. అచ్చ. రా.
భాల. 106. మేతాలుపు రూ.చూ. మేతాలుపు. వి. శరీర
ధారి. అచ్చ. రా. ఆరణ్య. 117. మేవచ్చన వి. 1.
చిహ్నం, గుర్తు; 2. మచ్చ. మేపుట్టుపు వి. 1. కుమారుడు,
ఆత్మకాడు. అచ్చ. రా. యు. 340; 2. కూరుడు, తనూజ,
మేమరుగు రూ.చూ. మైమరువు. వి. కవచం. మేమరువు
రూ.చూ. మైమరువు. వి. కవచం. మేమర్పు రూ.చూ.
మైమరువు. వి. కవచం. మేమరుపు వి. మూర్ఖ. మేమరుగు

రూ.చూ. మైమలుపు. వి. మైమరుపు. కవచం. అం. రా. 2.204. మేమలుపు రూ.చూ. మైమలుపు. వి. కవచం. మేమెయి రూ.చూ. మెయిమెయి. క్రి. విణ. ద్రు. అనాయా సంగా. కు. సం. 12.225; వి. అనాయాసం. దార. శల్య. 1.322. మేమే! రూ.చూ. మెయిమెయి. క్రి. విణ. అనాయా సంగా. దార. విరా. 2.343. వి. అనాయాసం. మేమెయి గకపోవు (-ఎటుంగకపోవు) అ. క్రి. ఒక్క తెలియకపోవు. ఉ. హరి. 4.26. మేయెల్పు(-బల్పు) వి. చర్మం. వర.రా. క్షిప్రం. పు. 483. 6వం. వేవడి వి. 1. ఉపాయం. నిర్వ. రా. 8.72; 2. సమ్రుత. దార. గాంధి. 3.90; 3. వినయం; విణ. ఉచితం. నిర్వ. రా. 8.88. మేవడికాడు వి. 1. సమ్రుతకలవాడు; 2. ఉపాయంకలవాడు; 3. సమర్థుడు.

మేకు! వి. గూటం, చీల. వరాహ. 6.84; 2. జనుము మొ. వాటిలో చేసిన సీల. ద్వి. వరమ. వి. 4.266వ; 3. ఆరుబయట చాపిన పడుగు. రెండోవైపు కట్టటానికీ పాతిన కొయ్య; 4. మగ్గంకుచ్చుకాడు కట్టటానికీ ఆదారంగా చక్రం నిలుపుపట్టెకు దిగించిన కొయ్యపుల్ల; 5. మకమగ్గం. ఉడతకువైన ఉడతతోలు కొనలు దిగించిన జనపపుల్ల; 6. మగ్గం గుంటలో పావుచెక్కల దిగింపుకు పాతినకొయ్య; 7. దోనెగాడిలో బద్దెచువ్వ దిగించటానికీ అమర్చిన కొయ్య పుల్ల; 8. దాబీ దిండుకు చేసిన బొడిపె; 9. నాడెలో పేక దారం కందె గుచ్చే జనపగుల్ల; 10. అనుపీటకు దిగగొట్టిన నిలుపు పుల్ల; 11. అనుపీటల దిగింపుకు వేసే కొయ్య పేడు; 12. మరానుమీద పడుగు పోనేటప్పుడు పడుగులో అనులు రావటానికీ అడ్డకట్టెకు దిగించిన జనపపుల్ల.

హిం. ఉ. మేఖ్. ములికి, గూటం, చీల, గనిక, కీలా; పార. మేఖ్. ములికి, దేరామేకు, గూటం. పిడి;

క.మేకు. ములికి, దేరామేకు, చిన్నపందెం, గూటం; క. మేకుక్కు. చెక్కములికి, గూటం.

< ఉ. మేక్.

మేకుకమ్మి మరానుమీద పడుగు పోనేటప్పుడు పడుగులో అనులు రావటానికీ మేకులు దిగించిన అడ్డకట్టె. మేకుగొట్టుకొయ్య రూ. మేగొట్టుకొయ్య. వి. నేతబయలులో చివరపాతినకొయ్య. మేకుతల వి. కుంఠం, గుబ్బ. మేకుల కమ్మి వి. మరానుమీద పడుగు పోనేటప్పుడు పడుగులో అనులు రావటానికీ మేకులు దిగించిన అడ్డకట్టె. మేకులవట్టె వి. మరానుమీద పడుగు పోనేటప్పుడు పడుగులో అనులు రావటానికీ మేకులు దిగించిన అడ్డకట్టె. మేకులబద్దె వి. మరానుమీద పడుగు పోనేటప్పుడు పడుగులో అనులు రావటానికీ మేకులు దిగించిన అడ్డకట్టె. మేకులుచెక్కు అ.క్రి. తప్పపట్టు. మేకువియ్య వి. 1. అసాధ్యుడు; 2. ప్రతిరోధం కల్పించేవాడు. మేకుపీల వి. పేటు వడికి కంద వేలాడగట్టిన బరువు. మేగొట్టుకొయ్య రూ.చూ. మేకుగొట్టుకొయ్య. వి. నేతబయలులో చివరపాతినకొయ్య.

మేకు! వి. మాయ. తాళ్ల.నం. 13.103.

మేగన్న రూ.చూ. మాగన్న. వి. తూగువల్ల ఏర్పడిన ఆరమోద్దు కన్ను.

మేగొట్టుకొయ్య రూ. మేకు!

మేపువన్నె వి. ఒకరకం వస్త్రం, మబ్బురంగుబట్ట. భాగ. 10. 3.144, ప్రబంధ. 272.

సం. మేఘ-. మొయిలు.

< సం. మేఘ- + వన్నె. (మిశ్రసం.).

మేక రూ.చూ. మేక. వి. 1. చాగం, అజం.దార.అను, 3.166; 2. చింబు, చాగి, అడమేక. అం.రా. 2.165; 3. అమాయకుడు.

మేకకొటికనచెట్టు వి. ముక్కలు చెక్కలైనది, మేక కొరికే చెట్టు పొడైపోతుందని అభిప్రాయం. మేకరింది వి. 1. అజాదనం, తోడేలు; 2. అడవిమక్క. మేకదాట్లు వేయ అ.క్రి. దాటవేయ, తప్పించు. మేకవద్ద వి. మేకపిల్ల. మేకపోతు వి. చాగం, మగమేక. మేకపోతు గాంభీర్యము వి. మేకపోతువంటిదైర్యం, తోపల వనలేనిది, శుష్కగాంభీర్యం. మేకపోతులకొట్లాట వి. పైకి తీవ్రంగా కనిపించి తీవ్రంకానట్టి పోట్లాట. మేకమెడచమ్మలు వి.బ.వ. నిష్ప్రయోజనం, సంస్కృతంలోని అజాగజత్తన న్యాయాన్ననుసరించి ఏర్పడ్డ తెలుగు పలుకుబడి. మేక మెత్తవలకు వి. సముద్రతీర ప్రాంతాల్లోను నల్లరేగడి నేలల్లోను గుబురుగా పెరిగే నన్నని ఆకులుగల కలుపు మొక్క (Phyllanthus maderaspatensis). మేకమెత్తవలకాడ వి. సముద్రతీర ప్రాంతాల్లోను నల్లరేగడి నేలల్లోను గుబురుగా పెరిగే నన్నని ఆకులు గల కలుపుమొక్క. మేకమెత్తనితీగె వి. అకుపచ్చతోకూడిన పసుపురంగు పూలు పూనేతీగ (Maerua arenaria). మేకమేయవాకు(-అకు) వి. విషహరితమైన ఒకరకం ఔషధం మొక్క. మేకయతపు గూయించు స.క్రి. భయమందజేయు. గా.హరి. 2.1264వం. < మేక + అలపు + కూయ + -ఇంచు. మేకరాయి! వి. వ్యవసాయ పరికరాలు తయారుచేయటానికీ ఉపయోగ పడే కలపనిచ్చే చెట్టు (Flueggia microcarpa). మేకరాయి! వి. తెల్లపురుగుడుచెట్టు, తెల్లని పళ్ళుకాసే ముళ్ళుకలచెట్టు (Flueggia leucopyrus). మేకలకావరి వి. కురవ, కురమవాడ. మేకలమంద వి. మేకలగుంపు. మేకలెరువు వి. మేకవెంట. < మేక + -లు + -అ + -ఎరువు. మేకవన్నెపురి వి. 1. మేకలా సాధువుగా కనబడుతూ తోపల పులిలా క్రూరస్వభావం కలది. విరాజ. 1.134; 2. మేకలా సాధువుగా కనబడుతూ తోపల పులిలా క్రూరస్వభావం కలవాడు. మేకసారము వి. 1. స్వరవిశేషం, గాంధారం; 2. మేక యొక్క 'మే' అనే అరువు. మేకెరువు వి. మేకలవెంట. అము. 4.134. < మేక + ఎరువు.

మేకెరువు రూ. మేక.

మేగు రూ.చూ. మేగు. స.క్రి. 1. పూయ, లేపనంచేయు. కిషరా. 2.53; 2. దట్టంగా పూయ, దళనరిగా మెత్తు. ద్వి.హరిశ్చ. 2.1388; 3. ఆవరించు.

మేగుడు వి. గిలాదా, గోడమీద నున్నం మొ. వాటి పూత. మేగువేయ స.క్రి. వేడతో కళ్ళం అలుకు. మేచ వి. పడియ.

నం. మేచక- నల్లనిది, నలుపు, చీకటి, ప్రోకోం జనం.

<నం. మేచక-

మేచారము చూ. మే. వి. 1. సాకుమార్యం; 2. రుణం ఇచ్చినందుకే లంచం.

మేజ యా.చూ. మేజా. వి. బల్ల.

మేజర్ ఇవాం వి. పెద్ద ఇవాం, గ్రామం అంతటిని ఇచ్చిన ఇవాం.

ఇం. Major. పెద్ద.

<ఇం. Major + ఇవాము.

మేజిస్ట్రేటు వి. న్యాయాధిపతి.

ఇం. Magistrate. న్యాయపరిపాలనాధికారి.

<ఇం. Magistrate.

మేజా యా. మేజ, మేజా. వి. బల్ల.

హిం.ఉ.పార. మేజ్. బల్ల; పో. మెస;

క. మేజా. బేబులు, దిన్నరు, పాచికలాలలో కట్ట పందెం; ర. మేసై.

<ఉ. మేజ్.

మేజాకాళ్ళు వి.బ.వ. బేబుల్ కాళ్ళు. మేజాబల్ల వి. కాళ్ళబల్ల.

మేజిక్కుండ వి. గారడీపిడత, నీళ్ళుపోసి వంచితే బెజ్జం ద్వారా నీళ్ళు కారకుండా గమ్మత్తు చేయటానికే గారడీ వాళ్ళు వాడే మట్టికుండ.

ఇం. Magic. మంత్రవిద్య.

<ఇం. Magic + కుండ.

మేజా యా.చూ. మేజా. వి. 1. పట్టుపురుగులను పెంచే కట్టలు అమర్చిన మంచె; 2. బేబుల్.

మేజగుడ్డ వి. మేజాబల్లలు మీద పరుచుకునే బట్ట.

మేజవాడీకాలు వి. మాట ఒప్పుదం మీద చేసే కాలు.

మేజవాణి యా. మేజావాని. వి. 1. బోగంవాళ్ళమేళం;

2. బోగంవాళ్ళ ఆటస్థలం; 3. విందు.

హిం.ఉ. మేజ్ వాన్. ఆతిథ్యం ఇచ్చేవాడు.

క. మేజవాని. విందుచేయటం, ఆతిథ్యం స్వీకరించటం, వినోదం కలిగించటం.

<ఉ. మేజ్ వాన్.

మేజవాని యా.చూ. మేజావాణి. వి. 1. బోగంవాళ్ళమేళం;

2. బోగంవాళ్ళ ఆటస్థలం; 3. విందు.

మేజేతంపు వి. చిట్టచివర తెలుపువదిలి మూడురకాల రంగుల్లో మూడేసి కొలుకుల దిళ్ళలు పడేట్టు నేసిన అంచు.

హిం.ఉ. మేజ్. మేజాబల్ల.

మేజోడు వి. మోకారి కింది భాగాన్ని కప్పే అల్లిక తొడుగు, పాదరక్షలలోపల కాలికి వేసుకొనేకోడు.

హిం.ఉ. మోజా. మేజోడు;

క. మేజోడు.

<ఉ. మోజా.

మేటి వి. 1. ప్రవాహంతో కొట్టుకొని వచ్చి కమ్మకొన్న జనక, ఎక్కరి, తిప్ప; 2. కుప్ప పడుగుకొక్కే బంతిలో మొదటి ఎద్దు; 3. దాపరి దాగంలో మొదటి ఎద్దు;

4. ముందుకోప; 5. నంకోచం.

క. మేడు. దిబ్బ, ఎత్తు; ర. మేటు. ఎత్తు, దిబ్బ, చిన్న పర్వతం; మ. మేడు.

మేటపెట్టినమన్ను వి. కుప్పగాపెట్టిన మన్ను. మేటాన మేట్లు వి.బ.వ. ఎక్కువ కాంటులు. కాళ్ళనం. 11.3.7.

మేటరి చూ. మేటి.

మేటానమేట్లు చూ. మేట.

మేటి. యా. మేటు. వి. 1. శ్రేష్ఠుడు, శ్రేష్ఠమైనది. నిర్వ.రా.

10.207; 2. గొప్పవాడు. తార. విరా. 5.8; 3. అరి

పుడు. ప్రభువు. హరి.పూ. 7.206; 4. పరిమాణంలో

గొప్పది. దీమ. 4.61, కా. 4.69; 5. ధనంలో గొప్ప

వాడు. మను. 1.50; 6. విద్యల్లో గొప్పవాడు. రామవా.

1.12; 7. కులాదారంలో గొప్పతనం. పాండు. 3.42;

వి. 1. విరిక; 2. (కనవు) వామి, (గడ్డి) కుప్ప; 3.

చిల్లరపనులుచేసే బంటు; 4. నడిమి కొమరి, వెన్నుగాడిని

మోపే కొమర; 5. ఏతంలో ఒక దాగం, మనిషికొక్కే

లేక లాగే ఏటవాలుకొయ్య.

క. మేటి. గొప్పవాడు, ప్రధముడు, గొప్పదనం; ర.

మేట్టి. ముఖ్యమైనది.

మేటరి వి. మేటి, శ్రేష్ఠుడు. దాగ. 10పూ. 285.<

మేటి + అరి. మేటిఉమ్మడిపాలము వి. గ్రామస్థలానికే

ప్రత్యేకమైన పట్టాలుండకూడ గ్రామసముదాయక ప్రయో

జనంగా వదిలిపెట్టబడిన భూమి. మేటికొయ్య వి. కళ్ళం

మధ్య పాతే గుంజ, బండిలో ఒక ఎద్దునుతీసి దీనికే కడ

తారు. మేటితనము వి. గొప్పతనం. హరి.ఉ. 10.141.

మేటినీరుచూరి వి. వరుణుడు. మేటినీరుచూరిమెయ్యదాలుపుల

సామి వి. వరుణుడు. ఆం.నా.నం.దేవ. 21. మేటిమాను

వి. కళ్ళంమధ్య పాతే గుంజ. మేటిలు యా.చూ. మేటిల్లు.

ఆ.క్రి. అతిశయించు. మేటిల్లు యా. మేటిలు. ఆ.క్రి. అతి

శయించు. హరి.పూ. 6.13. మేటిసాంచె వి. తొలిసారిగా

కళ్ళంలో మట్టి పేర్చి సాంచెలోకి నర్తేవాడు, సాంచెమేటి.

మేటిద్దు వి. దాపరెద్దు.<మేటి + ఎద్దు.

మేటి వి. 1. నహాయకుడు; 2. వంటవాడు; 3. బంట్రోతు;

4. పాత్రలు, లైట్లు, జోళ్ళు శుభ్రం చేసేవాడు.

హిం.ఉ. మేట్, జతగాడు, ఒక ప్యాక్టరీలో కూలీలను

అజమాయిషీ చేసే పర్వవేక్షకుడు.

మేటి యా.చూ. మేటు. వి. 1. కుప్ప; 2. పెద్ద గడ్డికుప్ప.

మేటిదార్లు వి. నహాయకులు.

హిం.ఉ. మేట్. జతగాడు, ఒక ప్యాక్టరీలో కూలీలను

అజమాయిషీచేసే పర్వవేక్షకుడు, మేట్ - పార. దార్.

మేటి కలిగినవాడు.

<ఉ. మేట్, + పార. -దార్ + లు.

మేటు యా. మేటి. వి. 1. కుప్ప; 2. కళ్ళంలో నలిగిన గడ్డి

తీసి వేసిన పెద్దకుప్ప; 3. రాతికింద పోటిపెట్టిన కొయ్య

ముక్క.

క. మేడు. దిబ్బ, ఎత్తు, చిన్నపర్వతం; ర. మేటు;

మ. మేడు.

మేటు యా.చూ. మేటి. వి. 1. విరిక, ప్రభువు; 2. చిల్లర

వనుల చాపేబంటు.

మేదెడ్డు చూ. మేడి¹.

మేడి¹ రూ. మేడి³. వి. 1. సాదం, అంతస్తుగల ఇల్లు. నిర్వ.రూ. 1.65 ; 2. దేవళం, దేవగృహం, దేవాలయం. ద.హిం.రూ. సంపు. 10. రూ.నం. 585 ; 3. బంగళా.

త. మేటై. ఎత్తుగా కట్టబడిన స్థలం, వేదిక, ప్రైకప్పులేని మిద్దె, దాబా ; మ. మేట. ఎత్తుగా కట్టబడినవేదిక, ప్రై అంతస్తు, భవనం ; వర్ణి. మేటోటై. భవనం ;

పో.చూ.నం. మేట. వెల్లవేసినమేడ ; ప్రా. మేడయ. వెల్లవేసినమేడ.

మేడగది వి. మేడమీదగది. మేడబుద్ధు వి.బ.వ. మేడల మీద ఆలంకారానికి పెట్టే కూజాలాంటిపాత్రలు. మేడ మటము వి. మేల్కాళిక. ద.హిం.రూ. సంపు. 4. రూ.నం. 1296. మేడమిడివరువు వి. చాలాకాలం ఉండనిది, క్షణికం. మేడమెట్టు వి. మేడచీడి, పోపానం, మేడామి రూ.చూ. మేడాము. వి. కుప్పను నూర్చేటప్పుడు ఎల్లిపోయిన ఒక్కొక్క పొడుగుగడ్డిని కళించుట్రా ఎత్తుగావేసిన మేట. మేడాము రూ. మేడామి. వి. కుప్పను నూర్చేటప్పుడు ఎల్లిపోయిన ఒక్కొక్క పొడుగుగడ్డిని కళించుట్రా ఎత్తుగా వేసిన మేట. <మేడి + ఆము. మేడామువడు అ.క్రి. కార్యం వగదెగక నానుడువడు.

మేడి² వి. నేలలో పెరిగే వేరుసెనగకాయల గుత్తి.

మేడపెనలు వి.బ.వ. ఒకరకం పెనలు.

మేడకుడు రూ.చూ. మేడకుడు. వి. అమాయకుడు.

మేడచారి చూ. మేళము. వి. మేళచారి, మేళనాయకుడు. ద.హిం.రూ. సంపు. 10. రూ.నం 80.

మేడము వి. 1. కూడిక, కలయిక. ఉరా. 3.186 ; 2. యుద్ధం. నం. మేళ. కలయిక.

<సం మేళ.

మేడముపొడుచు న.క్రి. 1. యుద్ధంచేయు ; 2. పెనగు, పోట్లాడు.

మేడటము చూ. మేడము. వి. 1. మొండితనం ; 2. మంకు తనం.

మేడామి చూ. మేడి¹.

మేడాము చూ. మేడి¹.

మేడామువడు చూ. మేడి¹.

మేడి¹ వి. అత్తిచెట్టు, ఉదుంబరం, (వృక్షవిశేషం). భార. ఆరణ్య. 3.135 (Ficus Racemosa).

క. మేడి. అత్తిచెట్టు.

మేడికాయపై మిసిమి వి. పైపై మెరుగులు. మేడికాయ బోనము వి. సారహీనం, మేడిపండులాంటిది. విప్ర. 2.80. మేడిపండు వి. మేడిచెట్టుపండు. భార. కాంతి. 5.172. మేడిపండుమేలిమి వి. ప్రైమాత్రం బాగా కనపడుతూ రోపల దానికి విరుద్ధంగా ఉండటం.

మేడి² రూ.చూ. మేడి. వి. నాగటిదుంపవెనక నిలిపినకొయ్య.

మేడికట్ట రూ.చూ. మేడికట్ట. వి. దున్నేటప్పుడు అదిమి పట్టుకోవటానికి వీలుగా నాగలి మొ.వాటి వెనక మదం మీద అమర్చిన నిలువకొయ్య. మేడికోల రూ.చూ. మేడి

కోల. వి. మేడికర్ర, దున్నేటప్పుడు అదిమిపట్టుకోవటానికి వీలుగా నాగలి మొ. వాటివెనక మదంమీద అమర్చిన నిలువకొయ్య. మేడిచిల్ల రూ.చూ. మేడిచీల. వి. సోగ, దున్నేటప్పుడు పట్టుకోవటానికి మేడిచివర అమర్చిన అడ్డ పుల్ల. మేడిబిల్ల రూ.చూ. మేడిబీల. వి. సోగ, దున్నేటప్పుడు పట్టుకోవటానికి మేడిచివర అమర్చిన అడ్డపుల్ల. మేడితాక రూ.చూ. మేడితోక. వి. మేడి దున్నేటప్పుడు అదిమిపట్టుకోవటానికి వీలుగా నాగలి మొ.వాటి వెనక అమర్చిన నిలువకొయ్య. మేడితాడు వి. నాగలి కట్టెతాడు. మేడితీగ రూ.చూ. మేడితీగె. వి. కొండలమీద పెరిగే ఒక రకం తీగ (Hippocratea obtusifolia) మేడితీగె రూ. మేడితీగ. వి. కొండలమీద పెరిగే ఒకరకం తీగ (Hippocratea obtusifolia). మేడితోక రూ.చూ. మేడితోక. వి. మేడి, మేడిదున్నేటప్పుడు అదిమిపట్టుకోవటానికి వీలుగా నాగలి మొ.వాటి వెనక అమర్చిన నిలువ కొయ్య. మేడిపంటబోనము వి. ప్రై అందంగా కనిపించినా తినటానికి వీలులేకపోవటం. తాళ్ల.నం. 3.193. మేడి పాలు రూ.చూ. మేడిపాలు. వి. అసామిదగ్గర పొలం సాగు చేసిన రైతుకు వంటలో సగంకంటే ఎక్కువగా వచ్చేబాగం. మేడిబద్ద వి. తాడుకట్టిన వింటిబద్ద. మేడిమండలం వి. ఎనుగుముడి. మేడిమలక రూ. మేడిమల్క, మేడిమెలక. మేడిమెలిక. వి. 1. ఎనుగుమెలక, ఒకరకం మెలిక ; 2. ఎనుగు మెలిక. మేడిమలకవేయు అ. క్రి. పడుగులో చివరి పాయలు మలగర్రలకు ముడివేయు. మేడిమల్క రూ.చూ. మేడిమలక. వి. 1. ఎనుగు మెలక, ఒకరకం మెలిక ; 2. ఒకరకం మెలిక. మేడిమెలిక పెట్టు అ.క్రి. ఈరైతు కట్టిన తాడుతో కింది గూటానికి మెళికవేయు. మేడిమెలిక రూ.చూ. మేడిమలక. వి. 1. ఒకరకం మెలక, ఎనుగు మెలిక ; 2. పన్నె కట్టేటప్పుడు దండెల మధ్య దిగించిన ఈనెలకు గట్టిదారంతో వేసిన మెలిక. మేడియేట (-ఏట) వి. ఇంటిపై ప్రైఅంతస్తు కట్టేటప్పుడు ఇచ్చే బరి. మేడిసీల (-సీల) వి. నాగటిచీల. మేడిసోగ రూ.చూ. మేడిసోగ. వి. దున్నేటప్పుడు పట్టుకోవటానికి మేడి చివర అమర్చిన అడ్డపుల్ల. మేడెలం వి. బెత్తెడు ఎత్తుగా చిన్నచిన్న అకులతో పుల్లలాగా ఎదిగే కలుపుమొక్క. <మేడి² + అలం.

మేడి³ రూ.చూ. మేడి¹. వి. 1. దేవళం ; 2. సాదం.

మేడించు రూ.చూ. మేడించు. న.క్రి. మర్దించు. చమ. 1.77. మేడియము¹ రూ.చూ. మేడెము¹. వి. 1. యుద్ధం ; 2. గుంపు, సంఘం.

మేడియము² రూ.చూ. మేడెము². వి. చెక్కడప జామికి అంచు పనితనం.

మేడు¹ వి. 1. అజ్ఞానం ; 2. పంచన, మోసం.

నం. మేధ. యజ్ఞం, హవిస్సు ;

త. మేడమ్. హక్య.

మేడువడు రూ.చూ. మేడుడు. అ.క్రి. అజ్ఞతనొందు. బనవ. 4.503. మేడుడు రూ. మేడుడు. అ.క్రి. అజ్ఞత నొందు. కు.నం. 8.163. మేడువుచు న.క్రి. వంచించు.

దశకు. 5.85. మేద్యేట్టు న.క్రి. వంచించు, దశకు. 5.88. మేడు¹ చూ. మేడు¹. వి. మిద్రు, మెట్టభూమి.

మేడెము¹ రూ. మేడియము¹. వి. 1. యద్ధం. బసవ. 6.25 ; 2. కలహం. తగవు. రాళ్ల.నం. 14.2 ; 3. గుంపు, సంఘం. ఉ.రా. 3.186.

నం. మేళన.. కలయిక.

మేడెముబెట్టు అ.క్రి. 1. పనిచేయకుండా లిప్పించు ; 2. హతం పెట్టుకొను.

మేడెము¹ రూ. మేడియము¹. వి. 1. చెక్కడపు జమ్మి అంచు పనితనం. భాగ. 10.6.116 ; 2. మెట్టపంటలు కోసి కట్టిన కట్టల్ని కోసుగా నిలబెట్టి పేర్చిన కుప్ప.

మేడెము¹ వి. గుడస్థానం. విష్ణువు. 8.371.

నం. మిథు¹. పరస్పరం.

మేడెము¹ చూ. మేలు. విణ. శ్రేష్ఠమయిన. రాళ్ల.నం. 8.140.

మేడెలం చూ. మేడి¹.

మేడ్యడు చూ. మేడు¹.

మేడ్యజు చూ. మేడు¹.

మేడ్యేట్టు చూ. మేడు¹.

మేడత వి. 1. ముట్టడి. నె.గా. ఉదయగిరి కిలాగాననం. క్రి.ర. 1514 ; 2. చెర, నిర్బంధం.

నం. మేడ్ర-.. పొట్టెలు ;

త. మేట్టామ్. పొట్టెలు.

మేండ్రించు న.క్రి. 1. పోగొట్టు, నశించేయు. భాగ. 10 హ. 124 ; 2. లేదించు, పోవించు ; 3. చీల్చు ; 4. నూరు.

నం. మేడ్ర-.. పొట్టెలు.

<నం. మేడ్ర-+-ఇంచు¹.

మేడి రూ. మేడి¹. వి. మేడికోక, నాగటిదుంప వెనక నిలిపిన కొయ్య. శేషర. 4, అం.రా. 2.232.

నం. మేడి-.. కళ్ళంలో పశువుల్ని కట్టటానికి పాతిన రాయి ; ప్రా. మేడి, మేహి. పశుబంధనకాష్ఠం, ఆధార స్తంభం ; అ.మా. మేడి. పశువుల్ని కట్టివేసే గుంజ, చిన్నగుంజ ;

క. మేటి, మేడె, మేణి. మేడికోక ; త. మేటి. నాగటిదుంప వెనక నిలిపిన కొయ్య, మేటయర. వ్యవసాయదారులు ; మ. మేటి, మేన్నల్. నాగరి చివర ; కో. మె.యి. నాగరి పిడి ; కుజ. మేర.

<ప్రా. మేడి.

మేడికట్ట రూ. మేడికట్ట. వి. నాగటిదుంప వెనక ఉండే కొయ్య. మేడికొయ్య వి. నాగటిదుంప వెనక ఉండే కొయ్య. మేడికోరు వి. సేద్యగానికి వచ్చే దాన్య భాగం. మేడికోల రూ. మేడికోల. వి. ఈశ. నాగరి. మేడిచీల రూ. మేడిచిల్ల, మేడిజిల్ల. వి. మేడి జారి రాకుండా వేసిన చీల. మేడికోక రూ. మేడికోక, మేడికోక. వి. దున్నే వాడు పట్టుకోవటానికి మేడి చివర అద్దంగా చెక్కిన చిన్న కొయ్య. మేడిపాలు రూ. మేడిపాలు. వి. సేద్యగానికి వచ్చే దాన్య భాగం. మేడిసోగ రూ. మేడిసోగ. వి. మేడి చివరి కొయ్య. మేడికోక.

మేతర్లజనాం వి. బాటసారుల మూటలు మోసే మాదిగవాని కచ్చే జనాం.

మేదకము విణ. స్థిరమైన, కదలని మెదలని. రాళ్ల.నం. 17.187.

నం. మేదన. వన, నత్తరాకువుల్లో ఒకటి, మేధాక.. బుద్ధికలది.

మేదకుడు రూ. మేదకుడు. వి. 1. వెర్రిచాగులవాడు. గా.హరి.ఉ. 1497 ; 2. సాత్వికుడు ; 3. కవలంలేని వాడు.

నం. మేధాక.. బుద్ధిమంతుడు. యృదుక.. మెత్తని వాడు.

<నం. మేధాక-.

మేదకురాలు వి. సాత్వికురాలు.

నం. మేధాక.. బుద్ధిమంతురాలు.

<నం. మేధాక+అలు.

మేదడ్లు వి.బ.వ. మేదరవాండ్రు. ద. హిం. గా. సంపు. 4, గా.నం. 1048.

మేదతనము వి. సాత్వికత.

నం. మేదా. తెలివి.

<నం. మేదా+-తనము.

మేదర రూ.చూ. మాదర. వి. వెదురు తడకలు, చాపలు మొ.వి అల్లుకొని జీవించే ఒక జాతి.

మేదరకులము వి. చాపలు, బుట్టలు మొ.వి అల్లుకునే కులం. మేదరచాప వి. వెదురుచాప. మేదరదబ్బి రూ.చూ. మేదరబద్ద. వి. 1. పెండె కట్టులో వాడటానికి చీల్చిన వెదురుదబ్బులు ; 2. పన్నె కట్టుబడిలో ఈనెవల్ల వకనకు చివర దిగించిన వెదులుబద్ద ; 3. వాట తయారీలో నమ దళనరిని మన్ను లేపటానికి ఉపయోగించే వంకర వెదురు గొయ్య. మేదరది విణ. మేదర శ్రీ. మేదరపెట్టి వి. వెదురు పెట్టి. మేదరబద్ద రూ. మేదరదబ్బి, మేదరిదబ్బి, మేదరిబద్ద. వి. వాట తయారీలో నమదళనరిని మన్ను లేపటానికి ఉపయోగించే వంకరగాఉండే వెదురుకొయ్య. మేదరమమ్మ వి. ఎర్రదోరమమ్మ, ఇటిక తయారీకి పనికివచ్చే మట్టి. మేదరమిట్రాయి వి. గుంటూరు జిల్లా ఒంగోలు సమీపంలోని మేదరమిట్ట ప్రాంతంనుంచి వచ్చే చలవరాయి. మేదరవాడు విణ. బుట్టలు మొ. వాటిని అల్లేవాడు. మేదరసాని రూ.చూ. మేదరిసాని. వి. మేదర శ్రీ.

మేదరి వి. మేదరవాడు, వెదురుబద్దలతో చాపలు మొ.వి. అల్లే ఒకజాతివాడు. పండి.చ. 2.162 పు.

<మేదర+-ఇ¹.

మేదరికట్టి వి. వెదురు, నిర్మాణ ద్రవ్యంగా సర్వ సాధారణంగా వాడుకలో ఉన్న తృణవిశేషం (Dendrocalanus hamiltonii). మేదరికట్ట వి. ఉప్పురికట్ట, మట్టి మోతకు పనికివచ్చే కట్ట. మేదరికడిక వి. తలుపు తడక, వెదురుబద్దలతో అల్లిన తడికె. మేదరిదబ్బి రూ.చూ. మేదరబద్ద. వి. పెండెకట్టులో వాడటానికి చీల్చిన వెదురు దబ్బి. మేదరిబద్ద రూ. చూ. మేదరబద్ద. వి. వెదురు, నిర్మాణ ద్రవ్యంగా సర్వసాధారణంగా వాడుకలో ఉన్న

కృణవిశేషం (Dendrocalanus hanilfonii). మేదరి
సాని చూ. మేదరసాని. వి. మేదరవాని తార్య. పరమ.
1.199.

మేదావి వి. 1. బ్రహ్మచార్లు. 'మేదావీధూయానమ్' అనే
మంత్రాన్ని చెప్తూ అగ్ని కార్యంతంలో పెట్టుకొనే బొట్టు.
హరి.ఉ. 10.233 ; 2. అగ్నికార్యధన్యం, హోమధన్యం.
పాండు. 4.125.

నం. మేదావిన్. తెలివికలవాడు, బుద్ధిమంతుడు.

<నం. మేదావిన్.

మేదావిబొట్టు చూ.చూ. మేదావిబొట్టు. వి. బ్రాహ్మణులు
అగ్నికార్యంతంలో కనుబొమల నడుమ పెట్టుకొనే ధన్యం.
మేడించు చూ. మెడించు, మేడించు. న.క్రి. 1. మర్దించు,
నూరు.కాశీ. 3.118 ; 2. నేర్పు, అధ్యసంపదేయ, మప్య.
నార.పంచ. 5.13.

నం. మృద్. మర్దించు.

మేదిరము వి. మెదడు. మైరా. 3.145.

నం. మేదన్. వన.

మేదు చూ. మ్రేగు. న.క్రి. 1. హయ. దోష. 2.101 ;
2. మెదుపు. పాండు. 4.152.

మేదావిబొట్టు చూ. మేదావి. చూ. మేదావిబొట్టు. వి.
హోమాదులు చేసి ఆ ధన్యంతో 'మేదావీధూయానమ్'
ఇత్యాదిగా మంత్రం చెబుతూ నుదుట పెట్టుకునే బొట్టు.

నం. మేదావిన్. మిక్కిలి బుద్ధిమంతుడు.

<నం. మేదావిన్ + బొట్టు.

మేన చూ. మేను.

మేనకవచ్చ వి. ఒకరకం లేక వచ్చరంగు.

నం. మేనా, మేనకా. అపసరస్త్రీ.

మేనకోడలు చూ. మేను.

మేనగోడలు చూ. మేను.

మేనత్త వి. పదును.

మేనత్త చూ. మేను.

మేనత్తకొడుకు చూ. మేను.

మేనత్తమగడు చూ. మేను.

మేనవదుచు చూ. మేను.

మేనబాయ చూ. మేను.

మేనబావ చూ. మేను.

మేనమరిది చూ. మేను.

మేనమఱదలు చూ. మేను.

మేనమఱది చూ. మేను.

మేనమామ చూ. మేను.

మేనయత్త చూ. మేను.

మేనయల్లుడు చూ. మేను.

మేనతికము చూ. మేను.

మేనతికములాడు చూ. మేను.

మేనల్లుడు చూ. మేను.

మేనవదివ చూ. మేను.

మేనవదినె చూ. మేను.

మేనవాడు చూ. మేను.

మేనవారిపడుచు చూ. మేను.

మేనవావి చూ. మేను.

మేనా¹ వి. పల్లకి.

హిం.ఉ. మ్యానా. పల్లకి, డోలీ ;

క. మేన. పల్లకి.

<ఉ. మ్యానా.

మేనా² చూ.చూ. మినా. వి. 1. నేతలో పడే రంగు చుక్క ;

2. చేతిలో అడ్డే ఒకరకం కొయ్యలచ్చు.

మేని చూ. మేను. వి. కాంతి, వెల్తురు.

మేనికత్తిగ వి. అకుపచ్చతోకూడిన పసుపురంగు హలుహాసే
తీగ (Maerua arenania).

మేనివచ్చి చూ. మేను.

మేనిలోగోర్కి చూ. మేను.

మేను చూ.చూ. మే. వి. 1. కరీరం. కు.నం. 2.23, తార.

విరా. 1.77 ; 2. పార్శ్వం. పక్క. తార.బీష్మ. 1.251 ;

3. జన్మం. పుట్టువు. విక్ర. 4.198 ; 4. ఏటవాలుగ వేసిన

పెద్దమడవ, పైచేనికి కిందిచేనికి ఎత్తులో ఎక్కువ వార
ఉన్నప్పుడు ఈ ఏటవాలు మడవ వేసి కింద గుంట
వడకుండా చేస్తారు.

మేన విణ. స్త్రీ తోడవుట్టినవానియొక్క, వరుషుని
తోడవుట్టిన దాని యొక్కయు, స్త్రీవరుషులకు శండ్రి
తోడవుట్టిన దాని యొక్కయు, కల్లితోడ వుట్టిన దాని
యొక్కయు, దేహ సంబంధం కలవాడు, కలది (దీనికి
వ్యస్తప్రయోగం లేదు). క. మయదన, మయేద,
మయేదన. స్నేహితుడు, భర్త, బంధుత్వం, సోదరిభర్త,
భర్తసోదరుడు, భార్యసోదరుడు, మేనత్త, మేనమామ
పిల్లలు ; కొడ. మచ్చిణి. మేనత్తకొడుకు (చిన్నవాడు),
బావ, మచ్చిణి, మచ్చిణిచి, (చిన్నది) మేనమామ
కూతురు, మయేమె. మేనఅల్లుడు, అల్లుడు, మయేమ.
మేనకోడలు, కోడలు ; మ. మైతినె, మైదునె. భర్త
తమ్ముడు, మేనమామ కొడుకు, సోదరిభర్త, మైతిది,
మైతెది. వదిన, మేనత్తకూతురు, మేనమామ కూతురు ;
క. మైత్తుణణ్, మచ్చుణణ్. బావమరిది, బావ,
మైత్తుణ్. భార్యసోదరి, కల్లిసోదరుని కుమార్తె, శండ్రి
సోదరి కుమార్తె, సోదరునిభార్య, మచ్చిణి,
మచ్చిణిచి, మచ్చిణిచి. వదిన, మచ్చంపి. అక్క
భర్త, మేనత్తకొడుకు, మేనమామకొడుకు, మచ్చాంతాల్.
భర్త అన్న, మచ్చాలి. అన్న భార్య, మచ్చాల్, మచ్చి.
భార్యసోదరి, మేనత్తకూతురు, మేనమామకూతురు,
మచ్చాణ్. భార్యసోదరుడు, సోదరిభర్త, మేనత్తకొడుకు,
మేనమామకొడుకు, మచ్చుణమై. బావ, బావమరిది
సంబంధం, మతిణ్. అన్నభార్య, వదిన, మైంతణ్.
కుమారుడు, కుర్రాడు, బలవంతుడు, నాయకుడు, భర్త,
మ. మచ్చుణణ్, మచ్చిణణ్. మేనత్తకొడుకు,
మేనమామకొడుకు, మచ్చునిచ్చి. మేనత్త, మేనమామ
కూతురు ; కో. మచ్చిణ్. బావమరిది ; తా. మొచ్చిణై.
మేనత్తకొడుకు, మేనమామ కూతురు ; గోం. మై. స్త్రీ.
భార్య, మైజా. భార్య, మొయిదో. భర్త ; కొం. మేమరి.

దర్త, పరుమడు : కురు. మే, త్, మేత. (పెద్ద) పరుమడు, దర్త, మై. దారిక, తనకంటె చిన్నవారైన స్త్రీలను సంబోధించే విధానం. మేనకోడలు రూ. మేనకోడలు. వి.బా. పరుమనికి తోడబుట్టినదాని కూతురు, స్త్రీ తోడబుట్టినవాని కూతురు. మేనకోడలు(-కోడలు) రూ.చూ. మేనకోడలు. వి. పరుమనికి తోడబుట్టినదాని కూతురు, స్త్రీ తోడబుట్టినవాని కూతురు. మేనత్త రూ.చూ. మేనయత్త. వి. తండ్రితోడ వుట్టినది. దార.ఉద్యో. 3.137. మేనత్తకొడుకు వి. తండ్రి సోదరికొడుకు. దార.శల్య. 2.299. మేనత్తమగడు వి. తండ్రి సోదరి దర్త. మేనవదుచు వి. మేనకోడలు. తాళ్ల. నం. 13.177. మేనబాయి రూ.చూ. మేనబావ. వి. మేనత్త కొడుకు. మేనబావ రూ. మేనబాయ. వి. తనకంటె పెద్ద వారైన మేనమామకొడుకు, మాతుతీయుడు, తనకంటె పెద్ద వారైన మేనత్తకొడుకు. మేనమరిది రూ.చూ. మేనమఱిది. వి. తనకంటె చిన్నవారైన మేనమామకొడుకు లేక మేనత్త కొడుకు. మేనమఱిదలు వి. బా. తనకంటె చిన్నవారైన మేనమామ. కూతురు. మేనత్త కూతురు. దార. ఆది. 8.208. మేనమఱిది రూ. మేనమరిది. వి. తనకంటె చిన్నవారైన మేనమామ కొడుకు, మేనత్త కొడుకు. దార.అశ్వ. 3.177. మేనమామ వి. తల్లితోడవుట్టినవాడు, మాతులుడు. దార.నదా. 1.268, హరి.ఉ. 1.169. మేన యత్త(-అత్త) రూ. మేనత్త. వి. తండ్రితోడవుట్టినది. దార. ఆది. 5.17. మేనయల్లుడు(-అల్లుడు) రూ.చూ. మేనయల్లుడు. వి. పరుమనికి తోడుబుట్టిన దానికొడుకు, దాగినేయుడు, స్త్రీ తోడబుట్టినవానికొడుకు మేనతీకము వి. 1. పరిహాసం. మను. 4.96 ; 2. మేనమామ కూతుర్ని మేనత్తకొడుక్కిచ్చి చేసే పెళ్ళి సంబంధం. మేనతీకములాడు అ.క్రి. పరిహాస మాడు. మేనయల్లుడు రూ. మేనయల్లుడు వి. పరుమనికి తోడబుట్టిన దానికొడుకు, దాగినేయుడు, స్త్రీ తోడబుట్టిన వాని కొడుకు. దార. విరా. 5.36. మేనవదిన రూ.చూ. మేనవదినె వి. తండ్రిసోదరి లేదా తల్లిసోదరుని కూతురు. మేనవదినె రూ. మేనవదిన. వి. తండ్రిసోదరి లేదా తల్లిసోదరుని కూతురు, మేనత్త, మేనమామలకూతురు. మేనవాడు విజ. మేనమామ. తాళ్ల. నం. 13.202. మేన వారివదుచు వి. మేనకోడలు. తాళ్ల. నం. 16-2-89. మేన వావి వి. మేనత్త, మేనమామ సంబంధం. తాళ్ల. నం. 8.258. మేనవద్ది వి. శరీరసాందర్యం. తాళ్ల. నం. 15.77. <మేను + -ఇ + పచ్చి. మేనిరోగోర్కి వి. కామం, వలపు, <మేను + -ఇ + -రో + కోర్కి. మేమగను (-కోమగ) అ.క్రి. రూపొందు. విజయ. 1.42. మేమచెమర్చు అ.క్రి. శ్రమపడు. కళా. 2.96. మేమకాలువు రూ. మేను కాలువు. వి. ప్రాణి, జీవి. మేమకాలువులసామి రూ. మేను కాలువులసామి. వి. వరుణుడు. మేమకాలువు రూ.చూ. మేమకాలువు. వి. ప్రాణి, జీవి. మేమకాలువులసామి రూ. చూ. మేమకాలువులసామి. వి. వరుణుడు. మేమదొంగు (-కోమగు) అ.క్రి. చచ్చు. రుక్మా. చ. 3.77. మేమవిరు వెంట్రుకపెట్టు అ.క్రి. గగుర్పాటుకలుగు. భాగ. 10ఉ.872. మేమవుట్టువు వి. 1. కుమారుడు; 2. కుమార్తె. మేమపొంగు

అ.క్రి. ఉప్పొంగు. ఉ. హరి. 1.150. మేనుమఱచు అ.క్రి. ఒళ్ళుతెలియకుండు, పరవశం అగు. పాండు. 1.181. మేనుమామ అ.క్రి. జన్మమెత్తు. అవతరించు. మేనువాల్చు అ.క్రి. పరుండు, పండుకొను. మేనువైచు అ.క్రి. పండు కొను, శయనించు. శివరా. 2.22. మేనెల్లగన్నులుగావించు అ.క్రి. అత్యానక్తితో చూచు. మను. 5.7. <మేను + ఎల్లన్ + కన్ను + -లు + అగు + -అ + ఇంచు. మేనోన రించు స. క్రి. శరీరాన్ని విడుచు, చనిపోవు. పాండు. 1.101. <మేను + ఓనరించు.

మేనెల్లగన్నులుగావించు చూ. మేను.

మేనేజరు వి. వైఅడికారి, కార్యనిర్వాహకుడు.

ఇం. Manager. కార్యనిర్వాహకుడు

<ఇం. Manager.

మేనోనరించు చూ. మేను.

మేత చూ. మేయు.

మేతకాడు చూ. మేత.

మేతనడచు చూ. మేయు.

మేతమేయు చూ. మేయు.

మేతరి చూ. మేయు.

మేతరీడు చూ. మేయు.

మేతలాడు చూ. మేయు.

మేతాడు చూ. మేయు.

మేతాలాడు చూ. మేయు.

మేవరి చూ. మేయు.

మేపాడు చూ. మేయు.

మేపించు చూ. మేయు.

మేపు చూ. మేయు.

మేపుడు చూ. మేయు.

మేపుడుకోడె చూ. మేయు.

మేము¹ అ.క్రి. స.క్రి. అంగీకరించు, ఒప్పుకొను.

మేముడు వి. 1. అంగీకారం, ఒప్పుదల. అం. దా.

1.104 ; 2. సమ్మతి.

మేము² రూ. ఏము¹. నర్వ. బ.వ. అన్యచ్ఛబ్ద ప్రథమా బహు వచనం. దార. ఆది. 6.128.

క. అమ్. అన్యచ్ఛబ్ద బహువచనరూపం; కొడ. ఎంగ, నంగ; తు. ఎంకుళు-; త. యామ్, నాంకల్, యాంకల్-; మ. జొజ్జల్, జొజ్జల్-; కో. అమ్; తా. ఎమ్; గోం. అమ్మట్, మమ్మట్, మమాట్, మాట్, మామట్, మమెట్, మమొ, మరాట్; కొం. మాన్-. మాప్; కుజ. అము, మాము; కువి. మాంబు, మారో, మార్రో; పర్తి. అమ్, అమొర్; కొలా. అ.మ్. పెంగా. అప్, అపెజ్, అస్, అహెజ్, అసెజ్; మఁడ. అం; నా. అమ్; కురు. మాల్తా. ఏమ్.

<మూ.ద్రా. *యామ్.

మేము³ నర్వ. ద్రు. మేము నర్వనామశబ్దం యొక్క ద్వితీయా బహువచన రూపం. దార. ఆది. 2.151. మా⁴ నర్వ. మేము, నర్వనామశబ్దం యొక్క తృతీయాది విభక్త్యంగం. దార. ఆది. 1.100. మేమే⁵ అవ్య. మేము

మాత్రమే. <మేము + -వి.

మేమే! చూ. మేము.

మేమే! అవ్య. తాదనాదుల్లో దుఃఖంవల్ల కలిగే ధ్వనికి అను కరణం. పాఠ్య. 4.128.

మేమే! వి. మేకయొక్క అరువు.

మేయి రూ.చూ. మై! వి. మేను. శరీరం.

మేయి కొను రూ.చూ. మై కొను. న. శ్రీ. అంగీకరించు. తాళ్ల. సం. 5.194.

మేయించిబొంకు చూ. మేయు.

మేయు న.శ్రీ. 1. (పక్ష్యాదులు) తిను, భక్షించు. కు. సం. 1.81; 2. నోటించు. శృం. నై. 5.157; 3. అనుభవించు. చంపూరా. 5.60; 4. లోలోపల ఎచ్చు.

క. మే. మేయు, మేయ్. (మేయ్-). తిను, గడ్డికిను, భక్షించు, మేయిను, మేను. తిను, నములు, మేపు, మేహు, మేపు. పశువులు మేత మేసే పొలం; కొడ. మె.య్. (మె.వ్-, మెయువ- మెంక్). పచ్చికమేయు, మెచి. (పశుపక్ష్యాదులు) తిండి, మేత; కు. మెయుని, మెవిని. పచ్చికమేయు, మేపుని. మేపు, పశువులనుమేపు, మేపాపుని. మేపు, తినిపించు, మెచెలు. మేత, పచ్చిక, పచ్చికపొలం, మేపరి, మేపాలి. పశువులను మేపేవాడు, మేపు, మేపు. మేత, పచ్చికపొలం, మేవ. తియ్యనిది, తినేది, త. మేయ్ (-వ్-, స్ట్-). తిను. భక్షించు, కొంచెం కొంచెం తిను, మేయు, తినిపించు, మేపు, మేయ్ కిక్కి. పశువుల కాపరి, గొర్రెల కాపరి, మేయ్ చ్చల్. నెమరు వేయటం, మేయటం, ఆహారం, చెడునడక, మెయ్ పుణ్. గొర్రెలకాపరి, మేయల్. పశువులమేత, మేయవణ్, మేయాణ్. నివాసి, కాపురమున్నవాడు; మ. మేయ్ క. నెమరువేయు, నములు, మెయ్ కిక్కి. పశువులనుమేపు, తినిపించు, మేచ్చల్. కొంచెంగాతిను, మేయు, కో. మె.య్. (మె-చ్-). తిను, మె. చ్. తినిపించు; గోం. మెయినా. మేయు, మెహతానా. పశువులనుమేపు, మెహతార్. పశువులకాపరి, మేహానా. మేయు; కువి. మెయలి. మేయు. మెనై. తిను; వర్ణి. మేయ్. మేయు. మేకవ్. (మేక్-). మేపు; కొలా. మి-. (మి-క్-). మేయు, మి-వ్-. మేపు; నా. మియ్. పచ్చికమేయు. మివ్. మేపు. కురు. మెన్నా. పచ్చికమేయు; మాల్తా. మిని. తిను. మెదె. తిను, భుజించు; బ్రా. బెయ్. పచ్చిక.

<మూ.ద్రా. *మేయ్.

మేత వి. 1. పశుపక్ష్యాదుల ఆహారం. పారి. 2.69; 2. తిండి. పాండు. 1.213. మేతకొడు వి. తిండిపోతు, మేతరి. వరాహ. 11.14. మేతవడచు అ.శ్రీ. ఆహారం కలుగు, తిండిదొరుకు. మేతమేయు న.శ్రీ. 1. తిను; 2. లంచం తిను. మేతరి రూ. మేతరీడు. వి. 1. తిండి పోతు; మున్నగుడు. అచ్చ.రా.దాల. 113; 2. ముఖ్యుడు. చెన్నబసవ. 2.204; 3. మేత్రి; 4. శిష్యుల్లో ముఖ్యుడు; 5. పెద్ద; 6. చిల్లరకులాలకి కులశ్రేష్ఠనామం. <మేత + -అరి. మేతరీడు రూ.చూ. మేతరి. విణ. ముఖ్యుడు.

చెన్నబసవ. 2.214. మేతలాడు రూ. మేతాలాడు. అ.శ్రీ. మేతమేయు. <మేత + -లు + -అడు. మేతాడు అ.శ్రీ. మేతమేయు. <మేత + అడు. మేతాలాడు రూ.చూ. మేతలాడు. అ.శ్రీ. మేతమేయు. మేవరి వి. తినేవాడు. <మేపు + -అరి. మేపాడు అ.శ్రీ. ఆహారం గొను, తిను. వేంక. పంచ. 3.108. <మేపు + అడు. మేపించు న.శ్రీ. మేసేట్లుచేయు. <మేపు + -ఇంచు. మేపు వి. 1. (పశుపక్ష్యాదుల) ఆహారం, తిండి. భార. అను. 3.18; 2. దోసె పిండి మొ. వాటికి నూరి కూడా చేర్చే మినప్పప్పు మొ. వి; న.శ్రీ. పశుపక్ష్యాదుల్ని ఆహారం తినేట్లుచేయు. శృం. నై. 4.45. మేపుడు వి. మేత అచ్చ.రా.యు. 263; విణ. మేసేది. అచ్చ.రా.యు. 292. మేపుడుకోడె వి. వ్యవసాయాని కుపయోగించే కోడె మేయించిబొంకు న.శ్రీ. సత్యం అనిపించేట్లుగా అబద్ధ మాడు. హంస. 4.164. త. మెయ్. సత్యం. <మేయు + -ఇంచు + -ఇ + -దొంకు.

మేర! వి. దనరూపకంగాగాని, దాన్యరూపకంగాగాని విడిచి బడే నుంకం. ద.హిం.కా.నంపు. 10, కా.నం. 422, శ్రీ.శ. 1269.

త. మేరై. గ్రామాధికారులకు గ్రామసేవకులకు కళ్ళం నుంచి దాన్యరూపంగా వంశపారంపర్యంగా తీసి చెల్లించే పంట దాగం.

మేరగాండ్లు వి.బ.వ. దనరూపకంగాగాని, దాన్యరూప కంగాగాని ఆయా స్వాస్థ్యాలనుగాని చెల్లించే గ్రామిణులు. నె.కా. 8. మేరగింజలు వి.బ.వ. మంగలి, చాకలి మొ. ఆయగాళ్ళకు కళ్ళంలో కొలిచే గింజలు. మేరదాన్యము వి. దాన్యరూపంగా చెల్లించే పన్ను లేక నుంకం. నె.కా. రాహుడు కాసనాలు. 3. మేరవాళ్ళు విణ.బ.వ. ఆయగాళ్ళు, మానేగాళ్ళు, గ్రామంలో రైతు దగ్గర మొత్తం నంవత్తురానికి నిర్ణయించుకున్న ప్రకారం కళ్ళంలో దాన్యం తీసుకునే చాకలి మంగలి మొ. వివిధ వృత్తులవాళ్ళు. మేరస్వాస్థ్యము వి. చెరువుల సంరక్షణార్థమై దనరూపంగాగాని దాన్య రూపంగాగాని విడిచిబడిన పన్ను చెల్లించటానికి ఇచ్చిన స్వామ్యం. నె.కా. కావరి. 1.

మేర! రూ. మే. వి. 1. మర్యాద, హద్దు. కు.నం. 1.52. తె.కా.కా.కా. కా.నం. 32, శ్రీ.శ. 1258; 2. ప్రదేశం. చోటు. భార.విరా. 1.245; 3. ఏర్పాటు. భార.శిష్య. 3.296; 4. వద్దతి. శృనింహ. 5.17; 5. దూరం. కాశీ. 1.53; 6. క్రమం, విధం. భాను. 1.23; 7. దర్శనం, న్యాయం. పాఠ్య. 4.160; 8. మితి; 9. వాయిదా; 10. పొలంగట్టు.

నం. మర్యాద. సరిహద్దు; ప్రా. మేరా;

క. మేరె. హద్దు.

<ప్రా. మేరా.

మేరకంబము వి. సరిహద్దు తెల్పటానికి పాతిన స్తంభం. కవిక. 3.146. మేరకుమేర వి. సరికనరి. రాదికా. 2.118. మేరగట్టు వి. చక్రవాళపర్యవం. ఆం.రా. 2.28. మేరతప్పు రూ.చూ. మేరదప్పు. న.శ్రీ. హద్దుమీరు, అజ్ఞమీరు.

రాజగో. 195. మేరదప్ప చూ. మేరతప్ప. స.క్రి. హద్దు
మీరు. న్యాయంపీడు. కళా. 8.129. మేరమానిసి వి.
మర్యాదఉన్న మనిషి. పెద్దమనిషి. సారంగ. 2.264.
మేరమీలు స.క్రి. 1. అధికమగు. మను. 3.23; 2.
హద్దుమీరు. మేరయగు (-అగు) అ.క్రి. నరిఅగు. హేమా.
9 పు. 34. మేరలుమీలు స.క్రి. 1. అధికమగు. కకుత్స్థ
2.128; 2. హద్దులుమీరు. మేరవెట్టు (-వెట్టు) అ.క్రి.
కట్టడిచేయు. నృసింహ. 2.118.

మేరవ చూ.చూ. మేరువు. వి. ఎత్తుగా ఉండే గోదర్ని కట్ట
టానికి వాటి పక్కనే కట్టిన తాత్కాలిక నిర్మాణం.

మేరు చూ.చూ. మేరువు. వి. 1. ఎక్కటానికి బరువెక్కించ
టానికి పొడుగ్గా కట్టలా వేయించే ఇనక మొ. వాటి దిబ్బ.
సారువ; 2. పీఠాగ్రం; 3. హారం మద్య వేలాడే మణి.
మేరువ చూ.చూ. మేరువు. వి. 1. విట్ట. మిద్రు; 2. పిడి
కిందగా ఉండే కుంచె భాగం; 3. పీఠాగ్రం.

మేరువగవ్వ (-కవ్వ) వి. నన్నని పండుగవ్వ.

మేరువు చూ. మేరవ, మేరు, మేరువ. వి. 1. ఎక్కటానికి,
బరువెక్కించటానికి పొడుగ్గా కట్టలా వేయించే ఇనక మొ.
వాటి దిబ్బ. సారువ. రాజవా. 5.49; 2. పీఠాగ్రం.
చంద్రికా. 2.95; 3. హారం మద్య వేలాడే మణి; 4.
బరంతి. వనాదిగోడల మద్యనున్న మట్టికో నింపవలసిన
గుంట; 5. ఎత్తుగాఉండే గోదర్ని కట్టటానికి వాటి
పక్కనే కట్టిన తాత్కాలిక నిర్మాణం; 6. నాను పట్టెదల
దిగింపు; 7. బట్టిగోడలు పక్కకు వారిపోకుండా పోటీకి
కట్టిన చిన్న గోడ, తరం.

క. మేరువె. దిబ్బ, కుప్ప, ఎత్తైనది;

పో.చూ. నం. మేరు-. బంగారుపర్వతం.

మేరువువలక వి. మరమగ్గం చక్రంలో నిలువ పట్టెలకు
పైన దిగించిన అడ్డపట్టె.

మేరోడు వి. దర్జీ.

మేర్మాను వి. 1. కానుక; 2. గొప్పతనం.

హం.ఉ. మేహర్. దయ, మేహర్ వాన్. దయాకువ.

<ఉ. మేహర్ వాన్.

మేర్వపుసికి (-ఉనుకు) వి. నునుపైన ఇనుక.

మేరు చూ.చూ. మేర. వి. నరిహద్దు; క్రి.విజ.ద్రు.
నంకోదంగా.

మేర్ చూ.చూ. మేలు. వి. 1. క్షేమం. ఆం.రా. 98;
2. శుభం; 3. సేవాను; 4. అంతస్తు. ఇంటిపైన వేసిన
ఇల్లు.

మేల్కట్టు చూ.చూ. మేలుకట్టు. వి. 1. ఉల్లడ,
విరానం. నీలా. 3.48; 2. మెట్టు. ద్వి.నల. 2 భా.
మేల్కంటి వి. మేలుకోవటం. మేల్కత్తి రు-. మేలుకత్తి.
వి. ఇద్దం, ఆడిదం. ఆం.రా. 2.214. మేల్కవప్రతేమవు
వి. మరణం. పాండు. 2.235. మేల్కనవివిధుర వి.
పెద్దనిద్ర, చావు. భాస్క.రా.యు. 1587. మేల్కను చూ.
మేలుకను. అ.క్రి. నిద్రనుంచి లేచు. భార.అది. 5.172.
మేల్కనుపు చూ. మేలుకనుపు. స.క్రి. మేలుకొనచేయు,
మేలుకొలుపు. భాస్క.రా.బాల. 338; వి. మేలుకొల్పు.

మేల్కమ్మి వి. ఒకరకం కమ్మి. మేల్కొంచు చూ. మేలు
కొంచు. అ.క్రి. నిద్రనుంచి లేచు. భార.ఉద్యో. 3.183.
మేల్కొను చూ.చూ. మేలుకొను. అ.క్రి. 1. నిద్రనుండి
తెరివిమెందు, జాగ్రదవస్థనందు. భార.అను. 2.303;
2. రాబోయే కష్టాన్ని తప్పించుకొను, జాగ్రత్తపడు;
స.క్రి. మోహించు. మేల్కొలుపు చూ.చూ. మేలుకొలుపు.
స.క్రి. 1. మేలుకొనచేయు. హర. 7.121; 2.
వ్యక్తీకరించు, స్పష్టపరచు. మేల్కొల్పు చూ.చూ. మేలు
కొలుపు. స.క్రి. 1. మేలుకొనచేయు. కువ.చ. 2.125;
2. వ్యక్తీకరించు, స్పష్టపర్చు. మేల్లుజ్జా చూ.చూ.
మేలుగుజ్జా. వి. కొమరగుజ్జా, వెనుగాడిని మోసే పెద్ద
గుంజ. మేల్లరము చూ. మేలురము. విజ. శ్రేష్ఠమైనది.
వార్మి. 3.130. మేల్తలచు స.క్రి. కృతజ్ఞుడగు.
రాజగో. 5.22. మేల్లావరి వి. వేశ్య. సాంబ.మాన.
13. మేల్లాలం చూ.చూ. మేలుదూలము. వి. దూలం
మీడి గుజ్జలపై అమర్చబడే చిన్న అడ్డ దూలం.
మేల్పురు చూ.చూ. మేలుపడు. అ.క్రి. పలవుగాను,
మోహపడు. ఉ.రా. 4.193. మేల్పువి వి. శుభకార్యం.
అచ్చ.రా.అయోధ్యా. 44. మేల్పుంతి చూ.చూ. మేలు
బంతి. వి. 1. ఒరవడి లాంటిది, ఒక పని ఇతరులు
నేర్చుకోవటానికి మొదలు చూపే మాదిరి. ఆయు.
6.29; 2. విద్యార్థులు ఒరవడి రాసే మాదిరికి మీద
మొదట రాసిన అక్షరాల పంక్తి, ఒరవడి, ఒజ్జబంతి; విజ.
శ్రేష్ఠుడు, శ్రేష్ఠురాలు. సారంగ. 2.211. మేల్పుచ్చు
చూ.చూ. మేలుమచ్చు. వి. 1. ఉప్పరిగ, సాదం. కృష్ణరా.
2.127; 2. బాలక్రీడా విశేషం. పాంచాల్. 1.57.
మేల్పూడి చూ. మేల్పూలు, మేల్పూలె. వి. ఒకటికన్నా
ఎక్కువ అంతస్తుఉన్న ఇల్లు. మేల్పూలు చూ.చూ. మేల్పూడి.
వి. అంతస్తు, ఇంటిపైన వేసినఇల్లు. మేల్పూలె చూ.చూ.
మేల్పూడి వి. ఒకటికన్నా ఎక్కువ అంతస్తులున్న ఇల్లు.
మేల్మి చూ.చూ. మేలిమి. విజ. 1. శుభప్రదం, మేలు
కలిగించేది. గౌ.హరి.హ. 774 పు.; 2. శ్రేష్ఠం, ఉత్కృ
ష్టం. వి. 1. అపరంజి, ప్రశస్తమైన బంగారం. ఇందు.
2.140; 2. శ్రేష్ఠక, అధిక్యం. శుక. 1.263; 3.
వలపు, ప్రేమ. మేల్మునుగు చూ.చూ. మేలుమునుగు. వి.
నువాసినులు వేసుకునే మునుగు, అవకుంతనం. విప్ర. 2.14.
మేల్వరం వి. భూభామందు ప్రదుక్త్యానికి ధనహాపంగాగాని,
రాన్యదూపంగా గాని చెల్లించే భాగం. మేల్వరం శ్రోత్రియం
వి. సేద్యం చేసుకొనే హక్కు మాత్రమేకల ఇనాం, విక్రయ
హక్కుండరాదు. మేల్వోటు వి. మిద్దెటిండ్ల వైకప్పన మట్టి
పోయటం.

మేలిగొను చూ. మేలము.

మేలమాట చూ. మేలము.

మేలమాడు చూ. మేలము.

మేలము వి. 1. పరిహాసం. భార. అది. 1.157; 2. పరిహా
సోక్తి. భార. ఉద్యో. 3.179; 3. జాగరూకత. కృ.శకు.
3.59.

నం. మేలా-. కలయిక, ఐకమత్యం. సభ.

<నం. మేలా-. (అర్థవివరి.).

మేలగొను అ.క్రి. పరాచికలాడు, మేలమాడు. దశా. 1.27. <మేలము + కొను. మేలమాట వి. పరిహాసం చేయటం. పల్నా. 6. <మేలము + ఆట. మేలమాడు అ.క్రి. 1. పరిహాసించు, గేలిచేయు. భార. భిష్మ. 1.217; 2. కోడిగ మాడు. <మేలము + ఆడు. మేలములాడు అ.క్రి. హాస్యా లాడు. పారి. 5.89. <మేలము + -లు + ఆడు.

మేలాటము చూ. మేలు.

మేలి చూ. మేలు.

మేలికట్టు చూ. మేలు.

మేలిగాడు చూ. మేలు.

మేలిచీర చూ. మేలు.

మేలిచ్చువులుగు చూ. మేలు.

మేలివడుగు చూ. మేలు.

మేలిపూస చూ. మేలు.

మేలిమి చూ. మేలు.

మేలిమిగట్టు చూ. మేలు.

మేలిమిగట్టు విల్పేటి చూ. మేలు.

మేలిమిబొజ్జదుముదారి చూ. మేలు.

మేలిమిమెట్ట చూ. మేలు.

మేలిమిమెట్టవిల్పేటి చూ. మేలు.

మేలిల్లు¹ చూ. మేలు.

మేలిల్లు² చూ. మేలు.

మేలు రూ. మేల్. వి. బాప. అనాప. 1. రెన్న, భాగు. భార. ఆది. 1.26; 2. శరణం. భార. ఆది. 1.50; 3. అందం, చక్కదనం. భార. విరా. 2.83; 4. ఉపకారం. భార. ఉద్యో. 2.48; 5. శ్రేయస్సు, క్షేమం. భార. ఉద్యో. 3.260; 6. హితవచనం, మంచిమాట. భార. ద్రోణ. 1.51; 7. సుఖం. భార. కాంభ. 4.53; 8. వరం, దేవతల వల్ల అయ్యే లాభం. ఉ.హరి. 2.200; 9. సుఖ్యం, పుణ్యం. భాగ. 9.647; 10. న్యాయం. పాడి. భాగ. 10 పూ. 1350; 11. సారం, నిగ్గు. విక్ర. 2.87; 12. లాభం. ఆము. 4.258; 13. శ్రేష్ఠత, గొప్పతనం, అధిక్యం. ఆము. 6.98; 14. వలస, మోహనం. వసు. 2.180; 15. భద్రం, చంద్రుడు. 3.148; 16. మదం, రాజవా. 2.45; 17. వైభాగం, ఉపరిదేశం; విజ. 1. శ్రేష్ఠమైన. భార. ఆది. 4.93; 2. అధికమైన, ఎక్కువ, అధికరాలు. హరి.పూ. 7.104, కా.వి.మం. 5.47ప.; 3. శుభప్రదమైనది, క్షేమంగల. భాగ. 1093, వరాహ. 11.39; 4. భాగు, రెన్నెంది. విక్ర. 1.20; 5. ఉచితమైన. పారి. 4.60; 6. విజ. సంహారంగా. భార. భిష్మ. 1.47; అన్య 1. ప్రశంసను తెల్పుతుంది. భార. ఆది. 6.32; 2. పరిహాసాన్ని తెల్పుతుంది. శృంగ.నై. 6.114.

క. మేలు, మే. వైది, మేగు, మేగ. వైభాగం, ఉపరితలం, మేమే. వై, మేణ్. వైది, మేల్ (ఉ), మేల, మేలె, వైది, మీదది వైభాగం, మేలుడు. వైశిష్ట్యం. కొడ, మే, మది. వై అంతస్తు, మేజ్ గయ్. చెయ్యి వెనక భాగం, మేజ్ గల్, పాదం వైభాగం; కు. మేలు. వై

భాగం, అధిక్యత, శ్రేష్ఠత, మేలార. వై; క. మే. శ్రేష్ఠత, ప్రాశస్త్యం, మేతకు. ఉన్నతమైందిగా ఉండు, మేక్కు. ఉన్నతస్థానం, మేతకై, మేతకవు. శ్రేష్ఠత, ప్రాశస్త్యం, గొప్పతనం, మేంతవై. శ్రేష్ఠత, ప్రాశస్త్యం, మేమ-పడు. ఉన్నతమైన, గొప్పవైన, మేల్. ఎత్తైన, ఉన్నతమైన, మీద, ఆకాశం, నాయకత్వం, గొప్పదయిన, మేలుక్కు. వైభాగం, అత్యధికమైన, అత్యున్నతమైన, మేలై. వై, పదమటి, మేలోర్, ఉన్నతస్థానాన్ని అధిష్టించిన, మేల్కు. పదమర, మేవినమై. గొప్పతనం, శ్రేష్ఠత, ప్రాశస్త్యం; మ. మే. అధికం, మేన్. శ్రేష్ఠత, అధిక్యం. మేనవన్. శ్రేష్ఠమైన, మేజాకై. అధికారం, మేన్య. శ్రేష్ఠత, గొప్పతనం, మేల్. వైది, శరీరం, మేలన్, మేలవన్. వై అధికారి, మేల్. వైడి, మేర్ కుక్కు. పదమటివైవ; కో. మేముల్. ఉన్నతస్థానం, మేచిమ్. నీలగిరి పదమటి ప్రాంతం, మేకయ్, మైకి. వైచేయి, మేంగణ్. కళుతేల వేయు; టా. మే-ల్. వైస్థాయి (సంగీతం), మే-తల్. (నడుంకి చుట్టకొనే) గుడ్డవై అంచు, మే-తిన్. పడుకునే అడుగు, మేల్ పల్. వైహోయే అవిరి.

మేలాటము వి. కోలాటం, ఎక్కువ వాలుగాఉన్న అకుళప్య. <మేలు + -అటము. మేలి విజ. మేలయిన; వి. 1. మేలిమి; 2. మెరకడి. <మేలు + -ఇ¹. మేలికట్టు రూ.చూ. మేలుకట్టు. వి. వితానం, చాందినీ. <మేలు + -ఇ² + కట్టు. మేలిగాడు వి. శ్రేష్ఠుడు. అచ్చ.రా.య. 267. <మేలు + -ఇ³ + కాడు. మేలిచీర వి. ఎనిమిదిగజాల పొడుగు పెట్టి నేసిన పెద్దచీర. మేలిచ్చువులుగు వి. గరుడుడు <మేలు + ఇచ్చు + వులుగు. మేలివడుగు వి. కళ్యంబో గింజలు రాలిన గడ్డితీసి గింజలున్న గడ్డితో వేసిన పడుగు. <మేలు + -ఇ⁴ + పడుగు. మేలిపూస వి. ప్రధానమైన పూస. <మేలు + -ఇ⁵ + పూస. మేలిమి రూ. మేర్మి. వి. 1. శ్రేష్ఠత, అధిక్యం. భార. ఉద్యో. 3.21; 2. వలస, ప్రేమ. హంస. 3.228; 3. అపరంజి, ప్రశస్తమైన బంగారం. ఆం.రా. 2.279; విజ. 1. శ్రేష్ఠం, ఉత్కృష్టం. భార. ద్రోణ. 4.285; 2. శుభప్రదమైంది. మేలు కలిగించేది; 3. అధిక్యం; 4. గౌరవం. మేలిమిగట్టు వి. మేరు పర్వతం. అచ్చ.రా.య. 204. మేలిమిగట్టువిల్పేటి వి. శివుడు, మేరుదన్యుడు. మేలిమిబొజ్జదుముదారి వి. బ్రహ్మ. మేలిమిమెట్ట వి. మేరుపర్వతం. మేలిమిమెట్టవిల్పేటి వి. శివుడు. మేలిల్లు¹ అ.క్రి. శ్రేష్ఠమగు, అప్పు. కు.నం. 10.26; వి. అప్పు, సొగసు. మేలిల్లు² వి. చంద్రుల, వైమేద. ఆం.రా. 3.48. <మేలు + ఇల్లు. మేలుకట్టు రూ. మేలికట్టు. మేల్కట్టు. వి. 1. ఉల్లేడ, వితానం, చాందినీ. కు.నం. 3.12. ద.హిం.రా. సంపు. 4. కా.నం. 1019; 2. మెట్టు. ద్వి.నల. 3.864 పం.; న.క్రి. చాందినీ ఏర్పరచు. భార. భిష్మ. 1.242. మేలుకట్టెత్తు న.క్రి. చాందినీలుకట్టు. రం.రా. చాల. 39పు. 21పం. <మేలు + కట్టు + -లు + ఎత్తు¹. మేలుకత్తి రూ.చూ. మేల్కత్తి. వి. బద్ధం, అడిదం. మేలుకను రూ.చూ. మేల్కను. అ.క్రి. నిద్రనుంచి లేచు. భార.అరణ్య. 2.81. మేలుకనుపు రూ.చూ. మేల్కనుపు

స.క్రి. మేలుకనచేయు, మేలుకొలుపు. తాన్క.రా.బాల. 338 ; 2. వికసింపచేయు. కాశీ. 1.130. మేలుకమ్మిచీర వి. 1. ర మూదంగుళాలవెడల్పు చాయ నూలుతో నేసిన అంచున్న చీర. మేలుకొంచు రూ.చూ. మేల్కొంచు. అ.క్రి. నిద్రనుంచి లేచు. తార.విరా. 1.24. మేలుకొడు వి. 1. మేలుకోరేవాడు ; 2. ఉపకారి. మేలుకున్న వి. శ్రేయస్స మూహం. తాగ. 10 పూ. 127. మేలుకొనియుండువాడు విణ. జాగరూకుడు, మెలకువగా ఉండేవాడు. మేలుకొను రూ. మేల్కొను. అ.క్రి. 1. నిద్రనుంచి తెలివినొందు, జాగ్రదవస్థనొందు. తార.ఆరణ్య. 2.78 ; 2. రాబోయే కష్టాన్ని తప్పించుకొను, జాగ్రత్తపడు. విష్ణువు. 5.102 ; స.క్రి. మోహించు. మేలుకొయ్య వి. 1. తలపీటకు ఉండే కొయ్య ; 2. అనుకూలత కొయ్యలో మొదటిది. మేలుకొలుపు రూ. మేలుకొల్పు, మేల్కొలుపు, మేల్కొల్పు. స.క్రి. 1. వ్యక్తీకరించు, స్పష్టపర్చు. శృం.నై 5.6 ; 2. మేలుకొనచేయు. ఉ.రా. 4.248 ; వి. మేలుకొలుపు గీతం. మేలుకొలుపులు వి.బ.వ. సుప్రభాతాలు. మేలుకొలుపువాడు విణ. మేలుకొల్పేవాడు, మేలుకొల్పు రూ.చూ. మేలు కొలుపు. స.క్రి. 1. మేలుకొనచేయు. తార.సౌప్తి. 1.26 ; 2. వ్యక్తీకరించు, స్పష్టపర్చు. మేలుకోలు వి. 1. మేలు కోవటం. ప్రబంధ. 224 ; 2. మేలుకొనటం, అవదోదం. మేలుగడ్డి వి. కళంలో ఇంకా తొక్కించనిగడ్డి. మేలుగల వాడు(-కలవాడు) విణ. ప్రేమికుడు. కళ. 1.446. మేలుగాయ(-కాయ) వి. మంచికాయ. మేలుగాల్పు(-కొల్పు) వి. 1. ఎర్రగాల్పు. ఇతిక మొ. నవి సరిగా కాలటం ; 2. నల్లగాల్పులో పాత్రలు తెల్లగా కాలిన కాల్య. మేలుగీర్లు వి.బ.వ. మంచిచెడ్డలు. <మేలు+గీడు+-లు. మేలుగుజ్జ రూ. మేలుజ్జ. వి. కొమరగుజ్జ, వెనుగాడిని మోసే పెద్ద గుజ్జ. మేలుచెయ్యి రూ.చూ. మేలుచేయి. వి. 1. హెచ్చు. ఆధిక్యం ; 2. గెల్పుకలవ్యక్తి. మేలుచే రూ. మేలుచేయి. వి. 1. హెచ్చు. ఆధిక్యం ; 2. గెల్పుకలవ్యక్తి. మేలుచేయి రూ. మేలుచెయ్యి, మేలుచే. విణ. 1. హెచ్చైనవాడు. హరి.ఉ. 10.191 ; 2. గెలుపుకలవాడు ; వి. 1. హెచ్చు. ఆధిక్యం. తార.భీష్మ. 2.258 ; 2. గెల్పుకలవ్యక్తి. మేలుచేయువాడు విణ. మంచిని చేసేవాడు. మేలుతరము రూ.చూ. మేల్తరము. విణ. శ్రేష్ఠమైనది. మేలుత్తరాసి (-ఉత్తరాసి) వి. వైపుత్తరాసి, ఉత్తరాసి కమ్మిమీద వేసే మరోకమ్మి. మేలుదూలము రూ. మేల్దూలం. వి. దూలం మీదిగుజ్జలపై అమర్చబడే చిన్న అద్దదూలం. మేలువట్టి రూ.చూ. మేలువట్టె. వి. అనుపీటలో మొదటివట్టె. మేలువట్టె రూ. మేలుపట్టి. వి. 1. గబలపట్టె, కిడికిమీద చూరుగా దించిన చెక్కరపు పనిగల కొయ్యపలక ; 2. అనుపీటలో మొదటి పట్టె. మేలువడు రూ. మేలువడు, మేల్పుడు. అ.క్రి. వలపుగొను, మోహమందు. విజయ. 3.31. మేలుబంతి రూ. మేల్పుంతి. వి. 1. ఒరవడిలాంటిది. ఒకపని. ఇతరులు నేర్చుకోవటానికి మొదట చూపే మాదిరి. ఏక. 3.135 ; 2. జాణ. తాళ్ల.నం. 13.191 ; 3. విద్యార్థులు ఒరవడి రాసే మాదిరికి మీద మొదట రాసిన అక్షరాల పంక్తి.

ఒరవడి, ఒజ్జబంతి. విజయ. 2.104 ; 4. కుప్పనూర్చిళ్ళకు కట్టిన మొదటి బంతి ; విణ. 1. శ్రేష్ఠమైన. ఏక. 3.135 ; 2. శ్రేష్ఠురాలు. విజయ. 2.107 ; 3. శ్రేష్ఠుడు. మేలుమచ్చు రూ. మేల్మచ్చు. వి. 1. ఉప్పరిగ, సాధం. ముటికా. 1.140 ; 2. బాలక్రిడా విశేషం. మేలుమచ్చులు వి.బ.వ. 1. బాలురాడుకునే ఒకరకం ఆట ; 2. మేడలు. మేలుమడవ వి. పెద్దకాలువనుండి పిల్లకాలువ చీలేచోట వేసిన పెద్దగట్టు. మేలుమాలె వి. మిద్దెలో మొదటి అంతస్తు. మేలుముద్ద వి. మూలవంతం, మిద్దెలకు వేయటానికి కలిపి తొక్కిన మట్టిముద్ద. మేలుముసుగు రూ. మేల్ముసుగు. వి. సువాసనులు వేసుకునే ముసుగు, అవకుంఠనం. పె.శకు. 2.234, కళ. 3.320. మేలుమేలు అవ్య. సెబాను.కళా. 2.35. మేలురా అవ్య. ఆశ్చర్యార్థకం. ఇందు. 5.114. మేలురాక వి. స్వాగతం. తాగ. 10పూ. 963. మేలురాసి వి. తూర్పెత్తిన రాన్యం పోగు, గట్టిగింజల పోగు. మేలురోషం వి. మంచిరకం పురుగుల నుంచి వచ్చే పట్టు. హిం.శ. రేషమ్. పట్టు. <మేలు+ఉ. రేషమ్. మేలువడి వి. రుజువు. హర. 4.17. మేలువడు(-వడు) రూ.చూ. మేలుపడు. అ.క్రి. వలపుగొను. కువ.చ. 4.176. మేలువాటు వి. 1. దోలుముద్ద, మిద్దెలకు వేయటానికి నీరుకలిపి తొక్కిన మట్టిముద్ద ; 2. కోరాటం ఎక్కువ వాలుగా ఉన్న ఆకుకప్ప. మేలువాడు అ.క్రి. విజృంభించు. కు.నం. 12.64. మేలువాడు విణ. 1. నల్లదుడు. వలపువాడు. ముటికా. 2.195 ; 2. శ్రేష్ఠుడు. సారంగ. 3.125 ; 3. జారుడు. కళ. 3.52 ; 4. శుభకరుడు. ఆం.రా. 3.3. మేలెంచు స.క్రి. శుభం కోరు. హేమా. పు.54. <మేలు+ఎంచు. మేలేర్చు స.క్రి. మంచిని ఎన్నుకొను, ఉత్తమమైన వానిని ఎరు. ప్రభా. 1.120. <మేలు+ఎర్చు. మేలైవచ్చు అ.క్రి. అచ్చివచ్చు, కలిసి వచ్చు. ఆం.రా. 3.94. <మేలు+అగు+-ఇ³+ వచ్చు. మేవీది వి. రాజమార్గం. ద్వి.పరమ. వి. 7.516 పం. <మేలు+వీది.

మేలునాయకుడు చూ. మేళ. వి. మేళనాయకుడు. ద.హిం.గా. సంపు. 4. గా.నం. 663.

మేలెంచు చూ. మేలు.

మేలేర్చు చూ. మేలు.

మేలైవచ్చు చూ. మేలు.

మేళ రూ.చూ. మేళము. వి. వేళాది నాట్యబృందం. ద.హిం.గా. సంపు. 4. గా.నం. 702.

మేళగాడు విణ. 1. వర్తక సంఘంలో ఉండేవాడు. ప్రభా. 1.107 ; 2. మేళంవాయించేవాడు.

మేళగించు చూ. మేళము.

మేళము రూ. మేళ. వి. 1. స్వరాద్యనుకూలంగా అమర్చబడింది. మను. 3.57 ; 2. రాగానుగుణంగా స్వరస్థానాల్లో మెట్లు కుదర్చటం. హ.న. 2.68 ; 3. కూడిక ; 4. వేషగాళ్ళ. నటులగుంపు ; 5. వాద్యాలజత ; 6. పాటగాళ్ళ గుంపు. నం. మేల-. కలయిక, మేలనం.

<నం. మేల-+-ము.

మేములు. వి. కవచం, వ్య. శరీరదాగాన్ని మరుగుపరిచేది.
 చార. విరా. 3.34. మైమెయి రూ.చూ. మెయిమెయి. వి.
 అనాయానం, అనలీల. కు. నం. 12.57. మైమేయి రూ.
 చూ. మెయిమెయి. వి. అనాయానం. మైమేయి న.క్రి. సరి
 చేసేటప్పుడు పడుగు తిరగవేసి కుంచెతో దువ్వ.
 <మై + వేయ. మైమై రూ.చూ. మెయిమెయి. వి. అను
 పద్రవం. చార. ఉర్దూ. 1.25. మైమోజు వి. గగుర్పాటు,
 రోమాంచం. మైవడి రూ. మయివడి, మెయివడి. వి. 1.
 అనుకూల్యం. కు. నం. 4.30; 2. నమ్మతి. కు. నం.
 5.102; 3. నేర్పు. దశకు. 7.52; 4. విదం, రీతి. శృం.
 నై. 3.67. విణ. అనుకూలం. నృసింహ. 3.14. మైపెరి
 వి. ఇంటిచుట్టూ కట్టెదడి.

-మై¹ రూ. మయి² (న్). మెయి³ (న్). ప్రత్య. 1. తృతీయా
 విధక్తిలో వచ్చే ప్రత్యయం. చార. అది. 4.36; 2.
 సప్తమీవిధక్తి ప్రత్యయం. చార. విరా. 5.98; 3.
 చతుర్థీవిధక్తి ప్రత్యయం. ద్వి. పరమ. వి. 3.165వ.

మైకము రూ. మయికము. వి. మత్తు. రం. రా. యు. 290వ.
 22వం.

క. మయము. కలవరం, నంశయం; కు. మైకుని,
 కంగారు, కలవరం; క. మయల్. కోరిక, వాంచ, పిచ్చి.
 మదం, మయంకు. మత్తిలు, కంగారుపడు, మైంతు.
 ప్రేమమైకం, పిచ్చి, తెలివితక్కువతనం; మాల్తా. మెచ.
 కొన్నలతో తయారు చేసిన మత్తుపదార్థం.

మైకా వి. అద్రకం.

ఇం. Mica. అద్రకం.

<ఇం. Mica + రాయి.

మైకారాయి వి. అద్రకంరాయి, కొన్నిసమయాల్లో పార
 దర్శకంగాను కొన్ని తత్తుల్యంగాను ఉండి తెలుపు నలుపు
 పసుపుచ్చ, ఆకుపచ్చ, గోధుమ రంగుల్లో దొరికేరాయి.

మైకు¹ వి. చిన్నద్యనిని పెద్దదిగా వినబడేటట్లు చేసేసాధనం.

ఇం. Microphone. మెల్లగా వినిపించే ద్యనిని పెద్దగా
 వినబడేటట్లు చేసే సాధనవిశేషం.

<ఇం. Microphone.

మైకు² న.క్రి గోకు, గేరు, గీకు.

మైజార్ రూ.చూ. మైజాటు. వి. చీర కట్టుకొన్నప్పుడు భుజం
 మీద వేలాడేట్లు వేసుకొనే చెరగు.

మైజారిచీర రూ.చూ. మైజాటుచీర. వి. వైటకొంగులో డిజైను
 నేసిన చీర.

మైజారు రూ.చూ. మైజాటు. వి. 1. అడుదాని కట్టుకొంగు,
 చీర మొదటి కొంగు; 2. బద్దె.

మైజారుకమ్మిచీర వి. చెరగులో డిజైను కమ్మి నేసిన
 చీర. మైజారుచీర రూ.చూ. మైజాటుచీర. వి. వైట
 కొంగులో డిజైను నేసిన చీర.

మైజాటు రూ. మయిజాటు, మైజార్, మైజారు, మొజేరు. వి.
 ఒకరకం వైట కొంగు, కొంత ఎడం ఎడంగా ఆడకమ్ములు
 నేసిన చీర కొంగు, ఈ పదంలోని శకటరేప కవులచే
 కృత్రిమంగా కల్పించబడింది. శ్రీ.శృం. 43.

ఉ. మిజార్. మొలగుడ్డ; పార. మిజార్. ముఖం

కప్పుకొనే గుడ్డ, నడుముకు కట్టుకొనే గుడ్డ.

<ఉ. మిజార్.

మైజాటుచీర రూ. మయిజాటుచీర, మైజారిచీర, మైజారు
 చీర. వి. ఒకరకం వైట కొంగున్న చీర. కుక 2.32.

మైద¹ రూ. మయిద¹. వి. మత్తు, మైకం. హరి.పూ. 8.40.

నం. మద-. మత్తుగల, మోద-. మత్తెక్కటం, మాదత,
 సంకోషం, గర్వం; పో.చూ. నం. మోద్య-. మెల్లన,
 సోమరితనం, ఉదాసీనం.

<నం. మోద-.

మైద² రూ. మయిద². వి. కురంటకం, గోరింట. అం.రా.
 2.53.

మైదగోరింట వి. కురంటకం.

మైద³ రూ.చూ. మైదా. వి. పిండివంటలు మొ. వాటికి
 ఉపయోగించే ఒకరకం మెత్తటి పిండి.

మైదగంజి రూ.చూ. మైదాగంజి. వి. మైదాపిండి ఉదక
 దెట్టి చేసిన పలచని జావ.

మైదా రూ. మైద³. వి. పిండివంటలు మొ. వాటి కుపయోగించే
 ఒకరకం పిండి.

హిం.ఉ.పార. మైదా. ఒకరకం మెత్తటి పిండి.

<ఉ. మైదా.

మైదాగంజి రూ. మైదగంజి. వి. మైదాపిండి ఉదకదెట్టి
 చేసిన పలచని జావ. మైదాపిండి వి. పిండివంటలు మొ.
 వాటికి ఉపయోగించే ఒకరకం పిండి.

మైదానము రూ.చూ. మయిదాను. వి. 1. బయలుభూమి;
 2. పశ్యం. దావికి చుట్టూ కట్టిన అరుగు; 3. బట్టిల దగ్గర
 చదును చేసిన నేల; 4. చీర నేతలో రెండు చెంగులకూ
 మధ్య భాగం; 5. నమకలం, అంచు తప్ప మిగిలిన
 భాగం.

మైదాను రూ.చూ. మయిదాను. వి. 1. బయలుభూమి; 2.
 నూతిపశ్యం.

మైదు రూ.చూ. మయిదు. వి. 1. మాయ; 2. చొక్కుపోడి;
 3. వలపుమందు, మోహదన్యం; 4. మైకం.

మైదువల్లు అ.క్రి. మంత్రం పొడి చల్లి మైమరపించు.
 మైదువడు రూ.చూ. మయిదుపడు. అ.క్రి. ద్రమపడు.

మైన రూ.చూ. మైనా. వి. ఒకరకం పక్షి.

మైనగోర వి. ఒకరకం పక్షి. మైనగోరవంక రూ.చూ.
 మైనగోరువంక. వి. కారిక, ప్రియవాదిని. మైనగోరువంక
 రూ. మయినగోరవంక, మైనగోరవంక. వి. కారిక,
 ప్రియవాదిని.

మైనపుకలం చూ. మైనము.

మైనపుగుడ్డ చూ. మైనము.

మైనపుజిగటార్ చూ. మైనము.

మైనపుజిడ్డు చూ. మైనము.

మైనపుకాదు చూ. మైనము.

మైనపుముక్కు చూ. మైనము.

మైనపునడి చూ. మైనము.

మైనపువత్తి చూ. మైనము.

మైనము రూ. మయినము. మయినము. వి. 1. నిక్కం,

మహాచ్ఛిష్టం. శృం.నై. 6.141; 2. తేనెపట్టులో తేనె తీసుకోగా మిగిలిన పదార్థం.

నం. మదన-. మయినం; ప్రా. మయణ-, మయణా; అ.మా మయణ-. మతనం; మరా. మెన్;

క. మయణ, మేణ. మైనం; ట. మయణ. కొవ్వ. మైనం; మ. మెలు; కువి. మేన; కొలా. మేనమ్. మైనం; నా. మేనమ్. మైనం; ఒరయాన్. మెన్. మైన్; బ్రా. మోమ్.

<ప్రా. మయణ-.

మైనపుకలం వి. కలంకారీ అద్దకంకోసం కరగబెట్టిన వేడి మైనంలో ముంచే కుంచె. మైనపుగుడ్డ వి. మైనంగుడ్డ. మైనపుజిగటాల్ వి. ఒకతెగ అగ్నికోకిలి. మైనపుజిడ్డు వి. మైనంగుడ్డ. మైనపుకాదు వి. మైనం పూసిన వడి. మైనపుముక్కు వి. సమయానుకూలంగా పక్షాలు మార్చే వ్యక్తి. మైనపువడి వి. మైనం పూసిన వడి. మైనపువత్తి రూ.చూ. మయినపువత్తి. వి. దీపం వెలిగించటానికి మైనంతో చేసిన వత్తి. మైవంమెరుగు వి. మైనంతో చెట్టే మెరుగు.

మైవంమెరుగు చూ. మైనము.

మైనరు వి. స్వాతంత్ర్యానికి లేదా బాధ్యత వహించటానికి తగిన ఈడురాని వ్యక్తి, యుక్తవయస్సుకురాని వ్యక్తి.

ఇం. Minor. బాధ్యత వహించే వయస్సురాని వ్యక్తి.

<ఇం. Minor.

మైనస్సు వి. వ్యవకలన సంకేతం, తీసివేతకు గుర్తు.

ఇం. Minus. తీసివేత గుర్తు.

<ఇం. Minus.

మైవా రూ. మైన. వి. ఒకరకం పిట్ట.

హిం.ఉ. మైనా. ఒకరకం పక్షి.

<ఉ. మైనా.

మైల రూ. మయిల. వి. 1. మలినపత్రం, మురికిగుడ్డ. బార.

ఆది. 3.135; 2. చీకటి, అందకారం. బార.ద్రోణ.

5.278; 3. మాలిన్యం, మురికి. బార.అశ్వ. 1.38;

4. మడ్డి. ఆము. 6.80; 5. ఎరువు, తెలుపు, పసుపు,

నలుపు కలిసిన రంగు; 6. ప్రసవించిన వెనక వచ్చే మైల

నీరు; 7. ముట్టు, అంటు, నూతకం; 8. వయసు కోడెకు

గంగిడోలు మీద ఏర్పడే నల్లదనం.

నం. మలిన-. మురికిగల, అన్యచ్ఛం, మలినం, మురికి;

ప్రా. మజల-, మలిణ-; అ.మా. మజల-; ఆప.

మజల-; హిం. మైల్;

క. మల్లు, మల్లు, మల్లు. మైలి; ట. మైలె; త.

మైలె; మ. మయిలె; బ్రా. మల్.

<ప్రా. మజల-.

మైలకోక వి. మైలపత్రం. శ్రీ.శృం. 76. మైలకోక వి.

మిరపపంట మొదటికోక. మైలక్రొల రూ.చూ. మయిల

క్రొల. వి. మురళి. మైలక్రొవి వి. మురళి, పిల్లనగ్రావి.

మైలచాయ్కోండ వి. ఒకరకం కొండ. మైలకేరు వి.

బ్రహ్మోత్సవంలో కాస్తోక్తంగా మూడు మతాలవారు

లాగిన తర్వాత ఇతరులు లాగే రథం. మైలదీయ(-తీయ)

అ.క్రి. అమ్మవారి గుడిముందు ఈడ్చి శుభ్రం చేయు.

మైలవడు రూ. మయిలవడు, మైలబడు, మైలవడు.

అ.క్రి. 1. కాంతిహీనమగు. బార.అశ్వ. 1.38; 2.

మాలిన్యం పొందు. జైమినిబా. 6.28. మైలబట్ట వి. నల్ల

మచ్చలు కల పత్రం. మైలబడు (-వడు) రూ.చూ. మైల

పడు. అ.క్రి. మడి విడుచు. మైలరోగం వి. పెనర. కంది

మొ. వాటికి పేను పట్టి పూత రాలిపోయే తెగులు. మైలలు

వి.బ.వ. చంటిపిల్లలకు తగితే ముట్టు మైల. మైలబుదీయ

(-తీయ) అ.క్రి. అమ్మవారి గుడిముందు ఈడ్చి శుభ్రం

చేయు. మైలవడు (-వడు) రూ.చూ. మైలపడు. అ.క్రి.

1. మాలిన్యం పొందు. కళంకమగు. జైమిని బా.

6.28; 2. కాంతిహీన మగు. మైలవన్నె వి. తెలుపు

నలుపు మిళితమైన వర్ణం. మైలవాడు విణ. అముడు,

పాపి. మైలవాయు (-పాయు) అ.క్రి. దిగులు తీరు,

మచ్చ తొలగిపోవు. పర.రా. ఆరణ్య.పు. 129. పం. 10.

మైలవిరుపు వి. పత్తి మొదటి విడుపు. మైలసంత వి. చేపలు,

మాంసం అమ్మే సంత. క్రి.దా.పు. 24, ద.హిం.గా. సంపు.

4. గా.సం. 248. క్రి.శ. 1545. మైలసంతలో గంతులు

వి.బ.వ. స్వేచ్ఛా ప్రవర్తనలు. మైలసన్నం వి. ఒకరకం

వడ్లు. మైలసోకు అ.క్రి. ఆకుతోటకు పసుపుకోటకు బహిష్ట

అయినవారి మైలతగులు. మైలారి రూ.చూ. మైలారు. వి. 1.

ఒకానొక ఖుద్రదేవతను పూజించేవాడు. చా.మం. 1.138,

హంస. 3.29; 2. కోమల్ల నడుక్కొని జీవించేవాడు.

మైలారు రూ. మయిలారి, మయిలారు, మైలారి. వి. ఒకా

నొక ఖుద్రదేవత. కాశీ. 7.230. <మైల + ఆరు¹. మైలారు

వాడు విణ. కోమల్ల నడుక్కొని జీవించేవాడు. మైలాపు వి.

ఎరుపు పసుపు తెలుపు నలుపు కలిసిన రంగుగల ఆవు.

బార. ఆను. 1.203. <మైల + ఆవు.

మైలకుత్తము రూ. మయిలకుత్తము, మయలుకుత్తము, మైలు

కుత్తము, మైలుకుత్తుము. వి. కుత్తం.

నం. మయూరకుత్త-. మైలకుత్తం.

<నం. మయూరకుత్త-.

మైలారి చూ. మైల.

మైలారు చూ. మైల.

మైలారువాడు చూ. మైల.

మైలాపు చూ. మైల.

మైలి రూ. మాలి, మాలి. వి. తోటమాలి. ద.హిం.గా. సంపు. 5.

గా.సం. 155. క్రి.శ. 1385.

హిం.ఉ. మాలి. తోటపనివాడు.

<ఉ. మాలి.

మైలీస్వరిక వి. కుదం కొట్టిన తర్వాత పల్కుగ నున్నగ నర్ప

టానికి వాడే చదరమైన నలప.

హిం.ఉ. మాలిష్. మర్దనా; నం. ఫలక-. శిలాది

పట్టకం, పలకలాగా నున్ననైన వైభాగం.

<ఉ. మాలిష్ + నం. ఫలక-.

మైలు రూ. మయిలు¹. వి. అరక్రోనుదూరం. 1760 గజాల

దూరం.

ఇం. Mile. 1760 గజాల దూరం.

<ఇం. Mile.

మైలుకుత్తము రూ.చూ. మైలుకుత్తము. వి. ఒకానొక మందు దినుసు.

మైలుకుత్తము రూ.చూ. మైలుకుత్తము. వి. ఒకానొక మందు వస్తువు.

మైవాట(-అట) వి. ఆకపిల్లలు గోళ్ళకు రంగురావటానికి వేసు కొనే ఆట.

మైనమ్మబద్ధులు వి.బ.వ. మైనమ్మ గ్రామదేవతలకు ఇచ్చే పొదు గాటి మట్టిపాత్రలు.

మైనరి రూ.మయినరి. వి. చక్కిటి అనే నాట్యంలోని అంగ విశేషం. ఉ.రా. 6.139.

మైపాక్షి వి. పొగవేయటాని కువయోగించే ఒక మందుచెట్టు. పల్నా. పు. 7.

నం. మేషాక్షి. వృక్షవిశేషం.

<నం. మేషాక్షి.

మైసూరంచు వి. 1. పదికొలుకుల దారం చిగురు పదిరి ఒక కొరికి రంగు, ఒకకొరికి తెలుపు, నాలుగు కొలుకులు రంగు, ఒకకొరికి తెలుపు వరనగా వచ్చేట్టు నేసిన అంచు; 2. రెండు లాహరీల మధ్య ఆట, తీగ, మొగ్గ, దిక్షైసులో పడేట్టు నేసిన అంచు.

ఇం. Mysore. కర్ణాటకలోని ఒకనగరం.

<ఇం. Mysore + అంచు.

మైసూరు వంకెలు రూ. మైసూరొంకెలు. వి.బ.వ. ఒకరకంవడ్లు.

ఇం. Mysore. కర్ణాటకలోని ఒకనగరం.

<ఇం. Mysore + వంకె + అంచు.

మైసూరొంకెలు రూ.చూ. మైసూరు వంకెలు. వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్లు.

మొకంరాయి చూ. మొకము.

మొకంకొట్టు చూ. మొకము.

మొకంగాడి చూ. మొకము.

మొకంచేయు చూ. మొకము.

మొకటు వి. లేతఆకుపచ్చ పూలుపూసేచెట్టు, దూదివృచెట్టు (Hymenodictyon excelsum).

మొకద్దమా రూ.చూ. మొకద్దమా. వి. 1. వ్యవహారం; 2. పని. వ్యాపారం.

మొకద్దమా రూ.చూ. మొకద్దమా. వి. వ్యవహారం; విజ. ప్రత్యేకమైన.

మొకబంగము చూ. మొకము.

మొకమజ్జనము చూ. మొకము.

మొకమలు రూ.చూ. మొకమలు. వి. ఒకరకం మేలుజాతిపట్టు.

మొకమాట చూ. మొకము.

మొకమాయకాడు చూ. మొకము.

మొకమాయిచేయు చూ. మొకము.

మొకమార్ రూ.చూ. మొకమలు. వి. ఒకరకం మేలుజాతిపట్టు.

మొకమాలు రూ.చూ. మొకమలు. వి. ఒకరకం మేలుజాతిపట్టు.

రసిక. 3.141, హంస. 1.69.

మొకమిచ్చలు చూ. మొకము.

మొకమింతచేసికొను చూ. మొకము.

మొకము రూ.చూ. మొకము. వి. ముఖం, పదనం. రం.రా. చాల. 60 పు. 15 పం, హర. 4.27.

మొకంరాయి రూ. మొకరాయి. వి. ఒంటిముఖం రాయి, ఒకవైపు చదునుగా నున్నగా చెక్కబడినరాయి. <మొకము + రాయి. మొకంకొట్టు న.క్రి. మొకమాయిచేయు, రాతిని అన్నివైపులా నమంగా చెక్కి నున్నబరుచు. <మొకము + కొట్టు. మొకంగాడి రూ.చూ. మొకంగాడి. వి. రాత్నం 'బొమ్మ'లో వడిదారం తిరగటానికి చెక్కినగాడి. <మొకము + గాడి. మొకంచేయు అ.క్రి. రాతిని నున్నగాచేయు. <మొకము + చేయు. మొకబంగము వి. మొకం విరుపు, కోవం. ద్వి. పరమ. వి. 4.313, నం. భంగ-. విరగటం, విరుపు. <మొకము + నం. భంగ- + -ము. మొకమజ్జనము వి. మొకం కడుక్కోవటం. సారంగ. 3.156. నం. మజ్జన-. స్నానం. <మొకము + నం. మజ్జన- + -ము. మొకమాట రూ.చూ. మొకమాట. వి. 1. నంకోచం. హరి. 2.158; 2. దాక్షిణ్యం. బోజ. 4.46; 3. పరచిత్తానుకూల వర్తనం. బోజ. 6.55; 4. ఒకఆట. మొకమాయకాడు రూ.చూ. మొకమాయకాడు. వి. ప్రత్యక్షంగా మోసం చేసేవాడు. తాళ్ల. నం. 17.18. మొకమాయిచేయు అ.క్రి. మొకంకొట్టు. రాతిని అన్నివైపులా నమంగా చెక్కి నున్నబరుచు. మొకమిచ్చలు వి.బ.వ. ఎదురుగా చేసే పొగడ్తలు, ముఖ స్తుతలు. తాళ్ల.నం. 17.5. నం. ఇచ్చా. కోరిక. <మొకము + నం. ఇచ్చా + -లు. మొకమింతచేసికొను రూ.చూ. మొకమింత చేసికొను. అ.క్రి. చిన్నబుచ్చుకొను. సారంగ. 2.171. <మొకము + ఇంత + చేయు + -ఇ¹ + కొను మొకముకొట్టు అ.క్రి. తీసి పదార్థాలు అతిగా తిన్నం దున వెగటుపుట్టు. మొకమువ్రేలు అ.క్రి. 1. ముఖంపై వేలాడు; 2. తలపునకువచ్చు. ఉ.హరి. 2.6. మొకము రొత్తు రూ.చూ. మొకంరొత్తు. వి. ఒంటిమొఖం రాయి, ఒక వైపు చదునుగా నున్నగా చెక్కబడిన రాయి. మొకమొటుక వి. ముఖపరిశయం, కొంచెం స్నేహం. విజయ. 2.199. <మొకము + ఎటుక. మొకమొకములుచూచుకొను న.క్రి. ఒకరిముఖం ఒకరు చూచుకొను. <మొకము + మొకము + -లు + చూచు + కొను. మొకమోట రూ.చూ. మొకమోట. వి. 1. దాక్షిణ్యం; 2. నంకోచం; 3. సిగ్గు. మొకమోటము రూ.చూ. మొకమోట. వి. 1. దాక్షిణ్యం, పరచిత్తానుకూల వర్తనం; 2. నంకోచం; 3. సిగ్గు. మొకమోడించు న.క్రి. మొకమాటపెట్టు. తాళ్ల. నం. 17.338. <మొకము + ఓడించు. మొకమోడు అ.క్రి. దాక్షిణ్యపడు. నంకోచించు. విజ్ఞా. 2.101. <మొకము + ఓడు. మొకంపట్టు వి. పాత్రకు అంచు కట్టటానికి ముందు వేళ్ళతోను బద్దతోను కుత్తిక ఏర్పడేట్టు పట్టటం. <మొకము + పట్టు. మొకంబల్ల రూ.చూ. మొగ్గంబల్ల. వి. రాత్నం పీటకు ఎడమవైపున కదురుదిగించే నిలువుకొయ్య. <మొకము + బల్ల. మొకరాయి రూ.చూ. మొకంరాయి. వి. ఒంటిముఖంరాయి, ఒకవైపు చదునుగా నున్నగా చెక్కబడినరాయి. మొకవర్సేయు అ.క్రి. కొన్ని పాత్రలకు

మూడువచ్చేటట్లు నర్పు. మొక్కవాలు వి. పాత్రలకు గీట్లుండే
రాగం. < మొక్కము + వాలు. మొక్కట్టు వి. ముఖవైఖరి.

< మొక్కము + కట్టు.

మొక్కములు రూ.చూ. ముఖములు. వి. 1. దళనరిగా ఉండే
ఒకవిధమైన పట్టు ; 2. వెల్వెట్టు.

మొక్కమెరుక చూ. మొక్కము.

మొక్కమొక్కములుచూచుకొను చూ. మొక్కము.

మొక్కమోట చూ. మొక్కము.

మొక్కమోటము చూ. మొక్కము.

మొక్కమోడించు చూ. మొక్కము.

మొక్కమోడు చూ. మొక్కము.

మొక్కంపట్టు చూ. మొక్కము.

మొక్కంబల్ల చూ. మొక్కము.

మొక్కర రూ.చూ. మొక్కరము. వి. మట్టికొడి తయారీలో
దిమ్మెమీద వైరాగం.

మొక్కరం రూ. మొక్కరం, మొక్కరం. వి. గెనుసుగెడ్డ, నాలుగైదు
నెలల్లో ఒడుపుకు వచ్చే తీగవైరు, ఏడాదిపొడుగునా బహిరి
అకులు దుంపలు కూరడినునుగా ఉపయోగపడే తీగ
(Ipomaea batataslam).

మొక్కరంరాయి చూ. మొక్కరము.

మొక్కరము రూ.చూ. మొక్కరము. వి. 1. స్తంభం. వసు.
6.26 ; 2. గుమ్మరాయి, గ్రామాలకు చివర పొలాల
స్థలాలకు వీధులకు మధ్య నరిపాద్దుల్ని నూచిస్తూ పాతి
పెట్టిన రాయి ; 3. కొట్టం కట్టుబడిలో మధ్యవేసే నిలువు
గుంజ.

మొక్కరంరాయి వి. కుర్రీరాయి, రాతికూడాలకు స్తంభాలకు
అడుగురాగంలో మోపుకింద ఉండబడిన గుంటగల
బండరాయి.

మొక్కరరు రూ.చూ. మొక్కరరు. వి. 1. ఎదురు ; 2.
నిర్ణయింపబడింది ; 3. రుజువు ; వి. నియామకం.

మొక్కరాయి చూ. మొక్కము.

మొక్కరారు రూ.చూ. మొక్కరారు. వి. నిష్కర్ష. నె.కా.
కందుకూరు. 47, క్రి.శ. 1606.

మొక్కరి రూ. మొక్కరి. వి. 1. అసంబద్ధ వచనాలాడేవాడు,
పొనగని మాటలాడేది. రం.రా. సుందర ; 2. మోగేది,
ధ్వని చేసేది. హర. 7.137 ; 3. అగ్రేనరం, ముందు
నడిచేది. కువ.చ. 2.127 ; 4. శంఖం ; వి. మొక్కరి
ఉడేవాడు. ద.హం.కా.సంపు. 10. కా.సం. 144. క్రి.శ.
1158.

సం. ముఖర-. ధ్వనించేది.

< సం. ముఖర-.

మొక్కరితనము వి. వాదాలత, అసంబద్ధ వచనాలాడటం.
సమీర. 9.138.

మొక్కరు రూ.చూ. మొక్కరి. వి. బండిమొన.

మొక్కరేలు రూ.చూ. మొక్కరేలు. వి.బ.వ. మట్టిపొయ్యికి వై
రాగంలో పాత్రలకు ఆధారంగా తీర్చిన మంటి ఉబ్బులు.

మొక్కర్రరు రూ.చూ. మొక్కరరు. వి. నిష్కర్ష. వి. నిర్ణయించ
బద్దది.

మొక్కవచ్చేయు చూ. మొక్కము.

మొక్కవాలు చూ. మొక్కము.

మొక్కం రూ.చూ. మొక్కము. వి. బస, ఒకటి విరాగం.

మొక్కబిలా రూ.చూ. మొక్కబిలా. వి. 1. సంప్రదింపు ; 2.
ఎదురుగా ఉంచటం.

మొక్కబిలాచేయు న.క్రి. సరిపోల్పు.

మొక్కము రూ.చూ. మొక్కము. వి. బస, ఒకటి విరాగం.

మొక్కపాదార్ రూ.చూ. మొక్కపాదారు. వి. ఒక గ్రామ
మొత్తానికి అధికారి.

మొక్కరి రూ. మొక్కరి. వి. 1. చేనిగనిమలు కలిసినమూల ;
2. చివరి అంతు ; 3. చివర.

మొక్కరే రూ.చూ. మొక్కరి. వి. గోడ మొ. వాటి భాగాల్లో
ఏర్పడే బొక్క.

మొక్కరేలు రూ.చూ. మొక్కరేలు. వి.బ.వ. పొయ్యిరాళ్ళు.

మొక్కరేలు రూ. మొక్కరేలు, మొక్కరేలు, మొక్కరేలు, మొక్కరేలు.
వి.బ.వ. మట్టిపొయ్యికి వైరాగంలో పాత్రలకు ఆధారంగా
తీర్చిన మట్టిఉబ్బులు.

మొక్కరేలు రూ.చూ. మొక్కరేలు. వి.బ.వ. పొయ్యిరాళ్ళు.

మొక్కరేలు వి. మొక్కరేలు, జంటనాగలను కాడిముందు
కలపటానికి దిగించిన జనపరేకు.

మొక్కలు వి. పిల్లలమారాం, పేచీ.

మొక్క¹ రూ. మొక్క. వి. 1. చిగురు మొలక. హరి.ఉ.
6.58 ; 2. మొలక, అంకురం. అము. 2.26 ; 3.
పల్లవాంకురం ; 4. నాటటానికి అనువైన చెట్టు పిలక ;
5. వరికోసిన తర్వాత ఏర్పడిన మోటు మొదలు.

క. మొలక, మొలక, మొలకెత్తు ; తు. మొలకెత్తు, మొలకెత్తు,
ములెత్తు, ములెత్తు, మొలకెత్తు, మొలకెత్తు, మొలకెత్తు, మొలకెత్తు,
ములెత్తు, ములెత్తు, మొలక ; త. మొలకెత్తు (-వ-, -న్-,
-వ్-, -త్-). పల్లవించు, మొలకెత్తు, వి. మొలక,
అంకురం ; మ. మొలక, మొలక, లేకమొక్క ; గోం.
మొలకెత్తు, మొలక ; త. మొలక, మొలక, మొలక, మొలక,
మొలకెత్తు ;

పో.చూ.సం. మూలికా. వేరు.

మొక్కకట్టు రూ.చూ. మొక్కకట్టు. న.క్రి. మళ్ళలో
జల్లటంకోసం, విత్తనాలు మొలకెత్తటం కోసం తడిపి
మడికట్టు. మొక్కగాబు వి. అకుమడిలో తీసే కలుపు.
మొక్కచిక్కుడు వి. గోరుచిక్కుడు, మట్టిక, మట్టిక.
మొక్కజొన్న వి. 1. యావనాళ భేదం, ఒకజాతిజొన్న ;
వి.బ.వ. ఒకజాతి జొన్నలు. మొక్కజొన్నపొత్తులు వి.బ.వ.
మొక్కజొన్న కండలు. మొక్కదాగు వి. వరికోసి వెంటనే
మిగిలిన మొక్కలు దున్ని వెంటనే మరల పెట్టిన పంట.
< మొక్క¹ + అడగు. మొక్కకొట్టి వి. హలమొక్కలు
వెంటటానికి వాడే మట్టికొట్టి. మొక్కపిడత వి. మొక్కలు
అంటుకట్టటానికి వాడే మట్టి ముంత. - మొక్కమామిడి
వి. 1. జీడిమామిడి. (Anacardium occiden-
tale). 2. విత్తనం. నాటి వెంచిన మామిడి, అంటు
మామిడి కానిది. మొక్కమొలచిపోవు అ.క్రి. 1. చెడు ;
2. మొలకలు కలుగు. మొక్కలకుండి వి. హలమొక్కలు

పెంచటానికి వాడే మట్టికొట్టి. మొక్కలగోరెం వి. పూల మొక్కలు పెంచటానికి వాడే మట్టికుండి. మొక్కలు వి.బ.వ. 1. రకరకాలైన చిన్న చెట్లు; 2. ఒకరకం కొన్నలు. మొక్కలొట్టి వి. పూలమొక్కలు పెంచటానికి వాడే మట్టికొట్టి. మొక్కవేప¹ వి. పంపనచెట్టు, అడవుల్లో పెరిగే చెట్టు (*Oroxylem indicum*). మొక్కవేప² వి. తగడచెట్టు, పచ్చని పూలుపూసే పెద్ద చెట్టు (*Stercospermum chelonoides*). మొక్కవేప³ వి. గట్టిగా ఉండే కలప కలిగి ఎర్రనిపూలుపూసే చెట్టు, కలగోరుచెట్టు (*Stereospermum suaveolens*). మొక్కకువేయు వి. మొదట వేసిన ఆకు కాక మళ్ళీ వేసే ఆకు. <మొక్క¹ + ఆకు + వేయు.

మొక్క² విణ. 1. మొనచెడినది, వాడిచెడినది. బనవ. 7.861వం.; 2. లేత, చిన్న. ఆము. 4.35; 3. వ్యర్థం; వి. 1. మడిగిన మొన. దాస్క. రా. యు. 361; 2. గంటి, గాయం. మను. 1.35; 3. రకత. లోపం. విష్ణువు. 2.107.

త. మొక్కలై. వాడిలేనిది, మొండిది, మొక్కు. బండ తనం.

మొక్కచెడు స.క్రి. 1. ఆభంగం పొందు. ప్రద్యుమ్న. 3.75; 2. భంగపడు. అవమానపడు; 3. పూర్తిగా చెడి పోవు. మొక్కచెటుచు స.క్రి. భంగపర్చు, అవమానపర్చు. మొక్కచేయు స.క్రి. పదును చెరచు. మొక్కవడు అ.క్రి. 1. మొనమడిగినదగు. చంద్రాంగ. 3.117; 2. భంగపడు, చెడు. మొక్కవటుచు రూ. మొక్కపటుచు. స.క్రి. 1. చెరచు, భగ్నంచేయు. పారి. 1.50; 2. మొరవపోవచేయు, కుంతితం చేయు. రాజవా. 3.139; 3. భంగపర్చు, పరాభవించు. అచ్చ. రా. యు. 332; మొక్కవటుచు రూ.చూ. మొక్కపటుచు. స.క్రి. 1. భంగపర్చు, పరాభవించు; 2. మొరవపోవ చేయు, కుంతితం చేయు; 3. చెరచు, భగ్నంచేయు. మొక్కపాటు వి. భంగపాటు, పరాభవం. విప్ర. 4.88. మొక్కవుచ్చు స.క్రి. మొక్కపోవచేయు, కుంతితం కావించు, భంగపరచు. దాస్క. రా. నుందర. 28. మొక్కపోవు రూ. చూ. మొక్కవోవు. అ.క్రి. 1. వాడిచెడినదగు, మొరపోవు. కుంతితమగు. దాస్క. రా. కిష్కిం. 4.24; 2. నశించు. చెడు. కళా. 1.106; 3. హానిచెందు, కీడొందు. పాంచాలీ. 3.18; 4. భంగపడు, పరాభవం పొందు. వాల్మీ. 3.86. మొక్కమణిగు అ.క్రి. మొనచెడు. మొక్కలువోవు (-పోవు) రూ. మొక్కలొవ్వు. అ.క్రి. మొదలు మడిగినదగు, కుంతితమగు. దార. భీష్మ. 2.71, హరి. ఉ. 7.47. మొక్కలొవ్వు రూ.చూ. మొక్కలువోవు. అ.క్రి. మొదలు మడిగిన దగు, కుంతితమగు. పను. 2.165. మొక్కవోవు (-పోవు) రూ. మొక్కపోవు. అ.క్రి. 1. భంగపడు, పరాభవం పొందు. హరి. పూ. 5.168; 2. నశించు, చెడు. కళా. 8.106; 3. హానిచెందు, కీడొందు. వేమ. 7.124.

మొక్కటి(డు) రూ.చూ. మొక్కడి(డు). వి. 1. చిన్నదంతా లున్న ఎనుగు; 2. ముష్కరుడు.

మొక్కట్టు చూ. మొక్కము.

మొక్కట్టుసావు చూ. మొగ².

మొక్కడ రూ.చూ. మొక్కరము¹. వి. అడ్డగడియ.

మొక్కడము వి. 1. దిట్టతనం; 2. కఠిన్యం.

సం. మూర్ఖ-. అవివేకం, తెలివితక్కువతనం; ప్రా. ముక్త-.

మొక్కడి(డు) రూ. మొక్కటి(డు). వి. 1. మొక్కడి. ఆం. దా. 2.194; 2. ముష్కరుడు; 3. చిన్నకొమ్ముల ఎనుగు.

మొక్కడి రూ. చూ. మొక్కలి². వి. 1. చిన్నదంతాలున్న ఎనుగు; 2. ముష్కరుడు.

మొక్కడి(డు) చూ. మొక్కడము.

మొక్క(డు) విణ. 1. బలసినవాడు; 2. దృఢచిత్తుడు, పట్టిన పట్టు విడవనివాడు.

త. మొక్కల్. లావుగా ఉన్న మనిషి లేదా వస్తువు.

మొక్కడురు రూ.చూ. మొగకడురు. వి. ఒకరకం ఉన్నికడురు.

మొక్కవ వి. ఒకజాతి చెట్టు. హంస. 4.11.

మొక్కవుచెట్టు చూ. మొక్కము¹.

మొక్కము¹ వి. ముక్కిడి, మొక్కవేపచెట్టు, కంప కంచెకు పనివచ్చే చెట్టు (*Schrobera swientoides*).

మొక్కవుచెట్టు వి. ఒకరకం చెట్టు.

మొక్కము² వి. మోక్షం, ముక్తి.

సం. మోక్ష-. ముక్తి, నిర్వాణం; ప్రా. ముక్త-.

<ప్రా. ముక్త-.

మొక్కర రూ.చూ. మొక్కరము¹. వి. అడ్డగడియ.

మొక్కరము¹ రూ. మకరం, మవరా, ముకరం, ముఖరం, మొకర, మొకరము, మొక్కడ, మొక్కర, మొక్కల, మొగరము², మొగురము, వి. 1. నిరోధం, ఆటంకం. నార. పంచ. 1.221; 2. గడెమాను, అడ్డగడియ, అర్గళం. విప్ర. 4.62; 3. స్తంభం, గుంజ.

సం. ముష్కర-. క్రూరమయిన, దిట్టమైన; ప్రా. ముక్తల-.

మొక్కరము² రూ.చూ. మొగ్గలము. వి. శౌర్యం. ప్రబంధ. 2.217.

మొక్కల రూ.చూ. మొక్కరము¹. వి. అడ్డగడియ.

మొక్కలవడు చూ. మొక్కలము.

మొక్కలపాటు చూ. మొక్కలము.

మొక్కలము రూ.చూ. మొగ్గలము. వి. 1. మోటుతనం. దార. శబ్ద. 2.270; 2. ఉత్సాహవచనం. దార. అశ్వ. 4.136; 3. మూర్ఖత, మొరకుతనం. దార. మౌనల. 112; 4. ఆతిశయం, అధిక్యం. కేయా. 3.110; 5. దైర్యం. ఉ. హరి. 5.37; 6. ఉత్సాహం. కాశీ. 1.131; 7. శౌర్యం. విక్ర. 1.77; 8. ఔద్ధత్యం, మిడిసిపాటు. గౌ. హరి. పూ. 1169వం.; విణ. 1. ఆప్రతిహతం, అకుంతితం. దార. శాంతి. 3.95; 2. ముష్కరం, ముష్కరుడు. ప్రబోధ. 1.52; 3. మిడిసిపాటు-కలవాడు. విష్ణువు. 8.406.

సం. ముష్కర-. పెద్దవృషణాలు కలవాడు; ప్రా. మొక్తల-;

క. ముష్క. మొండిపట్టు; కు. ముష్క. అగౌరవం; త. ముక్కరమ్, ముష్కరమ్. మొండిపట్టు; మ. ముష్క. బలం, ముష్కన్. బలం కలవాడు, స్థూలమైన వాడు, ముష్కరన్. దృఢచిత్తక కలవాడు, ముక్కలమ్. రస్తపుష్టిగల.

మొక్కలవడు అ.క్రి. శౌర్యత్యం వహించు, మిడిసిపడు. <మొక్కల(ము) + వడు. మొక్కలపాటు వి. ముష్కరత్యం. చంద్రరే. 2.129. <మొక్కల(ము) + పాటు. మొక్కలాడు న.క్రి. దూషించు, నిందించు. కాళ్ళ. సం. 14.176. <మొక్కల(ము) + అడు.

మొక్కలాడు చూ. మొక్కలము.

మొక్కలి¹ రూ.చూ. మొగ్గలము. విణ. 1. మూర్ఘడు. శనరా. 4.68; 2. శౌర్యం. కలవాడు. పుడికా. 1.50; 3. మూర్ఘం. ఉ.రా. 4.221; 4. ఉద్ధతం, ఉద్ధతుడు. నత్య. సాం. 1.74; 5. పొగరుదోడు. అం. ధా. 3.64; 6. కూరురాలు.

మొక్కలికాడు వి. ఉద్ధతుడు, పొగరుదోడు, మూర్ఘడు. వేమ. 2.229, పార్వ. 2.102. మొక్కలిండు అ.క్రి. 1. ఉత్సహించు, వేడుకపడు. కవిక. 1.14; 2. శౌర్యత్యం చూపు. సీతారా. 2.156; 3. పూను. <మొక్కలి¹ + ఇంచు³. మొక్కలితనము వి. ముష్కరత్యం. మూర్ఘత. శక. 2.531. మొక్కలింపు వి. ముష్కరం చేయటం. మొక్కలిడు రూ. మొక్కళిడు. విణ. 1. ముష్కరుడు, మొరకువాడు. భార. అశ్వ. 1.18; 2. కూరుడు, దీరుడు. వరాహ. 6.89. మొక్కలుడు విణ. కూరుడు, ఉ. హరి. 6.37.

మొక్కలి² రూ.చూ. మొక్కళి². వి. కెంపులోని అధికకాంతి.

మొక్కలిక వి. కెంపులోని అధికకాంతి.

మొక్కలి³ రూ. మొక్కడి, మొక్కళి³. వి. చిన్నదంతాలు కల ఎనుగు. అం. ధా. 3.64.

మొక్కలింగ వి. ఉత్తర నర్కారు దక్కను మొ. చోట్ల అడవులో సుమారు యాభై అడుగుల ఎత్తు పెరిగేచెట్టు (Schrebera swieteniodes).

మొక్కలిపీట రూ.చూ. ముక్కలిపీట. వి. మూడుకాళ్ళుగల పీట.

మొక్కలిడు చూ. మొక్కలి¹.

మొక్కలుడు చూ. మొక్కలి¹.

మొక్కళిము రూ.చూ. మొగ్గలము. వి. అప్రతిహతం, ముష్కరత్యం.

మొక్కళి¹ రూ.చూ. మొగ్గలము. విణ. పొగరుదోడు, ముందు వెనుకలు చూడనివాడు. అం. ధా. 3.64.

మొక్కళి² రూ. మొక్కలి². వి. 1. కెంపులోని అధికకాంతి; 2. అధికకాంతి ఉన్న కృత్రిమ పద్మరాగం; 3. తగుకుకాంతి.

మొక్కళి³ రూ.చూ. మొక్కలి³. వి. గజవిశేషం, చిన్న దంతాలున్న ఎనుగు.

మొక్కళిడు రూ.చూ. మొక్కలిడు. విణ. 1. మొరటువాడు, ముష్కరుడు. కాళ్ళ. సం. 17.162; 2. కూరుడు, దీరుడు.

మొక్కాకువేయు చూ. మొక్క¹.

మొక్కాము రూ.చూ. ముకాము. వి. బన, ఒకటే విభాగం. మొక్కిమొక్కించుకొను చూ. మొక్కు¹.

మొక్కు¹ రూ.చూ. మొక్కు. అ.క్రి. నమస్కరించు, దండం పెట్టు; వి. 1. నమస్కారం; 2. మొక్కుబడి.

మొక్కిమొక్కించుకొను న.క్రి. మర్యాద ఇచ్చిపచ్చుకొను. శక. 3.381. మొక్కుకొను రూ. మొక్కుకొను. న.క్రి. ప్రార్థన చేసుకొను. మొక్కుబడి రూ.చూ. మొక్కుబడి. వి. 1. దేవతాప్రార్థన; 2. ముదుపు. మొక్కుబడిచెల్లించు న.క్రి. దేవుని మొక్కుకున్న విధంగా నెరవేర్చు. మొక్కుసొక్కు సామి(-చొక్కుసామి) వి. నూర్పుడు. సాంబ. దేవ. 9.

మొక్కు² రూ.చూ. మొగ్గు. వి. 1. మెరక; 2. పెచ్చు.

మొక్కురాయి వి. అబ్బుగుల్ల, నున్నంరాయి.

మొక్కు³ రూ.చూ. ముక్కు³. వి. ముక్కు, కొయ్యముక్కు.

మొక్కెర వి. గుర్రం, పోలుకర్రకు కాడికట్టవైపు అడుగువేసిన కొయ్యముక్కు.

మొక్కెరకడి వి. ముక్కెరచీల, జంటనొగలను కాడిముందు కలపటానికి బిగించిన జనపమేకు.

మొక్తనరు రూ.చూ. మొత్తనరు. వి. 1. బలగాలి; 2. నాయకుడు.

మొక్త్యార్ రూ.చూ. ముక్త్యారు. వి. 1. సంపూర్ణాధికారం గల రాయబారి; 2. వై విచారణచేసే వ్యక్తి.

మొఖం వి. అములో పేర్చిన ఇతికలోని కనవడే భాగం.

నం. ముఖం. మోము.

<నం. ముఖ + -ము.

మొఖంరౌతు రూ. ముఖంరౌతు, మొకమురౌతు. వి. ఒంటిమొఖంరాయి, ఒకవైపు చదునుగా నున్నగా చెక్కబడిన రాయి.

మొఖద్దమా రూ.చూ. ముకద్దమా. వి. 1 వ్యవహారం; 2. ప్రత్యేకమైన.

మొఖమల్ రూ.చూ. ముఖమల్లు. వి. మెయల్ బట్ట, వెల్వెట్. మొఖరం వి. తివాసీమగ్గం కట్టుబడి నేలలో పాతిన పొడుగు కొయ్య.

నం. మొఖరం. ద్వనిచేసేది, పుల్లుపుల్లుమని మోగేది.

<నం. ముఖర + -ము.

మొఖరరు రూ. మొకరరు, మొకరరు, మొకరారు, మొఖరరూ, మొఖరీరు, మోకరరు. వి. నియామకం; విణ. నిర్ణయించబడ్డ.

హం. ముక్కరర్. నిశ్చితం, నియుక్తం; ఉ.అర. ముక్కరర్. రూడిలయిన, స్థిరపడిన, ప్రశ్నించుటకు వీలులేని, అమోఘమైన; పార. ముక్కరర్. నిర్ణయింపబడిన, నిశ్చయింపబడిన, ఉద్యోగంలో నియోగించబడిన.

<ఉ. ముక్కరర్.

మొఖరరుచేయు న.క్రి. నియామకంచేయు.

మొఖరరూ రూ.చూ. మొఖరరు. వి. 1. నియామకం; 2. నిర్ణయించబడ్డ.

మొఖరాటా వి. నమాదిపైన అర్చి నమాదిరిగా కట్టిన కట్టడం. హం. ఉ.అర. మక్ బర్, మక్ బర్. నమాదిచేసేస్థలం,

గోరీ, శిల్పం, కట్టడం.

<ఉ. మక్ బర్.

మొలిరీ రూ.చూ. మొకరి. వి. ముఖరం ఈదేవాడు. ద.హిం.గా.

నంపు. 5. గా.నం. 1250.

మొలిరీ రూ.చూ. మొలిరరు. వి. 1. నియామకం ; 2. నిర్ణయించబడ్డ.

మొలిరీ రూ.చూ. ముఖము. వి. బన, ఒకటి విరాగం.

మొలిరీలవారి విణ. పోటీక్రమ ప్రకారం.

ఉ.అర. ముకాబలా-వార్. పోటీ క్రమప్రకారం.

<ఉ. ముకాబలా + పార. వార్.

మొలిరీ రూ.చూ. ముఖసా. వి. 1. స్వాధీనం చేయబడిన గ్రామం ; 2. తీరువలేనిభూమి, మాన్యం ; 3. చిన్నజమిందారి ; 4. జమిందారు మొత్తంగా నిర్ణయించుకొన్న శిస్తు కడుతూ గ్రామస్థుల దగ్గర తన ఇష్టానుసారం శిస్తు వసూలు చేసుకొనే ఏర్పాటుమీద పొందిన భూమి.

మొలిరీదారు రూ. మొకసాదార్, మొకసాదారు. వి. 1. స్వాధీనం చేయబడ్డ గ్రామం కలవాడు ; 2. చిన్న జమిందారు ; 3. పాలెగాడు.

ఉ.పార. ముకాసాదార్. ముకాసాభూమి గలవాడు.

<ఉ. ముకాసాదార్.

మొలిరీదారు రూ.చూ. మొకసాదారు. వి. 1. గుత్తగాడు, స్వాధీనం చేయబడ్డ గ్రామం కలవాడు ; 2. చిన్నజమిందారు ; 3. పాలెగాడు.

మొలిరీ రూ.చూ. ముఖసా. వి. ముఖసాదారుడు. ద.హిం.గా. నంపు. 10. గా.నం. 753. క్రి.శ. 1600.

మొలిరీలు రూ. ముకీరీలు. వి.బ.వ. అరటిపళ్ళెలో ఒకరకం, అమృతపాణి అరటిపళ్ళె.

ఒ. ముఖిరీ. అరటిపళ్ళెలో ఒకరకం.

<ఒ. ముఖిరీ + -లు.

మొలిరీనరు రూ. మొక్తనరు. వి. 1. బలగారి ; 2. నాయకుడు.

ఉ.అర. ముక్తదీర్. శక్తిగల, దృఢమైన.

<ఉ. ముక్తదీర్.

మొలిరీమర్ రూ.చూ. ముఖముల్లు. వి. 1. దళనరిగా ఉండే ఒక విధమైన పట్టు ; 2. వెల్వెటు.

మొగ¹ వి. 1. ద్వారం. రం.రా. ఉ. 9పు. 29 పం ; 2. అప్రాణి ముఖం. కాశీ. 1.133 ; 3. నదీనముద్రాదుల ముఖం. కాశీ. 2.98 ; 4. మొదలు, ప్రారంభం. జైమినిదా. 2.43.

సం. ముఖి-. మొదలు, మోము ; ప్రా. మోహ-.

<సం. ముఖ-.

మొగకట్టు అ.క్రి. 1. అభిముఖమగు, కూడు. భార. భీష్మ. 2.113 ; 2. క్రందుకొను, అతిశయించు. శృం.నై. 6.102 ; 3. మోగు ; 4. ప్రధానమగు ; వి. అముగట్టెదుట ఆము పడుగుముందు భాగంలో గోలేలతో కట్టిన అడ్డు. మొగకడురు రూ. మొక్కడురు. వి. ఒకరకం ఉన్నికడురు. మొగకొను అ.క్రి. 1. అభిముఖమగు. భార. ద్రోణ. 1.301 ; 2. మోహరించు ; స.క్రి. 1. పొందు. భార. గాంధీ. 1.189 ; 2. మొదలుపెట్టు ; 3. పూను. మొగకొలుపు రూ. మొగకొల్పు. స.క్రి. ప్రోత్సహించు. భార. అశ్వ. 3.31.

మొగకొల్పు రూ.చూ. మొగకొలుపు. స.క్రి. అభిముఖం చేయు, ప్రోత్సహించు. భార. మానవ. 167. మొగచాళము వి. స్వరవిశేషాన్ని తెచ్చే వీణతీగల్లో ఒకటి. బనవ. 3.925 పం. మొగచాళి వి. మల్లబంధ విశేషం. ప్రబంధ. 788. మొగదల వి. 1. ముందటిభాగం, ముంగల. పద్మ. 9.183 ; 2. ఎదురు. మొగపాళము రూ.చూ. మొగవాళము. వి. నిన్నరణం. మొగపెట్టు¹ అ.క్రి. పాత్రల అంచులో వాయి బిగిసే బట్టు చేయు. మొగబంతి రూ.చూ. ముకుబంతి². వి. పశువులకు శైత్యంతో నాసారంద్రాల్లో కలిగే కేశావృత పిండ రూప వ్యాధి విశేషం. మొగమాడుపు వి. 1. ముఖమండపం ; 2. ముఖద్వారపు గోపురం. మొగముట్టు వి. అశ్వ ముఖాలంకారం. మను. 4.28. మొగరాడు వి. 1. గృహోగ్రస్తంభం, మొగరం. అం.భా. 2.20 ; 2. పూహం. మొగలివాకిలి రూ. మొగవాకిలి, మొగిలివాకిలి. వి.బి. 1. ముఖద్వారం, తలవాకిలి. భీమ. 1.74 ; 2. హజారం, ఆస్థాన మండపం. భల్లా. 5. మొగవాకిలి రూ.చూ. మొగలివాకిలి. వి.బి. 1. ముఖద్వారం, తలవాకిలి ; 2. హజారం. కొలువు. మొగవాడ వి. 1. ముఖద్వారం. బనవ. 4.96 ; 2. దేవాలయాదుల్లో దేవుడు మొ. వాళ్ళకి ముందు కట్టే అడ్డు తెర. బనవ. 4.332 పం. ; 3. ఎద్దులపై కప్పిన కంబడి. బనవ. 7.186 ; 4. ఎనుగులపై కప్పే రత్న కంబళం. హరి. 6. మొగవాయి వి. వామి (గడ్డి కుప్ప) ముఖం ఎటవాలుగా ఉన్న భాగం. మొగవాళము రూ. మొగపాళము. వి. 1. కారెంగూడ మొ. వాటితో తోడే నీళ్ళు పారే శాలప మొదట పచ్చిక పెల్లలు మొ. వాటితో ఏర్పరచిన ఎత్తు ప్రదేశం, మొత్త. ద్వి.పరమ.వి. 4.288 ; 2. ఇల్లు మొ. వాటి ముందు భాగం. అం.భా. 2.23. మొగవిచ్చు అ.క్రి. ముఖభాగాన విశానం కలదగు, పొందు. 4.220. మొగవీణ వి. ముఖ వీణ, వాద్య విశేషం. మొగనరి¹ వి. మొగముట్టు, అగ్వాదుల ముఖాలంకారం. వరాహ. 2.28.

మొగ² రూ.చూ. మకన్టు. విణ. 1. కూరుడు ; 2. పురుష జాతిది ; వి. 1. పురుషుడు ; 2. భర్త, పెనిమిటి ; 3. రాజు, ప్రభువు.

మొక్కట్టుసాపు (-చాపు) రూ.చూ. మొగకట్టుచాపు. వి. మగవాళ్ళు కట్టుకొనే రెండు పంచెల నేతబట్ట. మొగకట్టు చాపు రూ. మొక్కట్టుసాపు. వి. మగవాళ్ళు కట్టుకొనే రెండు పంచెల నేత బట్ట. మొగకాయ వి. మగదనలిపురుగు అల్లిన గూడు. మొగజోడు వి. యోధాగ్రేనరుడు. ఉ.హరి. 4.200. మొగతనము వి. పుంస్తవం, పౌరుషం. మై.రా. పు. 66. మొగదగువాడు (-తగువాడు) విణ. మొనగాడు, ప్రముఖుడు. జైమినిదా. 2.43. మొగదనలి పురుగు¹ వి. పట్టు ఉత్పత్తి చేసే పురుగుల్లో మొగది. మొగదిక్కు వి. మగ దక్షత. మొగపోల్కికూటమి వి. ఉపరతి. మొగబీట రూ. మగబీర². వి. దక్కనుకర్ణాటకల్లో పెరిగే తెల్లని మొక్క. హంస. 1.182. మొగమానికము రూ. మగమానికము. వి. రత్నాలలో ప్రధానమైంది, వజ్రం. ద్వి.పరమ.వి. 5.426 పు. మొగటా రూ.చూ.

మగతాజ. వి. వజ్రమణి, ప్రదానమణి. చంపూరా. 3.71.

మొగవాసి వి. పౌరుషం. రాదికా. 2.53. మొగసిరి

రూ.చూ. మగసిరి. వి. 1. పౌరుషం ; 2. పెట్టుమందు.

మొగ³ రూ.చూ. మొగ¹. వి. ముకుళం, మొగ్గ. యయా. 4.25.

మొగించు అ.క్రి. ముడుచుకొను, ముకుళించు. < మొగ³
+-ఇంచు³.

మొగంవాచు చూ. మొగము.

మొగంసాచు చూ. మొగము.

మొగంగాడి చూ. మొగము.

మొగచాటు చూ. మొగము.

మొగటిపురుగు రూ.చూ. మొగిటిపురుగు. వి. 1. ఈగ ; 2.
నల్లి.

మొగటిల్లు రూ.చూ. మొగ్గటిలు. అ.క్రి. వంగు, మోకరిలు.

మొగడ¹ చూ. మొగడు¹.

మొగడ² చూ. మొగ¹. వి. మొగసాల. ద.హిం.కా.నంపు. 6.
కా.నం. 653.

మొగడించు చూ. మొగడు¹.

మొగడు¹ రూ.చూ. మొగుడు. అ.క్రి. ముకుళించు.

మొగడ¹ వి. 1. కోరకం, మొగ్గ. కు.నం. 4.99 ; 2.

తలుపులు, ముంజూరు మొ. వాటి మీద నిర్మించే గుబ్బ.

భాగ. 3.808 ; 3. అట్ట అంచున మొగ్గలా నిర్మించిన

చిత్ర విశేషం. క. ముగుళి, ముగళి. మొగ్గ ; తు.

ముగురు. మొగ్గ ; త. ముకిలమ్. మొగ్గ ; పో.చూ. నం.

ముకుళ-. మొగ్గ. మొగడించు రూ.చూ. మొగిడించు.

అ.క్రి. మొగుడు, ముకుళించు. యయా. 2. < మొగడు¹

+ -ఇంచు³. మొగడుదామర (-తామర) రూ. మొగుడు

దామర. వి. నమస్కారి. ఆం.భా. 2.68.

మొగడు² క్రి.విణ. ముష్కరమైన, మొండి.

మొగడు³ వి. ఇంటినడికొప్పు. భాగ. 3.809.

క. మొగడు, మొగళు, మగిల్. ఇంటి పైకప్పు ;

తు. ముగిలి. ఆలయశిఖరం, కొన, పైభాగం, మోడు.

కొండ ; త. ముకటు. పైభాగం, ఇంటి పైకప్పు ; మ.

ముకటు. వస్త్రం పైభాగం, ముకళి. పైభాగం, శిఖరం.

కొన ; కో. మొయిల్. ఇంటి పైకప్పు ; తొ. ముక్సల్

(Muxul). ఇంటి పైభాగం ; గోం. ముకుర్. కోడి

జుట్టు ;

పో.చూ.నం. ముకుటు-, మౌలి. శిఖ ; ప్రా. మౌల.

శిఖ ; పా. మకుటు. శిఖ.

మొగతప్పు రూ.చూ. మొగము.

మొగతా రూ.చూ. మాతా. వి. 1. భూకామందుకు రైతు ఇచ్చే

దబ్బు లేక పంట ; 2. ప్రభుత్వం గుత్తకిచ్చిన పొలం.

మొగతిరుగు చూ. మొగము.

మొగదప్పు చూ. మొగము.

మొగదాడు రూ.చూ. ముక్కుదాడు. వి. 1- పంట కిందివైపున

అకుల చివరన కామకు కలిపి కట్టిన తాడు ; 2. ముక్కు

లోపలినుంచి దూర్చి కట్టే తాడు.

మొగదారమ్మ వి. మహాలక్ష్మి.

మొగద్దమా రూ.చూ. ముకద్దమా. వి. 1. వ్యవహారం ; 2.

ప్రత్యేకమైన.

మొగంవల్లగాచేసుకొను చూ. మొగము.

మొగవట్టు చూ. మొగము.

మొగవడు చూ. మొగము.

మొగపిటికి చూ. మొగము.

మొగపు చూ. మొగ¹. వి. 1. హారాదుల ముఖ భాగం.

వరాహ. 8.35 ; 2. వడ్డాణం మొ. వాటిలో కూర్చే బిళ్ళ.

ద్వి.పరమ.వి. 2.94 పు. 3 పం. ; 3. హారం మొ.

భూషణాల్లో సీల ఉంచుకోవటానికి ఏర్పరచిన వట్టువైన

పూదె, కొలికపూస. ప్రభా. 1.54.

తు మొగపు. వడ్డాణం మొ. వాటి కొక్కెం.

మొగపుతీగియ రూ.చూ. మొగపుతీగె. వి. శ్రీల

కంఠాభరణ విశేషం. మొగపుతీగె రూ. మొగపుతీగియ,

మొగపుతీవె. వి. శ్రీల కంఠాభరణ విశేషం. యయా.

4.89. మొగపుతీవె రూ.చూ. మొగపుతీగె. వి. శ్రీల

కంఠాభరణ విశేషం. మొగపుముత్యము వి. కొలికిముత్యం,

కొలికిపూస. మొగపులతీగె రూ. మొగపులతీవె. వి. శ్రీల

కంఠాభరణ విశేషం. ద్వి.పరమ. వి. 2.55 పు. 4 పం.

మొగపులతీవె రూ.చూ. మొగపులతీగె. వి. శ్రీ కంఠాభరణ

విశేషం.

మొగపెట్టు² చూ. మొగము.

మొగమగు చూ. మొగము.

మొగమాట¹ చూ. మొగము.

మొగమాట² చూ. మొగము.

మొగమాటపెట్టు చూ. మొగము.

మొగమాటము చూ. మొగము.

మొగమాయకాడు చూ. మొగము.

మొగమాలు రూ.చూ. ముఖమల్లు. వి. ముకమలు.

మొగమిచ్చ చూ. మొగము.

మొగమిచ్చమాట చూ. మొగము.

మొగమిచ్చలాడి చూ. మొగము.

మొగమిచ్చు చూ. మొగము.

మొగమింతచేసికొను చూ. మొగము.

మొగము రూ. ముగము, మొకము, మొవము, మొహము.

వి. 1. వదనం. భార.ఆది. 2.221 ; 2. ద్వారం.

భార.విరా. 2.253 ; 3. దీని తృతీయా విధక్తి రూప

మైన (మొగమున) అనేది కొన్ని భూతార్థక రాతుల

విశేషణాల కనుప్రయుక్తమై వెంటనే అనే అర్థ మిస్తుంది.

భార. ఉద్యో. 1.369 ; 4. ఎదురు, నమ్ముటం. భార.

ఉద్యో. 4.270 ; 5 అగ్రభాగం. భార. భీష్మ. 1.116 ;

6. నోరు. కకుత్స్థ. 2.90 ; విణ. ప్రదానుడు, ముఖ్యుడు.

భార.ఆరణ్య. 7.42.

నం. ముఖ-. ముఖం ; ప్రా. ముహం ;

క. మొగ, మొగమ్. ముఖం, నోరు, మొతి. ముఖం ;

తు. మొగ, మొగమి. ముందు ; త. ముకమ్. మొహం,

నోరు, ముకప్ప. ముందు, ముందుభాగం ; మ. ముకమ్.

మొహం, నోరు. ప్రారంభం, మొదలు ; తొ. మిక్స్

(Mix). గ్రామంలో బయలు ప్రదేశం (ఉరిముందు

జాగా); పర్తి. మొకోమ్. ముఖం; కొలా. మొకమ్. ముఖం; నా. మొకమ్. ముఖం.

<నం. ముఖం.

మొగంవాచు రూ.చూ మొగమువాచు. అ.క్రి. ఎక్కువ అపేక్షతో ఉండు. < మొగము + వాచు. మొగంపాటు వి. పాత్ర ముఖదాగం. < మొగము + చాటు. మొగంగాడి రూ. మొకంగాడి. వి. రాట్నం బొమ్మలో వడిదారం తిరగటానికి చెక్కిన గాడి. < మొగము + గాడి. మొగచాటు విణ. 1. మొగం మొత్తేది, వెగతైంది. భీమ. 1.112; 2. అనఘ్యం. వేంక.అం. 16. <మొగము + చాటు. మొగతప్ప రూ. మొగడప్ప. అ.క్రి. మొగం మరోవైపు! పెట్టు, అభిముఖంకాకుండు, వెనుదీయు, పిరుడివియు. భార.ద్రోణ. 1.92. <మొగము + తప్ప. మొగతిరుగు అ.క్రి. మొగతప్ప, పెడమొగంపెట్టు, వెనుదీయు. కు.నం. 4.30, 10.66. <మొగము + తిరుగు. మొగదప్ప(-తప్ప) రూ.చూ. మొగతప్ప. అ.క్రి. 1. సేన చెదరిపోవు. భార.సౌప్తి. 1.27; 2. పెడమొగమగు; 3. జంకు. <మొగము + తప్ప. మొగంనల్లగాచేసుకొను అ.క్రి. కించపడు. <మొగము + నల్ల + అగు + -అ¹ + చేయు + ఇ¹¹ + కొను. మొగపట్టు వి. ముఖపట్టు, గుర్రం ముఖానికి కట్టిన ఆధరణం. మను. 4.37. <మొగము + పట్టు. మొగపడు అ.క్రి. 1. కనపడు, అగపడు. దశకు. 4.113; 2. ముందుకువచ్చు. భాస్క.రా. కిష్కిం. 683; న.క్రి. చూచు. రం.రా.ఉ. 57పు. 4వం. <మొగము + పడు. మొగపిటికి వి. కూర్మం. తాదేలు. హ.న. 4.43. <మొగము + పిటికి. మొగపెట్టు² న.క్రి. ఎదిరించు. కు.నం. 4.15. <మొగము + పెట్టు. మొగమగు అ.క్రి. మొగంపెట్టు, మొగంతిప్ప, అభిముఖంఅగు. భార.ఉద్యో. 4.257. <మొగము + అగు. మొగమాట¹ వి. చాలక్రిడా విశేషం. హంస. 3.146. <మొగము + ఆట. మొగమాట² రూ.చూ. మొగమోట. వి. 1. దాక్షిణ్యం; 2. ముఖప్రీతి; 3. సంకోచం; మొగమాటపెట్టు అ.క్రి. చనువుని పురస్కరించుకొని బలవంతపెట్టు. మొగమాటము రూ.చూ. మొగమోట. వి. దాక్షిణ్యం. మొగమాయకాదు రూ. మొకమాయకాదు. వి. ప్రత్యక్షంగా మోసం చేసేవాడు. తాళ్ల.నం. 15.147. నం. మాయ. మోసం. <మొగము + నం. మాయా + -కాదు. మొగమిచ్చ వి. 1. ముఖప్రీతి. తాళ్ల.నం. 13.88; 2. మోమోటం; 3. దాక్షిణ్యం. <మొగము + ఇచ్చ. మొగమిచ్చమాట వి. ముఖం ఎదుట సంకోషం కలిగేటట్లు పలికే పలుకు, ఇచ్చకం. పారి. 1.125. మొగమిచ్చలాడి వి. ముఖస్తుతి చేసే శ్రీ. <మొగము + ఇచ్చ + -లు + -ఆడి. మొగమిచ్చు అ.క్రి. 1. నుముఖతపొందు, ప్రసన్నత పొందు. కవిక. 6.1; 2. నుముఖుడగు. <మొగము + ఇచ్చు. మొగమింత చేసికొను రూ. మొకమింతచేసికొను. అ.క్రి. 1. సంకోషంతో ముఖం వికసింపచేసికొను. కువ.చ. 1.25; 2. సిగ్గువల్ల ముఖం ముడుచుకొను. <మొగము + ఇంత + చేయు + -ఇ¹¹ + కొను. మొగముకడుగు న.క్రి. 1. అవమానించు;

2. ముఖం కడుగుకొను. మొగముగంటుపెట్టుకొను అ.క్రి. అనంతప్రీతి కోపాన్ని తెలియపరుస్తూ ముఖం చిట్టించు. మొగముగట్టు(-కొట్టు¹) అ.క్రి. అనఘ్యం పుట్టు. మొగము చూపు అ.క్రి. కనిపించు, వచ్చు. మొగముచెల్లమి వి. తప్ప చేసినప్పుడు తనవాళ్ళని చూడటానికి సంకోచించటం. పల్నాపు. 63. మొగముతప్పించు అ.క్రి. సమయానికి కనబడకుండాపోవు. మొగముతెలుపుమెకము రూ. మొగముతెల్పుమెకము. వి. భల్లూకం. మొగముతెల్పుమెకము రూ. చూ. మొగముతెలుపుమెకము. వి. భల్లూకం. మొగమున అన్య. ద్రు. 1. తోడుతో; 2. కూడ. మొగమునగట్టు(-కట్టు) అ.క్రి. నిరంతరం, జ్ఞాపకానికి వచ్చు, కనిపించు. తాళ్ల.నం. 8.216. మొగమునగంటుపెట్టు(-పెట్టు) అ.క్రి. అనమ్మ తిని నూచించు. శుక. 3.21. మొగమున(బడు)(-పడు) అ.క్రి. ఎదుటపడు, ఎదిరించు. భార.భీష్మ. 2.17. మొగమునవ్రేలు అ.క్రి. ఎదుటనే కనబడు. కు.నం. 5.171. మొగముబిగించుకొను అ.క్రి. మూతిబిగించుకొను. మొగము మటమటలాడించు అ.క్రి. మొగం చిట్టించు. మొగముముడుచు అ.క్రి. మొగం చిన్నబుచ్చుకొను. మొగముముడుచుకొను అ.క్రి. మొగం చిన్నబుచ్చుకొను. మొగమువాచు రూ. మొగంవాచు. అ.క్రి. 1. ఎక్కువ అపేక్షతో వాదపడు. కకుత్స్థ. 2.72; 2. మిక్కిలికోరికతో ఉండు. మొగమువారు అ.క్రి. ముఖం కళతప్పి ఉండు. మొగముసెదరు(-చెదరు) అ.క్రి. వైమనస్యం కలు, మనసులో నొప్పి కలుగు. హరి.హ. 8.89. మొగమూర్పు వి. ముఖవాయువు. ఆము. 5.134. <మొగము + ఊర్పు. మొగమెత్తవేర్పు అ.క్రి. తలఎత్తుకొని తిరగగలుగు. బనవ. 5.125. <మొగము + ఎత్తు¹ + -అ¹ + నేర్పు. మొగమెత్తవోరు అ.క్రి. అవమానంతో ముఖం ఎత్తుకొనలేకపోవు. కు.నం. 10.48. <మొగము + ఎత్తు¹ + -అ¹ + ఓడు. మొగమెటుక వి. ముఖపరిచయం. పరమ. 4.1271. <మొగము + ఎటుక. మొగమెటుగు అ.క్రి. ముఖపరిచయం కలిగి ఉండు. <మొగము + ఎటుగు. మొగమొగములుచూచు అ.క్రి. ఒకరి ముఖం ఒకరు చూచు. ప్రబోధ. 3.53. <మొగము + మొగము + -లు + చూచు. మొగమొగంబులు చూచుకొనగలుగు అ.క్రి. ఒకరి ఎదుట ఒకరుండే అవకాశం కలుగు. శుక. 2.83. మొగమొగలెదురు వి. ఒకరి ముఖానికి ఇంకోముఖం ఎదురు. తాళ్ల.నం. 17.369. <మొగము + మొగము + -లు + ఎదురు. మొగమొప్పు అ.క్రి. ముఖం వచ్చు. భాస్క.రా. యు. 156. <మొగము + ఒప్పు. మొగమోట రూ. మొకమోట, మొకమోటము, మొగమాట³, మొగమాటము, మొగమోటమి, మొగమోటము. వి. 1. సంకోచం, ముఖప్రీతి. నిర్వ.రా. 9.27; 2. దాక్షిణ్యం, పరచిత్తానుకూల వర్తనం. భార.అను. 2.279; <మొగము + ఓట. మొగమోటకాదు విణ. దాక్షిణ్యం కలవాడు. వరాహ. 1.32. మొగమోటపెట్టు న.క్రి. దాక్షిణ్యాన్ని పయోగించు. మొగమోటమి రూ.చూ. మొగమోట. వి. 1. దాక్షిణ్యం. శకం. 4.210; 2. సంకోచం. మొగమోటము రూ.చూ. మొగమోట. వి. 1. దాక్షిణ్యం, పరచిత్తానుకూలవర్తనం;

2. సంకోచం, ముఖభీతి. మొగమోడు అ.క్రి. 1. దాక్షిణ్య పదు, జాలిపదు. కు.నం. 2.28; 2. సంకోచించు. భార.ప్రదో. 2.237, విజ్ఞా. 2.122. < మొగము + ఓడు. మొగంబల్ల రూ. మగ్గంబల్ల. వి. రాట్నంపీటకు ఎడమవైపున కదురు దిగించే నిలువుకొయ్య. < మొగము + బల్ల. మొగంబుల(బయ్యెదలొత్తు(-వయ్యెదలొత్తు) అ.క్రి. ఎదు. ఉ.హరి. 1.53. మొగంబువ్రేసినటుల అవ్య.ప్రదు. మొగాన కొట్టినట్టు. అము. 5.62. మొగంమాడిపోవు అ.క్రి. అవమానరాజసుడగు. < మొగము + మాడు + -ఇ¹³ + పోవు. మొగంమీదవేతను అ.క్రి. ఎదురుగానే తిట్టు. < మొగము + మీడు + -అ⁷ + వి + అను. మొగం మొత్తినట్లు అవ్య. గట్టిగా. < మొగము + మొత్తు + -ఇ¹³ + -న + అట్టు. మొగంమొత్తు అ.క్రి. తీసి మొ. వాటిని ఎక్కువగా తిన్నందున వెగటువుట్టు. < మొగము + మొత్తు. మొగనరి² వి. 1. వశీకరజాపధం. ద్వి.పరమ. వి. 2.81పు. పి.శకు. 1.113; 2. లోకమోహనమైన ముఖశోభ. సౌందర్యం. ద్వి.పరమ. వి. 3.167పు. 14పం.; 3. గుర్రం మొ. వాటి ముఖాలంకారం. వరాహ. 2.28. మొగసాటు వి. మొగం మొత్తుటం. < మొగము + చాటు.

మొగమూర్పు చూ. మొగము.

మొగమెత్తవేర్పు చూ. మొగము.

మొగమెత్తనోడు చూ. మొగము.

మొగమెటుక చూ. మొగము.

మొగమెటుగు చూ. మొగము.

మొగమొగములుచూచు చూ. మొగము.

మొగమొగంబులు చూచుకొనగలుగు చూ. మొగము.

మొగమొగాలెదురు చూ. మొగము.

మొగమొవ్వు చూ. మొగము.

మొగమోట చూ. మొగము.

మొగమోటకాడు చూ. మొగము.

మొగమోటపెట్టు చూ. మొగము.

మొగమోటమి చూ. మొగము.

మొగమోటము చూ. మొగము.

మొగమోడు చూ. మొగము.

మొగంబల్ల చూ. మొగము.

మొగంబుల(బయ్యెదలొత్తు చూ. మొగము.

మొగంబువ్రేసినటుల చూ. మొగము.

మొగంమాడిపోవు చూ. మొగము.

మొగంమీదవేతను చూ. మొగము.

మొగంమొత్తినట్లు చూ. మొగము.

మొగంమొత్తు చూ. మొగము.

మొగరం రూ. చూ. మొకరం. వి. గెనుసుగడ్డ.

మొగరంగోడ చూ. మొగరము¹.

మొగరప్పీట చూ. మొగరము².

మొగరము¹ రూ.చూ. మొగ్గరము. వి. ప్యాహం.

మొగరించు స.క్రి. ఎదిరించు. ఉ. హరి. 4.167.

< మొగరము¹ + -ఇంచు³.

మొగరము² రూ.చూ. మొక్కరము¹. వి. 1. మొగరాడు,

గృహగ్రస్తంధం. అం. రా. 2.20; 2. రాటికి ఆధారంగా పాతిన నిలువుకొయ్య; 3. కొయ్యతోచేసిన లావుపాటి స్తంధం; 4. గానుగ రాతిని తగిలించే కొయ్యదూలం; గానిగకట్టె; 5. మోటబావి దోర్నప్పట్టెకు ఆధారంగా ఉండే నిలువుగుంజ; 6. దండెకదురు తిరగటానికి పాతిన పంగలకొయ్య.

మొగరంగోడ చూ. వరంగోడ. వి. మిద్దెపై అంచుల దగ్గర, బట్టి మళల పక్కన కట్టే పల్చని పొట్టిగోడ. మొగర ప్పీట రూ. మొగరాప్పీట. వి. కొయ్యస్తంభాలమీద నిలిపే చెక్కినకొయ్యదిమ్మ. మొగరాప్పీట రూ.చూ. మొగరప్పీట. వి. కొయ్యస్తంభాల మీద నిలిపే చెక్కిన కొయ్యదిమ్మ. మొగరాలపీట వి. కొయ్యస్తంభాల మీద నిలిపే చెక్కిన కొయ్యదిమ్మ.

మొగరముగడ్డ వి. గెనుసుగడ్డ.

మొగరంబము వి తుమ్మెద. చంద్రాంగ. 1.32.

సం. ముఖర.. ద్వనించేది.

మొగరాప్పీట చూ. మొగరము¹.

మొగరాలపీట చూ. మొగరము¹.

మొగరించు చూ. మొగరము¹.

మొగరితనము చూ. మొకరి. వి. మొకరి ఉదేకార్యం. ద.

హిం. కా. సంపు. 6. కా.సం. 1049.

మొగలాకుపేటు చూ. మొగరి.

మొగలానీ వి. మొగలు వంశపు స్త్రీ.

హిం. ముగ్లానీ. మొగలువంశ స్త్రీ, ఆడబైలరు, ఆడవనిమనిషి, మొగలు వ్యక్తి భార్య; ఉ. పార. ముగ్లానీ. మొగలు వంశపు స్త్రీ, కుటుంబని చేసేస్త్రీ, స్త్రీల గదుల్లో ఉండే నౌకరు.

< ఉ. ముగ్లానీ.

మొగలాయి రూ. మొగలా. వి. మొగల్ చక్రవర్తుల సంబంధ మైన.

హిం. ముగ్లాలు. మొగలును పోలిన రేక మొగలు లకు సంబంధించిన; ఉ. పార. ముగ్లాలు. మొగలు సంబంధమైన, మొగలుల నాటి;

క. మొగలాయి; త. మొకలాయర్.

< ఉ. ముగ్లాలు.

మొగలాను వి. ఒకరకం ఆను.

మొగలి రూ. మొగిలి¹, మొగులు², మొవలి. వి. కేతకి, గేదంగి. అము. 4.95. (Pandamus odoratissimus).

త. ముకరి, ముకులి, ముచలి, ముతలి. మొగలి.

మొగలాకుపేటు వి. మగ్గానికి పేటుదారాలు కట్టి నేత అయిమూల వరనల్లో వచ్చేట్టు మూలనేతలో మొగలిఆకు. మొగలికోడి వి. ఒకపక్షి. మొగలిచన్నునార రూ. మొగలి నన్నునార. వి. మొగలిచెట్టు. ఉడనుంచి తీసిననార. మొగలిక్రాచు వి. మొగలిచెట్టుతో ఉండే తెల్లని చిన్న విషనర్పం. మొగలినార రూ. మొగల్నార, మొగిల్నార, మొగుల్నార. వి. మొగలిచెట్టు మట్టలనుంచి తీసిననార, మొగలివండు వి. నంచీపుచ్చం. మొగలివనన వి. అనాన, ఒకానొక పళ్ళచెట్టు. మొగలిపువ్వు వి. కేతకిపుచ్చం. మొగలి

తేకు వి. 1. కంఠంమీది నఖక్షతవిశేషం. వేంక. మాన. 1.75; 2. మొగలిరేకులా ఉండేస్తే శిరోభూషణ విశేషం; 3. తమలపాకు అనేనగకు వెనక బ్రహ్మరం ద్రాన్నంటి అడ్డుగ ఉండేస్తే శిరోభూషణ విశేషం. మొగలి నన్నునార రూ.చూ. మొగలిచన్నునార. వి. మొగలిచెట్టు ఉడలనుంచి తీసిననార. మొగలేలు వి. ఓ. సువర్ణముఖరీ నది. కేశకీనది. కాళ. 2.66. <మొగలి+ఎలు. మొగల్పూర్ రూ.చూ. మొగలినార. వి. మొగలిచెట్టు ఉడల నుండి తీసిననార. <మొగలి+నార. మొగళ్ళు వి.బ.వ. మొగలిపొదలు. కు. సం. 1.120. <మొగలి+-లు.

మొగలింగ వి. అడవుల్లో 50 అడుగుల ఎత్తుపెరిగే గట్టి కలప నిచ్చే చెట్టు. హంస. 4.11. (Schrebera swietenoides).

మొగలింగం రూ.చూ. మొగలింగము. వి. నదుల ఒడ్డున పెరిగి తెల్లని పూలుపూసే మొక్క (Crataeva relisiosa).

మొగలు వి. మహమ్మదీయుల్లో ఒక తెగ. రంగా. చ. 2.39.

హిం. ముగల్, మొగల్. మొగలువంశస్థుడు. తార్తారు ప్రాంతానికి చెందినవాడు; ఉ. పార. ముగల్. మొగలు వంశస్థుడు, తురాన్ లేదా తార్తార్ ప్రాంతంవాడు; త. మోకల్.

<ఉ. ముగల్.

మొగలేలు చూ. మొగలి.

మొగల్పూర్ చూ. మొగలి.

మొగళ్ళు చూ. మొగలి.

మొగవడము వి. 1. ముఖద్వారం, ముఖకవచం. కు. సం. 11.137; 2. ఎనుగుమీద కప్పే నల్లకంబళం. హరి. పూ. 2.108.

సం. ముఖపట-. ముఖద్వారం.

<సం. ముఖపట-.

మొగవాళము? వి. తాదేలు.

మొగనరీ? చూ. మొగము.

మొగనల రూ.చూ. మొగసాల. వి. 1. రాజగృహం, తలవాకిటి దావడి, మోసల. అజారం; 2. తలవాకిట పంచ; 3. ఎనుగుసాల.

మొగసాటు చూ. మొగము.

మొగసాల రూ. మొగనల, మొగసాల, మోసల. వి. 1. తల వాకిటి పంచ. భార. ఉద్యో. 3.176; 2. రాజగృహం, తలవాకిటి దావడి, మోసల, అజారం. రం.రా.య. 303పు. 28 పం.; 3. ఎనుగుసాల.

సం. ముఖశాలా-. ముందటిశిల్లు.

<సం. ముఖశాలా-.

మొగాతి రూ. మగాతి, మొగాది, మొగాయి. వి. మంటపెట్ట టానికి ఆముకు ముందు ఆముగోడ మధ్య భాగంలో గుండ్రంగా ఏర్పరచిన నందు.

సం. ముఖ-. మొగం.

మొగాతిగుంట వి. ఆముపొయ్యికి ముందు పక్కగాలి వీసిరేడానికి ఏర్పరచిన భాగం.

మొగాది రూ.చూ. మొగాతి. వి. మంట పెట్టటానికి ఆముకు

ముందు ఆముగోడ మధ్యభాగంలో గుండ్రంగా ఏర్పరచిన నందు.

మొగాయి రూ.చూ. మొగాతి. వి. మంట పెట్టటానికి ఆముకు ముందు భాగంలో ఆముగోడ మధ్యభాగంలో గుండ్రంగా ఏర్పరచిన నందు.

మొగాయిగోడ రూ. మగాయిగోడ. వి. కుండలు కాల్చు టానికి ఆముకు ఒకవైపు మట్టితోగాని ఇటుకతోగానికట్టినగోడ. మొగాళము చూ. మొగము. వి. 1. ఏటికాలవ యొక్క మొగ దల, ఆరంభం, (సేద్యంకోసం నీరు తీసుకొనే కాలపముఖం) నదీ నముద్రాభిముఖం; 2. మొదలు.

మొగి? వి. 1. పూనిక, ఉత్సాహం. భార. ఆది. 1.28; 2. తడవ, పర్యాయం. భార. ఆది. 2.70; 3. మొత్తం. భార. ఆరణ్య. 1.300; 4. విధం, రీతి. రం. రా. ఉ. 164 పు. 23 పం.; 5. మొవ్వు, లేతఆకు మొలక. భీమ. 2.128; 6. ముందర, ఇకమీదట; అవ్య. ద్రు. 1. కొన్నిచోట్ల వాక్యాలంకారంగా ఉపయోగపడుతుంది. భాస్క.రా. ఆరణ్య. 1.336; 2. పూర్వం, మునుపు. పల్నా.పు. 53; 3. పురో భాగం, ఎదుట. ఆం.భా. 3.73.

క. మొగసు. పనికొరకై తయారగు, పూను; త. ముయల్. ప్రయత్నించు, బాధ్యత వహించు, పూను, ముయల్లు. ప్రయత్నం, ఉత్సాహం, ముయల్లు. ప్రయత్నం, పూనిక, ఉద్యోగం.

మొగికమ్మ వి. మొవ్వాకు. మొగిపురుగు వి. జొన్న, మొక్కజొన్న మొ. పైర్ల కంకి ఉంచకొరికే పురుగు.

మొగి? వి. ఇళ్ళు మొ.నవి కట్టటానికి కలపగా ఉపయోగపడే చెట్టు (Syzygium alternifolium).

మొగించు చూ. మొగి.

మొగిటి వి. నల్లి, గోడపురుగు.

సం. ఎత్తుణ-. నల్లి.

మొగిటిపురుగు రూ. మొగటిపురుగు, మొగిటిపురువు. వి. 1. ఈగ; 2. నల్లి. మొగిటిపురువు రూ.చూ. మొగిటి పురుగు. వి. 1. ఈగ; 2. నల్లి.

మొగిడించు చూ. మొగుడు.

మొగియు అ.క్రి. 1. కవియు, వ్యాపించు. భాస్క.రా.బాల. 334; 2. పూను, యత్నించు. భాస్క.రా.య. 1123; 3. చచ్చు; వి. కోరిక.

త. ముయల్, ముయల్లు. అభ్యసించు, ముయల్చి. కృషి, ముయంకు. చేయు.

<మూ.ద.ద్రా. *మొయ్.

మొగిరాలు రూ.చూ. మొగిరేలు. వి.బ.వ. మట్టిపొయ్యికి పై భాగంలో పాత్రలకు ఆధారంగా తీర్చిన మట్టి ఉబ్బులు.

మొగిలి? రూ.చూ. మొగలి. వి. సువాసననిచ్చే పూలుపూసే చెట్టు. పల్నా. పు. 115 (Pandanus odoratissimus).

మొగిలినాగు వి. మొగిలివవ్వ వాసన కలిగి మొగలి చెట్టుతో ఉండే పాము. మొగిలిపెంక వి. గూనలో కొంత భాగం 'A' ఆకారంలో కోసివేసిన పెంకు. మొగిలిపొట్ట వి. 16 పిక్కలతో ఇద్దరాడే ఆట. మొగిలియెందం వి. మొగిలూడ. మొగిలిచెట్టువేరుతో తయారుచేసిన కుంచె. మొగిలిరంగు వి.

నీలంరంగు. మొగిలివిరిసిరు వి. ప్రళస్త జలం. మొగిల్నార
రూ.చూ. మొగలినార. వి. మొగలిచెట్టు మట్టలనుంచి తీసిన
నార.

మొగిలి² వి. తూర్పు కనుమల్లో నీలగిరుల్లో పెరిగేతీగ
(Alphonsea lutea).

మొగిలివాకిలి రూ.చూ. మొగలివాకిలి. వి. కలదువారం.

మొగిలు రూ.చూ. మొగులు¹. వి.ఓ. మేఘం. బార. విరా.
4.27.

మొగిలుత్రోవ రూ.చూ. మొగులుత్రోవ. వి. ఆకాశం.
అచ్చ. రా. ఆరణ్య. 118. మొగిలుదారి రూ. మొగులు
దారి. వి. ఆకాశం. అచ్చరా. బాల. 26. మొగిలుదొంతి
కలు వి.బ.వ. మేఘాలు. మొగిలువగవాడు విణ. వాయువు,
గాలి. అచ్చ.రా.కిష్కిం. 87. వ్య. మబ్బులకు శత్రువైనవాడు.
మొగిలువగవానికూన వి. వాయువుత్రుడు, హనుమంతుడు.
మొగిలులు రూ.చూ. మొగిలు. వి.బ.వ.ఓ. మేఘాలు.
మొగిలులోవలిసిట్లవమ్ము స.క్రి. మబ్బులోని నీళ్ళను నమ్ము
కొన్నట్లుగా ఎప్పుడో రాబోయే నందిగ్గ పలాన్ని అపేక్షించు.
మొగిలులు రూ. మొగిలులు, మొగిళ్లు. వి.బ.వ.ఓ. మేఘాలు.
బార.ప్రదోణ. 1.132. మొగిళ్లు రూ.చూ. మొగిలు.
వి.బ.వ.ఓ. మేఘాలు. యయా. 4.4.

మొగిల్నార చూ. మొగిలి.

మొగిలులు చూ. మొగిలి.

మొగిళ్లు చూ. మొగిలి.

మొగుచు చూ. మొగుడు.

మొగుటివానము చూ. మొగుటు.

మొగుటు వి.ఓ. ఇంటి నడికొప్ప.

మొగుటివానము వి. ఇంటి నడికొప్పవానం. < మొగుడు
+ -ఇ + వానము.

మొగుడ¹ చూ. మొగుడు.

మొగుడ² వి. అక్కిడికట్టె. గొర్రు వెనక తొన్న (వెడ) ఎడ
పెట్టటానికి కట్టే రెండు దెజ్జాల అక్కిడి వనిముట్టు.

మొగుడ(బాబు) చూ. మొగుడు.

మొగుడు రూ. మొగడు¹, మొవుడు. అ.క్రి. ముకుళించు,
సంకుచితమగు. బార.ఆరణ్య. 2.76, కు.నం. 8.94.

క. యుగి. (నోరు, కళ్ళు మొ. నవి) మూసుకొను,
చేతులు దగ్గరగా చేర్చు; తు. యుగియుని. ముడుచు,
దగ్గరగా చేర్చు; త. యుకిల్ (-వ్-, -న్-). ముకుళించు,
(వచ్చుల్లా) ముడుచుకొను, (కళ్ళు) మూసుకొను; మ.
యుకిల. మొలక, మొగ్గ; కో. యు-వ్. చేతులు
ముకుళించి నమస్కరించు; కుజ. మొగొ. చిగురు, మొగ్గ;
పో.చూ. త. -, మొట్టు;

పో.చూ. సం. యుకుల-, యుద్ధర.

మొగిడించు రూ. మొగడించు. స.క్రి. మొగడచేయు, ముకు
ళింపచేయు. కు.నం. 783. మొగుడు + -ఇంచు³. మొగుచు
రూ. మొగుడుచు, మొగుడుచ్చు. స.క్రి. మొగడచేయు, ముకు
ళింపచేయు. బార.విరా. 3.79. మొగుడ¹ వి. మొగ్గ. తాళ్ల.
సం.4.17. పో.చూ. సం. యుకుల్-. మొగ్గ. మొగుడ(బాబు)
అ.క్రి. ముకుళించటాని కున్నుమగు, మొగుడ నారం

భించు. భీమ. 2.28. < మొగుడు + -అ⁴ + పాటు⁵.
మొగుడుచు రూ. చూ. మొగుచు. స.క్రి. మోడ్చు,
ముకుళింప చేయు. పారి. 1.46. మొగుడుదామర
(-తామర) రూ.చూ. మొగడుదామర. వి. ననుస్కారి,
ముడుగుతామర. మొగుడుచ్చు రూ.చూ. మొగుచు. స.క్రి.
మోడ్చు. ముకుళింపచేయు. నిర్వ.రా. 10.48. మొగువు
వి. మోడ్చు, మొగడటం, నమస్కరి. కు.నం. 9.72.

మొగుడుచ్చు చూ. మొగుడు.

మొగుదాడు (-తాడు) రూ.చూ. ముక్కుతాడు. వి. 1. పంట
కిందివైపున ఆకుల చివర్లన కామకు కలిపి కట్టిన తాడు;
2. ముక్కు లోపలినుంచి దూర్చి కట్టే తాడు.

మొగుదారి రూ. మొగేదారి. వి. పనికి ముందుగా సిద్ధపడేవాడు.
మొగువు చూ. మొగుడు.

మొగురము రూ.చూ. మొక్కరము¹. వి. రాటికి ఆధారంగా
పాతిన నిలుపుకొయ్య.

మొగులెమ్మ చూ. మొగులు¹.

మొగులు¹ రూ. మొగిలు, మొయలు, మొయిలు, మొయులు.
వి.ఓ. మేఘం. కు.నం. 1.88.

క. యుగిల్. మేఘాల గుంపు, మబ్బులబారు, ఆకాశం;
త. యుకిల్. మబ్బు, మేఘం; మ. యుకిల్. మబ్బు,
మేఘం; గోం. మొయాల్. మబ్బు; పర్తి. మల్ గుర్.
మబ్బులబారు; కొలా. మొరగర్. మేఘాల గుంపు; గ.
మొగుల్. మబ్బులగుంపు, ఆకాశం;

పో.చూ. సం. మేఘ-. మబ్బు.

మొగులెమ్మ వి. ఆకాశం, మేఘాలవారి. మొగులులెమ్మ
వి. ఆకాశం, మబ్బులదారి. మొగులుత్రోవ రూ. మొగిలు
త్రోవ. వి. ఆకాశం, మబ్బులదారి. మొగులుదారి రూ. చూ.
మొగిలుదారి. వి. మేఘమార్గం, ఆకాశం. మొగులు
ముట్టు అ. క్రి. మేఘాన్ని తాకు, మహొన్నతమగు,
మిన్నంటు. కాశీ. 1.99. మొగులువిరి వి. మేఘపుష్పం.
జలం. లం.బా. 1.153. మొగులువిరిపొది వి. సముద్రం,
జలది. వేంక.ఆం. 16. మొగులెక్కుప్రోడ వి. ఇంద్రుడు,
మేఘవాహనుడు, మబ్బురౌతు. < మొగులు¹ + ఎక్కు +
ప్రోడ. మొగులేటి వి. అడవిలో మేఘాన్ని పూజించి చేసే
ఏటబలి. < మొగులు¹ + వేట. మొగుల్పుట్టువు వి.
విద్యుత్తు. < మొగులు¹ + పుట్టువు.

మొగులు² రూ.చూ. మొగలి. వి. ముళ్ళ అంచుల పొడుగాటి
ఆకులుండి 20, 25 అడుగుల ఎత్తువరకు పొడగా పెరిగే
పూలచెట్టు, కంచెగా వాడతారు (Pandanus odorafis-
simus).

మొగులుకడిమి వి. అందంగాఉండే సువాసనగల పూలు
పూసే చెట్టు, నీరుకడిమి (Anthocephalus cadamba).
మొగుల్నార రూ.చూ. మొగలినార. వి. మొగలిచెట్టు మట్టల
నుంచి తీసిన నార.

మొగులు³ రూ.చూ. మగులు. వి. ప్రహరీగోడమీద ఆకు మట్టి
రాయి మొ. వాటితో రక్షణకోసం గోడకంటే వెడల్పుగా
పెట్టిన కప్ప.

మొగులెక్కుప్రోడ చూ. మొగులు¹.

మొగులేట చూ. మొగులు¹.

మొగుల్నార చూ. మొగులు².

మొగుల్పుట్టు చూ. మొగులు¹.

మొగుసేద్యం చూ. మొగ్గు. రూ. ముయిసేద్యం. వి. ఉమ్మడి సేద్యం, చిన్నరైతులు కొంతమంది కలిసి చేసే సేద్యం.

మొగేదారి రూ.చూ. మొగుదారి. వి. పనికి ముందుగా నిర్దవడే వారు.

మొగోనం రూ.చూ. మగవానం. వి. పోతువానం మరవానంతో కలిపించే మొన చెక్కిన వానం.

మొగ్గ¹ రూ. మొగ్గ². వి. 1. ముకుళం, కోరకం. కు.నం. 4.107; 2. టకోరా, తులసికోటపై అంచున అందానికి కట్టిన ఆకులాంటి నిర్మాణం; 3. మొగ్గ ఆకారంలో నేసిన దిజైను; 4. ఒకరకం అద్దకం దిజైను; 5. పైదు పూతకు వచ్చే ముందుదళ, విప్పారని పువ్వు; 6. పొగమొక్క కలపైన వేసే పూత.

క. మగ్గు, మొగ్గు, మొగ్గ. మొగ్గ, ముకుళం; తు. ముగ్గ, మొగ్గ, ముంగె; త. మొక్కు, మొక్కుల్.

మొగ్గకమాను వి. తమలపాకార్చి, మధ్యరాగం గుమ్మటం ఆకారంలో ఉన్న గూడు. మొగ్గకమ్మి వి. మొగ్గ మాదిరి దిజైను నేసిన కమ్మి. మొగ్గగూడు వి. రవ్యాకులగూడు, గుమ్మటం ఆకారంలో ఉన్న గూడు. మొగ్గచావు వి. అంచులో మొగ్గులు పడేట్టు రెండు నాడెలతో ఇద్దరు కలిసి కుప్పడం పట్టి నేసిన పంచెల శత. మొగ్గచెమటలు వి.బ.వ. మొగ్గలా ఉండే చెమట దిండువులు. వరాహ. 7.56. మొగ్గంచు వి. గీరలు, మొగ్గులు పెట్టి నేసిన అంచు. <మొగ్గ¹ + అంచు². మొగ్గతొడుగు అ.క్రి. కోరకకమగు, మొగ్గులు పొడము. మొగ్గవట్టు వి. దసిరీ, ఒకరకం పట్టు. మొగ్గపేటించు వి. మొగ్గులు వరసగా పడేట్టు నేసిన అంచు. <మొగ్గపేటు + అంచు². మొగ్గపేటు వి. అంచులో మొగ్గు ఆకారంలో నేసిన దిజైను. మొగ్గలంచుచీర వి. అంచులో మొగ్గుల మాదిరి దిజైను నేసిన చీర. మొగ్గులవట్టె వి. గబల పెట్టె, కిటికీ మీద చూరుగా దించిన చెక్కడం వనిగల కొయ్యపలక. మొగ్గవిచ్చు అ.క్రి. 1. వికసించు; 2. యథాయథలగు, చెల్లాచెదరగు.

మొగ్గ² చూ. మొగ్గు. వి. 1. వేళ్ళదులు తలపాదాలతో చేరేట్టు విల్లులా వెల్లికిల వంగటం; 2. పాదక్రియ (అడుగులు, గంతులు మొ.వి).

మొగ్గటిలు రూ.చూ. మొగ్గతిలు, అ.క్రి. వంగు, మోకరిలు. మొగ్గతిలు రూ.చూ. మొగ్గతిలు, అ.క్రి. 1. మొగ్గవాలు, వంగు. గౌ.హరి. 4.26; 2. మోకరిల్లు; 3. తలకిందగు. మొగ్గవాలు అ.క్రి. మొగ్గరేయు, వేళ్ళలు మొ. వారు తల పాదాలతో చేరేట్టు విల్లులా వెల్లికిల వంగు. కళా. 6.180.

మొగ్గం రూ.చూ. మగ్గము. వి. 1. నేత బయలులో బట్టలు నెయ్యటానికి అమర్చిన కొయ్యపలకలు (పన్నె బిగించినవి), అచ్చు, దోనె మొ. సాధనాల మొత్తం; 2. మరమగ్గంలో పన్నె, పలక మొ.వి బిగించిన నాలుగు పట్టెల చట్రం; 3. తివాచీలు నేసే సాధనం.

మొగ్గంలాక రూ.చూ. మగ్గంలాక. వి. నేత పడుగులో పై పోగులకు, కింది పోగులకు మధ్య దూర్చిన పెదురుబద్ద. మొగ్గంలైడు రూ.చూ. మగ్గంలైను. వి. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కింది కొయ్య. మొగ్గంసట్టం రూ.చూ. మగ్గంచట్టం. వి. 1. మరమగ్గంలో పన్నె పలక మొ.వి బిగించిన నాలుగు పట్టెల చట్రం; 2. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కింది కొయ్య. మొగ్గంకొయ్య రూ.చూ. మగ్గంకొయ్య. వి. మర మగ్గం చట్రం నిలబెట్టటానికి నేత బయలులో పాతిన ఒకరకం గుంజ. మొగ్గంగద్దె రూ.చూ. మగ్గంగద్దె. వి. మగ్గంముందు నేతపనివాడు కూర్చునే చోటు. మొగ్గంగుండు రూ.చూ. మగ్గంగుండు. వి. 1. చేతిమగ్గం పన్నె బిగించిన కింది కొయ్య; 2. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కింది కొయ్య. మొగ్గంగుంత రూ.చూ. మగ్గవు గుంత. వి. నేసే వాడు మగ్గం దగ్గర కూర్చున్నప్పుడు కాళ్ళు పెట్టుకోవటానికి తవ్విన గొయ్యి. మొగ్గంగూటం రూ.చూ. మగ్గంగూటం. వి. 1. ఉన్ని మగ్గం దోనుగను మోసే ఎడమవైపు కొయ్యగూటం; 2. ఉన్ని మగ్గానికి వేసిన పడుగు బిగింపు కోనం చివర నేలలో పాతిన కొయ్య; 3. నవారు మగ్గం కట్టుబడిలో వడిదారాలు అల్లిన క్రర ఆధారంగా నేలలో పాతిన కొయ్య. మొగ్గంగొయ్య రూ.చూ. మగ్గంగొయ్య. వి. నేత బయలులో పావుకోళ్ళు ఆమర్చటానికి తవ్విన చోటు. మొగ్గంజిల్ల రూ.చూ. మగ్గంజిల్ల. వి. మగ్గం కుచ్చు రాడు కట్టటానికి ఆధారంగా చట్రం నిలుపుపట్టెకు బిగించిన కొయ్యపుల్ల. మొగ్గంజొర్రు రూ.చూ. మగ్గంజొరు. వి. మగ్గం ముందు కూర్చొని నేతపని ప్రారంభించటం. మొగ్గంతాడు రూ.చూ. మగ్గంతాడు. వి. గొంగడి నేసే మగ్గం బిగించే తాడు. మొగ్గంనిలుపు రూ.చూ. మగ్గం నిలుపు. వి. మరమగ్గం చట్రంలో ఎక్కగా బిగించిన పొడుగు పట్టె. మొగ్గపుతాడు రూ.చూ. మగ్గపుతాడు. వి. గొంగడి నేసే మగ్గం బిగించే తాడు. మొగ్గంవందిరి రూ.చూ. మగ్గంవందిరి. వి. నేతబయలులో మరమగ్గం చట్రం నిలబెట్టటానికి నిలుపు రాటలకు అడ్డంగా మంచెమాదిరిగా బిగించిన క్రరలు, మగ్గం గుంటకుపైన ఎత్తుగా వేస్తారు. మొగ్గంపలక రూ.చూ. మగ్గంపలక. వి. 1. చేతి మగ్గంపన్నె బిగించిన పైచెక్క; 2. మరమగ్గం చట్రంలో నిలుపుపట్టెలకు పైన బిగించిన అడ్డపట్టె; 3. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన పైచెక్క. మొగ్గంపొగడా రూ.చూ. మగ్గంపొగడ. వి. మగ్గానికి అమర్చి నేతబయలులో చాపిన పడుగునూలు. మొగ్గంపులి తాడు రూ.చూ. మగ్గంపులితాడు. వి. మరమగ్గం నిలుపు పట్టెను మేరువుపలకకి బిగించి నన్నపుచ్చల్తో వడిపెట్టిన దారం. మొగ్గంబడితె రూ.చూ. మగ్గంబడితె. వి. 1. నేతబయలులో మరమగ్గం చట్రం నిలబెట్టటానికి నిలుపురాటలకు అడ్డంగా మామూలుగా బిగించిన క్రర; 2. మగ్గంతాళ్ళు కట్టటానికి ఆధారంగా మగ్గానికి పైన అమర్చిన క్రర. మొగ్గం బడ్డీ రూ.చూ. మగ్గంబడ్డీ. వి. 1. నేతబయలులో మరమగ్గం చట్రం నిలబెట్టటానికి నిలుపురాటలకు అడ్డంగా మంచె మాదిరిగా బిగించిన క్రరలు, మగ్గం గుంటకుపైన ఎత్తుగా వేస్తారు;

2. మరమగ్గంలో పన్నె, పలక మొ. వి. దిగించిన నాలుగు పట్టెల చక్రం. మొగ్గంబల్ల రూ.చూ. మగ్గంబల్ల. వి. మర మగ్గంలో పన్నె దిగించిన కిండికాయ. మొగ్గంమోకు రూ. చూ. మగ్గంమోకు. వి. మగ్గంమీద నేతపడుగును దిక్కు పట్టెలావపాటి కాదు. మొగ్గలిల్లు రూ. చూ. మగ్గలబల్లు. వి. ఇంట్లో నేతపనికి కేటాయించిన ప్రదేశం. <మొగ్గం+ -లు + ఇల్లు.

మొగ్గబడు చూ. మొగ్గు.

మొగ్గరము రూ. మొగరము¹. వి. 1. పన్నాగం, ఎత్తుగడ. కు. సం. 11.91; 2. గుంపు. నిర్వ.రా. 4.57; 3. వ్యాహం, సేనాసన్నివేశ విశేషం. నిర్వ. రా. 5.123; 4. యుద్ధం. ఉ. హరిశ్చ. 3.61.

సం. యుకుల-. మొగ్గు, శరీరం.

మొగ్గరించు అ.క్రి. వ్యాహంపన్ను. <మొగ్గరము + -ఇంచు³.

మొగ్గరించు చూ. మొగ్గరము.

మొగ్గలము రూ. మొక్కరము², మొక్కలము, మొక్కలి¹, మొక్కళము, మొక్కళి¹. విణ. అతిశయించినది, మిక్కుట మైంది. నిర్వ. రా. 8.82.

మొగ్గవేయు చూ. మొగ్గు.

మొగ్గలిల్లు చూ. మొగ్గం.

మొగ్గు చూ. మొక్కు. రూ.చూ. మొగ్గు. అ.క్రి. 1. వాలు, ఒరగు. రాజవా. 5.73; 2. నేలకూలు, కిందపడు. అచ్చ.రా.యు. 305; 3. చూపనిలువ; వి. 1. హెచ్చు, అధిక్యం. చెన్న బసవ. 5.103; 2. గౌరవం.

మొగ్గబడు రూ.చూ. మొగ్గబడు. 1. ముందుకుపడు; వాలు, <మొగ్గు + -అ⁷ + -పడు. మొగ్గవేయు రూ.చూ. మొగ్గవేయు. <మొగ్గు + అ⁷ + వేయు.

మొంగ రూ.చూ. వి. ఎన్నులమోపు.

మొజేరు రూ.చూ. మైజాటు. వి. బద్దె.

మొజ్జి వి. వరి, బోడి మొ. పైర్లతెగులు, ఆకులు దట్టంగా పెరిగి ఎన్నుపైకి రాని ఒకరకం పంటతెగులు.

మొటం వి. గెనుసుగడ్డ, దుంపలు కూరగా ఉపయోగపడే తీగపైరు. (Iponaca bataras).

మొటమొటలాడు అ.క్రి. ముఖం చిట్టించుకొను.

సం. స్ఫుట-. పైకిబాగా కనిపించినది.

మొటిం రూ.చూ. మొటిమ¹. వి. 1. గునపంలోని పదును లేని కొన; 2. కావడిమట్టు జారిపోకుండా బద్దకు చివర్లఉంచిన బుడిపె.

మొటిక రూ. మొటికె, మొట్టిక, మోటిక. వి. 1. మొలక, అంకురం. కువ. చ. 2.26; 2. తునక, చిన్నముక్క. ఇశా. 3.25; 3. మొట్టికాయ; 4. ముఖంమీద లేచే యౌవనపు పొక్కులు; 5. గునపంలోని పదునులేని కొన; 6. కావడిమట్టు జారిపోకుండా బద్దకు చివర్లఉండే బుడిపె. మ. మొటకు. చిన్నముక్క, తునక;

సం. స్ఫుటక-. పైకి కనిపించేది.

మొటికకొమ్మ వి. లావుగా పొట్టిగా బోడిగా ఉండే కొమ్మ. మొటికవక్క వి. గూనచివరి వెడల్పాటి భాగం.

మొటిక్కాయ¹ వి. గోరుచిక్కుడుకాయ. <మొటిక + కాయ. మొటికాయ రూ. మొటిక్కాయ², మొట్టికాయ. వి. తలమీద పిడికిలితో పొడిచే పోటు.

మొటికిలి వి. మొట్టికాయ.

మొటికె రూ.చూ. మొటిక. వి. మొలక, భూమిలో నాటుకొన్న గింజ పగిలి పైకి వచ్చేభాగం.

మొటిక్కాయ¹ చూ. మొటిక.

మొటిక్కాయ² రూ.చూ. మొటికాయ. వి. మొట్టికాయ.

మొటిగిడి వి. నీచుడు. ప్రబంధ. 644.

సం. యూర్థ-. అవివేకి.

మొటిమ¹ రూ. బొటిమ, మొటిం, మొటిమి, మొటుం. వి. 1. యౌవనంలో మొగం మీద లేచే బొటిమ, అవగంధం. అం. భా. 2.129; 2. గడ్డపారలోని మొద్దువైపు; 3. కావడి మట్టు జారిపోకుండా బద్దచివర ఉంచే బుడిపె. విణ. పొట్టి. క. మొదవి. యౌవనంలో మొగంమీద లేచే మొటిమ; కో. మొజుదిరై. శరీరంపై మచ్చ.

మొటిమ² రూ.చూ. మొటుం. వి. గడ్డపలుగు పడునైన అంచు. మొటిమి రూ.చూ. మొటిమ¹. వి. 1. యౌవనంలో మొగం మీదలేచే బొటిమ; 2. రాతిలో ఎత్తుగా ఉన్నభాగం; క్రి. విణ. పొట్టి.

మొటుం రూ. మొటిమ². వి. గడ్డపలుగు పడునైన అంచు. మొటువు¹ వి. మెట్టు, ఎక్కటానికి దిగటానికి వీలుగా కట్టిన నిర్మాణం.

మొటువురాయి వి. నల్లరాతిరాయి, నారగా, అనుమతి తంగా, బండలుగా, చాలా రకాల్లో దొరికే ఖనిజశిల.

మొటువు² రూ.చూ. మెడుక. విణ. మెతక, మెత్తని.

మొట్టి రూ. మొట్టి. వి. మత్స్యవిశేషం, ఎగిరెగిరి పడే చేప. సం. ద్వా. 1.221.

సం. ప్రోష్ఠ-. శఫరం, ఎగిరే ఒకరకం చేప;

క. మెట్టి. పొట్టి.

మొట్టిమొదలు చూ. మొదలు. వి. బా. 1. మిక్కిలి మొదలు, ఆది. పండి. చ. 2.97పు; 2. అర్థంతం.

మొట్టి విణ. పొట్టి. అం. భా. 2.123; వి. గేటుకు మధ్య రెక్కలు ఆనటానికి విలుగా పాతినకొయ్య లేదా రాతిదిమ్మ. సం. యర-. విద్యార్థులు మొ. వారినివాసం.

మొట్టికొమ్మ వి. లావుగా పొట్టిగా బోడిగా ఉండేకొమ్మ.

మొట్టిగుడ్డు వి. అనుపోసేటప్పుడు పంట అమర్చుకోవటానికి పెట్టుకొనే సాధనానికి ఆధారంగా ఉండే కింది మొద్దు.

మొట్టిక రూ.చూ. మొటిక. వి. 1. మొలక, అంకురం; 2. తునక.

మొట్టికాయ చూ. మొట్టు¹.

మొట్టికాయలముగ్గు చూ. మొట్టు¹.

మొట్టికాయలమెవ్వు చూ. మొట్టు¹.

మొట్టివామొకము చూ. మొట్టు¹.

మొట్టిమొకము రూ.చూ. మోటుమొకము. వి. అడవిపంది.

మొట్టు¹ అ.క్రి. తలమీద పిడికిలితో పొడుచు, పిడికిలితో పొడుచు. వేమ. 3.58; వి. తలమీద పిడికిలితో పొడిచే పోటు.

క. మొట్ట. తలపైమొట్ట; కొడ. ముట్- (ముట్టి-) బుడితి, బొప్పి; త. ముట్టు. (ముట్టి-) గుద్దుకొను, ఎదుర్కొను, తలపడు; మ. మొట్టు. తలపైమొట్టు; కో. ముట్టులుక. ఎదుర్కొను, తలపడు, తొ. ముట్- అతిశయించు; పర్తి. ముట్ట- (ముట్టి-). బుడితో బొప్పి; కురు. ముట్-గనా. పిడికిలితోగుద్దు;

పో. చూ. సం. ముట్- నలగ్గొట్టు, విరుచు.

మొట్టికాయ రూ.చూ. మొట్టికాయ. వి. తలమీద పిడికిలితో పొడిచే పోటు. మొట్టికాయలముగ్గు వి. పిడికిల్లో ముగ్గు పోసుకొని పక్కలకు కొడుతూ వేసే ముగ్గు. మొట్టికాయలమెప్పు వి. వినాయకుడు. మొట్టివామెకము రూ.చూ. మోటువామెకము. వి. ఆడవిపంది. మొట్టమారి వి. మొట్టికాయలు తినే న్యరూపం కలవాడు. చంద్రాంగ. 4.127.

మొట్టు² వి. 1. కొమిరెకి ఆధారంగా మోటదోనె పక్కగా దావివైపు చొచ్చుకు వచ్చిన కొయ్య; 2. మోడు; 3. ప్రహరీగోడమీద ఆకు, మట్టి, రాయి మొ. వాటితో రక్షణకోసం గోడకంటే వెడల్పుగా పెట్టిన కప్ప.

మొట్టుమెకము రూ.చూ. మోటుమెకము. వి. ఆడవిపంది.

మొట్టువామెకము రూ.చూ. మోటువామెకము. వి. ఆడవిపంది.

మొట్టె రూ.చూ. మొట్ట. వి. ఒకరకం చేప.

మొట్టికాళ్ళు వి.బ.వ. వేళ్ళకు గోళ్ళులేని కాళ్ళు.

మొట్టివాడు విణ. అంగవికలుడు, కురూపి.

మొట్టమారి చూ. మొట్టు¹.

మొదతాడు రూ.చూ. మొలత్రాడు. వి. రాట్నం ఆకులకు చుట్టిన తాడు.

మొదతాలు రూ.చూ. మొలత్రాడు. వి. రాట్నం ఆకులకు చుట్టిన తాడు.

మొడికట్టు వి. విధం, రీతి, రాధికా. 2.12, ఇలా. 2.18.

మొడుచు న.క్రి. కలియగల్గు, పెడుచు, మేదించు. కు.నం. 8.66.

మొడుసు వి. గనె, గట్టు.

మొడ్డ వి. మేడ్రం, మగగురి, ద.హిం.కా.నంపు. 4. కా.నం. 629. కొడిదెకాననం.

నం. మేడ్రం. కిళ్ళం, మగగురి;

క. మొడ్డ. మూర్ఖుడు.

<నం. మేడ్రం.

మొంటి రూ.చూ. మొరిఁటె. వి. బారికలాడుకునే చిన్న చేట.

మొంటియ రూ.చూ. మొరిఁటె. వి. బారికలాడుకునే చిన్న చేట.

మొంటి రూ.చూ. మొరిఁటె. వి. బారికలాడుకునే చిన్న చేట.

మొందరి చూ. మొండి¹.

మొందాటలాడు చూ. మొండి¹.

మొందాటలు చూ. మొండి¹.

మొందాడు చూ. మొండి¹.

మొండి¹ రూ. మొండు. విణ. 1. (కాళ్ళుచేతులు) కొంత తెగినది. కు.నం. 8.135; 2. చేతులు కాళ్ళు తెగినవాడు, తెగినది, కాళ్ళుచేతులు లేనివాడు. బో. 5.298; 3. మూర్ఖుడు, మూర్ఖురాలు. చెన్నబసవ. 2.24; 4. మొక్క

పోయినది; 5. బోసి అయినది, వట్టిది, ఆభరణాది శూన్యం; వి. 1. అటలలో అర్థం తిరగటం; 2. అక్రమం; 3. హతం; 4. పని అయినదాక వదలకుండటం.

నం. ముంద- గొరగబడింది.

మొందరి విణ. మొండివాడు, మూర్ఖుడు, పండి.చ.

2.101పూ. <మొండి¹+అరి. మొందాటలాడు న.క్రి.

మొండితనంచేయు. <మొండి¹+అట+-లు+అడు.

మొందాటలు వి.బ.వ. మొండితనం. <మొండి¹+అట+-లు.

మొందాడు న.క్రి. మొండితనంచేయు.

<మొండి¹+అడు. మొండిఅంగీగుద్ద రూ. మొండెంగీగుద్ద.

వి. చంకబనీనులకోసం నేసినగుద్ద. మొండికట్టె వి. 1.

మొండితనం కలవాడు, కలది, మూర్ఖుడు, మూర్ఖురాలు.

హంస. 5.113; 2. కుజనుడు. ఆం.దా. 3.7. మొండికెత్తు

అ.క్రి. బండతనం కలిగి ఉండు, మొండివేయు. <మొండి¹

+కున్+ఎత్తు¹. మొండికొర్ర వి. ఒకరకం కొర్ర.

మొండిచెయ్యిచూపు రూ.చూ. మొండిచేయిచూపు. న.క్రి.

లేదను. మొండిచేటచూపు అ.క్రి. అడిగినదాన్ని లేదను.

మొండిచేయిచూపు రూ. మొండిచెయ్యిచూపు. న.క్రి. లేదను.

మొండిచేయు న.క్రి. మొండితనంచేయు. మొండిచేవేల్పు న.క్రి.

మొండిచేత్తో హోమంచేయు, అసాధ్యకార్యాల్ని నెరవేర్చు.

కు.నం. 8.135. మొండితెగులు వి. చెట్టు, ఇగురుపెట్టని

తెగులు. మొండిపారు అ.క్రి. 1. కాయకాయ, మొక్క

పోవు; 2. మొండికెత్తు. మొండిపురుగు వి. మొండితోక

ఉన్న పురుగు. మొండిబండ(డు) వి. పాపండుడు. మొండి

బండవాడు రూ. మొండుబండవాడు. విణ. పట్టువిడవని

మూర్ఖుడు. 'మొండివాడు విణ. 1. చేతులులేనివాడు.

పండి.చ. 2.10. 4వ.; 2. మొండితనం కలవాడు,

మూర్ఖుడు. మొండి(డు) విణ. మొండితనం కలవాడు,

మూర్ఖుడు. కు.నం. 7.49. మొండెంగీగుద్ద రూ.చూ.

మొండిఅంగీగుద్ద. వి. చంకబనీనులకోసం నేసినగుద్ద.

మొండెముక వి. ఎద్దులకు ప్రక్కల్లో ఉచ్చి ఉండే ఎముక.

మొండి² రూ.చూ. మండె¹. వి. 1. నలచదరంగా వేసే

పంటగడ్డికుప్ప; 2. పొగాకు తోరణాలు ఆరిన తరవాత

పేర్చిన కుప్ప; 3. పొట్టు మొ. వి దాచటానికి చుట్టూ

చొప్పతో కట్టే ఆవరణం; 4. తూర్పార పొయ్యటానికి

సిద్ధం చేసిన బూగరరాళి లేక మదనం; 5. పత్తికాయలు

కోసి వేసిన కుప్ప; 6. నలచదరంగా వేసిన చొప్పవామి.

మొండికట్టు రూ.చూ. మండెకట్టు. న.క్రి. పొగాకు,

పొట్టు మొ. వి నలచదరంగా కుప్పకట్టు. మొండికుచ్చెల

రూ.చూ. మండెకుచ్చెల. వి. కళ్ళంలో మెదిగిన చొప్పను

తీసి నలచదరంగా వేసిన కుప్ప. మొండిగూడు రూ.చూ.

మండెగూడు. వి. కంకులు దాచి పెట్టటానికి గడ్డితో కట్టిన

ఆవరణం. మొండిదింపు రూ.చూ. మండెదింపు. న.క్రి.

పొగాకు, పొట్టు మొ. వి నలచదరంగా కుప్పవేయు.

మొండిపెట్టు రూ.చూ. మండెపెట్టు. న.క్రి. పొగాకు, పొట్టు

మొ. వి నలచదరంగా కుప్పపెట్టు. మొండివేయు రూ.చూ.

మండెవేయు. న.క్రి. పొగాకు, పొట్టు మొ.వి నలచదరంగా

కుప్పవేయ.

మొండియము రూ.చూ. మొండెము. వి. కబందం, తలలేని దేహం. కుత్త. 4.81

మొండి(డు) చూ. మొండి¹.

మొండు రూ.చూ. మొండి¹. విణ. కొంత తెగినది (కాలు, ముక్కు. మొ. వి). రం.రా.దాల. 6 పు. 16పం.; వి. 1. తప్ప; 2. అనమర్థత; 3. పందిరి వాసాలమిది అడ్డకరలు కదలకుండా దిగించిన కొయ్యమేకు.

మొండుబడు అ.ప్ర. మొండిడిగు. మొండుబండవాడు రూ.చూ. మొండిబండవాడు. వి. పట్టు విడవని మూర్ఖుడు. మొండుమొల వి. దిన్నత్యం.

మొండెంసరి చూ. మొండెము.

మొండెంతకు చూ. మొండెము.

మొండెంగీగుడ్డ చూ. మొండి¹.

మొండెవుగాము చూ. మొండెము.

మొండెపురక్కను(డు) చూ. మొండెము.

మొండెము రూ. మొండియము, మొండెము. వి. తలలేని శరీరం హరి.ఉ. 4.129.

నం. ముండిత-. నరకబడిన, గొరగబడిన; ప్రా. ముండిత;

క. మొండె, మొండెయ, తలతెగిన శరీరం.

<ప్రా. ముండిత.

మొండెంసరి వి. అచ్చతికేటప్పడు కింది పోగులూ పై పోగులూ కలిపి మొత్తం అతికిన వడుగు. మొండెంతకు వి. అచ్చతికేటప్పడు కిందిపోగులూ పైపోగులూ కలిపి మొత్తంఅతికే వడుగు. మొండెవుగాము వి. 1. కేకుగ్రహం; 2. రాహువు. మొండెపురక్కను(డు) వి. కబంధుడు. అచ్చ. రా.అరణ్య. 118.

మొండెముక చూ. మొండి¹.

మొండేరు వి. చూరు వెంట కప్పమిద వేసే నున్నవపట్టి.

మొండెము రూ.చూ. మొండెము. వి. మొండెం.

మొతరఫ రూ.చూ. మొహతరఫా. వి. 1. ఇళ్ళు, అంగళ్ళు వ్యాపారంమిద వేసే వన్ను; 2. అదనపుశిస్తు.

మొతరును వి. ఒక చదోగి.

ఉ.అర. ముహతరివ్. అర్హిస్తు, పనివాడు.

<ఉ. ముహతరివ్.

మొతర్ఫా. రూ.చూ. మొహతరఫా. వి. 1. ఇళ్ళు, అంగళ్ళు వ్యాపారంమిద వేసే వన్ను; 2. అదనపుశిస్తు.

మొతిచూరు విణ. గుండ్రని.

హిం. మోతిచూర్. గుండ్రని ఆకారంలో ఉండే ఒక విడమైన తీపి పదార్థం; ఉ. మోతిచూర్. ఒకరకమైన తీపి పదార్థం, పావురాల కన్నుల ప్రత్యేక వర్ణన;

క. మోతిచూర్.

<ఉ. మోతిచూర్.

మొతువు రూ.చూ. మొతువు. వి. మొత్తదనం.

మొత్త రూ. మొత్తా. వి. 1. వాటిలోపల పక్కగోడ; 2. కారెంగూడ మొ. దానితో తోడే నీళ్ళు పారే కాలవ మొదట పచ్చిక పెల్లలు మొ. వాటితో ఏర్పర్చబడిన ఎత్తు ప్రదేశం,

మొగవాళం; 3. అధికాయం; 4. పొట్ట; 5. మొల స్థానం; 6. ఎడ్లబండి తోలేవాడు కూర్చునే చోటు; 7. ఏతంలో తోడిన నీళ్ళుపోయే మొదటి కాలవ; 8. పిరుదు, నితంబం; 9. గోదాము; 10. పశువుల్ని కట్టివేసే కట్టు కొయ్య; 11. కొబ్బరి మట్టు మొదలు.

క. మొత్త. గుండ్రటి ముద్ద, లావుదనం.

మొత్తకొయ్య వి. పల్లిరును తిరగటానికి ఆధారంగా మోటుదావి లోపలికి చొచ్చుకు వచ్చేట్లు వేసిన కొయ్య. మొత్తగూడు వి. దర్వాజా పక్కన ఉన్న గూడు. మొత్తచెక్క వి. మగ్గం సొరుగుకు చివర నాడె బయటికి పోకుండా ఆపటానికి దిగించిన కొయ్యచెక్క. మొత్తతాడు వి. ఏడె తాడు, బండి జల్ల తెరచిఉన్నవైపు అడ్డం కట్టే తాడు. మొత్తపిరి వి. ఏతాం కదవ కింద మొత్తగా ఉండటంతోసం అరిణ మొదట ఉంచే అల్లిక పిరి. మొత్తబండ వి. 1. అరబండ, మోటుదావి దోనె అర (లోతట్టు)కు అడుగున వేసిన బండ; 2. ద్వారబండపు నిలువు కమ్మికి గోడకూ మధ్యలో దిగించిన రాయి. మొత్తసుడి వి. తోకకింద నుడి. మొత్తగా(డు) చూ. మొత్తము.

మొత్తము రూ. ముత్తెం. వి. 1. సమూహం. కు.నం. 11.106, నిర్వ.రా. 1.50; 2. బాహుళ్యం, తరచు. మార్క. 6.10; 3. సేవ. భాస్క.రా.యు. 660; 4. వెరసి, అంతు; 5. జంటనొగలబండి నొగల ముందువైపు కలిసే చోటు; విణ. సాండ్రం, తరచైంది. కార.భీష్మ. 2.367.

క. మొత్త. మొత్తం, సమూహం; క. మొత్తమ్. అంతా, వెరసి. సాండ్రం; మ. మొత్తమ్. అంతా, మొత్తం.

మొత్తగా(డు) వి. సేనానాయకుడు. పరాహ. 9.26. <మొత్తము+-కాడు. మొత్తమునకు రూ. మొత్తానికి. అవ్య.ప్రదు. ఎంత శ్రమపడ్డా. మొత్తముమీద అవ్య.ప్రదు. 1. అన్ని విషయాల్లో ఆలోచించి చూడగా; 2. మొత్తాని కాపని జరగలేదన్నమాట. మొత్తానికి రూ.చూ. మొత్తము నకు. అవ్య. అఖరికి, ఎంత శ్రమపడ్డా.

మొత్తసము చూ. మొత్తము. వి. నమ్మిడి.

నం. సమ-. సమం.

మొత్తా రూ.చూ. మొత్త. వి. తొట్టి, బండి తోలే మనిషి కూర్చోవటానికి వీలుగా పరం (చక్రం) నుంచి కాడివర కున్న తాడు అల్లకం.

మొత్తానికి చూ. మొత్తము.

మొత్తికొను చూ. మొత్తు.

మొత్తిండు చూ. మొత్తు.

మొత్తిమోదరలాడు చూ. మొత్తు.

మొత్తిమోడు చూ. మొత్తు.

మొత్తు స.క్రి. 1. కొట్టు, తాడించు. కాశీ. 2.80, హర. 1.25; 2. వాయించు, మోగించు. కాశీ. 6.145; 3. పగలగొట్టు. కాశీ. 7.34; 4. ఇది కొట్టు రాతువలా కొన్ని రాతువల తుమున్నంతాల కనుప్రయుక్తమై ప్రేర దాధాన్ని సూచిస్తుంది. భీమ. 2.157; 5. అరుచు, క్రుంగచేయు. రామాధ్య. 6.88; 6. నరకు. అచ్చ.రా.

నుందర. 115; అ.క్రి. గుచ్చుకొను, నాటు. అహల్యా. 2.109; వి. 1. దెబ్బ, క్షతి, కొట్టటం. ఈ.చ. 2.77; 2. ఇతికబట్టి పైకాగం.

క. మోదు. కొట్టు, మోహు. కొట్టు; త. మొత్తు (మొత్తి-). కొట్టు, దెబ్బ, గుడ్డు; మ. మోతు. కొట్టు, ఎదుర్కొను.

మొత్తికొను రూ. మొత్తుకొను. న.క్రి. 1. తన తలని తానే కొట్టుకొను; 2. ప్రాధేయపడు; అ.క్రి. గట్టిగా కేకలువేయు. <మొత్తు + -క¹¹ + కొను. మొత్తించు న.క్రి. మొత్తచేయు, కొట్టించు. దా. 4.172. <మొత్తు + -క¹⁰చు³. మొత్తిమోదరలాడు న.క్రి. పట్టిపల్లార్పు. శృం.కా. 2.22. <మొత్తు + -క¹³ + మోదర + -లు + అడు. మొత్తిమోదు న.క్రి. పట్టిపల్లార్పు. తాళ్ల.నం. 11.3.78. <మొత్తు + -క¹³ + మోదు. మొత్తుకరిణి వి. డిజైన్ పనికి వాడే చిన్న కరిణి. మొత్తుకొను రూ.చూ. మొత్తికొను. న.క్రి. తన తలని తానే కొట్టుకొను. మొత్తుకోర్లు వి.బ.వ. ఏడ్పులు, పెదబొబ్బలు. మొత్తులాడు అ.క్రి. కొట్లాడు, దెబ్బలాడు శృం.నై. 3.32, వరాహ. 11.16. <మొత్తు + -లు + అడు. మొత్తువడు (-వడు) అ.క్రి. కొట్టుపడు, దెబ్బలిను. శృం.నై. 8.74.

మొదం వి. అడగొడ్డు, పెంటి.

మొదట చూ. మొదలు.

మొదటికిమోసమగు చూ. మొదలు.

మొదటికేమోసమువచ్చు చూ. మొదలు.

మొదటికొయ్య చూ. మొదలు.

మొదటికోల చూ. మొదలు.

మొదటిచూపు చూ. మొదలు.

మొదటిచెయ్యి చూ. మొదలు.

మొదటిచేయి చూ. మొదలు.

మొదటిజాతిదొర చూ. మొదలు.

మొదటిదాపు చూ. మొదలు.

మొదటిది చూ. మొదలు.

మొదటిదిక్కు చూ. మొదలు.

మొదటిదిక్కునుబాదారి చూ. మొదలు.

మొదటివంట చూ. మొదలు.

మొదటివలుకులు చూ. మొదలు.

మొదటివల్కులు చూ. మొదలు.

మొదటిపీట చూ. మొదలు.

మొదటిపుట్టుక చూ. మొదలు.

మొదటిపెండ్లాము చూ. మొదలు.

మొదటిపేరు చూ. మొదలు.

మొదటిమోగు చూ. మొదలు.

మొదటివాడు చూ. మొదలు.

మొదటివిరుపు చూ. మొదలు.

మొదటివేలుపు చూ. మొదలు.

మొదటివేల్పు చూ. మొదలు.

మొదటిహత్తి చూ. మొదలు.

మొదండ్లకాంపులు చూ. మొదలు.

మొదనిక రూ.చూ. మదినిక. వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క, మదనబుడమ.

మొదయము వి. తృణవిశేషం, ఒకజాతి గడ్డిమొక్క. ప్రబంధ. 201.

మొదలంట చూ. మొదలు.

మొదలంట(గోయు) చూ. మొదలు.

మొదలంటు చూ. మొదలు.

మొదలారి రూ. మొదలియారి. వి. 1. అరవ శూద్రుల్లో ఒక తెగవాడు. తాళ్ల.నం. 5.158; 2. నాయకుడు.

క. మొదలిగ. ముఖ్యుడు; త. మొతలియార్. తంజావూరు జిల్లాలోని జైనుల్లో ఒకతెగ, మొతలి ముఖ్యుడు, నన్యాసి, మరాఠావర్మడు.

<త. మొతలియార్.

మొదలార్చు చూ. మొదలు.

మొదలాటు చూ. మొదలు.

మొదలి¹ రూ.చూ. మొనలి. వి. నక్రం, జలమంతు విశేషం, మకరం.

మొదలి² చూ. మొదలు.

మొదలిగాము చూ. మొదలు.

మొదలిగామువట్టి చూ. మొదలు.

మొదలిజేజే చూ. మొదలు.

మొదలితామరగన్న ముద్దుకొడుకు చూ. మొదలు.

మొదలిదివాణము చూ. మొదలు.

మొదలిదుర్గము చూ. మొదలు.

మొదలిధనము చూ. మొదలు.

మొదలివట్టణము చూ. మొదలు.

మొదలిపేరు చూ. మొదలు.

మొదలిప్రోలు చూ. మొదలు.

మొదలిమాడలు చూ. మొదలు.

మొదలియారి రూ.చూ. మొదలారి. వి. 1. అరవదేశవ శూద్రుల్లో ఒకతెగ; 2. నాయకుడు.

మొదలివహి చూ. మొదలు.

మొదలివేలుపు చూ. మొదలు.

మొదలివేల్పు చూ. మొదలు.

మొదలిసాని చూ. మొదలు.

మొదలిసొమ్ము చూ. మొదలు.

మొదలు అవ్య. ప్రభృత్యర్థకం. ఆరంభించి, మొదలు కొని.

భార.ఆది. 1.44; వి.జా. 1. చెట్లకిందిభాగం, ప్రకాండం.

భార.ఆది. 5.166; 2. మూలకారణం. భార.ఆది. 6.262;

3. ఆది, ప్రారంభం. భార.నభా. 1.53; 4. మూలధనం.

భార.ఆను. 5.75; ద. హిం. కా. సంపు. 6. కా.నం. 160.

క్రి.క. 1130; విజ. 1. ముఖ్యుడు, ప్రధానుడు. ద.హిం.కా.

సంపు. 4. కా.నం. 1054; 2. ప్రథమం, తొలుతటిది.

భార. ఆది. 5.40; 3. ప్రాక్తనం, తొల్లిటిది, తొల్లిటివాడు,

హర్షుడు. భార.ఆది. 3.120.

క. మొదలు. ఆది, ప్రారంభం, మొదలిగ, ముఖ్యుడు, ప్రధానుడు, మొద, మొదలు, మొట్టమొదలు, వేరు, మూలం; కొద. మొద. ఒకరికి చెందిన వస్తువు; కు.

ముదెలు. మొదలు, అనలు కారణం, చెట్టు మొదలు ; త. ముతల్. ప్రారంభం, మొరలు, ఆది, గొప్పది, అడుగు రాగం, చెట్టుమొదలు, ముతల్ వణ్. మొదటివ్యక్తి, ముఖ్యుడు ; పర్తి. మొదెల్. చెట్టుమొదలు ; కొలా, మొదల్. చెట్టుమొదలు, మొద్ద. మొదలు, కాండం ; నా. మొద్ హల్. చెట్టుమొదలు ; పో. చూ. త. ముతల్.

మొదట అవ్య.ద్రు. ముందు. < మొదలు + -అ. మొదటికి మోనముగు అ.క్రి. మూలచ్చేదిఅగు, అసలుకే మోనం అగు. కాన్క.రా.6. < మొదలు + -ఇ- + -కున్ + మోనము + అగు. మొదటికే మోనమువచ్చు అ.క్రి. అసలుకే విపూతం కలుగు. < మొదలు + -ఇ- + -కున్ + -ఏ + మోనమువచ్చు. మొదటికొయ్య వి. తలపీటకు ఉండే మొదటివరనకొయ్య. < మొదలు + -ఇ- + కొయ్య. మొదటికోల వి. తలపీటకు ఉండే మొదటివరన కొయ్య < మొదలు + -ఇ- + కోల. మొదటిచూపు వి. ఎలగోలచూపు. < మొదలు + -ఇ- + చూపు. మొదటిచెయ్యి రూ. మొదటిచేయి. వి. 1. మేలుచేసే చేయి ; 2. మొనగాడు ; 3. మొనకత్తె. < మొదలు + -ఇ- + చెయ్యి. మొదటిచేయి రూ. చూ. మొదటిచెయ్యి. వి. 1. మేలుచేసే చేయి ; 2. మొనగాడు ; 3. మొనకత్తె. మొదటిజాతిదొర వి. బ్రహ్మ, నలువ. మొదటిదాపు వి. ఆముగోడ పక్కన అనిచ్చే ఓటికుండల వరన. < మొదలు + -ఇ- + దాపు. మొదటిది విణ. మొదలు, ఆది. < మొదలు + -ఇ- + ఆది. మొదటిదిట్ట వి. తూర్పు. సం. దిక్. దిక్. దిక్కు. < మొదలు + -ఇ + సం. దిక్. మొదటిదిట్టకు సుబాదారి వి. ఇంద్రుడు. మొదటిపంట వి. సారువాపంట. < మొదలు + -ఇ + పంట. మొదటిపలుకులు రూ. చూ. మొదటి పలుకులు. వి. బ. వ. వేదాలు. మొదటిపలుకులు రూ. మొదటి పలుకులు. వి. బ. వ. వేదాలు. ప్రబంధ. 51. < మొదలు + -ఇ + పలుకు + -లు. మొదటిపీట వి. ఆను పీటల్లో మొదటిది. < మొదలు + -ఇ- + పీట. మొదటిపుట్టుక వి. మొదటిసంతానం. < మొదలు + -ఇ- + పుట్టుక. మొదటిపెండ్లాము వి. 1. నహదర్మిణి, కార్య ; 2. మొదటి కార్య. < మొదలు + -ఇ. + పెండ్లాము. మొదటిపేరు వి. ప్రముఖస్థానం. రాధా. 1.54. < మొదలు + -ఇ- + పేరు. మొదటిమోకు రూ. మొదటిమోకు. వి. పోలుతాడు, కాడిని పోలుకరకుకలిపి జేతాడు. < మొదలు + -ఇ- + మోకు. మొదటివాడు వి. అన్న ; విణ. 1. అగ్రగణ్యుడు ; 2. ప్రాగ్రనరుడు, అగ్రయాయ. < మొదలు + -ఇ- + వాడు. మొదటి విరుపు వి. నేతపడుగులో మగ్గం కొలరకు నరిపర్ద రాగం. < మొదలు + -ఇ- + విరుపు. మొదటివేలుపు రూ. చూ. మొదటివేల్పు. వి. 1. బ్రహ్మ ; 2. గణపతి. మొదటివేల్పు రూ. మొదటివేలువ. వి. 1. సురజ్యేష్ఠుడు, బ్రహ్మ. మను. 1.50 ; 2. గణపతి. < మొదలు + -ఇ- + వేల్పు. మొదటిహత్తి వి. ఐరావతం. < మొదలు + -ఇ- + హత్తి. మొదండ్ల కాంపులు వి. బ. వ. ప్రధానగ్రామవాసులు లేక వ్యవసాయదారులు. ద. హిం. గా. 6.235 సం. < మొదలు + -లు + కాంపు + -లు. మొదలంట అవ్య. ద్రు. సమూలంగా, పూర్తిగా. పాండు. 5.238. < మొదలు +

అంటు + -అ. మొదలంట(గోయ(-కోయ) స.క్రి. మొదటి దాకా కోయ. శక. 2.223. మొదలంటు అ.క్రి. సమూల మగు, పూర్తగు. రం.రా బాల. 27పు. 19పం. < మొదలు + అంటు. మొదలాల్చు స.క్రి. సమూలంగా నశింపజేయు, క్షీణింపజేయు. రుక్మా.చ. 3.30. < మొదలు + అల్చు. మొదలాలు అ.క్రి. సమూలంగా నశించు. సిం. ద్వా. 9.10. < మొదలు + అటు. మొదలి వి. ముఖ్యుడు, ప్రధానుడు. ద. హిం. గా. సంపు. 6. గా. సం. 1054 ; విణ. మొదటి. కు. సం. 2.30. క. ముదలిగ. ముఖ్యుడు ; త. ముతలి. ముఖ్యుడు. మొదలిగాము వి. సూర్యుడు. ఆం. పదా. సుర. 21. < మొదలు + -ఇ- + గాము. మొదలిగామువట్టి వి. 1. శని ; 2. యముడు. మొదలిజేజే వి. పూర్వదేవుడు, రాక్షసుడు. అచ్చ.రా.య. 480. < మొదలు + -ఇ- + జేజే. మొదలికామరగన్న ముద్దుకొడుకు వి. బ్రహ్మ. < మొదలు + -ఇ- + కామర + కన్న ముద్దుకొడుకు. మొదలి దివాణము వి. ప్రధాన ఆస్థానం, వట్టినిల్లు. పాండు. 1.107. < మొదలు. + -ఇ- + దివాణము. మొదలిదుర్గము వి. ప్రధానదుర్గం. నె. గా. కందుకూరు. గా. సం. 78. క్రి. శ. 1536. < మొదలు + -ఇ- + దుర్గము. మొదలిధనము వి. మూలధనం. ద. హిం. గా. సంపు. 4. గా. సం. 784. సం. ధన-. ధబ్బు. సంపద. < మొదలు + -ఇ + సం. ధన- + -ము. మొదలివట్టణము వి. రాజధాని. ద. హిం. గా. సంపు. 10. గా. సం. 504. క్రి. శ. 1313. < మొదలు + -ఇ + పట్టణము. మొదలిపేరు వి. 1. అగ్ర గణ్యుడు, మొదట పేర్కొనతగినవాడు ; 2. అగ్రగణ్య. మొదట పేర్కొనదగినది. కేయా. 1.36. < మొదలు + -ఇ + పేరు. మొదలిప్రోలు వి. రాజధాని, ముఖ్యపట్టణం. అచ్చ.రా.అయోధ్యా. 115. < మొదలు + -ఇ + ప్రోలు. మొదలిమాడలు వి. బ. వ. మూలధనంగా ఇచ్చిన మాడలు. నె. గా. కావలి. గా. సం. 25. క్రి. శ. 1244. < మొదలు + -ఇ + మాడ + -లు. మొదలివహి వి. మొదటితడవ. ద. హిం. గా. సంపు. 4. గా. సం. 711. క్రి. శ. 1653. < మొదలు + -ఇ + వహి. మొదలివేలుపు రూ. మొదలి వేల్పు. వి. ప్రధానదైవం, శివుడు. సిం. ద్వా. 4.22. < మొదలు + -ఇ + వేలుపు. మొదలివేల్పు రూ. చూ. మొదలివేలుపు. వి. ప్రధానదైవం, శివుడు. మొదలిసాని వి. మేళనాయకురాలు. ద. హిం. గా. సంపు. 5. గా. సం. 1049. < మొదలు + -ఇ + సాని. మొదలిసొమ్ము వి. కంఠాల, కలశి, పెరుగు కడవ. < మొదలు + -ఇ + సొమ్ము. మొదలుకొను రూ. మొదల్కొను. అ.క్రి. 1. ప్రారంభం చేయు, ఉపక్రమించు. కార. బిష్క. 1.73 ; 2. సమూల మగు, మొదలంటు. జైమినిభా. 2.83 ; 3. యత్నించు. స.క్రి. ప్రారంభించు, తొట్టు. మొదలుచూచిచెట్టెలుగువారు విణ. బ. వ. ఆవలిస్తే పేగులు లెక్కపెట్టేవారు. ఉ. హరి. 4.95. మొదలుచెడు రూ. మొదల్చెడు. స.క్రి. సంపూర్ణంగా నాశనమగు. మొదలుచేయు స.క్రి. 1. ప్రారంభించు ; 2. పూను, యత్నించు. మొదలుకామరగన్న ముద్దుకొడుకు వి. బ్రహ్మ. మొదలుతుడలేని అవ్య. అద్యంతాలులేని, అనంత

మైన. కళా. 8.245. మొదలుపెట్టు న.క్రి. ప్రారంభంచేయు, ఉపక్రమించు. మొదలుమాయ అ.క్రి. వంశనాశనమగు. మొదలుముట్టు అ.క్రి. నమూలమగు, మొదలంటు. నీలా. 2.59, గౌ.హరి. 2.1250. మొదలకొనలేకుండు అ.క్రి. తలాశోక లేకుండు. మొదలూడ(గ)గూలు అ.క్రి. మొదలంట కూలు. పారి. 5.31. మొదలు + ఈడు + -అ¹ + అగు + -అ¹ + కూలు. మొదలూడు అ.క్రి. నిర్మూలమగు, మొదలంట పోవు. కవిక. 6.211. <మొదలు + ఈడు. మొదలెత్తు అ.క్రి. మొదలంట పోవు, నమూలంగా నశించు. శృం.నై. 6.7. <మొదలు + ఎత్తు¹. మొదల్కొను రూ.చూ. మొదలు కొను. అ.క్రి. 1. ప్రారంభంచేయు, ఉపక్రమించు; 2. నమూలమగు, మొదలంటు; న.క్రి. ప్రారంభించు, కొట్టు. <మొదలు + కొను. మొదల్చెడు రూ.చూ. మొదలుచెడు. అ.క్రి. చచ్చు, మరణించు. ఆం.దా. 2.228. <మొదలు + చెడు. మొదిటిమోకు రూ.చూ. మొదటిమోకు. వి. పోలు తాడు, కాడిని పోలుకరనూ కలిపికట్టే తాడు.

మొదలకొనలేకుండు చూ. మొదలు.

మొదలూడ(గ)గూలు చూ. మొదలు.

మొదలూడు చూ. మొదలు.

మొదలెత్తు చూ. మొదలు.

మొదల్కొను చూ. మొదలు.

మొదల్పెడు చూ. మొదలు.

మొదవ¹ రూ. మొదవు. వి. బల్బులం, ఒకజాతిగడ్డి (Saccharum cyatindricum).

క. మొదె. ఒకరకం గడ్డి. సంస్కృత ముంజ శబ్దభన మని కైటె.

మొదవ² రూ.చూ. మొదవు. వి. మొదటి ఈత ఆయిన ఆవు.

మొదవు రూ. మొదవ². వి. 1. పాడిఆవు, ఆవు. భార.ఆది.

2.171, ద.హిం.గా.నంపు. 4. కా.నం. 1317; క్రి.క.

1081; 2. తొలిచూరిఆవు. ఆం.దా. 2.262.

కొం. మొదొ, మొద్దొ, మొద్వొ. ఆవు.

మొదాలు రూ.చూ. మొదొలు. వి.బ.వ. ఆవులు.

<మొదవు + -లు.

మొదసుడి వి. ముడ్డికి బెత్తెడు దిగువ ఉండేది.

మొదాలు చూ. మొదవు.

మొదికిని రూ.చూ. ముదినిక. వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క. మదనబుడమ.

మొదిటిమోకు చూ. మొదలు.

మొదిమివేళ్ళు చూ. ముదిమి, మొదలు. వి.బ.వ. ఒకరకం గడ్డిమొక్క వేళ్ళు.

మొదిమై వి. బొద్ద, బొజ్జ, మొదవ, ఒకరకం గడ్డి. కప్పకు పనికివచ్చే గడ్డి (Imperata cylindrica, saccharum cylindricum).

మొదుక విణ. 1. కరకు, దిరును. హరి.హ. 6.161;

2. సాంధ్రం, దట్టం; క్రి.విణ. 1. కరకైన; 2. దట్టమైన.

నం. మంద-. అలనమైనది, పాడవం లేనిది.

మొదుకన వి. 1. బరువు. భార.భీష్మ. 2.71; 2.

కరకుదనం. హరి.హ. 5.142. మొదుకని విణ. బరువైన.

మొదుగు న.క్రి. మెత్తగా నలగొట్టు.

నం. మృదుక-. మెత్తది.

మొదుగొట్టు న.క్రి. మొదిగేటట్లు మట్టిపెల్లర్ని నున్నగా కొట్టు. <మొదుగు + కొట్టు¹.

మొదుగొట్టు చూ. మొదుగు.

మొదుము రూ.చూ. మదుము. వి. మెత్తటినేల.

మొదువు రూ.చూ. మొదవ¹. వి. బల్బులం, ఒకరకం గడ్డి మొదెము వి. 1. చివరువల్ల; 2. ఈనె.

మొద్దగు చూ. మొద్దు.

మొద్దంచు చూ. మొద్దు.

మొద్దెడు రూ.చూ. ముద్దెడు. విణ. 1. మూడుడు. సురా. 60; 2. లావైనవాడు.

మొద్దాపి చూ. మొద్దు.

మొద్దు రూ.చూ. ముద్దుడు. విణ. 1. లావైంది, స్థూలం. గౌ.హరి.ఉ. 1090పం.; 2. మూడుడు, మూడురాలు.

చంద్రే. 3.42; 3. వాడి చెడినది, మొనపోయినది;

4. చేతకానివాడు, చేతకానిది; వి. 1. కొమ్మలు విరిగిన

మాను. సురా. 57; 2. చెట్టు కొమ్మల కిందిభాగం,

ప్రకాండం. ఆం.దా. 2.30; 3. గుడి, దొంగగొడ్డు మెడకు

వేలాడగట్టే బరువుకొయ్య; 4. అడ్డగుమ్మి కింది పీట;

5. అనుకొయ్య; 6. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కింది

కొయ్య; 7. పట్టాదారం పంటకు తోడేటప్పుడు పంటకామ

కింద ఈనిగా పెట్టే కొయ్య; 8. రాట్నం నిలువలు

దిగించిన అడుగుపీట; 9. నూలు డబ్బా తిరగటానికి

వంపుతిరిగిన ఇనపచువ్వ, దిగగొట్టిన కొయ్య మొద్దు;

10. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలానికి ఆధారంగా ఉన్న

కొయ్య; 11. పంటకోసిన తర్వాత సొలంలో మిగిలే

వేళ్ళతో ఉన్న మోడు; 12. గానిగ కట్టె తిరగటానికి

ఆధారంగా నాటబడిన లావాటి కొయ్యదుంప; 13.

గోడలో దిగించే దర్వాజాకమ్మి; 14. అచ్చుగా వాడే

కొయ్యదుంప; 15. కొయ్యదూలం.

మొద్దగు అ.క్రి. 1. బండవారు; 2. లావగు.

<మొద్దు + అగు. మొద్దంచు రూ.చూ. ముద్దంచు. వి. 1.

బెత్తెడు వెడల్పుకు పైగా రంగులో నేసిన మామూలం; 2.

వేరెడు వెడల్పు కడ్డిలు పడెట్టు నేసిన అంచు; 3.

వెడచీల్చుకుండా తోపల పికి ఉంటూ మందంగా కడెంలాగ

పాత్రలకు పెట్టే అంచు. <మొద్దు + అంచు¹. మొద్దాపి

రూ.చూ. మొద్దుతాపి. వి. కట్టుబడిలో వాడే మందపాటి

రేకుగల కొంచెం పెద్దనైజా తాపి. మొద్దుకత్తి వి. కంప

మండలు నరకటానికి ఉపయోగించే పిడి లేని కత్తి.

మొద్దుకాలు వి. అడ్డగుమ్మి అమర్చిన తిరుగుడు చట్టం కింది

పీటకు వేసిన పొడుగు పట్టె. మొద్దుగట్టం వి. కొయ్యడిమ్మ.

మొద్దుగా క్రి.విణ.ద్రు. 1. లావగా; 2. మూఠంగా.

<మొద్దు + అగు + -అ¹. మొద్దుగులాటి వి. లంబాడి

ఆడవాళ్ళు వాడే ఒకరకం నేతబట్ట. మొద్దుగూటం రూ.చూ.

ముద్దగూటం. వి. 1. పంటకు నూలు చుట్టేటప్పుడు పంట

కామకు ఈనికగా పెట్టే కొయ్య; 2. నూలు డబ్బా తిరగ

టానికి వంపు తిరిగిన ఇనపచువ్వ దిగగొట్టిన కొయ్య

మొద్దు ; 3. రాటి తిరగటానికి ఆధారంగా దూపిరికి దిగ గొట్టిన కొయ్య గూటం ; 4. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలానికి ఆధారంగా ఉన్న కొయ్యమొద్దు. మొద్దుగొయ్య (-కొయ్య) వి. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలానికి ఆధారంగా ఉన్న కొయ్య మొద్దు. మొద్దుతాపి రూ. మొద్దాపి. వి. కట్టుబడిలో వాడే మందపాటి రేకుగల కొంచెం పెద్దపైజు తాపి. మొద్దుతిరిగిణి రూ. మొద్దుతిరిగిని. వి. రాటి గుమ్మటం లాంటి పనిముట్టు. మొద్దుతిరిగిని రూ.చూ. మొద్దుతిరిగిణి. వి. రాటి గుమ్మటం లాంటి పనిముట్టు. మొద్దునిలువు వి. రాటిని ఆధారంగా పాతిన నిలువకొయ్య. మొద్దుపిడత వి. మానెడు పాలు కాగబెట్టటానికి వాడే మట్టి పాత్ర. మొద్దుపీట వి. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలానికి ఆధారంగా ఉన్న కొయ్య మొద్దు. మొద్దుపుల్ల వి. రాటి తిరగటానికి ఆధారంగా ఉన్న ఇరుసు. మొద్దుమేకు వి. దంగు మొద్దుమీద నాటిన మేకు. మొద్దుమొగము వి. చేతకానివాడు, తెలివితేనివాడు. మొద్దురాచ్చివ్వు వి. మొద్దు మనిషి. మొద్దులవంగవట్ట వి. మెరిసే ఆకులుగల చెట్టు. మొద్దువాలు(-పాటు) అ.క్రి. వాడిలేనిదగు, మొక్కపోవు. మొద్దువోవు (-పోవు) అ.క్రి. వాడిలేనిదగు, మొనచెడినదగు. శృం.నై. 8.139.

మొన వి. 1. అగ్రం, కొన. భార.నభా. 2.46 ; 2. సైన్యం. భార.విరా. 4.147 ; 3. వ్యాహం. భార.గాంధి. 3.380 ; 4. దురం, పోరు. భాస్క.రా.య. 6.51 ; 5. ఖడ్గాదుల భార, వాదర. వరాహ. 5.41 ; 6. ముందు, పురోభాగం. చంపూరా. 5.72 ; 7. భాణాగ్రం. చంపూరా. 6.45 ; 8. శత్రు విద్యా విశేషం, ఒకరకం సాధన. ఆం.భా. 2.205 ; 9. సేనాముఖం. ఆం.భా. 2.210 ; 10. మొలక, భూమిలో నాటుకొన్న గింజ పగిలి పైకివచ్చే దళ ; 11. నాడె చివర కొనతేరిన భాగం ; 12. శ్రు దిగించే నాగరి కొన ; విణ. ఎదురు, ప్రతి. ద్వి.సార.చ. 2.517 షం.

క. మొనె. కొన ; క. మునై.

మొనఎక్కుడు వి. పోవటానికి కష్టమనిపించే దారి, ప్రదేశం. మొనకట్టు అ.క్రి. 1. మూర్కొను, ప్రతిఘటించు, తిరిగివచ్చు. భార.కర్ణ. 3.127 ; 2. ఉత్సహించు. ఉత్సాహపడు. హరిశ్చ. 1.208 ; 3. గుంపుగూడు. ధనా. 3.28 ; వి. 1. ఉత్సాహజనకమైన మూలికా విశేషం. చంద్రాంగ. 5.120 ; 2. ఉత్సాహం. మొనకత్తియ రూ. మొనకత్తె. వి. శూరురాలు. మొనకత్తె రూ.చూ. మొనకత్తియ. వి. శూరురాలు. మొనకాడు రూ.చూ. మొనగాడు. వి. 1. ముఖ్యుడు, ప్రధానుడు ; 2. శూరుడు ; 3. సేనాధిపతి. మొనకాలు వి. పాదాగ్రం, కారి కొన. పుటికా. 2.126. మొనకెక్కు అ.క్రి. హెచ్చు. గంధ. 1.38. < మొన + -కున్ + ఎక్కు. మొనకొను అ.క్రి. 1. తోచు, స్ఫురించు. అధ్యా.ఉ. 224 పు. ; 2. నమిపించు, చేరువగు. రంగా.చ. 3.155 ; 3. ఉత్సహించు ; 4. డీకొను, తలపడు ; 5. కలుగు, మొనగాడు రూ. మొనకాడు. వి. 1. శూరుడు. అచ్చ.రా.

భా. 202 ; 2. సేనాధిపతి. మల్లుపు. 2.10 ; 3. ముఖ్యుడు, ప్రధానుడు ; 4. మొనగాఱ. ధైర్యవంతుడు. మొనగాలు (-కాలు) వి. అశ్వగతి విశేషం. వేంక.పంచ. 2.150. మొనగుబ్బ వి. స్తనాగ్రం. హంస. 4.38. మొనగురుపు (-కురుపు) వి. ఒకరకం కురుపు. సిం.ద్వా. 1.53. మొనగోరు వి. గోరు చివర. చంద్రాంగ. 2.84, తాళ్ల.నం 12.274. మొనచమ్మ వి. చనుమొన. మొనచూపు అ.క్రి. కనిపించు. తాళ్ల.నం. 7.181. మొనచేయు రూ. మొనసేయు. స.క్రి. వాడిచేయు, పదునుపెట్టు. విజయ. 3.15 ; అ.క్రి. 1. ఉదయించు, పొడచూపు. కృ.శకు. 3.54 ; 2. మోహరించు. మొన(జూపు (-చూపు) అ.క్రి. ముల్లుచూపు, సమాన మగు. నిరంకు. 2.10. మొనతప్పు రూ. మొనదప్పు. స.క్రి. విముఖమగు. భార.సౌ.ప్తి. 1. మొనదప్పు రూ.చూ. మొనతప్పు. అ.క్రి. విముఖమగు, సుక్కు. మొనదేలు (-తేలు) అ.క్రి. నిశితమగు, వాడికలదగు, పదునెక్కు. రాజవా. 3.130. మొనదేలు(-తేలు) అ.క్రి. 1. నెత్తురు గడ్డ ప్రచాలు, పగలగొట్టటానికి ముందు మొన ఎర్పడు ; 2. ఒక వివాదం పరిష్కారముఖమగు. మొనవడు అ.క్రి. 1. ఆవృతమగు, కప్పబడు. ఉ.హరి. 1.147 ; 2. వాడి ఆగు. మొనపల్లు వి.ఔ. దంతాగ్రం, పంటి కొన. ఉ.రా. 1.319. మొనపొట్టి వి. ఆకుల మరుగున ఉన్న ఎన్ను. మొనపోటు వి. తమలపాకు కొనలు ఎండిపోయే తెగులు, రెక్కల మిడత ఆకు పనరు పీల్చటంవల్ల ఇలా అవుతుంది. మొనయిడు (-ఇడు) అ.క్రి. వాడి కల్గించు, పదును పెట్టు. దళా. 2.282. మొనరాయికట్టుబడి వి. చెక్కని రాళ్ళతో కట్టే పద్ధతి. మొనలకైదువ రూ. మొనలకైదువు. వి. త్రిశూలం. అచ్చ.రా. అయోధ్యా. 118. మొనలకైదువు రూ.చూ. మొనలకైదువ. వి. త్రిశూలం. మొనలవాలు వి. త్రిశూలం. నీలా. 1.119. మొనలిడు అ.క్రి. అంకురించు, మొలకెత్తు. కళా. 6.196. < మొన + -లు + ఇడు. మొనలు వి.బ.వ. శత్రువిద్యా విశేషం. మొనలెత్తు అ.క్రి. మొలకలెత్తు. నరస. 5.175. < మొనలు + ఎత్తు¹. మొనలేర్పరించు స.క్రి. వ్యాహాలు పన్ను. పారి. 5.2. < మొనలు + -లు + ఎర్పరించు. మొనల్పడు అ.క్రి. మొనలేర్పడు. చంద్రాంగ. 2.95. < మొన + -లు + పడు. మొనవాడి వి. ముందుండేవాడు. తాళ్ల.నం. 7.197. మొనవాలు వి. 1. త్రిశూలం. చెన్నబనవ. 4.80 ; 2. బల్లెం. మొనవ్రేలు వి.ఔ. అంగుళ్యగ్రం, వేలి కొన. వను. 3.100. మొననరి విణ. శూరుడు, మొనగాడు. మొనసెలవి వి. సెలవిమొన, స్వక్వాగ్రభాగం. మను. 6.78. మొనసేయు (-చేయు) రూ.చూ. మొనచేయు. అ.క్రి. 1. ఉదయించు, పొడచూపు. చంపూరా. 3.72 ; 2. మోహరించు ; స.క్రి. వాడిచేయు, పదునుపెట్టు. మొనలి వి. రాతిమీద నగ్నా ప్రకారం లైను కొట్టటానికి వాడే ఉరి. < మొన + ఉరి.

మొనక వి. 1. పేర్పులోని వరస ; 2 బారు ; 3. వాదర. మొనపు చూ. మొనయు.

మొనయించు చూ. మొనయు.

మొనయ అ.క్రి. 1. నిర్దమగు. భార.అది. 5.50; 2. ఉన్నుమగు. భార.అది. 5.138; 3. యత్నించు. పూను. భార. అది. 8.249; 4. ఇది కొన్నిచోట్ల వాక్యాలంకారంగా ప్రయోగింపబడుతుంది. కు.నం. 8.179; 5. జరుగు. నిర్వ.రా. 7.83; 6. కలుగు, జనించు, పుట్టు. నృసింహ. 1.83; 7. ఒప్పు, కోర్చిల్లు. కాశీ. 6.30; 8. వ్యాపించు, ఆలం. పల్నా.పు. 11; 9. అవతరించు. భాగ. 10 పూ. 533; 10. నశించు, అణగు. మను. 6.109; 11. రూపొందు. వసు. 2.27; 12. సంభవించు, తటస్థించు. ఉ.రా. 3.219; 13. ప్రత్యక్షమగు, గోచరించు. కుచే. 1.95; అ.క్రి. స.క్రి. మార్కొను, ప్రతిఘటించు. భార.ఆరణ్య. 3.9; స.క్రి. ఆచరించు, చేయు. భాగ. 10 పూ. 454.

క. మొనె. పోరు, యద్ధం; త. మునై. నిమగ్నమగు. దెబ్బలాడు. మ. మునక్క. ముందుగా వెళ్ళు. మునుక. అధిగమించు.

మూ. ద. ద్రా. *మున్, *మున్- అయ్ ;

<మూ. ద్రా. *ము-, మున్.

మొనపు అ.క్రి. 1. కలుగు, పుట్టు. వరాహ. 3.5; 2. ప్రకాశించు, ఒప్పు. వరాహ. 4.147; 3. హెచ్చు, అధిగమించు. వరాహ. 4.180; స.క్రి. 1. కరిగించు, పట్టించు. రామాభ్యు. 1.190; 2. మొనయచేయు, పూనచేయు. చంద్రాంగ. 4.127; వి. మొలక, భూమిలో నాటుకొన్న గింజ పగిలి పైకివచ్చేదాగం. మొనయించు స.క్రి. 1. మోపు, ఉంచు. పారి. 4.12, 2. వ్యాపింపచేయు. ఉ. రా. 1.99; 3. మొనయచేయు, కరిగించు. ఉ. రా. 1.171; 4. పూనచేయు; 5. కలుగచేయు. <మొనయ + -ంచు. మొనపు వి. పూనిక.

మొనరు చూ. పొనరు. స.క్రి. ఒప్పు.

మొనవు చూ. మొనయ.

మొనులి చూ. మొన.

మొన్న వి. ఔ. 1. కదచిన దినానికి పూర్వదినం. భార. విరా. 5.349; 2. అచిరభూతకాలం, కదచిన కొద్దికాలం. ఇందు. 3.4.

క. మొన్నె. కదచినరోజుకు ముందు (పూర్వం రోజు).

మొన్నజరిగినట్లుగా అవ్య.ద్రు. ఇటీవలే జరిగినట్లు.

మొన్నబిల్లు వి. దూదిప్పచెట్టు (Hymenodictyon excelsum).

మొవీక చూ. మొటిమ. వి.బ.వ. యౌవనసూచకంగా లేచే చిన్నగుల్ల, పోతరంపొక్కు.

మొవ్వు వి. ఒకరకం జలజంతువు; వి.బ.వ. చేపమెడకి రెండు పక్కల ఉండే ద్వారాలు, చేపలగ్ననకోగాలు.

మొవ్వుము చూ. మొప్పు.

మొప్పియ రూ.చూ. మొప్పె. విణ. 1. బండైన. దల్లా. 4; వి. మూర్ఖుడు; 2. మూర్ఖురాలు.

మొప్పు రూ.చూ. ముప్పు. వి. కీడు, హాని.

మొప్పము వి. 1. మోనం; 2. ప్రమాదం.

మొప్పె రూ. మొప్పియ. విణ. 1. మూర్ఖుడు. వేమ. 2.63;

హంస. 5.117. కాళ్ళ. సం. 17.563; 2. ముష్కరురాలు.

మొప్పెతనము వి. మూర్ఖత. చంద్రరే. 3.106.

మొప్పనల్ రూ.చూ. ముప్పనలు. విణ. ప్రత్యేకమైన; వి. పల్లెటూరు.

మొబలగు రూ. మొబల్లగు. వి. మొత్తం.

ఉ. ఆర. మొబలగ్. ఒకమొత్తం, రొక్కనగదు, కొంతరూకలు వచ్చేచోటు, ఎక్కువ, ఎన్నో;

క. మొబలగు. మొత్తం, ధబ్బు; త. మూపలకు.

<ఉ. ముబలగ్.

మొబల్లగు రూ.చూ. మొబలగు. వి. మొత్తం.

మొబహము క్రి. విణ. సంగ్రహంగా.

ఉ. ముబాహ్. సంగ్రహంగా, మొత్తంగా, సందిగ్ధంగా.

వివరాలు లేకుండా, పేరులేకుండా, ఈహతో, అక్రతు,

<ఉ. ముబాహ్.

మొబ్బు రూ.చూ. మబ్బు. వి. 1. మత్తు, మాంద్యం, మగత;

2. చీకటి, అంధకారం; 3. మేఘం, మొయిలు; 4.

అజ్ఞానం; 5. మందకొడి తనం; 6. మాపు, సందెవేళ.

మొమ్మట వి. మైనం.

హం. ఉ. మోమ్. మైనం.

మొమ్మాయి చూ.చూ. మమ్మాయి. వి. ఒకవిధమైన లేహ్యం.

మొయనం రూ. మొయినం. వి. తగిన నిష్పత్తిలో మట్టిలో మసిని కలపటం.

మొయమొయ్యగా అవ్య. ద్రు. కదా పద్యాగా, తగిలి తగల నట్లుగా.

త. మొయ్. వ్యాపించు.

మొయలు రూ.చూ. మొగులు. వి. ఔ. మబ్బు.

మొయిన రూ. చూ. మొయినాను. వి. కథాశతకార్యార్థో ద్రాహ్మణులకిచ్చే స్వయం పాకం, బియ్యం, పప్పు, చింత పండు, అకుకూరలు, ఉప్పు, నెయ్యి మొ. వి.

మొయిపురుగు వి. నుంకు తినే పురుగు.

త. మొయ్. ఒత్తు, గట్టిగా అదుము.

మొయిలు రూ.చూ. మొగులు. వి. ఔ. మేఘం. కు. సం 9.61. భార. విరా. 4.86.

మొయిలుమేయు అ.క్రి. మబ్బు పర్వత శిఖరాన్ని చుట్టు కొను, మొయిలులు రూ. మొయిళులు, మొయిళ్లు. వి.బ.వ. ఔ. మేఘాలు, మబ్బులు. మొయిళులు రూ.చూ. మొయిలులు. వి.బ.వ. ఔ. మేఘాలు, మబ్బులు. మొయిళ్లు రూ.చూ. మొయిలులు. వి.బ.వ. ఔ. మేఘాలు, మబ్బులు.

మొయిళులు చూ. మొయిలు.

మొయిళ్లు చూ. మొయిలు.

మొయ్యులు రూ.చూ. మొగులు. వి. ఔ. మేఘం, మబ్బు.

మొర¹ రూ. చూ. మోర. వి. జంతువులు. మొ. వాటి దీర్ఘముఖం. క్రి. 101.

మొర² రూ.చూ. మొఱ. వి. అర్తనాదం.

మొరపెట్టు రూ.చూ. మొఱపెట్టు. స.క్రి. 1. విన్నవించు. కాళ్ళ. సం. 9.34; 2. అరచు, అర్తధ్వని చేయు. రాధికా. 1.154; మొరపెట్టుకొను స.క్రి. తనకు కలిగిన అన్యాయాన్ని గురించి చెప్పకొను. మొరలిరు రూ.చూ. మొఱ

లిడు. అ.క్రి. అర్తనాదంచేయు. <మొర² + -లు + యడు. మొరం¹ రూ. చూ. మొకరం. వి. గెనునుగడ్డ, నాలుగైదు నెలల్లో ఒడువుకు వచ్చేతీగ. (వేళ్ళనంటుకొని దుంపలు పెరుగుతాయి. కూరగాను, ప్రధానాహారంగాను తింటారు. కొందరు లేతఆకులు కూరగా వండుకొంటారు) (Ipomaea bataras).

మొరం² రూ. మొరవ¹. వి. మోకాళ్ళు కొంకులువాచి పశువు నడవలేని కీళ్ళజబ్బు.

మొరకడము చూ. మొఱకు. పి. దౌష్ట్యం.

మొరకు రూ. చూ. మొర్కు. వి. 1. మూర్ఛుడు ; 2. కూరుడు ; విణ. 1. మూర్ఛమయినది ; 2. కూరమయినది.

మొరకుతనము రూ. చూ. మొఱకుతనము. వి. 1. మూర్ఛత్వం ; 2. కనుక.

మొరకుడు రూ. చూ. మొర్కు. వి. 1. మూర్ఛుడు ; 2. కూరుడు. విణ. మూర్ఛమైనది ; 2. కూరమైనది.

మొరకులాడు చూ. మొఱుగు. అ.క్రి. (కుక్క మొ. వి) అరచు. తాళ్ళ. సం. 17.143.

మొరటి రూ.చూ. మొరటు. విణ. గట్టిదైన, కఠినమైన.

మొరటు రూ. మొరటి, మొఱటు. వి. మూర్ఛుడు, వేము. 1965 ; విణ. మూర్ఛమైన.

క. మురుడు, మొరడు. మొరటుతనం ; తు. మురుడి, మురుడు. మొరటుతనం. కఠినత్వం ; త. మురటు. కఠినత్వం, కఠినత్వం, మొరటుతనం, మురటుణ్. కఠిన హృదయుడు, మూర్ఛుడు ; కో. మొర్డణ్. హింసాప్రవృత్తి గలవాడు, కూరుడు ; పర్తి. మురుమ్ ;

పో.చూ. సం. మూర్ఛ.. తెలివితక్కువది.

మొరటుతనము రూ. మొఱటుతనము. వి. మూర్ఛత్వం.

మొరడు రూ.చూ. మొడు. వి. 1. మోడు, స్థాణువు. వేంక. పంచ. 3.165, కేయా. 2.34 ; 2. మొద్దు.

మొరడుపారిన క్రి.విణ. 1. గట్టిపారిన ; 2. వయసుచేత గట్టిపడిన.

మొరవేడు చూ. మొట్టి. వి. కొయ్యకాలు, పంటకోసిన తర్వాత పొలంలో మిగిలే కాళ్ళతో ఉన్న మోడు.

మొరవ రూ.చూ. మొరము. వి. నన్నని గులకరాయి ఎక్కువగా కలిసిన రాయి ; విణ. గులకరాళ్ళుగల.

మొరవగడ్డ వి. నేల మొరం కలిసిన నేల. మొరవనేల రూ.చూ. మొరుంనేల. వి. మొరుం కలిసిననేల.

మొరవము¹ చూ. మొరయు.

మొరవము² రూ.చూ. మొరము. వి. శర్కర, గులకరాయి. ఆం.భా. 2.29.

మొరము రూ. మరుం, మొరవ, మొరవము², మొరవు, మొరుం, మొరుము, మొర్కు. వి. 1. శర్కర, గులకరాయి. భార. ద్రోణ. 3.36 ; 2. గురుకైన చూర్ణం. హరి.ఉ. 7.17 ; 3. గులకరాతినేల ; 4. పెట్టలో వేసే పరి.

త. మురంపు. రాతిగుట్ట ;

ఉ. మురమ్. ఒకవిధమైన గులకరాతినేల.

మొరంపొచ్చ వి. కట్టుబడికి కావలసిన రాళ్ళుదొరికే గుట్ట. మొరంపొచ్చ చూ. మొరము.

మొరయిక చూ. మొరయు.

మొరయించు చూ. మొరయు.

మొరయు రూ. మొఱయు. అ.క్రి. 1. (పక్షులు మొ.) కూయు. కు.సం. 11.204 ; 2. మోగు, ధ్వనించు. భార. విరా. 1.186 ; 3. (ధ్వని) ప్రవర్తిల్లు. కలుగు, రామాభ్యు. 3.117.

క. మొరల్. కూనిరాగాలు కీయు. కూయు, మొర్. ధ్వనిచేయు, రణగోణధ్వనిచేయు, మొరహ, మొరహు. మొరెహు. కూనిరాగాలుతీయు ; కొడ. మొరడె. ఏడ్చు ; తు. మురెసుని, మురెసుని. ధ్వనించు, మురెపుని, మురెపుని, మురెలుని. అరచు, మురియ. ఏడ్చు, మురియె. గట్టిగా ఏడ్చు ; త. మురుమురు, మురల్. ధ్వనిచేయు, కూయు, అరచు ; మ. మురళుక, మురలుక. కూనిరాగాలుతీయు ; కూయు. మురళి. మురళి, మురచు, మురజమ్. వాద్యవిశేషం ; గోం. రీతానా. గురకపెట్టు ; కువి. మూరూ - కీతిలి. అరచు ; పర్తి. ముర్ - గర్జించు, అరచు ; కొలా. మొరయ్. సంగీతపరమైన ధ్వనులుచేయు, మొర్. (మురళి మొ. వి) మోగించు ; నా. మొరయ్. మోగించు ; నా. మొరమ్. మోగించు ; కురు. మురనా. పిడుగు పడిన శబ్దం ; మాల్వా. మురె. మాట్లాడు ; ద్రా. ముర్రామ్. అరుచు, పిలుచు, ఏడ్చు ;

పో.చూ.సం. మురళి. వేణువు, మురజ. వాద్య విశేషం.

మూ.ద.ద్రా. *మొర్-అయ్-మొర్-అర్ ;

<మూ.ద్రా. *మొర్-.

మొరవము¹ వి. ధ్వని, మోత. కు.సం. 8.179. మొరయిక రూ. మొఱయిక. వి. మోత. రాజవా. 4.64. మొరయించు రూ. మొఱయించు. స.క్రి. 1. మోగించు, ధ్వనింపచేయు. కు.సం. 3.82 ; 2. చాటించు. విక్ర. 4.49. <మొరయు + -ఇంచు³.

మొరలి రూ.చూ. మొరళి. వి. ప్రియాల వృక్షం.

మొరళి రూ. మొరలి, మోరలి, మోరల్లి. వి. మోరటి, ప్రియాలం, ఒకానొక చెట్టు. పి.శకు. 1.98.

క. మొఱల్. వృక్షవిశేషం ; మ. ముఱల్, మురల్. మొరవ¹ రూ.చూ. మొరం². వి. పశువుల మోకాళ్ళు నీరుదిగి ఉబ్బే కీళ్ళ జబ్బు.

మొరవడి¹ వి. పశువులకు వచ్చే కీళ్ళవాపు జబ్బు.

మొరవ² రూ.చూ. మడవ². వి. అలుగు, చెరువులో ఎక్కువైన నీళ్ళు పొర్లి పోవటానికి కట్టకు పల్లంగాఉన్న చివర ఏర్పరచిన రాతి కట్టడం.

మొరవ(గొమ్మ) వి. అలుగు, చెరువులో ఎక్కువైన నీళ్ళు పొర్లిపోవటానికి కట్టకు పల్లంగాఉన్న చివర ఏర్పరచిన రాతికట్టడం. మొరవడి² వి. 1. రెండుపొలాలమధ్య హద్దుగా వేసిన మట్టికట్ట ; 2. మాగాణిలో మడికి మడికి మధ్య అడ్డుగా వేసిన కట్ట ; 3. కీళ్ళవాపులు.

మొరవంక రూ. మొఱవంక. విభ. వంకరైన. తాళ్ళసం. 4.1.

మొరవంక కడియము రూ. మొఱవంక కడియము. వి. వంకీ, రెట్టకడియం. క్రీడా.పు. 31.

మొరపు రూ.చూ. మొరము. వి. నన్నగులకనేల, కట్టుబడిలో వాడకానికి పనికిరానిది.

మొరస రూ.చూ. మొరను. వి. నన్నగులకనేల, కట్టుబడిలో వాడకానికి పనికిరానిది.

మొరసరాయి రూ. మొరసరాయి. వి. నున్నపురాయి, ఈ కిలాజాతి చిన్నరూపాల్లో, చిన్న లక్షణాలతో విస్తృతంగా దొరికేరాయి.

మొరసము రూ.చూ. మొరను. వి. 1. గులకరాయి ; 2. మోత.

మొరసు రూ. మరన, మొరన, మొరసము, మొరుసు, మొర్సు, మొర్సు. వి. 1. మొరం, గులకరాయి. కవిక. 2.100 ; 2. కావుల్లో ఒకతెగ, హంస. 4.136 ; విజ. మోటు.

మొరసువేల వి. శర్మిలం.

మొరాయింపు రూ.చూ. మొరాయింపు. అ.క్రి. మొండిబడు, మొండికెత్తు.

మొరాయింపు రూ.చూ. మొరాయింపు. వి. 1. బుకాయింపు ; 2. ఎదురు తిరగటం.

మొరాయింపు చూ. మొరాయింపు.

మొరాలనాగలి వి. ఎర్రనేలలు దున్నేది, మెట్టనాగలికి బురద నాగలికి నడిమి రకం పరిమాణంగల నాగలి.

మొరి రూ.చూ. మొట్టి. వి. తొరి, లంగలోపం.

మొరిపోవు రూ.చూ. మొర్రుపోవు. అ.క్రి. ఆములో కుండలు కాలేటప్పుడు కుండలపైన బరువెక్కువై కొన్ని కుండలకు అంచులు మొక్కపోవు.

మొరికి రూ.చూ. మొట్టి. వి. 1. అంగలోపం ; 2. చిన్న గుంట.

మొరిటె రూ. మొండి, మొండియ, మొంటె. వి. దారికలాడు కొనే చిన్నచేట. సమీర. 2.70.

త. ముఅమ్. చేట, ముజ్జల్, ముచ్చిల్. ఆడుకొనే చేట ; మ. ముఅమ్. చేట ; కో. మొల్క. చేట ; తా. ముత్తో. చేట.

మొరీ రూ.చూ. మొహరీ. వి. 1. సొరంగం ; 2. నీళ్ళకాలవ చూము.

మొరీసుపార వి. పొడుగాటి కామగల ఒకరకం పార.

మొరుం రూ.చూ. మొరము. వి. 1. నన్నగులకనేల, కట్టుబడిలో వాడకానికి పనికిరానిది ; 2. పునాదులు దిట్టపరచటం, గ్లాబులు పోతపోయ్యటం, రోడ్లు వెయ్యటం మొ. పనులకు పనికివచ్చే రాతిముక్కలు.

మొరుంరేగడి చూ. మొరుము.

మొరుకుడు చూ. మొరము. వి. వెప్పుకుండలో దనలికాయలు ఉడకబెట్టినప్పుడు ఉడకనికాయ.

మొరుంగడ్డ చూ. మొరుము.

మొరుంవేల చూ. మొరుము.

మొరుము రూ.చూ. మొరము. వి. రాతిపలుకులతో నిండినమట్టి.

మొరుంరేగడి రూ. మొరుసురాగిడి. వి. నన్నని ఎర్ర గులక కలిసిన రేగడి, (నల్లనేల). < మొరము + రేగడి, మొరుంగడ్డ వి. 1. నేల, మొరుం కలిసిననేల ; 2. గణానుగడ్డ. < మొరము + గడ్డ. మొరుంవేల రూ. మొరుంవేల, మొరవనేల. వి. నన్నని గులకరాయి ఎక్కువగా కలిసిన

నేల, వేరుసెనగ, ఆముదాలు, ఉలవ మొ. పంటలు వేసే గులక రాతినేల. < మొరుము + నేల.

మొరుసు రూ.చూ. మొరను. వి. 1. మొరం, గులకరాయి ; 2. కావుల్లో ఒకతెగ ; విజ. మోటు, మూథం.

మొరుసువేల వి. నన్నని గులకరాయి ఎక్కువగా కలిసిన నేల, వేరుసెనగ, ఆముదాలు, ఉలవ మొ. పంటలు వేసే గులకరాతి నేల. మొరుసురాగిడి రూ.చూ. మొరుంరేగడి. వి. నన్నని ఎర్రగులక కలిసిన రేగడి.

మొర్కు రూ. మొరకు, మొరకుడు, మొలకు, మొలకుడు, మోరకు, మోరకుడు, మోలకు, మోలకుడు. వి. 1. ఒకానొక ఆటవిక జాతి. కు నం. 6.35 ; 2. మూర్ఖుడు ; 3. క్రూరుడు ; విజ. 1. పరుషం ; 2. మూర్ఖం ; 3. క్రూరం.

నం. మూర్ఖ- మూర్ఖుడు, తెలివితక్కువయినది ; ప్రా. మురుక్ష్-, ముక్ష్- ; శా.మా. ముక్ష్- ; అవ. మురుక్ష్-, ప్రాచ్యా. మరుక్ష్-, మురిక్ష్ ; క. ముక్ష్, ముక్కె. మూర్ఖుడు ; కువి. ముర్కు.

< ప్రా. మురుక్ష్-.

మొర్నాడె రూ.చూ. మరనాడె. వి. పడుగు పై పోగులకు, కిందిపోగులకు మధ్య పేకదారం పడటానికి కంటె అమర్చి కుచ్చు కాళ్ళసాయంతో విసిరే నాడె.

మొర్ను రూ.చూ. మొరము. వి. శర్మరశిల, రాయి. హరి.శి. 7.20.

మొర్రి రూ.చూ. మొట్టి. వి. 1. అంగలోపం ; 2. నేరేడు పండు రంగులో పల్లని గుండని పళ్ళుకాసే చెట్టు ; విజ. అవయవలోపంకల.

మొర్రిపోవు రూ.చూ. మొర్రుపోవు. అ.క్రి. ఆములో కుండలు కాలేటప్పుడు కుండలపైన బరువెక్కువై కుండలకు అంచులు మొక్కపోవు. మొర్రివడ్డు వి.బ.వ. వడ్డలో ఒకరకం.

మొర్రిగూతులు చూ. మొట్టి. వి.బ.వ. వడ్డలో ఒకరకం.

మొర్రు రూ.చూ. మొట్టి. వి. అవయవలోపం ; విజ. అవయవ లోపం కల

మొర్రుకొట్టి వి. ఎద్దులకు తవుడు వెట్టేదానికి వాడే మట్టికొట్టి. మొర్రుపోవు రూ. మొరిపోవు, మొర్రిపోవు, మొర్రోవు. అ.క్రి. ఆములో కుండలు కాలేటప్పుడు కుండలపైన బరువెక్కువై కొన్ని కుండలకు అంచులు మొక్కపోవు. మొర్రేయు రూ. ఒరేయు. న క్రి. సాధనాలతో నేలను తిరగవేయు. మొర్రోవు రూ.చూ. మొర్రుపోవు. అ.క్రి. ఆములో కుండలు కాలేటప్పుడు కుండలపైన బరువెక్కువై కొన్ని కుండలకు అంచులు మొక్కపోవు. మొర్రుపోవు అ.క్రి. ఆములో కుండలు కాలేటప్పుడు కుండల పైన బరువెక్కువై కొన్ని కుండలకు అంచులు మొక్కపోవు.

మొర్రేయు చూ. మొర్రు.

మొర్రోవు చూ. మొర్రు.

మొర్లి వి. ఒకవిధమైన జిగురుప్రవించే, గట్టి కాండం కలిగి తినే గింజలు కాసే చెట్టు (Buchanania Lanza).

మొర్లిసర వి. పెద్ద మొర్లిచెట్టు, ఒకవిధమైన జిగురు

సరించే కాండం కలిగి తినేగింజలు కాసే చెట్టు
(Buchanania angustifolia).

మొద్దపోవు చూ. మొర్రు.

మొర్రు రూ.చూ. మొరను. వి. నన్నగులకనేల, కట్టుబడిలో
వాడటానికి పనికిరానిది.

మొర్రు రూ.చూ. మొరను. వి. నన్నగులకనేల, కట్టుబడిలో
వాడటానికి పనికిరానిది.

మొల రూ. మొర², మొట్ట¹. వి. ఆర్తధ్వని. భార.ఆను. 4.58.

క. మొత్త. ఆర్తధ్వనిచేయు ; త. ముత్త. దుఃఖం.
మొగ్గయ్. ఫిర్యాదుచేయు.

మొలపెట్టు రూ.చూ. మొలపెట్టు. న.క్రి. విన్నవించు. కాళ్ళ.
సం. 6.97. మొలయిదు (-ఇదు) అ.క్రి. ఆర్తనాదంచేయు,
మొరపెట్టు. కు.సం. 5.68. మొలలిదు రూ. మొరలిదు. అ.
క్రి. ఆర్తనాదంచేయు, మొరపెట్టు. దా. 4.84. < మొల
+-లు+ఇదు. మొలలుపెట్టు (-పెట్టు) అ.క్రి. 1. కష్టాలు
చెప్పకొను. కుచే. 1.75; 2. ఆర్తనాదం చేయు, కూపెట్టు,
3. పెద్దగా ధ్వనిచేయు. మొలపెట్టు (-పెట్టు) రూ. మొర
పెట్టు, మొలపెట్టు, మొట్టపెట్టు. అ.క్రి. 1. విన్నవించు
కొను. శివరా. 3.16; 2. పెద్దగా ధ్వనిచేయు. ఆము.
4.187; 3. కష్టాలు చెప్పకొను. కుచే. 1.75; 4. ఆర్తనాదం
చేయు, కూపెట్టు. దా. 1.273. మొలవైచు అ.క్రి. మొర
పెట్టు, ఆర్తనాదం చేయు, పెద్ద ధ్వనిచేయు. పారి. 4.63.
మొలక చూ. మొట్టి. వి. 1. మొక్క, మొన, వాడి. వేంక.
పంచ. 4.540; 2. న్యూనత, తక్కువతనం ; విణ.
న్యూనం, తక్కువైంది.

మొలకడము చూ. మొలకు.

మొలకు రూ.చూ. మొర్కు. విణ. 1. మూర్ఛదు. భార.విరా.
1.221; 2. పరుషం. గా.హరి.ఉ. 2.269పం. ; 3.
క్రూరుడు. రంగా.చ. 2.36; వి. ఒకానొక ఆటవికజాతి.

మొలకడము వి. 1. దౌష్ట్యం. హరి.పూ. 9.170 ;
2. మూర్ఛత ; 3. మోటుదనం. మొలకుడు రూ. చూ.
మొర్కు. వి. మూర్ఛదు. భార.ఉద్యో. 2.278. మొలకు
తనము రూ. మొరకుతనము, మొలకుదనము. వి. మూర్ఛ
త్వం. భీమ. 4.123. మొలకుదనము(-తనము) రూ.చూ.
మొలకుతనము. వి. మూర్ఛత. ఉ.రా. 4.291.

మొలుగు న.క్రి. 1. వంచించు, మోసగించు. భార.ఆను.
3.101; 2. కప్పివచ్చు, మాటుపర్చు, పొందు. ఉ.హరి.
4.95; 3. దాగు, పొంచు ; వి. 1. వంచన, మోసం.
వేంక. పంచ. 4.466; 2. మోసపుపలుకు, వంచనా
వచనం. విష్ణువు. 6.226; విణ. మొరపెట్టేవాడు. భాగ.
8.87.

మొలుగుడు వి. వంచన, మోసం. ఆం.రా.292.

మొలటు రూ.చూ. మొరటు. విణ. మూర్ఛమైన ; వి. మూర్ఛదు.

మొలటుతనము రూ.చూ. మొరటుతనము. వి. మొరకతనం.

మొలవు చూ. మొల. వి. మొర్ర, ఆర్తధ్వని.

మొలమొల చూ. మొల. వి. 1. బట్టలు పె. వాటి మోతకను
కరణం. ద్వి. పరమ. వి. 2.56వ ; 2. కోపవికారం.
చిరచిర.

క. మొర. గట్టిగా అరుచు, కేళిపెట్టు ; త.
ములుములు(-ప్పి-, -ట్ట), మొలుమొలు(-ప్పి-,
-ట్ట-), మొరుమొరు(-ప్పి-, ట్ట-). గొణుగు, అస్పష్టంగా
మాట్లాడు ; మ. ములుములుక్క. గొణుగు ; కో. ముర్గ.
గుర్రమనేధ్వని, గుర్రమను ; తా. ముత్తక్క. గుర్రమనే
ధ్వని, గుర్రమను ; గోం. మొహచానా, ముహ్చిన,
ముహచానా, మొహచన. బట్టలు మొ. వాటి మర్కర
ధ్వని ; కుయి. ముస్క. బట్టలు మొ. వాటి మర్కరధ్వని ;
కువి. మోఖలి, ముర్ధనై. అరచు ; పో.చూ. త. మురల్.

మొలమొలలాడు అ.క్రి. మొరమొర అని ధ్వనిచేయు.

< మొలమొల +-లు+అడు.

మొలయిక చూ. మొరయు.

మొలయించు చూ. మొలయు.

మొలయు రూ.చూ. మొరయు. అ.క్రి. ధ్వనిచేయు. మల్లు.
2.89.

మొలయిక రూ.చూ. మొరయిక. వి. ధ్వని, మోత.
మల్లు. 2.89. మొలయించు రూ.చూ. మొరయించు. న.క్రి.
మోగించు, ధ్వనింపచేయు. రాజవా. 3.9. < మొలయు
+-ఇంచు³.

మొలవ విణ. వాడిచెడిన, మొక్కవోయిన.

మొలవవోవు(-పోవు) అ.క్రి. 1. క్షీణించు. కాళి. 6.83 ;

2. వాడి చెడినదగు, మొక్కవోవు. సిం.నార. 4.

మొలవంక రూ.చూ. మొరవంక. విణ. వంకరైన.

మొలవంకకడియము రూ.చూ. మొరవంక కడియము.

వి. వంకీ, రెట్టకడియం.

మొలవు చూ. మొలమొల. రూ.చూ. మొలుగు. అ.క్రి. 1.

(కుక్క) కూయు, అశచు ; 2. పేలు, ప్రలాపించు.

మొలసడము చూ. మొల. వి. ఉడుపకుక్క. ఉడుములు మొ.
వాటిని వేటాడేకుక్క. మను. 4.41.

క. మొత్త. అరచు, దుఃఖించు.

మొలసరాయి రూ.చూ. మొరసరాయి. వి. అబ్బుగుల్ల, నున్నం
రాయి.

మొట్టి. రూ.చూ. మొట్టి. విణ. మొర్ర, అంగవిహీనత.

మొట్టిక వి. చిన్నగుంట, దొరువు.

మొట్టిక రూ.చూ. మొట్టి. విణ. మొర్ర, అంగలోపం.

మొలుగసాగుమేకము చూ. మొలుగు.

మొలుగు చూ. మొలమొల. రూ. మొలువు. అ.క్రి. 1. పేలు,
ప్రలాపించు. భార. అది. 5.234 ; 2. (కుక్క) కూయు,
అరచు. భార. సరా. 2.38 ; వి. 1. కుక్కకూతా
భాషణం ; 2. ప్రలాపం, పేలటం.

క. మొత్త. గట్టిగా అరుచు ; తు. ముర. అరువు ; త.
మొలుమొలు. గొణుగు ; మ. మురళుక. అరచు.
బొబ్బలుపెట్టు ; కో. ముర్గ-. గుర్రమను ; తా. ముర్గ.
గుర్రమను ; గోం. మొహ్చ. (కుక్కలాగా) అరుచు.
కుయి. ముక్క. అరుచు ; కువి. మొట్ట. అరుచు.

< మూ. ద్రా. *మొత్త- ఉంక్/-క్కి-.

మొలుగసాగుమేకము వి. వేటకుక్క. మొరగటానికి
వెళ్ళే జంతువు. మొలుగుడు చూ. మొలమొల. వి. కుక్క

కూత, భషణం.

మొలుములు చూ. మొర్దు. వి.బి.వ. చేటతో తనవైపు కోడగా వచ్చిన పెద్దగింజలు, నూకలు మొ. వి.

మొలువు చూ. మొలమొల. రూ.చూ. మొలుగు. అ.క్రి. 1. (కుక్క) కూయు, ఆరచు ; 2. పేలు, ప్రలాపించు ; వి. 1.

కుక్కకూత ; 2. ప్రలాపం, పేలటం.

మొత్తో రూ.చూ. మొత్తో. వి. (భయదుఃఖాదులతో చేసే) ఆర్త ద్వనికి అనుకరణం. కాశీ. 7.89.

మొత్తో రూ.చూ. మొల. వి. ఆర్తద్వని. పరమ. 4.110.

మొత్తపెట్టు రూ.చూ. మొలపెట్టు. అ.క్రి. మొరపెట్టు.

మొత్తో రూ.చూ. మొత్తి. వి. 1. అంగరోపం ; 2. తక్కువ.

మొత్తో వి. జిగురు పదార్థాన్నిచ్చే ఒకరకం చెట్టు.

మొత్తి రూ. మొరి, మొరికి, మొత్రి, మొత్రు, మొటి, మొటికి మొత్తో, మొత్తీ. విణ. 1. న్యూనం ; (నందర్బాదుల) కొరత ఉన్నది. మృత్యు. 2.32 ; 2. అవయవలోపం కలది, మొరి, వి. అంగన్యూనత. అం. భా. 2.124.

కురు. ముత్తూ. మొండిరోక.

మొత్తివదు అ.క్రి. అంగరోపం కలుగు. మొత్తిపోవు రూ. చూ. మొత్తిపోవు. అ.క్రి. అవయవలోపం కలదగు. మొత్తి వోవు (-పోవు) రూ. మొత్తిపోవు. అ.క్రి. అవయవలోపం కలదగు.

మొత్తి రూ.చూ. మొత్తి. వి. అంగన్యూనత, మొత్రి.

మొత్తో రూ. మొత్తో. వి. (భయదుఃఖాదులతో చేసే) ఆర్త నాదాని అనుకరణం. దీప. 4.121.

మొల¹ చూ. ముల్లు. రూ. మల², మళ. ముల. వి. 1. చీల, కీలం. కు.నం. 9.149 ; 2. త్రాసుముల్లు, తక్కిన ముల్లు ; 3. నాడెలో పేకదారం కండెగుచ్చే ఇనపపుల్ల ; 4. దిక్షెన్లు నేసే మగ్గంలో పేటురాకాల వదులకు బరువు కోనం కట్టిన ఇనపపుల్ల ; 5. ఉన్నిమగ్గం దోడుగ గాడిలో చువ్వ దిగించటానికి పెట్టిన కొయ్యపుల్ల ; 6. గొంగడి మగ్గంలో జంత్రిం పైకట్టకు కిందిపట్టకు దిగించిన మేకు ; 7. తిహాసీ మగ్గంపై దోనెకు పడుగు పట్టెలను కట్టటానికి దిగించిన మేకు ; 8. ఆనుపీటలకు దిగగొట్టిన నిలువపుల్ల ; 9. అడ్డగుమ్మి ఇరుసుకొన ; 10. వాటర్ని కోయటానికి వాడే కొంత లావుపాటి కొమ్మ ; 11. క్ర్రను అడకు దిగించే ఇనపకొండి ; 12. కలబుడిపె లేని లావుఇనపచీల ; 13. నాగరికక్ర్రను ఇమిడే చీల ; 14. రాతిని చెక్కే సాదనం ; 15. రాతిని చీల్చటానికి చెక్కటానికి పనికివచ్చే పరికరం ; 16. మొనగల ఇనప లేక కొయ్యముక్క ; 17. తిట్టి కాలికింద నాటిన ఇనపముక్క ; 18. సారెకు మధ్య ఉంచే క్ర్రమేకు ; 19. కొయ్యకో చేసినమేకు ; 20. గండప్పట్టెల మీద బలానికి, అందానికి నాటిన గుండ్రటి మేకు ; 21. కొరిచిన నన్నటి రంధ్రం.

మొలకట్టు వి. క్ర్రను అడకు దిగించే ఇనపకొండి. మొలకొలికి రూ. చూ. మొలగులికి. వి.బి.వ. ఒకరకం నన్య విశేషం. మొలకొలుకులు రూ.చూ. మొలగులికులు. వి.బి.వ. నెల్లూరు, రాయలసీమ ప్రాంతాల్లో పండించే చుందిరకం వడ్డు. మొలగులికలు రూ. మొలకొలుకులు. వి.బి.వ. 1.

నన్యవిశేషం ; 2. దాన్య విశేషం. మొలగులికి (-కులికి) రూ. మొలకొలికి. వి. 1. నన్య విశేషం ; 2. దాన్యవిశేషం. మొలకొను వి. ముల్లుగల త్రాసు. హంస. 2.181. మొలయిచ్చు (-ఇచ్చు) అ.క్రి. మేకులు దిగించు.

మొల¹ వి. నడుం, కటిప్రదేశం. భార. విరా. 1.275 ; 2. కట్టుబట్టు. దశా. 9.185.

పర్తి. ముల్కబూల. నడుం ; కొలా. ముల్కె. వెనుక. నడుం, కటిప్రదేశం ; నా. ముల్కె. నడుం, కటిప్రదేశం ; బ్రా. ముఖ. నడుం, కటిప్రదేశం.

మొలకట్టు¹ వి. 1. మొలకాడు, కటిసూత్రం. దశా. 2.184, చెన్నబసవ. 5.328 ; 2. కట్టుకోక, అంతరీయం. చంద్రాంగ. 2.39. మొలకత్తి వి. దాకు, మొలను చెక్కు కొనే కత్తి. భా. 5.14. మొలకిడియమ్మ (-అమ్మ¹) వి. మొలలో దోవుకొనే గుజ్జుకోల. మొలగుంజ వి. గానిగకట్టె తిరగటానికి ఆధారంగా నాటబడిన లావాటి కొయ్యదుంప. మొలచుట్టు వి. పరిగడ్డి కార్చిన బూడిదతో మేలురాసి చుట్టూ వేసినగీత. మొలకాడు రూ.చూ. మొలకాడు. వి. 1. మొలకి కట్టుకొనేకాడు ; 2. రాట్నం ఆకులకి చుట్టిన కాడు ; 3. పరిగడ్డి కార్చిన బూడిదతో మేలురాసి చుట్టూ వేసేగీత ; 4. పంటెకల చిట్టెలకు పైవైపున అకుర్ని కలిపి కట్టినకాడు ; 5. గూడు నడుంకు అటూఇటూ కట్టినకాడు. మొలకాడుకైవారం వి. పరిది. మొలకాడుపెండి వి. గుండు పెండి, గుండ్రంగాఅర్చిన పెండె. మొలకాడు రూ. మలకాడు. మల్లాడు, మొడకాడు, మొడకాలు, మొలకాడు మొల్లాడు. వి. ఔ. కటిసూత్రం, మొలకి కట్టుకునే కాడు. పండి. చ. 2.100, మొలదట్టి వి. 1. మొలకు కట్టుకునే కాసె ; 2. లంగోటి. మొలదారం వి. రాట్నం ఆకులకు చుట్టేదారం. మొలనూలు వి. ఔ. 1. వడ్డాణం. కు. నం. 1.52 ; 2. స్త్రీలు అలంకారార్థం ధరించే కటిసూత్రం, రళన. విక్ర. 8.39. మొలనూలు గట్టివదు (-వదు) అ.క్రి. సులభంగా వళమగు. ప్రభా. 5.120. మొలవంచ వి. దోవతి. మొలపూన. వి. మొల కాడులో కట్టేపూన, బాలుర కటిసూత్రంలో గుచ్చే బంగాదు మొ, వాటి మటిక. తాళ్ల. నం. 7.9. మొలపేగు వి. పాతర్ని వాడేటప్పుడు బట్టలమీద మట్టినీళ్ళు పడకుండా కమ్మరి చుట్టుకునే పాతబట్ట. మొలబరిణి వి. సారెమొల దిగింపుకు సారెపలక కింది భాగంలో ఏర్పరచిన అంగుళం దళనరితో బరిటి కప్పులాగా గుండ్రంగా ఉబ్బుగా తీర్చిన భాగం. మొలబిళ్ల వి. అడపిల్లలకు మొలకి కట్టేబిళ్ల. మొలలోచేయిపెట్టు అ.క్రి. బలవంతంగా డబ్బులాగు. మొలలోచేయివేసినిలవేయు అ.క్రి. బొడ్డులో చెయ్యివేసి నిలవేయు. మొలవంకి వి. మొలలో పెట్టుకునే కత్తి. చంద్రాంగ. 2.57. మొలవడి రూ.చూ. మొలవిడి. వి. గిట్టల నందున లేచేపుండు. మొలవిడి రూ. మొలవడి. వి. పశురోగ విశేషం. నవనాథ. 1.41వ. 3వం. మొల్లాడు¹ రూ. చూ. మొలకాడు. వి. 1. పంటెకలచిట్టెలకు పైవైపున అకుర్ని కలిపి కట్టిన కాడు ; 2. రాట్నం ఆకులకు చుట్టిన కాడు. మొల్లాడుకన్నీడా రూ. మొల్లాడుకన్నీడ. వి. మొల కాడు మాదిరిగా అంచులో నేసిన దిక్షెను. మొల్లాడుకన్నీడ

రూ.చూ. మొల్తాడుకనీదా. వి. మొలకాడు మాదిరిగా అంచులో నేసిన దిజైనను.

మొల¹ రూ.చూ. మల¹. వి. 1. నరి చెయ్యటానికి చాపిన పడుగు ; 2. పడుగేరే కర్రలమీద నెరిపిన పడుగు ; 3. అచ్చతికిన పడుగు ; 4. నేతకు సిద్ధంచేసి చుట్టిన పడుగు ; 5. మగ్గానికి అమర్చి నేత బయలులో చాపిన పడుగు నూలు ; 6. పడుగు పాయకు చివర వేసిన ముడి, మెలిక.

మొలకచ్చి రూ.చూ. మలకచ్చి. వి. నరి చేసిన పడుగులో అనికి దగ్గరగా నాకలు చేర్చిన కచ్చి. మొలకట్టు¹ రూ.చూ. మలగట్టు. అ.క్రి. 1. అచ్చతికి చాపిన పడుగులో చివరి పాయలు కట్టు ; 2. అచ్చతికిన పడుగు ఆరుబయట చాపి నేతకు అనుకూలంగా సాఫచేయు ; వి. పన్నె కట్టుబడిలో దండెల మద్య బిగించిన ఈనెకు దారంతో వేసిన ముడి. మొలకర్ర రూ.చూ. మలగర్ర. వి. నేత మడుగులో చివరి పాయలు బిగించిన కర్ర. మొలగట్టు (-కట్టు) రూ.చూ. మలగట్టు. అ.క్రి. 1. అచ్చతికి చాపిన పడుగులో చివరి పాయలు కట్టు ; 2. అచ్చతికిన పడుగు ఆరుబయట చాపి నేతకు అనుకూలంగా సాఫచేయు ; వి. పన్నె కట్టుబడిలో దండెల మద్య బిగించిన ఈనెకు దారంతో వేసిన ముడి. మొలగుది రూ.చూ. మలగుది. వి. 1. నేత పడుగులో చివరి పాయకు కట్టిన దారం ; 2. పెడకోలకు తగిలించే మలగర్ర. మొలచివ్వ రూ.చూ. మలచివ్వ. వి. నేత పడుగులో చివర పెట్టిన నన్నని బెత్తం. మొలచేయు రూ.చూ. మలజేయు. స.క్రి. 1. పడుగు పోగులు సాఫ చేయు ; 2. ఏరిన పడుగుచుట్టు ; 3. పడుగేరిన తరవాత అవి చివరికి జరుపు. మొలజాపు (-చాపు) రూ.చూ. మలజాపు. స.క్రి. 1. అచ్చతికిన పడుగు ఆరుబయట చాపి నేతకు అనుకూలంగా సాఫచేయు ; 2. మగ్గం బయలులో పడుగు చాపు. మొలబద్ద రూ.చూ. మలబద్ద. వి. నేత పడుగు చివర పొట్టెలు చుట్టే వెదురుబద్ద. మొలమగ్గం రూ.చూ. మలమగ్గం. వి. 1. మగ్గంమీద పడుగులో చివరిరాగం కర్రలకు చుట్టి నేసే మగ్గం ; 2. మగ్గంమీది పడుగులో చివర, పొట్టెలు కట్టి నేసే మగ్గం. మొలలగుంత వి. పేటు తూకాలు నేలకు తగలకుండా వేలాడటానికి తీసిన చిన్న గొయ్యి. మొలసుట్టు (-చుట్టు) రూ.చూ. మలచుట్టు. స.క్రి. అల్లు చేసిన పడుగును మలలుగా విడదీసి చుట్టు. మొలసుట్టుకర్ర (-కట్ట) రూ.చూ. మలచుట్టుకర్ర. వి. నేత పడుగులో చివరి పాయలు బిగించిన కర్ర. మొలసేయు (-చేయు) రూ.చూ. మలజేయు. స.క్రి. 1. పడుగు పోగులు సాఫచేయు ; 2. ఏరిన పడుగు చుట్టు ; 3. పడుగేరిన తరువాత అవి చివరికి జరుపు. మొల్తాడు² రూ.చూ. మలతాడు. వి. అచ్చతికిన పడుగులో చివర పొట్టెలు ముడుల వెంబడి దూర్చిన దారం. <మొల¹+త్రాడు. మొల్తాడుగోలెం వి. జాడి మొ. వాటికి పైభాగంలో అంచు కింద చుట్టూ అలంకారంగా పెట్టిన గొలుసుకట్టు. మొల్తాయి రూ. మొల్తాయి. వి. సారె మొలను దించటానికి రంధ్రం ఉన్న నల్లరాయి. <మొల¹+రాయి. మొల్తాయి

రూ.చూ. మొల్తాయి. వి. సారె మొలను దించటానికి రంధ్రం ఉన్న నల్లరాయి.

మొల¹ రూ.చూ. మొలక. వి. మొలక, నాటుకున్న గింజ పగిలి పైకి వచ్చే భాగం.

మొలతెంచు అ.క్రి. కలుగు, పుట్టు. కు.సం. 3.108. మొలతేరు స.క్రి. పుట్టు, కలుగు. మొలలిచ్చు అ.క్రి. మొలక లెత్తు. కు.సం. 9.149. <మొల¹+లు+ఇచ్చు. మొలవడి వి. పైరు కోసిన తరవాత చేలల్లో రాలిన గింజలు వానకు మొలచిన మొలకలు. మొలవేయు స.క్రి. నాటు.

మొలక చూ. మొలచు.

మొలకకట్టు చూ. మొలచు.

మొలకకాయ చూ. మొలచు.

మొలకకుంపటి చూ. మొలచు.

మొలకకెంపు చూ. మొలచు.

మొలకచీని చూ. మొలచు.

మొలకతెగులు చూ. మొలచు.

మొలకతొట్టి చూ. మొలచు.

మొలకనవ్వు చూ. మొలచు.

మొలకబంగారు చూ. మొలచు.

మొలకబారు చూ. మొలచు.

మొలకబేడలు చూ. మొలచు.

మొలకయెత్తు చూ. మొలచు.

మొలకలపున్నమి చూ. మొలచు.

మొలకలపున్నమి చూ. మొలచు.

మొలకలు రూ.చూ. మొలకొలుకులు. వి.బ.వ. ఒకరకం వద్దు.

మొలకలెత్తు చూ. మొలచు.

మొలకాలు వి. కుక్కగొయ్యలమీద మోసే కదురు.

మొలకులపేటు వి. జరితోగాని కృత్రిమపట్టుతోగాని వరసగా 2-6 పోగులతో గీరలు నేసిన దిజైనను.

మొలకెత్తు చూ. మొలచు.

మొలక్కువటి చూ. మొలచు.

మొలగ వి. ఒకజాతి చెట్టు. పి.శకు. 2.14.

సం. మూలక-, ముల్లంగి.

మొలచు రూ. మొలుచు¹, మొల్చు¹. అ.క్రి. 1. వృక్షాది. స్థావరాలు పుట్టు, జనించు. కు.సం. 7.19 ; 2. సంతోషాది మనోధర్మాలు పుట్టు, జనించు. నిర్వ.రా. 8.132 ; 3. ప్రాప్తింపు, సంభవించు. పండి. చ. 2.109 పు. ; 4. మానవాది జంగాలు. భాగ. 1.7 ; 5. ఆవిర్భవించు. ప్రత్యక్షమగు. కకుత్స్థ. 3.45.

క. ములై. మొలచు ; తు. ములైయుని, ములైవుని, ములైయుని ; త. ములై ; మ. ములైక్క ; గోం. మొడి- (-య్-, -త్-); కుజ. ముళు- , ముళుర్ .

మూ.ద్రా. *మూళ్-, ముళ్-వ్-/మూణ్.

మొలక రూ. మలక, మొక్క, మొల¹, మొల్క, మొల్ల¹. వి. 1. అంకురిత బీజం, మొలకెత్తిన విత్తు. కు.సం. 8.173, భార.విరా. 5.60 ; 2. అంకురం, మొక్క. శృం.నై. 6.82 ; 3. ప్రణంలోని చుర్రాంస విశేషం. బీమ. 1.4 ; 4. మూలవ్యాధి, ఆర్థం అం.భా. 2.182 ;

5. అరటి పిలక, పెద్ద అరటిచెట్టు వక్కన మొలచిన మొక్క; విణ. 1. లేత, చిరత, చిన్న; 2. వదునైన, మొనదేరిన. క. మొలె. బీజం, మొగ్గ, మొలక, అంకురం, లేతకొమ్మ; తు. ములియుని, ములెయుని, ములెవుని, మొలెవుని. మొలక, అంకురం; త. ములై (-వ్-, -న్-; -వ్-, -న్-). బీజం, మొలక; మ. ముళ. మొలక, బీజం, అంకురం; గోం. మొరియానా. అంకురం, మొలక; పో.చూ. నం. మూలికా. ఓషధి. మొలకకట్టు న. శ్రీ. మొక్కకట్టు, మళ్ళల్లో చల్లటం కోసం విత్తనాలు మొలకెత్తటం కోసం తడిపి మడి కట్టటం. చెన్నబనవ. 5.328. మొలకకాయ వి. నల్లవార్తాకి, నల్లవంకాయ (Solanum hisutum). మొలకకుంపటి రూ. మొలక్కుంపటి. వి. మొలకల పున్న మప్పడు మొలక పోసి పండుగ చేసుకోవటానికి వాడే మట్టి కుంపటి. మొలకకెంపు వి. రత్నాంకురం, లేత కెంపు. రఘునా. 7 పు. 13 వం. మొలకచీని వి. నారింజ లేదం (Linonia frifoliata). మొలకతెగులు వి. మూలవ్యాధి, మొలలజబ్బు మొలకకొట్టి వి. మొలకల పున్నమప్పడు మొలక పోయటానికి వాడే కుంపటి. మొలకనవ్వు వి. చిరునవ్వు. శృం.వై. 2.26, హర. 5.40. మొలకబంగారు వి. పుట్టల్లో పరుగుల వల్ల కలిగే బంగారం, పుట్టబంగారం. మొలకబాడు(-పాటు) ల.శ్రీ. మొలకెత్తు. మొలకబేదలు వి.బ.వ. నీటిలో నాన బెట్టి పొట్టుతీసిన కాయరాన్యాల రకాలు. బ్రహ్మో. 3.330. మొలకయెత్తు(-ఎత్తు) రూ.చూ. మొలకెత్తు. న.శ్రీ. మొలచు. మొలకలపున్నమి రూ.చూ. మొలకల పున్నమి. వి. వైశాఖమాసంలో పున్నమనాడు స్త్రీలుచేసే పండుగ. మొలకలపున్నమి రూ. మలకల పౌర్ణమి, ములకలి పున్నమి, మొలకల పున్నమ, మొల్కలపున్నమి. వి. శ్రీరామ నవమి తరవాత వచ్చే పౌర్ణమి, వ్యాసపూర్ణిమ. మొలకలెత్తు అ.శ్రీ. కలుగు, అంకురించు. పాండు. 4.207. <మొలక + -లు + ఎత్తు. మొలకెత్తు రూ.చూ. మొలకయెత్తు. అ.శ్రీ. కలుగు, అంకురించు. <మొలక + ఎత్తు, మొలక్కుంపటి రూ.చూ. మొలకకుంపటి. వి. మొలకల పున్నమప్పడు మొలకపోసి పండుగ చేసుకోవటానికి వాడే మట్టికుంపటి. <మొలక + కుంపటి. మొలపించు న.శ్రీ. మొలిచేటట్లుచేయు. కణ. 1.92. <మొలచు + -ఇంచు. మొలవబెట్టు న.శ్రీ. నాటు. కు.నం. 7.19. <మొలచు + -అ + పెట్టు.

మొలపించు చూ. మొలచు.

మొలవ! చూ. మొలచు. వి. అంకురం, మొక్క. అం.భా. 2.35. మొలవ! రూ. మలవ! వి. మాగాణిలో ఎక్కువగా పెరిగే గడ్డి. మొలవబెట్టు చూ. మొలచు.

మొలాజమతు వి. ఆశ్రయించటం. రంగా.న. 2.89.

హిం.ఉ. మిల్ నా. కలియటం, జమాత్. మనుష్య సమూహం.

మొలామ వి. కలంగడివండు.

ఇం. Melon. పుచ్చకాయ;

త. మొలాన్.

<ఇం. Melon.

మొలామవండు వి. ఒకరకం పుచ్చకాయ.

మొలాము రూ.చూ. మోళము. వి. 1. బంగారు, వెండి మొ. వాటి పూత; 2. పళ్ళకు పూసేమందు.

మొలికి రూ.చూ. ముల్కి. వి. 1. ఉన్ని కదురు ఈచకు దిగించిన మేకు; 2. కందిగింజంత ఉరువున అడ్డంగా మూడు కొలుకులు నేసి దానికిపైన నిలువుగా రెండు కొలుకులు ఒక రకం డిజైను; 3. గానుగమొద్దు మధ్య నాటిన మేకు.

మొలిచిపోవు చూ. మొలుచు.

మొలిపించు చూ. మొలుచు.

మొలుగు రూ. మొల్గు, మోలుగు. వి. వృక్షవిశేషం, మద్దిచెట్టు. వేంక. పంచ. 4.522. (Morinda tinctoria).

మొలుగుతీగ వి. కొండల్లో పెరిగే తీగ (Morinda umbellata).

మొలుచు! రూ.చూ. మలుచు! న.శ్రీ. 1. చెక్కు, తరిమిన పెట్టు; 2. చేయ, కల్పించు; 3. బియ్యం మొ. రాళ్ళు పోయేట్లు చేటలో దాగుచేయు; 4. మందలో అమ్మిన గొర్రెలకు గుర్తుగా రోమాలు కత్తిరించు.

మొలుపు! వి. రాతిని చెక్కటం.

మొలుచు! రూ.చూ. మొలచు. అ.శ్రీ. విత్తినగింజ మొక్కగా పరిణమించు.

మొలిచిపోవు అ.శ్రీ. మొలకెత్తు. <మొలుచు + -ఇ + పోవు. మొలిపించు న.శ్రీ. మొలవజేయు. <మొలుచు + -ఇంచు. మొలుపు! వి. మొలక, భూమిలో నాటుకొన్న గింజ పగిలి పైకివచ్చే దాగం. మొలుపుజూపు(-చూపు) అ.శ్రీ. స్ఫోటకంపోయు. మొలుపువదును వి. మొలకలు మొలవటానికి చాలినంత తడి.

మొలుపు! చూ. మొలుచు!

మొలుపు! మొలుచు!

మొలుపుజూపు చూ. మొలుచు!

మొలుపువదును చూ. మొలుచు!

మొలుమలు రూ.చూ. ముఖమల్లు. వి. ఒకవిధమైన నాణ్యమైన గుడ్డ.

మొలుము వి. రాతిలోకి గుండ్రంగా ఉండే పెచ్చు.

మొలును రూ.చూ. మలుచు. న.శ్రీ. రాతినిచెక్కు.

మొల్క రూ.చూ. మొలక. వి. 1. చిన్నదాగం. భీమ. 1.68; 2. అంకురం, మొక్క. ఇందు. ప. 17; 3. మూలవ్యాధి, ఆర్థం; 4. వ్రణంలోని దుర్గాంస విశేషం; విణ. లేత, చిరత, చిన్న. భీమ. 1.94.

మొల్కబోయు(-పోయు) న.శ్రీ. మొలకకోసం వడ్లుపోయు. మొల్కలపున్నమి రూ.చూ. మొలకలపున్నమి. వి. శ్రీరామ నవమి తరవాత మార్చి నెల్లో వచ్చే పౌర్ణమి.

మొల్కి రూ.చూ. ముల్కి. వి. 1. ఉన్నికదురు ఈచకు కింద దిగించిన మేకు; 2. కందిగింజంత ఉరువున అడ్డంగా మూడు కొలుకులు నేసి దానికిపైన నిలువుగా రెండు కొలుకులు నేసిన ఒకరకం డిజైను.

మొల్గు రూ.చూ. మొలుగు. వి. వృక్షవిశేషం. హంస. 4.135.

మొల్పు! రూ.చూ. మొలచు. అ.శ్రీ. మొలుచు.

మొల్పు! రూ.చూ. మలచు! న.శ్రీ. రాతినిచెక్కు.

మొల్లడు¹ చూ. మొల².

మొల్లడు² చూ. మొల³.

మొల్లడుకసీదా చూ. మొల².

మొల్లడుకస్సిద చూ. మొల².

మొల్లడుగోలెం చూ. మొల².

మొల్లాయి చూ. మొల².

మొల్ల¹ వి. కుందలక, బొడ్డుమల్లె, బొడ్డుమల్లెపప్పు. కు.నం. 4.83. (*Jasminum auriculatum*).

క. మొల్లె, మొల్లె. బొండుమల్లె; క. మొల్లె, మల్లె (*Jasminum Sambac*); మ. మొల్ల, మల్లె;

పో. చూ. నం. మల్లికా, మల్లి. మల్లె.

మొల్లతీగె వి. కుందలక. మొల్లమాను వి. వృక్షవిశేషం. హంస. 4.11. మొల్లవెదురు వి. నదనపు వెదురు. మొల్ల సుగంధి విణ. మొల్లపప్పులాంటి పరిమళంకల. విష్ణుపు. 2.233.

మొల్ల² రూ. చూ. మూల. వి. కుని, చేలో కోనుగా ఉన్న ఒక మూల.

మొల్ల³ రూ. చూ. మొలక. వి. నాటుకొన్న గింజ పగిలి పైకి వచ్చే భాగం, చిన్న మొలక.

మొల్ల⁴ రూ. చూ. ములు. వి. గడ్డగోరును తగిలించే వలయం, మొల్లం వి. గూడతో పొలాలకు నీరుతోడే గుంట.

మొల్లంమాను వి. సిదె (మనిషితోక్కే ఎతంకొయ్య)ను మోసే పంగల గుంజ.

మొల్లమి¹ రూ. చూ. మొల్లము¹. విణ. సాంద్రం, దట్టమైంది, తరచైంది. కవ. సా. 449; వి. 1. వర్గం, గుంపు. రామాభ్యు. 7.185; 2. సాంద్రత, తరచు. కళా. 6.224.

మొల్లమిగా రూ. మొల్లముగా క్రి.విణ. ద్రు. దట్టంగా, దండిగా, విస్తారంగా. మను. 3.39.

మొల్లమి² రూ. చూ. మొల్లము². వి. 1. దనం. విష్ణుపు. 7.103; 2. వెల; 3. పందెం.

మొల్లము¹ రూ. మొల్లమి¹. విణ. 1. అధికం, హెచ్చు. బాస్క. రా.యు. 1.374; 2. సాంద్రం, దట్టమైంది. కృ.శకు. 2.220. వి. 1. పెంపు, అతిశయం. కా. 7.185; 2. తరచు, సాంద్రత. మను. 4.37; 3. మొత్తం, గుంపు. పాండు. 5.261.

మొల్లముగా రూ. చూ. మొల్లమిగా. క్రి.విణ. దట్టంగా. దండిగా, విస్తారంగా. మొల్లమైన విణ. విస్తారమైన, అనేక మైన, విష్ణుపు. 2.11. <మొల్లము¹-+అగు+-అ¹+ -న¹.

మొల్లము² రూ. మొల్లమి². వి. 1. దనం. భార. నదా. 2.194; 2. వెల; 3. పందెం.

నం. మూల్య-. వెల, ధర.

<నం. మూల్య-.

మొల్లమైన చూ. మొల్లము¹.

మొల్లా రూ. ముల్లా. వి. 1. న్యాయాధిపతి. ద. హిం. కా. నంపు. కా. నం. 753. క్రి.శ. 1600; 2. మహమ్మదీయ పురోహితులుచ్చరించే మంత్ర విశేషం. చంద్రాంగ. 4.208.

హిం. ఉ. ముల్లా, ముస్లిం పండితుడు.

<ఉ. ముల్లా.

మొల్లాము రూ. చూ. మోళము. వి. 1. బంగారు, వెండి మొ. వాటిపూత. ద్వి. పరమ. వి. 8.146; 2. పళ్ళకుపూసే ముందు.

మొల్లి వి. 1. గుంట. ఆం. సా. ప. ప. నంపు. 24. నం. 1.; 2. చిన్నపిల్ల; 3. కుని, దున్నేటప్పుడు చేలో మూలగా వచ్చిన భాగం, చేలో కోనుగా ఉన్న భాగం.

మొల్లిచాలు వి. కునిచాలు, పంకరగా వచ్చినచాలు.

మొల్లితీగ చూ. మొల్లు¹. వి. నదీతీరాల్లో పెరిగి నువాననగల పచ్చనిపూలు పూసే తీగ (*Caesalpinia nuga*).

మొల్వాట చూ. మొలక. వి. మొలక, అంకురం.

మొళ రూ. చూ. ములు. వి. చిన్న సైజు లోహపుమేకు.

మొళాయి చూ. మొల².

మొవము రూ. చూ. మొగము. వి. ముఖం. భా. 2.273.

మొవరి రూ. చూ. మొగరి. వి. మొగరి. E.I. క్రి.శ. 1092.

మొవు రూ. మొవ్వ. వి. మోపు. కవిక. 6.209.

మొవుఖావు రూ. చూ. మవకూవు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసివేత.

మొవుజ్జాలు రూ. చూ. ముఅజ్జల్. వి. 1. స్త్రీదనం; 2. భర్త యొక్క గృహాన్ని ప్రవేశించక పూర్వమే అడుగడగిన దనం; 3. వివాహ విచ్ఛేద నమయంలో అడుగ తగిన దనం.

మొవురు రూ. చూ. మొగురు. అ.క్రి. ముకుళించు.

మొవ్వ¹ రూ. చూ. మువ్వ. వి. గజ్జ.

మొవ్వ² వి. మృదువుగా ఉండే ఎన్నుపైకొన.

మొవ్వకాయ వి. పండబారిన కాయ.

మొవ్వి వి. ఒకానొకచెట్టు. పి.శ.కు. 2.14.

మొవ్వ వి. రూ. చూ. మొవ. వి. మోపు, అరటిచెట్టు మొ. వాటిలో వుట్టే ముడత విడని లేత అకుమొలక. భాను. 2.68.

మొనడి రూ. చూ. మొనరి. వి. మొనరి. భార. ఆది. 8.148.

మొనరిక వి. మొలక, మొక్క.

మొనరు వి. పెరుగు. కు. నం. 1.12.

క. మసరు, మొసర్. పెరుగు; క. ముచర్.

<క. మొసర్.

మొనలాయి రూ. చూ. ముసలవాయి. వి. చెరువునీళ్ళు బయటికి పోవటానికున్న తూముల్లో పైతూము.

మొనరి రూ. మొదరి, మొనడి. వి. మొనరి. భార. ఆది. 5.256.

క. మొసలె, మొసలి, ముదలె, మూదలె; క. ముతలె, ముతలై, ముచలి, మొసలి; మ. మతల; కో. మొచల్; పర్షి. మోచ; కొలా. మొసెలి;

పో. చూ. నం. మూచల-. మొనరి, బల్లి.

మొనరికట్టు వి. మొనరికార్దం. మొనరికట్టుకొడవరి వి. గడ్డకొడవరి, ఒకరకం కోత కొడవరి. మొనరికన్నీరు వి. పైకి కనబరచే జారి. మొనరికాటు వి. మొనరిముకం రూపంలో ఉన్న కత్తిపిడికొన, చిమట. ఆం. భా. 2.216. మొనరికపడికము వి. అనంతనం. వేంక. ఆం. 74.

మొసలిగుట్టపురాతు వి. 1. వరుణుడు. సాంబ. దేవ. 19 ;
 2. వాయుదేవుడు. మొసలిచేదు వి. మొసలికార్జం. మొసలి
 దెక్కముజోడు వి. మకరకేతనుడు, మన్మథుడు. జాహ్ను.
 1.6. మొసలిదాలువేల్పు రూ.చూ. మొసలిదాల్వేల్పు. వి.
 మకరకేతనుడు, మన్మథుడు. మొసలిదాల్వేలుపు రూ.చూ.
 మొసలిదాల్వేల్పు. వి. మకరకేతనుడు, మన్మథుడు. మొసలి
 దాల్వేల్పు రూ. మొసలిదాలువేల్పు, మొసలిదాల్వేలుపు. వి.
 మకరకేతనుడు, మన్మథుడు. నీలా. 3.41. మొసలి
 దోరణము (-కోరణము) వి. మకరకోరణం. అచ్చ. రా.
 నుం. 101. మొసలివట్టు వి. 1. మకరాలయం, నముద్రం.
 అచ్చ. రా. యు. 16 ; 2. గట్టిపట్టు. మొసలిపోగులు
 వి.బ.వ. మకర కుండలాలు. చంపారా. 2.5. మొసలిరాసి
 వి. మకరరాశి. మొసలివా రూ.చూ. మొసలివాయి. వి. 1.
 మొసలి ఆకారంలో ఉండేకత్తి, చివరిభాగం, చిమటా ; 2.
 మొసలికాటు. మొసలివాతమ్మంట్లు వి.బ.వ. మకరకుండ
 లాలు, మొసలిముఖం చెక్కిన కర్ణాభరణ విశేషం. విప్ర.
 5.65. మొసలివాపోగు వి. మొసలిఆకారంలో చెవి పెట్టు
 కునే ఆభరణం. మొసలివాపోగులు వి.బ.వ. మకరకుండ
 లాలు. అచ్చ. రా. నుం. 34. మొసలివాయి రూ.
 మొసలివా. వి. 1. మొసలి ఆకారంలో ఉండే కత్తి చివర
 భాగం, చిమటా ; 2. మొసలికాటు. మొసలివాయొంట్లదారి
 వి. మకర కుండలదారి, విష్ణువు. మొసలివాయొంట్లు వి.బ.వ.
 మకరకుండలాలు, ఉ. రా. 280. <మొసలివాయి +
 ఓంట్లు. మొసలిసిదమువాడు విణ. మన్మథుడు, మకర
 కేతనుడు. పి. శకు. 3.74. మొసలిసిదేముమేటి వి. మకర
 కేతనుడు, మన్మథుడు. మొసలిసొమ్ములు వి.బ.వ. మకర
 కుండలాలు. ద్వి. పరమ. వి. 2.122పు.

మొసలు వి. గోడలోకి పోయే దూలపుచివర.

మొసవల వి. చివర.

మొసాలము క్రి. విణ. పూర్తిగా, కొత్తిగా.

మొస్తరు రూ.చూ. మొస్తరు. వి. 1. మాదిరి, నమూనా ;
 2. రీతి, విధం ; 3. స్వభావం.

మొహతప్తాన్ రూ.చూ. మొహతరప్తా. వి. 1. ఇళ్ళు, అంగళ్ళు
 వ్యాపారం మీద వేసే పన్ను ; 2. ఆదనపుణ్ణు.

మొహతరప్తా రూ. మొహతరప్త, మొహర్ ప్తా, మొహతప్తాన్.
 మొహతర్పా. వి. 1. ఇళ్ళు, అంగళ్ళు వ్యాపారం మీద
 వేసే పన్ను ; 2. ఆదనపుణ్ణు.

హిం. ఉ. ముహతర్ఫ ; అర. మొహతరీఫ.
 వ్యాపారం పన్ను ;

క. మొహతర్ఫ. గ్రామం లేదా పట్టణాల్లో దుకాణా
 లపై విధించేపన్ను, ఇంటిపన్ను ; క. మొకతర్పా.
 వర్తకంమీద వృత్తులమీద వేసేపన్ను.

<ఉ. ముహతరీఫ.

మొహతర్పా రూ.చూ. మొహతరప్తా. వి. 1. ఇళ్ళు, అంగళ్ళు
 వ్యాపారంమీద వేసేపన్ను ; 2. ఆదనపుణ్ణు.

మొహతాదు రూ. మహతాదు, మొహతాదు², మోతాదు³.
 వి. పంటలను రక్షించేందుకు నియమించబడ్డ గ్రామ
 సేవకుడు.

హిం. ఉ. మహతా. గ్రామపెద్ద, కర్నూ, లేఖకుడు.
 <ఉ. మహతా.

మొహతాదు¹ రూ.చూ. మోతాదు¹. వి. ఒకసారి ఇచ్చేమందు.
 మొహతాదు² రూ.చూ. మొహతాదు. వి. ఈరినోకరు, ఉమ్మడి
 నోకరు.

మొహదా వి. అడ్డకత్తి, పట్టినం. మను. 4.28.

ఉ. పార. ముహదా. బహుకరించబడిన.

<ఉ. ముహదా.

మొహమల్ రూ.చూ. ముఖమల్లు వి. 1. దళసరిగా ఉండే ఒకవిధ
 మైన పట్టు ; 2. వెల్వెటు.

మొహమలు రూ.చూ. ముఖమల్లు. వి. మేలైన పట్టువస్త్రం.

మొహమాన్ రూ.చూ. మహమాన్. వి. కొత్తవాడు.

మొహమింతచేసికొను చూ. మొహము.

మొహము రూ.చూ. మొగము. వి. ముఖం.

మొహమింతచేసుకొను అ.క్రి. చిన్నటుచ్చుకొను.

<మొహము + ఇంత + చేయు + -ఇ¹³ + కొను.

మొహర్ రూ.చూ. మొహరు. వి. 1. ముద్ర ; 2. నాణెం.

మొహరము వి. 1. మహమ్మదీయుల పండుగ ; 2. మహమ్మ
 దీయ సంవత్సరంలో ఒక నెలపేరు.

హిం.ఉ.అర. ముహరమ్. పవిత్రమైన, నిషేధించ
 బడ్డ, కూషావధ్ద యాజీది చేత చంపబడిన అరీకుమారులైన
 హుస్సేన్ జ్ఞాపకార్థంగా పవిత్రంగా భావించబడే ఒక
 మహమ్మదీయుల నెలపేరు ;

క. మొహరమ్, మొహరమ్ ; క. మొకరం ;
 మ. మొహరమ్.

<ఉ. ముహరమ్.

మొహరా రూ.చూ. మొహరు. వి. 1. ముద్ర ; 2. నాణెం.

మొహరి రూ.చూ. మొహరు. వి. 1. ముప్పైచిన్నాలెత్తు
 బంగారునాణెం ; 2. ముద్ర.

మొహరించు రూ.చూ. మోహరించు. న.క్రి. మొనచేయు,
 వ్యాహం పన్ను.

మొహరీ¹ రూ.చూ. మొహరు. వి. ముప్పైచిన్నాలెత్తు
 బంగారునాణెం.

మొహరీ² రూ. మొరీ, మొహరీ¹. వి. 1. సొరంగం ; 2. నీళ్ళ
 కాలవ, తూము.

హిం. మోరీ. నీళ్ళకాలవ, తూము, జలదారి, ఆద
 నెమలి, చిరునవ్వు ; ఉ.పార. ముహరీ. కాలవ, తూము,
 ఇంటిమీద కురిసేవాన నీళ్ళ జారిపోయేందుకు పెంకులు
 దోనెలాగా పెట్టి ఉండే కాలవ ;

క. మోరీ.

<ఉ. ముహరీ.

మొహరు రూ. ముహురీ, మొహర్, మొహరా, మొహరి,
 మొహరీ¹, మొహరి, మొహరీ², మొహురి, మోరీ. వి. 1.
 ముద్ర. వేణు.శ. 59 ; 2. నాణెం ; అ.క్రి. నీలుచేయు.

హిం.ఉ. ముహర్, మోహర్. బంగారునాణెం.
 మరా. మోహర్ ;

క. మొహర్, మొహరి ; క. ముకర్, మోకరా,
 మోర్, మోరా ; మ. మొహర్, మొహర్ చేయు.

< ఉ. మోహర్షి.

మొహర్షి వి. ఆదవాళ్ళు చెవికి దరించే ఒక ఆదరణం.

హిం. మోర్ నీ. ఆదనెమలి; ఉ. మొర్ నీ. నెమలి.

శ్రీలు చెవికి వైభాగంలో దరించే ఒకవిధమైన ఆదరణం.

< హిం. మోర్ నీ.

మొహలము రూ. మొహళము. వి. ఒకరకం కూరాకు చెట్టు.

మొహళము రూ. చూ. మొహలము. వి. ఒకరకం కూరాకు చెట్టు, మోహనం.

మొహిరి రూ. చూ. మొహరు. వి. 1. ముద్ర; 2. నాణెం.

మొహిరీ¹ రూ. చూ. మొహరీ². వి. 1. పొరంగం; 2. నీళ్ళ కాలవ, తూము.

మొహిరీ² రూ. చూ. మొహరు. వి. 1. ముద్ర; 2. నాణెం.

మొహురి రూ. చూ. మొహరు. వి. ముప్పైచిన్నా లెత్తు బంగారు నాణెం.

మోక రూ. చూ. మొక్క¹. వి. 1. చిన్నచెట్టు, వృక్షకం.

నిర్వ.రా. 8.32; 2. అంకురం. అం.భా. 2.35; 3. మొగ్గ.

మోకదిప్పకొయ్య రూ. చూ. మోకుదిప్పకొయ్య. వి. మగ్గం మీద నేత బిరుపెట్టటానికి మోకు కట్టే కొయ్య.

మోకమాను వి. పోలు, బండి దొలుపుకు అమర్చిన పొడుగాటి పలకల కొయ్య.

మోకమానుబండి వి. పోలుగరబండి, ఒంటినొగబండి.

మోకరేరు రూ. చూ. మొఖరరు. వి. నిరపరచబడ్డది; వి. నిశ్చయం.

మోకరించు చూ. మోకాలు.

మోకాం రూ. చూ. ముకాము. వి. అగేచోటు.

మోకాటిదండె చూ. మోకాలు.

మోకాటిలోమెదనరముపట్టు చూ. మోకాలు.

మోకాబిలా రూ. చూ. ముకాబిలా. వి. నదృశం, పోలిక.

మోకారింపు చూ. మోకాలు.

మోకాలిచ్చలజూచు చూ. మోకాలు.

మోకాలించు చూ. మోకాలు.

మోకాలిమరవ చూ. మోకాలు.

మోకాలిలో మెదనరముపట్టు చూ. మోకాలు.

మోకాలు రూ. చూ. మోకాలు. వి. డౌ. 1. జానువు. కు.నం. 9.102; 2. ఒకరకం కలుపుమొక్క.

మోకరించు రూ. చూ. మోకరించు. అ.క్రి. మోకాళ్ళు నేలకు ఆనేటట్లు వంగు. మోకాటిదండె వి. 1. బండి బరువ ఎక్కువ అయినప్పుడు ఎద్దులు ముందు మోకాళ్ళపై వ్రాలి పూని లాగటం; 2. ఎక్కువైన ప్రయత్నం. < మోకాలు + -ఇ⁰ + దండె. మోకాటిలో మెదనరముపట్టు రూ. మోకాలిలో మెదనరము పట్టు. అ.క్రి. అనంధవాన్ని గూర్చి చెప్ప. < మోకాలు + -ఇ⁰ - + లో + మెదనరము పట్టు మోకారింపు రూ. చూ. మోకారింపు. అ.క్రి. మోకాళ్ళు నేలకు ఆనేటట్లు వంగు. మోకాలిచ్చలజూచు న.క్రి. మొక్కు. తాళ్ళ.నం. 17.124. < మోకాలు + ఇచ్చ + -లు + -అ⁰ + చూచు. మోకాలించు న.క్రి. మోకాళ్ళు నేల మీదకు ఒరిగేటట్లు ముందుకొరుగు. < మోకాలు + -

ఇంచు⁰. మోకాలిమరవ వి. మెట్టు మరీ ఎత్తుగా ఉన్న తావు. < మోకాలు + - ఇ⁰ - + మరవ. మోకాలిలో మెదనరముపట్టు రూ. చూ. మోకాటిలో మెదనరముపట్టు.

అ.క్రి. 1. విచారం నటించు; 2. అనంధవాన్ని గురించి చెప్ప. మోకాళ్ళబంటి వి. మోకాలిలోతు. తాళ్ళ.నం.

7.116. < మోకాలు + -లు + -అ¹ + -బంటి. మోకాళ్ళ ముతవ వి. మెట్టు మరీ ఎత్తుగా ఉన్న తావు. < మోకాలు + -లు + -ఇ⁰ - + ముతవ.

మోకాళ్ళపాటు(-చాటు) వి. మోకాళ్ళపైన కుండను పెట్టుకొని నర్సే తీరు. మోకాళ్ళ దొరలుపోగొట్టుకునేవయసు వి. యావనం. మోకాళ్ళను బట్టతలలునుముడివెట్టవేర్చు అ.క్రి. అసాధ్యకార్యాన్ని చేయ గలుగు. పండి.చ. 1.2. 359పు.

మోకాళ్ళబంటి చూ. మోకాలు.

మోకాళ్ళముతవ చూ. మోకాలు.

మోకాళ్ళపాటు చూ. మోకాలు.

మోకాళ్ళదొరలుపోగొట్టుకునేవయసు చూ. మోకాలు.

మోకాళ్ళనుబట్టతలలునుముడివెట్టవేర్చు చూ. మోకాలు.

మోకు రూ. చూ. మోకు. వి. 1. లావుతాడు, తాటి మొ.

చెట్టిక్కటానికి ఉపయోగించే లావుతాడు. అచ్చ.రా.నుం.

165; 2. పొత్తి, నాగలి, గొర్రు, గుంటక మొ. వ్యవసాయ పరికరాల్లో కాడినాగలు కలిపి కట్టే లావుపాటి తాడు;

3. ఉడైను నిలబెట్టి కింది గూటానికి బిగించేతాడు;

4. మగ్గం మీద నేతపడుగును బిరుపెట్టే లావుపాటి తాడు;

5. నారతో పేనిన లావుపాటి తాడు;

6. గానుగ దూలాన్ని కాడితో కలిపి కట్టే లావుపాటి తాడు.

మోకుగుంజ రూ. మోకుదుగుంజ. వి. మగ్గం మీద నేత బిరుపెట్టటానికి మోకు కట్టే కొయ్య. మోకుగుది రూ.

మోగుది. వి. పడుగు చాపేటప్పుడు ఉడై అడ్డపట్టినూ పడు గేరే కర్రనూ కలిపేతాడు. మోకుగూటం రూ. మోగుగూటం

వి. మగ్గంమీద నేతబిరుపెట్టటానికి మోకుకట్టే కొయ్య.

మోకుచుట్టుకర్ర వి. మగ్గం దగ్గర చేతిగూటానికి కట్టిన తాడులో చివరిభాగం చుట్టిన కర్ర. మోకుదుగుంజ రూ. చూ.

మోకుగుంజ. వి. మగ్గంమీద నేత బిరుపెట్టటానికి మోకు కట్టే కొయ్య.

మోకుతిప్పకొయ్య రూ. చూ. మోకుదిప్ప కొయ్య. వి. మగ్గంమీద నేతబిరుపెట్టటానికి మోకుకట్టే కొయ్య.

మోకుతిప్పడుకొయ్య రూ. చూ. మోకుదిప్పకొయ్య. వి. మగ్గంమీద నేతబిరుపెట్టటానికి మోకు కట్టే కొయ్య.

మోకుతిప్పడుగుంజ వి. మగ్గంమీద నేతబిరుపెట్టటానికి మోకుకట్టే కొయ్య.

మోకుతిరుగని వి. మిక్కిలి లావైన.

మోకుదిప్పకొయ్య రూ. మోకుదిప్పకొయ్య. మోకుతిప్ప కొయ్య, మోకుతిప్పడుకొయ్య, మోకుదిప్పడుకొయ్య. వి.

మగ్గంమీద నేతబిరుపెట్టటానికి మోకుకట్టే కొయ్య.

మోకుదిప్పడుకొయ్య రూ. చూ. మోకుదిప్పకొయ్య. వి.

మగ్గంమీద నేతబిరుపెట్టటానికి మోకుకట్టే కొయ్య.

మోకుదిబ్బ వి. నేకబయలులో చివరపాతిన కొయ్య.

మోకుదిబ్బ కర్ర వి. మగ్గంమీద నేత బిరుపెట్టటానికి మోకు కట్టే కొయ్య.

మోకు వమ్మ వి. 1. ఉడైను నిలబెట్టి కిందిగూటానికి బిగించే తాడు;

2. మగ్గం

మీద నేతవడుగును ద్విరుపెట్టే లావుపాటితాడు. మోక్షువుల్ల వి. మగ్గంమీద నేత ద్విరుపెట్టటానికి మోక్షకట్టేకొయ్య. మోక్షబిడికొయ్య(-విడికొయ్య) వి. మగ్గంమీద నేతద్విరుపెట్టటానికి మోక్షకట్టేకొయ్య. మోక్షబిళ్ళ వి. గడ్డి, కంప మొ. బండిమీద తోపుగావేసి దిగించే మోక్షుల చివరన కట్టి ఉండే కొయ్యబిళ్ళ. మోక్షమాను(-మాను) వి. బండి దాలువులో అమర్చిన లావుపాటి పలకలకొయ్య. మోక్షుద్విరూ.చూ. మోక్షుగది. వి. పడుగు చాపేటప్పుడు ఈదై అడ్డుపట్టినూ పడుగేరే కర్రనూ కలిపేతాడు. <మోక్షు + గుడి. మోక్షుటాం రూ.చూ. మోక్షుగూటం. వి. మగ్గంమీద నేతద్విరుపెట్టటానికి మోక్షకట్టేకొయ్య. < మోక్షు + గూటాము.

మోక్షావ్ రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోక్షావు రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోక్షాఫ్ రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోక్షాపు రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోక్షాబ్ రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోక్షాబు రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోక్షోబు రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోక్షావు రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోక్షాబ్ రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోక్షాబు రూ.చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోక్షోబు రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసి వేయటం.

మోగరాయి రూ.చూ. మోగరాయి. వి. దొంటురాయి, సాధారణంగా పునాదులు నింపటానికి వాడే చక్కనిరాయి.

మోగలా రూ.చూ. మొగలాయి. వి. తురుష్కదేశ నివాసి.

మోగసాలి రూ.చూ. మొగసాల. వి. మొగసాల. నె.కా. కందుకూరు కాననం. 22. క్రి.శ. 1237.

మోగించు చూ. మోగు.

మోగు రూ.చూ. మ్రోగు. న.క్రి. ద్వనిచేయు.

మోగించు రూ.చూ. మ్రోగించు. న.క్రి. మోగేటట్లు చేయు. ఈదు. < మోగు + ఇంచు³.

మోగ్గుది చూ. మోకు.

మోగ్గుటాం చూ. మోకు.

మోక్షరించు చూ. మోక్షాలు.

మోక్షరించుకొను చూ. మోక్షాలు.

మోక్షరిలు చూ. మోక్షాలు.

మోక్షరిల్లు చూ. మోక్షాలు.

మోక్షరించు చూ. మోక్షాలు.

మోక్షరించుకొను చూ. మోక్షాలు.

మోక్షరిలబడు చూ. మోక్షాలు.

మోక్షరిలు చూ. మోక్షాలు.

మోక్షరిల్లబడు చూ. మోక్షాలు.

మోక్షరిల్లు చూ. మోక్షాలు.

మోక్షరించు చూ. మోక్షాలు.

మోక్షాలు రూ.చూ. మ్రోక్షాలు. వి. జానువు. భార. ద్రోణ. 4.45.

మోక్షరించు రూ.చూ. మ్రోక్షరించు. అ.క్రి. మోక్షాళ్ళు నేలకు ఆనేటట్లు ముందుకు వంగు. < మోక్షాలు + ఇంచు³. మోక్షరించుకొను రూ.చూ. మోక్షరించుకొను. అ.క్రి. మోక్షాళ్ళు నేలకానేటట్లు ముందరికొరుగు. మోక్షరిలు రూ.చూ. మోక్షరిల్లు. అ.క్రి. మోక్షాళ్ళు నేలమీదకానేటట్లు ముందుకొరుగు. మోక్షరిల్లు రూ. మోక్షరిలు, మోక్షరిలు, మోక్షరిల్లు. మ్రోక్షరిల్లు. అ.క్రి. మోక్షాళ్ళు నేలమీద కానేటట్లు ముందు కొరుగు. భార. ఆరణ్య. 3.329. మోక్షరించు రూ. చూ. మ్రోక్షరించు. అ.క్రి. మోక్షాళ్ళు నేలకు ఆనేటట్లు ముందుకు వంగు. మోక్షరించుకొను రూ. మోక్షరించుకొను. అ.క్రి. మోక్షాలు నేలమీదకానేటట్లు ముందరికొరుగు. మను. 4.115. మోక్షరిలబడు(-వడు) రూ. మోక్షరిల్లబడు. అ.క్రి. మోక్షరించు, మోక్షాళ్ళు నేలకానేటట్లు ముందరికొరుగు. భార. శల్య. 2.267. మోక్షరిలు రూ.చూ. మోక్షరిల్లు. అ.క్రి. మోక్షాళ్ళు నేలమీదకానేటట్లు ముందుకొరుగు. మోక్షరిల్లబడు రూ.చూ. మోక్షరిలబడు. అ.క్రి. మోక్షరించు, మోక్షాళ్ళు నేలకానేటట్లు ముందరికొరుగు. ఉ.హరి. 3.65. మోక్షరిల్లు రూ.చూ. మోక్షరిల్లు. అ.క్రి. మోక్షాళ్ళు నేలమీదకానేటట్లు ముందుకొరుగు. భాగ. 10ఉ. 1305. మోక్షరించు రూ.చూ. మ్రోక్షరించు. అ.క్రి. మోక్షాళ్ళు నేలకు ఆనేటట్లు ముందుకువంగు. కాళ. 4.73. మోక్షాలు చివ్వు వి. మోక్షాలిఎముక.

మోచికొను చూ. మోచు.

మోచీవాడు చూ. మోజా. విణ. చెప్పలు చేసేవాడు.

హిం.ఉ.౭.దెం. ; మోచీ. చెప్పలుకుట్టేవాడు.

< ఉ. మోచీ + వాడు.

మోచు చూ. మోయు. న.క్రి. 1. వహించు. భాగ. ఆది. 2.49 ; 2. ఎత్తికొను. భార. విరా. 1.151 ; 3. ఆను, ఆక్రమించు. భార. ఉద్యో. 2.250 ; 4. తాకు, స్పృశించు. కాళి. 1.91 ; 5. పోషించు. గౌ.హరి. ఉ. 2477 పం ; 6. మొదలుకొను. E. I. కా.నం. 1223. క్రి.శ. 1434 ; 7. అంటుకొని పోవు. పారి. 4.21 ; 8. లక్ష్యంగాకొను, గురిచేయు. ప్రథా. 1.139 ; 9. పొందు. సారంగ. 2.263 ; 10. కలుగు, సంభవించు ; అ.క్రి. 1. ఆనుకొను. కు.నం. 7.93 ; 2. మొదలుకొను, ప్రారంభించు. మను. 5.44 ; 3. నిండు. మను. 6.111.

క. మోతో. తలపైమోయు, మోపు. బరువు. బాధ్యత ;

త.మో. (-వ్-,-న్-). బాధ్యత వహించు, ఎత్తుకొను ; కువి. మోచ్. ఎక్కువ బరువుమోయు ; కొలా. మోవ్. బరువు.

మూ.మ.ద్రా. మూ.ద.ద్రా. *ముయ్- / *మొయ్-.

మోచికొను న.క్రి. ఎత్తికొను, వహించు. భార. విరా. 1.155. <మోచు + -ఇ¹ + కొను. మోచువాడు విణ. మోచువాడు, భారవాహకుడు. మోవగు అ.క్రి. 1. బరువగు ; 2. జబ్బు ఎక్కువగు. మోవవాడు అ.క్రి. మనసుకు తగిలేటట్లుగా మాట్లాడు, తాళనాడు. తాళ్ల.నం. 4.37. <మోచు + -అ⁷ + అడు. మోవరం¹ రూ.చూ. మోవురం¹. వి. చేతిమగ్గం పలక వేలాడదియ్యటానికి ఆధారంగా ఉండే పక్కరాగం. మోవరి వి. 1. భారాన్ని వహించేవాడు, బరువు మోసేవాడు, అము. 5.126 ; 2. బెస్త. <మోవు + -అరి³. మోవరిగాడు వి. నీచుడైన మోసేవాడు. పండి.చ. 1.29 ప. మోవరీడు వి. 1. మోసేవాడు. లక్ష్మీవి. 1.95 ; 2. బెస్త. మోపాది వి. అపాయం, ఇక్కట్లు. నం. ఆది. మొదలైన. <మోవు + నం. ఆది. మోవిక వి. 1. భారం, బరువు ; 2. మూట. మోపించు న.క్రి. మోయచేయు. భార.నభా. 1.14, కు.నం. 4.25. <మోచు + -ఇంచు³. మోపిడు న.క్రి. 1. మూటకట్టు. బనవ. 3.88 ; 2. (విల్లు మొ. వాటిని) ఎక్కువెట్టు. భాగ. 10.1090 <మోవు + ఇడు. మోపిళ్లు వి.బ.వ. బాలక్రిడా విశేషం. హంస. 3.146. మోవు వి. 1. భారం, బరువు. కు.నం. 8.9 ; 2. ఎక్కు, నారిని సంధించటం. భార.విరా. 1.170 ; 3. నమూనాం, గుంపు. భార.సౌప్తి. 1.16 ; 4. కట్ట. భార.ఆను. 3.223 ; 5. మూట. భార.అశ్వ. 1.62 ; 6. బాధ్యత, పూచి. భార.అరణ్య. 5.23 ; 7. మోయటం, వహనం. హరి.పూ. 5.142 ; 8. బరువైన వస్తువు. హరి.ఉ. 7.16 ; 9. పాత్రలు తీర్చటానికి సారె. పలకమీద లింగాకారంగా పెట్టిన మట్టి ముద్ద ; 10. పెద్ద ప్రయత్నం ; 11. సంకోగం ; 12. కోపం ; 13. భూమిలో నాటుకొన్న గింజ పైకివచ్చే భాగం ; 14. గడ్డి కట్ట ; న.క్రి. 1. గుచ్చు, నాటచేయు, దోవు. భార.విరా. 1.175 ; 2. చేర్చు. భార.విరా. 1.247 ; 3. ఆనించు, ఆసేటట్లుచేయు. భార.గాంధి. 4.190 ; 4. లేనిది కల్పించు, ఆరోపించు. పరమ. 3.55 ; 5. వహింపచేయు, మోవచేయు. దశా. 2.197 ; 6. గర్భించేయు ; 7. గొట్టాలను అతుకు ; 8. నగకు రాళ్ళు తావు ; 9. అధికమగు ; విణ. అధికమైన. మోవుకట్టు రూ.చూ. మోవుగట్టు. న.క్రి. కొన్ని పనలను కలిపి పెద్ద కట్టగా కట్టు. మోవుకాడు రూ. మోవుగాడు. వి. భారవాహి. భార. ఉద్యో. 3.300. మోవుకొను న.క్రి. చేర్చు, పెట్టుకొను. కళా. 4.59. మోవుకొలుపు రూ.చూ. మోవుకొల్పు. న.క్రి. మోవుకొనచేయు, ఆవేశింపచేయు. మోవుకొల్పు రూ. మోవుకొలుపు. న.క్రి. మోవుకొనచేయు, ఆవేశింపచేయుహంస. 2.169. మోవుగట్టు (-కట్టు) రూ. మోవుకట్టు. న.క్రి. కుప్పలుపోయు. తాళ్ల.నం. 3.158. మోవుగా క్రి.విణ.ద్రు. మెల్లగా.

<మోవు + అగు + -అ⁷. మోవుగాడు రూ.చూ. మోవుకాడు. వి. మోవేవాడు. మోవుడుకడవ వి. నీళ్ళు మోయటానికి వాడే మట్టిపాత్ర. మోవుడునుడి వి. మోకాళ్ళ మీద ఉండే నుడి. మోవుదరి వి. 1. ఆరోపణం ; 2. బరువు, భారం ; 3. నరయిన కలయిక ; విణ. అధిజ్యం. మోవువట్టు న.క్రి. పెద్ద పాత్రలను సర్వేటప్పుడు కొంత సహాయంగా రెండోవాడు వచ్చి పట్టుకొను. మోవుపెట్టు అ.క్రి. పచ్చిపాత్రల్ని సర్వేటప్పుడు కుండ లోపల నర్చుడు రాయి ; ఆవుగా పెట్టు. మోవుమెద వి. మొయ్యటానికి వీలుగా కట్టిన గడ్డికట్ట. మోవురం¹ రూ. మోవరం¹, మోవ్రం. వి. చేతిమగ్గం పలక వేలాడదియ్యటానికి ఆధారంగా ఉండే పక్కరాగం. మోవురం² రూ.చూ. మూవురం. వి. ఎద్ద మెద వెనక ఎత్తుగా ఉండే భాగం. మోవురాయి వి. కుండల్ని సర్వేటప్పుడు కమిదకట్ట జరగ కుండా ఉండటానికి కమిదపై బరువుగాను కమిదకట్టుకు పోటుగా ఆపుగాను పెట్టే రాయి. మోపెట్టు న.క్రి. ఎక్కువెట్టు, జ్యా సంధానంచేయు. భార.ఆది. 7.25. <మోవు + పెట్టు. మోవ్రం రూ.చూ. మోవురం¹. వి. చేతిమగ్గం పలక వేలాడదియ్యటానికి ఆధారంగా ఉండే పక్కరాగం. మోచ్చీర్ రూ.చూ. మోతిచూరు. వి. జరికోగాని కృత్రిమమైన పట్టుకోగాని వరసగా రెండు ఆరు పోగులతో నేసిన డిజైను. మోజా వి. 1. ఒకరకం చెప్ప, మునివైపు వంకర కలిగిన తురకల పాదరక్ష. పి.కకు. 3.41 ; 2. అకుచెప్పలు ; 3. నమ్మాళిగలు.

హిం.ఉ. మోజా. మేజోడు ; మరా. మోజా. కాలి తొడుగు, మేజోడు ; పార. ముజా, మూజ. పాదరక్ష, కాలితొడుగు, మీజహ్, మోజహ్, ముచ్చెలు ; పష్టావి (ప్రాచీన పాఠశాలం). మౌచక్. పాదరక్ష ;

క. మోజా. బూటు.

<ఉ. మోజా.

మోజా వి. 1. ఇష్టం, ఆశ. వేమ. 1524 ; 2. వాంఛ ; 3. నమ్మతి.

హిం.ఉ. మౌజ్. ఆవేశం, మానసికోత్సాహం ;

క. మోజా. క్రిడ, ఆనందదర్శనం.

<ఉ. మౌజ్.

మోజ్జాలు రూ.చూ. ముఅజ్జల్. వి. 1. శ్రీధనం ; 2. భర్త గృహాన్ని ప్రవేశించక హర్వమే అడుగదగిన ధనం ; 3. వివాహ విచ్చేద సమయంలో అడగదగిన ధనం.

మోజ్జాలు రూ.చూ. ముఅజ్జల్. వి. 1. శ్రీధనం ; 2. భర్త గృహాన్ని ప్రవేశించక ముందే అడుగదగిన ధనం ; 3. వివాహ విచ్చేద సమయంలో అడగదగిన ధనం.

మోచెయి రూ.చూ. మోచెయ్యి. వి. కూర్చరం.

మోచెయ్యి రూ. మోచెయి, మోచేయి. వి. కూర్చరం. పండి.చ. 2.135.

క. మొలకయ్. మోచేయి ; ఠ. ములన్ కై. మోచేయి ; డు. ములన్ కై. మోచేయి ; కొలా. ము-ర. మోచేయి, మొవక. మోచెయ్యి ; కురు. మూకా. మోచేయి, మోకాలు, ముకా. మోచేయి.

మోచేతిక్రిందగంజిత్రాగు చూ. మోచేయి.

మోచేతిక్రిందనీరుత్రాగు చూ. మోచేయి.

మోచేతిక్రిందనీళ్లుత్రాగు చూ. మోచేయి.

మోచేతిగంజిత్రాగు చూ. మోచేయి.

మోచేతిదెబ్బ చూ. మోచేయి.

మోచేతిపోటు చూ. మోచేయి.

మోచేతిమడుపుటిల్లు చూ. మోచేయి.

మోచేతిమడుపుటిల్లు చూ. మోచేయి.

మోచేతిమీసము చూ. మోచేయి.

మోచేతివంపుటిల్లు చూ. మోచేయి.

మోచేయి రూ.చూ. మోచేయ్యి. వి. కూర్చరం. పల్నా.న. 109.

మోచేతిక్రిందగంజిత్రాగు అ.క్రి. ఒకరికింద బ్రతుకు. < మోచేయి + -ఇ + క్రిందు + -అ + గంజిత్రాగు. మోచేతిక్రిందనీరుత్రాగు అ.క్రి. దీనాతిదీనంగా ఒకరిపై ఆధారపడిఉండు. మోచేతిక్రిందనీళ్లుత్రాగు అ.క్రి. ఒకరి కింద బ్రతుకు. మోచేతిగంజిత్రాగు అ.క్రి. ఒకరి కింద బ్రతుకు. మోచేతిదెబ్బ వి. చాలా బాధాకరమైన దెబ్బ. మోచేతిపోటు వి. మోచేతి దెబ్బ. మోచేతిమడుపుటిల్లు రూ. మోచేతిమడుపుటిల్లు. వి. మోచేతి మడుపులా కట్టిన కట్టడం. మోచేతిమడుపుటిల్లు రూ.చూ. మోచేతిమడుపుటిల్లు. వి. మోచేతి మడుపులా కట్టిన కట్టడం. మోచేతిమీసము వి. ఆడవారికి ఎంతో అరుదుగా మోచేతికి పైన కుచ్చుగా ఉండే రోమరాళి. మోచేతివంపుటిల్లు వి. రెండిళ్ళు కలిపి కట్టిన కట్టడం. మోచేయిచూపు రూ. మోచేయి జూపు. అ.క్రి. రేదను. మోచేయిజూపు(-చూపు) రూ.చూ. మోచేయి చూపు. న.క్రి. ఎగబెట్టు, పిల్లకాయలు ఆటల్లో నియామకానికి దిన్నంగా ఎదురుతిరిగినప్పుడు మోచేయిచూపిస్తారు.

మోటా¹ వి. కపిలే, ఎడ్లను కట్టి నీరు తోడే యంత్ర విశేషం. అం.దా. 2.293.

ప్రా. మోటా- నంది;

క. మొట్టె. తోలు నంది, బంగీ, మూట.

<ప్రా. మోటా-.

మోటకట్ట వి. కుంట మొ. వాటినుంచి నీళ్ళతోడి పోసేవైపు ఎత్తుగా కట్టిన కట్ట. మోటగూన వి. మోటదాన. మోటకాదు వి. మోట కట్టటానికి వాడే మోకు. మోటదారి వి. మోటలాగే ఎద్దులు ముందుకు వెనక్కు నడిచే ఏటవాలుదారి, మోటనుయ్యి వి. నీళ్ళతోడటానికి మోట అమర్చిన బావి. మోటవట్టి వి. కొమిరె (నిలువుగుంజ)ల మీద ఉన్న అడ్డవట్టి. మోటవంపు వి. మోటతోలి పారించే పొలం. మోటపారు వి. నీళ్ళు తాగేటప్పుడు బావిచుట్టూ పశువులు తిరిగే స్థలం. మోటబండ వి. మోటదావి దోనె అరకు (రోతట్టు) అడుగున వేసిన బండ. మోటబల్లి వి. నారికబల్లి, కోడిపీటలబండి (ఒకరకంబండి)ని తోలే మనిషి కూర్చోవటానికి వీలుగా తోసి నొగదగ్గర వేసిన చెక్క. మోటబల్లికోరు వి. వాటను సాగగొట్టి అడుగు మూయటానికి వాడే నలప. మోటబాన వి. ఏతానికి కట్టి నీళ్ళు తోడే గూన, కడవ, బాన. మోటబాయి రూ.చూ. మోటదావి.

వి. పొలాలకు పట్టటానికి నీళ్ళిచ్చే రోతైన పెద్ద బావి. మోటబారు వి. కొమిరె ఆధారంగా మోటదోనె పక్కగా బావివైపు చొచ్చుకు వచ్చిన రాయి. మోటబావి రూ. మోటదాయి. వి. పొలాలకు పట్టటానికి నీళ్ళిచ్చే ఎత్తైన పెద్ద బావి. మోటబొల్లెద్దుకుముకుదాడుకట్టు న.క్రి. సాహస కార్యం నిర్వర్తించు. మోటమొత్త వి. కుంట మొ.వాటినుంచి నీళ్ళతోడి పోసేవైపు ఎత్తుగా కట్టినకట్ట. మోటరాయి వి. గోడల కట్టుబడికి పనికివచ్చే రాయి. మోటలుగట్టు (-కట్టు) న.క్రి. కాలువలు గట్టు. లక్ష. 1.35. మోడసొర్వ వి. మోట నీరుపోయే దోనిమాను.

మోటా² రూ. మోటు. విణ. 1. స్థూలం, బలిష్ఠం. రం.రా. క్షిప్రం. 209వ. 3వం.; 2. మూర్ఖుడు. గౌ.హరి.ఉ. 1252వం.; 3. మొద్దు.

క. మోట, మోటు. మూర్ఖత్వం ;

నం. ముగ్ధ-, మూఢ-, మూర్ఖమయిన ; ప్రా. ముడ్డ-; హిం.ఉ. మోటా. లావైన, స్థూలమైన.

మోటకత్తి వి. మచ్చుకత్తి, చెట్టుకొమ్మల్ని కొట్టే పెద్ద కత్తి. మను. 4.33. మోటచుక్క. వి. క్రుక్రుడనే నక్షత్రం. మోటకాపి వి. కట్టుబడిలో వాడే మందపాటి రేకుగల పెద్ద తాపి. మోటనోరుమెకము వి. అడవి పంది. మోటవని వి. కర్మాగారం పని. మోటబరి వి. బరువుమోసే ఎద్దు. మోటబల్లి వి. పక్క ఎముకల్లో ఒకటి. మోటవాడు విణ. 1. ఖండగుడు ; 2. శక్తుడు ; 3. రసగ్రహణం లేనివాడు. మోటసుత్తి వి. పెద్దసైజు సుత్తి.

మోటపాటి రూ.చూ. మోటాటి. వి. రెడ్లలో ఒక తెగ.

మోటపాటిరెడ్డు రూ.చూ. మోటాటిరెడ్డు. వి.బ.వ. రెడ్లలో ఒక తెగ.

మోటర్ రూ.చూ. మోర్టర్. వి. కట్టుబడికి పనికివచ్చే ఇసుక కలిపిన సున్నం.

మోటా విణ. 1. ముతకైన ; 2. సాధారణమైన ; 3. దళనరైన ; 4. లావైన ; 5. మొరటు.

హిం.ఉ. మోటా. లావైన, స్థూలమైన, మందంగా ఉండే, దళనరి, గట్టి, గుండ్రని, తక్కువరకపు, సాంద్రత గల, పెద్ద, బరువైన, గర్వం కల, పెద్దపరిమాణంగల, దురహంకార పూరితమైన ;

త. మోట్టా.

<ఉ. మోటా.

మోటాటి రూ. మోటపాటి. వి. రెడ్లలో ఒకతెగ. హం. 4.136.

మోటాటిరెడ్డు రూ. మోటపాటిరెడ్డు. వి. రెడ్లలో ఒకతెగ.

మోటామి రూ.చూ. మూటాము. వి. కుండలాము, ఆకుపైన కనువేసి బురదమెత్తి కాలే ఆము.

మోటారు వి. బండి.

ఇం. Motor. చలనయంత్రం.

<ఇం. Motor.

మోటార్కారు వి. బండి.

ఇం. Motor car. చలనయంత్రంతో నడిచే

వాహనం.

<జం. Motor car.

మోటి రూ. మోటి. వి. 1. చూరుకు ఆధారంగా గోడమీద నిలిపిన కర్ర; 2. గోడలో దిగించే దర్వాజాకమ్మి; 3. గోడమీద కప్పు మదురు.

హిం.శి. మోటా. లావైసట్.

మోటిచ్చు న.శ్రి. తగులుకొనేటట్లు చేయు. <మోటి+ ఇచ్చు. మోటించు రూ. మోటియించు. న.శ్రి. పోటీగా నిలుపు. <మోటి+-ఇంచు. మోటిబండ వి. గోడకన్నా ఎక్కువ వెడల్పుగా ఉండి, ఎండ వానల నుంచి దాన్ని కాపాడుతూ ఆచ్ఛాదనగా రెండువైపులా ముందుకు పొడుచుకొని వచ్చిన రాయి.

మోటిక రూ.చూ. మోటిక. వి. 1. అంకురం, మొలక. విప్ర. 2.23; 2. నరకగా లేక కోయగా మిగిలిన చిన్న మొదలు.

మోటికచ్చు వి. రాళ్ళు పైకి కనిపించే సన్న పూతగల గోడ. మోటికలు వి.బ.వ. చిన్నపాత్రలు పొయ్యిలోపలికి జారిపోకుండా ఉండటానికి పోక్కిళ్ళ దగ్గరే లోపలికి చిలక మూతుల్లా పెట్టిన కొండీలు.

మోటికె రూ.చూ. మోటిక. వి. మొలక, భూమిలో నాటుకొన్న గింజ పగిలి పైకి వచ్చే భాగం.

మోటి రూ.చూ. మోటి. వి. 1. చూరుకు ఆధారంగా గోడ మీద నిలిపిన కర్ర; 2. గోడలో దిగించే దర్వాజాకమ్మి; 3. బట్టి గోడలు పక్కలకు వాలిపోకుండా పోటీగా కట్టిన చిన్నగోడ.

మోటికప్పు వి. ముక్కొనపు ఆకారంలో ఉండే బంగళా కప్పు. మోటియించు(-ఇంచు) రూ.చూ. మోటించు. న.శ్రి. తగులుకొనేటట్లుచేయు. మోటిరాయి వి. కిటికీలపైభాగంలో ఎండవానలు తగలకుండా గోడలనుంచి ముందుకు పొడుచు కొని వచ్చేటట్లు దిగించినరాయి.

మోటు రూ.చూ. మోట. వి. 1. మాటు, వేటకాడు, పంది వేటలో దాగటం కోసం ఉపయోగించే తెర, పల్లం మొ. వి. మను. 4.34; 2. స్థాణువు, మోడు. ఉ.రా. 1.170; 3. మొద్దుగుర్రం, మూడహయం. ఆం.భా. 2.196; 4. మూడుడు. ఆం.భా. 3.8; 5. దూలం చివరిభాగం; 6. ఇచికకు అతుక్కున్న మట్టిపెళుసు; 7. కోసిన గడ్డితో గూడునేసేటప్పుడు పైన కోసుగా వచ్చే భాగం; 8. వామి (గడ్డికుప్ప) ముఖం; 9. మోటలాగే ఎద్దులు బావిపైకి ఎక్కి వచ్చి నిలిచే చోటు; విణ. 1. పెద్దది, స్థూల మయినది. రాజవా. 5.20; 2. పరుషమయినది, కరుతైనది.

మోటుకన్ను వి. మొద్దువారినకన్ను, ఒకరకంగా చెడిన కన్ను. పండి.చ. 3.273వ. మోటుకనువు వి. కళ్ళంలో మెదిగిన గడ్డి. మోటుకాడు వి. మాటుపెట్టుకొని వేటాడే వాడు. మను. 4.40. మోటుగడ్డి వి. కళ్ళంలో మెదిగినగడ్డి, గింజలు రాలినగడ్డి. మోటుగోడు(-కాడు) వి. రాళ్ళుమోసే పనివాడు. మోటుచొప్ప వి. కంకులు కోసిన గడ్డి. మోటుతనము వి. మూడత్వం, మార్జ్యం. మోటుతలుపు వి. చెక్కడప్పని చేయని తలుపు. మోటుదింపుడు వి. కొలత

ప్రకారం రాతిని పగలగొట్టి తరువాత కాణంలో సరి చేయటం. మోటునాగలి వి. రేగడినేలలు దున్నే మెట్టనాగలి. మోటువటచు న.శ్రి. 1. నరకు, ఖండించు. భాస్క.రా.య. 361; 2. కొట్టు, ప్రహరించు. అచ్చ.రా.య. 133. మోటుపుడుగు వి. జొన్న, మొక్కజొన్న మొ. పైర్ల మోసు తినే పచ్చపురుగు. మోటుపెనలు వి.బ.వ. మిటుకుళ్ళు. పెసల మాదిరిగా ఉండే ఒకరకం భాస్కం. మోటుపొలము వి. మిట్టనేల. ద.హిం.శా. సంపు. 6. శా.నం. 729. మోటు మెకము రూ. మొట్టిమెకము, మొట్టుమెకము. వి. అడవిపంది. మోటురాయి వి. 1. సాధారణంగా పునాదులు నింపటానికి వాడబడే చెక్కనిరాయి; 2. గోడకట్టేటప్పుడు మునుముందుకు పొడుచుకొని వచ్చేటట్లు పేర్చినరాయి. మోటువడు (-వడు) అ.శ్రి. మొద్దువారు, చెడిపోవు. చరాహ. 1,96. మోటువామి రూ.చూ. ముటాము. వి. కుండలాము, అముకు పైన కనువేసి బురద నెత్తి కాలే ఆము. మోటువామెకము రూ. మొట్టివామెకము, మొట్టువామెకము. వి. అడవిపంది, మోటువారి వి. చెక్కని రాళ్ళతో కట్టే పద్ధతి. మోటునరసము వి. అనాగరక హాస్యం. మోటుసావం వి. పోటీగావచ్చే కురు మాడు బద్దలు. మోటెంగలు వి.బ.వ. ముతక పద్దలో ఒక రకం. మోట్లుగొట్టేవేళ వి. వేగుచుక్క పొడిచినంతనే మోట్లు కట్టటానికి వెళ్ళే సమయం.

మోటెంగలు చూ. మోటు.

మోటోళ్ళు చూ. మోటు. విణ.బ.వ. నామధారులు కానివారు.

మోట్లుగొట్టేవేళ చూ. మోటు.

మోడ¹ రూ.చూ. మోడము. వి. మేఘం.

మోడ² వి. ఉప్పు తయారుచేసే మూకుడు.

మోడంకంది చూ. మోడము.

మోడపాకు రూ. మడపాకు, మాడపాకు. వి. మెట్టనేలల్లో పెరిగే ఒకరకం కలుపు మొక్క.

మోడము రూ. మాడ². మూడం, మోడ¹, వి. మేఘావరణం, వానమబ్బు. ఆం.భా. 1.71.

క. మోడ. మేఘం, మబ్బుగా ఉండటం; తు. యూడ, మోడ. నీరసంగా ఉండటం, మోడు. మబ్బుగాఉన్న; త. యూటమ్. చీకటిగా ఉన్న, మేఘావృతమైన ఆకాశం, చల్ల దనం; మ. యూటల్. చీకటి, ఆకాశం.

<క. మోడ.

మోడంకంది వి. వర్షం ఎక్కువగా పడితే ఫండేరకం కంది. <మోడము + కంది.

మోడామోడి వి. ఒకానొక స్వరస్థాయి. బసవ. 3.942 పం.

క. మోడామోడి. అందమైనఉదాత్త శైలి లేదా విధానం.

మోడి¹ రూ. మోళి, మోళి. వి. 1. గణికాదులు మొగ్గవారి కాలికి సమీపంలో ఉంచిన వస్తువు చేకొనటం. ప్రబంధ. 108; 2. దొమ్మర మొ. జాతులవారు; 3. అనాదరం; 4. గారడీ.

క. మోడి. ఇతరులకత్తిని పరీక్షించే విద్య, భూమిలో ఏదో పాతిపెట్టి ప్రతిస్పర్ధిని మంత్రాలు చదువుతూ దాన్ని తొలగించమని నవాలు చేయటం.

మోడిఅతుకు వి. అచ్చతికేటప్పుడు కిందిపోగులూ పై

పోగులూ కలిపి మొత్తం లతికే పడుగు. మోడికట్టు వి. గారడివాని కనుకట్టు; అ.క్రి. గారడివాడు కనుకట్టుచేయు. మోడితీయు అ.క్రి. కనుకట్టు వివ్య. మోడిరాయి వి. గొడల కట్టుబడికి పనికివచ్చే రాయి; మోడిరాయి కట్టుబడి వి. చెక్కని రాళ్ళతో కట్టే పద్ధతి. మోడిసేయు(-చేయు) అ.క్రి. 1. అనా దరం చూపు. హరి.ఉ. 10.316; 2. ఈనడించు.

మోడి² విణ. 1. మూడుడు. వరాహ. 4.24; 2. మొండి, మూర్ఖుడు. వైజ. 2.95; వి. 1. దింకం. సారంగ. 1.81; 2. చలం, పట్టుదల. శకా. 4.84; 3. కోపంకో రాలే మౌనం; 4. స్వర్గ.

నం. యూథ-. మూర్ఖుడు;

క.త. మోడి. గర్వం.

<నం. మూథ-.

మోడి³ వి. 1. నగిషీవైఖరి. విదం. మటికా. 2.66, 2. దస్తూరి, రాతయొక్క వైఖరి; 3. మహారాష్ట్ర లిపి; 4. గోడకట్టేటప్పుడు మునుముందు పెంచుకోవటానికి ఆనవాలుగా ముందుకు పొడుచుకొని వచ్చేటట్లు పేర్చిన పెచ్చురాయి. మరా. మోడి. మరాఠీలిపి విశేషం;

క. మోడి.

<మరా. మోడి.

మోడు రూ.చూ. మోడు. వి. 1. ఉంతవలసిన అవయవాదులు పోవటంవల్ల మొద్దులాఉండే పదార్థం. భార. కర్ణ. 3.371; 2. స్థామి. ఆం.భా. 2.36; 3. తలనరికిన చెట్టు; 4. (చేనుకోసిన) కొయ్యగాలు; 5. మల్లబంధం; 6. అటక నిర్మించటానికి గోడలో పాతిన కొయ్య; విణ. మూడుడు. నీతి. 73.

మోడుచరుచు రూ.చూ. మోడుచరుచు. అ.క్రి. 1. మోటగు; 2. తునుగు; 3. మ్రాన్నడు; న.క్రి. ఖండించు. మోడుచరుచు రూ. మోడుచరుచు. అ.క్రి. మ్రాన్నడు, దిర్రదిగియు. మోడువకు సిగ్గు వి. అనందవం అనేటప్పటి నానుడి. వేంక. ఆం. 72. మోడువడు రూ. మోద్దుడు. అ.క్రి. 1. మొక్కవోవు. నృసింహ. 1.87; 2. తునుగు, తెగు. హరి.ఉ. 8.176; 3. మ్రాన్నడు, నిశ్చలమగు. ప్రబోధ. 2.8; 4. బోడిఅగు, కొమ్మలు ఆకులు లేక ఉండు. శక. 3.489. మోడుబ్రతుకు వి. శుష్కజీవితం. మోడురాయి వి. సాధారణంగా పనాదులు నింపటానికి వాడబడే చెక్కని రాయి. మోద్దు రూ.చూ. మోడువడు. అ.క్రి. 1. తునుగు, తెగు; 2. బోడిఅగు, కొమ్మలు ఆకులు లేక ఉండు; 3. మొక్కవోవు; 4. మ్రాన్నడు, నిశ్చలమగు, మోడుచు రూ. చూ. మోడ్చు. న.క్రి. 1. జోడించు. కాశీ. 6.5; 2 (హాలు) ముడుచు; 3. (కన్నులు) మూయు.

మోడువు రూ.చూ. మోడ్చు. వి. మొగడటం, ముకుళించటం దశా. 3.77. మోడువుగేలు(-కేలు) రూ.చూ. మోడ్చుగేలు. వి. దోసిలి, అంజలి. భార. ప్రదోణ. 5.409. మోడువు చూ. మోడుచు.

మోడువుగేలు చూ. మోడుచు.

మోడెం రూ.చూ. మోడు. వి. పంటకోసిన తర్వాత పొలంలో మిగిలే వేళ్ళతోఉన్న మోడు.

మోడెంజొన్న వి. ఒకరకం జొన్న. మోడెముబోవు(-పోవు) అ.క్రి. వరి పడుగు దగిలపోవు.

మోడెముబోవు చూ. మోడెం.

మోడ్చు చూ. మొగడు. రూ. మోడుచు. న.క్రి. 1. (కన్నులు) మూయు. భార. విరా. 2.321; 2. జోడించు. భార. విరా. 5.341; 3. (పువ్వులు) ముడుచు.

మోడ్చు రూ. మోడువు. వి. మొగడటం ముకుళించటం. ము. 2.27. మోడ్చుగేలు(-కేలు) రూ. మోడువుగేలు. వి. దోసిలి, అంజలి. నిర్వ.రా. 9.37. మోడ్చుజేయు వి. నమస్కారం కోనం చేసిన అంజలి. శృం.నై. 3.6.

మోద్దుడు చూ. మోడు.

మోడ్చు చూ. మోడ్చు.

మోడ్చుగేలు చూ. మోడ్చు.

మోడ్చుజేయు చూ. మోడ్చు.

మోత¹ రూ.చూ. మోత. వి. మోయవలసిన బరువు.

మోత² రూ.చూ. మోత. వి. ధ్వని.

మోతకాల్పు వి. నల్లకాల్పులో పాత్రలు కొంత తెల్లగా కాలిన కాల్పు.

మోతకబుడమ రూ.చూ. ముతకబుడమ. వి. మెతక వద్దలో ఒకరకం.

మోతగ రూ.చూ. మోడుగు. వి. నల్లరేగడి నేలల్లోను, ఉప్పు పర్రల్లోను బాగా పెరిగే పెద్దచెట్టు.

మోతబు వి. అనుచరుడు. ద.హిం.కా. సంపు. 5. కా.నం. 1312, క్రి.శ. 1599.

ఉ. ముత్ బి. అనుచరుడు; పార. ముత్ బి.

<ఉ. ముత్ బి.

మోతర్పాకాంపులు వి.బ.వ. ఒకవిధమైన పన్ను. నె.కా. ఒంగోలు. కా.నం. 12.

మోతర్పా రూ. మోతర్పా. వి. పన్ను. నుంకం.

హిం.ఉ. ముతరిఫా. పన్ను;

త. మోతరిఫా. వర్తకులపై విధించబడే పన్ను.

<ఉ. ముతరిఫా.

మోతర్పా రూ.చూ. మోతర్పా. వి. పన్ను.

మోతాదు¹ రూ. మొహతాదు¹. వి. అనల్పానదికం అయిన పదార్థం, ఒకసారి ఇచ్చే మందు. రంగా.చ. 2.7.

మరా. మోతాద్. తక్కువ ఎక్కువ కాని పదార్థం, దుర్బిక్షం; ఉ. మోతాద్, మోతద్, మోతద్ద్. లెక్కించబడ్డది, సుమారు చేయబడిన, ఒకసారి ఇచ్చే మందు; పార. మోతాద్, ముతాద్. పరిమాణం.

<ఉ. మోతాద్.

మోతాదుమించు అ.క్రి. మితిమీరు.

మోతాదు² రూ.చూ. మొహతాదు. వి. గ్రామరక్షకుడు.

మోతాదుమాన్యం వి. ప్రభుత్వ వర్తమానాలను పట్టణాల నుంచి గ్రామోద్యోగులకు అందజేసేవాడి కిచ్చిన మాన్యం. మోతాదు³ వి. గౌరవం.

మోతిచూరు రూ. ముత్తనూరి, మోచ్చీర్, మోతుకుచూరు. వి. జరితోగాని కృత్రిమమైన పట్టుతోగాని వరసగా రెండు అరు పోగులతో నేసిన డిత్తెను.

హిం. మోతీచూర్. చిన్నబూంది మిఠాయి (లడ్డు).

<హిం. మోతీచూర్.

మోతీలాల్ వి. ఒకరకం లేతనీలం రంగు.

హిం.ఉ. మోతీ. ముత్యం, లాల్. పరువు.

<హిం. మోతీలాల్.

మోతుకు రూ.చూ. మోదుగు. వి. పలాశం. నవనాథ. 10 పు. 1 పం. (Butea frondosa).

మోతుకుచూరు రూ.చూ. మోతిచూరు. వి. జరితోగాని కృత్రిమ మైన పట్టుతోగాని వరనగా రెండు అడు పోగులతో నేసిన డిజైను.

మోతువరి రూ.చూ. మోతుబరి. వి. 1. మంచి స్థితిలో ఉన్న ; 2. అర్థిక సంబంధమైన ; 3. అప్పులు చెల్లించే శక్తి కలిగి ఉండటం.

మోతుబరి రూ. మాతుబరి, మెతబర్, మోతుపరి, మోతుబరీ, మోతుబరు, మోతుబారు. వి. 1. కలిమి కలవాడు, దనవంతుడు ; 2. గొప్పతనం కలవాడు ; 3. నమ్మిక కలవాడు.

హిం. ఉ. అర. ము'త్ బరీ. నమ్మకగిన, కీర్తిగల, విశ్వసనీయమైన, గౌరవం, రహస్యమైన ;

క. మాతుబరి, మాతుబరు, గౌరవింపదగిన, విలువైన, నమ్మకమైన, గౌరవం, నమ్మకం.

<ఉ. ము'త్ బరీ.

మోతుబరిరైతు వి. ఆసామి, ఎక్కువ పొలం ఉన్న రైతు.

మోతుబరీ రూ.చూ. మోతుబరి. వి. మంచి స్థితి ; విణ. పరపతిగల.

మోతుబరు రూ.చూ. మోతుబరి. విణ. 1. మంచి స్థితిలో ఉన్న ; 2. అర్థిక సంబంధమైన ; 3. అప్పులు చెల్లించే శక్తి కలిగిఉండటం ; వి. స్థితిపరుడు.

మోక్షబారు రూ.చూ. మోతుబరి. వి. 1. మంచిస్థితిలోఉన్న ; 2. అర్థిక సంబంధమైన ; 3. అప్పులు చెల్లించే శక్తి కలిగి ఉండటం ; వి. స్థితిపరుడు.

మోద¹ రూ. మోదు². వి. రెండు నూర్ల తమలపాకుల కట్ట. రెండు వందల తమలపాకుల కట్ట.

త. మోతు, గడ్డిమోపు.

మోద² రూ.చూ. మోద. వి. 1. ఎముక విరిగిన చోట కలిగిన వాపు ; 2. నెత్తురు కదుము.

మోదగ రూ.చూ. మోదుగు. వి. నల్లరేగడి నేలల్లోనూ ఉప్పు పర్రల్లోనూ బాగా పెరిగే పెద్దచెట్టు.

మోదపురి వి. మోదగడ్డి వేళ్ళతో కట్టిన కుంచెపురి.

మోదయము వి. మొదవగడ్డి.

మోదర వి. తునక, ముక్క.

మోదరలాడు న.క్రి. తునకలుచేయు, ఖండించు. పి.శకు. 2.12.

మోదవగడ్డి రూ. మోదెవగడ్డి. వి. దర్బగడ్డి.

మోదాలు చూ. మొదవు. రూ.చూ. మోదాలు. వి.బ.వ. పొడి అవులు. ద.హిం.కా.నంపు. 10. కా.నం. 35, 10వ శతాబ్ది.

మోదీ¹ రూ. మోదీ. వి. వెచ్చమిచ్చేవాడు.

హిం. మోదీ. వర్తకుడు.

<హిం. మోదీ.

మోదీ² వి. మందుల్లో ఉపయోగపడే గింజలు కాసే తీగ (Piper longum).

మోదించు అ.క్రి. క్రిడించు, విహరించు. రం.రా.ఆరణ్య. 173 పు. 19 పం.

నం. మోద-. నంతోషం.

<నం. మోద-+-ఇంచు³.

మోదిలు చూ. మోదిల్లు. అ.క్రి. నంతోషించు. రం.రా.బాల. 62 పు. 17 పం.

నం. మోద-. నంతోషం.

మోదిల్లు రూ.చూ. మోదిలు. అ.క్రి. నంతోషించు.

మోదీ రూ.చూ. మోదీ¹. వి. వెచ్చమిచ్చేవాడు.

మోమ¹ రూ.చూ. మోద. వి. నెత్తురు కదుం.

మోదు¹ రూ.చూ. మోద¹. వి. రెండు వందల తమలపాకుల కట్ట.

మోమ³ రూ.చూ. మోదు. అ.క్రి. కొట్టు. మొత్తు. భార.కర్ణ. 5.304.

మోదులాడు అ.క్రి. దెబ్బలాడు. అచ్చ.రా.య. 194.

<మోదు³+-లు+అడు.

మోదుగ రూ.చూ. మోదుగు. వి. కింకకవృక్షం. ఆం.రా. 2.44 (Butea frondosa).

మోదుగతీగె వి. ఎర్రని పూలు పూసే తీగ (Butea superba). మోదుగకొడిమలు రూ. మోదుగుకొడిమలు. వి.బ.వ. ధాన్య విశేషం. హంస. 4.128. మోదుగపువ్వు వి. 1. ఎరువులో తెలుపు వన్నె ; 2. మోదుగచెట్టు పువ్వు. మోదుగు రూ. మోతగ, మోతుకు, మోదగ, మోదుగ, మోదువు, మోదెగ, మోదుగు, మోంతువు. వి. కింకక వృక్షం, దీని విత్తు. కు.నం. 7.3 (Erythrina indica).

క. ముత్త, ముత్తగ, ముత్తుగ, ముత్తుల, ముత్తగ, ముత్తుగ. మోదుగచెట్టు ; కు. ముత్తక ; త. మురుక్కు. కింకకవృక్షం (Butea fromdesa); మ. మురిక్క. మోదుగచెట్టు ; గొం. ముర్మతా ; కొలా. మొద్ద ; కురు. ముర్కా ; మాల్తా. ముర్కొ. చెట్టు పేరు.

మోదుగుకొడిమలు రూ.చూ. మోదుగుకొడిమలు. వి.బ.వ. కాలిధాన్యం. మోదుగుమాడ వి. మోదుగువిత్తు. మోదుగు మాడలు వి.బ.వ. 1. మోదుగువిత్తులు ; 2. కాలిధాన్య విశేషం. మోదుగుమొగ్గ వి. మోదుగుచెట్టుమొగ్గ. మోదుగు మొగ్గపుల్లు వి. కంక. వేంక. ఆం. 99.

మోదువుకాయ వి. నార పరిశ్రమలో ఇండిసి, కంక కాయలతో పాటు ఉపయోగపడే ఒకరకం కాయ.

మోదువు రూ.చూ. మోదుగు. వి. కింకకవృక్షం, దీనివిత్తు. భార. ద్రోణ. 3.259.

మోదువువార వి. మోదుగు చెట్టునుంచి తీసిననార.

మోదెగ రూ.చూ. మోదుగు. వి. 1. కింకకవృక్షం ; 2. కింకక బీజం.

మోదెన రూ. మోదెనము. వి. శివమల్లిక.

మోదెనము రూ.చూ. మోదెన. వి. శివమల్లిక.

మోదెమలం వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క.

మోదెవగడ్డి రూ.చూ. మోదవగడ్డి. వి. దర్శగడ్డి (Imperta cylindrica).

మోదోలు చూ. మొదవు. రూ. మోదాలు, మోదాలు, మోదోలు, వి.బ.వ. ఆవులు. ద. హిం. ౯. సంపు. 6. ౯. సం. 593. క్రి.శ. 709-746.

మోదోలు రూ.చూ. మోదోలు. వి.బ.వ. ఆవులు.

మోన రూ.చూ. మొన. వి. మోద, మైన.

మోనము వి. మోనం. తాళ్ల. సం. 7.108.

సం. మోన. మాట్లాడక ఉండటం.

<సం. మోన-.

మోత చూ. మోయి¹.

మోద చూ. మోదు.

మోదకట్టు చూ. మోదు.

మోదు రూ. మోదు². న.క్రి. కొట్టు. ప్రహరించు. కు.సం. 2.66; వి. దెబ్బ. ప్రహరం. దాన్క. రా. కిష్కిం. 203.

క. మోదు. కొట్టు; త. మోతు; మ. మోతుక.

మూ. ద. ద్రా. *మోత్-/*మొత్-.

మోద రూ. మోద², మోదు¹. వి. దెబ్బచేత కట్టిన నెత్తురుగడ్డి. కు. సం. 5.70. మోదకట్టు అ.క్రి. దెబ్బచేత నెత్తురు గడ్డికట్టు. మోద్రులాట వి. కొట్లాట, దెబ్బలాట. భార. మోనం. 95. <మోదు + -లు + అట. మోదు లాడు అ.క్రి. దెబ్బలాడు. అచ్చ. రా. యు. 194.

<మోదు + -లు + అడు.

మోవగు చూ. మోచు.

మోవనాడు చూ. మోచు.

మోవరం చూ. మోచు.

మోవరి చూ. మోచు.

మోవరిగాడు చూ. మోచు.

మోవరీడు చూ. మోచు.

మోపాది చూ. మోచు.

మోపి చూ. మోయి².

మోపిక చూ. మోచు.

మోపించు చూ. మోచు.

మోపిడు చూ. మోచు.

మోపిల్లు చూ. మోచు.

మోపు చూ. మోచు.

మోపుకట్టు చూ. మోచు.

మోపుకాడు చూ. మోచు.

మోపుకొను చూ. మోచు.

మోపుకొలుపు చూ. మోచు.

మోపుకొల్పు చూ. మోచు.

మోపుగట్టు చూ. మోచు.

మోపుగా చూ. మోచు.

మోపుగాడు చూ. మోచు.

మోపుడుకడవ చూ. మోచు.

మోపుడునుడి చూ. మోచు.

మోపుదల చూ. మోచు.

మోపువట్టు చూ. మోచు.

మోపుపెట్టు చూ. మోచు.

మోపుమెద చూ. మోచు.

మోపురం¹ చూ. మోచు.

మోపురం² చూ. మోచు.

మోపురాయి చూ. మోచు.

మోపూరుచక్కెర వి. విషశక్కెర. మోపూరులో ఒకసంసారి అస్తికై ఒకబిడ్డకు విషాన్ని చక్కెర అనిచెప్పి ఇచ్చి చంపి నట్లు తెలుస్తుంది.

మోపెట్టు చూ. మోచు.

మోవ్రం చూ. మోచు.

మోపు రూ.చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగం నుంచి తీసివేత.

మోబత్తు రూ. చూ. మోంబత్తి. వి. ఒక కరదీపిక.

మోభరత వి. నట్టువు. 'మో' ధ్వన్యనుకరణ శబ్దం కావచ్చు. ద. హిం. ౯. సంపు. 10. ౯. సం. 422. క్రి.శ. 1269.

సం. భరత-. నాట్యకాస్త్ర కర్త.

మోమాట చూ. మోము.

మోమాటము చూ. మోము.

మోమిచ్చ చూ. మోము.

మోమిచ్చ చూ. మోము.

మోము రూ. మొగ, మొగము, మొవము. వి. ముఖం. కు. సం. 5.70.

సం. ముఖ-. మొగం; ప్రా. ముహ-; పా. ముఖ-;

అప. అ. మా. ముహ-;

క. ముక, మొక, మొగ; తు. ముక, మొగ; త. మ. ముకమ్; కుఞ. ముహు; పర్షి. మొకొం; కొలా. మొకం.

<సం. ముఖ-.

మోమాట రూ.చూ. మోమోట. వి. 1. దయ; 2. మనస్సంకోచం; 3. ముఖప్రీతి. మోమాటము రూ.చూ. మోమోట. వి. 1. దయ; 2. మనస్సంకోచం; 3. ముఖ ప్రీతి. మోమిచ్చ వి. ముఖప్రీతి. <మోము + ఇచ్చ. మోమిచ్చ న. క్రి. ఆంగీకరించు. నిర్వ. రా. 3.107. <మోము + ఇచ్చు. మోముకొను న. క్రి. మోయ, వహించు. మోముచూచు అ.క్రి. మోమోటపడు. గౌ. హరి. పూ. 1527వం. మోముచెవి(జేర్చు) (-చేర్చు) అ.క్రి. రహస్య సంరాషణ. చేయు. కౌ. 4.51. మోము(జూడక) (-చూడక) అవ్య. లక్ష్యంచేయక. గౌ.హరి. పూ. 1428వం. మోముట్టు రూ.చూ. మోముముట్టు. వి. అశ్వాదుల ముఖాలంకారం. ఉ. హరిశ్చ. 3.131, సానంద. 5.136. <మోము + ముట్టు. మోముద్రివ్వలు (-త్రివ్వలు) వి.బ.వ. మూతివిరు పులు. కుక. 3.349. మోమునవెన్నెలలుగాయు (-కాయ) ముఖవికాసం కలుగు. ద్విప. కల్యా. 124. మోముననేలు అ.క్రి. ఎల్లప్పుడు కనబడుచుండు. భార. కర్ణ. 3.33. మోమువట్ట వి. అశ్వాదుల ముఖాలంకారం. పి. శకు. 1.117. మోముబిడారంపులేమ మగడు వి. బ్రహ్మ. మోముముట్టు రూ. మోముట్టు. వి. అశ్వాదుల ముఖాలంకారం. రామాధ్యు. 2.20. మోముముడుచుకొను అ.క్రి.

కోపగించు. బహుళా. 2.61. మోమువిచ్చు అ.క్రి. ముఖ
వికారంచేయు. నృసింహ. 2.86. మోమువెలుకపాటు అ.క్రి.
మొగం వెలవెలపోవు. శుక. 2.94. మోమెట్టచేయు
అ.క్రి. కోపించు. కాళ. 2.18. <మోము + ఎట్ట + చేయు.
మోమోట రూ. మోమాట, మోమాటము, మోమోటమి,
మోమోటము, మోమోటి. వి. 1. దాక్షిణ్యం, కనికరం.
హరి. ఉ. 3.203; 2. మనస్సంకోచం. భాగ. 10పా.
826; 3. ముఖపీడి. వేంక. పంచ. 4.122.
<మోము + ఓట. మోమోటవడు అ.క్రి. మనస్సంకోచం
పొందు. అష్టమ. క. 2.92వ. 14పం. మోమోటమి
రూ. చూ. మోమోట. వి. 1. ముఖదాక్షిణ్యం. పారి.
1.83; 2. మనస్సంకోచం. అచ్చ. రా. అయోధ్యా. 49.
మోమోటము రూ.చూ. మోమోట. వి. మనస్సంకోచం.
రాస్క.రా. ఆరణ్య. 2.72. మోమోటి రూ.చూ.
మూమోట. వి. మనస్సంకోచం. మోమోడు అ.క్రి. 1.
సంకోచించు. తార.నదా. 2.192; 2. దాక్షిణ్యవడు.
కాళి. 2.37. <మోము + ఓడు.

మోముబత్తి రూ.చూ. మోంబత్తి. వి. కొవ్వతో చేసిన బిళ్ళ.
మోమెట్టచేయు చూ. మోము.

మోమొనువాళ్ళు రూ. మోమొనోళ్ళు. విణ. బ.వ. అచ్చులు కట్టే
వాళ్ళలో ఒకతెగ.

మోమొనోళ్ళు రూ.చూ. మోమొనువాళ్ళు. విణ.బ.వ. అచ్చులు
కట్టే వాళ్ళలో ఒకతెగ.

మోమోట చూ. మోము.

మోమోటవడు చూ. మోము.

మోమోటమి చూ. మోము.

మోమోటము చూ. మోము.

మోమోటి చూ. మోము.

మోమోడు చూ. మోము.

మోంబత్తి రూ. మొంబత్తి, మొంబొత్తి, మోబత్తి, మోముబత్తి
వి. మైనపు వత్తిగల దివ్వె. హంస. 3.27.

హం. మోమోబత్తి.; మరా. మోమోబత్తి.; ఉ.
మోమోబత్తి. మైనపువత్తి.

<ఉ. మోమోబత్తి.

మోయన రూ.చూ. మోయాను. వి. 1. నరిపోయేది; 2.
పల్లెల్లో నంసారుల ఇళ్ళకు బ్రాహ్మణ అతిథులు వచ్చి
నప్పుడు వారి భోజనానికి కావలసిన వంటసామగ్రిని ఒక
బ్రాహ్మణుని ఇంటికి పంపటం; 3. ఒకపాటి పరిమాణం
గలది.

మోయనిమోపు చూ. మోయు¹.

మోయించు చూ. మోయు¹.

మోయినం రూ.చూ. మోయనం. వి. తగిన నిష్పత్తిలో మట్టిలో
మసిని కలపటం.

మోయిను రూ.చూ. మోయాను. వి. 1. రీతి; 2. బత్తెం.

మోయాను రూ. మోయిన, మోయన, మోయిను, మోహిని.
వి. 1. బత్తెం. వేణు.క. 65; 2. రీతి.

హం.ఉ. ముయాన్. ఏర్పాటు;

త. మోయన్, మోయిన్, మోయిని. ఏర్పాటు,

దేవాలయ నిర్వాహక సభ్యులు.

<ఉ. ముయాన్.

మోయు¹ న.క్రి. 1. వహించు. హర. 6.48; 2. అంటు,
తాకు. రామవ. 4.236.

క. మోపు. బరువు, బాధ్యత; త. మో(-ప్పి-, -న్-).
బాధ్యత వహించు; కువి. మోచి. ఎత్తుకొను; కొలా.
మోన్. బరువు, ఎక్కువ బరువుమోయు.

<మూ.ద్రా. *ముయ్/*మొయ్

మోత రూ. మోత¹. వి. 1. మోయటం, వహించటం.
వేమ. 3.196; 2. బరువు, భారం. మోయనిమోపు వి.
భరించరానంత భారం. తాళ్ల.నం. 6.167. మోయించు
న.క్రి. మోచేయు, వహింపచేయు. హర. 6.49.
<మోయు¹ + -ంచు³.

మోయు² అ.క్రి. వైధవ్యం పొందు.

క. మోచు. విధవఅగు, వైధవ్య చిహ్నంగా ముసుగు
వేసుకొను; త. మోప్పి. విధవ.

మోపి వి. ముండమోసింది, విధవ. క. మోచు. ముండ
మోయు; త. మోప్పి. విధవ.

మోర్ రూ.చూ. మోర². వి. నున్నగా రుద్దటం.

మోర¹ రూ. మొర, మోరము, మోరి³. వి. పగ్వాదుల దీర్ఘ
ముఖం, ముట్టి. తార. భీష్మ. 3.239; 1. ముఖం.
భీమ. 3. 135; 2. తల.

నం. మోఖి-, మోఖిర్య. ముఖనంబంది; ప్రా.
మోహర-; మరా. మోహర-. ముఖం;

క. మోత. ముఖం; త. మురై, మోరై, మోరె.
ముఖం; మ. ముకద, మోర.

<ప్రా. మోహర-.

మోరకట్టు వి. చేతిమగ్గం పలకను గుండును కలిపి
దిగించిన దారం. మోరకొట్టు వి. చెంపకాయ, చపేటం.
శుక. 1.441; న.క్రి. గద్దించు. మోరటిల్లు రూ. మోరటిల్లు.
అ.క్రి. ముఖం మీదికెత్తు. విష్ణువు. 3 ఆ. మోరటిల్లు
రూ.చూ. మోరటిలు. అ.క్రి. మోముమీదికెత్తు. మోర
తాడు వి. పిరతాడు, గూడనదుముకు అటూఇటూ కట్టిన
తాడు. మోరతెలుపుమెకపుతేడు రూ.చూ. మోరతెల్పు
మెకపుతేడు. వి. జాంబవంతుడు. మోరతెలుపుమెకము రూ.
మోరతెల్పుమెకము. వి. ఎలుగుబంటి. మోరతెల్పుమెకపు
తేడు రూ. మోరతెలుపు మెకపుతేడు. వి. జాంబవంతుడు,
ఎలుగుబంటి రాజు. అచ్చ.రా.యు. 298. మోరతెల్పు
మెకము రూ.చూ. మోరతెలుపుమెకము. వి. ఎలుగుబంటి.
మోరతోపు రూ.చూ. మోరతోపు. వి. 1. అనాలోచనం.
తాళ్ల.నం. 1.75; 2. ఆలోచనలేనిపని. ద్వి.పరమ. వి.
4.309; 3. పెడముఖం. మోరతోపు రూ. మోరతోపు.
వి. అనాలోచనం, అనాలోచనం చేస్తు. రం.రా.యు.
311పు. 22పం. మోరతోపు(దనము(-తనము) వి. 1.
అనాలోచనం. పరాహ. 11.64; 2. అనాలోచన చేస్తు.
నవనాథ. 1.41పు. 10పం.; 3. పెడముఖం. మోరవక్కియ
రూ. మోరపక్కె. వి. ఒకజాతిచేప. హంస. 4.187.
మోరవక్కి రూ.చూ. మోరపక్కియ. వి. ఒకరకం చేప.

మోరబెట్టు(-పెట్టు) అ.క్రి. గోడకు నున్నపు ఒండ్రు పూయ.
మోరమేకము వి. వానరం, కోతి, అచ్చ.రా.య. 81.
మోరసెరి వి. ముక్కు నరాల్తో నెత్తురు వేరుకొని బిగదీసుకు
పోవటం.

మోర² రూ.మోర్, మోరా². వి. నున్నగా రుద్దటం.

మోరరాయి వి. అరవైనెంబరురాయి, కఠినశిలల ఉపరి
తలాన్ని అరగదీసి మెరుగు పెట్టటానికి వాడే ఒకానొక శిల.
మోరకించు చూ. మోరకు.

మోరకు రూ.చూ. మొర్కు. వి. 1. మూర్దుడు ; 2. కూరుడు ;
విణ. 1. మూర్దుమైనది ; 2. కూరమైనది.

మోరకించు అ.క్రి. మొండికనంపూను. <మోరకు +
ఇంచు³.

మోరకుడు రూ.చూ. మొర్కు. వి. 1. మూర్దుడు ; 2.
కూరుడు.

మోరచెంగు రూ.చూ. మోర్చింగు. వి. చిన్న ముఖపీఠ.

మోరట వి. ఇప్ప, మధుస్రావం, వృక్షవిశేషం.

నం. మోరట-. తియ్యని రసం కలచెట్టు, ముద్రుపాలు,
ఇక్షుమూలం, ఉడుగుచెట్టు.

నం. మోరట-(అర్థవివరి.).

మోరటి వి. ప్రియాశం, ద్రాక్షతీగ.

మోరడి వి. హెచ్చరికపదం. ప్రబంధ. 605.

మోరడు చూ. మోడు. రూ. మొరడు. వి. మోడు, మొద్దు,
స్థామివ. నృసింహ. 2.83.

మోరపాక చూ. ఒరపాక. వి. పంచను దూలాలు లేదా
గోడమీద నుంచి పక్కకి దింపి రాటలు ఆధారంగా
కట్టినకాల, ఒరపాక.

మోరము రూ.చూ. మోర. వి. మోర, ముఖం. పార్వ.
2.168.

మోరలి రూ.చూ. మొరళి. వి. ఒకరకం పళ్ళుచెట్టు.

మోరల్లి రూ.చూ. మొరళి. వి. ఒకరకం పళ్ళుచెట్టు.

మోరా¹ వి. కాలిపీట.

త. మోరా. కాలిపీట.

<త. మోరా.

మోరా² రూ.చూ. మోర². వి. సాపు చేస్తూ తాపితో రుద్దే
సాది.

మోరాయింపు రూ.చూ. మురాయింపు. అ.క్రి. బుకాయింపు.

మోర¹ రూ. మోర², మోరు². వి. 1. నీటి కాలవ ; 2.
చిన్న వంతెన ; 3. కప్పమీది నీరు కిందికి కారటానికి
వీలుగా అమర్చిన పొడుగాటి క్రోవి ; 4. నున్నపు బట్టి
లోని పొయ్యి.

హిం.ఉ. మూరీ, మోరీ, మోహరీ. మురికి కాలవ ;

క.త. మోరి. నీటి కాలవ.

<ఉ. మూరీ.

మోర² రూ.చూ. మోరు¹. వి. మజ్జిగ.

మోర³ రూ.చూ. మోర¹. వి. 1. ముఖం ; 2. చెంప.

మోరీకొట్టులు వి.బ.వ. చపేటాలు. శక. 1.530.

మోరిజా రూ.చూ. మోర్జా. వి. తుపాకులు ఫిరంగులు
పెట్టుకొనే చోటు, కందకం. రంగా.చ. 3.77.

మోర¹ రూ.చూ. మొహరు. వి. 1. ముద్ర ; 2. నాణెం.

మోర² రూ.చూ. మోర¹. వి. 1. ఇంటి కప్పమీది తూము ;
2. స్నానం చేసిన నీళ్ళు పోయే దారి, మురుగు కాలవ ;
3. వంతెన.

మోరీబండ వి. నీళ్ళు పోవటానికి తూముగా మరిచి
చెక్కిన రాయి.

మోరు¹ రూ. మోర². వి. చల్ల, దండాహతం, మడికా. 2.16.
క. మోసరు. మజ్జిగ ; తు. మోర్ ; త. మ. మోర్.
<త. మోర్.

మోరుండ వి. భక్త్య విశేషం. హర. 6.55. <మోరు¹
+ ఉండ. మోరువొట్టు వి. కల్లు.

మోరు² రూ.చూ. మోర¹. వి. 1. దోడ, పొలంలోకి నీళ్ళు
తచ్చే కాలవ ; 2. గూడ కొమ్ము, గూడకు వైవైపు రాదు
కట్టే చోటు.

మోరుదోపు వి. చెప్పితే విననివాడు. మోరుదోపుచేష్టలు
వి.బ.వ. చేతగాని సోమరి చేష్టలు.

మోరు³ వి. 1. (పర్వత) శిఖరం, కొంక కొన. ఉ.హరి.
6.76 ; 2. కడుం, శరీరంపై కలిగే వాపు.

మోరుడు వి. అటూ ఇటూ చెందని స్థితిలో ఉన్నవాడు.

మోరు⁴ వి. నెమలి.

హిం. మోర్. నెమలి ;

క. మోర. నెమలి ; త. మోరా.

<హిం. మోర్.

మోరుచిక్కము చూ. మోర¹. వి. ఎదురుబడటం.

మోరుమోరులువోపు (-పోపు) అ.క్రి. మొక్కపోయేటట్లు చేయు,
మొర్రెపోపు. పండి.చ. 1.2.302.

మోర్కి రూ.చూ. మోర్కె. వి. సిగమోర, తాడుతోగాని,
తోలుతోగాని అల్లి మూతికి తగిలించే అలంకారం.

మోర్కె చూ. మోర¹. రూ. మోర్కి. వి. సిగమోర, తాడుతో
గాని, తోలుతోగాని అల్లి మూతికి తగిలించే అలంకారం.

మోర్పా రూ. మోరిజా. వి. 1. తుపాకులు, ఫిరంగులు
పెట్టుకొనే చోటు, కందకం. రంగా.చ. 3.61 ; 2. హృహ
రచన.

హిం. మోర్చా. కందకం, ఎక్కడినుండి కోటను
రక్షించునో ఆ స్థానం ; మరా. మోర్బా. ఫిరంగుల
నమూనాం ; ఉ. మోర్చా. సేన, కోటను రక్షించే
స్థానం, మోర్చాల్. శత్రువర్తి ఎదుర్కోవటానికి
విర్వరచుకొన్న గుంట ; పాక. మూర్పా, మూర్పాల్.
కోటను రక్షించుకోవటానికి సేన విచ్చాటు చేసికొన్న
కందకం.

<ఉ. మోర్చా.

మోర్చింగు రూ. మోరచెంగు, మోర్చింగు. వి. చిన్నముఖపీఠ.
నం. ముఖశంఖి-. వాద్య విశేషం ;

క. మోర్చింగ్. వాద్య విశేషం ; త. మోర్చింగు,
యూదుల తీగలు కల వాద్య విశేషం.

మోర్బర్ రూ. మోటర్. వి. కట్టుబడికి పనిచేసే ఇనుక
కలిపిన నున్నం.

ఇం. Mortar. రోలు.

<ఇం. Mertar.

మార్లు చూ. మొరం². వి. కీళ్ళవాపు, మోకాళ్ళు కొంటులు వాచే నడవలేని జబ్బు.

మార్స్బట్ట వి. సారెమీద పాత్రల స్వరూపం తయారువుతున్నప్పుడు నునుపు పట్టటానికి అంచు ఎర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట.

ఇం. Morsel. ముక్క.

మోర్సింగు రూ.చూ. మోర్సింగు. వి. చిన్నముఖవీణ, క్రుతి గల వాద్య విశేషం.

మోతకకత్తియ చూ. మోతకు.

మోతకకత్తె చూ. మోతకు.

మోతకము చూ. మోతకు.

మోతకించు చూ. మోరకము.

మోతకు రూ.చూ. మొర్కు. వి. 1. మూర్ఛుడు. భార.విరా. 4.208; 2. కూరుడు; విణ. 1. మూర్ఛమైనది; 2. కూరమైనది.

మోతకకత్తియ రూ.చూ. మోతకకత్తె. వి. మూర్ఛురాలు. మోతకకత్తె రూ. మోతకకత్తియ. వి. మూర్ఛురాలు. మోతకము వి. మూర్ఛత్వం. నృసింహ. 1.20; విణ. మూర్ఛం. వాళి.రా. 4.145. మోతకించు అ.క్రి. మూర్ఛత్వం, అవలంబించు. వరాహ. 11.64. <మోతకు + ఇంచు³. మోతకుడు రూ.చూ. మొర్కు. విణ. 1. మూర్ఛుడయిన. హర. 2.57; 1. కూరమైనది; వి. 1. మూర్ఛుడు; 2. కూరుడు.

మోల¹ రూ.చూ. మ్రోల. వి. 1. ముందు. అష్టమ.క. 2446; 2. ఎదురు. సమ్ముఖం; 3. సమీపం.

మోలగించు రూ.చూ. మ్రోలగించు. స.క్రి. 1. ఎదుర్కొను, డీకొను; 2. దగ్గరించు.

మోల² వి. డబ్బు సంచి.

సం. మూల్యం. వెల, ధర.

మోలము రూ.చూ. మోళము. వి. 1. బంగారు వెండి మొ. వాటి పూత, మొలాము. తాళ్ల.నం. 13.116; 2. పళ్ళకు పూసే మందు.

మోలియాచెక్క వి. పెంకుటింటి చూరు కింద వేసిన వెడల్పాటి చెక్క.

మోలుగు రూ.చూ. మొలుగు. వి. నల్లదాయ చెక్క. ఆము. 4.35.

మోలెం¹ వి. ఏడె, బండిజల్ల తెరచికన్నవైపు.

మోలెం² రూ.చూ. మోడెం. వి. పొగమంచు.

మోల్లింగుకప్పు వి. పోతపోసిన సిమెంటుకప్పు.

ఇం. Moulding. పోతపోయటం.

<ఇం. Moulding + కప్పు¹.

మోల్లు వి. 1. మేడకు పిట్టగోడగాను, కింది భాగానికి పెంకులాగాను ఉన్న నిర్మాణం; 2. పాత్రలు తీర్చటానికి సారె పలక మీద లింగాకారంగా పెట్టిన మట్టిముద్ద; 3. సిమెంటు పలక.

ఇం. Mould. రూపం, ఆకారం.

ఇం. Mould.

మోళంగి రూ.చూ. ములుక² వి. ములక.

మోళము రూ. మలా, మలామ, మలామా, మలాము, మొలాము, మొల్లాము, మోలము. వి. 1. బంగారం, వెండి మొ. వాటి పూత. శృం.నై. 6.64; 2. పళ్ళకు పూసే మందు.

హిం. ములమ్మా. వస్తువుకు బంగారు వెండి పూత వేయటం; మరా. ములానూ; ఉ.అర. ములమ్మా. బంగారు లేదా వెండి పూత వేయబడిన, కుదువ పెట్టటంలో ఒక పద్ధతి, అరబ్బీ పద్యం; పార. ములమ్మ; త. మలామ్.

<ఉ. ములమ్మా.

మోళా వి. 1. రీతి; 2. తరగతి.

మరా. మోళా. రీతి, పద్ధతి.

<మరా. మోళా.

మోళి రూ.చూ. మోడి¹. వి. గారడీవిద్య.

మోళి రూ.చూ. మోడి¹. వి. గారడీవాని విద్య.

మోవి¹ వి. పెదవి. కు.నం. 3.62.

త. మోవాయ్. గద్దం; తా. మొయ్. గద్దం.

మోవిగిరుపు స.క్రి. పెదవి విరుచు. తాళ్ల.నం. 17.157. మోవితీపాను అ.క్రి. అదరపానంచేయు, ముద్దుగొను. కళా. 5.32. మోవి విరుచు స.క్రి. పెదవి విరుచు. మోవులు సంజా కొను అ.క్రి. అదరామృతం గోలు, ముద్దులుగొను. కళా. 6.128. <మోవి¹ + -లు + సంజా కొను.

మోవి² వి. ఒకజాతి అదవి పళ్ళచెట్టు. కళ. 3.69.

మోవి³ వి. చిన్న మట్టిపాత్ర. అహల్యా. 3.28.

మోవి⁴ వి. అగ్రభాగం. అష్టమ. క. 1.26 పు. 20 పం.

మోవి⁵ రూ.చూ. మోవు. వి. చుట్టగావచ్చే లేతఆకు, ముఖ్యంగా అరిటాకు.

మోవు రూ. మొప్పు, మోవి⁵. వి. 1. ముదత విదని లేతఆకు మొలక, అలాంటి తాటిచెట్టు మొలక. ఇందు. 3.19; 2. భూమిలో నాటుకొన్న గింజపగిరి పైకివచ్చే భాగం.

మోవుపిప్పి వి. తమిద, కొన్న మొ. పైర్ల తెగులు, ఒక రకం ఈగ తలకొమ్మ కొరకటంవల్ల ఎన్నుపైకి రాని తెగులు. మోవుపురుగు వి. సరిమోవు (తల) కొరికే పరుగు. మోవులుసంజాకొను చూ. మోవి¹.

మోస¹ రూ.చూ. మోసము. వి. 1. ప్రమాదం. భార. ఆను. 2.214; 2. వంచన. శృం.నై. 7.192; 3. దొంగతనం. కాశీ. 5.68; 4. అడ్డు. నార. పంచ. 1.138; 5. అనత్యం. ప్రబోధ. 1.21.

మోసకత్తె అ.క్రి. మోసగించేస్త్రీ. మోసకారి వి. వంచకుడు, మోసం చేసేవాడు. కళ. 3.223. మోసగాడు వి. వంచకుడు. మోసగించు స.క్రి. వంచించు. మోసవచ్చు. <మోస + ఇంచు³. మోసవచ్చు స.క్రి. వంచించు. మోసం చేయు. పండి.చ. 2-4-214, భార.ఆను. 5.105. మోస పోవు అ.క్రి. భంగపడు, వంచుకుడగు. భార. విరా. 2.226. మోసరి వి. మోసంచేసే వ్యక్తి. <మోస + అరి.

మోస² రూ.చూ. మూస. వి. 1. బంగారం మొ. వాటిని కరిగించే పాత్ర; 2. ఆర్పిలు, శ్లాబులు మొ. వాటి నిర్మా

జానికీ పనికివచ్చే తాల్కారికపు పట్టు.

మోసనాలు వి.బి.వ. దాన్యవిశేషం. ప్రబంధ. 112.

మోసము రూ. మోస. వి. 1. వంచన, దగా. తార. విరా. 4.230; 2. అజ్ఞానం. తార. కాంతి. 4.128; 3. అపరాధం. కేయా. 3.277; 4. అనత్యం. ఉ.హరి. 4.40; 5. ప్రమాదం, పొరపాటు. భీమ. 3.8; 6. అవమానం. కాశీ. 3.163; 7. భంగం, అపాయం. తాగ. 7.251.

నం. మోష-. దొంగ, దోపిడికాడు, దొంగతనం, దోపిడి, నాశనం; ప్రా. మోస-. వంచన, అనత్యభాషణం; పా. మోస-; అ.మా. మోస-, మోసా. అనత్యం;

క. మోస, మోసు; తు. మోస; త. మోచమ్; మ. మోశమ్.

<ప్రా. మోస-.

మోసములెచ్చు అ.క్రి. ఈనంతెచ్చు, మొదటికేమోసం అగు. అము. 2.79. మోసమువచ్చు అ.క్రి. ప్రతిభూతం కలుగు, ఈనంవచ్చు, మొదటికే మోసంవచ్చు. వర.రా. నుం. 88 పు. 11 పం.

మోసంబి రూ. ముసంబి. వి. బర్తాయి (Sinensis, osbeck). మోసరాయి వి. ఉష్ణదేశాల్లో వానాకాలం తరవాత భూమి లోపలి పొరల్లో ఉన్న ముద్దనీరు భూమి ఉపరితలానికి వచ్చి ఆతరవాత పెట్టగాఉండే దీర్ఘకాలంలో ఎండిభూమిపై పొరకు దిగువనే పొరగట్టి గట్టిపడే 'కేల్నైట్‌కంక్' అనే సాంకేతిక నామంకల ఒకరకం రాయి.

మోసరిక చూ. మోసు. రూ. మోసీరిక. వి. అంకురం.

మోసలి రూ.చూ. మొగసాల. వి. 1. నగరి తలవాకిలి పంచ. నిర్వ.రా. 2.5, రం.రా.ఉ. 125 పు. 28 పం.; 2. ముంగిలి, ఇంటిముందరి సాల. వాశి.రా. 2.177; 3. తలవాకిలి, నోరు. నీలా. 1.52.

మోసాల రూ.చూ. మొగసాల. వి. 1. ముంగిలి, ఇంటి ముంగలి సాల. కాశీ. 2.41; 2. నగరి తలవాకిలి. సారంగ. 3.34; 3. తలవాకిలి, నోరు.

మోసీరిక రూ.చూ. మోసరిక. వి. అంకురం.

మోసు¹ వి. 1. మొలక, అంకురం. కు.నం. 4.87; 2. మొవ్వ. మోవు. పండి.చ. 2.103; 3. అందం. వైజ. 4.30.

తు. మూంకు. జొన్నవిత్తనం; గోం. మడి. మొలకెత్తు, అంకురించు; కుయి. మొక. మొలక; కువి. మొగ్గ. వెదురుమొలక; కురు. మూ. చిన్నకాడ, తొడిమ.

మోసులెత్తు అ.క్రి. 1. పుట్టు, కలుగు. మార్క. 6.132; 2. కొంచెం కొంచెంగా పైకివచ్చు. రామాధ్యు. 7.171; 3. మొలకలెత్తు, అంకురించు. వసు. 1.100. <మోసు + లు + ఎత్తు¹. మోసెత్తు అ.క్రి. 1. మొలకెత్తు, అంకురించు. విష్ణుపు. 3.152; 2. కొంచెంకొంచెంగా పైకివచ్చు; 3. పుట్టు; కలుగు. <మోసు + ఎత్తు¹.

మోసు² వి. పేరుకొన్న మట్టికుప్ప.

మోసులు వి. కావలి.

ఉ. మోహస్సల్. అరెస్టు, పారిపోకుండా ఒకవ్యక్తి ఏర్పరచిన నిర్బంధం.

<ఉ. మోహస్సల్.

మోసెత్తు చూ. మోసు¹.

మోసేను వి. పిటీషన్.

మోస్తరు రూ. మొస్తరు. వి. మాదిరి, విధం, రీతి, నమూనా, స్వభావం.

మోహటించు రూ.చూ. మోహరించు. అ.క్రి. హ్యాహం పన్ను.

మోహవపుదుంప వి. చిలగడదుంపల్లో ఒకరకం.

నం. మోహన-. మోహాన్ని కలిగించేది.

మోహనపునరులు వి.బి.వ. దాన్యవిశేషం. హంస. 4.128.

నం. మోహన-. మోహాన్ని కలిగించేది.

మోహనబ్రాహ్మణులు వి.బి.వ. బ్రాహ్మణుల్లో ఒకతరగ.

నం. మోహన-. మోహాన్ని కలిగించేది.

మోహరము వి. 1. హ్యాహం, మొగ్గరం. నిర్వ.రా. 3.13; 2.

సేన. తార. విరా. 5.187; 3. నమూనా. శుక. 2.508.

నం మోఖిర్య-. వాచాలత; ప్రా. మోహర-;

క. మోహర. గుంపు, సేన.

<ప్రా. మోహర-.

మోహరించు రూ. మొహరించు, మోహటించు. అ.క్రి.

హ్యాహంగా ఏర్పడు. నిర్వ.రా. 6.82; అ.క్రి. స.క్రి. ఎదు

ర్కొను, ప్రతిఘటించు. తార. విరా. 4.237; స.క్రి.

మోహించు, ప్రేమించు. ప్రబంధ. 746. <మోహరము

+ -ఇంచు¹.

మోహరించు రూ. మోహరము.

మోహరీ రూ.చూ. మొహరీ. వి. మొహరీ.

మోహిని రూ.చూ. మోయాను. వి. ఒకవిధమైన గవర్నమెంటు గ్రాంటు.

మోహినీపేటించు చూ. మోహినీపేటు.

మోహినీపేటు వి. అంచులో నేనే ఒకరకం డిజైను.

నం. మోహినీ. విష్ణువు అవతారం.

<నం. మోహినీ + పేటు.

మోహినీపేటించు వి. ఒకరకం డిజైను పెట్టిన అంచు.

<మోహినీపేటు + అంచు¹.

మోహీము వి. దండువిడిసే చోటు. రంగా. చ. 3.38.

హిం. ఉ. మరా. మోహీమ్. దండయాత్ర; అర. ముహిమ్మ.

<ఉ. మోహీమ్.

మోఖాబు రూ. చూ. మవకూపు. వి. ఉద్యోగంనుంచి తీసి వేయటం.

మోజీ రూ.చూ. మోంజె. వి. గ్రామం, పల్లె.

మోజీవారీ రూ. మవుంజేవారి. విణ. పల్లెల లేదా మోజేక్రమ ప్రకారం.

ఉ. అర. మోజి-; పార. -వారి;

త. మోజి-వార్, మోజి-వారి.

<ఉ. మోజి- పార. వారి.

మోజుదాతు రూ. మవుజుదాతు. వి. నిలవకుంచబడ్డ నరుకు.

ఉ. అర. మోజుదాత్. కొనుక్కొనబడిన, ఉన్న, జీవిస్తున్న, ముందటి, అందుటాటులో ఉండటం, జీవులు, సృష్టించబడిన ప్రాణులు, జీవించిఉండేవి, నిపాయిల హాజరు.

త. మౌజులాత్. పళ్ళు, ప్రయోజనాలు, ఋణగ్రస్తుడి సొత్తు, చచ్చినవాడి ఆస్తి.

<ఉ. మౌజుదాత్.

మౌజె రూ. చూ. మౌంజె. వి. చిన్నపల్లె.

మౌజే రూ.చూ. మౌంజె. వి. చిన్నపల్లె.

మౌంజె రూ. మవుజె, మవుజే, మవుంజె, మవుంజే, మౌజీ,

మౌజె, మౌజే. వి. గ్రామం. నె. కా. దర్శి. క్రి.శ. 1443.

హిం. ఉ. పార. అర. మౌజా. గ్రామం, ప్రదేశం, స్థానం.

<★. మౌజా.

మౌంటు వి. 1. మొత్తం; 2. సొమ్ము మొత్తం.

ఇం. Amount. మొత్తం.

<ఇం. Amount.

మౌరి రూ. మవురి. వి. నాగనవరం అనేవాద్య విశేషం, తీసు గ్రోవి. ఆము. 4.35.

సం. ముఖర-. మోగేది; ప్రా. ముహరి. శబ్దించేది, మోగేది.

<ప్రా. ముహరి-.

మౌల్వీ వి. మహమ్మదీయ ధర్మార్థి బాగా తెలిసినవాడు, తురుష్క పండితుడు. సిం. నార. 41.

హిం. మౌల్ వి. అరబీరాషలో పండితుడు; మరా. మౌలవి. మహమ్మదీయ ధర్మాధికారి; ఉ. మౌల్ వి. ధర్మాచార్యుడు, పండితుడు; పార. మౌలవి. మహమ్మదీయ న్యాయశాస్త్ర పండితుడు, పండితుడు; ముస్లింసన్యాసి; అర. మౌలవి. పండితుడు, ముస్లింధర్మాలు తెలిసినవాడు.

<ఉ. మౌల్ వీ.

మౌసాలి రూ.చూ. మొగసాల. వి. ముంగిలి, ముఖాల.

-మ్ము రూ.చూ. -బు. వి. ప్రథమావిభక్తి ప్రత్యయం 'ము' హర్వరూపం. E.I. XXVII (600-700 A.D.)

<-*బు<*-వు.

మ్యావ్ వి. పిల్లిఅరువు. ద్వన్యను.

ప్రమక్కబిడు చూ. ప్రమక్క.

ప్రమక్కించు చూ. ప్రమక్క.

ప్రమక్కిడు చూ. ప్రమక్క.

ప్రమక్క రూ. మక్క¹, ప్రమగ్గు. విణ. మరినుడు, కలుపాత్ముడు.

కు. సం. 7.49. అ.క్రి. 1. తేజోహీనమగు. కావ్యా. చూ. 1.100; 2. క్షీణించు, తగ్గు. భాగ. 8.734; 3. నవయు, బాధపడు. భాగ. 6.337.

క. మజి. కాంతిలేని అస్పష్టమైన, మఱిగిను. నశించ చేయు, పాడుచేయు, చెడగొట్టు, మగ్గు. చచ్చు. నశించు, కుళ్ళు. బూజెక్కు, అదృశ్యమగు, మగ్గిను. కనపడకుండా చేయు; తు. మర్గు. చచ్చిన, మర్గుఅవిని. చచ్చు; త. మజుక్క. (మజికి-). మొద్దయిన, వాడిలేని, మజుకు. వాడిలేని, మొద్దు, చెరుగు. అదృశ్యమగు, నశించు, కృశించు, మజుక్క. మొద్దయిన, వాడిలేని, నిరుత్సాహం, మజుంకర్. మొద్దు, పడునులేనిది, మెరుపులేనిది, మజుక్కమ్. మొద్దయిన, కాంతివిహీనమైన, మక్క. (మక్కి-). చచ్చు. నశించు, చెడు, బూజెక్కు, మంకు

(మంకి-). తగ్గు, క్షీణించు, కాంతివిహీనమగు, మన్నిరమ్, మన్నులే. కాంతివిహీనమగు, చెరిగిపోవు, మేఘావృత మైన ఆకాశం; కీ. మగ్గ-(మజి-) మంగ్. తగ్గు, రంగు పోవు, వికృతంగా అగు; కుయి. మంగురి. నందెచీకటి; మాల్తా. మజ్జిగె. నల్లబడు.

<మూ. ద్రా. *మజ్.

ప్రమక్కబిడు రూ.చూ. ప్రమగ్గుబిడు. అ.క్రి. 1. నవయు, బాధపడు. కు. సం. 12.155; 2. తేజోవిహీనమగు. భార. ఆను. 1.253. <ప్రమక్క+అ¹+పడు. ప్రమక్కించు రూ.చూ. మగ్గించు. స.క్రి. చంపు. హరి. పూ. 4.55. <ప్రమక్క+ఇంచు³. మక్కిడు స.క్రి. నవ యించు, బాధపెట్టు, చంపు. కు. సం. 11.95.

<ప్రమక్క+ఇడు.

ప్రమగ్గుబిడు చూ. ప్రమగ్గు.

ప్రమగ్గించు చూ. ప్రమగ్గు.

ప్రమగ్గు రూ.చూ. ప్రమక్క. అ.క్రి. 1. కనబడకుండు, అగోచర మగు. కు. సం. 11.131; 2. చచ్చు. కు. సం. 12.119; 3. కూలు, నేలపడు. భార. విరా. 3.180; 4. కూలు, దగ్ధమగు. భార. ద్రోణ. 1.293; 5. తేజోవిహీనమగు. హరి. పూ. 1.16; 6. అరిపోవు. చిత్రభా. 2.18; 7. అడుగు, లీనమగు. కృ. శకు. 1.83; 8. విహ్వలమగు, వివశత్వం పొందు. హంస. 4.87; విణ. 1. జీర్ణమయి నది. శిథిలమయినది, నిర్వ. రా. 4.76; 2. చెడినది, వికలమైనది. అష్టమ. క. 3.172పు. 15వం.

ప్రమగ్గుబిడు రూ. ప్రమక్కబిడు. అ.క్రి. అడుగు, కు. సం. 12.131. <ప్రమగ్గు+అ¹+పడు. ప్రమగ్గించు రూ. చూ. మగ్గించు. స.క్రి. 1. నశింపచేయు, చంపు. భార. లీష్క. 2.163; 2. కూల్చు. హరి. ఉ. 3.93. <ప్రమగ్గు +ఇంచు³.

ప్రమంగ రూ.చూ. మంగ. వి. 1. పిండితకం. వృక్షవిశేషం; 2. మదనం.

ప్రమంగబిడు చూ. ప్రమంగు.

ప్రమంగు అ.క్రి. కుంగు, భీమ. 4.60.

త. మజి. తలకిందులగు, కిందపడు; మ. మజి-యుక. తలకిందులగు, కిందపడు; తా. మజియే. పడు; కుయి. మంగ. నశించు; కువి. మక్త్. పోగొట్టు, నాశనంచేయు. మూ. ద. ద్రా. మూ. మ. ద్రా. మజ్-అ-.

ప్రమంగబిడు అ.క్రి. కుంగు, వాలు, ఎల్లన. 3అ.

<ప్రమంగు+అ¹+పడు.

ప్రమంద వి. ఒకరకం నేత్రరోగం. పండి. చ. 4.273పు.

ప్రమందకన్ను వి. ఒకవిధమైన రోగ గ్రస్తమైన నేత్రం. పండి.చ. 2.4. 108పు.

ప్రమందించు చూ. ప్రమందు.

ప్రమందిపోవు చూ. ప్రమందు.

ప్రమందిలి చూ. ప్రమందు.

ప్రమందు చూ. ప్రమంగు. అ.క్రి. 1. చచ్చు. భార.అరణ్య. 1.300; 2. చడియు, నలగు. భార.ఆను. 1.6; 3. కూలు, దగ్ధమగు. మార్క. 2.162; 4. నొచ్చు, బాధపడు.

మార్క. 3.32; 5. సోలు, వివశత్వం పొందు. తోగిసి. 14వ. 10వం.

త. మఱి(మఱి-న్-). నాశమగు, నశించేటట్లు చేయు. ప్రమందించు న.క్రి. 1. ఆడచు, చెరచు, పాడుచేయు. భార.దోణ 3.182; 2. చంపు, వదించు. భార.కర్ణ. 1.39; 3. నొప్పించు, బాధపెట్టు. ఉ.రా. 2.198. <ప్రమందు + -ఇంచు³. ప్రమందిపోవు అ.క్రి. (స్వార్థంలో) చెడు. నాశ.పంచ. 3.44 <మందు + -ఇ¹³ + పోవు. ప్రమందిలి విణ. నొచ్చినది.

ప్రమబ్బు రూ.చూ. మబ్బు. వి. 1. మైకం, మత్తు. భాస్క. రా. యు. 873; 2. మేఘం. రాజవా. 2.60.

ఇది మబ్బుకు కృతక ప్రామాణిక రూపం.

ప్రమంపు అ.క్రి. 1. కన్నులరమోడు; 2. మైమరచు. ప్రాగుడువడు(-వడు) చూ. ప్రాగు. అ.క్రి. మెత్తవడు. పండి.చ. 1. 1.179వ.

ప్రాంకు రూ.చూ. ప్రాగు. వి. మాను.

ప్రాంకులవట్టు వి. పలవృక్షాదుల్ని పెంచటానికి అనువైన భూమి. ద.హిం.రా.నంపు. 10. రా.నం. 67. క్రి.క. 1112. ప్రాగు రూ. మాగు, ప్రాంకు. వి. వృక్షం. భార.ఆది. 4.21. ద.హిం.రా. నంపు. 4. రా.నం. 1016.

క. మర. చెట్టు; కొడు, కు. మర. చెట్టు; త. మరమ్, చెట్టు, కలప; మ. మరమ్, చెట్టు; కో. మర్క. చెట్టు; కొ. మె.బో. చెట్టు; గోం. మఱా. చెట్టు; కొం. మరన్. చెట్టు, మరక్. చెట్టు; కుజ. గ్రమహ్ను, గ్రమహుండి. చెట్టు; కువి. గ్రమాను, గ్రమను. చెట్టు, గ్రమహ్మ. చెట్టు; పర్తి. మెరి. చెట్టు, మెర్కుల్. చెట్టు; కొలా. మ.క్. చెట్టు; నా. మాక్. చెట్టు; గ(బల్లా). మర్, మరిన్; కురు. మన్. చెట్టు; మాల్. మను. చెట్టు.

<పూర్వతె. *మరంకక్.

మూ.ద్రా. *మర్.

ప్రాగను చూ. ప్రాగు.

ప్రాగన్నిడు చూ. ప్రాగు.

ప్రాగన్ను చూ. ప్రాగు.

ప్రాగన్నువడు చూ. ప్రాగు.

ప్రాగన్నుపెట్టు చూ. ప్రాగు.

ప్రాగన్నువడు చూ. ప్రాగు.

ప్రాగన్నువెట్టు చూ. ప్రాగు.

ప్రాగు అ.క్రి. సోలు, వివశత్వం పొందివాలు. విష్ణు పు. 3ఆ.

ప్రాగను రూ. ప్రాగన్ను. వి. సుఖదుఃఖాదుల వల్ల వివశమై వారిన కన్ను. పి.కకు. 3.4. <ప్రాగు + కన్ను. ప్రాగన్నిడు అ.క్రి. సుఖదుఃఖాదులవల్ల వివశత్వం చెంది కన్ను మోడు. భో. 5.117. <ప్రాగన్ను + ఇడు. ప్రాగన్ను రూ.చూ. ప్రాగను. వి. సుఖదుఃఖాదుల వల్ల వివశమై వారినకన్ను. ఉ.హరిశ్చ. 4.54. ప్రాగన్నువడు రూ.చూ. ప్రాగన్నువడు. అ.క్రి. కన్ను సోకినట్లగు. ప్రాగన్నుపెట్టు రూ.చూ. ప్రాగన్నువెట్టు

అ.క్రి. సుఖదుఃఖాదులవల్ల కన్ను మోడు. ప్రాగన్నువడు (-వడు) రూ. ప్రాగన్నువడు. అ.క్రి. మాగన్నుకలదగు. కవిక. 4.163. ప్రాగన్నువెట్టు(-పెట్టు) రూ. ప్రాగన్ను వెట్టు. అ.క్రి. మాగన్నుఇడు. కాశీ. 2.53.

ప్రాదలకమ్మ వి. వారిపోయిన కన్ను.

ప్రానిచొప్పికలు చూ. ప్రాను.

ప్రానివనపు చూ. ప్రాను

ప్రానివసుపు చూ. ప్రాను.

ప్రానిపోటువులుగు చూ. ప్రాను.

ప్రానిపోటువుల్లు చూ. ప్రాను.

ప్రానిపోటుబులుగు చూ. ప్రాను.

ప్రానిబంక చూ. ప్రాను.

ప్రాను రూ. మాను³. వి.బా. వృక్షం, చెట్టు. భార.ఆది. 5.250.

క. కొడ.కు. మర. వృక్షం; త. మరమ్. చెట్టు, కర్ర, కలప, మరక్కాల్. కొలత; మ. మరమ్. వృక్షం, కర్ర, కలప, మరక్కాల్. కొలత; కో. మరమ్. వృక్షం; కొ. మె.బో. వృక్షం; కొం. మరన్. చెట్టు; కుజ. గ్రమహ్ను, గ్రమహుండి. చెట్టు; కువి. గ్రమాను, గ్రమాను, మారు. చెట్టు; పర్తి. మెరి. చెట్టు; కొలా. మ.క్. వృక్షం; నా. మాక్. వృక్షం; గ. మర్, మరిన్. చెట్టు; కురు. మన్. చెట్టు; మాల్. మను. చెట్టు.

<మూ.ద్రా. *మర.

ప్రానిచొప్పికలు వి.బ.వ. కర్రబొమ్మలు. కు.నం. 3.36. <ప్రాను + -ఇ³ - చొప్పికలు. ప్రానివనపు చూ. ప్రానివనుపు. వి. దారుహరిద్రం, ఒకరకం పనుపు. అప్ప. 2.431. <ప్రాను + -ఇ³ + పనుపు. ప్రానివసుపు రూ.చూ. ప్రానివనపు. వి. దారుదరిద్రం, ఒకరకం పనుపు. హంస. 2.229. <ప్రాను + -ఇ³ + పనుపు. ప్రానిపోటువులుగు రూ. చూ. ప్రానిపోటుబులుగు. వి. వద్రంగిపిట్ట. ప్రానిపోటువుల్లు రూ.చూ. ప్రానిపోటుబులుగు. వి. వద్రంగిపిట్ట. ప్రానిపోటుబులుగు రూ. ప్రానిపోటువులుగు, ప్రానిపోటువుల్లు. వి. వద్రంగిపిట్ట. కేయా. 3.112. <ప్రాను + -ఇ³ + పోటు + పులుగు. ప్రానిబంక వి. నిర్యానం. <ప్రాను + -ఇ³ + బంక. ప్రానుగోయిల(-కోయిల²) వి. వద్రంగిపిట్ట. ప్రానుటిక్క (-ఇక్క) వి. వానరం, కోతి. అచ్చ.రా. కిష్కిం. 14. ప్రానుదేటు(-తేటు) అ.క్రి. ప్రానువుడు, స్తంభించు. విక్ర. 4.219. ప్రానుదొలుచుపిట్ట(-తొలుచుపిట్ట) వి. వద్రంగిపిట్ట. ప్రానుద్రిమ్మరి(-త్రిమ్మరి) రూ. ప్రాన్దిమ్మరి. వి. వానరం, కోతి. ప్రానువట్టు అ.క్రి. ఆకులురాలి చెట్టు మోడులగు. ఆము. 5.107. ప్రానువడు రూ.చూ. ప్రానువడు. అ.క్రి. స్తంభించు, కొయ్యవారు. హరి.ఉ. 4.83. ప్రానుపాటు రూ. ప్రాన్నాటు. వి. స్తంభనం, కొయ్యదారటం. వేంక. పంచ. 4.112. ప్రానుపిలు రూ. ప్రానుపిల్లు. అ.క్రి. 1. పునీధవిండు. ఉ.హరి. 3.10; 2. చేష్టలుడుగు. ప్రానుపిల్లు రూ.చూ. ప్రానుపిలు. అ.క్రి. 1. పునీధవిండు; 2. చేష్టలుడుగు, ప్రానుపెట్టు రూ. ప్రాను

వెట్టు. స.క్రి. ప్రమాన్యదేయ, స్తంభించేటట్లుచేయు. భాగ.
8.32. ప్రమానుపోక్కిటిగాడు వి. పక్షివిశేషం. హంస.
3.12. ప్రమానుపోటువులుగు రూ. ప్రమానుపోటుపుల్లు. వి.
వడంగిపిట్ట. ప్రమానుపోటుపుల్లు రూ.చూ. ప్రమానుపోటు.
పులుగు. వి. వడంగిపిట్ట. ప్రమానుమట్ర వి. చెట్టుచేమ.
బనవ. 2.3. ప్రమానుమనికి రూ.చూ. ప్రమాన్యనికి. వి. కోతి.
ప్రమానుమెకము రూ.చూ. ప్రమాన్యేకము. వి. కోతి.
ప్రమానువడు(-వడు) రూ. మానుపడు, ప్రమానుపడు.
ప్రమాన్యడు, ప్రమాన్యడు. అ.క్రి. స్తంభించు, కొయ్యబారు.
కు.నం 9.49. ప్రమానువెట్టు(-వెట్టు) రూ.చూ. ప్రమానువెట్టు.
స.క్రి. స్తంభించేటట్లుచేయు. ప్రమానుసెందు(-సెందు) అ.క్రి.
ప్రమాన్యడు, నిశ్చేష్టమగు. భార.అశ్ర. 2.62. ప్రమాన్యిమ్మరి
రూ.చూ. ప్రమానుదిమ్మరి. వి. కోతి. వానరం.
ప్రమాన్యడు రూ.చూ. ప్రమానువడు. అ.క్రి. స్తంభించు.
నిశ్చేష్టతనొందు. భార. విరా. 3.5. ప్రమాన్యతమ స.క్రి.
ప్రమాన్యదేయ, స్తంభింపచేయు. ఉ.హరిశ్చ. 2.296.
ప్రమాన్యాటు రూ.చూ. ప్రమానుపాటు. వి. స్తంభనం, కొయ్య
భారటం. ప్రమాన్యనికి రూ. ప్రమానుమనికి. వి. కోతి. అచ్చ.
రా.య. 101. ప్రమాన్యేకము రూ. ప్రమానుమెకము. వి. కోతి.
అచ్చ.రా.య. 180. ప్రమాన్యడు రూ.చూ. ప్రమానువడు.
అ.క్రి. స్తంభించు, నిశ్చేష్టతనొందు.

ప్రమాన్య చూ. ప్రమాలు. స.క్రి. (కళ్ళు మొ. వాటిని మత్తుతో)
మూయు. పాండు. 1.181. -

ప్రమాన్యిమ్మరి చూ. ప్రమాను.

ప్రమాన్యడు చూ. ప్రమాను.

ప్రమాన్యతమ చూ. ప్రమాను.

ప్రమాన్యాటు చూ. ప్రమాను.

ప్రమాన్యనికి చూ. ప్రమాను.

ప్రమాన్యేకము చూ. ప్రమాను.

ప్రమాన్యడు చూ. ప్రమాను.

ప్రమాలు అ.క్రి. 1. సోలు, సొమ్మగిలు. మార్క. 582; 2.
వాలు.

క. మరుల్. కంగారుపడు, మరళు. కంగారు, గాబరా;
తు. మరమర. నిద్రమత్తగు, సోలు; త. మరుల్. మైకం,
అలజడి. మ. మరుల్. ఉన్నతత.

ప్రమాలుచు రూ.చూ. ప్రమాల్పు. స.క్రి. ప్రమాలచేయు,
సుఖదుఃఖాదులవల్ల వివశత నొందించు. ప్రమాలుదెంచు
(-తెంచు) అ.క్రి. ప్రమాలు, సోలు. విశ్ర. 7.102. ప్రమాలుపు
వి. సోలటం, సొమ్మనిలటం. ప్రమాల్పు రూ. ప్రమాలుచు.
స.క్రి. ప్రమాలచేయు, సుఖదుఃఖాదులచేత వివశత నొందించు.
ఉ.హరి. 2.144.

ప్రమాల్పు చూ. ప్రమాలు.

ప్రమింగనగొండి చూ. ప్రమింగు.

ప్రమింగికొను చూ. ప్రమింగు.

ప్రమింగు రూ. మింగు. అ.క్రి. 1. కబళించు. భార. అది. 2.15;
2. చంపు. భార. అది. 6.214; 3. నశింపచేయు. ఉ.హరి.
4.191; 4. అడచు. పాండు. 2.134; 5. ఆచ్ఛాదించు,
కప్ప. కళా. 1.27.

క. మింగు, ముంగు. మింగు; కొడ. ముగ్గి (ముగ్గి-).
కరుగు, కలిసిపోవు. త. మిలుంకు, ములుంకు,
విలుంకు. మింగు; మ. మిలుజ్జుక, విలుజ్జిక, విలుజ్జుక,
మింగు, పిల్చుకొను; కో.కొలా.నా. మిజ్జ్.

ప్రమింగనగొండి వి. తిండిపోతు. బనవ. 3.307. ప్రమింగి
కొను స.క్రి. 1. అడచికొను. భార. విరా. 2.79; 2. చంపు
కొను. భార. ఉద్యో. 1.376. <ప్రమింగు + -ణ¹¹ + కొను.
ప్రమింగుడు వి. కబళనం, మింగటం. ప్రమింగుడుగాడు(-కొడు)
వి. 1. తిండిపోతు, 2. లంచగొండి. ప్రమింగుడువడు(-వడు)
రూ.చూ. ప్రమింగుడువడు. అ.క్రి. కబళితమగు. ప్రమింగువడు
(-వడు) రూ. ప్రమింగువడు. అ.క్రి. కబళితమగు. భాగ,
10పూ. 446. ప్రమింగువాడు విణ. నమలకుండా తినేవాడు.
ప్రముక్క¹ రూ.చూ. ముక్క. వి. తునక, ఖండం. అం.భా. 1.79.
ప్రముక్క² చూ. ప్రముక్కు.
ప్రముక్కడి చూ. ప్రముక్కు. విణ. అల్పం, క్షుద్రం. భార. మౌసల.
180.

ప్రముక్కడిమూక వి. అల్లరిమూక. భార.శ్రీ. 2.167.
ప్రముక్కు రూ. ముక్కు³. స.క్రి. మూయు. కు.నం. 11,95;
అ.క్రి. సారహీనమగు, చెడు.

క. ముగ్గు. కుళ్ళువాననవేయు, కుళ్ళు; తు. ముర్గుని,
బూజువట్టు, పలియు; త. ముట్టు(ముట్టి). పరిపక్వమగు,
ముగ్గు, (ముడికి-), ములుకు. ముగ్గు; మ. ముట్టుక.
ముగ్గు; కో. ముత్ - (ముత్స్-). ముగ్గు.

ప్రముక్క³ విణ. సారహీనమైంది. పాండు. 4.147;
వి.బ.వ. ముక్కిపోయిన వడ్డు.

ప్రముగువెట్టు(-వెట్టు) రూ. ప్రముగువెట్టు. అ.క్రి. ముగువెట్టు.
ద.హం.కా. సంపు. 6. కా.నం. 1072. క్రి.శ. 1413.

ప్రముగ్గు రూ. ముగ్గు¹. వి. 1. రంగవల్లి, ముగ్గు. కు.నం. 3.106;
2. ముగ్గువేయటానికి ఉపయోగించే చూర్ణం. హర.
2.123.

క. మురి. తిప్ప, మురిగె. తిప్పటం.

ప్రముగ్గుకట్ట వి. ముగ్గుతో నేలమీద గీసిన రేఖ. కాశి.
7.142. ప్రముగ్గువెట్టు రూ.చూ. ప్రముగువెట్టు. అ.క్రి. రంగ
వల్లులు తీర్చు. కళా. 7.58. ప్రముగ్గులు వి.బ.వ. 1. పేచీలు;
2. చిక్కులు; 3. తంత్రాలు. ప్రముగ్గులుతీర్చు అ.క్రి. ముగ్గులు
వెట్టు. రుక్మా.చ. 4.107. ప్రముగ్గులువెట్టు అ.క్రి. లేనిపోని
కల్పనలుచేసి కలహంపెట్టు.

ప్రముచ్చిమి చూ. ప్రముచ్చు.

ప్రముచ్చిమిపోటు చూ. ప్రముచ్చు.

ప్రముచ్చిమిసేయు చూ. ప్రముచ్చు.

ప్రముచ్చిరు రూ.చూ. ముచ్చిరు. అ.క్రి. దుఃఖించు. భార.
ఉద్యో. 3.120.

ప్రముచ్చిలి చూ. ప్రముచ్చు.

ప్రముచ్చిలికొను చూ. ప్రముచ్చు.

ప్రముచ్చిలించు చూ. ప్రముచ్చు.

ప్రముచ్చిలితనము చూ. ప్రముచ్చు.

ప్రముచ్చిలిపోటు చూ. ప్రముచ్చు.

ప్రముచ్చిలిపోవు చూ. ప్రముచ్చు.

మ్రుచ్చిలిపాటు చూ. మ్రుచ్చు.

మ్రుచ్చిలు చూ. మ్రుచ్చు.

మ్రుచ్చు రూ.చూ. ముచ్చు. విణ. వంచకుడు. భార. ఆది. 4.264; వి. 1. దొంగ. భార. ఆది. 8.118; 2. అరటి కేసరాల్లో ఉండే నాళం. ఆము. 5.80; 3. మోసంచేసే వ్యక్తి, మోసరి.

మ్రుచ్చిమి రూ. ముచ్చిమి. వి. 1. దొంగతనం. భార. గాంధీ. 1.168; 2. దగా. మ్రుచ్చిమిపోటు వి. నిద్రపోతుండగా వైనపడిచేసే యుద్ధం. కువ.చ. 3.9. మ్రుచ్చిమి సేయు(-చేయు) న.క్రి. దొంగిరించు. మ్రుచ్చిలి వి. 1. దొంగతనం. మార్క. 6.10; 2. దగా. మ్రుచ్చిలికొను న.క్రి. దొంగిరించు. భార.ఆది. 4.261, మ్రుచ్చిలిండు రూ. ముచ్చిలిండు. న.క్రి. దొంగిరించు. భార. ఆను. 3.228. <మ్రుచ్చిలు + -ఇంచు. మ్రుచ్చిలితనము వి. చోరత్వం. దొంగతనం. రం.రా. కిష్కిం. 201 ప. 7 పం. మ్రుచ్చిలి పోటు వి. నిద్రపోతుంటే వైనపడి చేసే యుద్ధం, నిద్రపోతుండగా పొడిచిన దొంగపోటు. మ్రుచ్చిలిపోవు అ.క్రి. దొంగిరించు. వర.రా. నుం. 85 ప. 7 పం. మ్రుచ్చిలి పాటు(-చాటు) వి. కిక్కిరింప, దగా. మ్రుచ్చిలు రూ. ముచ్చిలు. న.క్రి. 1. మోసంచేయు, వంచించు. భార. ఆది. 4.79; 2. దొంగిరించు, అపహరించు. భార. ఉద్వ్య. 2.21. మ్రుచ్చుగోర వి. పెద్దదొంగ. భార. ఆరణ్య. 3.63. మ్రుచ్చుచూపు వి. జంకి జంకి చూచే దొంగచూపు. ఆము. 6.18. మ్రుచ్చుదనము(-తనము) వి. చోరత్వం. దొంగతనం. వేంక. పంచ. 1.714. మ్రుచ్చుపోవు అ.క్రి. కొల్లపోవు, చెడు. మ్రుచ్చుప్రాధు వి. అర్థరాత్రి, నడిరేయి.

మ్రుద్రమ్రుద వి. 1. నందిగ్ధం; 2. కొంకు. ద్వన్యను.

మ్రుద్రమ్రుదచేయు న.క్రి. సందేహంలో ఉంచు. వైజ. 4.98.

మ్రేక రూ. మేక. వి. మృగం. కు.నం. 8.42.

క. మేకె. ఆడమేక, మే. గొర్రెఅరువు; గోం. మేకా. గొర్రె; పర్తి. మేయ, మేవ. మేక; కొలా. మే. కె. గొర్రె; నా. మేక. గొర్రె; గ. మేగె, మేక; కురు. మేఖినా. గట్టిగా అరుచు; మాల్తా. మేరె, అరచు; బ్రా. మేల్. గొర్రె.

మ్రేగికోను చూ. మ్రేగు.

మ్రేగు రూ. మేగు, మేవు, మ్రేవు. న.క్రి. 1. ఆవరించు. భాస్క.రా.య. 22; 2. పూయు; అ.క్రి. 1. అరిక మగు. భాస్క.రా.య. 1113; 2. నవయు, నకనకపడు. భాగ. 4.726.

క. మెలుకు (మెలుక-). అవపేదతో నేలను శుభ్రం చేయు అలుకు, శరీరానికి గంధాదులను పూసుకొను. మెలుకు. అవపేదతో నేలను అలుకు, మెలుక్కమే అవపేదతో శుభ్రంచేసిన నేల; మ. మెలు, మెలుకు. మైనం, మెలుకుక. నూనె రాయు, పూయు; కో. మెకి. మైనం, మెక్. పేదనీళ్ళతో నేలను శుభ్రంచేయు; తొ. మొన్క (మొన్కి-). గేదెపేదతో అలుకు, మొన్క. మైనం, మొల్క. నెమరువేయు; గోం. మధుత్తానా.

పశువర్ని రంగులతో అలంకరించు, మాచానా. గోడలకు మట్టి పూయు; కుజ. <మాండ (మాండి). పూయు; కొలా. మెగ్. అవపేదతో శుభ్రంచేయు; నా. మేఖి (మేక్తి). రాయు, పూయు; బ్రా. మరింగ. పూయు, అలుకు.

మ్రేగికోను న.క్రి. ఆవరించు. నిర్వ. రా. 3.8. <మ్రేగు + -ఇ + కొను.

మ్రేవు రూ.చూ. మ్రేగు. న.క్రి. పూయు, రాయు. కా.క్రి. 5.195.

మ్రొక్కబోయినగుడిమి(దబడు చూ. మ్రొక్కు.

మ్రొక్కబోయినదేవరయెదురగు చూ. మ్రొక్కు.

మ్రొక్కించి చూ. మ్రొక్కు.

మ్రొక్కు రూ. మ్రొక్కు. అ.క్రి. న.క్రి. నమస్కరించు. భార. ఆది. 2.42; వి. 1. నమస్కారం. హర. 4.41; 2. దైవాని కిర్పించటం కోసం నిర్ణయించే ముడుపు. కుక. 2.548.

క. మెల్లు. ఒంగు, ఒంగి నమస్కరించు, మ్రొక్కు; కో. అడెముగ్ (-ముర్-). నేలపై పడి నమస్కరించు, సాష్టాంగ నమస్కారం చేయు; గోం. ముద్నానా. మ్రొక్కు, తలవంచు; కుయి. మ్రొంగ. వంగు; కువి బొంగినై. వంగు, తలవంచు; పర్తి. మెల్క. గౌరవ పూర్వకంగా మ్రొక్కు; నా. మ్రొక్. మోకాళ్ళపై వంగి నమస్కరించు; గ. ముర్క. గౌరవ నూచకంగా వంగు; పో.చూ. క. ముటమ్.

మ్రొక్కబోయినగుడిమి(దబడు అ.క్రి. మంచికి పోతే చెడు కలుగు. హరి. 4.90. <మ్రొక్కు + -అ + పోయిన గుడిమి(దు + -అ + పడు. మ్రొక్కబోయినదేవరయెదురగు అ.క్రి. ఆడబోయిన తీర్థం ఎదురగు. <మ్రొక్కు + -అ + పోయినదేవర + ఎదురు + అగు. మ్రొక్కించు న.క్రి. మ్రొక్కచేయు. భార.ఆది. 5.115. <మ్రొక్కు + -ఇంచు. మ్రొక్కుకొను రూ.చూ. మ్రొక్కుకొను. న.క్రి. ప్రార్థన చేసికొను. మ్రొక్కుడు వి. నమస్కారం. పాండు. 1 అ. మ్రొక్కుకొల్పిదువులు వి.బ.వ. ఋగ్వేదాది వేదాలు. మ్రొక్కుబడి రూ. మ్రొక్కుబడి. వి. దేవతా ప్రార్థన. మ్రొక్కులగుట్ట వి. పూజనీయుడు. గా.హరి. 1.2108 పం. మ్రొక్కులదేవర వి. నూర్కుడు, నమస్కార ప్రియుడైన దేవుడు. అం.నా.నం.దేవ. 16. మ్రొక్కులయ్య (-అయ్య) వి. నూర్కుడు, నమస్కార ప్రియుడైన దేవుడు. మ్రొక్కుల వేల్పు వి. నూర్కుడు, నమస్కార ప్రియుడైన దేవుడు. <మ్రొక్కు + -లు + -అ + వేల్పు. మ్రొక్కులవేల్పు వంగడము వి. నూర్యవంశం. మ్రొక్కులసొక్కుసామి వి. నూర్కుడు, నమస్కార ప్రియుడైనదేవుడు. <మ్రొక్కు + -లు + -అ + సొక్కుసామి. మ్రొక్కులుచెల్లించు -అ.క్రి. మ్రొక్కుబడులు తీర్పు. కుక. 2.549. మ్రొక్కువాడు విణ. వందారువు, నమస్కరించేవాడు. మ్రొక్కువేయు అ.క్రి. నమస్కారంచేయు. కువ.చ. 4.218.

మ్రొగ్గతిలి(బడు చూ. మ్రొగ్గు.

మ్రొగ్గతిలు చూ. మ్రొగ్గు.

మొగ్గతిల్లబడు చూ. మొగ్గు.

మొగ్గతిల్లు చూ. మొగ్గు.

మొగ్గబడు చూ. మొగ్గు.

మొగ్గవేయు చూ. మొగ్గు.

మొగ్గు రూ. మొగ్గు. అ.క్రి. 1. కూలు. భార. అది. 6.161 ;

2. (గుర్రం మొ. వి) కూలు. భార. అరణ్య. 2.167 ;

3. మోకరిలు. నిర్వ.రా. 3.22 ; 4. కమరు, ఉడుకు.

దాగ. 10 పూ. 1214 ; 5. కుంగు. పారి. 4.68 ; 6.

ముందునకు తూలు. మను. 4.115 ; 7. తొట్రుపడు,

తడబడు. విప్ర. 2.53 ; 8. వెల్లివిరియు. రాజవా.

3.13 ; వి. ఎక్కువ. ఆదిక్యం. కళా. 3.278.

మొగ్గతిల్లబడు రూ.చూ. మొగ్గతిల్లబడు. అ.క్రి.

మోకరిల్లబడు. భార. భీష్మ. 3.289. మొగ్గతిలు రూ.

మొగ్గటిల్లు, మొగ్గటిలు, మొగ్గతిలు, మొగ్గతిల్లు. అ.క్రి. 1.

మోకరిలు. నిర్వ.రా. 5.128 ; 2. చతికిలబడు. భార.

విరా. 4.173. మొగ్గతిల్లబడు రూ. మొగ్గతిల్లబడు.

అ.క్రి. మోకరిలబడు. భార. అరణ్య. 3.329. <మొగ్గతిల్లు

+ అ¹ + పడు. మొగ్గతిల్లు రూ.చూ. మొగ్గతిలు. అ.క్రి.

1. మోకరిలు. భాస్క.రా.యు. 1331 ; 2. చతికిలబడు.

మొగ్గబడు రూ. మొగ్గబడు. అ.క్రి. 1. ముందుకు పడు.

కు.నం. 11.152 ; 2. మొగ్గు, వాలు. భార. భీష్మ.

3.263. <మొగ్గు + అ¹ + పడు. మొగ్గవేయు రూ.

మొగ్గవేయు. అ.క్రి. మొగ్గేటట్లుచేయు. కు.నం. 12.169.

<మొగ్గు + అ¹ + వేయు.

మొంగు అ.క్రి. 1. ఎగిసిపడు, కుళ్ళు. భాగ. 8.453 ; 2.

బునకొట్టు. సిం.ద్వా. 7.65.

మొంపు వి. కుళ్ళిపాటు, ఎగసిపాటు. నృసింహ. 4.41.

మొద్దు రూ.చూ. ముద్దుడు, వి. స్థాణువు, మొరడు. సిం.ద్వా.

9.77.

మొంపు చూ. మొంగు.

మోకాలు రూ.చూ. మోకాలు. వి. జానువు.

మోకు రూ. మోకు. వి. 1. లావుతాడు, వరాటం. భాస్క.

రా.నుం. 416 ; 2. నాగరికి కట్టి తాడు. ఆం.రా. 2.231.

కొం. మొక్క. తాడు.

మోక వి. పూత. అలుకు. కు. నం. 8.42.

మోకరించు చూ. మోకాలు.

మోకరిలు చూ. మోకాలు.

మోకరిల్లు చూ. మోకాలు.

మోకాలు రూ. మోకాలు¹. మోకాలు, మోకాలు. వి. కొ.

జానువు. కు. నం. 6.37.

క. మొదకాల్. మోకాలు; కు. మొరమ్ము. మోకాలు;

త. ముదన్ కాల్. మోకాలు; మ. ముదన్ కాల్.

మోకాలు; కో. మొగల్. మోకాలు; తొ. మి-గ-ము.

మోకాలు; కురు. మూక్. మోకాలు, మోచేయి,

మూకుల్. మోకాలు; మూల్. ముకె. మోకాలు.

మోకరించు రూ. మోకరించు, మోకరించు, మోక

రించు, మోకరించు. మోకరించు. అ.క్రి. మోకాలు,

భూమికి తగిలేట్లుపడు. బసవ. 7.415. <మోకాలు

+ ఇంచు³. మోకరిలు రూ. చూ. మోకరిల్లు. అ.క్రి.

మోకాళ్ళు నేలకానేటట్లు ముందరికి వంగు. మోకరిల్లు రూ.

మోకరిలు. అ.క్రి. మోకాళ్ళు నేల కానేటట్లు ముందరికి

వంగు. హరి. ఉ. 1.136.

మోగించు చూ. మోగు.

మోగు చూ. మోయు. రూ. మోగు, మోవు. అ.క్రి. 1.

గాంధ్రుపెట్టు. భార. ద్రోణ. 2.75 ; 2. మెరయు,

శబ్దించు. భాస్క.రా. యు. 979 ; 3. పక్షులు మొ. వి.

కూయు. వేంక. పంచ. 2.192 ; 4. మోరుగు. మను.

4.27 ; 5. కేకలువేయు. రామాభ్యు. 8.117 ; 6. పలుకు.

మాట్లాడు. కళా. 3.17 ; 7. బునకొట్టు. కవిక. 2.134.

మోగించు రూ. మోగించు. న.క్రి. మోగచేయు. కు.

నం. 11.95. <మోగు + ఇంచు³. మోగుడు వి. మోత.

మోడు రూ. మొరడు, మోడు, మోడెం. విణ. మొండి, కొంత

దాగం తెగినది. భార. భీష్మ. 3.86 ; వి. 1. స్థాణువు,

కొమ్మలు పోయిన చెట్టు. మను. 3.46.

క. మొరడు. కారిన్యం, గట్టిదనం ; త. మొరడు.

కరినమైనది ; మ. మొరడ ;

పో. చూ. నం. మూడ-. మోహం పొందినది.

మోడువడు రూ.చూ. మోడువడు. అ.క్రి. మొండి

అగు, అవయవరహితమగు, చెడు. భార. భీష్మ. 1.273.

మోడువడు (-వడు) రూ. మోడుపడు, మోర్చుడు. అ.క్రి.

మొండిదగు. భార. విరా. 2.8. మోర్చుడు రూ.చూ.

మోడుపడు. అ.క్రి. 1. మొండిఅగు. భార. శ్రీ. 1.4 ; 2.

చెడు.

మోర్చుడు చూ. మోడు.

మోడుగు రూ. చూ. మోడుగు. వి. మోడుగుచెట్టు. E. I.

13.23. క్రి. శ. 1434.

మొంతువు రూ.చూ. మోడుగు. వి. మోడుగు, పలాశం. E. I.

5.10. క్రి.శ. 1102.

మోత చూ. మోయు.

మోయించు చూ. మోయు.

మోయు అ.క్రి. 1. ద్వనించు, శబ్దించు, గర్జిల్లు. భార. అది.

4.22 ; 2. (శబ్దరూపంలో) వ్యాపించు. హరి. ఉ.

4.243 ; 3. కూయు, అరచు. క్రి.దా. 59 ; 4. కొదచేయు.

పారి. 3.5 ; న.క్రి. పలుకు, చెప్ప. దోదించు. దోజ. 7.11.

క. మొరల్. కూయు, శబ్దంచేయు ; కొద. మొరడె.

ఏడుపు ; కు. మొరెసుని, మొరెసుని. మెల్లగాఉరుము.

గర్జించు ; త. మొరల్ (మురల్స్-, మురల్స్-). శబ్దం

చేయు, ఏడుపు, పాడు. మొరకై, మొరట్టి. శబ్దం, పాట ;

మ. మొరళుక, మొరుళుక. కూనిరాగాలు తీయు, మొరళి.

వేణువు ; గోం. మొరతానా, గుర్రుపెట్టు ; కుణ. మొరు

ఇన్న. ఉరుము ; పర్తి. మొర-. గుర్రుమను, గుర్రకపెట్టు ;

కొలా. మొరయ్- (మొరయ్-). సంగీత సంబంధమైన

ధ్వనులుచేయు ; నా. మొరయ్. శబ్దించు, ద్వనించు ; బ్రా.

ముర్రామ్. అరచు, పలుచు, కేకవేయు ; పో. చూ. త.

మొంకు ;

పో. చూ. నం. మొరళి. వేణువు.

మోత రూ. మోత. వి. ర్వని. భార. విరా. 4.180.
 మోయించు న.క్రి. 1. మోవచేయు. భార. ఆది. 2.215;
 2. ప్రకటించు. కేయూ. 1.74. <మోయు +- ఇంచు.
 మోర రూ. మోర. వి. 1. సమీపం. భార. ఆది. 4.144;
 2. ముందు, పురోభాగం. భార. సభా. 2.301; 3.
 ఎదురు, సమ్ముఖం. వసు. 1.133.

మోలగించు రూ. మోలగించు. న.క్రి. 1. ఎటుక్కొను;
 2. దగ్గరించు.
 మోలు వి. ఒకరకం ఈదే వాద్యం.
 నం. మురళి. పిల్లనగోవి.
 <నం. మురళి.
 మోవు రూ.చూ. మోగు. అ.క్రి. ర్వనించు. కాశీ. 2.147.

ఆంధ్ర గ్రంథ సంకేత పట్టిక

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
అ.చ.	అన్నమాచార్య చరిత్ర	చిన్నన్న	16
అచలా.	అచలాత్మజాపరిణయము	తిరుమల బుక్కపట్టణము వేంకటాచార్య కవి	18
అచ్చ.రా.	అచ్చ తెలుగు భారవి	శ్రీరామకవి	
అచ్చ.రా.	అచ్చతెలుగు రామాయణము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
బాల.	బాలకాండము		
అయోధ్యా.	అయోధ్యాకాండము		
అరణ్య.	అరణ్యకాండము		
కిష్కిం.	కిష్కింధా కాండము		
సుం.	సుందర కాండము		
యు.	యుద్ధ కాండము		
అధ్యా.రా.	అధ్యాత్మ రామాయణము	కోటమరాజు నాగయ్య మాత్యుడు	17-18
అధ్యా.సం.	అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు	15-16
అని.	అనిరుద్ధ చరిత్రము	కనుపర్తి అబ్బయ్య మాత్యుడు	18
అను.	అనుభవసారము	పాల్కురికి సోమనాథుడు	13
అప్ప.	అప్పకవీయము	కాకునూరి అప్పకవి	17
అభి.రా.	అభిషిక్త రాఘవము	నడిమింటి వేంకటపతి	
అష్టమ.శ.	అష్టమహిషీ కల్యాణము (ద్విపద)	తాళ్ళపాక తిరువెంగళనాథుడు	16
అహల్యా.	అహల్యా సంక్రందనము	నముఖము వేంకట కృష్ణప్పనాయకుడు	18
అహోబల.	అహోబల పండితీయము	అహోబలపండితుడు	17
ఆం.చం.	ఆంధ్ర చంద్రాలోకము	అడిదము నూరకవి	18
ఆనంద.	ఆనంద రంగరాట్టండము	కస్తూరి రంగకవి	18
ఆము.	ఆముక్త మాల్యద	శ్రీకృష్ణదేవరాయలు	15-16
ఆం.రా.దూ.	ఆంధ్ర భాషాభూషణము	మూలఘటిక కేతన	18
ఇందు.	ఇందుమతీ పరిణయము	కుమారదూర్జటి	16
ఇందు.వ.	ఇందుమతీ పరిణయము	తెనాలి రామభద్రకవి	16
ఉ.రా.	ఉత్తర రామాయణము	కంకంటి పాపరాజు	17
ఉ.ప.	ఉషాపరిణయము	పసుపులేటి రంగాయమ్మ	17
ఉ.హరి.	ఉత్తర హరివంశము	నాచన సోమనాథుడు	14
ఉ.హరిశ్చ.	ఉత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	తక్కెళ్లపాటి లింగన	13
ఉదయ.	ఉదయ నోదయము	నాగననూరన	16-17
ఉద్భటా.	ఉద్భటారాధ్య చరిత్రము	తెనాలి రామకృష్ణుడు	16
కకుత్స్థ.	కకుత్స్థ విజయము	మట్ల అనంతభూపాలుడు	16
కటి.శ.	కటివేల్పు శతకము	వైజర్పు అప్పయకవి	18
కలు.శ.	కలువాయి శతకము	దబ్బిరు నరసకవి	19

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
కళా.	కళా పూర్ణోదయము	పింగళినూరన	16
కవిక.	కవికర్ణ రసాయనము	నంతుసాల నృసింహకవి	16
కవిజనా.	కవిజనాశ్రయము	మల్లియరేచన	12
కవి.ర.	కవిజన రంజనము	అడిదము నూరకవి	18
కవిరాజ.	కవిరాజ మనోరంజనము	కనుపర్తి అబ్బయ మాత్యుడు	18
కవి.నంజీ.	కవిజన నంజీవని	ముద్దరాజు రామభద్ర కవి	16
కవినంశ.	కవినంశయ విచ్ఛేదము	అడిదము నూరకవి	18
కవిన.గా.	కవినర్పగారుడము	కాచిరాజు బసవన్న	15-16
కార్తీక.	కార్తీక మాహాత్యము	కుందుర్తి వేంకటా చలపతి	18
కాళ.	శ్రీకాళహస్తి మాహాత్యము	ధూర్జటి	16
కాళ.శ.	శ్రీకాళహస్తి శ్వరశతకము	ధూర్జటి	16
కాళిందీ.	కాళిందీ కన్యాపరిణయము	ప్రభంజనాపేహా బలవతి	17
కావ్యా.చూ.	కావ్యాలంకార చూడామణి	విన్నకోట పెద్దన	15
కాశీ.	కాశీఖండము	శ్రీనాథుడు	15
కాశీయా.	కాశీయాత్ర చరిత్ర	వినుగూల పీరాస్వామి.	18-19
కరా.	కరాతార్థసీయము	గోపాలుని సింగయ	19
కుక్కు.	కుక్కుబేశ్వర శతకము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
కుచే.	కుచేలోపాఖ్యానము	గట్టుప్రభువు	16
కుమారీ శ.	కుమారీ శతకము		
కువ చ.	కువలయాశ్వ చరిత్రము	నవరము చిననారాయణ నాయకుడు	16-17
కు.నం.	కుమార సంభవము	నన్నెచోడుడు	11
కృ.శకు.	శకుంతలా పరిణయము	కృష్ణకవి	17-18
కృష్ణక.	కృష్ణ కర్ణామృతము	వెలగపూడి వెంగయ మాత్యుడు	16
కృష్ణరా.	కృష్ణరాయ విజయము	కుమార ధూర్జటి	16
కృష్ణశ.	కృష్ణశతకము	నృసింహకవి	17
కృష్ణాభ్యు.	కృష్ణాభ్యుదయము	గొంతేటి నూరన	18
కేయూ.	కేయూర కామచరిత్రము	మంచన	18
క్రీడా.	క్రీడాధిరామము	వినుకొండ వల్లభరాయడు	14-18
ఖడ్గ.	ఖడ్గలక్షణ శిరోమణి	నవనవ్వు	18
గంధ.	గంధవహము	మంచెర్ల వాసుదేవకవి	17
గోపీ.రా.	గోపీనాథ రామాయణము	గోపీనాథము వేంకటకవి	19
గా.హరి.	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	గౌరన	15
మటికా.	మటికాచలమాహాత్యము	తెనాలి రామకృష్ణుడు	15
చక్ర.	చక్రవాళ మంజరి	రాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య	16
చంద్రకా.	చంద్రకాను చరిత్రము	తరిగొప్పల మల్లన	16-17
చంద్రరే.	చంద్రరేఖా విలాసము	కూచిమంచి జగ్గకవి	18
చంద్రాంగ.	చంద్రాంగద చరిత్రము	పైడిమట్టి వేంకటపతి	17
చంద్రికా.	చంద్రికా పరిణయము	సురభిమాధవరావు	17
చమ.	చమత్కార మంజరి	సింహాద్రి వేంకటాచార్యులు	16

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
చంపూరా.	చంపూరామాయణము	ఋగ్వేదకవి వేంకటాచలపతి	18
చారు.	చారుచర్య	అప్పన మంత్రి	14-15
చిత్తబోధ.	చిత్తబోధ శతకము	రాధేపల్లి పానకాలరాయుడు	
చిత్రతా.	చిత్ర భారతము	చరిగొండధర్మన	16
చెన్నబసవ.	చెన్నబసవ పురాణము	అత్తలూరి పాపకవి	19
చెన్న.వి.	చెన్నపురి విలాసము	మకుకుమర్లి నృసింహకవి	19
చౌడప్పశ.	చౌడప్ప శతకము	కవి చౌడప్ప	17
చౌడప్పసీ.	చౌడప్ప సీనములు	కవి చౌడప్ప	17
చందో.	చందో దర్పణము	అనంతామాగ్నుడు	15
జాహ్న.	జాహ్నపీ మాహాత్యము	ఎనుగు లక్ష్మణ కవి	18
జైమిని తా.	జైమిని భారతము	పిల్లలమట్టి వినవీరభద్రుడు	15
తపతీ.	తపతీ సంవరదోషాఖ్యానము	అద్దంకి గంగాధర కవి	16
తారక.	తారకబ్రహ్మరాజీయము	చింతలపూడి ఎల్లనార్యుడు	16
తాళ్ల.శృం.శ.	తాళ్లపాకవారి శృంగార పద్య శతకము	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు	15-16
తాళ్ల.నం.	తాళ్లపాకవారి సంకీర్తనలు	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు	15-16
దశకు.	దశకుమార చరితము	మూలమిడిక శేతన	13
దగా.	దగావతార చరిత్ర	దరణిదేవుల రామయ	17
ద.హిం.గా.	దక్షిణహిందూదేశగాననాలు		
దాశ.	దాశరథి శతకము	కంచెర్ల గోపన్న	17
దిలీప.	దిలీప చరిత్రము	కొటికలపూడి వేంకటకృష్ణ కవి	19
ద్వాద.	ద్వాదశరాజ చరిత్రము		
ద్వి.నల.	ద్విపద నల చరిత్రము	చక్రవర్తి రాఘవాచార్యులు	16
ద్వి.పరమ.వి.	ద్విపద పరమయోగి విలాసము	తాళ్లపాక తిరువెంగళనాథుడు	16
ద్వి.రాగ.	ద్విపద రాగవతము (దశమ ఖంధం)	మడికి సింగన	14
ద్వి.రార.	ద్విపద భారతము	తిమ్మయ, బాలనరన్వతి, సోమన	16
ద్వి.సా.చ.	ద్విపద సారంగధర చరిత్రము	కూచిమంచి తిమ్మ కవి	18
ద్వి.సార.చ.	ద్విపద సారంగధర చరిత్రము	దాణాల శంకుదాసుడు	18
ద్వి.హరిశ్చ.	ద్విపద హరిశ్చంద్ర చరిత్రము	శరభ కవి	17
ధనా.	ధనాధిరామము	నూతన కవి నూరన	17
ధను.వి.	ధనుర్విద్యా విలాసము		
ధరా.ప	ధరాత్మజా పరిణయము		
ధర్మ.	ధర్మఖండము	ఈశురుపల్లి భవానీ శంకరుడు	18
నరస.	నరసభూపాలీయము	రామరాజభూషణుడు	16
నవనాథ.	నవనాథ చరిత్రము	గౌరన	15
నారదీయపు.	నారదీయ పురాణము	అల్లాడ నరసింహ కవి	15
నార.పంచ.	పంచతంత్రము	దూబగుంట నారాయణ కవి	15
నార.పు.	నారసింహ పురాణము (ఉత్తరభాగము)	హరిభట్టు	16
నిరంకు.	నిరంకుశోపాఖ్యానము	కందుకూరి యద్రథకవి	16

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
నిర్వ.రా.	నిర్వచనోత్తర రామాయణము	చిక్కన	13
నీతి.శ.	నీతినీనపద్య శతకము	తాళ్లపాక తిరుమలయ్య	15
నీలా.	నీలాసుందరీ పరిణయము	కూచిమంచి తిమ్మ కవి	18
నృసింహ.	నృసింహ పురాణము	ఎత్తాప్రెగడ	14
నె.శా.	నెల్లూరి శాసనాలు		
పండి.చ.	పండితారాధ్య చరిత్ర	పాల్కురికి సోమనాథుడు	13
1.	దీక్షాప్రకరణము		
2.	పురాతనప్రకరణము		
3.	వాదప్రకరణము		
4.	మహిమప్రకరణము		
5.	పర్వతప్రకరణము		
పద్మ.	పద్మ పురాణము (ఉత్తర ఖండము)	మడికి సింగన	14
పద్మ.యు.	పద్మనాభయుద్ధము	చట్రాతి లక్ష్మీనరస కవి	13
పరత.	పరతత్త్వరసాయనము	ఈశ్వరవణిదట్టు	16
పరమ.	పరమయోగి విలాసము	తిమ్మనృపాలుడు	16
పల్నా.	పల్నాటి వీరచరిత్ర (ద్విపద)	శ్రీనాథుడు	14-15
పాంచాలీ.	పాంచాలీపరిణయము	కాకమాని మూర్తి కవి	16
పాండు.	పాండురంగమాహాత్మ్యము	తెనాలి రామకృష్ణుడు	16
పారి.	పారిజాతాపహరణము	నంది తిమ్మన	16
పార్వ.	పార్వతీపరిణయము	కోటి శ్రీరాయరఘునాథ తాండమాన్ మహిపాలుడు	13
పి.శకు.	శకుంతలాపరిణయము	పిల్లలమట్టి పినవీరద్రుడు	15
పెద.	పెదగ్గిరి విజయము	ముద్దళగిరి	17
పె.శకు.	శకుంతలాపరిణయము	పెద్దాడ నాగరాజు	18
ప్రద్యుమ్న.	ప్రద్యుమ్న చరిత్రము	విన్నకోట పెద్దన	15
ప్రబంధ.	ప్రబంధరాజ వేంకటేశ్వర విజయ విలాసము	గణపవరపు వేంకట కవి	17
ప్రబోధ.	ప్రబోధ చంద్రబోధయము	నంది మల్లయ, మంట సింగయ	15
ప్రభా.	ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము	పింగళి నూరస	16
ప్రభు.	ప్రభులింగలీల (ద్విపద)	పిడువర్తి సోమనాథుడు	15
ప్రపా.శా.	ప్రపాచీనాంధ్ర శాసనాలు	బూదరాజు రాధాకృష్ణ	20
బలరా.	బలరామ చరిత్ర		
బసవ.	బసవ పురాణము	పాల్కురికి సోమనాథుడు	13
బసవో.	బసవోదాహరణము	పాల్కురికి సోమనాథుడు	13
బహుశా.	బహుశాశ్వ చరిత్రము	దామెర్ల వెంగళభూపాలుడు	16
బాల.	బాలకవిశరణ్యం	గిడుగు వేంకటరామ్మూర్తి పంతులు	20
బాలగో.	బాలగోపాల విలాసము	వెణుకుర్ల వడ్డి కవి	17
బిల్ల.	బిల్లణీయము	వంగిపెద్ది కృష్ణస్వామి	18
బే.ప.	బేరీజు పద్యములు		
బ్రహ్మ.	బ్రహ్మోత్తర ఖండము	శ్రీధరమల్లె వెంకటరామ కవి	18-19

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
ద్రా.	ద్రావళ్యధ్యయము		
దర్శ.	దర్శహరి సుభాషితములు	ఎనుగు లక్ష్మణ కవి	18
దల్లా.	దల్లాణ చరిత్రము	నారేళ్ళరుడు	17
దాగ.	దాగవతము	పోతన, ఏలూరి సింగన, వెలిగందల నారయ	14
దాను.	దానుమతీ పరిణయము	రెంట్లూరి గంగరాజు	17
దానుమ.	దానుమద్విజయము	వెలగపూడి క్రీష్ణయ్య	18
దార.	దారతము		
అది.	అదిపర్వము	నన్నయ	11
నదా.	నదాపర్వము	నన్నయ	11
ఆరణ్య.	ఆరణ్యపర్వము	నన్నయ, ఎఱ్ఱన	11-14
విరా.	విరాటపర్వము	తిక్కన	13
ఉద్యో.	ఉద్యోగపర్వము	"	"
భీష్మ.	భీష్మపర్వము	"	"
ద్రోణ.	ద్రోణపర్వము	"	"
కర్ణ.	కర్ణపర్వము	"	"
శల్య.	శల్యపర్వము	"	"
సౌప్తి.	సౌప్తికపర్వము	"	"
శ్రీ.	శ్రీపర్వము	"	"
కాంతి.	కాంతిపర్వము	"	"
అను.	అనుకాననికపర్వము	"	"
అశ్వ.	అశ్వమేధపర్వము	"	"
అశ్రమ.	అశ్రమవాసపర్వము	"	"
మౌనల.	మౌనల పర్వము	"	"
మహా.	మహాప్రస్థానికపర్వము	"	"
స్వర్గా.	స్వర్గారోహణపర్వము	"	"
రాషా.	రాషాదారిత్రకవ్యాసావళి	కూమాటి దొణప్ప	20
రాస్కర.	రాస్కర రామాయణము	రాస్కరుడు, ఇతరులు	13
రాస్కర. శ.	రాస్కర. శతకము	మాదర వెంకయ్య	16
భీమ.	భీమఖండము	శ్రీనాథుడు	14-15
భేషజ.	భేషజ కల్పము	బహుపాద వేంకటాచార్యుడు	15
భోగినీ.	భోగినీదండకము	పోతన	15
భోజ.	భోజరాజీయము	అనంతామాత్యుడు	15
భోజను.	భోజనురా (కన్యా) పరిణయము	కోటేశ్వరుడు	18
మను.	మనుచరిత్రము	అల్లసాని పెద్దన	16
మల్ల.	మల్లభూపాలీయము	ఎలకూచి చాలనరస్వతి	17
మల్లు.	మల్లుపురాణము	సుదురుపాటి వెంకనార్యుడు	18
మల్ల.	మల్లణచరిత్ర	ఎకపాటి ఎఱ్ఱన	16
మార్క.	మార్కండేయపురాణము	మారన	13-14
ముకుం.	ముకుంద విలాసము	కాదాదము పెద్దనసోమయాజి	18

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
మృత్యు.	మృత్యుంజయవిలాసము	గోగులపాటి కూర్మనాథకవి	18
మైరా.	మైరావణ చరిత్రము	మాదయకవి	16
మొల్ల.	మొల్లరామాయణము	ఆతుకూరిమొల్ల	16
యక్ష.చ.	ఆంధ్రయక్షగానవాఙ్మయచరిత్ర	యస్.వి. జోగారావు	20
యయా.	యయాతిచరిత్రము	పొన్నగంటి తెలగన	16
రంగ.రా.	రంగనాథరామాయణము (ద్విపద)	గోనబుద్ధారెడ్డి, కాచవిభుడు, విశలరాజు	13-14
రఘు.	రఘువంశము	అప్పడూరి కచ్చయ్య	16-17
రఘునా.	రఘునాథాభ్యుదయము	రఘునాథరాయలు	17
రఘు.రా.	రఘునాథరామాయణము (ద్విపద)	విజయరాఘవనాయకుడు	17
రంగా.చ.	రంగారాయచరిత్రము	దిట్టకవి నారాయణకవి	18
రత్న.	రత్నపరీక్ష	బైరవకవి	15
రస.	రసమంజరి	సురతాని కోదండవతి	17
రసా.	రసాధరణము	అనంతామాత్యుడు	14-15
రసిక.	రసికజనమనోలిరామము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
రా.గో.శ.	రాజగోపాలశతకము	ఉన్నవయోగానందుడు	17
రాఘవ.	రాఘవసాందవీయము	పింగళినూరన	16
రా.చ.	రామదాసుచరిత్రము	నింగరిదాసు	17-18
రాజగో.	రాజగోపాల విలాసము	చెంగల్వకాళకవి	17
రాజ.చ.	రాజశేఖరచరిత్రము	మాదయగారి మల్లన	16
రాజవా.	రాజవాహనవిజయము	కాళమానిమూర్తికవి	16
రాజ.వి.	రాజశేఖరవిలాసము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
రాధా.	రాధామాధవము	చింతలపూడి ఎల్లన	16
రాధికా.	రాధికాసాంత్వనము	ముద్దువళని	18
రాధికా.సాం.	రాధికాసాంత్వనము	నముఖము వేంకటకృష్ణప్పనాయకుడు	18
రామక.	రామకర్ణామృతము	నిద్దకవి	19
రామరా.	రామరాజీయము	అందుగులవెంకయ్య	17
రామలిం.శ.	రామలింగేశ్వరశతకము	అడిదము నూరకవి	18
రామాభ్యు.	రామాభ్యుదయము	అయ్యలరాజు రామభద్రుడు	16
రామే.	రామేశ్వరమాహాత్మ్యము	వినుగులకృష్ణకవి	18
రా.వా.	రాయవాచకము	అయ్యలరాజు రామభద్రుడు	16
రుక్మా.చ.	రుక్మాంగదచరిత్రము	ప్రౌఢకవిమల్లన	15
రుక్మా.ప.	రుక్మావతీపరిణయము	రేకపల్లి సోమనాథకవి	18
రుక్మిణీప.	రుక్మిణీపరిణయము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
రుక్మి.ప.	రుక్మిణీపరిణయము	నత్కవోలు భగవత్కవి	18
లక్ష.సం.	లక్షణసారసంగ్రహము	చిత్రకవి పెద్దన	16
లక్ష్మీవి.	లక్ష్మీవిలాసము	కంఠీరవరాజు	18
వర.రా.	రామాయణము	కట్టావరదరాజు	17
వరాహ.	వరాహపురాణము	నందిమల్లయ, పుంటసింగయ	15
వరాహపురా.	వరాహపురాణము	హరిభట్టు	16

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
వశి.	వశిష్టజనకనందవాదము	యాముజాల శేషాచలపతి	19
వసు.	వసుచరిత్రము	రామరాజభూషణుడు	16
వసు.వ్యా.	వసుచరిత్ర వ్యాఖ్యానము	సోమకవి	
వార్మి.	వార్మికి చరిత్రము	రఘునాథనాయకుడు	17
వాశి.రా.	వాశిష్టరామాయణము	మడికిసింగన	15
విక్ర.	విక్రమార్క చరిత్రము	జక్కన	15
విజయ.	విజయవిలాసము	చేమకూరి వేంకటకవి	17
విజయ.వి.	విజయనందనవిలాసము	మంగళగిరి ఆనందకవి	18
విజ్ఞా.	విజ్ఞానేశ్వరీయము	మూలమటకేశవన	17
విప్ర.	విప్రనారాయణ చరిత్రము	చెదలువాడ మల్లయ్య	16
వివే.	వివేక సింధువు	వేగినాటి కొండనార్యుడు	16 లేక 18
విశ్వేశ.	విశ్వేశ్వర శతకము		
విష్ణు.నా.	విష్ణుమాయానాటకము	చింతలపూడి ఎల్లనార్యుడు	16
విష్ణువు.	విష్ణుపురాణము	కలిదిండి భావనారాయణ	16
విష్ణుమా.	విష్ణుమాయావిలాసము	రోననూరి వేంకటపతి	17
వీతి.	శ్రీనాథుని వీతినాటకము	శ్రీనాథుడు	14-15
వీర.వి.	వీరభద్రవిజయము	పోతన	15
వృషా.	వృషాధిప శతకము	పాల్కురికి సోమన	13
వేం.ఉ.	శ్రీవేంకటేశోదాహరణము	తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య	16
వేంక.లం.	వేంకటేశాంధ్రము	గణపవరపు వేంకటకవి	17
వేంక.పంచ.	పంచతంత్రము	లైచరాజు వేంకటనాథుడు	15
వేంక.శ.	వేంకటేశ్వరశతకము	తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య	16
వేమ.	వేమనపద్యములు	వేమన	17
వేం.మా.	వేంకటాచలమహాత్మ్యము	తరిగొండ వెంకమాంబ	18
వై.భ.	వైకృతచంద్రిక	మంచెళ్ల వాసుదేవకవి	18
వైఖ.	వైజయంతీవిలాసము	సారంగు తమ్మయ్య	16
కగా.	కగాంకవిజయము	శేషము వేంకటపతి	18
కశి.ప.	కశిరేఖాపరిణయము	రత్నాకరము అప్పకవి	17-18
కవ.లం.	కవరహస్యఖండము	వేంకటదానకవి	17-18
కవత.సా.	కవతత్వసారము	మల్లికార్జున పండితారాధ్యుడు	12
కవర.	కవరశ్మీతరఖండము	కామినేని మల్లారెడ్డి	16
కవరా.	కవరాత్రిమహాత్మ్యము	శ్రీనాథుడు	14-15
కవరీలా.	కవరీలావిలాసము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
కవ.సా.	కవయోగసారము	కొలని గణపతిదేవుడు	15
కుక.	కుకనవృత్తి	పాలవేరికదిరీపతి	17
కుక.చ.	కుకచరిత్రము	పరశరామపంతుల రామమూర్తికవి	18
కృం.నై.	కృంగార నైషధము	శ్రీనాథుడు	14-15
కృం.రల్లా.	కృంగారరల్లాణచరిత్రము	చిత్తారంగగారకవి	19
కృం.మం.	కృంగారమంజరి	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు	15-16

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
శృం.రాధా.మా.నం.	శాధామాధవనంవాదము	వెలిదండ్ర వేంకటపతి	17
శృం.సం.	శృంగార సంకీర్తనలు	శాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు	15-16
శృం.సా.	శృంగార సావిత్రి చరిత్రము	రఘునాథరాయలు	17
శేషధ.	శేషధర్మము	శామరపల్లి తిమ్మయ్య	18
శ్రీరం.మ.	శ్రీరంగమహాత్మ్యము	బైరవకవి	15
శ్రీరం.మా.	శ్రీరంగమాహాత్మ్యము	కట్టావరదరాజు	17
ష.చ.	షట్పుక్రవర్తిచరిత్రము	కామినేనిమల్లారెడ్డి	16
షో.చ.	షోడశకుమారచరిత్రము	వెన్నెలకంటి అన్నమయ్య	12-13
నకలసీతి.	నకలసీతి నమ్మరము	మడికి సింగన	14
నత్య.సాం.	నత్యభామాసాంత్వనము	లింగనమలి కామేశ్వరకవి	17
నప్త.	నప్తపదులు	శ్రీనివాసాచార్యులు	18
నమీర.వి.	నమీరకుమారవిజయము	వచ్చిగిరితిమ్మన	16
నర్వ.సా.నం.	నర్వలక్షణసారసంగ్రహము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
నర్వే.శ.	నర్వేశ్వరశతకము	యథావాక్కుల అన్నమయ్య	13
నహ.	నహదేవశిక్ష		
సానంద.	సానందోపాఖ్యానము	కోట శివరామయ్య	16
సాందో.	సాందోపాఖ్యానము	రామరాజురంగపరాజు	16
సారంగ.	సారంగధరచరిత్రము	చేమకూర వేంకటకవి	17
సావి.చ.	సావిత్రిచరిత్రము	ముప్పిరాల సుబ్బరాయకవి	17
సా.న.	సాహిత్యసమీక్ష	దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రి	20
సింహ.శ.	సింహాద్రి నారసింహశతకము	గోగులపాటి కూర్మనాథ కవి	18
సిం.ద్వా.	సింహానన ద్వాత్రింశిక	కొటవిగోపరాజు	15
సీతా.రా.	సీతారామాంజనేయ సంవాదము	పరశురామపంతుల లింగమూర్తి	19
సీతా. వి.	సీతావిజయము. శత.రా. (శతముఖ రామాయణము)	లింగకవి, గంగకవి	17
సీమం.	సీమంతినీ కల్యాణము	వెనుమళ్ల సోమమంత్రి	17-18
సుద.	సుదక్షిణాపరిణయము	తెనాలి అన్నయ	16
సుదంతా.	సుదంతాపరిణయము	వెలిదిండ్ర అశమరకవి	18
సురా.	సురాధాండేశ్వరము	(శేషకవి) ఘట్టుప్రభువు	16
సు.శ.	సుమతిశతకము	బద్దెన	13
సేతు.	సేతుబంధము	వక్కలంక వీరభద్రకవి	17-18
హంస.	హంసవింశతి	అయ్యలరాజు నారాయణా మాత్యుడు	17-18
హ.న.	హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము	రామరాజభూషణుడు	16
హర.	హరవిలాసము	శ్రీనాథుడు	14-15
హర.వి.	హరభక్తవిలాసము		
హరి.	హరివంశము	ఎఱ్ఱాపెగడ	14
హరిశ్చ.	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	శంకరకవి	16

నిఘంటు సంకేత పట్టిక

సంకేతాలు	నిఘంటు పూర్వ	నిఘంటు కర్తలు
అం.నా.శే.	ఆంధ్రనామశేషము	అడిదము సూరకవి
అం.నా.నం.	ఆంధ్రనామ సంగ్రహము	వైడిపాటి లక్ష్మణకవి
అం.నా.నర్వ.	ఆంధ్రనామ నర్వన్యము (తెలుగు నుడికదలి)	శ్రీ మునునూరి వేంకటగార్తీ
అం.పద.	ఆంధ్రపద పారిజాతము	ఓగిరాల జగన్నాథకవి, గురజాడ శ్రీరామమూర్తి
అం.పదా.	ఆంధ్రపదాకరము	టి. వీరపరాజు
అం.వా.	ఆంధ్రవాచస్పత్యము (3 సంపుటలు)	శ్రీ కొట్ర గృమల కామగార్తీ
అం.శ.ర.	ఆంధ్రశబ్ద తత్వాకరము (3 సంపుటలు)	చెలమచెర్ల రంగాచార్యులు
అం.గా.	ఆంధ్రశబ్దాను శాసనము	పరవస్తు చిన్నయనూరి
అం.నం.కో.	ఆంధ్ర సంస్కృతకోశము	డా. వల్లెల శ్రీరామచంద్రుడు, శ్రీ కప్పగంతులలక్ష్మణగార్తీ
క.మా.	'కన్యాశుల్కంలో' మాండలికాలు మరియు 'కొన్ని' (అముద్రితం)	ఆ. నరసింహశర్మ
చి.ని.	చిన్నయనూరి నిఘంటువు (అముద్రితం)	పరవస్తు చిన్నయనూరి
తి.ప.	తిక్కన పదప్రయోగకోశము	అబ్బూరి రామకృష్ణారావు, భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి, దివాకర్ల వేంకటాచరాని
తె.ఇం.ని.	తెలుగు-ఇంగ్లీషు నిఘంటువు	విలియంబ్రౌన్
తె.ఇం.శం.	తెలుగు-ఇంగ్లీషు డిక్షనరీ	వి. శంకరనారాయణ
తె.ని.	తెలుగు నిఘంటువు	ప్రొ. జి.ఎన్. రెడ్డి
న.ప.	నన్నయ పదప్రయోగకోశము	అబ్బూరి రామకృష్ణారావు, డా. దివాకర్ల వేంకటాచరాని
నన్నె.ప.	నన్నెచోడ పదప్రయోగకోశము	డా. దివాకర్ల వేంకటాచరాని, అబ్బూరి రామకృష్ణారావు
బా.	బ్రౌను తెలుగు-ఇంగ్లీషు నిఘంటువు (భాగము 1, 2, 3)	చార్లెస్ పిలిప్ బ్రౌన్
మాం.కో.	మాండలిక పదకోశము	శ్రీ మరుహరు కోదండరామరెడ్డి
మాం.వృ.కో. I	మాండలిక వృత్తిపదకోశం (వ్యవసాయం) 1వ సంపుటం	భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి
మాం.వృ.కో. II	మాండలిక వృత్తిపదకోశం (చేనేత) 2వ సంపుటం	భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి
మాం.వృ.కో. III	మాండలిక వృత్తిపదకోశం (మర్కట) 3వ సంపుటం (అముద్రితం)	ప్రొ. టి. దొణప్ప
మాం.వృ.కో. IV	మాండలిక వృత్తిపదకోశం (వాస్తు) 4వ సంపుటం	డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ
మాం.వృ.కో. V	మాండలిక వృత్తిపదకోశం (కుమ్మరం) 5వ సంపుటం	ప్రొ. జి. యన్. రెడ్డి
రా.గా.	రావిగాథీయం	అత్తలూరి నరసింహారావు

సంకేతాలు	నిఘంటువులు	నిఘంటు కర్తలు
ల.కో.	లఘుకోశము	డి.వి. దుజంగశర్మ
ల.నా.	లక్ష్మీనారాయణీయము	కొటల లక్ష్మీనారాయణ
వా.ని.	వావిళ్ల నిఘంటువు	శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రి, బులుసు వేంకటేశ్వరులు, విద్వాన్ వేదము లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి
వి.కల్ప.	విద్యార్థి కల్పతరువు	విద్వాన్ శ్రీ ముసునూరి వేంకటశాస్త్రి, డా. వల్లమూడి గోపాలకృష్ణయ్య
వి.కో.	విద్యార్థికోశము	పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డి, తాళ్లూరి ఆర్కటుగం పిళ్ళె
వ్యా.ప.	వ్యావహారికపదకోశం	దిగవల్లి వెంకట శివరావు
శ.చం.	శబ్దార్థ చంద్రిక	మహాకాళి నువ్వారాయణుడు
శ.ర.	శబ్దరత్నాకరము	జహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులు
శా.శ.కో.	శాననశబ్దకోశము	కుందూరి ఈశ్వరదత్తు
శ్రీ.ప.	శ్రీనాథపదప్రయోగకోశము	ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం
శ్రీ.ప్ర.భా.	శ్రీకాకుళం ప్రజల భాష	వి. సి. బాలకృష్ణశర్మ
నం.వి.	సంగ్రహాండ్ర విజ్ఞానకోశము (1, 2 సంపుటాలు)	మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య
సాంబ.	సాంబ నిఘంటువు	కస్తూరి రంగకవి
సూ.ని.	సూర్యరాయాండ్ర నిఘంటువు (8 సంపుటాలు)	జయంతి రామయ్య పంతులు మొదలైనవారు

అముద్రిత సిద్ధాంత గ్రంథ పట్టిక

గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	సంవత్సరం
ఆంధ్రభాషనసారస్వతములందలి ఉర్దూ మరాఠీ పదములు (కీ.శ. ౧౮౦౦ వఱకు)	లకంసాని చక్రధరరావు	1965
మెకంజీ తెలుగు సంకలనములలోని ఉర్దూ మరాఠీ ఒరియా పదములు	రాళ్ళబండి శ్రీరామకృష్ణ	1971
వైకృత పద స్వరూప నిరూపణము	తూమాటి దొణప్ప	1964
A Study of Loan-Words in Telugu from Cognate Languages	G.V.S.R. Krishna Murty	1977
English Loan-Words in Telugu	Akki Reddy, S.	1972

భాషా సంకేత పట్టిక

సంకేతాలు	భాషానామాలు	సంకేతాలు	భాషానామాలు
అ.	అస్సామీ	పం.	పంజాబీ
అప.	అపభ్రంశం	పర్షి	పర్షి
అ.మా.	అర్థమాగదీప్రాకృతం	పా.	పాళి
అర.	అరబ్బీ	పార.	పారశీకం
అశో.	అశోక	పెం.	పెంగో
ఇం.	ఇంగ్లీషు	ప్రె.	ప్రెగాచీప్రాకృతం
ఇం.ఆ.	ఇండో-ఆర్యన్	పో.	పోర్చుగీసు
ఇం.యూ.	ఇండో-యూరోపియన్	ప్రా.	ప్రాకృతం
ఉ.	ఉర్దూ	ప్రా.తె.	ప్రాచీన తెలుగు
ఓ.	ఓరియా	ప్రె.	ప్రెంచి
ఒల్లా.	ఒల్లారి	బ.	బడగ
క.	కన్నడం	బీ.	బీహారి
కా.	కాశ్మీరి	బెం.	బెంగాలి
కుఇ	కుఇ	ద్రా.	ద్రాహుయీ
కుమా.	కుమానీ	మ.	మలయాళం
కురు.	కురుఖ్	మండా	మండా
కువి	కువి	మరా.	మరాఠీ
కొడ.	కొడగు	మహా.	మహారాష్ట్రీప్రాకృతం
కొండ	కొండ	మా.	మాగదీప్రాకృతం
కొలా.	కొలామి	మాల్తో	మాల్తో
కో.	కోఠ	ముండా	ముండా
గ.	గదబ	మూ.ఉ.ద్రా.	మూలఉత్తరద్రావిడం
గు.	గుజరాతి	మూ.ద.ద్రా.	మూలదక్షిణద్రావిడం
గోం.	గోండి	మూ.ద్రా.	మూలద్రావిడం
గ్రీ.	గ్రీకు	మూ.మ.ద్రా.	మూలమధ్యద్రావిడం
చూ.ప్రె.	చూళికాప్రెగాచీప్రాకృతం	ల.	లహన్దా
త.	తమిళం	లా.	లాటిన్
తు.	తుళు	శా.	శారసేనీప్రాకృతం
తె.	తెలుగు	నం.	నంస్కృతం
తొ.	తొడ	నవర	నవర
దే.	దే.	సిం.	సింది
ద్రా.	ద్రావిడం	సింహ.	సింహళం
నా.	నాయకి	హిం.	హిందీ
నే.	నేపాలి		

సాధారణ సంకేత వివరణ పట్టిక

సంకేతాలు	వివరణ	సంకేతాలు	వివరణ
అక.	అకర్మకం	పి.	పీఠిక
అ.క్రి.	అకర్మక క్రియ	పు.	పుట
అనా.	అనాపవిధక్రికం	పుం.	పుంలింగం
అప.	అపదం	పుం.న.	పుం నపుంసకలింగం
అమ.	అమహత్తు	పుం.స్త్రీ.	పుం స్త్రీలింగం
అర్థవిపరి.	అర్థవిపరిణామం	పై.	పై అర్థం
అలం.	అలంకార గాత్రం	పో.చూ.	పోల్చిచూడండి
అవ్య.	అవ్యయం	ప్రత్య.	ప్రత్యయం
అప్రమే.	అప్రమేదితం	బ.వ.	బహువచనం
అశ్చ.	అశ్చర్యార్థకం	దీజగ.	దీజగణితం
ఉదా.	ఉదాహరణ	ద్ర.	ద్రష్టరూపం
ఉప.	ఉపపదం	మంత్ర.	మంత్ర గాత్రం
ఉద.	ఉదయం	మహ.	మహత్తు
ఏ.వ.	ఏకవచనం	మాం.	మాందలికం
ఐ.	ఐపవిధక్రికం	మిశ్రన.	మిశ్రనమానం
క్రి.	క్రియ	ము.	ముఖ్యంగా
క్రి.విణ.	క్రియా విశేషణం	మొ.	మొదలైన
క్షేత్రగ.	క్షేత్రగణితం	యోగ	యోగ గాత్రం
గణిత.	గణితగాత్రం	రూ.	రూపాంతరం
గౌ.వా.	గౌరవవాచకం	వి.	విశేష్యం
చూ.	చూడండి	విణ.	విశేషణం
చం.	చంద్రగాత్రం	వేదాంత.	వేదాంత గాత్రం
జ.	జన్యం	వైద్య.	వైద్యగాత్రం
జ్యో.	జ్యోతిర్గాత్రం	వ్యతి.	వ్యతిరేకార్థక పదం
తంత్ర.	తంత్ర గాత్రం	వ్యవ.	వ్యవహారం
తత్స.	తత్సమం	వ్యాక.	వ్యాకరణ గాత్రం
తద్భ.	తద్భవం	వ్య.	వ్యవృత్తి
తర్క.	తర్క గాత్రం	శత్ర.	శత్రుత్వం
ద్రు.	ద్రుతప్రకృతికం	శ.నం.	శక సంవత్సరాలు
ద్వా.	ద్వారా	శ్లో.	శ్లోకం
ద్వి.	ద్వివచనాంతం	నక.	నకర్మకం
ద్వితీ.	ద్వితీయ	స.క్రి.	నకర్మకక్రియ
దర్శ.	దర్శ గాత్రం	సంకీ.	సంకీర్ణం
ధ్వన్యను.	ధ్వన్యనుకరణ శబ్దం	సంగీ.	సంగీతగాత్రం
న.	నపుంసక లింగం	సంపా.	సంపాదకుడు
నాటక.	నాటక పరిణామ	సంపు.	సంపుటం
నాట్య.	నాట్య గాత్రం	సమాన.	సమానపదం
నామ.	నామవాచకం	సము.	సముచ్చయం
నిశ్చ.	నిశ్చయ వాచకము	సర్వ.	సర్వనామం
నే.గా.	నెల్లూరి గాననములు	సా.	సామెత
నై.	నైఋతికం	స్త్రీ.	స్త్రీలింగం
పం.	పంక్తి	హే.	హేత్వర్థకం

Bibliography

<i>Name of the Author</i>	<i>Title of the Book</i>
—	R̥gveda with the Commentary of Sāyana
—	Tamil Lexicon, Vols. I to VI & Supplement, University of Madras
—	The Compact Edition of the Oxford English Dictionary, Vols. I & II, Oxford, at the Clarendon Press
Amarasimha	Yajurvēda Samhita
Apte, V.S.	Apte's Sanskrit - English Dictionary, Vols. I to III
Apte, V.S.	Student Sanskrit - English Dictionary
Banti, Haradev	Brihat Angrej-Hindi Kosh
Barnhart, C.L.	American College Dictionary
Belsare, M.B.	The Pronouncing and Etymological Guja- rati - English Dictionary
Benarji, Muralidhar	The Dēsi Nāmamāla
Bhat, M.M.	Tulu Dictionary
Bhattacharya, S.	Ollari
Buddhadatta Maha	English - Pali Dictionary
Brown, C.P.	English - Telugu Dictionary
Burrow, T. and Emeneau, M.B.	A Dravidian Etymological Dictionary (D.E.D.)
Darling Buch, Carr	Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages
Davids, T.W. Rhys and William Stede	Pali - English Dictionary
Dhanpal	Paia Lachnināmamāla
Ernest Klein	A Comprehensive Etymological Dictionary of English Language
Folke Boberg	Mangolian - English Dictionary (in three volumes)
Franklin Edgerton	Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary
Galletti	Galletti Telugu Dictionary
Grierson, A.G.	The Dictionary of the Kashmir Languages Parts I to IV
Gundert	Malayalam-English-Malayalam Dictionary
Hanumanta Rao, M.	Swastic Dictionary English - English-Telugu Dictionary